

644649

UAN

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECA

EUROPE

Nova

Historia

3.

NOVA

BX1935

.R86

1772

v.3

c.1

132004

NOTÆ HISTORICÆ
IN UNIVERSUM
JUS CANONICUM

RATIONIBUS CONSENTANEIS ADSERTÆ,

*Questionibus Historico-Critico-Dogmatico-Scholasticis illustrata,
munita, atque in usum cupide Legum Sacrorum
Juventutis præcipue directæ.*

AUTHORE

P. THEODORO M. RUPPRECHT

Ordinis Servorum B. M. V. Sacro-Sanctæ Theologiæ, ac Sacrorum
Canonum Lectore, nec non Provinciæ Bohemo-Rhenanæ
Definitore Actuali.

EDITIO NOVISSIMA.

*In qua nunc primum accessit Index, in præcedentibus omnino desideratus: imo Synopsis,
seu methodica æconomia totius Operis, ordine Alphabetico distributa;*

ACCURATIORI STUDIO CONCINNATA

JACOBO CARESMAR CANONICO PRÆM.
Doctore Theologo.

PARS TERTIA.

IN QUINTUM DECRETALIUM.

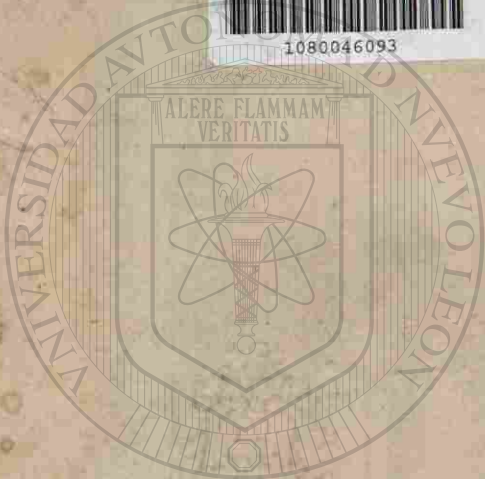

SUPERIORUM PERMISSU.

BARCINONE: Apud CAROLUM SAPERA Typogr. An. 1772.
Sumptibus Societatis.

1080046093

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
CAPILLA ALFONSO X
MIGUEL ALMADOROS 111

46176

ET ELENCHUS
LIBER V. DECRETALIU

6X1935

R886

FONDO DE BIBLIOTECA PÚBLICA
DEL ESTADO DE NUEVO LEÓN

132584

ELENCHUS.
LIBER V. DECRETALIU.
PARS TERTIA.

TITULUS VII.

- De Hæreticis. pag. 387.
§. I. De Hæresibus atque Hæreticis. ibid.
§. II. De Iudiciis Hæreticorum, eorumque in illos auctoritate. p. 461.
Quæstio Dogmatica. An Iudices tum Ecclesiastici, tum Laici in Ecclesia Catholica Hæreticos pœnis temporalibus, ac ipso etiam ultimo supplicio jure damnaverint, ac damnent? pag. 470.

TITULUS VIII.

- De Schismaticis. pag. 487.

TITULUS IX.

- De Apostatis & Reiterantibus Baptisma. pag. 502.

TITULUS XXXVIII.

- De Pœnitentiis & Remissionibus. p. 514.

- §. I. De Pœnitentia cum Quæstione Dogmatica. An sit verum Novæ Legis Sacramentum? ibid.
§. II. De Confessione secundum se, ejusque ad salutem consequendam necessitate ex præcepto Christi. p. 519.
§. III. De Confessione publica & privata. pag. 534.
§. IV. De Satisfactione. pag. 537.
§. V. De Absolutione. pag. 548.
§. VI. De Ordinario Pœnitentiæ Ministro. pag. 558.
§. VII. De Indulgentiis. pag. 563.

TITULUS XXXIX.

- De Sententia Excommunicationis. p. 576.
§. I. De pœnis Ecclesiasticis, ac de Censuris in genere, nec non de depositione, ac degradatione in specie. ibid.
§. II. De Censuris in specie. pag. 580.
§. III. De Irregularitate. pag. 593.

ERRA-

	Haber.	Legē.
Pag. 401.	col. 1. lin. 25.	infantis.
Pag. 401.	col. 1. lin. 28.	contradicerem.
Pag. 417.	col. 1. lin. 27.	Iconoclastarum.
Pag. 423.	col. 1. lin. 45.	impagit.
Pag. 450.	col. 2. lin. 17.	Catholicorum.
Pag. 497.	col. 1. lin. 12.	Alexandrinum II.
Pag. 513.	col. 2. lin. 7.	conjunctos.
Pag. 528.	col. 2. lin. 24.	testimoniorum.
Pag. 568.	col. 1. lin. 18.	hominum.
ibid.	lin. 19.	corum.
Pag. 580.	col. 2. lin. 26.	gravifus.

DIRECCIÓN GENERAL

LIBER V. DECRETALIUM.

AD finem Libri III. Decretalium rationem dedi, cur quosdam ejusdem Titulus ad præsentem Librum V. commentandos transfererem; qui modo cum titulis historice commentabilibus, quoque ordine tractandi sint, præfatio (1) huic Tomo præfixa cum recenset, hic repetere supervacaneum est.

TITULUS VII.

De Hæreticis.

IN his Paragraphis præsentem Titulum absolvemus. In primo agemus de ipsis Hæresibus atque Hæreticis; in secundo vero de eorundem Judiciis horumque in eos autoritate.

§. I.

De Hæresibus atque Hæreticis.

Hæresis quemadmodum & Secta, nomina de se sunt indifferentia. Hæresis enim Græce ab electione dicitur: quod scilicet eam sibi unusquisque eligat disciplinam, quam putat esse meliorem, teste Hieronymo relato 24. q. 3. c. *Hæresis*. Similiter secta à sectando nuncupatur, vel à sequendo, apud Isidorum lib. 3. *Etymol.* c. 8. Possibile autem est, ut quidam eligant, seu sequantur disciplinam bonam, quidam malam; quemadmodum conspicere licet in sectis antiquorum Philosophorum. Et ipse Secta Seducorum, qui contra Traditionem Scripturæ negabant Resurrectionem, atque Phariseorum, qui Orthodoxi, esto scelerati fuerant, eamque cum aliis Synagogæ Dogmatibus acerrime propugna-

bant, Apor. 5. v. 17. & 15. v. 5. vocantur Hæreses. Et ipse Paulus Apor. 24. v. 14. Fidem Christianam, quam profitebatur, vocat *Sectam*, testaturque eam à Judæis dici Hæresim.

2. Nihilominus in ipsis Sacris Literis doctrinæ à communi credentium fide, juxta Apostolicam traditionem accepta, deviantes, antonomastice *Hæreses* dicte sunt, ac *Secte*, eorumque sequaces Hæretici, seu Sectarii simpliciter nuncupati; quem modum loquendi Apostolorum discipuli, eorumque successores constanter usurparunt.

Prima propositionis pars ex 1. ad *Corinthios* cap. 11. v. 19. eruitur, ubi Apostolus ait: *Nam oportet & Hæreses esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.* Et ex ep. ad *Titum* 3. v. 10. ubi eidem præcipit idem Apostolus: *Hæreticum hominem post unam, & secundam correctionem devita.* Cum aliis in Scripturis Hæretici vocentur Anti-Christi, falli Prophetæ, Pseudo-Apostoli, homines perverfi, seductores, quæ nomina in bonam partem interpretari nequeant.

Secunda pars insipienti Patrum Scripta patebit.

Ccc 2

Quam-

(1) Vide Typographi Præfationem.

	Haber.	Legi.
Pag. 401.	col. 1. lin. 25.	infantes.
Pag. 401.	col. 1. lin. 28.	contradicerem.
Pag. 417.	col. 1. lin. 27.	Iconoclastarum.
Pag. 423.	col. 1. lin. 45.	impagit.
Pag. 450.	col. 2. lin. 17.	Catholicorum.
Pag. 497.	col. 1. lin. 12.	Alexandrinum II.
Pag. 513.	col. 2. lin. 7.	conjunctos.
Pag. 528.	col. 2. lin. 24.	testimoniorum.
Pag. 568.	col. 1. lin. 18.	hominum.
ibid.	lin. 19.	corum.
Pag. 580.	col. 2. lin. 26.	gravifus.

LIBER V. DECRETALIUM.

AD finem Libri III. Decretalium rationem dedi, cur quosdam ejusdem Titulus ad præsentem Librum V. commentandos transfulerim; qui modo cum titulis historice commentabilibus, quoque ordine tractandi sint, præfatio (1) huic Tomo præfixa cum recenset, hic repetere supervacaneum est.

TITULUS VII.

De Hæreticis.

IN his Paragraphis præsentem Titulum absolvemus. In primo agemus de ipsis Hæresibus atque Hæreticis; in secundo vero de eorundem Judiciis horumque in eos autoritate.

§. I.

De Hæresibus atque Hæreticis.

Hæresis quemadmodum & Secta, nomina de se sunt indifferentia. Hæresis enim Græce ab electione dicitur: quod scilicet eam sibi unusquisque eligat disciplinam, quam putat esse meliorem, teste Hieronymo relato 24. q. 3. c. *Hæresis*. Similiter secta à sectando nuncupatur, vel à sequendo, apud Isidorum lib. 3. *Etymol.* c. 8. Possibile autem est, ut quidam eligant, seu sequantur disciplinam bonam, quidam malam; quemadmodum conspicere licet in sectis antiquorum Philosophorum. Et ipse Secta Seducorum, qui contra Traditionem Scripturæ negabant Resurrectionem, atque Phariseorum, qui Orthodoxi, esto scelerati fuerant, eamque cum aliis Synagoga Dogmatibus acerrime propugna-

bant, Apor. 5. v. 17. & 15. v. 5. vocantur Hæreses. Et ipse Paulus Apor. 24. v. 14. Fidem Christianam, quam profitebatur, vocat *Sectam*, testaturque eam à Judæis dici Hæresim.

2. Nihilominus in ipsis Sacris Literis doctrinæ à communi credentium fide, juxta Apostolicam traditionem accepta, deviantes, antonomastice *Hæreses* dicte sunt, ac *Secte*, eorumque sequaces Hæretici, seu Sectarii simpliciter nuncupati; quem modum loquendi Apostolorum discipuli, eorumque successores constanter usurparunt.

Prima propositionis pars ex 1. ad *Corinthios* cap. 11. v. 19. eruitur, ubi Apostolus ait: *Nam oportet & Hæreses esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.* Et ex ep. ad *Titum* 3. v. 10. ubi eidem præcipit idem Apostolus: *Hæreticum hominem post unam, & secundam correctionem devita.* Cum aliis in Scripturis Hæretici vocentur Anti-Christi, falli Prophetæ, Pseudo-Apostoli, homines perverfi, seductores, quæ nomina in bonam partem interpretari nequeant.

Secunda pars insipienti Patrum Scripta patebit.

(1) Vide Typographi Præfationem.

Quamvis, si Hæresis in latitudine, indifferentiæque mox explicata sumatur, facile describatur, cum obvia pateat, quod sit *Sententia, disciplinæ ab uno vel pluribus propugnata, aut proprio Marie inventæ electio*; nihilominus, si in eo sensu, quem ei post Apostolum indidit Ecclesia, accipiat, difficultior ejus est definitio.

Quid sit Hæresis, & quid aliquem Hæreticum faciat, regulari aliqua definitione comprehendendi, sicut ego existimo, aut omnino non potest, aut difficillime potest; ait S. August. lib. de Hæresibus in Præf. Hoc autem inde mihi evenire videtur, quia multa requiruntur ad Hæresim, plura ad Hæreticum formalem. Et quamvis definitio Hæreseos, aut Hæretici propositionis in genere, sicut & Hæretici formalis non adeo difficultis sit, etiam in eo sensu, quo eam non tantum Catholici, sed ceteri quoque Christiani nominis Professores sumant; omnes enim consentiunt, & consentire tenentur: Quod Hæretica propositio sit illa, quæ verbo Dei scripto, traditove directæ, & immediate opponitur. Hæreticisque formalis, qui similem propositionem volens, pertinaxque tuetur: non enim negant Protestantem propositionem traditam Verbo directæ & immediate oppositam esse Hæresim, ejusque solentes ac pertinaces defensores esse Hæreticos formales, cum perinde sit opponi vel contradicere Christianum alicui veritati à Deo revelatæ, sive ea revelata fuerit scripto, sive traditione; sed quod negant, est, nullam revelationem ad fidem pertinentem esse nobis traditione pure oritæ, vel declarativæ à Deo resistam; id tamen, quo dividimur non tantum ab antiquis Hæreticis, verum etiam à modernis, & quod definitionem Hæreseos in specie sumptæ Hæreticique formalis difficultem reddit, est, quod dicta specifica definitio supponat I. Verbum Dei traditum, seu traditiones divinas

existere non tantum *inbasivas*, seu illas, quæ tradunt illud ipsum, quod clare scriptum est, quas nemo negat; sed etiam *declarativas*, seu illas, quæ disertius explanant, quod S. Scriptura breviter, aut minus clare docet; ac mere orales, quæ tradant, quod nullo modo, ne implicitis quidem terminis, scriptum est; quarum duarum existentiam extra Dei Verbum scriptum pernegant Novatores. Quamvis existentiam traditionum mere oralem innocue quoque negent quidam Catholici Theologi, prætendentes singula fidei nostræ dogmata *implicitè* saltem & *obscure* in Sacris Literis contineri. II. Quod eadem definitio supponat illud solum esse Verbum Divinum nobis revelatum tam scripto, quam traditione, quod ut tale judicat Catholica Religio; hæc enim limitatio definitionis Hæreseos in genere, in sensu à Christianis sumptæ, dependet à duobus axiomatibus nos inter & Protestantes controversis; quorum primum est, an Ecclesia sit infallibilis, & consequenter Judex Sæprensus controversiarum? & si tandem est, quam sit illa, an quæ Romano Pontifici visibiliter tanquam Capiti adhæret, atque in Dogmatibus Ritibusque pragmaticis cum illo communicat, bonos malosque homines, ut Sagena illa Evangelica bonos & malos pices, ager item Parabolicus triticum & zizania, horreumque symbolicum triticum & paleam, complectitur; an vero invisibilis quædam, per visibile illud corpus dispersa, solumque privati spiritus dicaminiæ ac infallibilis inspiratione arcana Scripturæ, aliunde patula ac sole meridiano clariora perspicere, vel solos justos in sinu suo fovens? Accedit, quod cognitum difficile sit, in quo gradu debeat esse hominis cognitio circa dogma, cuius oppositum sentit, an à Deo revelatum sit, & quanta circa veram Ecclesiam Christi, ejusque circa idem dogma sensum, quantaque pertinacia in contradicendo, ut ejus propositio specificè Hæretica, ille-

que

que Hæreticus formalis esse queat? Cui, si jungamus multas esse propositiones, quæ prima fronte videntur pugnare cum veritatibus *immediatis*; quamvis solum repugnent *conclusioni*, ex verbo Dei per consequentiam certam deductæ; adeoque sunt tantum *Hæresi proxime*: iterum alias, quæ videntur hæresi patrocinari, licet absolute cum veritate orthodoxa queant combinari, adeoque sint solum *Hæresim sapientes*; denique alias, quæ quidem repugnant veritati immediate revelatæ, sed necdum ab Ecclesia definitæ; nec animi præparatione, eas etiam contra iudicium universalis Ecclesiæ tuendi, defenduntur; apparet, multo difficultius esse in praxi judicare quam sit formalis Hæretica propositio, quisque formalis Hæreticus, quam duo hæc monstra in specie desinare.

4. Et hinc Ecclesia magna semper circumspectio, maturaque deliberatione usa est in declarandis propositionibus Hæreticis, earumque Patronis, atque ex defectu hujus cautelæ non unus Veterum Recentiorumque lapsus est.

Prius hęcionem membram ex convocatione Conciliorum tam Provincialis, quam Generalium in aprico est; quæ omnia sere ex eo principe sine coacta sunt, ut Dogmata contra communem traditionem orta discuterentur, an tanquam Hæretica anathematizanda sint? Et Arcadius Imperator sub fine Sæculi IV. illos solum voluit Sanctionibus contra Hæreticos latis succumbere, qui vel *levi argumento* (hoc est, *levi fundamento*, ut omnes explicant) à *Judicio Catholica Religionis*, & *tramite detecti* (hoc est, *conventi*) fuerint *deviare*. L. 28. c. Theod. de Hæreticis. Hinc Innocentius XII. æquissimam hanc justissimamque Regulam secutus, in Brevis ad Belgii Episcopos die 6. Februarii An. 1694. dato, ipsis injungit, ne ulla ratione quemquam vaga illa accusatione, & invidioso nomine Jansenismi traduci aut nuncupari sinant, nisi

prius suspectum esse legitime confiterit, aliquam ex his propositionibus docuisse; nec aliqua pœna Ecclesiastica puniat, nisi *Juris ordine servato* eam meruisse probatus fuerit.

Ad secundi confirmationem exemplum nobis suppeditat S. Augustinus ep. 122. ad *Quodvultdesum*, ubi narrat, quod Philastrius quidam Brixianus Episcopus scripserit librum de Hæresibus, numeraveritque hæreses, quæ in Populo Judaico fuerint ante adventum Domini XXVIII. & exortas post Domini adventum CXXXVII. Epiphanius autem Episcopus Cyprius scripserit quoque librum de eadem materia; sed ipse utriusque temporis Hæreses colligens LXXX. complexus est. Atque subjungit: *Quod utique non evenisset, nisi aliud uni eorum videretur esse Hæresis, & aliud alteri*. Neque enim putandum est, aliquos ignorasse Epiphanium, quos noverat Philastrius, cum Epiphanium longe doctiorem Philastrio invenerimus. Sed procul dubio, in ea questione, ubi disceptatur, quid sit Hæresis, non idem videbatur ambobus, & revera omnibus definire difficile est. Et hinc habemus, non tantum visum esse Augustino difficile esse definire, quid sit Hæresis, vel quis sit Hæreticus dicendus? sed etiam nonnunquam minus doctum & instructum hæreses putare aut fingere, quas non esse hæreses doctior novit; ut in Philastrio & Epiphiano contigisse hic monet Augustinus. Et ipse Epiphanius una vel altera vice defectu hujus cautelæ lapsus est, uti produnt ejus acta. Unde S. Gregorius lib. 9. ep. 39. scribens Theodotio Patricæ ait: *Quod sint multi Fidelium, qui imperito zelo succenduntur, & sæpe dum quosdam quasi Hæreticos insequuntur, Hæreses faciunt*.

5. Hæresis ergo, seu Hæretica propositio specificè sumpta, & prout in Ecclesia Dei exiit, conspirantibus Theologis & Canonistis est illa: *Quæ verbo Dei scripto, traditove, atque ab Ecclesia*

Ca-

Catholica ut tali proposito, directe & immediate opponitur. Hæreticus vero formalis, qui similem propositionem contra iudicium ejusdem Ecclesiæ Catholicæ pertinaciter defendit.

Primum propositionis partem, quæ dat definitionem hæreseos in specie, seu prout secundum modernam Dei providentiam in Ecclesia existit: (potuisset enim Deus omnes veritates credendas sola Scriptura nobis consignare; potuisset eandem Scripturam adeo claram limpidaque reddere, ut nullo egeret interprete humano, qui sensum ejus infallibiliter attingeret; potuisset etiam in casu ejusdem obscuritatis ipse sensum suorum interpretem ac inspiratorem agere: quo casu definitioni data nec particula traditiove, nec verba illa, atque ab Ecclesia Catholica ut tali proposito addenda forent; sed propositio Verbo Dei scripto directe & immediate opposita esset Hæresis, quam N. 3. Hæresim in genere placuit appellare, ejusque volens ac pertinax defensor Hæreticus formalis) hanc, inquam, propositionis partem hic interim tanquam certam sumimus, paulo post demonstrandam; atque Hæreticam propositionem ex data hac ejus definitione distingui non tantum à propositione hæresis proxima; hæresim sapiente, quas eodem N. 3. jam descripsimus; à schismaticis item, erronea, blasphemia, impia, scandalosa, piarum aurium offensiva, male sonante, simplicium seductiva, temeraria, periculosa, quæ vel solo nomine fe negant directe & immediate oppositas Verbo Dei scripto, traditioque, ut tali ab Ecclesia Catholica proposito; verum etiam ab hæresi in genere; quæ esset in casu alterius providentiæ parentis inclusio, ex eo probamus, quod Hæretica non censeatur in Ecclesia Catholica propositio, esto sit opposita immediate & directe Verbo Dei scripto, traditiove in se, quamdiu ab Ecclesia definitum non est; oppositam propositionem esse Verbum Dei scriptum,

traditumve: uti aperte proditur in propositione Cypriani, Asiaticorumque Episcoporum contra Stephanum Romanum Pontificem defensa: *Quod baptisma Hæreticorum sit invalidum*: quæ certe propositio tunc jam erat opposita Verbo Dei scripto, traditiove; cum id postea Ecclesia declaraverit, in qua non fiunt novæ revelationes, sed solum jam factæ ut tales declarantur; & tamen non erat Hæretica, illa propositio, quæ nunc est Hæretica; ex hac sola ratione, quod tunc non esset opposita Verbo Dei scripto, traditiove, ut tali ab Ecclesia proposito, modo autem sit. Unde Author Principiorum Juris Publici Ecclesiastici Catholicorum mancam dedit hæreseos specificæ, seu in sensu Catholicorum sumptæ definitionem, dum propositionem Hæreticam definiit esse illam: *Quæ Verbo Dei scripto, traditiove directe & immediate opponitur*; omisit enim quintam ejus essentiam, nisi per traditionem intelligat Ecclesia propositionem; quod tamen particula disjunctiva traditiove negat; aut si non, tunc in eadem definitione Verbum Dei traditum desideratur; & hinc iterum hæresis secundum modernam providentiam mance definitur.

Quod secundam partem allatæ propositionis atinet, illa satis indicat plus requiri ad Hæreticum, quam ad Hæreticam propositionem: hæretica enim propositio est, quæ Verbo Dei scripto, &c. opponitur, quæ certe etiam hæretica esset in casu, quo optima fide, & putativo pro Ecclesia Catholica zelo propugnaretur: id quod posset contingere, si novellus Theologicæ Catholicæ Candidatus incidens in propositionem Cypriani: *Hæreticorum baptisma est invalidum*; Sanctique Patris autoritate ac argumentis fuscensus, eam contra obvium consensorem tam diu tueretur, donec à Professore audire contrarium ab Ecclesia esse dudum definitum, quo audito vela contraheret; is enim certe defenderet pro-

posi-

positionem hæreticam, hæreticus esset non item, quod eam cum pertinacia contra definitionem Ecclesiæ non defenderit. Et hanc pertinaciam in voluntate præter errorem in intellectu requiri, ut aliquis dicatur formalis hæreticus, agnoverunt tum Imperatores, tum Canones, tum Patres. Nam supra citatus Arcadius, L. 13. cap. De Paganis, hæreticos eos vocat, qui à Catholica Religione dogmate deviare contendunt. Et S. August. rel. 24. q. 3. c. 29. inquit: *Qui sententiam suam quamvis falsam, atque perverfam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacii suæ presumptionis pepererunt, sed à seductis, atque in errorem lapsis Parentibus acceperunt, quarunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati, cum invenierint; nequaquam sunt inter hæreticos computandi*. Et hinc Concilium Lateranense sub Innoc. III. in cap. 2. De Summa Trinitate, damnatis opinionibus Abbatis Joachim, ipsum nihilominus Hæreticum haud declaravit, cum omnia sua scripta nobis (ait Pontifex) assignari mandaverit Apostolica Sedis iudicio approbanda, seu etiam corrigenda. Hinc probatum Canonistis Axioma: *Non error, sed erroris pertinacia hæreticum facit*. Et hæc ad rite formandas claras & distinctas ideas de hæresi, hæreticoque formali in sensu Ecclesiæ Catholicæ allata sunt. Quod autem definitio data hæresis naturam essentialique, qualis in moderna providentia existit, habeat, historico, eoque invictò argumento jam demonstrandum.

6. Sola definitio Hæreseos, prout in Ecclesia Dei existit, secundum providentiam atque æconomiam à Deo electam, quam afferunt unanimiter Doctores Catholici, bona, Sacraque Scripturæ conformis est.

Propositio in apico erit, si axiomata N. 3. infirmata, unde pendet data definitionis bonitas, probaverimus in favorem Catholicorum: sunt autem sequen-

tia tria. Primum: *Quod Sacra Scriptura multis in locis sit obscura, intellectuque difficilis*. Secundum: *Quod Deus incommodis, ex hac obscuritate, quam in verbo suo ob altiores fines servare voluit, contraxeris nempe ex naturali genio hominum, quorum tot solent esse sententia, quot capita, circa genium sensum ejusdem Scripturæ orituris, non voluerit violenta illa, ac ingenio humano profus incongrua inspiracione privata succurrere*. Tertium: *Quod id præstitit naturali ac docibilitati hominum magis conveniente ratione, dando assentiam ad sensum à se in littera ad nos directa infallibiliter attingendum, vel ipsi etiam Capiti Ecclesiæ, vel Ecclesiæ cum eodem Capite legitime congregata, aut tacite conspiranti: cuius iudicio quod definitur, eo ipso ejusdem verbo scripto traditiove conforme supponitur; cui si quis pertinaciter resistat, hoc ipso à sensu per verbum suum scriptum traditumve aberrat, & consequenter hæreticus evadat, sit necesse*.

7. Jam vero Scripturam plurimis in locis esse obscuram duobus argumentis, uno ex Scriptura, altero ex irrefragabili experientia desumpto demonstrari potest.

Quod Scripturam attinet, primo Luca 18. v. 34. dicitur: *Et ipsi nihil horum intellexerunt, & erat verbum ipsud absconditum ab eis, & non intelligebant, quæ dicebantur*. 2. Luca 24. v. 45. *Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas*. 3. Act. 8. v. 31. ait Eunuchus legens Scripturam ad Philippum: *Et quomodo possum intelligere, si non aliquis ostenderit mihi?* Hinc non semel Discipulis Dominum rogaverunt, ut edissereret eis parabolas, quas ad turbas dixerat. Sed rem conficit testimonium Petri, qui ep. 1. v. 16. de epistolis Pauli sermone instituens ait: *In quibus sunt quadam difficulta intellectu, quæ indocti, & instabiles depravant, sicut cæteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem*. Quibus Scriptura locis, eam obscuram

sole

sole meridiano clarius testantibus, in vanum opponunt Protestantibus primo textum Joannis 5. v. 18. ubi Christus Judæis, *Scrutamini*, inquit, *Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere, & illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me.* Nil enim aliud voluit Christus incredulis inculcare, quam ut Prophetarum oracula diligenter lætrent, in ipsis inventuri, eum esse Messiam futurum, qui ea opera esse facturus, quæ ille in conspectu omnium fecit, & ad quorum testimonium v. 36. provocat, quorum conspiciatione de ejus missione convincendi sunt: quod certe non est declarare Scripturam claram ubique & apertam esse. Nec majoris momenti est alter locus, quem adducere solent ex Act. 17. v. 11. ubi de nobilioribus Judæorum Thessalonicensium dicitur: *Qui susceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ita se haberent.* Cum enim Paulus & Silas, annuntiantes Christum esse Messiam in Lege promissum, ejus acta referre omnes notis, à Prophetis ad eam cognoscendum prædictas, contenderent, Judæi in his circumstantiis non tenebantur ipsis cæco modo credere; hoc enim imprudentiæ species exhiberet, nisi tacta à Deo eorum corda fuissent, cum multi jam tunc exlitterint Pseudo-Apostoli; sed scrutabantur Scripturas, an ita se res haberent, prout à Paulo & Sila annuntiabantur. Nec Catholici negant scrutari posse Scripturas, quin debent in gratiam evangelicarum veritatum; sed quod contendunt, est, solam Scripturarum scrutationem ab Ecclesiæ membris singillatim factam non esse infallibilem, nec sufficere ad conservandam unitatem fidei, morumque in Ecclesia, seu generalem ejus œconomiam, id quod experientia docet, & probatio secundi axiomatis demonstrabit.

Quod vero experientia doceat Scripturas multis in locis esse obscuras, constat ex hæresibus omnium Seculorum, præ-

sertim vero modernarum; omnes enim Hæretici, quorum catalogum infra texemus, se claris Scripturæ textibus nitenti pernaciter affirmabant, & quos Calvinularum modernorum non censet Verbum Divinum aperte suæ sectæ patrocinari? quis Lutheranorum è contra admittit non patrocinari suæ? & Anabaptistæ suæ? novi Sociniani suæ? Schwenkfeldiani, Puritani, Presbyteriani, Antipresbyteriani, Hærnutheriani, & reliquorum colluvies non item suæ? Unde ergo tam varie, tam miræ dissentiones, si Scripturæ ubique sole sunt clarioræ? unde tot rixæ, tot contentiosæ disputationes, si eadem Scripturæ controversiarum simul sunt Testis & Judex?

8. Deum quoque Controversiarum Supremum Judicem non constituisse spiritum privatum, eadem Scriptura, atque experientia docent.

Scriptura quidem; quia Matthæi 18. v. 20. dicitur: *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Et v. 17. *Si non audierit eos (testes frater in fide, vel moribus errans) dic Ecclesiæ, si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Experientia vero ex illico relatis hæreticorum, præsertim nostri temporis, dissensionibus. Unde enim, quæso, tam discordantes & irreconciliabiles in sentiendo discipuli, si spiritus privatus est infallibilis Magister? Certe vel ex hoc ipso Catholici merito subodorant spiritum illum privatum esse spiritum mendacis, quem posuit Deus permissione sua in orbibus omnium horum Prophetarum. Per spiritum ergo communem Deus Corpori Ecclesiæ in Concilio Generali congregato, œconomia ejus, ac conservatiōni in fide providere debuit: quod evincet tertium argumentum.

9. Deum ergo sapientissimum, qui sicut in omnibus à fine ad finem attingit fortiter, suaviterque cuncta disponit, ita singulari providentia ob iteratas toties

à Christo promissiones Ecclesiam gubernat in iis; quæ fidem concernunt, & mores; non voluisse, ut controversiæ, à quarum terminatione toties pendere debebat ipsa Ecclesiæ in fide ac moribus unitas, decretorie deciderentur, vel sola Scripturæ autoritate, vel spiritu privato genuinum ejus sensum explicante; sed hæc provinciam toti Corpori legitime congregato, ac S. Spiritus assistentia fulto dedidit; præter argumenta desumpta ex Sacris Litteris, atque ipsa experientia, ipsa regiminis, Deo respectu Ecclesiæ suæ convenientis, ratio, & ipsa perpetua Ecclesiæ persuasio ac praxis, quæ argutiusculas Protestantium effugiat omnia precludit, invictè demonstrat.

Et quod primum argumentum attinet, in apice esse videtur, si Deus Scripturam solam, vel spiritum privatum supremum controversiarum fidei constituit judicem, regimen Ecclesiæ ab eo ordinatum omnium regiminum longe miserissimum esset; Deum autem minus curium esse suæ Sponsæ, quam Principem morigeram subiecti Populi quis credat? esset autem in casu; cum enim Scriptura sit Judex mutus, sicut in Republica Lex, quemadmodum malevoli Advocati dextre norunt Leges in partem suam trahere, eisque per alias Leges apparentiam multam dare; ita etiam malevoli homines textus Sacre Scripturæ ad suam hæresim confirmandam ignaviter applicare, eisque ex aliis Scripturæ locis colorem appingere nollent; & sicut iidem Advocati, si declivè sententiæ per Judicem lata non deberent acquiescere, lites in infinitum protraherent, esto Petri causam hi privati homines veram dicerent, alii causam Pauli; ita in systemate spiritus privati, & in casu schismatis, si Deus Providentissimus non ordinasset tribunal *authoritativum*, cujus sententiæ definitivæ ultimo acquiescendum esset, schismata in Ecclesia omnino essent perpetua, nunquam terminanda. Cum enim

Tom. II.

in dicto systemate omnes essemus æquales, quilibet jactaret se habere aequum privatum ac alter, habere Scripturam clare sibi faventem, ac alter: quod miseriam experientia mox infirmata, præsertim apud tot sectas post Lutheri à Catholica fide defectionem non tam loquitur, quam clamat. Et quamvis etiam in Catholico systemate, in quo defendimus Ecclesiam cum suo Capite legitime congregatam esse supremam ac infallibilem controverſiarum Judicem, non omnia schismata sint composita, cum videamus in Oriente adhuc supersites Arianos, Nestorianos, Eutichianos per Concilia Generalia dudum anathematizatos, & Protestantes post Concilium Tridentinum in suis opinionibus heterodoxis perseverent; grandis tamen nostrum inter & illorum systema est disparitas, quantum ad justificandam gubernationem Dei respectu Ecclesiæ; in nostro enim assumpto disordines isti non refunduntur in regimen à Deo institutum, utpote quod de se natum aptum est discordiis finem imponere, cum ipsum rationis lumen dicitur, quemlibet privatum debere accomodare sensum suum sensui totius Corporis: & hinc bene censetur ordinata Republica, quæ principio isti luminis naturalis innitur, esto in illa vitio Civium confusionis nihilominus orientur; sed in malitia hominum perverforum, præsertim cum Deus toti Corpori Ecclesiæ contulerit infallibilitatis donum: quod non tantum infra ex perpetua Christianorum persuasio demonstrabitur, sed hic etiam ex eo adstrui potest, quod cum Republica Ecclesiæ non regatur regulis naturalibus, sed revelatis, quorum sensum acumen rationis non licet attingere, Dei ter Optimi Maximi & sapientissimæ, & in Sponsam suam amori tribuendum sit, de medio eadem providè effusissimum, ac terminandas omnes fidei controversias, salva hominum libertate, quam gratis suis nunquam ledere voluit,

Ddd

con-

constituendo Tribunal, seu Ecclesiam in unum congregatam, *summa auctoritatis*, ac simul *omnigena* circa ea, quæ ad fidem ac mores immediate pertinent, *infallibilitatis*. E contra in Protestantium assumpto disordine dicti refererentur in *ipsum regimen à Deo institutum*, cum spiritus privatus nulla ad finiendas controversias polleret auctoritate, ut ex dictis manifestum est, nec consequenter ejus infallibilitas pondus quoddam isdem terminandis ex eadem ratione præberet, ut manifesta docet experientia. Quemadmodum si Princeps optimis quidem legibus prævideret Rempublicam, cuiuslibet tamen ex Subditis liberum relinqueret eas interpretandi, ac iuxta interpretationem eandem vitam suam instituendi, confusiones in Republica orituræ in ipsius Principis gubernationem reducèrent. Et hinc vel ex relatîs argumentis perspicere debent cordati Protestantes, quam æreoso nitatur fundamento eorum principiorum de claritate Scripturæ, de spiritu privato, de invisibili Ecclesiæ sententia, meritoque suspicari, primos illos Novatores, has opiniones, divinx circa Ecclesiam providentiæ tam injurias, non alio sine adoptasse, coloratiquæ argumentis propugnasse, quam ut earum patrocinio auctoritatem Concilii Tridentini eluderent; ac tandem serio cogitare, quod in his tribus cardinibus controversiarum veris vel falsis adherendis vertatur cardo æternæ vel salutis vel damnationis.

At at longe ponderosius argumentum, quodque quemlibet salutis æternæ cupidum movere deberet, superest ad probandum Deum Ecclesiam suam legitime congregatam, vel tacite conspirantem constituisse supremum ac infallibilem controversiarum Judicem; hæcque ad usque illos Novatores totaliter ignorasse Scripturarum omnigenam claritatem, spirituum privatum, ac Ecclesiam invisibilem; & hinc illum constanter judicasse hæreticum, qui Verbo Dei ut *per illam de-*

clarato assentiri renuit: id quod vult data à Catholicis hæreseos hæreticæ definitio; nimirum constans ac perpetua eisdem Ecclesiæ praxis, ab omnibus Catholicis omnibus Sæculis, quin ab ipsis Protestantibus initio præterite Reformationis, dum ad futurum Concilium provocarunt, approbata, qua similes controversiæ à primo Concilio Apostolorum circa Legalia celebrato, ad usque Concilium Tridentinum per visibilem Ecclesiam conciliariter decise ac terminate sunt. Id quod in apertum ponetur, dum muneri nostro satisfaciendes, hæreseos omnium Sæculorum, earumque damnationes conciliares ordine chronologico adferemus; ex quarum relatione notas hæreseos genuinas, atque characteres, ex quibus Romano-Catholica Ecclesia clare agnoscitur in doctrina Apostolica constanter perseverasse, benevolus Lector agnoscat.

10. Ascendente Domino in Cœlum, missique super Apostolos Spiritu-Sancto, hisque prædicantibus congregata est primum Jerosolymis Christi Ecclesia.

Act. 2. v. 41. Qui ergo receperunt sermonem ejus (Petri) baptizati sunt, et appositæ sunt in die illa animæ circiter tria millia.

11. Hæc Dei Ecclesia diligenter auscultabat Evangelium Christi, quod non scripto, sed ore eisdem annuntiabant, ejusque sensum explicabant Apostoli, atque in eorum doctrina perseverabant.

Ibidem v. 42. Erant autem persequentantes (Discipuli) in Doctrina Apostolorum, & communione fractionis panis, & orationibus. Quod autem Evangelium aliquot annis non scripto, sed ore tradiderint Apostoli, inde patet, quod Matthæus, qui primus omnium scripsit Evangelium, illud litteris non consignavit ante annum *Æræ Christianæ* 43. adeoque 10. post Christi mortem annis: tot ergo saltem annis Christi Ecclesia regebatur sine Evangelio scripto, sola traditione,

pl.

pluribus sine reliquis Evangeliiis, Apollolorumque Epistolis.

12. In hæc ipsa tamen Ecclesia ortæ jam sunt controversiæ circa fidem, & disciplinam.

Quidam enim descendentes de Judæa docebant fratres (convertos nimirum Antiochiæ ex Gentibus) Quia nisi circumcidamini secundum morem Moysi, non potestis salvari. Act. 15. v. 1. & v. 15. narratur: Surrexerunt autem quidam de hæresi Phariseorum, qui crediderunt, dicentes: quia oportet circumcidi eos (convertos ex Gentibus), præcipere quoque servare Legem Moysi.

13. Has controversias Deus oriri permisit in Ecclesiæ primordio, ut Fideles instrueret, quomodo impoteram debent dignoscere hæresim, & quomodo controversas fidei dirimi vellet in ea.

Suspectam de hæresi doctrinam Fidelibus esse debere illam indicavit, quæ communi Fidelium sensui nova, oppositaque Patrum communi traditioni videretur. Nam cum Paulus & Barnabas Antiochenis prædicassent: Fide in Christum salvos futuros per Baptisma; atque Neoconverti in hac doctrina peristerent, quamprimum Judaizantes illi Apostoli de Judæa descendentes docere volebant fratres, circumcissione insuper opus esse ad salutem; subito facta est seditio non minima Paulo & Barnaba adversus illos v. 21. nova enim ipsis videbatur hæc doctrina, atque traditioni suorum Apostolorum opposita. Et hæc hæreseos notam evidenter conspicimus in subsequenti Sæculorum hæresibus; Fideles enim v. gr. ab Apostolis erant edocti, Deum esse unum in substantia, & trinum in Personis æqualibus omnimode, seu consubstantialibus inter se, atque in hoc sensu esse accipiendas Evangelicas Apollolicasque auctoritates ex Patrum traditione communiter persuasi erant Sæculo quarto, atque

in quietâ possessione hujus persuasioneis Deo deservierunt. Quamprimum ergo eodem Sæculo Arius dogmatizare contra Verbi æterni divinitatem, quamprimum Sabellius Personarum divinarum realem distinctionem impugnare, denique Eunomius Spiritum S. creaturam effatire ceperunt, communis Fidelium sensus subito alterari, novamque aliquid ac Patrum traditioni, communicare ac quietæ Fidelium antecessorum persuasiois oppositum suspicari, ac detestari cœpit: quæ nota emicuit mirabiliter in omnibus hæresibus postliminio extortis usque ad ipsam præsentiam Protestantium reformationem; dicebanturque illi, qui in communi & quieto Fidelium sensu à Patribus accepto perseverabant, Catholicii; qui vero novam hominis perversi doctrinam amplectebantur, hæretici; atque ab Authoris nomine vel Ariani, vel Sabelliani, vel Eunomiani, &c. Vide Præfationem in hunc tommum (1).

Quemadmodum vero controversiæ in Ecclesiâ post hæc de Legalibus orituræ dirimi deberent, in præsentî casu ostenderunt Apostoli, vel potius Spiritus S. per illos. Audita enim Pauli & Barnabæ narratione, & Phariseorum de Legalibus imponendis convertis ex Gentilitate contentione, Concilium Jerosolymis coegerunt v. 6. causam delatam diligenter discutientes, ac denique hæresim Phariseorum condemnantes v. 24. & seqq. simulque Spiritus S. assistentiam non singulis privatis, sed Ecclesiæ in unum congregatæ à Christo promissam aperire testantes his verbis v. 28. & 29. *Visum est Spiritui S. & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria; ut abstinatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & fornicatione, à quibus custodientes vos bene ageris.* Quæ dirimendi controversias fidei forma constanter observata fuit in Ecclesiâ usque ad Con-

Ddd 2

lum

(1) Vide Typographi Præfationem.

lium Trid. inclusive: & qui definitioni Conciliorum legitimorum acquiescebant, *Catholici*, qui vero eidem refragabantur, *Hæretici* omnibus sæculis dicebantur. Quæ Concilia cum semper habita fuerint in Ecclesia Romano Catholica, Præsîde Romano Pontifice, patet, apud illam solam Apostolicam Doctrinam, Fidemque orthodoxam perseverasse; aperteque Dominos Protestantes ab ultimo Concilio œcumenico Tridentino anathematizatos sortem antiquorum hæreticorum, hæc iudicii forma à Spiritu S. præscripta, eisdem natorum incurere. Quod enumeratione hæresum omnium sæculorum, eorumque condemnatione iam elucidandum. Quas ex Natalis Alexand. Historia Ecclesiastica compendiamus, errores præcipuos, eos præsertim, quos Protestantes nostri ab ipsis vel ex parte, vel ex toto adoptarunt, adnotando, & posteriores quidem in gratiam Lectorum distinctis characteribus. Angustia autem præsentis operis non patitur, ut Scripturam hos errores recensentium testimonia, sicut & Patrum, qui eos confutarunt, lucubrations citemus. Que proinde citata & relata videri poterunt in cit. Hist. Eccl. ejusdem Natalis.

14. Sæculo I. ex Viris de gremio Ecclesie exsurgunt, locuturisque pervertit, ut abducant Discipulos post se, juxta vaticinium Apolloli Act. 20. v. 30. fuerunt Simon Magus, Menander, Saturninus, Basilides, Cerinthus, Ebion, & Nicolaitæ.

Simon Magus Samaritanus erat, Cæthis oriundus, inter XII. ejus errores, à Natal. Alexand. Sæc. 1. cap. 11. enumeratos, princeps fuit, quod docuerit semetipsum esse, qui inter Judæos quidem quasi filius apparuerit; in Samaria autem quasi Pater descendit; in reliquis vero Gentibus quasi Spiritus Sanctus adventaverit, teste S. Irenæo lib. 5. adv. hæres. c. 20. quod S. Aug. lib. de hæres. c. 1. paulo aliter refert. Protestantium vero

dogma de bonis operibus errore 6. Simoni continetur, quo prætendit hæreticorum Patriarcha: *Secundum ipsius gratiam salvari homines, non secundum opera justæ*. Præfuit idem Simon per principem suum errorem Sabellianis, & per tertium, legem nimirum non à Deo esse, sed à sinistra quadam intelligentia latam, Marcionitis & Manichæis. Consultatus est Simon ac ex aere prolatus Romæ per S. Petrum; abi *statua et inscriptione S. Dei* donatum fuisse ob celebritatem nominis per artem magicam sibi comparatam, scribit Tertullianus Apologetici c. 13.

Menander Simonis Magi discipulus, pariter Samaritanus, circa An. 74. Vespasiani Imperatoris tertio, Ecclesiam sua hæresi infestavit; Simonis errores, & præstigia sequendo, majorem se insuper Præceptore suo jactabat, atque Salvatorem Mundi prædicabat; immunitatem à senio & morte atque ereptionem à Dominatione Angelorum, quos Conditores hujus Mundi asserbat, illis promittebat, qui eius Baptismate se curarent initiari. S. Justinus; Iren. Tertull. Eusebius; Epiph.

Saturninus, genere Antiochenus, Menandri Discipulus, in Syria Scholam erroris & impietatis constituit, telibus istdem Patribus. Ejus hæresin referunt Annales ad An. 120. quamvis cum ipsa Menandri impietate ortam ex eo suspicari liceat, quod Saturninus, sicut & Basilides ejusdem discipuli fuerint. Ejus systema fuit, Angelos nihilque Potestates ab uno Patre profus ignoto provenire, septem ex horum numero mundum condidisse, hujusmodi que finxisse quoad corpus, cui divina virtus feuitillam vitam immiserit; Judæorum Deum unum ex Angelis esse; Salvatorem vero de communi virtutum sententia à Patre missum, ut & Judæorum Deum in ordinem redigeret; & iis, qui sibi crederent, salutem afferret. Homines alios natura bonos, alios natura malos ab Angelis conditos effatit; Mar-

cionique, ac Maneti præfuit, Christum ingentium, incorporeum, & informem primum asserendo, specieque potius, quam re ipsa apparuisse hominibus, omniaque ab ipsa specietenus solum paracta. Nuptias & generationem hominum ex demonis doctrina profecta, primus inter hæreticos propagavit.

Basilides, genere Alexandrinus, Condiscipulus Saturnini, Menandi Auditor, in Ægypto eo tempore, quo Saturninus in Syria, hæreseos suæ venem sparsit. Systema Saturnini, à Menandro hautum, circa unum ingentium Principium, à quo Angeli, & ab his Mundus hic spectabilis cum hominibus prodidisset, determinatus explicabat: asserens ingentium illud principium, quod barbaro vocabulo Abrahax nominabat, procreasse Mentem, ab hac vero procreatum Verbum, à Verbo Prudentiam, ab hac Virtutem & Sapientiam prodidisse; ab utraque porro conditos fuisse Principatus, Potestates, & Angelos; ab his supremum Cælum conditum, & alios rursus Angelos propagatos; ab illis alterum Cælum, & alios rursus Angelos, atque ita deinceps, donec 365. Cæli cum suis habitatoribus perfecti essent. Ultimi vero Cæli habitatores hunc Mundum condidisse. Sicut & illud de Christi phantasia apparentia, cujus loco Simonem Cyrenæum dixit crucifixum, errore inter viginti & unum undecimo præfuit Montanitis, asserens non omnia peccata dimitti à Deo, sed sola involuntaria; Priscillianistis vero errore 16. quo discipulos suos docuit ejectionem Dei, nec peccare contra illud Scripturæ: *Qui negaverit me etc.* Basilides, Menandri, & Simonis discipulus negasse realem Christi præsentiam in Eucharistia, atque Sacramentarium Proto Parentes esse, colligitur ex Ep. S. Ignatii ad Smyrnenes, ubi ait: *Eucharistias & oblationes non admittunt, quod non constentur Eucharistiam carnem esse Salvatoris nostri Jesu-Christi, quæ pro peccatis nostris passa est, quam*

Pater sua benignitate suscitavit. Docuit præterea non esse alias peccatorum poenas, nisi transfigurationem animarum post mortem corporis.

Cerinthus Philosophia in Ægypto operationem illam movit de Circumcisione, ac ceteris Legis Moisaicæ adhibendis ceremoniis, ad quam disceptandam Concilium Hierosolymitanum ab Apostolis habitum est, scribant Epiphanius hæresi 28. & Philastrius lib. de hæresi in Cerintho. In Asia profectus virulentam doctrinam profudit. Systema Menandricum circa Conditores Mundi à summo principio distinctos sustinuit. Legem cum Evangelio necessario servandam esse ad evasquendam salutem docuit. Ebioni & Nestorio præfuit, Jesum merum hominem ex Maria & Joseph procreatum asserendo, in quem jam adultum Christus à Summo Deo delapsus descenderit. Millenaristæ item prævit, affirmans, post resurrectionem carnis humane Regnum Christi terrestrem futurum, & Hierosolymis homines carnis voluptatibus, & cupiditatum illecebris servituros. De hujus Cerinthi cum Joanne Apostolo congressu memorabile quiddam narrat Eusebius ex S. Irenæo; Joannem scilicet cum lotum ad Balneæ venisset, animadvertit, qui tum eodem accesserat, Cerintho, statim se inde propripuisse, dicentem: *Fugiamus extemplo, ne balneum, in quo Cerinthus veritatis hostis moratur, subito concidens nos opprimat.* In multis ergo discrepavit à suis prædecessoribus Cerintho.

Errores Cerinthi majori ex parte adoptavit Ebion, eosque in Asia, nec non Romæ, in Syria, Nabathæa, & Moabide disseminavit, teste S. Epiphanius: & hinc Christum simplicem, vulgarem, & solum hominem censuit ex Josephi cum Maria consortio genitum. Ebionitæ tamen subinde admittebant ex Virgine &

Spiritu S. natum, non tamen simul Deum. Mosaicus Ritus cum Christiana Religione coniunxit. Luthero præfuit, Divortia Matrimonii ad libitum fieri permittens, ac novum iure Matrimonium ad tertias & septimas que Nuptias.

Au hæresis Nicolaitarum auctor fuerit Nicolaus unus de septem Diaconis? in dubium revocatur. Nonnulli ex antiquis ipsum hæreses caput asserunt, alii hanc ab ipso labem depellunt. Cæterum turpissima fuit Nicolaitarum secta; utpote qui promiscuus mulierum amplexus, & magis obicæna tum peregere, tum docere; quos posterioribus sæculis imitati sunt hæretici Adamitæ, & nunc imitari dicuntur Quietistæ ac Hernuteriani. Eorum etiam fœbiles exilimatur Gnostico-rum hæresis ex S. Epiphanio, &c. Quidam ex his systema creationis Mundi aliter explicabant, ac Menander, Saturninus, & Basilides; namque aiebant, initio tenebras ac voraginem fuisse, & aquas, deinde à Spiritu secretas; verum tenebras contra Spiritum commotas, sursum excurrisse, & cum eo congressas fuisse. Ex hoc Consortio prodiisse Matricem quandam, quæ rursus eidem Spiritui juncta quatuor Æones peperit. Hi quatuor alios præceperunt, Dextram & Sinistram, Lucem & Tenebras. Ex his, inquietabant, natus est turpis Æon: ex cuius cum præfata Matrice Consortio, Dii, Angeli, homines, & septem Spiritus Dæmoniorum ortum habuere. Hæc hæresis damnatur Apoc. 2. cap. ubi Angelo Ephesi scribere iubetur S. Joannes: *Sicis quia odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odii*. Ex dictis vero constat, hæreticos hujus sæculi principes Catholicæ fidei articulos, qui sunt de Deo Uno & Trino, de Mundi creatione, gubernatione, ac redemptione, aggressos fuisse; ac proinde ab ipsis Apostolis confutatos, ut prodant eorum epistolæ, præsertim à S. Joanne, qui, ut testatur Hieronymus de Script. Eccl. *Novissimus omnium scripsit Evangelium, rogatus ab*

Asia Episcopis, adversus Corinthum, aliosque Hæreticos, & maxime tunc Ebionitarum dogma confurgens, qui asserunt Christum ante Mariam non fuisse: unde & compulsus est divinam ejus nativitatem edicere. Quæmodum & id, quod omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est: ut habet initio divini sui Evangelii. Hujus vero & sequentis sæculi Hæretici erant pene omnes magi & malefici, in omnem libidinem effusi, ac fanatici.

15. Sæculi II. Hæreses fuerunt, Hellesitarum, Carpocratæ, Gnostico-rum, Cerdonis, Marcionitarum, Valentianorum, Encratarum, Montanistarum seu Gnapthrygum, Berdesianis, Theodoti Corinarii & Artemonis, Apellis, Adamitarum, Ophitarum & Sethianorum, Cainanorum, Hæmogenis.

Hellesitarum Hæresis Auctor fuit Elxai Pseudopropheta, qui ad Ossenon (Judaicam Hæresin) Trajano imperante se adjunxit. Sampsa quoque dicti sunt Hellesitæ. Inter alia errorum capita, Christum in Creaturæ ordinem redigebant. Spiritum S. sexu feminam & Christi so-rem effusiebant. Et Luthero præudentes, *Virginitatem oderant, damnabant Continentiam, Nuptias imperabant.*

Carpocrates genere Alexandrinus circa creaturas corporeas ab Angelis creatas sensit cum Menandro, transmigrationem animarum admittit cum Basilide, omne genus libidinis licitum esse docuit cum Nicolaitis.

Carpocratæ discipuli nefandam in velamen obscenitatis sibi speciosum nomen *Gnostico-rum*, seu cognitione præditorum indiderunt; libidinum proflus monstra exercebant hæ bestia rationalis; ac inter cætera errorum capita ex Basilidis errore 365. Cælos ab Angelis ordiæ genealogico conditos fingentes, principes 369. ceu minores Deos invehabant, cuique Cælo insidentes, & Christum in octavo colloca-bant cum Barbelone, seu uni-

universorum parente. Christum negabant de Maria natum cum Saturnino & Basilide, neque carnem aliter quam specie ipsa suscepisse. Cum eodem Basilide negabant carnis resurrectionem. Protestantibus præferant: *Devidendo eos, qui Monasticum vite genus amplexi essent, aut castitatem profiterentur, quod frustra id sibi imponerent molestiæ & laboris. Junia item damnando & execranda. Denique ex fœtu informi, abortione pro-jecto, nefarium sacrificium & epulum offerebant, ac parabant Gnostici: quibus sceleribus majora, quam ulla Hæresis, damna intulerunt Ecclesiæ Catho-licæ; nam Ethnici, cum tot flagitia scirent à Gnosticis perpetrari, qui de Christiano nomine gloriabantur, illa etiam à Christianis veris perpetrari sibi persuade-bant, eas ipsis exprobrabant, & per-versa de Religione nostra opinione de-cepti eam execrabantur ut sectam flagitii deditam, & impuris Mylteris deformem, testibus Ireneo, Eusebio, Epiphanio, aliisque veteribus Authoribus Ecclesiasti-cis: à quorum nefariis moribus ut pur-garet, ac immunem testarentur Catho-licorum Cæterum, Apologias suas conscripserunt Justinus, Tertullianus, Minutius Felix, &c. Gnostice hæreseos arcana Epiphanius ad Episcopos detulit, & illorum ignota hæcenus nomina detexit. Ex quo factum est, ut 80. fere capita exulare iusta verbera à solio spiritique repurgatam reliquerint.*

Cerdo sæpe excommunicatus, sæpe ad Ecclesiam reversus, atque acta penitentiæ restitutus circa Sæculi II. medium à Syria Romam profectus, hæresim suam spargere cepit. Hæ Saturnini errorem de Judæorum Deo Angelo continuavit, & auxit; asserens, Deum à lege & Prophetis prædicatum, non esse Patrem Domini nostri J. C. Illum enim cognitum, hunc autem obscuro & ignotum: illum iustum & severum; hunc bonum & benignum fuisse; & hinc opposite ad erro-

rem Cerinthii vetus Testamentum tanquam alienum à Deo rejecit; Christumque à Patre ignoto ideo de Cælo missum fuisse, ut Dei Judæorum, seu mundi Conditoris Imperium ac tyrannidem everteret; non tamen de B. V. natum, sed carne solum phantastica circumdatum. Damnatus fuit hic Hæresarcha à S. Apollonio Corinthiorum Episcopo in Synodo Orientali.

Marcion patria Pontius, Episcopi Catholici & pii filius, in Philosophia Stoica enutritus, postea ob stupram à Patre de Ecclesia ejectus, Romam fugiens sub Anticui Papatu circa An. 167. atque in communionem Romanæ Ecclesiæ subre-pere frustra conatus, Cerdoni se adju-nxit, illumque auditiv impietatis Magi-strum. Systema Saturnini, qui Deum Judæorum assererat unum ex Angelis Mundi Conditoribus, quem Cerdo Deum iustum & severum prædicavit, perpolivit impius Marcion, atque duos Deos ex æquo admisit, unum bonum, alterum malum, cui mundi hujus aspectabilis creationem tribuit: & hinc duos Christos pariter admisit, quorum alter apparuit Tiberii tempore, videlicet noster, alter vero à Creatore promittatur, ad restitutionem Judaici Status, quandoque venturus, scilicet Anti-Christus. Ex principio vero, Deum malum esse Mundi aspectabilis Fabricatorem, negabat Christum veram carnem assumpsisse, item resurrectionem corporum. Item ex alio, nimirum eundem esse veteris Testamenti Authorem, dicebat ejusdem violatores à Christo esse salvatos, observatores damnatos. Transmigrationem animarum in alia corpora etiam statuit ex negata resurrectione. Baptisimum verbis Evangelicis non contulit, & tertium etiam ad peccata diuenda concessit. Creaturas omnes aspectabiles execrabantur Marcionitæ tanquam à malo Deo conditas, & hinc virginitatem prædicabant, quod carnem à malo Deo exortam propagari ulterius non debere assererent, & ex eodem capite non debere

martyria ruebant. Myſteria ſua in aqua celebrabant. Marcioni demum poenitentiam flagitanti ea conditione ab Eccleſia promiſſa fuit, ut ad illam reduceret, quos abſtraxerat; ſed morte preventus eam implere non potuit.

Valentinum Episcopatus ambitio, cuius repullam paſſus fuerat, ad hæreſim conſingendam impulſit, cuius doctrina ſicut, teſte Ireneo, omnium præcedentium hæreticorum recapitulatio fuit, ita infamam Gnoſticorum de æonibus fabulam ad Schola acres in ſyſtema erexit, quod longum hic eſſet recenſere. Tria hominum genera præterea ſinxit, terrenum, animale, & ſpirituale, quorum ultimum ſe eſſe jactabant Valentiniani, Catholicos animales, & idcirco ipſi fide & operibus bonis ad conſequendam ſalutem indigere, (teſtimonium efficaciſſimum Chriſtianos Catholicos ſæculi II. bona opera ſalutis æternæ eſſe meritoria credidiſſe) ſibi vero cognitionem ſufficere, in ſpiritu Lutherani edixerunt. Contra Saturnini, Baſilidis, Cerdonis, & Marcionis opinionem de carne Chriſti phantaſtica, primus ſenſit Chriſtum Dominum corpus de Cælo attuliſſe, ac tanquam aquam per ſiſtulam per Mariam Virginem tranſiſſe, nec quidquam ex ejus utero ſumpſiſſe. Proteſtantibus præluſerunt Valentiniani rejiciendo Traditiones, teſte S. Ireneo lib. 3. c. 2. Valentinus una cum Marcione ab Eccleſia ejectus eſt, præſidente in Romana Cathedra Eleuthero, teſte Tertull. lib. de præſcrip. c. 30. Porro ſacundiſſima hæreſim fuit Schola Valentinii; ex illa enim prodiſerunt alii hæretici, qui ejus fabulas vel amplificaverunt, vel alio modo expoſuerunt. Inter eos numerandi veniunt Secundus, à quo Secundiani, Marcus à quo Marcolii, Colobarfus à quo Colobarfiani, qui ſummum univerſorum Parentem ac primum principium hominem aſſerere auſi ſunt; & idcirco Salvatore ſeſum hominis vocaſſe. Ex ipſa pariter prodiſerunt Heracleonita, qui mortentes

ſuos novo quaſi modo redimebant, oleum vel baſamum aqua temperatum ipſorum capitiſbus infundentes. Quibus affinis fuit hæreſis Archonticorum, ab Eutacho quodam Conſtantii temporibus propagata, qui Baſtiſimum damnabant. Ex cœnoſo Valentinii gurgite manavit inſuper Barbeliatarum ſeu Borborianorum hæreſis; atque ad ejus ſectam deſecerunt Florinus & Blaſus Romani Preſbyteri, quorum primus ad hæreſim Valentinii Calvino præcludens, addidit, Deum auctorem eſſe malorum; quam impietatem Marcion videtur exhoruiſſe in Deum bonum eſſeſſe, & hinc malum Deum ſinxiſſe. Alter vero Judaïſmum latenter inducere voluit. Ceterum Valentiniani heresi ſua majori ex parte conſequi ſtuderunt, ut ſuperſtitioſis ſuis initiationibus infelices multos libidini ſuæ facerent tributarias, ad eum ſere modum, quo poſterioribus hiſ ſæculis id tentabat Molinæus.

Eneratitarum ſeu Continentium Heresi Authorem habuit Tatianum Syrum, prius inſignem Philoſophum, deinde in Chriſti Schola S. Juſtini Martyris diſcipulum, ac demum factu ſcientiæ Hereseos Magiſtrum. A Valentinio æonum fabulam mutuatus eſt. Ad exemplum Marcionitarum ac animatorum eſt, & vini potu abſtinentia Tatiani ſectatores, ſed ex alio motivo: ab animatorum quidem eſt, ne damnationem incurrent; à vino vero, quod improbos eo ſolum uti exiſtimarent; unde illud diabolicum vocabant, & hinc Eneratita, ſeu Abſtinentes dicti ſunt. Ex eodem principio meram aquam adhibebant in Myſterii Eneratitæ, unde & Hydropsarſate vocati ſunt. Inſuper ad Tatiani Magiſtri ſui dogmata addiderunt, plura eſſe principia, inter que diabolum conſtituerunt. Ejuſdem Tatiani errorem Severus quidam amplexus eſt, qui à ſe ſeductos Severianos appellari voluit; adjecit vero heresi Eneratitarum de ſua pena, Mulierem Sathane opus eſſe; & in corpore humano id, quod infra Umbi-

Umbilicum eſt, à mala poteſtate conditum.

Montaniſtarum ſeu Cataphrygum hæreſis erupit Antonini temporibus, ſub M. Aurelii temporibus adolevit, & latius propagata eſt. Ejus Auctor fuit Montanus in Myſia Phrygiæ natus, quæ nuncupatur Ardabam; adjutricibus duobus meretricibus Priſcilla & Maximilla, quibus infaniz ſuæ ſpiritum aſſavit eaſque Prophetiſſas haberi voluit. Præcipui Montaniſtarum errores fuerunt ſequentes. Montanus ceu Paracletum venerabatur. Nuptias ſecundas contra ſeortationes damnabant. Matrimonia ſolvebant quemadmodum nunc Proteſtantes. Tres quadrageſimas ſtatebant. Veniam omnibus pene delictis ab Eccleſia concedi poſſe negabant. Peupaziani inſuper, in quorum vico Montaniſta frequentiores conventus agere ſolebant; Mulieres ad Preſbyteratum & Episcopatum promovebant. Animam corpoream quædam ex eorum Prophetiſſis excoſelli præſentia viſione edixit. Sanguinem vero infantes in Sacramentis ſuis adhibuiſſe, quamvis à quibusdam perhibeantur, negabant conſtanter ſaltem puriores Montaniſta, nec veterum aliquis, qui in eos ſtylum acuerunt, hoc ipſis crimen improporavit. Extruſus fuit Montanus cum ſuis ſectatoribus, in quorum numerum inſeliciter venit ipſe Tertullianus, per Episcopos ab Eccleſia, epſque poſterum eſt hæreſim Gallicana Eccleſia nſcriptiſſe. Ipſum vero & Maximillam Prophetiſſam ſibi laqueo mortem conſciviſſe teſtatur Apollinaris Hierapolitanus apud Eusebium lib. 5. c. 15.

Bardeſanes Syrus Edeſſe natus, Vir ſub Marco Antonio fuit doctrina, pietate, Chriſtiane Fidei confeſſione, ac contra Gentiles æque ac Hæreticos infinitis ſcriptis longe celeberrimus; at in Valentinii Schola educatus, quamvis ejus errores & multiplices fabulas redargueret, Veteres illius erroris ſordes non eluit omnino; hinc etiam mortuorum reſurre-

tionem negavit Bardeſanes, lugendus omnino.

Nobile par fratrum eodem ſæculo II. exiſtiterunt, Theodotus Byzantius arte Coriariis, & Theodotus Trapezita, quorum primus, Chriſti nomine in perſecutione negato, ut ſe à Fidelium juſtis expoſitionibus tueretur, Deum ſe non negaſſe, ſed hominem dumtaxat aſſimulavit, ac Cerinthi hæreſim obliteratam recoquens, Chriſtum hominem meram ac nudum aſſeruit, S. Joannis Evangelium & Apocalypſum in Cerinthi factus ſulte repudians, cum à Joanne contra Cerinthum ſcriptum potiſſimum fuerit Evangelium. Hæreſis Allogorum vel Auctor fuit, vel Propagator Theodotus, qui Verbum Divinum ſemper à Patre genitum, incarnatum negabant. Theodotus vero Trapezita, ut Chriſtum magis deprimeret, Coriarii errori addidit, ipſum inferiorem eſſe Melchiſedecho, eo David verſu abuſus: Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Illamque Melchiſedechem cœleſtem virtutem eſſe, ut qui ſit ſine Patre, ſine Matre, ſine genealogia, propugnavit. Coriarii hæreſim propugnavit quoque certus Artemon, Chriſtum nudum hominem aſſerens. Qui vaſer homo vere fuit typus inſignis modernorum Proteſtantium; ut enim errori ſuo ſpeciem authoritatemque conciliaret, eundem ab Apoſtoliſ prædicatum, Scripturaram ſenſum pervertens, impudenter aſſerabat; ab iis autem, qui ipſos ſecuti ſunt, Divinitatem Chriſto tributam aſſerens, cum Deus non eſſet, loqueſſem Proteſtantibus circa deſecutionem Eccleſiæ præcipuiſſe videtur. Vir ille obſcurus; ſed ut nihil deſideraretur diſcriminis inter Artemoniſtas & Proteſtantes quantum ad præſens caput, cui certe ut unica baſi ſuos errores ſignant, diſcipuli Artemoniſtas ſuum errorem traditione firmatum eſſe impudenter eſſeſſeſſe, quæ primum à Zephyrimo. Papa interupta fuiſſet, ut teſtatur Auctor Ana-

nymus libri contra hanc hæresim editi apud Eusebium lib. 5. Hist. Eccl. c. 27. qui Auctor hanc Hæreticorum illorum insolentem iactationem, & putidam calumniam refellit: quem locum, esto longiorum, huc non referre mihi temperare nequeo, cum apertissime demonstrat eandem œconomiam adhibitam esse ab Ecclesia Romano-Catholica Sæculo II. contra Præcursoribus Lutheranorum, quæ postremis Sæculis ab eadem Ecclesia contra eosdem adhibita est: quæ nota insallibilis est ejusdem orthodoxie. Sic autem sonat: *Apunt isti, omnes majores nostros, & ipsos Apostolos ea, quæ ipsi jam affirmant, non modo à Domino accepisse, verum etiam alios eadem docuisse; & veram prædicationis rationem usque ad Victoris tempora, qui XIII. à B. Petro Roma Episcopus fuit, integre servatam illam quidem, sed à Zephyrino illius Successore penitus corruptam, & depravatam fuisse. In ipsissimum prætextum Pseudo-reformatorum, ad ipsa usque præcisè verba: Atque profecto quod ab illis dicebatur, multum fortasse videri potuisset habere probabilitatis, nisi primum illis Sacra Scripturæ testimonia contradicerem: deinde fratrum quorundam scripta supersessent Victoris temporibus multo antiquiora, quæ illi tam contra Gentiles pro veritatis defensione, cum contra hæreses, quæ id temporis grassabantur scripserunt. — Quot item Psalmi, quot Hymni à Fratribus Fidelibus antiquitus præscripti, qui Christum Verbum Dei, verum Deum esse concertum quodam celebrant? Cum igitur ex tot amorum spatia Doctrina Ecclesiastica vere annuntiata fuerit, quomodo ferri potest, ut illi Patres, qui ad Victoriam usque vitam produxerunt, sic, ut illi asserunt, prædicarent? aut quomodo non illos pudes hæc Victori tam falso obsecrare? præsertim cum explorete cognitum habeant Victoriam Theodotum illum Corinthium (qui primus Christum solum Hominem dicebat) Du-*

cem, & quasi Parentem hujus impiæ & execranda à fide deflectionis, Christum Deum pernegantis, Christiana communione interdixisse. En modum procedendi Ecclesiæ Romano-Catholicæ, quæ usa est in excludendis erroribus Protestantium tertio Sæculo jam adumbratorum! dum quemadmodum Sæculo II. & III. causationes illorum Hæreticorum de deflectione Ecclesiæ, ex Sacra Scriptura, traditione Patrum, & Ecclesiarum conspiratione, seu, ut ait Anonymus ille, concertu diffusit, ac demum per Ecclesiæ Caput conciliariter pertinaces anathematizavit; ita ipsidem armis Sæculo XVI. eadem Ecclesia contra Protestantes usa est. Quas traditiones circa capita controversa Dei immenso beneficio ad I. II. & III. Sæculum jam tam clare deduxerunt nostri Polemici, ut vel legenti has exiguas notas historicas patebit: ut rubore suffusi Recentiores, quod eorum Patriarchæ eandem deflectionis epocham post IV. quintumque Sæculum divinaverint, illam ad usque Sæculum secundum in multis capitibus revocare cogantur, ut lib. III. non semel annotavi.

Apelles Marcionis discipulus, præter alios errores, quos cum ipso communes habuit, à Virgine quadam Philumene, revelationes & miracula mentiente, deceptus ac depravatus, finxit Filium Dei Cælo descendente sibi corpus ex quatuor elementis conposuisse, quibus in Cælum ascendens reddidit, quæ ab illis mutatas fuerat, solum in Cælos animam inferens. Hanc Philumenem S. Augustinus ex memoriæ lapsu, Viris etiam maximis contingente, Severo, de quo supra, tribuit lib. de hæres. Emergit Apellis hæresis sub imperio Antonini Pii & Pontificatu Telephori, circa A. C. 145.

Prodicus è Gnosticorum Schola infamem Adamitarum sectam instituit. Hic suis in conventiculis, omni pudore deposito, nudi suos Ritus obibat. Uxoriam communio decretum erat Sectæ. Pro-

II. mil.

niscus concubitus, mystica initiatio; credebant Nuptias futuras non fuisse, si nemo peccasset. Recruduit hæc pelvis in Bohemia ultimis his Sæculis.

Ophitas, Valentianorum Soboles, Euphratem quemdam sine impietatis Auctorem habuerunt. Christum in serpente specie transformatum essetiebant; live hunc ipsum serpentem esse, qui Adamum & Evam deceperit. Serpentem propterea adorabant, & in mensam, ubi propofiti panes erant, incantationibus quibusdam è spelanca, in qua nutriebatur, advocatum, & circa panes illos gyrantem osculabantur, atque ita suam confici Eucharistiam dicebant. Ipsos Jesum à Christo distinctis, Auctor est Theodoretus; & asseruisse Jesum quidem ex Virgine natum, Christum autem de Cælis in ipsum descendisse. Hinc Jesum execrabantur. Ophitas eosdem cum Serhianis fuisse existimat Theodoretus. S. Epiphanius diversos enumerat. Refertque illos Sethum Adami filium existimasse Christum esse: duo hominum admisisse genera; quorum unum à Caino, alterum à Setho duceret originem, & multis libris apocryphis usos esse.

Cainani è Valentini Castris prodierunt. Cainum à potentiori quadam virtute deprivatam predicabant, nec non & Esau, Core, Dathan, Abiron, & Sodomitas: Abelum vero ab imbecilliore virtute prodidisse. Quapropter impios illos ac reprobos venerabantur. Judam Iscariotem colebant nonnulli, quod prodidisset Christum Legi illiuta violentam & antiquitatem; alii, quod Christum licet optimum Judæ tradendo, nostræ salutis consulisset. Evangelium sub nomine Judæ proditoris obrudebant & sequebantur. Catechum cum Carpocrate sentiebant, neminem saltem consequi posse, nisi qui omnia flagitia impleverit: & hinc cum Gnosticis omnium libidinum monstra religiose exercebant. Calvinò denique, alii que Novatoribus facem præferentes Bap-

tismum ad salutem necessarium esse negabant Hæretici isti.

Hermogenes cadente secundo Sæculo à Christianis ad Stogicos Philosophos defecit. Ejus error palmaris in eo fuit, quod affereret materiam esse ingentiam & infectam, Deoque coeternam. Asserit præterea hic Hæresarcha, Christi corpus in sole depositum esse; diabolum autem & demones in materiam refundendos. Hæ sunt Hæreses Sæculi II. in quas Patres hujus Sæculi stylium acuerunt, per Romanos Pontifices, aliosque Episcopos Synodaliter, quantum per persecutiones licuit; atque per monumenta hujus Sæculi rariora nobis innotuit, condemnate, ut non semel adnotavimus. Apertiora Synodalia Conventum, in quibus fidei controversia ventilata, atque decise fuerunt, testimonia dabant Hæreses ac Schismata Sæculo III. exorta, ut jam videbimus.

16. Sæculo III. Hæresion Auctores existierant Berillus, Privatus, Arabes cum Valesis, Schisma Felicissimi, Novatus & Novatianus, qui hæresim eum Schismate conjunxerunt. Dehinc Rebazantium error negotium Ecclesiæ facessivit. Postea Angelici & Apostolici, Noetiani, Sabelliani, Paulus Samosatensis & Paulianista, Manes & Manichæi, Hieracitæ suarum Hæresion venena profuderunt. Nepos item & Coracion. Ad hoc Sæculum etiam revocanda Origenistarum hæresis, quod illius Auctor Origenes ab A. C. 204. ad 254. floruit.

Berillus Boltrorum in Arabia fuit Episcopus. Ipsius Principalis error fuit, Filium Dei non ante fuisse, quam in humanam carnem immigraret; neque propriam esse habuisse divinitatem, sed solum Patris in eo existitisse. Damnata fuit ejus hæresis in Synodo Boltræ celebrata A. C. 277. aut 279.

Privatus incertæ hæresios Auctor, sed Schismatis adversus S. Cyprianum præcipuus inventor, varias in Africa turbas

Ecc 2

exci.

excitavit; atque in Romana Ecclesia communionem fraudulenter irrepere tentavit. Damnatus est in Concilio Labefitano, quæ Synodus à Fabiano Pontifice Maximo confirmata fuit.

Arabes quidam animæ rationalis immortalitatem palam impugnarunt eodem Sæculo; eam una cum corpore extingui, & cum eodem resurrecturam effluentem. Mirus impij famoso Lokia & modernis Materialistis. Condemnati sunt in Concilio Arabico multorum Episcoporum. Eadem ferme tempestate Valesij eruperunt, ejus Sectæ Auctor fuit quidam, Arabs nomine Valens. Hi in eo solo errarunt, quod castrationem sui ad salutem necessariam existimarent. Dammati sunt à Synodo Achajæ. Anathema in illos renovatum legitur Sæculo IV. in œcumenica Synodo Nicæna, & in Canonibus Apostolorum post hoc Concilium fabricatis. (lib. 1. tit. 2. n. 25.)

Felicissimus, qui electioni S. Cypriani cum quinque aliis Presbyteris adversatus fuerat, conjurationis animum contra Sanctissimum Episcopum nunquam deposuit, atque excludendæ Novatianorum hæresi ova posuit; quorundam Martyrum seu Confessorum mentes, quos S. Cyprianus fra eras corripuerat ob nimiam eorum erga lapsos (hoc est, in persecutione abnegantes fidem) facilitatem per indulgentias suis tormentis iisdem impetratas & per hoc Ecclesiasticæ disciplinæ everfionem causatam, corrumpendo, & lapsos contra Cyprianum commovendo, ut præterderent omnes absque satisfactione mox recipiendos. Nec satis: quos infelix Felicissimus à S. Cypriano abstraxerat, & in dies abstrahabat, in monte quodam collegit, Ecclesiam Schismaticam & profanam Altare ibi erigens. Ut vero Schisma consummatum esset, Fortunatum è quinque Presbyteris perduellibus unum, Schismatici Episcopum constituerunt. Illos cum Felicissimo adulterii reo damnaverunt Episcopi Africani in Concilio hanc

ob causam congregato. Hujus Schismatis (quod intra limites Schismatis permansit) inceptor fuit Novatus, qui Felicissimum, inconsulto S. Cypriano, Diaconum constituit, quo majorem ad res novas molientias in Clero auctoritatem haberet.

Novatianorum Hæresim Novatus & Novatianus considerunt. Hos confundunt, & in unum miscunt Eusebius, S. Epiphanius, & Theodoretus; aperte distinguunt S. Cornelius, S. Cyprianus, & S. Pacianus. Sed enim Novatus Presbyter Carthaginensis fuit gravissimorum criminum reus; ob quæ cum se propediem ab Episcopis damnandum, excommunicandamque prævideret, Carthagine furtim discessit, & Romam profectus, Novatiano consandi Schismatis Auctor fuit. Qui quondam energumenus, in lecto baptizatus, urgente morbo, nec ex quo convaluit, cæremionis Baptismatis in se suppleri curans, aut Sacramentum Confirmationis, quod ex Ecclesiæ disciplina statim post Baptisma conferebatur, suscipiens, eo rem perduxit, ut Cornelio Romæ jam sedente, Novato imprimis opem ferere, miris ac detestandis artibus Romanam Sedem invaderet, & primus Antipapa constitueretur. Non purum Schisma, sed Schisma hæresi conjunctum slavavit Novatianus, quamvis ejus hæresis, ut præcedentes, circa divinitatem ipsam versata non fuerit: quo modo explicandæ venit S. Basilii ep. 1. Canonica ad Amphil. Can. 1. In eo autem positus fuit palmari Novatiani error, quod negaret Ecclesiam lapsis in persecutione, id est, Sacrificatis, & libellaticis indulgere posse; deinde cæteris etiam criminibus post Baptismum commissis nullam ab ea tribui posse veniam assereret; imo qualibet generatim delicta post Baptismum commissa, Ecclesiæ auctoritate remitti posse, negavit Novatianus. Quam ferream sententiam dein mitiores Novatiani ad sola peccata mortalia post Baptismum commissa mitigabant. Unicam ergo illam peccatorum indul-

indulgentiam in Ecclesiæ arbitrio versari prætendebat Novatianus, quæ per Baptismum obtinetur. Propterea tamen lapsos salutem à Deo sperare posse, & debere non negabat; & ideo illos ad penitentiam adhortabatur, ut divinam clementiam lacrymis promererentur ac laboribus; sed hoc negabat unum crudelis Apostata, ad Ecclesiæ ac Fidelium communionem eos recipi oportere, atque penes Ecclesiam ipsos reconciliandi jus ullum esse ac potestatem. Verbo: non negavit penitentiam, sed cum modernis Novatoribus, contenditibus formam absolutionis non esse remissivam, sed declarativam solum remissionis peccatorum à Deo factæ, Sacramentum Penitentis: qui consequenter in suo Antesignano ab Ecclesiæ Catholica Sæculo III. jam condemnati sunt. Sicut autem viperinus Novatus, ut S. Cypriano negotium faceres, ejus severitatem ordinatam in lapsos in prætextum Schismaticis Felicissimo videri suggestisse, qui proinde lapsos sine penitentia censuit recipiendos; ita, teste S. Paciano ep. 3. ad Sempronianum, Novatiano, ut Cornelio invidiam constaret, eique gradum ad Papatum facilitaret, consuluit, ut pro secuto mautionis sig se episcopum lapsorum Cornelio objiceret; cui muniendo, cum Novatianus infau- lum dogma procedisset Ecclesiam non posse dare indulgentiam lapsis, ea œconomia factum est, ut rigori Ecclesiastico, circa lapsos iis Sæculis necessario à Patribus adhibito, duplex error extreme opponeretur, quorum ultimus diu, atrociterque vexavit Ecclesiam. Novatiana hæresis proscripta est primo Romæ à Cornelio An. 253. Item in Italia per aliud Concilium. Denique in Africa per Synodum 42. Episcoporum. Item in Asia à Demetrio Antiochiæ Episcopo.

Baptismum ab Hæreticis collatum primum omnium in Ecclesiæ Africana abdicavit Agrippinus S. Cypriani decessor, habito ea de re Concilio, quod ad An. C.

215. referret editio novis. Concilior. Error ille in Orientem pervasit, & Conciliis ibi firmatus est. Eidem errori magnas vires addidit S. Cyprianus, & tria sub ipso Carthagine celebrata Concilia. S. Stephanus vero Romanus Pontifex veritatem sedulo defendit invictissimo traditionis clypeo. Quamvis vero S. Cyprianus graviter erraverit, notam tamen hæreses non incurrit; quia ita affectus erat, ut consuetudini cederet (secundum quam ratus habebatur in Ecclesiæ Romana, aliisque Ecclesiis Hæreticorum Baptismus) si vel plenarii Concilii auctoritate confirmata, vel graviori pondere rationum fuisset vindicata; id quod ad longum probat S. Aug. lib. 2. de Baptif. contra Donatistas c. 4. 5. &c. Unde hic error nec cum Schismaticum fecit.

Medio circiter Sæculo III. emerfit Anglicorum hæresis Authore ignoto. Unde dicti sint Angelici: pariter non convenit inter Authores Apostolici, præter Encraticitarum, & Novatianorum, à quibus erant propagati, venenata dogmata, proprium errorem propagarunt, non licere scilicet aliquid possidere. Quorum errorem ex parte adoptavit Wicleffus. Sanctorum Andrea & Thomæ apocryphis actis ad erroris sui confirmationem utebantur. Præclara sunt, quæ in istius hæreses constitutione scripsit S. Epiphanius de paupertate, & virginitate, aut continentia, quam sua ætate Christiani profitebantur, quibus nostrates Hæretici vota Monastica damnantes confunduntur.

In eandem hæresim propugnandam ac propagandam tertio Sæculo conspirarunt Praxeas, Noëtius, & Sabellius, quæ tres Sanctissimæ Trinitatis Personas in unam confunderet, ac Patrem esse passim consequenter assereret. Hujus primus Author fuit Praxeas, prius Montanista, dein Montani accerrimus hostis. Propagator Noëtius Ephesus, ut Epiph. tradit, vel Smyrnæus, ut vult Theodoretus, circa An. 245.

Suo vero nomine ac patrocinio celebratorem fecit Sabellius circa An. C. 257. in Libya natus, ac eisdem hæresis ibidem propagator. Praxeam damnatum recantasse palædionem, occultasse hæresim, ac eam pollece excelsa fronte iterum disseminasse testatur Tertullianus lib. contra Praxeam c. 1. Ceterum Hæresis hæc Sæculo IV. in Concilio primo Oecumenico Nicæno; in quo Fides Catholica explicata est, cum Arii alisque hæresibus est una damnata, Fidesque Catholica nitide explicata.

Paulus Samosatensis Hæreticis Paulianistis nomen dedit. A. C. circiter 262. Zenobia Regina Palmyrenorum patrocinio propagavit hæresim, quam condidit, ut ipsam demeretur. Judæa enim erat, illique ut serviret Paulus, Judæicam impietatem in Ecclesiam innoxiam; divinarum Personarum Trinitatem, Christi que Divinitatem abnegans; alia tamen œconomia, quam Prædecessores ejus Hæretici. Primum caput erroris Pauli Samosatensis fuit, quod Christus semper non fuerit, nec ante Mariam Virginem; Verbum tamen & Sapientiam in eo inhabitare, sed quæ tum primum hypostasim habere ceperint ab æterno Patre distinctam, cum in utero Matris Christus formatus est. Hæc enim temporalis missio, & externa prolatione Verbum evasit Filium. Ceterum licet recens esset, novellusque Deus, prædestinatione nihilominus æternum fuisse. Alterum caput ex isto consequens fuit, duas esse in Christo Personas, & duos Filios Dei; unam naturam, alterum adoptionem. Ex quo pravo fonte derivavit alias assertiones erroneas, quas 10. questionibus S. Dionisio Alex. propofitis, & ad eum transmissis complexus est Samosatensis. Tertium caput hæresios Pauli Samosatensis errori Sabellii erat affine. Trinitatem namque Divinarum Personarum ð medio tollebat, Verbum non Personam esse à Patre distinctam, sed efficientiam solum asserens,

Deo quidem coeternam, sed sine hypostasi, quæ se in Jesum, ut in merum hominem insinuasset. Damatus est Paulus Samosatensis cum suis erroribus in duobus Conciliis Antiochiæ habitis, quorum primum habitum est An. 264. Et cum in eo valet Hæreticus fucio hæresim suam Patribus occultasset solum, non ejurasset, eamque postliminio divulgaret; in altera celeberrima Synodo Antiochiæ An. 270. coacta iterum damnatus est Hæresiarcha.

Terrorimæ Manichæorum hæresis primus parens fuit Scythianus, Saracenus generis, in Arabia nutritus, Alexandriæ græcæ disciplinas, ac præsertim Philosphiam eloctus, qui ab usibus vir pestilentissimi ingenii ad condendum dogma de duobus principiis bono & malo animam applicuit. Jerosolymis lapsus è tecto, in quod præstigiolorum ostentandorum causa ascendit, Terebinthum auri, librorum, & hæresios suæ reliquit heredem; quo divina ultione ex ædium summo, quod in Persia eadem, qua Magister suus Scythianus Jerosolymis conciderat, per demonem deturbato ac occiso Anus, cuius iniquissimus fuit, pecuniarum omnium, ac librorum compos facta, servum Persarum emic Cubricum nomine, quem macumissum adoptavit, in Persarum erudendum curavit disciplinis, ac librorum & pecuniarum scripsit heredem. Qui ne festivitatis nomen ei probrosum esset, Manes appellari deinde voluit: quæ vox Persis Homiliem, id est, allocutionem significat. Verum cum apud Græcos male sonaret hoc nomen, ac à Mania, hoc est, ab insania & furore videretur derivatum, Manichæum, quasi Manna fundentem hunc nominaverit postea Discipuli. Quemadmodum vero Manes errorem principem de bono & malo principio unâ cum suis Magistris à Marcione II. Sæculi Hæresiarcha sumpfit, ita & hæreticorum I. & II. Sæculi impia dogmata de carne Christi phantastica, de Nuptiis,

de corporum resurrectione, de Deo Judæorum, de veteri Lege ab hoc malo Deo condita, plurimâ adoptavit, quæ videri possunt apud Natalem Alex. Prostantibus præhulerunt Manichæi, contententes in homine non esse liberum arbitrium, alioquin peccatum in Deum refundendum esse. Quietistis, bellum illudicium proferus contendentes. Calvinistis vero; negando Baptismum ad salutem esse necessarium. Dum vero in odium carnis execrabantur reliquias sanctorum & Catholicis nostri Sæculi testatum reliquerunt, à decessoribus Sæculi III. reliquias sanctorum fuisse cultas. Latissime diffusum fuit hæc hæresis in Ecclesia, diuque perduravit, receterque à novis Manichæis suscitata, ut infra videbimus. Contra eos omnes ingenii vires applicuit S. Augustinus, uti videre licet in ejus scriptis.

Hieracitharum hæresis Manichææ propagata ab Hierace, quem & Hieracham nonnulli dicunt, in Ægypto ortum habuit. De Filii Dei generatione & divinitate pessime sensit; Filium tamen à Patre revera genitum ipsum sensisse tradit Epiphanius: spirituales solum resurrectionem admisit, carni neitquam convenientem; Nuptias in veteri Testamento, non in novo licitas asserbat; Melchisedechum Spiritum S. esse contendebat. Erat hæc hæresis quasi temperatus Manichæismus, ad quam solos Monachos, Virgines, Continentes, aut Viduas admittēbat, ab animatis & vino sibi temperans, ac severam vitam duces ac præferens impostor, unde ejus discipuli dicti sunt Abstinentes.

Nepos Ægyptiacus Episcopus fabulam de millenario in terris Christi Regno, delictis corporis & voluptate se jecti affluente, Sanctisque post resurrectionem promissis restauravit circa An. 264. Schismatis tamen, quod post mortem ejus exortam ac propagatam, duce Coracone; Auctor non fuit, utpote nequaquam pertinax, teste Dionysio Alexandrino.

Origenista ab Origene Adamantio nomen sumpserunt, patria Alexandrino Leonidis Martyris filio, Orbi Christiano ob vite severitatem, ingenii acumen, Christianæ Religionis zelum, librorum editorum multitudinem ac splendorem, ac demum erroribus contra fidem, horumque ac sui defensoribus per aliquot Sæcula virtute ac scientia præstantibus natis, notissimo. Eius præcipui errores fuerunt, primo: Filium Dei non esse natum, sed factum, Patreque minorem; & Spiritum S. tertium dignitate post Patrem & Filium, quibus hæresi Ariani & Macedoniæ præfuit, priorique sua autoritate magnum pondus adject. Secundo: animas hominum ante corpora creatas fuisse, coelestesque virtutes exiitisse, quæ ob peccatum animæ evaserunt; & in corpora velut in carceres quosdam supplicii causa misse sunt. Tertio: tam Dæmonum, quam hominum impiorum supplicii finem imponendum esse. Quarto: de Gratie Divinæ auxilii pessime sentiendum, atque Pelagianæ hæresi ova ponendo, &c. Impugnatores defensoresque plures in Oriente & Occidente nactus est sua auctoritate, fama, ac subtilitate Origenes, quam moderna tempestas Jansenius, & Quærellius unquam in Gallia & Belgia. Eundem ejusque errores in Synodo Alexandrina An. 399. damnavit Theophilus Patriarcha Alexandrinus, eodem Sæculo in Concilio Cypriorum S. Epiphanius, nec non A. 400. effervescente contentione Anastasius Romanus Pontifex, quibus damnationibus non obstantibus caltra Origenis necdum desestebantur. Donec An. 553. coacta Constantinopoli quinta Synodo Generali præter trium Capitulosum, de damnatione Origenis actum fuit, proscriptique ejus errores, ut hæresis putide, & anathemate confixum nomen. Varii errores præterea imputati sunt Origeni ab ejus impugnatoribus, à quibus de factis à Criticis purgatur. Et hæc sunt Hæreses III. Sæculi, non à Cæteris, obstantibus

Gantiliū persecutionibus, sed à Provincialibus plerumque Synodis confixæ.

17. Ecclesiam Sæculo IV. turbabant Donatistæ, Meletiani, Ariani & Semi-Ariani, Coluthiani, Eunomiani, Photiniani, Audiani, Eustathiani, Macedoniani, Luciferiani, Apollinaristæ, Aeriani, Mellasiani, Priscillianistæ, Helvidiani, Jovianistæ, Discalceati, Collyridiani, Bonosiaci. Torum fere alphabetum Hæreticorum.

Donatistarum Schismati contra Cæcilianum prius Archidiaconum Carthaginensis Ecclesie, postea electum Episcopum, contra quem Schismatici Majorum, in eandem Ecclesiam intruserunt, fomenta præcipua dedit Lucilla Hispana præpotens, & factiosa Mulier, à Cæciliano quondam reprehensa, & vindictæ erga ipsum cupida. Primus ejus Auctor, ac incensor fuit Donatus, à Calis nigris Episcopus, à quo Majorinus ordinatus est. Ab altero tamen Donato, qui Majorino suffectus est, appellari postea maluit, & eo velut sectæ suæ Principe gloriari sinit. Dammati sunt cum suo Principe Donato à Calis nigris in Concilio Romano An. 313. Illorum schisma in hæresim evasit. Cujus præcipui errores hi erant. 1. Baptistimum extra Ecclesiam collatum nullum esse contendebant, & quia Ecclesiam à toto terrarum orbe desecisset, & intra seclam suam coarctari comminiscabantur. Patroni nostrorum Protestantium, Catholicos à se deceptos rebaptizabant. Secundo, Ecclesiam Catholicam meretricem vocabant. Præclari hi Protestantium Magistri. Denique cum Ariani communiōne iungebantur. Præter Concilium Romanum, Donatistas condemnavit Concilium Arelatense An. 314. alique Africani Conventus. Quantas porro pertinacissimi hi homines non solum Ecclesie Præfulibus, sed ipsi Christianis Imperatoribus faxerint molestias, legis apud Natal. Alex. Sæc. IV. ita quidem, ut, præter alias gravissimas penas, captus sententia in eos

Imperatores animadverterint. Duravit autem Donatistarum schisma & hæresis usque ad Gregorii M. tempora, seu ad Sæculi VII. initium.

Meletius Nicopolis in Ægypto Episcopus nefarii schismatis Auctor fuit A. 306. vel A. C. 300. aut 301. ut aliis placet. Illud conflavit adversus S. Petrum Alexandrinum Episcopum, ejus ordinationes occupando ex odio erga eundem concepto, propterea quod ab ipso ob idololatricæ crimem, aliaque scelera, fuisset in Concilio Episcoporum depositus. Ario cum suis partiaris suppetias tulit Meletius; ejus tamen schisma hæresi non est deturpatum. In Synodo generali Nicæna compressus est Meletius, & damnati Meletiani. Aliter de hoc schismate scribit S. Ephanius, monumentis ab aliquo Meletiano acceptis deceptus.

De Arianorum, & Semiarianorum perniciosissima hæresi ad longum egimus Lib. 1. Tit. 1. N. 63. & seq. quo proinde Lectorem remittimus.

Colluthianorum Sectæ Auctor fuit Colluthus Alexandrinæ Ecclesie Presbyter, Ario coævus. Ejus præcipuus error fuit, quod Deum non esse malorum naturæ & poenæ Authorem asseret dimidiis iste Manichæus. A Concilio Alexandrino in ordinem redactus est Hæresiarcha.

Actii Eunomique secta infelix Ariang hæresios propago fuit, eamque accessione quadam adauit impietatis. Fuit autem Eunomius Cyzicenus Episcopus quondam Actii Antiocheni Diaconi, qui Atheus cognominatus est, discipulus & scriba. Ejus discipuli Eunomiani ab ipso dicti sunt, vel etiam Anomei, quod Filium Patri Anomion, id est, dissimilem cum Actio prædicarent. Præterea Eunomius Spiritum-Sanctum creaturam Filii asserbat. Item Verbum Divinum animam non assumpsisse, sed animæ vicem divinitatem supplèvisse sensit. Uterius se Deum perfecte comprehendere dicebat. Sententiam Protestantibus fabricavit, dum Reliquias

Mar.

Martyrum contempsit, ac derisit, ipsorumque detraxit miraculis. Hæresim suam disseminavit An. 360. Ipso vivente ejus Sectam à Concilio Nicæno prædammatam coercuit feveris legibus Theodosius M. An. 381.

Photinus, natione Galata, Ancyranæ Ecclesie primum Diaconus, dein Sirmiensium Episcopus A. circiter 343. Hæresios suæ virus effudit. Et primo Sabellii systema restauravit. Secundo cum veteribus Hæreticis Christum purum hominem blasphemavit. Damnatus est Photinus in Concilio Mediolanensi An. 347. deinde An. 351. in Sirmiensis.

Audianis nomen dedit Audæus à Mesopotamia oriundus, Ario coævus; qui tamen non recessit à vera fide, nec Audiani ejus discipuli; ipsa tamen eorum separatim & schisma nefarium crimen erat, quod effecerit, ut inter Hæreticos numerati sint.

Eustathiani ab Eustathio Sebasteno Arianorum partium Episcopo nomen erroreque acceperunt. Nuptias damabat Eustathius, & continentiam ad superstitionem coli præcipiebat. Præterea præcipuos errores docuit, quos Protestantes nostri Sæculi adoptarunt, atque in Concilio Gangrensi non diu post Nicænum damnati sunt. Et quidem hoc Concilium Can. 4. non solum Scripturam, sed Traditionem etiam Apostolicam pro regula fidei suscipiendas tradit, quas isti rejiciunt. Deinde Can. 6. damnat eam vivendi conditionem, qua Eustathiani cum Lutheranis & Calvinistis extra Ecclesiam seorsim Conventus celebrabant, nec Presbyteros aut Episcopos cum Calvinistis habebant. Item Can. 19. in iisdem Eustathianis prædamnat Protestantes, qui indicta ab Ecclesia jejunia solvunt, & aspernantur. Ac deique c. 20. Eustathianos diris devoret, quod memoriam Martyrum, & sacra mysteria, quæ in ipsorum honorem fiebant, execrarentur. Quod nunc faciunt Protestantes.

Tom. II.

De Macedoniana Hæresi ejusque conciliari condemnatione egimus abunde Lib. 1. Tit. 1. N. 98. & seqq.

De Luciferiano & Eustathiano seu Antiocheno schismate vide Natal. Alex. Sæc. 4. cum nulli Hæresi commixta fuerint, ut ibi probat.

Apollinaritarum Secta ab utroque Apollinari nomen traxit Pater & Filius; quorum ille Laodicenæ Ecclesie Presbyter, hic Lector fuit. Palmaris Apollinaris error fuit, quod naturam hominis in Christo semiplenam putavit, hoc est, anima careantem, cujus vicem suppleret corpori Verbum ipsum caro factum. Quem ex Platonice Philosophie fontibus hausit. Ejus discipuli vero Euticheti quamquam anathemate præcludentes, Corpus Christi Divinitati consubstantiale esse, & Divinam ipsam substantiam Verbi in carnem conversam effutiebant, quam Verbum ex Cælo attulerit. Circa divinitatem erravit Apollinaris, magnum vocans Spiritum S. majorem Filium, Maximum Patrem. Damnata fuit Hæresis Apollinaris Alexandriæ An. 362. à S. Athanasio, Romæ An. 373. & alibi.

Aerius, qui Sectæ Aerianæ nomen dedit, ex Arianorum Secta prodierat, Eustathii Sebasteni sodalis, deinde amicus. Errores habuit fere omnes cum Calvinistis & Lutheranis communes. Nam 1. Presbyteros Episcopis æquavit. 2. Orationes pro Defunctis, & bona pro illis suscepta opera damnavit. 3. Stata item jejunia, & in Ecclesia ab omnibus Christianis observari sinit. 4. Denique celebratam Paschatis tollere nitentur.

Mellianorum hæresis Constantii Imperatoris temporibus emerit. Erant homines otiosi, & plurimum orantes, unde Eutichite dicebantur; illustrationes cerebræ caputisque jactabant, unde Enthusiastæ, quemmodum & eorum imitatores nostri Sæculi dicti sunt.

Gnollicorum lues ex Ægypto in Hispanias pervadens, Priscillianum Virum

FF nobi-

nobilem infecit: is multos Nobilium Plebejosque sibi adiungens, nec non & Mulierum ad fe confluentium catervam singularem, Sectam instituit: quam Instantium & Salvanus Episcopi Hispani, non solum confessione, sed etiam conjuratione quadam susceperunt. Eorum hæresis erat colluviæ ex putidis lacuinis Manetis, Sabellii, Arii, Simofateni, & Originis confusa. Addebant, corporis humani partes 12. signis Cæli respondere, & secundum ipsa compositas esse. Imprimis vero Priscillianus docuit licitum esse mendaciam, etiam perjurium junctum, & hinc ad turpitudines suas occultandas familiare ipsi dogma fuit:

Jura, perjura, secretum prodere noli.

Scripturas denique apocryphas obtinebant, quibus commenta sua confirmarent. Eorum hæresim Adiginus Cordubensis Episcopus ad Idacium emeritæ ætatis Episcopo detulit, qui suo rigore Priscillianitas exasperavit magis, quam compefcuit. Damnatæ sunt à Synodo Casaraugustæ congregata; dumque eorum Coryphæ Instantium & Salvanus à Gratiano Imp. circumvento essent in Sedes suas restituti, celeberrimis Hispaniæ Conciliis postliminio tota hæc colluviæ anathematizata est; nimirum Toletana I. ante An. 400. Toletan. II. An. 400. Celebratae sunt insuper contra Priscillianitas Synodi due in Hisp. tempore S. Leonis M. una ab Episcopis Galliciæ, altera ab Episcopis 4. Provinciarum Tarraconensis, Carthaginensis, Lusitanæ, & Bæticæ: de quibus vide lib. 1. tit. 1. N. 133. Illos denique damnavit Braccarense II. An. 569.

Helvidius homo Rusticanus impiissimo libello *Deipara Virginitatem* negavit, effutens ipsam, postquam Christum ex Spiritu S. concepit, alios ex Josepho filios procreasse, qui Fratres Christi in Evangelio vocarentur. Quem errorem quidam Protestantes scriptis recoquere non sunt veriti. Præterea ejusdem gloriæ, ad men-

tem item Protæstantium, Virgines & Maritatas esse asserbat.

Protæstantium proprius Antefignanus, & prope alter Lutherus dici potest Iovinianus Monachus, qui ex Mediolanensi Monasterio erumpens A. C. 382. mollem, voluptatisque sectatricem vitam cum Monachi nomine conjunxit: ea vero docere cepit dogmata, ob quæ à S. Hieronymo *Christianorum Epicurus* merito vocatus est. Et primo quidem *Virginitatis Nuptias* quoad meritum exæquabat, illasque multis *Sanctimonialibus*, *Monachisque persuasit*. 2. *Inter abstinentiam ciborum, & cum gratiarum actionem perceptionem eorum nullam esse distantiam effutiebatur*; sive jejunia & à certis cibis abstinentiam nihil prodesse. 3. *Hominem post Baptismum non posse peccare*. 4. *Omnium, qui suum Baptisma servaverint, unam esse in Regno Cælorum remunerationem, seu equalem gloriam*. 5. *Omnia peccata paria esse*. 6. *B. V. MARIAM* in partu non fuisse Virginem. Multos hæresi sua Jovinianus infecit. Damnatæ sunt à Siricio in Concilio Romæ An. 390. habito. Item in Mediolanensi Synodo sub S. Ambrosio à S. Hieronymo acerrime exagitatus est, qui propterea merito invisus est Protæstantibus.

Existit IV. Seculo Hæretici quidam, qui nudis pedibus semper ambulabant, sicque Christianis omnibus docebant incedendum; eo quod Dominus ad Moysen vel Josue dixerit: *Solve calcamentum de pedibus tuis; & quod Propheta Isaias nudis pedibus iustus fuerit ambulare*.

Anno 373. Collyridianorum exortum referunt hæresim *Annales Ecclesiastici*. Qui hæc sectabantur, Virgineam *Deiparam* ut Deam colebant, & in ejus honorem Collyridem panis per Mulierem offerebant. Huic enim Sexui Secta illa Sacerdotii munia deferrebat, imo solè fere Mulieres hæc Sectam constabant. Eorum errorem Epiphanius cum aliis resutarant, quorum doctrinæ summa ad mentem Ec-

clesiæ

clesiæ Catholica fuit: *Maria in honore sit, Dominus adoretur*.

Bonofiaci à Bonoso Sardicensi Episcopo nomen acceperunt. Hic ex Ebione & Photino virus sug hausit hæresios, & Nestoriorum prælati, Christum purum hominem asserens, duosque in Salvatore filios agnoscentes, æternum unum, alterum temporalem. Asseruit præterea *Deiparam Virginem à partu Christi alios suscepisse liberos*. Damnatæ sunt à Synodo Capuana An. 389. item à Siricio. Prædamnatum à Damaso Hæresiarcham scribit Marius Mercator. Inter hæreticos, Christi divinitatem hoc sæculo, negantes Baronius recenset etiam Euphratam unum ex Concilio Sardicensi Patribus; sed eum Nat. Alexand. ab omni hæresi vindicat, Synodum quoque Agrippinensem, in qua fertur damnatus, supposititiam probat Sæc. 4. c. 3. §. 23.

18. Seculo V. Ecclesiam Christi infestant Hæreses Vigilantiæ, Pelagianæ, Semipelagianæ, Prædestinatianæ, Nestorianæ, Eutichianæ, Acephalorum, & Theopaschitarum.

Vigilantius, quem ob imperitiam, & ingenii mendacitatem S. Hieronymus non semel *Dormitanium* appellat, Patria Calagurritanus, Ecclesiæ Barcinonensis Presbyter, errores suos evomere, iisque Galliam, quæ hucusque monstra non habuerat, affilare coepit An. 404. Alter fuit Novatorum nostri sæculi Antefignanus præcipuus, ejusque palmaris error fuit adversus *Sacrarum Reliquiarum cultum*, quæ nullo prosequendas honore impius existit. Catholicos eorum Reliquiis *ceretas accedentes* Gentilitiæ superstitionis accusabat, eosque adorare Martyres mentiebatur. 2. *Martyres pro nobis non orare offerunt, adeoque frustra invocari*. 3. *Miracula, quæ ad sepulcra Martyrum in dies fiebant, quibus velat tot argumentis invictissimis refellebatur ejus error, cum negare non posset, fugillabat, quod incredulis solum, non credentibus pro-*

descent. Quæ miracula à Confessione Beatis fieri solita, esto in rigoroso processu Canonizationis probata, Vigilantio peiores Novatores facta pernegant, hominumque confidentiam ad Athletas Christi votivis oblationibus testatam rident. 4. *Joviniani fuscitans hæresim, virginitatem & continentiam impugnavat, ac Clericos calibes averfabatur*. 5. *Monachi Ordinis, & propositi hostis erat, à quo homines deterrebat*. 6. *Quartum Ecclæ librum eo consilio tanquam Canonicum laudabat, quo consilio Lutherus librum I. & II. Machabæorum & Epistolam S. Jacobi ex Canone expunxit; quæ nimirum testimonio ex ejus libri c. 7. petito utebatur ad probandum Sanctos in hac tantum mortali vita pro nobis orare. Hos Vigilantii errores acerrimo stylo prolugavit Hieronymus, conspurcans universa Ecclæsiæ, quæ Hieronymi scripta suscepit, & probavit.*

Pelagianæ hæresis viperina, quam Originus, Theodoros Mopsuestenus, & Rufinus præformarunt, emerit A. C. 404. vel 405. Authore Pelagio, natione Britanno, professione Monacho, non quidem Chastri, sed ex eorum numero, qui religiosam vitam suis in adibus agebant, & distincto à Pelagio Tarenti, & ab alio ejusdem nominis Monacho, cujus defectionem à fide luget, pravosque mores arguit Chrysol. ep. 4. *ad Olympiadem*. Cujus Sectæ prædicanda, ac dilatanda Cælestius, incerta Patria ortus, tantam novavit operam, ut ejusdem Hæresios homines Cælestiani ab ipso etiam nuncuparentur. Ejusdem præterea Sectæ defensores præcipui erant Julianus Apulensis, & Arianus Celedensis. Errores Pelagianorum verfabantur circa peccatum originale, circa liberum arbitrium, & imprimis circa gratiam Christi. Circa peccatum originale capitale eorum dogma fuit, Peccatum Adami & Eve nullatenus posteris, sed ipsis solis nocuisse. Ex quo putido fonte concupiscentiam & libidinem

non esse malam contendebant, ignorantiam & difficultatem, sine quibus nullus nascitur, primordia non supplicia deus, sicut & mortem, & cæteras hujus vitæ miserias conditioni naturæ humanæ adscribebant. Parvulus denique sine Baptismo decedentibus vitam æternam promittebant, à Regno Cælorum distinctam, quod non nisi Baptizatis tribui fastebantur, victi Christi sententia Joannis 3. Circa liberum arbitrium in hoc errabant Peligiani, quod illud per peccatum Adami negarent succium; & hinc in hominibus esse potestatem censebant; ne passionem motus pateretur, nec esse causam, cur ad hoc peteretur Dei auxilium. Tertio negabant virtutes esse dona Dei, atque naturæ & voluntati humanæ, non gratiæ tribuebant. Propugnabat præterea Julianus Infideles his viciatibus justos evadere; & hinc contendebat, non ob stare Ethnicorum virtuti, quod animum generent à Religione Catholica alienum: actus illos, quos ad Idoli cultum referunt, esse bonos censebat, ex ipsique bonam eorum evadere voluntatem. Ex quibus consequens erat, Ethnicis non esse detegendam vitam æternam, quam Peligiani infantibus sine Baptismo decedentibus concedebant; siquidem ejus sensu ipsis fidei privatio non nocebat, si recta opera exercerent. Quibus erroribus Peligiana hæresis præfuit modernis Indifferentialibus, qui censent hominem juxta lumen rationis viventem, in omni Religione unum Deum admittente, salvari posse. Circa Gratiam Christi influxum tot sensus impios fovit Augustinus ille Britannicus, quot habent apides Africani colores; certumque est, cum primum hæresim suam promulgavit, nullam omnino gratiam admisisse, sed naturam solam, & ingenitas liberi arbitrii vires ad omne opus bonum ac meritum sufficere propugnasse. At pressus postea, præter naturæ dona, quæ gratiam appellabat, quod sine merito à Deo recipiantur, alteram desiderabat, in

lege scilicet ac doctrina positam, atque in exemplo Christi, quæ tamen solam mentis illuminationem, non motionem voluntatis complecteretur. Ac denique etiam remissionem peccatorum, non quasi hanc remissionem nulla præcederet liberi arbitrii merita: sed quod ista ipsa merita, si deesset fides, quam naturalibus viribus proposito sibi Evangelio præbere hominem Peligius censebat, illam assequi non possent. Ceterum gratiam habitalem divinitus infusam agnovisse & propugnasse Pelagianos, probat Nat. Alex. Sac. V. ubi & sequentia discrimina inter gratiam à Peligianis admissam, & nostram ponit: quorum primum est, quod Peligius gratiam voluntatis & actionis nunquam admisit, sed solum intellectus & possibilitatis, quæ posterior consistit in donis naturæ à Deo etiam nolentibus nobis habitis. Secundum, quod tandem concesserit gratiam aliquam interioriorem, sed quæ solum detur ad facilitius operandum. Tertium, quod Pelagii gratia humana merita sequeretur. Peligiana hæresis damnata est in variis Conciliis Provincialibus, & 1. in Synodo Carthagenensi An. 412. 2. in Hierosolym. An. 415. 3. in Diopolitana An. 415. 4. in alia Synodo Carth. An. 416. 5. in Milevitana An. 416. 6. in Romana A. 417. variisque aliis. Britannum hunc anguem episcopus hæresim veritatis fulmine contrivit S. Augustinus.

Peligianæ hæresis furculus fuit hæresis Semi-Peligiana, ita dicta, quod non omnes errores Pelagii defenderet; Semi-Peligiani enim de peccato Originai, & de necessitate gratiæ Christi ad illius remissionem recte sentiebant: sed capitalis eorum error in hoc consistebat, initium aliquid salutis esse à nobis, nimirum fidem & voluntatem aliquam salutis obtinendæ, quæ tamen operis nomine censenda non esset, aut iustitiæ operibus annumeranda, sicut nec desiderium obtinendæ sanitatis, quod in ægroto præ-

cedit

cedit operam Medici, inter medicinæ opera numeratur. Et hinc inferebant, Deum æque velle omnes homines salvos fieri, ipsisque mortem Christi applicare, si ipsi velint. Gratiam enim, cujus necessitatem sive ad perfectionem, sive ad inchoationem bonorum operum fatebantur, voluntati subdebant, ipsique præviam asserant hominis obedientiam. Ex quo principio etiam inferebant, gratiam Christi suppetere omnibus, omnesque ad se invitare; sed unumquemque proprio arbitrio vocanti parere, vel se ab ea retrahere. Et hinc nullam esse Electorum vocationem secundum propositum contendebant, neque gratuitam prædestinationem; sed eam fundari in præsciencia, quoniam vocationi fidem & obsequium accommodaturi essent, & perseveraturi NB. ex viribus solius liberi arbitrii, in quo solum erant Hæretici. Unde denuo inferebant, non esse Prædestinationum certum numerum; sed in hunc numerum in dies adlegi, nimirum obedientes, quosdam, scilicet inobedientes, ex eo expungi. Item perseverantiam non esse singulare Dei donum & gratiam. Hanc tempestatem excitavit Galliarum Presbyteri & Antislites, maxime Massilienses, qui libris S. Augustini contra Pelagianos scriptis liberum arbitrium tolli falso sibi persuaserunt. Qui Viri insignes non statim habiti sunt ut Hæretici; nec eorum error ante Synodum Arausicanam II. An. 529. celebratam hæreseos nomine univèrsim infamatus est. Eos confutavit S. Augustinus.

Prædestinationum hæresis, quæ Peligianæ è diametro opponitur, A. C. 417. emerit, si S. Prospero fides. Eorum errores ex Concilio Arelateni fuerunt sequentes: 1. laborem humanæ obedientiæ divinæ gratiæ non esse iungendum. 2. *Homini arbitrium liberum post lapsum Adami esse penitus extinctum*: quem errorem susceperunt Lutherus & Calvinus. 3. Christum non esse pro omnibus mortuum:

quem adoptavit Janfenus. 4. Dei voluntate perire, qui pereunt. 5. Post acceptum Baptismum in Adam mori, quicumque deliquerit. 6. *Alios deputatos esse ad mortem, alios ad vitam esse prædestinatos*: quæ est doctrina Calvinii. Aliter paulo eorum errores exponit Gennadius. Damna sunt in Conciliis Arelateni, & Lugdunensi circa An. 575. Controversia est inter Theologos, an unquam existiterit Prædestinationi? & an potius S. Augustini discipuli hoc nomine traducti fuerint? Nat. Alex. Sac. 5. affirmativam sententiam pro præbationem tueretur.

Nestorianæ Hæresis Auctor fuit Nestorius, Germanicia Syriæ oppidulo oriundus, primam Monachus, Antiochenæ deinde Ecclesiæ Presbyter, ac denique An. 427. à Theodosio Imperatore Constantinopolis Patriarcha creatus. Magistratum habuit Theodorum Mopsuestensem, à quo de Incarnatione Verbi Divini male sentire didicit. Ipso sive Ordinationis anno novam hæresim moliri incepit: duosque errores palmares propugnavit, quorum primus erat: *Hominem in utero Virginis formatum alium esse ab unigenito Dei Verbo, & incarnationem esse meram in habitationem Dei Verbi in homine, velut in suo Templo; adeoque Deum non esse natum, passum, & mortuum: nec Christum esse Deum, sed Templum Dei.* Alter vero, quod B. V. Maria *Theotocoon*, hoc est, *Deiparam* esse negaret; & *Christotocoon*, ac *anthropotocoon*, hoc est, *Christi vel Homini sparam* dicendam potius assereret. Hanc hæresim primum damnavit Cælestinus I. in Concilio Romæ An. 430. 600. Eius hæresis præterea damnata est in Synodo Alexandrina An. 430. ac denique in Synodo Oecumenica Ephesina An. 431.

Nestorii Hæresim zelo non secundum scientiam oppugnans Eutiches Presbyter & Archimandrita, hoc est, Abbas celeberrimi Monasterii Constantinopolitani, in alium errorem non minus perniciosum

in-

impexit, novamque hæresim fabricavit, Nestorianæ extreme oppositam, qua utramque naturam in Christo miscuit, coalitamque in unam asseruit: sive Christum esse ex duabus naturis, sed non in duabus, hoc est, duas fuisse ante unionem naturas, unicam postea. Turbas, quas ejus hæresis ac appellatio ad Romanum Pontificem excitavit, lege in Nat. Alexandro. Damnatus est cum Dioscoro impiissimo suo defensore in Concilio Generali Chalcedonensi An. 451.

Acephalorum, ita dictorum, quod Episcopus non subesset, Author fuit Severus, unde & *Severiani* dicti. Erant Semi-Eutichiani, unde etiam *Hæsitantes* audierunt, & *Monophysita*, quia cum Eutichianorum vulgo in eo conveniebant, quod singularem in Christo naturam statuerent, duas negarent, eundem tamen errorem aliquatenus lenirent, dicendo: *Quoniam si & una prædicetur Filius Dei natura, potest accipi eadem una natura secundum aliquid naturæ Patris esse consubstantialis, & item secundum aliquid nostræ. Hoc est autem dicere, nec Patris eam naturam consubstantialem esse, nec nostræ.* Ex hac Secta emerferunt hodierni Orientales Jacobitæ.

Theopaschitæ à Petro Fullone, ita dicto, quod Monachus hanc artem exercuerit, orti Divinitatem ipsam unigeniti Filii crucifixam, & in Sepulcro collocatam effutiebant ex generali Eutichianorum principio, humanitatem Christi ab ejus natura divina fuisse absorptam. In cujus applicatione tamen non conveniebant, aliis dicentibus hanc absorptionem esse factam in ipsa incarnatione; aliis & contra id factum primo asserentibus in Coeli ascensu: de quo vide dicta Lib. 1. Tit. 1. N. 284. & seqq.

19. Saeculo VI. ortæ sunt Hæreses Corrupticolarum, & Phantasiatarum, Agnoetarum, Tritheitarum, & Accemetæ.

Corrupticolarum, Authore Severo, asserue-

runt Corpus Christi fuisse corruptibile: Inacrupticolarum illud incorruptibile è contra censuerunt. Hæc autem questio non ad mortalitatem vel immortalitatem, neque ad resolutionem in elementa, vel contrariam substantiam pertinebat: nam & ipsi Eutichiani, de quorum grege hæ Sectæ prodierunt, professi sunt Christi Corpus hujusmodi corruptioni non fuisse obnoxium. Id unum in controversiam vocabatur, an Christi Corpus perinde ac nostrum detrimenta pateretur, propter quæ reparanda esuriret, sitiret, fatigaretur, opusque haberet cibo, & potu, & requie ad resciciendas vires: an vero speciebus istas affectiones pateretur, solumque œconomia, quemadmodum post resurrectionem? Prima propositio Patroni fuerunt Corrupticolarum, secunda Phantasiatarum, qui propterea Phantasiastæ dicti sunt.

Agnoetarum Author est Themistius Diognus Alexandrinus, qui ignorantiam Christo adscripsit. In eo tamen non erat posita Agnoetarum hæresis, quod ignorantiam Christo, ut homo est, tribuerent, sed quod Christum penitus ignorasse dicerent, quæ ejus nesciebat humanitas, quia unam tantum in Christo naturam compositam agnoscebat.

Tritheitarum Sectæ Author fuit Joannes Grammaticus cognomento Philoponus ex Eutichianorum castris. Qui cum adversus Catholicos contendere, eo tandem vi & consequentia disputationis abreptus est, ut tres in divinitate naturas, sicut tres hypostasies inesse assereret. Idem negavit resurrectionem mortuorum.

Accemetarum Monachorum, id est, Infirmorum, quod in tres turmas divisi, ac per vias succedentes, diu noctuque divinas laudes in Ecclesia persolverent, error in hoc consistebat, quod negarent Unam de Trinitate incarnatam, & carne passum, & Mariam vere, & proprie esse Dei Genitricem. Adeoque erant Nestoriani.

riani. Eos nihilominus à Nestorianis aliquo intervallo distare Facundus existimabat. Præterea hoc Saeculo damnata sunt famosa tria Capitula in Concilio Generali V. Constantinopolitano II. An. 553. de quo vide Natalem Alexandrum, & dicta N. 16.

20. Saeculo VII. Ecclesiam conturbavit Hæresis Monothelitarum, falsa Mahometanorum Religio, & Secta Paulicianorum.

Monothelitarum Princeps fuit Sergius Patriarcha Constantinopolitanus, Patriarcha Cyrus Alexandrinus, Fautor & Promotor Imperator Heraclius. Eorum error palmaris in eo positus fuit, quod unicam in Christo operationem, adeoque unicam voluntatem propagarent. Contendebant namque naturam humanam ita esse unitam Verbo, ut licet mente, aliisque facultatibus, quæ naturæ sunt appendices, prædita esset; ipsa tamen propriam non exerceret actionem, sed unica esset actio, perfecta quidem à Verbo, ut à causa principe, ab humanitate vero, ut à causa instrumentaria. Maximas & periculosissimas turbas in Ecclesia excitavit hæc de una Christi operatione hæresis. Damnata tandem in Sexta Synodo œcumenica An. C. 688. Constantinopoli celebrata, in qua & dictum anathema Honorio Romano Pontifici, tanquam Hæretico Monothelitzæ, vel eorum Fautori. Circa quam Concilii œconomiam, Honorique reatum consulendi sunt Virono Doctissimorum criticæ dissertationes: ex quibus sapores Honorium & ab hæresi Monothelitarum, & Concilium ab errore facti dogmatici sane gravissimis rationibus absolvunt; quamvis eundem Honorium dissimulationis, & cunctationis in gravissimo hoc negotio merito accuset.

Sectæ Mahometanz omnium, quas Orsus evomuit, Catholice Religioni infensissimæ ac perniciosissimæ Auctor existit Muchamedes, seu Moamedus, aut Ma-

hometus Cyrenzus, adjutor Sergio Monacho Nestoriano, cujus beneficio Judæarum & Christianarum literarum nonnullam notitiam accepit. Volumen, in quo nefariam legem à se consitam & promulgatam scripsit lingua Arabica, *Alcoran* vocavit, hoc est, volumen præceptorum. Cujus hæc est summa. 1. Deum unum prædicat cum Judæis & Christianis, universi Creatorem, remuneratorem bonorum, & vindicem malorum. 2. Deum habere Filium negat. 3. Christum vocat Christum, Prophetarumque excellentissimum, natum ex Maria Virgine (quam sororem Moylis fingit) & ex divina virtute profiteretur. 4. Alium loco ejus crucifixum à Judæis, ipsium vero ad Deum migrasse ex veterum Hæreticorum fabulis somniat. 5. B. Virginem fatetur ab Angelo annuntiatam, eamque cum Filio locum bonum & aquis amonum inhabitandum à Deo accepisse. 6. De S. Joannis Baptiste nativitate, prædicatione, & probitate cum Catholicis sentit. 7. Testamenti utriusque Historiam interperat & fabulis admiscet. 8. Mortuorum resurrectionem asserit. 9. Paradisum voluptatibus corporis affluentem describit, atque bonis pollicetur; malos vero & incredulos igni perpetuo addicendos pronuntiat: clarum ergo Dei visionem ab hominibus assequendam negat. 10. Purgatorium quoddam admittit, ignem scilicet, quem omnes experiantur, & ex quo soli impij non sint liberandi, & hinc pro mortuis orare jubet. 11. Omnium viventium originem ex una esse anima statuit; homines ex umbra, demones ex igne creatos ait, sed sibi non constat. 12. Fato predestinativo homines agi docet. 13. Deum seductionis humane Auctorem facit. 14. Lapsus Adæ non semel meminit, cujus peccato & mortem & pudendam concupiscentiam investitam fatetur. 15. Alcoranum suum & seipsum ubique commendat; se Dei Legatum jactat, & Prophetam à Christo prænuntiatum; suumque

Alcoranum ipsius præcepta confirmare. 16. Sæctatoribus suis vetat probationem à se traditorum requirere, aut de Alcorano disputare, callidus impostor. 17. Discrimen mortalis & venialis peccati agnoscit. 18. Suos Sæctatores passim ad bellum hortatur, utpote ipso mortuo armis Religionem defendant, Paradisum non patere asserens, nisi fortibus & magnanimis in bello. 19. Eos, qui vi & coactione à fide deficiunt, si fidem legemque in corde retineant, non damnandos asserit. 20. Prædestinationis & gratiæ aliquam umbram attingit. 21. Omnes Deum adorantes, & bene viventes, salvandos asserit. Id quod est principium nostrorum Indifferentiarum generalium. 22. Circumcisionem ex Judaica Religione accepit per Mahometani, quam tamen non octavo die, sed anno 13. administrant. 23. Uxores plures simul ducere permittit Mahomet, modo quis pacem inter eas conservare, easque honeste alere posse confidat. 24. Commercio cum Infidelibus, quo nomine Christianos potissimum intelligit, & fidem illis adhibere vetat. 25. Potest, morticini, sanguinisque esum prohibet; vino interdicit, non uvis, Genti ad ebrietatem proclivi; ludum etiam illiberalem vetat. 26. Jejunii diebus protracta ciborum ad vesperam usque abstinencia, totam noctem in crapula & libidine transigere concedit. Eorum solemnæ jejunium statutum est mense Romodan, quo Alcoranum cælitus datum fingunt. 27. Frequentem commendat orationem, vultu ad Mecham converso, præmissa lotionem corporis, nisi aqua defuerit. 28. Elemosynarum studium pariter commendat. 29. Ufuram prohibet ac damnat. 30. Solum juramentum ex animo factum reos coram Deo efficere docet, qui illud violaverint. 31. Cædis vindictam æqualem esse sancit, ut liber scilicet pro libero, captivus pro sui simili, hæminaque pro hæmina mortem subeat; nisi quis pro pecunia condonare volens, secundum Dei præcep-

tum levius homicidæ paciscatur. 32. Tenebrarum opum contemptum prædicat Evangelii simia. 33. Raptum & fucum Mulieribus factum, nec non fornicationem execratur, & damnat; Mulieres velari jubet. 34. Cuilibet salutari salutationem reddi jubet, vel amicis ipsum verbis prosequi. 35. Peregrinationes ad Meche Templum frequentes commendat, quod ab Abrahamo conditum fabulatur. 36. Maxima duo Divinæ Legis mandata evertit Mahometana Lex, de Dei dilectione & proximi. Deum scilicet solum diligere jubet equaliter, aut plus quam Patrem, non ex toto corde, ex tota anima, ex totis viribus. Dilectionem vero inimicorum prohibet, & immane illud principium statuit: *Vindicam se post injuriam illatam, nequaquam reus existit.* Quæ, sicut & alia Alcorani capita mox relata, cum aperte pugnent contra lumen sanæ rationis, legemque naturæ à Deo nobis inditam; aperte produnt, ipsum non à Cælo, sed orco allatum, ejusque Authorem esse reterrimum impostorem; cum revelatio divina nullatenus ne in minimo apice cum lumine naturæ à Deo indito pugnare possit. Quem characterem cum habeat vetus novumque Testamentum, ita quidem, ut homines profani tam primorum, quam modernorum Sæcularum ne unam quidem legem exhibere possint, quæ hanc repugnantiam involvat; manifeste appareat, utrumque esse à Deo revelatum, Moysenque & Christum ab eodem Deo fuisse missos; adeoque non nisi execrabili ac damnanda blasphemia cum Mahomete inter impostores Mundi connumerari, ut faciunt igne cremandi hujus Sæculi profani.

Anno Christi circiter 653. Paulicianorum Sæcta orta est, seu potius Manicheorum hæresis novam appellationem habuit, ac reformationem à Paulo quodam Samaritano, in Armenia errores suos spargente. Caput Manicheæ hæreseos servarunt, scilicet errorem de duobus principiis,

piis, cum modernis vero Protestantibus panis, & vini conversionem in substantiam Corporis & Sanguinis Christi negabant, & omnem cultum visifico Crucis ligno adhibendum. Erant homines in omne libidinis & spurcitæ genus effusi.

21. Sæculo VIII. ex inferis eruperunt Hæreses Iconoclastarum, Alberti & Clementis, Felicis & Elipandi.

Gentiles, Judæi, Marcionitæ, Manichei, Theopaschitæ jam olim bellum Sacris Imaginibus indixere, ut testatur VII. Synodus Act. 1. & 5. Illud primo à Judæis instauratum est A. C. 723. quo tempore Sarantapechys Dux Hebræorum Jezido Arabum Caliphæ persuasit, ut ex Christianorum Templis, totiusque Regni sui finibus Christi & Sanctorum imagines deturbaret; cujus tamen filius Uridus, impostore, occiso in pristinum statum & cultum restituit Imagines. Non multo post Constantinus Nacolle in Phrygia salutari Episcopus Leonem Isaurum Imperatorem in Sanctas Imagines accendit, eique persuasit, ut earum cultum quasi Idololatricæ Reliquias aboleret. Qui proinde Author ac Coryphæus Iconoclastarum merito audit. Mirum lectu est, quo impio zelo, quæque atrocitate ab hoc Leone Isaurico, ejus filio Constantino Copronymo, ac hujus filio Leone propugnata sit ac propagata hæresis pestifera, Episcopis Constantinopolitanis Patriarchatus plurimis assentione turpissima in eorum partes abeuntibus; quoque fidei avitæ traditionis retinendæ ardore atque constantia impiis horum Imperatorum contatibus resisterent S. Germanus Patriarcha Constantinopolitanus, ac ob hanc causam Martyr, Romani Pontifices Gregorius II. & III. Patriarchæ Antiochenus, Alexandrius, Jerusalemitanus, cum omnibus Orbis Monachis, communem Christianorum sensum ac traditionem Apostolicam de venerandis S. Imaginibus scriptis, ac sanguine propugnantibus. Præterea Iconoclastæ secundum edictum Constan-

tini Copronymi cum modernis Protestantibus Reliquias Sanctorum venerandas Colubis supplicandum esse negarunt, quamvis contrarium in sua Pseudo-Synodo, quam septimam nominaverunt, & ad quam nec Romanus Pontifex, nec unus ex Patriarchis Orientalibus, sed fidei illi aulici adulatores convenierunt, stauerunt, quod statutum dein turpiter deleverunt, uti recenset VII. Synodus Oecumenica, quæ est Nicæna II. recapitulando illius Pseudo-Synodi anathematismos, dum ait: *Antiqua quippe revera est in Catholica Ecclesia traditio, & valde juste in commemorationem nobis Principalem agnita: sed impudenter hanc mysticam projicientes scientiam, Catholicam alloquantur Ecclesiam: Vias tuas nolimus. Unde post hæc editionem suam, & intercessionem Deo acceptabilem oblationem abjecerunt, delentes hæc ex dem scripto suo, quod omnes noverunt. Eodem Oecumenica Synodus A. C. 784. opera Irenæ matris & Constantini Leonis Iconoclastæ filii congregata, Presidentibus nomine Adriani I. Apostolicæ Sedis Legatis, præsertim Tharasio Patriarcha Constantinopolitano, cui, utpote in arduis negotiis valde exercitato, & lingue Græcæ peritissimo, Legati Apostolici directionem Synodi permiserant, assistentibus Orientalium Patriarcharum Legatis, ac Episcopis universim 350. Iconoclastarum hæresi anathema dixit. Synodum hæc Oecumenicam à Synodo Francofurtensi 300. Episcoporum à Carolo M. art. 794. annuente Adriano I. contra Felicem & Elipandum convocata, errore facti, ex mala versione Professionis Fidei Constantini Constanti Episcopi orto, quod Græci hæc in Synodo Imagines cultu Latrice soli Deo debito imaginibus delinuerint; itaque ex eo, quod eam ab Adriano nonnumquam solemniter approbatam, particularem solum existimaverit, decepta, fuisse damnatam, Natalis Alex. Sæc. 8. contra Dalzum, aliosque Protestantes,*

cum aliis DD. Catholicis evincit. Et ipsarum rerum gestarum series contra hominum istorum argutiuiculas demonstrat; cum in apicis sit, Francofordienses cultum religiosum sacris imaginibus non denegasse, & Patres Nicænos cultum latræ, seu adorationem soli Deo debitam iisdem non tribuisse: id quod praxis utriusque Ecclesie post Sæculum VIII usque ad Calvinii tempora sole clarior ob oculos ponit. Sunt ergo, & manent hæretici tam veteres, quam recentiores Iconomachi ex communi & perpetuo Ecclesie Catholice sensu. Id quod infra specialius demonstrabimus.

Albertus, seu Eldebertus, qui & Adelbertus, & Clemens, prior Gallus, alter Scotus circa An. 744. suis superstitionibus & erroribus S. Bonifacio Germanorum Apostolo in convertendis Alemanniis, & restauranda in Galliis disciplina negotium facerent. Errores Alberti fuerunt, quod se Apostolum censuerit, & capillos ac ungulas suas Populis pro sanctuario exhibuerit, & sub obtentu Angelorum demones invocaverit. Clementis vero, quod Sanctorum Patrum scripta respuerit, Judæismum induxerit, docens fratris defuncti Uxorem posse duci in Matrimonium, insuper & Dominum nostrum J. C. descendente ad inferos pios, & impios simul inde abstraxisse. Dammati sunt Novatores isti in Synodo Sueffionensi An. 745. quam eodem anno confirmavit Zacharias Papa. Item in altera Synodo, que habita est in Majorati Carolomanni An. 746. Denique in Synodo Romana sub eodem Summo Pontifice An. 746.

Christum Filium Dei adoptivum secundum humanam naturam asseruit Felix, natione Hispanus, Urgelle Episcopus, hæcque suam sententiam perlocutus sciscitanti Elipando Toletano Archiepiscopo, quam sententiam variis Hispanis Ecclesis postea invexerunt. Ex qua etiam inferebant, Christum hominem esse servum condi-

tionalem Patris æterni. An potro illi Episcopi Nestoriani essent? inter Eruditos disceptatur, inquit Nat. Alexan. Sæc. 8. Et Sanctissimus noster in libris de Canonizatione Servorum Dei, lib. 4. p. 2. c. 12. ait: Inter nostros Theologos adhuc disputari, quinam fuerit verus sensus Felicis & Elipandi; nonnullis contendentibus, eos minime errasse contra veritatem Mylterii Incarnationis, sed abusos esse tantum nomine *adoptionis*, cujus naturam non bene noverant, eamque propterea credebant coalescere posse cum propria & naturali filiatione Christi, quam sine divisione hypostasium una cum filiatione adoptiva in Christo profitebantur: aliis contra puantibus, eos Nestorio adhaesisse, & unitatem *Personalitatis* in Christo negasse; ita ut duos filios in Christo agnoscerent, alterum naturalem secundum divinitatem, alterum præcise adoptivum secundum humanitatem. De quo vide disert. ult. Nat. Alex. Sæc. 8. & alios. Damnata est sententia Felicis & Elipandi tanquam hæretica in Synodo Forojulienensi non An. 791. ut inquit Nat. Alex. anachronismum committens, cum superius dicat, An. 792. hæresim Elipandi ortam fuisse; sed, ut notat Pagius relictus tomo 9. Concil. Collectionis Coletanæ, An. 796. celebrata. Item in Synodo Ratisbonensi An. 792. in Synodo Romana An. 792. juxta eundem denique in supra laudata Francofordiensi An. 794. in qua cum Elipandus in sua sententia patrociniū allegaret S. Iulianum, Eugenium, & Julianum sanctitate & literarum peritia apud Hispanos celeberrimos; Patres Concilii, quibus in promptu non erat illorum inspicere libros, eos una cum Elipando damnarunt, non absolute, sed conditionate, si nimirum ejusdem cum Elipando fuerint sententia, ut probat Sanctissimus L. cit. Felicis conversionem, qui ejuratum Ratisbonæ hæresim hortante Elipando recoxit, dubiam facit scheda post mortem ejus inventa; ELI-

Elipandus vero pertinacissimus senex tandem se definitioni Ecclesie subiecit.

22. Sæculis IX. & X. Ecclesiam conturbant nova Manichæorum, seu Paulicianorum hæresis, errores Claudii, Gotescalchi, Schisma Photii, resuscitati Theopaschita, errores Joannis Scoti Erigenæ, Anthropomorphite, Walfredus.

Novorum Paulicianorum promotor in Oriente fuit Sergius quidam, qui se Pauli Apostoli discipulum Tychicum appellabat, à quo Sergiote dicti sunt; à quo dissidens Baanes, qui se Apophroditi discipulum esse gloriabatur, plurimos ejusdem Sectæ in partes suas pertraxit, qui ex ejus nomine Bannitæ nuncupati sunt, cum alii Alasti sive Instabiles dicerentur.

Claudius Taurinensis Episcopus, Patria Hispanus, non Scotus, Felicis Urgellitani discipulus, non solum *imagines ipsas, sed figuræ omnes dominicæ Crucis* ex Ecclesiis disiecit; præterea Vigilanti hæresim suscitans, *Sacrarum Reliquiarum venerationem, & Sanctorum cultum atque invocationes, & peregrinationes Sacras ad Apostolorum limina* impugnabat cum modernis Protestantibus.

Gotescalchus Orbacensis, in Diocesi Sueffionensi Monachus gyrovagus & turbulentus, veterum Prædestinatioerrorum Sæculo IX. jam proæcto excitavit. An. videlicet 847. asserens: *Deum quosdam ad vitam, alios ad mortem æternam prædestinasse cum Calvino, & hinc Christum pro electis solum, non vero pro reprobis mortem subivisse cum Janseio.* Damnatus est in Synodis Moguntina A. C. 848. & in Carisiaca An. 849. & 853. de Impugnatoribus, & Patronis Gotescalchi Personæ, non erroris, vide Nat. Alex. in dissertatione 5. Sæculi 9.

Ecclesiam hoc labente Sæculo maxime turbavit Schisma Photii hominis Laici & Curialis, qui Sedem Constantinopolitanam, pulso Ignatio, legitimo & Sanctissimo Patriarcha, invasit. A Nicolao I. excommunicatus vices ei rependit, ex-

communicatione reciproca in eum attentata: litteras encyclicas scripsit contra Romanam Ecclesiam vehementissimis criminationibus reſertas; & doctrinam Catholicam de processione Spiritus S. à Patre & Filio scriptis impugnavit: præter quem errorem hominibus duas inesse animas asseruit. Græci etiam ab hoc tempore defendere ceperunt errores suos de non celebrando in azymis, de Romani Pontificis Primatu, alioſque. De his vide dicta lib. 1. tit. 1. num. 151. 164. & seqq. Schisma tamen apertissime necdum hoc Sæculo erupit. Deposuit enim tandem est Photius A. C. 886. & in Monasterium detrusus.

Circa initia Photiani Schismatis Theopaschitæ hæresim supra N. 18. relata fuit resuscitata. Eam damnavit Nicolaus I. in Romana Synodo An. 862.

Carolo Calvo in Galliis regnante Joannes Scotus Erigena varios errores docuit, præcipue circa Prædestinationem & Eucharistiam; quam non esse verum Corpus & verum Sanguinem Christi propugnavit, sed tantum memoriæ & figuræ Corporis & Sanguinis ejus cum Calvinistis modernis: unde ejus libro Berengarius Sacramentariorum Parens plurimum usus est.

An. circiter 939. Anthropomorphytarum Deo corpus affingentium hæresis Italiam infestabat, quam Ratherius Veronenſis Episcopus verbo scriptisque impugnavit.

Medio Sæculo X. Walfredus quidam hæresim negantem immortalitatem animæ in Occidentia publicavit; quem Darandus Casterensis Abbas Ordinis Benedictini valde impugnavit & confutavit. Dixit ergo solum hæreses nec magis progressus ortæ sunt Sæculo X. singulari Dei, pro Ecclesia sua obscuris illis temporibus, providentia.

23. Fertiliora fuerunt hominis inimici zizania Sæculis XI. & XII. in illis enim exturrerunt novi Manichæi, Hæresis Gandulphi, Berengariana, Schisma Mi-

chaelis Cerularii, Secta Roscelini, Bogomilorum, Tanchelini, Petrobulianorum & Henricianorum, Arnalditarum, Abzardi & Gilberti Porretani, Eudonis, Apollolicorum, & Waldensium.

Novi Manichæi, seu potius Manichææ hæresis propago, Matrem suam impietate longe superans, regnante Roberto Rege in Galia ab Italia Muliere inventa, Aurelianus grassata est. Vetus & novum Testamentum rejiciebant scelerati velut signenta carnalium hominum, solamque legem in cordibus scriptam se admittere gloriabantur. Et hinc rejiciebant Christi nativitatem, passionem, &c. Baptismum tollere peccata negabant: *In Eucharistia non esse Corpus Christi, Sanctos non esse invocandos, bona opera nil prodesse ad salutem* contendebant. Nocturnos agebant conventus, in quibus singuli lucernas tententes nomina Dæmonum Litaniae instar recitabant, donec Dæmonem sub forma cujusdam bestiolæ conspicerent. Tum extinctis lucernis promiscuam libidinem exercebant etiam cum Matribus. Natam prolem ex nefario concubitu 8. die cremabant, ejusque cineres in usum quemdam Sacramentalem, velut Eucharistiam, studiose asservabant. Hæresim prodidit Arefaltus Vir nobilis; Hæretici ad Rege Roberto & Synodo Aurelianiensi condemnati, vivi combusti sunt An. 1017.

An. 1025. in Diœcesi Cameracensi grassata est hæresis altera, quæ à Gandulpho quodam Italo habuit originem. Hujus Sectæ homines quandam justitiam præferentes, hæc sola homines purificari asserbant; nullumque in Ecclesia aliud esse Sacramentum, per quod ad salutem perveniri possit. Se à Gandulpho Evangelicis mandatis & Apostolicis informatos, nullamque præter hæc Scripturam recipere, sed hæc verbo & opere tenere affirmabant. Præter errorem de cultu Sanctorum, Imaginum, Altarium venerationem, Purgatorium negabant Protestan-

tium Præcursores, nihilque prodesse defunctis Christianam Sepulturam effutiebant. Damnata est hæresis in Synodo Atrebatensi.

Hæresis Berengariana contra opinionem Baronii ad An. 1035. ejus exordia referentur, probabilis prodiit An. 1047. sedente Clemente II. Romano Pontifice. Ejus Auctor Berengarius Andegavenis Archidiaconus, homo rudis ingenii, sed doctrinæ opinionem apud discipulos affectans, docuit Eucharistiam esse merum signum et figuram Corporis Christi, non verum substantiale Corpus & Sanguinem; & consequenter panis & vini substantiam in consecratione non mutari, Sacramentorum hodiernorum hoc suo dogmate Parens. Damnata est ejus hæresis in Concilio Romano sub Leone IX. An. 1059. Brionensi, Vercellensi, & Parisiensi eodem anno. In Florentino sub Victore II. A. 1058. sub Nicolao II. An. 1059. in Rothomagensi An. 1063. in Pistaviensi An. 1075. & in duobus Romanis sub Gregorio VII. annis 1078. & 1079. Inconstans Berengarius brevi pœnitens, brevi ad vomitum rediens, ultimo errorem serio retractavit, ac pœnitens obiit. De quo vide dissertationes Nat. Alex. in Saeculum XI. & XII.

Scisma Photianum, cujus Græci fere obliti erant, hoc Saeculo suscitavit ac propagavit Michael Cerularius Patria Constantinopolitanus, & ejusdem Urbis Patriarcha, homo genere nobilis, ingenio turbulentus. Virus diu occultatum effudit A. C. 1053. sedente Romæ Leone IX. ac in Romanam, omnemque Latinam Ecclesiam cepit debacchari, scripta sup & Leonis Acridiani Archiepiscopi nomine ad Joannem Tranensem in Apulia Episcopum epistola; alia quoque anno frequentius ad Petrum Antiochenum Patriarcham, foedis in Latinam Ecclesiam calumniis scætantem, & quosdam ipsius mores temere damnante. Hæc autem accusationum ejus sunt capita. 1. Quod Latini azyma con-

secrantes cum Judæis communicent, nec aptam affumant Eucharistiæ consciendæ materiam. 2. Quod suffocata comedant. 3. Quod barbas radant. 4. Quod Sabbathis jejulent. 5. Quod immundorum animalium caribus vescantur. 6. Quod Monachi Latini carnes edant. 7. Quod Latini primam Quadragesimæ hebdomadam, nec non Quinquagesimæ caritum esse violent. 8. Quod Sacro Symbolo particulam *Filioque* addiderint, & male de Spiritu S. sentiant. 9. Quod in Sacra Liturgia hæc verba alta voce proferant: Unus Sanctus, Unus D. Jesus Christus in gloria Dei Patris per Spiritu S. 10. Quod apud Latinos duo Fratres duas Sorores ducant. 11. Quod in Missa tempore Communionis Ministrorum alter alterum osculetur. 12. Quod Latini Episcopi annulis ornentur ceu Ecclesiarum Sponsi. 13. Quod iidem ad bellum proficiscantur. 14. Quod meritionem unicam in Baptismo usurpent. 15. Quod salem in os Baptizatorum immittant. 16. Quod nec Sanctorum Reliquias, nec Sacras Imagines venerentur, mendacium insigne. 17. Quod *Alleluja* quadragesimali tempestate non cantant. Hæc Michaelis temerariam epistolam redarguit Leo IX. eamque prolixis Litteris retulavit, ac Romanæ Sedis Primatum demonstravit; ad pacem nihilominus turbulentum hominem invitavit, quam ille se initurum simulans, Legatos nihilominus Leonis Constantinopolim missos postea vitans ac eludens, in magna Ecclesia Sanctæ Sophiæ probante Constantino Ducæ Imperatore, & consentientibus Græcis excommunicatus est. Quia excommunicatione in rabiem actus Schismaticus Patriarcha, Legatos Apostolicos vicissim excommunicavit, nomenque Romani Pontificis & dyptichis deleri iussit, ac datis mendaciorum ac calumniarum plenissimis Litteris ad Petrum Antiochenum, aliosque Patriarchas, eos à Communione Romanæ Ecclesiæ divellere conatus est. Quid alii egerint incertum. Petrus An-

tiochenus rescriptis, & multas ipsius objectiones tanquam leves ac futiles redarguit. Non ita tamen, ut in aliquibus etiam Latinis non carperet. Nec totum corpus Ecclesiæ Orientalis hoc Saeculo post Cerularium abiit, Michaelæ Duca Orientis Imperatore communionem cum Romana Ecclesia servante & protegente; quin Saeculo XII. Græcorum plerisque cum Latinis adhuc conjunctis, probant Sacrarum expeditionum Historiæ. His tamen Saeculi disputationes inter Græcos Latinosque Doctores privatos, Legatosque Pontificis præprimis circa Processionem Spiritus S. & additionem particulæ *Filioque* contentiosius efferverunt, Schismaticæ ac hæresis Græcorum venenum velut Cancer serpsit, donec totum Orientem infecit. Ad V. autem capita Græcorum Schisma & hæresis se extendit, uti testatur definitio Concilii Florentini An. 1439. celebrati, & 1. negant Spiritu S. à Patre & Filio procedere. 2. Prætebant particulam *Filioque* pessimo consilio à Latinis Symbolo Constantino-politano additam. 3. Inficiabantur in azy-mo consecrari posse. 4. Circa Purgatorium suspente & minus catholice sentiebant. 5. Denique Romanum Pontificem non tenere Primatum in universum Orbem terrarum persuasum habebant. Ad unionem cum Romana Ecclesia circa dicta dogmata bis redierunt, prima vice in Concilio Lugdunensi II. An. 1274. altera vice in Concilio Florentino A. 1439. sed utraque vice cito defecerunt, atque ad vomitum relapsi sunt, hæc sua inconstantia defensionem suæ Ecclesiæ à vera fide aperitissime tellantes, & Romanæ Ecclesiæ testimonium irrefragabile ac conciliaribus subscriptionibus firmatum dantes, apud ipsam Solam veram Catholicam & Apostolicam Fidem adusque nostra tempora illasam intemeratamque perseverasse.

Roscelinus Compendiensis Dialecticus, Petri Abzardi Præceptor, in hæresim circa

circa Mysterium SS. Trinitatis inepigit, asserens in Deo tres Personas esse res ab invicem separatas, sicut sunt tres Angeli: ita tamen, ut una sit voluntas & potestas, & tres Deos vere posse dici, si usus admitteret. Damnatus in Synodo Sæssionensi An. 1092. hæresim abjuravit, sed ad vomitum rediit.

Ex Paulicianorum novorum Manichæorum, & Messalianorum delictis constata Bogomilorum hæresis ante An. 1118. erupit, Alexio Commeno imperante, cuius præsentia detecta est, ejusque mandato nefaria hæresis princeps Basilus Medicus, habitu Monachus, igne damnatus est. Nulla hæresis magis ridicula docuit, quam ista Bogomilorum, quæ ad 31. capit. reducit Natal. Alex. quo Lectorem curiosum remittimus. Præcipua fuerunt, quod cum Manichæis veteri Testamentum rejecerint, præter Psalterium & sexdecim Prophetas; ex novo vero sola quatuor Evangelia receperint. Cum Anthropomorphitis Deum corporeum assererent, qui à multis sæculis tres Personæ fuerat, sed post 5500. annos rursum unam factum Personam. Item dæmonem etiam filium Dei effugerunt. Denique cum modernis Protestantibus *Missa Sacrificium* contempserunt, &c.

Tanchelinus homo flagitiosissimus, duos capitales errores docuit, quorum primus fuit, quod *Ministerium Episcoporum & Sacerdotum* cum modernis quibusdam Protestantibus inane, nec à Christo institutum esse dixerit. 2. Quod Sacrosancti Corporis & Sanguinis Christi perceptionem ad salutem perpetuam prodelle negaret. Antwerpæ in Belgio hæresim suam propagavit; eam vero contrivit Sanctissimus Pater Norbertus, Antwerpiam cum selectis Fratribus Sacramenti Ordinis, à se nuper instituti, eo ex sine accitus.

Petrus de Bruis Sectæ Petrobusianorum nomen dedit ante An. 1119. exorta. Errores suos in Provincia Arelateni, aliisque finitimis disseminavit. Communes fe-

re habuit cum modernis Protestantibus, quorum primus cum Anabaptistis negat *Baptismum parvulis esse ad salutem proficuum*, eo quod non sua, sed aliena fide eundem recipiant. 2. *Templorum, Altariumque fabricas non debere fieri effutit.* 3. *Cruces sacras confingi præcepit & comburi*, quod Crux panibulum fuerit Innocentius Salvatoris. 4. *Veritatem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, simulque incurventum Missa Sacrificium* inficiatur. 5. *Sacrificia, Orationes, & Eleemosynas defunctis prodesse* negat. 6. *Traditiones Autoritatisque Patrum* rejicit. Præterea de Manichæismo suspecti olim fuerant Petrobusiani; quod tamen dubium est, & Petrum Brulium Manichæum non fuisse probat Nat. Alexander ex eo, quod carnes comederit. Qui in villa S. Egidii in Diocesi Nemausensi igni damnatus & combustus est, teste Petro Cluniacensi. Petrobusiani etiam hæretici erant, de quibus Ivodii in Diocesi Trevirensi detecti à Brunone Archiepiscopo, questionem habitam commemorat Historia Trevirensis. Sectam promovit Henricus Monachus Apostata circa An. 1140. Henricianam hæresim expugnavit Albericus Episcopus Ollienfis, Legatus Apostolicus ab Eugenio III. in Gallias missus cum S. Bernardo, qui in concionibus, collationibus, & miraculis innumeris hæreticos ad fidem Catholicam convertit.

Arnaldistarum hæresis A. circiter 1238. emerit. Auctore Arnaldo Brivensi, qui à Gallis reversus, Britæ & Romæ rem Christianam turbavit assumpta larva Sanctitatis, Monastico scilicet habitus. De *Eucharistia & Baptismo parvulorum* prave sensit. Episcopos regalia feudofque, Clericis & Monachis bonorum quorumlibet proprietatem ac possessionem abrogabat Wilelmi & Hussitarum præcursor. Turbas Romæ maximi momenti cum ciceret Arnaldus An. 1155. jussu Frederici Imperat. captus, à Petro Urbis Præfecto ad

ad rogam damnatus est, cineresque in Tiberim projecti.

Petrus Abælardus circa An. 1116. Parisius maxima cum celebritate nominis docebat. In plurimos lapsus est errores, damnatus in Synodo Sæssionensi A. 1140. Ante audientiam ad Innocentium II. appellavit. Ipsum, ejusque errores damnavit Pontifex; illique ceu Hæretico perpetuum silentium indixit. Catholicis & penitens obiit in Carnobio Cluniacensi An. 1142. Præcipui, de de quibus accusabatur, errores fuerunt. 1. Quod in Trinitate gradus, in Majestate modos, numeros in æternitate posuerit. Constituit enim Deum Patrem plenam esse potentiam, Filium quandam potentiam, Spiritum S. nullam potentiam. 2. Spiritum S. quidem procedere ex Patre & Filio, sed minime esse de Patris Filive Substantia. 3. Negabat diabolum unquam jus aliquod in hominem habuisse, & Filium Dei carnem assumplisse, ut hominem liberaret, sed ut nobis esset Doctor & Exemplar morum. 4. Spiritum S. esse animam Mundi assererat. 5. Christum Deum & hominem non esse tertiam Personam in Trinitate. 6. Quod libero arbitrio sine adjuvante gratia bene possumus & velle & agere. 7. In Sacramento Altaris remanere in aere formam prioris substantia. 8. Ab Adam non trahi originalis peccati culpam, sed penam. 9. Nullum esse peccatum nisi in consensu & contemptu Dei. 10. Concupiscentia, delectatione, & ignorantia nullum peccatum committi. 11. Suggestiones diaboli per physicam fieri in homine. 12. Fidem deinceps, estimationem rerum, quæ non videntur. Alios quoque errores sibi objectos fuisse, scribit in epistola apologetica *universis Ecclesie S. Filii* inscripta, in qua contendit eos sibi ex ignorantia vel malitia affictos fuisse. Plerosque tamen in errores vere impigit Abælardus, quos ipsi S. Bernardus & Guillelmus S. Theodorici Abbas tribuunt: quamvis in quibusdam

capitulis potius in modo loquendi, quam re ipsa ab Ecclesie doctrina aberrasse videatur. Propositio est Natal. Alex. Sæc. XI. & XII. disert. 7. A. 6. quæ disertatio legenda omnino est ad rite intelligendum sensum Abælardi in alatis propositionibus. Collega porro Abælardi in ingenii subtilitate, arte philosophica, & erroribus fuit Gilbertus Porretanus, Picaviensis Episcopus, vir ceteroquin integerumque vita, & Christianæ gravitatis. Errores sequentes docuit. 1. Divinam essentiam non esse Deum. 2. Proprietates Personales non esse ipsas Personas. 3. Theologicas Personas in nulla predicari propositione. 4. Divinam naturam non esse incarnatam. 5. *Nullum mereri præter Christum*, cum Protestantibus. 6. Nullum baptizari præter salvandos. Sed palmaris error illi fuit, quod divinitatem, Deique proprietates tum absolutas, tum relativas Deum non esse propugnabat, sed divinitatem esse formam, qua Deus est; magnitudinem, qua magnus, bonitatem, qua bonus, Paternitatem, qua Pater. Circa hunc ultimum errorem Natal. Alex. Sæc. XI. & XII. plura eorumque Scriptorum, præsertim S. Bernardi, qui ardentissimo veritate Catholicæ zelo in Porretanum invehus est, adducit testimonia, ut omnibus immotescat, inquit, ipsum existimasse attributa divina neque à se invicem, neque ad essentia reipsa distingui. Et postea Petavii & Gerlonis adducit sententias, qui existimant Subtilis Doctoris opinionem circa formalem distinctionem inter divinam essentiam, & attributa parum vel nihil differre ab errore Gilberti. A quo tamen censura strenue se purgant Scotista. Eiusdem causa acta est in Synodo Antimodorensi, dein in Concilio Parisiensi An. 1147. Præside Eugenio III. ac demum in Concilio Rhemeni A. 1148. in quo Summus Pontifex decrevit: *Ne aliqua ratio in Theologia inter naturam & Personam divideret, neve Deus divina essentia diceretur ex sensu ablativi tantum,*

tum, sed etiam nominativi. Gilbertus errores suos ejuravit, & ejus librum Romanus Pontifex prohibuit, donec emendatus esset.

Edon de Stellis ex Britannia oriundus, prestigij demonum rudem plebuculam sibi passim aggregans, per diversa loca observata, Ecclesiis maxime & Monasteriis cum modernis Protestantibus infestus. In eam lapsus est erroris amantibus, ut se, quod Eon vernacule vocaretur, judicem vivorum & mortuorum jactitaret; ac de se dici in exorcismis Ecclesie, Per Eum, qui judicaturus est vivos & mortuos, & Sæculum per ignem. Demens Hæresiarcha ab Eugenio III. & Synodo Rheimensi An. 1140. damnatus, & 1148. in carcerem missus, atque ibi mortuus est; ejus vero discipuli igne cremati.

Eadem pene tempestate emerit nova hæresis rusticianorum & illicitorum hominum, qui cum Sectæ Austroem & Magistrum alium à diabolo non haberent, se ipsos Apostolicos ambitiose appellaverunt. 1. Nuptias damnabant, continentia voto se obstringentes, & tamen foeminis cohabitantes. 2. *Baptismum parvulorum, invocationes Sanctorum, orationes pro defunctis* rejiciebant ac damnabant. 3. Suam damnatam Sectam Ecclesiam esse asserbant; ac quemlibet Baptizatum ex illis, quem electum vocabant, potestatem habere *consecrandi Eucharistiam*. 4. Ecclesiasticis Ordinibus & Prelatis derogabant, nulla ipsos in conficiendis & administrandis Sacramentis potestatem præditos asserentes, si peccatores essent. Quem tamen errorem alteri Sectæ tribuit Evervinus Steinfeldensis Præpositus. 5. A carnibus, à lacte, & omnibus ex coitu genitis ablinebat hæc Manichæorum Soboles. 6. Cum Priscillianistis Sectam suam etiam perjuriis occultabant, ab omni juramento alias ablineantes. Circa Coloniam Agrippinam maxime viguit hæc hæresis, quam S. Bernardus confutavit.

Ut modernorum Protestantium Sectæ, per huculque enumeratas hæreses frustrata adumbrata, uno velut schemate præformarentur, atque quid de illis sanæ mentis homini sentiendam sit, indicaretur, Deus in Ecclesia sua oriri permisit pestiferam Waldensium hæresin, ut bifrons ejus facies, quarum una est Protestantium placitis similis, altera vero ex asse opposita, horum in his Parentibus inanem confunderet gloriationem, quasi in illis, eorumque occultis nescio quibus antecessoribus, pusillus Grex Christi, seu vera Christi Ecclesia fuerit conservata, atque ad ipsos usque propagata; cum enim dicti Waldenses plura docuerint capita, quæ ipsi atque condemnant, & reliqui à nobis enumerati Hæretici atque Græci Schismatici adhuc in paucioribus cum illis conveniant, aliæque præter Ecclesiam Catholicam non possit ostendi Natio, quæ Christi Nomen per ista Sæcula palam profiteretur, nec ad invisibilem occultamque Ecclesiam confugere liceat, utpote quæ Christum necessario negasset coram hominibus, cum omnes mortales Christi Nomen profiterentes, vel doctrinam Ecclesie Romano-Catholicæ, ejusque Ritus, vel doctrinam Ritulque Græcæ aut aliarum Sectarum professos fuisse historica momenta omnium Sæculorum clamitent, & Ecclesia Sponsa Christi veritatem errorisque docere ac credere simul non possit: inde consequi necesse est, ut vel hi Protestantium Prædecessores à Communionem Romanæ Ecclesie separati inveniunt, & non adulteratam Religionem non habuerint, vel moderni Protestantes in multis erroribus versentur, vel denique Romano-Catholica Ecclesia erraverit, unde isti omnes exiverunt, & à qua omnes constanter condemnati sunt; & sic sincera Christi fides omnino toto Orbe exulaverit, & de facto exulet. Quod quam absurdum sit vel cogitare, quis facile advertit. Jam ad rem. Auctor Sectæ Waldensium fuit Petrus Waldo, qui elemosynarum profusione multitudinem pauperum maximam sibi confociavit, quos voluntariam paupertatem & Christi ac Apostolorum exempla festari docuit, novi Testamenti textum vulgari lingua eos docendo. Prælatorum Ecclesiasticorum vitam reprehendit, discipulisque persuasit, Clerum, quod moribus esset depravatus, sanctæ ipsorum vitæ & doctrinæ invadere. Qui cum anathemate à Romano Pontifice confixi essent, ipsum nihili fecerunt. Hæretici hi præterea Leonistæ, & Pauperes de Lugduno appellati sunt ab Urbe Lugduno, vernacule *Lion*, ex qua eruperunt. Picardi, Albigenes, Lombardi, Bohemi, Bulgari, quia in his Regionibus grassabantur. Araldistæ, Esperonistæ, Josephistæ, Lollardi, à variis ipsorum Doctoribus. Patareni, quod se persecutionem pati gloriarentur. Cathari, quod se præ cæteris puros jactitarent. Boni homines, quod morum integritatem preferrent. Texeranti, quia plerique infimæ fortis artifices, textores, &c. Poplicani quoque, Turlupini, Ribaldi, Piphies à Catholicis vocati sunt in odium & execrationem Sectæ. Insabbathati, quia in Calceo, quem Hispani *Capato*, vel *Zapato* appellant, signum speciale ad modum feuti præferabant; vel quia Sabbatha seu festivos dies non celebrarent. Illorum errores recentius ac in tria præcipua capita dilinxit circa A. C. 1254. Reinerius illorum olim Episcopus, ad fidem catholicam deinde conversus, cui sane fides adhibenda. Primum caput complectitur blasphemias in Romanam Ecclesiam, & Statuta ipsius, ac Clerum. Secundum, errores circa Ecclesiastica Sacramenta, & Sanctos. Tertium denique execrationes, quibus honestas qualvis & approbatas Ecclesie consuetudines detestantur, & læcessunt. In omnibus autem capitibus fere nil aliud docent, quam Wicleffus & moderni Protestantes. Nam quod primum attinet: *Ecclesiam Romanam sub Sylve-*

stro defecisse; ac Babyloniam metreticem esse effutierunt, cujus errorum Caput & Author sint *Romani Pontifices*. Prælatos cum Episcopis, atque Religiosis Ordinibus esse *Pharisaica instituta*, quibus non sit parendum, sed soli Deo. In Ecclesia omnes esse *æquales*, & hinc Ecclesiastica Statuta ob eorum multitudinem & gravitatem esse contemnenda. Circa Sacramenta, duo tantum se credere præferebantur, *Baptismum & Eucharistiam*; *Exorcismos, Benedictiones, & Catechismum* in priori rejicientes, atque infantibus nihil prodesse garrientes, utpote sine *Baptismo* salvandos. Quæ Sacramenta à Sacerdote in peccato mortali constituto confici posse negabant. Cantum Ecclesie clamorem infernale esse clamabant, *Horas Canonice* rejiciebant. Circa Penitentiam sentiebant, neminem ab improbo Sacerdote absolvi posse, proboque Laico potius, quam malo Sacerdote peccata confitenda esse; quam insuper à *Sacramentorum numero* expungerent. Conjuges mortaliter peccare, si absque spe proli conveniant, asserbant. Ecclesiam errasse, cum *Calibatam Clericis* indixit, continentisque osecus & amplexibus non peccare. Loco *Extremæ Unctionis* manuum impositionem adhibebant, quam *Consolamentum* appellabant; eoque consolamento omnium peccatorum remissionem absque satisfactione aliqua se consequi credebant. Probum quemlibet laicum Sacerdotem esse, & mulierculas prædicare posse sibi persuadebant. Solum Scripture Sacre textum recipiebant, *traditiones, auctoritates* Patrum, Decretis, & Decretales rejicientes, cum *Constituta Ecclesiastica* à Catholicis Prelatis latis; nam suos excommunicare posse sentiebant. Denique circa dogmata & consuetudines Ecclesie errando *Sanctorum invocationem* impugnabant. *Reliquias, translationes, canonizationes, vigiliis, festivitatibus Sanctorum* contemnebant, *Miracula* ad ipsorum monumenta, vel in-

vocationem facta negabant. Imaginem Crucisque cultum, cum Purgatorio rejiciebant. *Eclesias, eorum conseruationes, ornatum, & Sacram Suppellectilem, Sacerdotalia indumenta, luminaria, iurisdictiones, aquam benedictam, Processiones, sepulture ritus, Confraternitates, exorcismos, & Ecclesiastica jurgia, ut superstitionis & idololatricam deridebant.* Principes ac Judices universos æternum damnari asserabant; illis nihilominus reverentiam & obedientiam esse præstandam. Atque hi erant Waldensium in communi errores, in quorum multis sane discrepabant à modernis Protestantium Sectis vel omnibus, vel aliquibus. Sed eorum Sectæ speciales, in quas dividebantur, in turpissimos errores veterum Hæreticorum lapsæ sunt. Ex quibus Runcarii infamem illum errorem tuebantur, quod à singulo usque deorsum nullum peccatum mortale committeretur. Cathari Manichæorum errores adoptabant, atque omnia Sacramenta diaboli inventa effutiebant. Contra quos Sciscitantes Eucharistiam propugnabant, in cæteris ipsis consentientes. Ortlibanenses Trinitatem cum Sabellio pernegarunt, Christum parum hominem insuper blasphemantes. Cathari insuper in tres Sectas divisi, Albanensem, Contorezensem, Baglionensem, blasphemata multa docuerunt per Lombardiam diffusæ. Quidam Albanenses in duas factiones divisi erant, quorum prima sub Gelezinanza duo principia aperius statuebat, æqualitatem Trinitatis negans cum Manichæis, Arianis, & Nestorianis. Altera vero sub Joanne de Lugduno, est in duobus principiis cum priori conveniret, Manichæorum tamen consequentias inde deductas non omnes admisit. Contra quos alia Secta Mediolani grassata admisit elementa à Deo creata fuisse, sed à diabolo divisa. Contorezenfes perique circa Trinitatem errabant, Deum Angelos quidem & elementa creasse, sed cætera omnia visibilia

à Diabolo ex limo formata esse affirmantes. Baglionenses cum Origene animas à Deo creatas ante mundi constitutionem asserabant, & tunc in peccatum prolapsas. Patareni Luciferum esse Mundi creatorem contendebant, & Nuptias adulterium dicebant. Passagini Mosaicam Legem ad literam observandam esse dicebant. Waldensium quoque Catharorum propago fuit Secta Albigenium, de qua N. seq. monstrat tamen Natal. Alex. hic, Waldenses puros non secutos fuisse Manichæorum, & Arianorum errores, sed Symbolum Apostolorum in duodecim articulos distinctum amplexos. Quin eorum reliquias in Bohemiam retractas, atque Sæculo XVI. adhuc superstitios, Waldensium errores. emoluisse, condidisse, ac ipsorum doctrinam pexuisse, & fæco linivisse, ornavisseque, ut novis Pseudo-Apostolis Luthero & Calvino placerent, maxime in articulo de Eucharistia, ex eorum Fidei Confessione Ferdinando Romanorum & Bohemæ Regi An. 1535. oblata, atque à Luthero honorifica præfatione dignata, in comperto est. In Art. siquidem XIII. de Cæna Domini docent, Panem Cænae Dominicæ verum Corpus Christi esse; *substantiâ* tamen Corpus Christi esse non censent, sed efficacia tantum & virtute, ut in eadem Confessione se explicant. In quo dogmate & à Luthero, & à Calvino discrepant; quamquam vero Lutherus illorum Confessionem in laudata Præfatione approbaverit, Calvinus nihilominus in ep. ad Ministrum Polonæ scribens, huic eorum dogmati graviter successisset. Ex quibus omnibus perspicant cordati Protestantes. Quantum in his suis Parentibus jure gloriarî possunt. Damnati sunt primum ab Alexandro III. in Concilio Turonensi An. 1163. ac post alias damnationes in Concilio Later. III. An. 1179. Can. 27. denique in altero Lateranensi Concilio Generali IV. sub Innocentio III. An. 1215. &c. Condemnati præterea infamia, exi-

lio,

lio, confiscatione bonorum à Friderico II. Rom. Imp. & ante ipsum eadem poena ab Alphonsio Aragoniæ Rege, qui eorum fautores reos esse voluit criminis Læse Majestatis. Eisdem Hæreticos publicis Legibus insectatus est, & convictos igni damnavit Philippus Augustus Gallia Rex; quos etiam coercuit Ludovicus VIII. Rex Christianissimus.

24. Sæculo XIII. & XIV. in Ecclesiam sequentes hæresis grassatæ sunt, Albigenium, Amalarici, & error Joachimi Abbatis, errores Anonymi, Stadinghorum, Circumcellionum, Flagellantium, à Guillelmo Episcopo Parisiensi damnati; Guillelmi de S. Amore & Joannis de Poliaeo, errores à Stephano Parisiensi Episcopo damnati, errores Petri Joannis Olivæ, Patricellorum, Hermanni, Gerardi Sagarelli & Dulcini, Beguardorum & Beguinarum, Arnaldi de Villa Nova, Lohardi, Cecci Afulani, & Ekardi, Marcellii Patavini & Jandini, Palamitarum, Joannis de Mercuria, & Nicolai de Ultricuria, Magistri Simonis & Fratris Guidonis & Magistri Ludovici, Bertholdi de Rohrbach, Martini Consalvi, Nicolai Calabri, Janoveci, & Berengarii, Magistri Joannis de Calore & Fratris Dionysii Sotlechau, Joannis de Latone, & Arnaldi Montanerii, Turpinorumque hæresis, Raymundi Lullii, & Raymundi Neophyti, errores in Anglia disseminati, hæresis Wicleffi, errores Joannis de Montefano.

Albigenium hæresis sic dicta, quod Albigenium præsertim, totaque Toloatum Provincias infecerit, propago est hæresis Waldensium. Habebant Albigenes errores fere communes cum Waldensibus Catharis Germanis. Bonum & malum principum statuentes, & sequelas Manichæorum ex hoc principio deductas amplectentes; Christum visibilem hominem sceleratum, ejus Sanctissimam Matrem meretricem, Magdalenam illius concubinan impissime blasphemantes. Cir-

ca Ecclesiam Romanam, ejusque dogmata ad unguem convenerunt cum Waldensibus. In Sectam *Perfectorum & Credentium* dividebantur. Perfecti de castitate gloriabantur, & à lactiniis & carnisibus abstinebant; Credentes omnibus sceleribus operam navabant, atque ab omnibus liberos se futuros credebant; si in mortis articulo possent dicere, *Pater noster, & Consolamentum Waldensium* per manus impositionem recipere. Aliqui tamen quibusdam Albigenibus tribuebant errores, à quibus eos excusat ipse Innocentius III. Quod inde contigit, quia Albigenium plures Sectæ fuerunt, nec omnibus communes errores; ex eorum tamen commixtione in Albisiglo, Provincia Cataloniæ, non facile discernibiles. In Dalmatiam usque penetravit Albigenium hæresis, ubi Antipapam creare ausi sunt Bartholomæum, Carcaffonarium. Spiritualibus ac temporalibus armis adversus illos pugnantem est. Spiritualibus quidem ab Episcopis Hispaniæ & Viris Religiosis Ordinibus Cisterciensium, sed præcipue à S. Patre Dominico, qui ad eos eradicandos Celeberrimum Ordinem Predicatorum instituit, erigendique Sanctæ Inquisitionis Officii Romano Pontifici Auctor fuit. Temporalibus vero, dum in occisores Ministrorum & vastatores Ecclesiarum, Sacre militiæ, Duce Simone Comite Montfortio, ab Innocentio III. expedita fuit. Damnati sunt Albigenes in variis Conciliis particularibus, ac denique in Concilio Generali Lateranensi IV. ab Innocentio III. An. 1215. celebrato. De quo vide lib. 1. tit. 1. N. 215. & seqq.

Amalaricus è territorio Cretotensi, Benis oriundus, docuit, quomlibet Christianum teneri credere se esse membrum Christi, nec aliquem posse salvari, qui hoc non crederet; non minus, quam si non crederet Christum esse natum, passum, vel alios fidei articulos. Damnatus à S. Facultate Parisiensi, & ab

Hhh 2

Inno-

Innocentio III. errorem suum specieiemus revocavit. Discipulos reliquit novis erroribus adiaciam Magistri superantes. Præcipui erant, quod dicerent Patris potestatem durasse usque ad finem Legis Mosaicæ; Legem novam à Christo conditam ad sua usque tempora, id est, ad Sæculi XIII. initium vix habuisse: ipsa deinceps cum omnibus suis Sacramentis antiquata, Spiritus S. Regnum in sola interiori gratia; quæ absque externalis operibus quilibet salvetur, successisse: quam ita ampliant, ut eam nullis flagitiis amitti posse contenderent homines flagitiosissimi ac in omni libidinem effusi: quorum error affinis est error Calvini de iustitia inaccessibili. Impanatoribus Lutheranis præcebebant, *Corpus Christi non aliter esse in pane Altaris, quam in alio pane, et qualibet re* afferendo. Negabant cum modernis Profanis resurrectionem corporum, Paradisum, & Infernum, bonam conscientiam, Paradisum, flagitii conscientiam Infernum delirantes. De cultu Imaginum & Reliquiarum cum modernis Protestantibus sentiebant. Dammati sunt in Concilio Parisiensi An. 1209. Demum in Later. IV. De quo vide ut supra lib. 2. Tit. 1. N. 218. In eodem Concilio etiam damnatus fuit error Joachimi Abbat, non vero ipse Joachimus; de quo vide ibi.

Joachimi errorem defendit quidam Anonymus, novisque erroribus auxit. Circa novi Testamenti evacuationem futuram, favorem Judæorum, & Græci schismatis justificationem præcipue verfabatur. In quem finem anno circiter 1250. librum edidit, inscriptum: *Evangelium æternum*, in quo doctrinam Joachimi excellere doctrinam Christi etiam blasphemavit. Hujus Phantastici Evangelii defensores damnati sunt in Concilio Arelateni An. 1260. atque etiam à Sede Apostolica.

Stadinghorum diabolica hæresis in Germania erupit. Demone Magistro sub va-

riis formis ipsis apparente utebantur, ac promiscuam libidinem exercebant. In Luciferum credebant, quem injuste à Domino de Cælis deturbatum, rursus illos occupaturum deturbato Domino, seque per ipsum salvandos blasphemabant. Omnia, quæ Deo displicent, agenda asserunt; Eucharistiam semel in Paschate sumptam in ore servatam in latrinam expuebant tartarei homines. Clericos ac Religiosos immantiter trucidabant rufficorum infamiam illæ cohortes, in munitissimis locis ad confinia Frisæ, Saxonie, & Bremæ confidentes. Qui proinde per Sacram expeditionem ab Henrico Brabantia Duce, & Florentio Hollandiæ Comite, indicente Gregorio IX. susceptam, puto ac pertinaci prælio victi ac deleti sunt.

An. 1248. Friderico Imp. adversus Ecclesiam rebelli, & Conrado ejus filio faventibus, Circumcelliones Hæretici, ab antiquis illis à Donatitarum Secta longe diversi, præva sua dogmata palam & impune in Suevia predicare sunt ausi. Papam, Episcopos, & Monachos Hæreticos appellabant, atque peccato mortali obstrictos nullum Sacramentum posse conferre. *Indulgentias non à Papa*, sed à solo Deo in sua Secta dari affirmabant. Hos ferocissimos concionibus debellabant Catholici Predicatores, & Nobilitas omnis Conradum Principem eorum factorem deseruit, Hæreticisque infectata est.

Flagellantium crudelis Secta Perulli primum, deinde Romæ An. circiter 1260. exorta, Germaniam, Ungariam, Poloniam, Sueciam, & Angliam penetravit. Hujus Sectæ homines per triginta tres dies ab umbilico sursum denudati, Viri quidem in publicis processibus, mulieres vero domi, in memoriam 83. annorum Christi flagellis ad sanguinis effusionem se cadebant. Pietas hæc exorbitans à Sede Romana non approbata brevi in hæresim migravit. Neminem enim à

pec-

peccatis absolvi asserbant, qui Sectæ suæ nomen non dedisset; & hinc mutuo se se absolvabant, etsi Laici essent. Sectam damnavit Clemens VI. ejusque aditum in Gallias prohibuit Philippus Valesius Rex Christianissimus.

A. C. 1240. Guillelmus Episcopus cum Parisiensi Facultate damnavit 10. errores in Scriptis Anonymi repertos, & quorum præcipui sunt: Quod divina essentia in se nec ab Angelo, nec ab homine videatur, vel videbitur: quod Spiritus S. prout est nexus & amor, non procedat à Filio, sed tantum à Patre. Quod diabolus nunquam habuit, unde posset stare, nec etiam Adam in statu innocentis.

Guillelmus de S. Amore, à natali soli oppido in Sequanis nuncupatus, Parisiensi Doctor Theologus, contra recentes FF. Predicatorum Ordines gravissimas turbas excitavit in Academia Parisiensi, adjungens sibi quibusdam Parisiensibus Magistris. Ejus ac Sociorum calumnie in Ordines Mendicantes erroribus obnoxie ex S. Thoma à nobis speciali dissertatione convulsa sunt lib. 3. tit. 31. quo Lectorem remittimus.

A. C. 1270. erronei articuli 13. à Stephano Templicæ Parisiensi Archiepiscopo damnati sunt. Quorum præcipui sunt sequentes. Intellectus omnium hominum est unus & idem numero. Voluntas hominis ex necessitate vult & eligit. Actus humani non reguntur à Divina Providentia. Deus non cognoscit singularia.

Fr. Petrus Joannes Oliva Ordinis Fr. Minorum Professor, ex oppido Siriguano Diocesis Biterrensis oriundus, primum eruditionis ac regularis observantia fama floruit, tum hæresos infamia laboravit. Eumque Fratricelli, Beguardi, & Beguina, ut Patriarcham suum venerati sunt. Systema ejus in hoc consistebat, quod sex Ecclesiæ status fixerit; quorum sextum incipientem à tempore S. Francisci, & plenus à tempore condemnationis Babylonis Meretricis magnæ (quo nomine

Romanam Ecclesiam ubique intelligit) & duraturum usque ad tempora Antichristi, prioribus maxime eminare prætendit, utpote in quo rejecta carnali Ecclesiæ, Christi Lex & vita & crux fuit renovanda; & gloria Ecclesiæ quinti status ob ejus meritum in Ecclesiam sexti status transferenda. Quod Papa cum suis Pseudo-Prophetis sic bestia Apocalyptica, per Angelum Franciscum & Ordinem Minorum expugnanda. Propheta fuisse Petrus Joannes, si dixisset, Ecclesiam Romanam ab Ordine zelosissimo S. Patris Francisci contra ejus assecram, Angelum, si superis placet, Apocalypticum Lutherum, propagandam. Ceteri ejus errores, à Concilio Viennensi A. 1311. damnati videantur lib. 1. tit. 1. à N. 301. ubi etiam disquirunt, an eorum reus haberi debeat, vel non?

Fratricellorum Sectæ initium dedere Petrus de Macerata, & Petrus de Foro Sempronio Ordinis Minorum Apostolæ, quorum Sectam jam invalescentem, erroresque plurimos publicantem damnavit Bonifacius VIII. in Græciam fugientibus, ac ibidem errores suos disseminantibus. Duas cum Petro Oliva fingebant Ecclesiæ, una eorum Carnalem, cui præficeret Romanus Pontifex, alteram Spiritualem, quæ nempe secum proficeretur Regulam S. Francisci ad literam, quæ Evangelio exquabant; in hæc sola jurisdictionem omnem Ecclesiasticam consistere somniabant, nulla in altera remanente; eo quod cuncta ejus membra peccato mortali essent maculata. Nullatenus esse jurandum. Professos Regulam S. Francisci non esse obstrictos ad obediendum Romano Pontifici. Dammati sunt in Concilio Viennensi, de quo supra.

Hermannus Pongilupus, Patria Ferrarientis, veterum Gnosticorum nocturna conventicula, & promiscuam in iis libidinem renovavit. Et nemini Christianorum licere aliquid proprii habere, atque animas ante diem judicii non frui Dei

Dei visione asseruit. Factus in illa Secta furtivis coitibus conceptus tam diu per manus in orbem stantium iactabatur, donec spiritum redderet: & in cuius manibus expirabat, is Pontifex eorum maximus creabatur. Alterum similem infantem cremabant, illiusque cineribus in Cadum coniectis, ac vino perfusis, suos Novitius iniciabant.

Gerardus Sagarelli Parmensis, vir plebeus, illiteratus, & stultus, Sectæ Apostolorum Author fuit; ut Christi Imaginem referret, circumcidi voluit, falcis etiam involatus in canabulis jacere, ac mulierculæ cuiusdam ubera sugere. Congregatis deinde vilibus homuncionibus, qui se Apostolos dicebant, Amalariæ nugæ de triplici successivo Patris, Filii, & Spiritus S. regno innovavit, & hinc vigeno Regno Spiritus S. supra, fornicationeque ex caritate factas peccata non esse affirmavit Pseudo-Apostoli. Quod fœdum dogma plurimis hominum millibus afflavit Dulcius Novariensis, Sagarelli discipulus. Petri Olivæ, Fratricellorumque errores circa defectionem Romanæ Ecclesiæ adoptarunt, atque auctoritatem Romanæ Sedi à Christo collatam ad suam Sectam translata[m] garriebant; omnesque Romanos Pontifices & Prælatos à tempore S. Sylvæstrii defecisse, ac seductores fuisse, excepto Petro de Morone, seu Castelino V. Matrimonium invito Consorte solvi posse effutiebant, sicut & decimas non esse solvendas Sacerdoti, nisi perfectionem & paupertatem Apostolicam affecuto: denique *perfectus esse vivere sine voto*, quam voti Religione obstrictum. A Mansredo Inquisitore Ordinis FF. Prædicatorum & Opizone de S. Vitali Parmensi Episcopo captus, damnatus, ac Seculari traditus Magistratui, flammis addictus, atque consumptus est Sagarellus die 28. Julii An. 1300.

Beguardi & Beguinæ unde appellatæ incertum. Commune nomen fuit cum Fratricellis, qui ex scissione Franciscani Or-

dinis prodiere, tum aliis Hæreticis ex Sagarelli & Dulcini Schola. Eorum errores damnati sunt à Clemente V. in Concilio Viennensi Oecumenico, & recensentur cap. *Ad nostrum* de Hæreticis. Quorum primus erat, quod homo in vita præsentis tantum ac talem perfectionis gradum acquirere possit, ut reddatur omnino impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valeat. Ex quo intolerant, hominem perfectum non oportere jejuna-re, nec orare, sed libere corpori concedere quicquid placet. 2. Talem perfectum potestati humanæ non subijci, quia beatitudine finali in hac vita, sicut in altera frui, omnesque intellectuales creaturam absque lumine gloriæ naturaliter esse beatam. 3. Quod se in actibus exercere virtutum sit hominis imperfecti. 4. Mulieris osculum esse peccatum mortale, cum ad hoc natura non inclinet; non vero carnalem copulam ex contraria ratione. 5. Non esse insurgendum in elevatione Corporis Christi, nec eidem reverentiam exhibendam, quod imperfectionis esse confereat, si à puritate & altitudine suæ contemplationis tantum decederent, quod Mytheria Eucharistiæ, & Passionis Christi cogitatione ruminarent. Posteriores tres errores cum illo de jejuniis, &c. adoptarunt moderni Quietistæ.

Arnaldus de Villanova natione Catalanus, professione Medicus, Jacobi Regis Arragoniæ, & Friderici Regis Siciliæ ad Clementem V. Orator, quindecim pestiferos errores docuit: inter quos principes fuerunt, quod humanitatem Christi æqualem Divinitati fecerit, atque omniscientem; totam præterea Ecclesiæ Corpus una cum Capite à Christo apostatasse asseruit; opera item misericordiæ esse Deo gratiora, quam Missæ Sacrificium. Missas pro defunctis, fundationes Capellarum, & Præbendarum esse opera ad vitam æternam promerendam inutilia. Deum non esse comminatum mortem æter-

æternam peccantibus, sed malum exemplum præbentibus, &c. Damnati sunt errores per Inquisitorem Tarraconensem Ord. FF. Prædicatorum.

Lohardus Waltherus scdissimæ Sectæ Lohardorum per Germaniam, Austriam, & Bohemiam Author fuit. Hi *Missas* vanitatem esse dicebant, & nullius utilitatis; B. Virginem, si in partu Virgo permanit, non hominem, sed Deum peperisse. Suos Apostolos singulis annis in paradiso ab Henoc & Eia facultatem absolvendi à peccatis impetrare, quam aliis communicarent; & hinc Laicis sua peccata, non Sacerdotibus confitebantur. *Baptisimum & Extremam Unctionem* iridebant, Sacramentum Eucharistiæ negabant, Sacramentum Matrimonii juratum meretricium appellabant. Deum nec scire nec punire mala, quæ sub terra fiunt; hinc in cavernis cum matribus & sororibus concubebant. *Jejunium* spernebant, & *intercessionem Sanctorum*, &c. Ex hac hæc, inquit Trithemius, Bohemia tunc infecta usque in præsentem diem iisdem erroribus, & turpitudinibus scætet. Mortuus est Trithemius An. 1314. igitur Secta illa in Bohemia ad Lutheri tempora perseveravit. Multi ex illa in Austria combusti sunt, pertinacissime & hilariter in errore perseverantes.

Ceccus Aculanus, Caroli Ducis Calabriae Astronomus, Florentiæ ab Inquisitore Iudei de hæresi, & pravo astrologie judicariæ usu damnatus est. In superioribus Orbibus sphaeræ mundialis malignos Spiritus generari docuit, & stellarum influxibus absolutam necessitatem tribuit, qui etiam Christi paupertatem & miseras subiecit, Antichristi pompam, divitias, & splendorem.

Ekdardus Teutonius Ordinis Prædicatorum Doctor Theologus perniciosissimos errores in suis Concionibus scriptisque divulgavit. Quorum XXVIII Joannes XXII. Summus Pontifex recensuit, ac damnavit. Mundam ab æterno à Deo conditam

affirmavit. In opere etiam malo equaliter relucere gloriam Dei. Deum etiam blasphemiam laudari. Nos transformari in Deum, sicut panis Eucharisticus in Corpus Christi. Deum non præcipere actus exteriores. Bonum hominem esse unigenitum Filium Dei, itemque hominem nobilem. Omnem distinctionem esse à Deo alienam. Omnes creaturas esse purum nihil; aliquid esse in anima, quod est increatum, & increabile. Deum non esse bonum, nec meliorem, nec optimum. Hos errores partim ut hæreticos, partim ut temerarios, ac de hæresi suspectos de sententia Cardinalium damnavit idem Pontifex.

Marfilus de Menandrino Patavinus, & Joannes Jandinus Perusinus Aristotelici magis, quam Catholici, venales calamos Ludovico Bavaro schismatico Imp. adversus Joannem XXII. & Ecclesiasticam auctoritatem commodarunt. Eorum errores præcipui fuerunt sequentes: Christum ex necessitate & obligatione tributum Casari tribuisse. Eundem in terris nullum sui Vicarium constituisse. Ad Imperatorem spectare Sedem vacante Pontificis instituire, & deponere. Imperatorem Sedem vacante Ecclesiam regere posse. Sacerdotes omnes in Ecclesia esse æqualis auctoritatis. Illam nullum posse punire coactive sine licentia Imperatoris; non posse possidere bona temporalia; sine eadem licentia nulli Episcopo vel Sacerdoti licere sententiam excommunicationis in quemquam ferre, Episcopos in communi posse excommunicare Papam; legitimare ad Officia & Beneficia Ecclesiastica esse solum Imperatoris. Penes eundem esse solum coactivum de capacitate Promovendorum ad sacros Ordines, Religiosos Ordines approbare, Concilia congregare, & confirmare; jejunia & feriatis dies eundem posse indicere. His suis erroribus systema modernorum Protestantium graphice præformarunt Marfilus & Jandinus; quos erudite refellit, eorumque erro-

errores sententialiter damnavit Joannes XXII.

Græcanicæ Palamitarum hæresis Auctor fuit Simeon S. Mammantis in Xeroceero Abbas, quem tamen Combesius excusare nititur; nomen vero dedit Gregorius Palamas Græcus Moaachus, ac Thessalonicensis postea Episcopus, eamque Monachi Græci plerique professi sunt, qui se *Isychistas* à quiete & animo imperturbato nuncupabant. *Omphalopsyci*, id est, umbilicani dicti sunt, quod ad umbilicum oppresso capite & contortis oculis, suppellosque spirita; eam primum locum cordis mens reperisset, mirabilem se lucem intueri, & inexhausta voluptate affici delirabant: unde à Barlaamo, ferventissimo illorum impugnatore, *Euchysis*, & *Messalians*, de quibus S. Epiphanius, appellati sunt, quod illorum absolum orationis & contemplationis genus imitentur. Dei substantiam vel in hac vel in altera vita videri posse negabant; ejus vero operationes etiam in hac vita, & quidem oculis corporeis: nomine autem operationum non intelligebant operationes Dei ad extra virtualiter traudentes, e. g. creationem, &c. sed ipsa attributa Dei, uti sapientiam, bonitatem, &c. & præcipue lucem illam ac splendorem, admirabilem, que reipsa distincta esse ab essentia & substantia Dei, eaque minor, licet illi coæterna, contendebant; & hanc lucem increatam fuisse, que Apostolorum oculis perspiravit in monte Thabor. Damnati sunt in 4. Provincialibus Synodis à Patriarchis Const. celebratis.

An. 1347. Joannes de Mercuria Cisterciens. Ord. Professor Parisiis plures articulos proposuit, quos Episcopus & S. Facultas Parisiensis damnarunt. Inter alios Quietistis præfuit, dum docuit, habentem usum liberi arbitrii, si tam gravitate pulsetur, ut illi resistere non possit, adulterium non committere, si moveatur ad illecebram cum aliena Uxo-

re; idemque de aliis peccatis judicium esse ferendum. Deum esse causam peccati, qua peccatum & demeritorium est, cum Calvino sensit. Circa Christi impeccabilitatem, & gratuitam prædestinationem errores quoque sparavit. Omnium fortasse primus docuit, probabile esse, si una ratio, seclusa fide, consulatur, nulla esse accidentia, sed res omnes exstantes esse substantias, propterea à Facultate Theologica Parisiensi censuratus. Ejus sententiam suscitavit Sæculo elapso Carthusius, quam hodierno ævo non tantum Parisiis, sed etiam in aliis Universitatibus plurimi absque censura defendunt, cum fide eam conciliantes.

An. 1348. eadem Sacra Facultas Magiltrum Nicolaum de Utricuria compulsi ad publicam articulorum de rebus Philosophicis & Theologicis à se propositorum revocationem. Quos ad 43. excurrentes videre licet apud Nat. Alex. Sæculo XIV.

Magister Simon docuit, nomen Jesu accidentarie dici de Deo, ex quo absurda varia intulit; possibilem nempe esse propositionem: *Jesus non est Deus*. Aliquando fuisse Deum, quando Jesus non erat. Filium Dei incepisse esse, &c. Patinodiam canere compulsi est Parisiis An. 1351. Frater Guido Ordinis Eremitarum S. Augustini plures errores docuit circa caritatem, meritum, liberum arbitrium; eos Parisiis revocavit An. 1353. In varias propositiones piarum aurium offensivas prolapsus est, easque revocavit Parisiis An. 1361. quidam Magister Ludovicus, quas vide apud eundem Nat. Alex. L. cit.

Bertholdus de Rohrbach Germanus hæreticus & blasphemus propositiones quasdam Herbipoli primum docuit, ac ejurare coactus est; deinde Spiræ iterum publicavit, ubi tanquam relapsus Curie Sæculari traditus & igne crematus est An. 1359. Calvino præfuit, Christum in Crucce sic derelictum fuisse affirmans, ut de salute

salute animæ suæ dubitaverit, maledixeritque B. V. nec non terræ, quæ sanguinem suum susceperit. Quietistis vero, hominem in hac vita eam perfectionis gradum assequi posse asserendo, ut illi nec jejunio, nec oratione sit opus. Docuit præterea, hominem pium in perceptione cibi communis tantam gratiam percipere posse, quantam in Eucharistia perceptione.

Martinus Consalvus Conchenis circa idem tempus in Hispania multa fatua, hæretica, & impia asserens ab Archiepiscopo Toletano damnatus est, & à Sæculari Magistratu igni traditus; docebatur enim homo dementissimus, se germanum esse S. Michaelis, locum, ex quo cecidit Lucifer, sibi à Deo parari, se primam veritatem & Scalam Cæli esse, singulis diebus Cælum se scendere, & osculari, se Antichristum ad singulare certamen provocaturum ac debellaturum.

Eadem tempestate Nicolaus Calaber amentia pari hos errores Barcelona prædicavit. Martinum Consalvum æterni Patris Filium in Cælis ab æterno genitum affirmavit. Spiritum S. futuris temporibus carnem assumpsurum, & ad prædicationem Consalvi mundam universum convocatum iri. In extremo die Judicii omnes damnatos præcibus Consalvi vitam æternam consecuturos. Deum Patrem in homine corpus, Filium animam, Spiritum S. spiritum formale. Ab Eymérico Inquisitore damnatus, ac Curie Sæculari traditus est igne concremandus.

Bartholomæus Janovecius Majoricanus Urbano V. Pontifice Maximo libellum hæresibus scatentem edidit; in quo asserbat, Antichristum die Pentecostes Anni 1350. venturum, ipsius tempore omnia Sacramenta & incrementum Sacrificium destrurum. Christianos adultos ab ipso perversos nunquam ad fidem redituros; bene vero pueros, sicut & Judæos, Saracenos, & Infideles ab eodem seductos.

Tom. II.

Errores suos revocavit Janovecius coram Eymérico.

Anno circiter 1353. Berengarius de Monte Falcone Cisterciensis errorem docuit, qui eo magis invaluit, quod spiritualis vitæ perfectionem provehere videbatur; scilicet, quæcumque bona facienda esse puro Dei amore, non ob aliam rationem; ideoque nec spe mercedis facienda, quem novissime suscitavit Spirituales Quietistæ. Damnavit est error à Nicolao Roselli Inquisitore & Sancio Tarraconensi Archiepiscopo.

An. 1363. Magister Joannes de Calore propositiones quasdam in suo Vesperiarum actu assertas revocare jussus est à Sacra Facultate Parisiensi, quas in sensu à se intento catholicas agnovit. Doctores. Ibidem Dionysius Sotiechæus Ordinis Minorum damnatus à Joanne XXII. de paupertate Evangelica errores docere apud suos ausus est, quos post multas tergiversationes tandem Parisiis ejuravit.

Frater Joannes de Latone & Fr. Petrus de Bonageta Ord. Minorum, & alii quidam Religiosi Viri An. 1371. sequentes circa Eucharistiam errores è sacro suggestu in Provinciis Tarraconensi & Cesaraugustana publicarunt. 1. Si hostia consecrata cadat in locum turpem, à mure arrodatur, vel à bruto comeditur, sub his desinere esse Corpus Christi & substantiam panis redire. 2. Dum species dentibus teruntur, Christum ad Cælum redire, nec in hominis stomachum trahi. A Gregorio XI. Viris illis silentium impositum est, prædicatione ulterior de his erroribus prohibita.

Circa idem tempus Frater Arnaldus Montaneri Cataloniensis docebatur, Christum nihil habuisse proprium vel commune; nullum posse damnari, qui deserat habitum S. Francisci. S. Franciscum quottannis semel in Purgatorium descendere, & inde in Paradisum extrahere quotquot Ordinem suum professi sunt. Ordinem S. Francisci in perpetuum

lii

du-

duraturum. Damnatus est ab Eymérico Inquisitore, tanquam Hæreticus.

Isidem temporibus infamis Secta Tur-lupinorum de ridiculo scommate nuncupata, & Sodalitas Paupertatis in Gallis & Allobrogibus grassabatur, cujus Sectatores diuis devovit Gregorius XI. Præter Beguardorum errores, quos sectabantur, docebant, nihil pudere quemquam debere eorum, qui à natura accepimus: unde nisi absque verecundia incedebant, & palam eam more libidinem exercebant. Cum modernis Quietistis addebant, voce non esse orandum, sed solo corde, eoque spiritu libertatis, qui divinis legibus subiecta non sit. Cum Parisiis, tum alibi partim igne deleta, partim sua turpitudine horrore protinus extincta secta est.

Raymundus Lullus, ortu Majoricenis, professione Mercator, quem tertio Ordini S. Francisci nomen dedisse scribunt Authores Minoritæ, & in odium Christiani nominis Burgiæ in Africa à Saracenis occisum, apud Majoricenses ut Martyrem coli, viginti libros edidit, vulgari idiomate Catalano; quorum doctrinam in monte quodam à Christo Crucifixo se accepisse, ipse gloriatur, creduntque ejus. Fautores; eorum vere Antagonistæ persuasi sunt, verius ab Angelo tenebrarum transformato in Angelum lucis Lullum edoctum fuisse, cum dicti libri plurimis erroribus starent: quorum ad minimum 500. in his contineri olim censuit Eymericus Inquisitor Hispanus & prolixitati parcens 100. recenset, quos exhibet Nat. Alex. Sæculo 13. & 14. suntque alii circa Deum & Sanctissimam Trinitatem, alii circa B. V. Mariam, alii circa peccata, alii circa gratiam & virtutes, ex quibus aliquos à modernis Quietistis dicit adoptatos. Alii circa Sacramenta. Alii circa fidei rationisque cognitionem, & circa justam Hæreticorum punitionem. Hos errores agnoscunt Antilullistæ, qui contendunt eos à Gregorio

XI. uti erroneos, & maxima ex parte hereticos damnatos fuisse, omnesque ejus libros prohibitos 7. Kalend. Febr. An. 1376. Utrumque negant Lullistæ, diploma Gregorii lubrepitum censentes. Nolim ego in hac causa agere Judicem, & Lectorem ad Nat. Alex. loc. cit. remitto, Hæreticum cum eodem non censens Lullum, cum libros suos Judicio Sedis Apostolicæ subjecerit.

Libri de invocatione Dæmonum, de secretis naturæ, de Alchimia non sunt Raymundi Lulli Majoricenis, sed alterius cognomento de Terraga, qui Raymundus Neophytus dictus est. Is ex Hebræorum Rabbino Christianus factus, Religioso Ordini nomen dedit, mores tamen non mutavit homo nequissimus; execrandos enim errores & blasphemias scriptis tradidit, à Gregorio XI. damnatus Inter alios prava dogmata Almarici, Arii, Sabellii, & quorumvis Hæreticorum per se non esse hæretica, sed sola eligentium pertinacia, docuit. Creaturas licite adorari culta latræ, quatenus Deum representant. Dæmonibus iure naturæ adorationem & Sacrificium deberi. Nullam præceptum Legis hac in vita posse adimpleri, Sectam Mahometis esse æque Catholicam ac Fidem Jesu Christi. Perfectius esse Schismaticum esse, quam Christianum, &c.

Eodem Sæculo XIV. plurimi errores incertis Authoribus in Angliâ eruperunt, ac in Provincia maxime Cantuariensi grassati sunt. Eos Simon Langham Archiepiscopus Cantuariensis damnavit, ac in Scholis tradi vetuit An. 1363. Capitalis, ilque antea inauditus fuit, quod quilibet adultus, quam non adultus, Saracenus, & Judæus, & Paganus etiam in utero Matris defunctus habebit eternam visionem Dei ante mortem suam. Qua visione manente, habebit electionem liberam convertendi se ad Deum, vel divertendi se ab eo. Et si pro tunc se se elegerit convertere ad Deum, salvabitur,

bitur, sin autem, damnabitur. Ex hoc principio fluxit, quemlibet hominem in quacumque fide salvari posse, in viribus naturæ esse potentiam ad reparationem peccati & consecutionem gloriæ. Præterea Anonymi illi inæqualitatem in Trinitate posuerunt. Beatos cum Christo esse mortales, imo si Christum excipias, omnes peccabiles, & in infernum detrusibiles, sicut & damnatos reparabiles afferuerunt; atque divinis attributis justitiæ & omnipotentis injuræ fuisse.

Anno Christi 1375. Eduardo III. in Angliâ regnante, ex inferis erupit Wicleffiana hæresis Authore Joanne wicleffo natione Anglo, Doctore Theologo, Ecclesiæ de Luthlewort Lincolnienis Diocesis Rectore, ingenii vehementis homine, superbo & ambitiosoque. Primum illius in Ecclesiâ & Romanum Pontificem odii seminarium fuit, quod Pontificis decreto à Præfectura Collegii Cantuariensis Oxonii, præter jus factæ à se invari, causa cognita fuisset abdicatus; sed facies illi ad incendium in Ecclesiâ excitandum subministravit repulsa, quam passus deinde fuit wigornienis Episcopatus. Hæresi pestifera disseminanda opportuam occasionem subministravit Angliæ Status, cujus Proceres ad amplificandam Regis ac Sæcularium Magistratum auctoritatem, subversa Potestate Ecclesiastica, collineabant, nec non finitulum schisma post Gregorii XII. obtutum in Romana Sede exortum. Errores plures, præsertim eos, quibus Romana Sedes, ac Ecclesiæ dogmata, disciplina, & auctoritas impetitur, ex jam relato Hæreticorum, præsertim Jandini & Macsiti libris hausit, iisque jam agonizantibus novam quasi vitam affavit, atque adeo vegetos reddidit hypocrita ille macilentus, pannosus, ac nudipes, ut per illum ad Bohemos Hussitas, atque ab his ad modernos Protestantas transierint, ut merito illorum Patriarcha dici possit. Errores, quos evomuit, & quorum

266. enumerat Joannes Luko Oxoniensis, alii 303. partim tendunt contra Deum & Christum, partim contra Ecclesiâ & varios ejus Ordines ac membra, partim contra Sacramenta; & quantum quoad posteriora capita omnes fere errores, circa Romanum Pontificem, quod nempe sit Antichristus, circa Romanæ Ecclesiæ defectionem, circa Ordinem ejus Hierarchicum, circa Monastica Institutâ, circa numerum septenarium Sacramentorum, denique circa liberum arbitrium, Protestantibus adamusim præformaverit; in multis tamen adeo ab eorum & Ecclesiæ Catholicæ articulis dissentit, ut nisi præjudicis abrepti, ac execrati, eundem Hæreticum deterrimum fateri ipsi debeant. Nam quod Deum & Christum attinet, 1. docuit Deum debere obedire Diabolo. 2. Illum nihil posse producere, nisi quod producit. 3. Illum Mundum amplificare vel imminuere non posse, nec animas nisi ad certum & fixum numerum creare. 4. Illum aliquam creaturam non posse ad nihilum reducere. 5. Terminum à quo creationis non esse merum nihil. 6. Deum non dare aliquid nisi iustus. In blasphemias in Dei omnipotentiam! 7. Christum esse ex tribus naturis, scilicet Deitate, anima, & corpore; & esse qualibet earum sigillatim, & ex omnes conjunctum. 8. Christum in triduo mortis fuisse hominem. 9. Humanam Christi naturam, à Verbo præcisam, adoratione latræ adorandam esse; imo si Verbum illam dimitteret, nihilominus adorandam futuram. In impiam pietatem in humanitatem Christi, blasphemias in ejus divinitatem! In erroribus circa Primatum Papæ & Ecclesiâ non convenit cum Protestantibus; art. enim 6. ait, post Urbanum VI. non esse aliquem recipiendum in Papam, sed vivendum esse more Græcorum sub legibus propriis: sedit autem Urbanus VI. tempore Wicleffi An. 1378. Protestantibus vero censent nullum unquam fuisse recipiendum

dum in Papam. Et art. 11. Decretales epistolæ sunt apocryphæ, seducunt à Christi Fide, & Clerici sunt stulti, qui student eis. Protestantes vero Jus Canonicum receperunt. Art. 12. Ecclesia est prædelinaturum universitas, & credendum est quolibet membrum illius esse prædelinatum ad gloriam. Quod male sanum principium, esto Protestantibus forsolum præbeat effugium ad evadenda tela Catholicorum, de Ecclesie visibilibus perpetua constantia in fide, utpote contra quam porta inferi ex Domini promissione non prævalebit, cum ipsis suppeditet scilicet illam Ecclesiam invisibilem, apud quam, deficiente Romana visibili, fides permanerit; non tamen ab omnibus æque adoptatur, cum persuasi sint ex fide Ecclesie alios posse salvari, alios damnari: hincque pro suggestu suæ Ecclesie membra delinquentur à peccatis, excitent ad fidem & studium Virtutum. Art. 27. docet juramenta Magistratibus facta esse illicita, quod erroneum censent pleræque Protestantium Sectæ. Art. 33. omnes sunt Simoniaci, qui se obligant ad orandum pro aliis, eis quoad temporalia subvenientibus. Art. 36. decimæ sunt paræ elemosynæ. Art. 37. contra Scripturam Sacram est, quod Viri Ecclesiastici habeant possessiones; quæ propositiones falsas verbo & facto pronunciant Protestantes. Art. 43. Augustinum dicit esse damnatum, nisi pœnituerit de hoc, quod habuerit possessiones, instituerit, & intraverit Religionem; Protestantium in sua Confessione Augustinam laudant Monasticum Institutum, quale fuit sub Augustino, ut vidimus lib. 3. tit. 31. N. 63. Circa Sacramenta art. 1. apud Nat. Alex. docet, non esse certum, quod Christus assistat Ministro Sacramenta celebranti & conscientia, & cum eo concurret. 2. Si Episcopus vel Sacerdos est in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non consecrat, non baptizat. Nam ipsum Deus à suo officio & mi-

nisterio suspendit. 3. Præficti Sacramenta conficere non possunt. 4. Baptismus aquæ materialis non est absolute necessarius, & sine Baptismo aquæ materialis infantes ipsi salvari possunt. 5. Baptismus peccata venialia non delet. Eucharistiam dicit Corpus Christi in figura, panem in natura. Art. 9. & art. 18. omnia præfectorum peccata esse mortalia, prædelinatorum universa venialia. Art. 20. Solum peccatum finalis impenitentie, quod est peccatum in Spiritum S. proprie esse mortale. Art. 23. Extremam Unionem esse aliquibus unctis Sacramentum, si sic suis precibus Presbyter mereatur. 24. Non esse vere Matrimonium, quod absque spe Proles contrahitur. Quas omnes propositiones ut falsas & erroneas rejiciunt vel omnes Protestantes, vel plurimi eorum. Accedit, quod quamvis Wicleffus in erroribus contra Ecclesiam art. 26. apud Nat. Alex. rejiciat Papæ & Episcoporum indulgentias, & in erroribus contra Sacramenta apud eundem art. 13. asserat non esse fundatum in Evangelio Christum ordinasse Sacrificium: de Purgatorio tamen, de cultu Sanctorum, imaginum, reliquiarum, de jejunio, justificatione, bonis operibus, oratione pro defunctis, aliisque nos inter & ipsos controversis altum sileat, signum quod in his cum Catholicis conspiraverit. Anne igitur vir iste, an ejus discipulus Hus, atque Hussite, qui in pluribus adhuc cum Ecclesia Catholica conspirarunt, ut infra videbimus, Spiritum Dei habuerunt, & Catholicam veritatem? Sed fortassis per Lutherum Catholica veritas à sceleris tandem purgata est? Sed quod iure ab hoc potius quam ab his, vel etiam à Calvino, aut non potius à Zwinglio, aut ab Anabaptistis, aut Schwencfeldio? Pape vero? Cur non potius, mansit in Ecclesia Romano-Catholica, in qua non potest designari hic homo, qui hæc dogmata introduxerit, sed sensus communis Fidei, ea ex Majorum traditione accepta, quiete

quiete credidit. Certe, ut primum Honorius I. sæculo VII. videbatur contra eundem communem sensum à Patribus acceptum negasse duplicem in Christo operationem, in Synodo œcumenica Constant. III. damnatus fuit, esto immerite. Et quamprimum Joannes XXII. contra eundem sensum videbatur animabus plene purgatis ante diem Judicii visionem beatificam denegasse, motus contra ipsum excitati sunt, esto à parte rei hoc non negaverit. Cur ergo nulla turba excitata sunt vel apud ipsos Schismaticos Græcos, dum (ut volunt Protestantes) Romani Pontifices transubstantiationis dogma, & alia nos inter & ipsos controversa capta in ruinam Evangelii primum invexerunt? Effugia omnino querunt Protestantes & colores, ut hunc artem eludant: sed videant, ne iniquitas mentiarum sibi. Errores Wicleffitarum, quos erroribus Magistræ sui addiderunt, nec in communi, sed sceleratim defendunt, ut omnibus Hæreticis, qui semel ab unitate Ecclesie recesserunt, solemne est; vide apud Nat. Alex. Sæc. 13. & 14. c. 3. Art. 22. §. 5. Silentium inductum est Wicleffo à Simone Subduriensi Cantuariensi Archiepiscopo An. 1376. Post hoc damnatus est à Gregorio XI. post quod denuo in jus vocatus Lambetham hypocrita fucum Patribus fecit, professus si quid imprudenter contra Ecclesie fidem effuisset, se revocare paratum. Sed postea accessione fautorum in pertinacia pergens, in Synodo Londin. An. 1382. damnatus est hæreticus; quam tamen simulator egregius ad speciem scripto ejuravit, Vir scilicet egregie Apologeticus. Obiit tandem Hæretarcha An. 1384. Non tamen hæresis cum illo, de quo legatur Nat. Alex. L. cit. Errores ejus 45. post ejus mortem in Concilio Constantiensi cum aliis 260. quorum aliqui cum illis 45. coincidebant, damnati sunt, illeque tanquam notorius ac pertinax hæreticus, ac ut talis mortuus declaratus,

ac diris devotus; atque ejus ossa, si ab aliis Fidelium corporibus discerni possent, exhumari, & procul ab Ecclesiastica Sepultura projici iusta.

Frater Joannes de Montefono Hispanus, Ord. FF. Prædicatorum Professor, Theologus Parisiensis ad finem Sæculi XIV. aliquot propositionibus, quas à Parisiensis Facultate partim ut scandalosas, partim autem offensivas, partim ut erroneas damnatas revocare noluit, graves turbas in Academia Parisiensis excitavit, à qua ea tempestate Doctissimi Fratres Prædicatores per 25. annos excludi sunt, postea opera Gersonii honorifice recepti. Inter propositiones censuratas præcipue sunt: Quod majorem dixerit unionem hypostaticam in Christo, quam trium Personarum in essentia. 2. Possibile esse aliquam creaturam, quæ in puris naturalibus ita sibi & homini possit mereri, sicut anima Christi concurrente gratia habituali. 3. Quod aliqua creatura in puris naturalibus possit beatifice essentiam Dei videre. 4. Afferre aliquid verum, quod est contra Sacram Scripturam, esse expressissime contra fidem; quam propositionem, universaliter intellectam tanquam falsam, Sanctis & Doctores odio iam deo damnavit Sacra Facultas, quia multa sunt propositiones contradictoriae inter Sanctos & Doctores disputata, quarum aliqua est contra Scripturam Sacram, nulla tamen expresse contra fidem, seu hæretica; quia nempe ut propositio sit hæretica, seu expresse contra fidem, non sufficit, ut sit contra Scripturam genuinum sensum, sed insuper ut sit contra illum prout ab Ecclesia declaratum: quod vult nostra hæresis definitio superius data, quæ proin judicio Facultatis Parisiensis approbata est. 5. In expositione Sacra Scripturæ non aliunde accipiendam esse ejus determinationem, quam ex Sacra Scriptura. In qua traditiones excludere visus est S. Facultati Joannes de Montefono. 6. Non omnem hominem, præter

Chri-

Christum, contraxisse ab Adam peccatum originale, esse expresse contra fidem: quam propositionem dum in aliis speciatim ad conceptionem B. V. applicavit, contendens esse de fide non fuisse immaculate conceptam; invidiam sibi maximam conciliavit, ac tempestati prædictæ faces accendit.

25. Sæculo XV. & XVI. exorta sunt hæreses Hussitarum, Hominum intelligentiæ, Adamitarum, errores Joannis Parvi, Matthæi Grabou, Augullini de Roma, Virorum quorundam Religiosorum ex Mendicantium Sodalitatibus, Petri Oxomenfis, Fossariorum, Hermannii Rusilwich, Hæresis Lutheri, Carolostadii, Zwinglii, Oecolampadii, Melanctonis, Bucerii, Schwenkfeldii, Joannis Agricolæ, Osiandri, Bretii, Flacci Illyrici, & Stankarii, Anabaptistarum, Calvinii, Antitrinitariorum, & Socinianorum, errores Michaelis Baji, Guillelmi Postelli.

Pelliteram hæresim Joannes Hus, à villa, ubi obscuro loco natus erat, ita dictus, Academiæ Pragensis Artium Magister, deinde Rector, ex damnatis Wicleffii libris à Viro quodam nobili Bohemo, atque à Petro Bague Wicleffita ex Anglia allatis hausit, eaque, favente Romanæ Sedis dolo ac diuturno schismate, oscitantia insigni Wenceslai Regis Bohemiæ, cognomento Pigri, atque immani Academicorum Bohemorum in Germanos odio late disseminata, Celeberrimæ tum Pragensium Universitati, totique Regno Bohemiæ tum florentissimo ruinam atque interitum conciliavit; vastatis immani Hussitarum Marte, ac pene deletis Urbibus, Oppidis, Pagisque Bohemicis, Monasteriis concrematis, Sacerdotibus, Monachisque post Martyris sui (uti jactarunt) Constantiæ A. 1414. die 6. Julii damnationem ac exulsionem, quam ipsis imprimis in acceptis referebant, obvie vel mutilatis, vel immaniter trucidatis; donec per Mainardum Bohemicæ Nobilitatis Principem deleti, ad

Plesam Thaboritarum Orphanorumque hucusque invicti exercitii res Catholicorum facta sit superior, ac dissidia circa IV. Calixtinorum articulos per compactata Praga An. 1433. concepta, atque Iglaviz An. 1436. consummata, componerentur; atque non obstante, quod conditiones in illis compactatis, præsertim circa usum calicis contemnerentur magis à Myllis Bohemicis, quam non servarentur; ille tamen circa annum 1472. generaliter exoleverit, solis reliquis Hussitarum se se in Bohemia occultantibus, ac usque in præsentem diem perseverantibus. Triginta quinque errores Hussi propagavit, quos recenset Concilium Constantiense Sessione V. quos plerosque ex pelliferis wicleffii libris descripsit. Versantur fere circa Ecclesiam & Papalem Dignitatem, ejusque ac Sacerdotum Jurisdictionem, honorumque temporalium possessionem; atque ex eo veluti fonte imprimis fluunt, quod Ecclesiam censeret ex solis Prædestinatis consistari. Et quamvis circa potestatem abfolvendæ, & concedendæ indulgentiæ male senserit, contendens neutrum à Sacerdotibus exerceri absque speciali revelatione posse; nihilominus in articulis de transfubstantiatione, de Confessionis Sacramentalis necessitate, de Extræma Unctione, reliquisque Ecclesiæ Sacramentis, de Missæ Sacrificio, de Purgatorio, orationibus pro defunctis, de Sanctorum invocatione, de imaginum & reliquiarum cultu, deque Sacramentalibus cum Ecclesiæ Catholica sentit: uti ex ejus scriptis atque demonstrant nostri Polemici, & cum eo Hussite Calixtini; uti constat ex Pragensi Hussitarum Synodo An. 1421. 7. Julii celebrata, atque ex 23. articulis aliis contra Thaboritas expositis: quæ omnia videri possunt apud Nat. Alex. Sæculo 15. & 16. In quibus Thaboritarum, quæ hominum abjectorum ac furiosorum colluvies Protestantium pleraque dogmata adoptavit, erro-

res damnat Bohemæ Calixtinorum Nobilitas, & quatuor solum articulos propugnat. In quorum primo præterdit, Verbum Dei per Regnum Bohemiæ libere & sine impedimento ordinate à Sacerdotibus Domini esse prædicandum. 2. Dominium secularè super bona temporalia esse Clero auferendum, eamque ad Apostolicam vivendi normam reducendum. 3. Omnia peccata mortalia & specialiter publica, aliasque deordinationes in quolibet statu rite & rationabiliter per eos, ad quos spectat, prohibenda & destruenda esse. 4. Denique Sacramentum Eucharistiæ sub utraque specie nullo peccato mortali indisplicite libere ministrandum. Quos errores Bohemorum Legati in Concilio Basiliensi A. 1431. celebrato acerrime propugnarunt, atque tribus prioribus per compactata Prageno Iglaviensia supra relata sublatis, de quarto ita à Concilio pronuntiatum est: *Calicem, quantum ad Laicos pertinet, ex præcepto Christi non esse, motemque sub specie tantum panis ministrandi Populo, à Sanctis Patribus institutum; & sane institutum videri, & servandum ab omnibus Fidelibus esse, nec licere cuiquam suo iudicio hunc declinare.* Indulserat equidem pia Mater Ecclesiæ per dicta compactata, ut Sacerdotes Bohemiæ & Moraviæ Populis in annis discretionis consultis Calicem etiam ministrarent: *Hoc tamen semper observato, quod Sacerdotes sic communicantibus semper dicerent: Ipsos frimere credere debere, quod non sub specie panis Caro tantum, nec sub specie vini Sanguis tantum, sed sub qualibet specie est integer & totus Christus.* Sed hæc indulgentia graviter abusi sunt Myllæ Hussitici, pueris passim & dementibus Calicem ministrantes; neque de panis & vini Mysterio Plebibus juxta conductum annuntiantes; quin invitos ad Calicem cogentes, & abstinentes Sepultura Ecclesiastica privantes, atque Decretum Basiliensis Concilii, Calicem, quantum ad

Laicos pertinet, ex præcepto Christi non esse, præteritis compactatis suis usque ad An. circiter 1472. palam eludentes, uti supra visum est. Ex quo percipere possunt Domini Protestantes, cur iisdem à Concilio Tridentino Calix constanter denegatus fuerit; jure enim Hussitarum exemplo edocta Sacra Synodus, verita est hæc economiam inire, ne fortassis ex his posterioribus Calixtinis homines exurgerent, qui ex parisi pietatis exemplo argumentum arripent, atque prætenderent, Ecclesiam invitam tandem errorem suum agnovisse, atque in suam dogmâ de necessitate utriusque speciei concessisse. Hoc adhuc notandum, Hussium errorem præfatum non invenisse; suggestus enim fuit in Parochia S. Michaelis, quam nunc in Monasterium Petri. B. M. V. conversam inhabitat, à Petro Dresdensi Scholtz S. Michaelis Ludimagistri, Jacobello ejusdem Ecclesiæ Parocho, quem cum ille in animum æstu temere prædicasset, ab Hussitis eo plaustu exceptus, propugnatus, ac religioso observatus est, ut Calicem passim in parietibus, vexillis, Templis pingerent, de quibus proin non inferte quidam scripsit:

Tot pingit Calices Bohemorum terra per urbes,

Ut credas Bacchi Numina sola coli.

Sequitur Hominum intelligentiæ Authores fuerunt Fr. Guillelmus de Hildernissen Carmelita & Ægidius Cantoris Laicus, uterque Belga. Asserebat Ægidius se esse Salvatorem hominum, qui per ipsum visuri Christum essent, sicut per Christum Patrem. Triplex Regnum, & Filii, & Spiritus S. cum supra laudatis Phantasiastis fingebant, in cuius Regno posteriori abolita veteri Lege Patris, & illa continentie, ac virtutum, mortificationisque Christi, jam voluptatibus esset vacandum: hinc actus carnalis copulæ delicias Paradisi asserabant spurcissimi homines, omnemque carnis mortificationem execrabantur. Guillelmus præterea assir-

affirmavit, quidquid homo ageret, non cedere illi ad salutem vel damnationem, quod Passio Christi satisfaceret pro omnibus; hominem exteriorem non maculare interiorem, quem errorem adoptarunt moderni Quietista. Deum esse ubique ita sicut in Eucharistia: Resurrectionem amplius sperandam non esse, cum Christus tanquam caput nobiscum tanquam membris jam surrexerit. Errores suos revocavit Guillelmus die 12. Junii 1412. coram Inquisitore, ac demum publice Cameraci, ac Bruxellis.

A. circiter 1420. nefariam Adamitarum hæresim excuscitavit Picardus quidam nomine, qui ex Gallia Belgica, transmissis Rheno, per Germaniam in Bohemiam penetravit. Unde & Picardi dicti sunt. Is prestigis quibusdam fidem sibi concilians, brevi tempore non parvam mulierum, virorumque plebem ad se traxit, quos nudos incedere jubens, Adamitas vocavit; & occupata Insula quadam amne Luscinio cincta, Filium Dei se dixit, & Adam appellavit. Conubia eis promissa fuisse, nefas tamen ipsis injussu Adam seu Præpositi sui mulierem cognoscere. Qui tamen obvis licentiam concessit dicens: *Crescite & multiplicamini, & replete terram.* Expugnati ac deleti sunt à Ziska eorum scelus exhorrente. Revixit rursus execranda hæresis Sæculo XVI. Auctore Adamo Pastoris, qui Christum insuper merum hominem cum Photino professus est, ac Matrimonium quasi per se malum damnavit. Faere & alii Secta Anabaptista, qui quod nuditatem æmulari gestirent, Adamitarum nomen mutuati sunt. Insaniverunt in Hollandia circa An. 1535.

Joannes Parvus, non Franciscanus, neque Dominicæ, ut quidam peperam existimant, sed Sæcularis Theologus, ut parriedam Joannem Ducem Burgundie, qui Ducem Aurelianensem Ludovicum, Caroli VI. Christianissimi Regis Fratrem post istam intra Sacra Mis-

sarum Solemnia ac Sacre Communionis perceptionem reconciliationem, per summum nefas occiderat, venali, atque ad omnem assentationem projecto ingenio purgaret, postquam fundamenti loco Ducem Aurelianensem affectasse Caroli fratris Regnum mentitus fuerat, septem propositionibus in suo libro, quem *Justificationem Ducis Burgundie* inscripsit, dogma hæreticum, scandalosum, Legique Divinæ, naturali, ac humanæ contrarium, seditiosum, & Regum Dominationi injuriosum propagavit; nimirum fas esse, ac meritum culibet homini privato propria autoritate Tyrannum hujusmodi opprimere: nec potuisse Burgundum absque gravissimo peccato id facinoris non perpetrare. Cui ex corollarum addidit propositione octava: In casu societatis, juramenti, permissionis, seu confederationis factorum ab uno milite ad alterum, si contingat, quod illud vertatur in præjudicium unius promissionem ad confederationem, Sponsa lux, aut suorum liberorum, ipse nullum teneantur observare. Damnati fuerunt ipsius errores à Facultate, Episcopo, & Inquisitore Parisiensi. Hanc damnationem irritam ac nullam declararunt tres Cardinales à Joanne XXIII. deputati: qua censura non obstant res ad S. Synodum Constantiensem delata est; ubi cum quidam contenderunt propositiones, ut ab Episcopo Parisiensi damnatas, non esse à Joanne Parvo adferatas, Duxque Burgundie Patres contestaretur per literas, se non esse Theologum, nec quidquam velles defendere, quod à fide alienum esset, suoque honori parceretur, Concilium œconomia usum, propositiones allatas in genere, non specificato nomine Joannis Pravi, condemnavit. Quæ tamen œconomia non placuit Gallis, qui proinde Joannem Parvum Authorem execrandi erroris in publicis monumentis adnotarunt. Hinc videant quidam Protestantes, qua sinceritate dogma erroneum, licet pri-

privato occidere Tyrannum, Catholicis affingant.

Frater Matthæus Grabon Ordinis Prædicatorum in Saxonia Professor, fratres vitæ communis, ita dictos, quod in Sæculo remanentes omnia haberent communia, impugnando, in varios errores lapsus est, à Concilio Constantiensi reprobatus; sicut enim Wicleffus, & Hussus proprietatem, ac dominium Cleri tum Sæcularis, tum Regularis in communi reprobavit, ita Grabon in alterum extremum actus Communionem bonorum in Statu Sæculari & Clericali extra Religiosam Professionem damnavit, ac excommunicationi subjacere docuit: insuper prætendens, Religiosum non posse sine peccato mortali abdicare voluntatem habendi communia, quando actu talia non habet. Sic nimirum homines sensum suum adorantes, in absurda extreme opposita labiuntur.

Augustinus de Roma, Nazareus Archiepiscopus, ex Ordine FF. Eremitarum S. Augustini assumptus, variis erroribus scripta sua conspersit. Eo tendunt, ut Ecclesiam asserant ex solis Prædestinatis constare, & errores Nestorii ac Eutycheis temperantes, humanam naturam in Christo vere esse Christum, humanam naturam in Christo esse Personam Christi, eamque ex unione personali esse veraciter Deum naturalem & proprium affirmet; animamque Christi tam clare & intense videre Deum, sicut Deus videt seipsum. Docuit præterea Augustinus de Roma, Christum quotidie peccare; quod tamen ita limitavit, nimirum, *per membra sua.* Cumque in aliquibus suis scriptis, & aliis doctrinam suam Ecclesie judicio subiecisset, errores quidem ejus in Concilio Basiliensi damnati sunt, non vero ipse.

An. 1443. quidam ex Ordinibus Mendicantium Religiosi homines Ecclesiastica disciplinæ prorsus ignari, in Taurinensi præsertim & Astensi Diocæsi bus erroneas quasdam, scandalosas, & Hierarchie per-

turbatrices propositiones docebant, à Concilio Basiliensi damnatas An. 1443. Versabantur circa obligationem audiendi Missam diebus Dominicis in Ecclesia Parochiali, quam Synodalibus Constitutionibus introduci posse negabant. Circa obligationem à Fidelibus, dictis diebus fieri solitam, quam jure non posse præteriri dicebant à Parochis, sicuti nec decimas, cum Laici ad eas obligati dare illas possint cui velint, &c.

Petrus Oxoniensis Theologie in Urbe Salmanticensi Professor librum vulgavit A. 1479. in quo, inter alios errores, asserbat, non à Christo institutum, sed ab hominibus inventam *Confessionem Sacramentalem*; peccataque mortalia una cordis contritione, pravæ cogitationes sola dispensantia deleri. Quæ propositio, non diu post à Luthero adoptata, iussu Sixti IV. cum aliis paradoxis à Petro audacis Viri ingenio conscriptis, damnata est Compluti, ejusque liber cum Cathedra in media Schola igni traditus.

Turpissima Fossariorum hæresis incepta circa An. 1501. Fossarii nuncupabantur, quod in fossis & speluncis noctu convenirent, & promiscua libidine more brutorum commiserentur. Videntur fuisse Loharditarum reliquæ, de quibus vide Num. 23. In Bohemia præsertim grassabatur hæc pestis, in qua ad undeviginti millia crevisse dicebantur: qui & Ecclesiam Dei, & ejus Ministros contemnebant, Sacramenta irridebant, infinitosque alios errores profitebantur. Errores suos mira subtilitate defendebant, certis superstitionibus; & execrationibus spiritum erroris, quem ipsi quidem divinum appellabant, recipientes haustu grandis mulcæ, quæ in os eorum ingrediebatur, qui nefarie Sectæ nomen darent. Ad hunc modum in hæresi confirmabantur, adeo ut nec disputationibus, nec supplicio ad Catholicam Fidem revocari possent.

Hermannus Ruistwich, natione Batavus, Kkk cum

cum in multos lapsus olim errores, palinodia cantata, perpetuo carcere damnatus esset, Anno 1499. inde evasit, ac in priorem insaniam relapsus peiores, quam antea blasphemia evomuit, propter quas Hagæ captus An. 1512. per hæreticæ pravitatis Inquisitores Seculari Magistratui extraditus, vivusque exustus est. Hi porro ejus errores fuerunt: 1. Angelos à Deo creatos non esse. Animam simul cum corpore interire. Nullum esse infernum. Materiam, ex qua elementa facta sunt, non esse à Deo factam, sed ipsi coæternam. Christum fuisse stultum & simplicem, phantasticum ac seductorem hominum; damnasse universum mundum, & neminem salvasse. Quæcumque Christus gessit, humano generi & rectæ rationi esse omnino contraria, proindeque ipsum Omnipotentis Dei Filium non esse. Fidem nostram fabulosam esse, fatuam Scripturam, ficta Biblia, delirium Evangelium. Evangelium denique falsum esse, quod qui potuit creare Mundum sine incarnatione, eundem etiam salvare potuerit sine incarnatione. Portento quodam Lutero coævus videtur fuisse blasphemus iste Batavus, utpote qui, quinque annis ante excitationem ab ipso in Ecclesia incendium, vitam in Pyra finivit, extinctis cum Pyra per zelum Catholicorum ejus horrendis blasphemis. Nec ipso enim cogitante, nec Lutero id intendente, libertas conscientiarum per ipsum ac Pseudo-Conformatores ad excessum usque introducta, atque in Hollandia, exterminato Inquisitionis Tribunali, singulariter vindicata, Benedicto Spinosa non tantum impunem facultatem tribuit maledictam suam moralem, qua Deum, ejusque attributa, omniaque revelata veritate à medio tollit, in Hollandia concinnandi; sed etiam Loko idem impie audendi circa immortalitatem animæ, aliisque veritates omnes revelatas libere impugnandi: quorum scripta in Hollandia, aliisque Protestantium lo-

cis eodem libertatis privilegio excusa, atque per Orbem sparsa, avidam novitatis juventutem, rigorisque Evangelici impatientem, non tantum in Curis, Exercitiis, ac Monopoliis Protestantium, sed etiam Catholicorum inficiunt: ut sprete Patrum Religione, ac omni revelata veritate in profanissimum passim probabatur, plurima, quin fere omnia cum erroribus Hermannii communia habentem. Quæ si horum Heermann, seu Dux, beneficio libertatis conscientiarum à Monacho in Germania tum vivente postredie prædicandæ futurus, prævidisset, duplici hilaritate rogam subisset. Sed anne iustior fuerit severitas Catholicorum in similes blasphemos, quam indulgentia Minorum Protestantium erga liberos nostri Sæculi spiritus, die *Frengelster*, ex damnis, quæ toti Christianitati ab ipsis hucusque illata sunt, atque impollerum, si repressi non fuerint, inferentur? judicent cordati Protestantes. Certe sapientissimus Rex Angliæ Georgius paucis ab hinc annis Londini, ut tulerant Novalia, instituit specialem commissionem, quæ refræmandæ hominum horum prociacia ac dicacitati intenderet. Ex hacque alatis hæresum monstris pariter colligant, quo insanæ delabi possint humana ingenia, quamque qualibet illorum Patronos suorum errorum invenerint, & plures identidem invenissent, nisi autoritate competente refrænata fuissent.

Omnia Sæcularum, quæ in hodiernum diem magnam Germaniæ ac Septemtrionis partem tum ab Ecclesia Romana, tum inter se sciunt, vel Author, vel pessimo suo exemplo incitator fuit Martinus Lutherus An. 1483. Islebii in Saxonia plebeis parentibus natus. Ordini Eecmatarum S. Augustini A. ætatis 22. nomen dedit in Cænobio Erfoldensi unde Wittembergam A. 1508. translatus post actus Academicos Lauream Doctorem obtinuit, ac Theologiæ Professor creatus est. Accidit, ut eo tempore Leo

X. novarum Indulgentiarum à se, occasione fabricæ S. Petri, concessarum, promulgationem Alberto Moguntino, & Magdeburgensi Archiepiscopo, S. R. E. Cardinali, Electori & Marchioni Brandeburgensi committeret, quarum prædicandarum, & elemosynarum pro fabrica colligendarum provinciam cum Septemvirio ille insigni Theologo Joanni Totzelio Ordinis Prædicatorum contulisset; res ea Augustinianorum promovit invidiam, quibus Vicarii Generalis nomine præerat in Germania Staupitius, apud Saxoniam Ducem Fridericum perquam gratiosus. Eo favente Lutherus contra Indulgentias declamare cepit, ac debacchari, scripta primum epistola ad Albertum Moguntinum Archiepiscopum, qua conquerebatur de Indulgentiis Pontificiis, sub ejus nomine promulgatis, vel potius de earum abusu, non quidem vitio Concionatorum, quos non audierat, sed Populi superstitiosi audaci fiducia serpente. Hujus epistola 1. Nov. An. 1517. scriptæ calci annexit 97. Conclusiones, quas non expectato responso, eodem die proposuit in Templo omnium Sanctorum Wittembergæ, eorundem futurus injuriator, typisque vulgatas per omnem Germaniam dispergi curavit. Adversus Lutheri Theses Tetzelius Francofurti alias exposuit, quibus Novatoris fallacias detexit, & Romanum Pontificem, Concionatoreseque à calumnia vindicavit. Verum quod objiceretur ab æmulo, pertinaciam Lutheri magis obfirmavit. Cum enim suas theses à Tetzelio tanquam hæreticas igni traditas inaudisset, poenam talionis Conclusionibus Tetzelii Wittembergæ inferri procuravit, quam Studiosi in publico foro cum 800. exemplaribus ipso, ac Magistratu infens, ac, ut scribit, invitis executi sunt. Hæc turbulente contentiois exordia, quæ anno sequenti in apertum efflagravit incendium, signa subministrantibus Sacerdotum ac Monachorum castitatis pertætorum libidine, Sæcula-

riumque Principum bonis Ecclesiasticorum, Monasteriorumque inhiantium avaritia, Electore Saxonie Lutheri perfonam protegente. Quæ circumstantiæ fons erant ac genuina causa miraculosa propagationis (ut jactari solet) Lutheranorum Religionis, quæ neque Imperialibus Comitibus, neque Concilii Tridentini autoritate comprimî potuit; sed aliarum hæresum fœcunda mater insausitas soboles per universam Germaniam, ac magnam septemtrionis plagam in hodiernum diem propagavit. Obiit Lutherus, postquam Monialem Catharinam de Bore à se prius gravidatam sacrisque Matrimonio sibi copulasset, atque ex ea tres filios genuisset, ventricum pascendo egregiam operam diu navasset, improvise morte An. 1546. 17. Februarii Islebii nocte, cum sero precedente oppiare cenasset, & facietis pro more indulgisset, ac Wittembergam transfasset, ibidem sepultus est. Infamiam ejus, superbamque sententiam celebravit, ejusque tumulo inferendam censuit Pomeranus, nimirum:

Pestis eram vivus, moriens ero mors tua, Papa.

Prophetam hoc suo oraculo fuisse Lutherum, monstravit Domorum Principum in Germaniæ successivæ ad Fidem Catholicam reversiones, & Catholicarum Universitatum admirabilis profectus in severioribus disciplinis: quarum ope Protestantium errores velut stipula à vento disthati sunt, & in dies distantur, meteora certe infallibilia, rem Catholicam postredie collapsuram. Errorum Lutheri capita præcipua ex antithesibus Symboli Tridentini lib. 1. tit. 1. N. 342. à nobis relati cognosci possunt. Suntque 1. Contra Missam. 2. Contra transsubstantiationis dogma. 3. Contra communionem sub una specie. 4. Contra Purgatorium, contra cultum ac invocationem Sanctorum, ac venerationem Reliquiarum, ac Imaginum. 5. Contra Indulgentias. 6. Contra Romani Pontificis Primatum, ac Hierarchyum in Ec-

clesia Ordinem. Alios quoque Lutheri errores damnavit eadem Synodus; nimirum circa originale peccatum, quod in ipso fomite, seu concupiscentia constituit, per Baptismum non delendo, sed tantummodo tegendo, ac non imputando. Circa justificationem, quam soli Fidei, vel potius ascitanti in merita Christi fiducia in acceptis referebat, excluso omnino influxu bonorum operum per merita Christi vivificatorum. Quæ opera bona fructus esse iustitiæ, non merita, alibi agnoscit; in bono tamen opere peccare hominem; & peccatum veniale non natura sua, sed Dei misericordia solum esse tale, alibi propugnat. Liberum arbitrium titulum sine re appellare ausus est, vota Monastica contempnit, Polygamiam admittit, jejunia, & abstinence, & Sacramentalia Ecclesie irritat, &c. quos, aliosque errores nihilominus uno velut habitu non evomuit Lutherus, sed successione quadam, prout ipsi data fuit occasio illos publicandi in disputationibus, in concionibus, vel libris. Unde factum est, quod scripta ejus contradictionibus scateant, & quæ in libris prioribus sæ perverſionis animi edicti affirmavit cum Catholicis, in posterioribus negat: quod patet vel in solo dogmate de Eucharistia, in qua primo transubstantiationem admittit, postea transmissit, impanationem deinde asseruit, denique non nisi in usu, seu sumptione Christum in Eucharistia adesse realiter admittit. Quam sententiã inobstantiam, in scriptis Lutheri manifestam, economiam ejusdem S. Spiritus esse præcedunt in Patriarcham suum obsequentes Lutherani, ut qui gradibus quibusdam Virum, ut sunt, pretiosum in mercedem veritatem Evangelicam proſequerentur: ac Noltri hominem versatilem, vehementer spaciolosum, in Romane Ecclesie Antistes, secularisque potestates maledicum ex eadem economiã actum postiori jure existimant illo spiritu, quocum in tractatu

de Missa angulari se non unum modum falsi comedisse ipse fatetur. Non enim capiunt, quomodo Spiritus S. hac economiã usus fuerit in Ecclesia Reformatore, qui eam ceu se indignam repudiavit in ejusdem Ecclesie Satoribus Apostolis, ac subsequis Conciliis œcumenicis. Accedit, quod vix non omnia dogmata Lutheri mutata fiat ex Secularum præcedentium hæresibus ab Ecclesia Catholica damnatis, quæ in earum historica relatione hoc titulo ad convincendam de hac veritate facti Lectorem annotavit, & distincto charactere imprimi curavi: qui tamen Hæretici à primo ad ultimum in aliis capitibus toto cælo distant à Luthero, sicut & ii, qui ipso vivente, ac faciem turbis præferente, vel post ipsum existerant, experientia manifesta testimonium perhibente, ut mox videbimus. Hinc plerique nostri Seculi ita dicti Evangelici ex his motivis Lutherum palam aspiciuntur, atque Evangelicæ veritati nude se inniti præcedunt: deplorandi sane vel ex hoc solo, quod idem præcederint omnes retro Hæretici, omnestque horum Secularum ipsorum & Lutheri æmuli; soli vero Catholici idem Evangelium, reliquaque Scripturas amplectantur in sensu non à privata libidine, sed à Conciliis Generalibus, seu ab Ecclesia Catholica interpretato, de qua ait Augustinus: *Evangelio non crederem, nisi me Catholica Ecclesia moveret auctoritas.*

Inter Lutheri partim Sequaces, partim Antagonistas agnoscit Andreas Carolostadius, Archidiaconus Wittenbergensis, postea Agricola. Primus inter Reformatos, ejurato Sacerdotio, Uxorem duxit, & Wittenbergæ, absente Luthero, Missam abrogavit, concitandæque plebis Auctor fuit, ut infesta signa Ecclesie Aristique inferret, ac ex iis Imagines ejiceret; sepius itam Sacramentarium hæresim excitavit, affirmans Christum, cum dixit: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis*

vobis tradetur, illud pronomen hoc non in panem direxisse, sed in seipsum, ut sit sensus, *Accipite & comedite; nam ego hoc Corpus meum sum traditurus.* Tyro in hac re propterea appellatur à Zwinglio. *Controverſiam de Cæna Domini tantum odio Lutheri, non aliqua pietatis opinione movit.* Verba sunt Melancthonis in ep. ad Myconium.

Huldricus Zwinglius Helveta, Tigurina Parochie Administrator, cum Luthero Cælibatum Clericorum, Vota Monastica, abstinence, & jejunia Ecclesiastica impugnavit, ac in plerisque capitibus eidem consensit; at contra eundem docuit, se non damnare orationes pro mortuis, etsi negaverit Purgatorium; Imagines evertendas curavit, Christum non esse realiter substantialiter, sed sola Fidei contemplatione in Eucharistia docuit, edoctus ipse in somnis à Spiritu, quem an ater fuerit, an candidus, se ignorare proſtitetur. Sacramenta omnia non tantum non conferre gratiam, sed ne afferre quidem, aut dispensare, sed nudas esse fesseras gratiæ, vel unionis cum Ecclesia effluit, & hinc originale peccatum vere esse peccatum negavit, sed esse morbum vel conditionem, & necessitatem moriendi asseruit, adinstar conditionis servilis ab infante ex servis nato contractæ. Pestem suam Tigurinæ An. 1519. afflare cepit, unde in alios Cantones propagata est, aliis in avita Fide remanentibus: quæ causa inter ipsos bellum accendit, in quo occisus est Zwinglius die 11. Octobris An. 1531. annorum 48. ejusque cadaver igne exustum.

Joannes Oecolampadius linguarum peritus clarus Ordinis S. Brigittæ Apostata, Zwinglii fidus Achates, ejus hæresim Basileæ prædicavit, quamvis in modo explicandi Sacramentum Eucharistia ab eo differret; permittendo scilicet verbum *est* pro verbi substantivi natura in sua genuina & propria significatione manere,

accipique ut verbum veritatis & existentie; metonymiam vero collocavit in verbo *Corporis*, ut hic sensus reddatur: *Hoc est Corpus meum*, id est: *Hoc est figura Corporis mei.* Exanimis in lecto repertus esse Basileæ An. 1531. à morbo, an à dæmone suffocatus? ignoratur.

Philippus Melancthon, patrio nomine Scwartzerd humaniorum literarum elegantia superbus, A. circiter 1521. Luthero nomen dedit. Pleraque Lutheri dogmata molivit, præsertim immanem illum contra libertatem arbitrii errorem; imo hæc in controverſia discessit tandem à sententia Lutheri, negans Deum esse Authorem peccati. Augustanz Confessionis An. 1530. editæ Author fuit, unde illius Seditores Confessionis nuncupati, & ob emollita Lutheri duriora quadam dogmata, molles Lutherani: ob Ritus plerisque Ecclesiasticos admissas, & Constitutiones legitimas Conciliorum & Ecclesie ita receptas & approbatas, ut liberum esset cuique iis uti absque salutis discrimine, dicti sunt *Adiaphoristæ*, seu *Indifferentes*, ad distinctionem Rigoristarum, qui Lutheri dogmata ad literam propugnant. In tradendis dogmatibus, præsertim de Cæna Domini, & de justificatione, varius ac anceps fuit, & quod primum arripit, Christum in solo tantum usu esse realiter præsentem, atque Fidelibus cum ipso pane exhiberi tandem determinavit. Quam sententiam nunc unanimiter amplectuntur Lutherani. In articulo de Missa, non minus Lutheri doctrinam emollivit, ut constat ex Augustanz Confessionis lectione, in qua negat Lutheranos Missam, vel ejus Ritus usitatos omnimodo abrogasse. Circa justificationem quatuordecim diversas opiniones Melancthon, et quæque discipulis infudit, narrat Osiander ejus æmulus. Ipsi tamen opinioni præsertim insultere videtur Melancthon, quæ homines fide speciali iustificare asserit, cum credunt se in gratiam recipi, & peccata remitti pro-

ter Christum, nec bona opera ad justificationem concurrere, quamvis fides justificans debeat fructus parere, & bona opera à Deo mandata facere oporteat, ut habet Augustana Confessio. Obiit Melancthon, postquam Confessionem suam emendasset, reemendasset, auxisset, decurtasset, ac vitam in scribendis tediolis apologiis consumpserit A. 1560. quem Tilemannus Heshusius, alique rigidiores Lutherani, & post mortem scriptis suis flagellarunt. Sic regnum Sathanz divitum est. Sinceriorem laudem saue à Catholicis obtinisset, si ingenium suum, laboris patientiam, literarum elegantiorum promotionem, amiquæ moderationem, quam rem Lutheranam ab imperioso, veratilique Lutheri genio non semel discrimini expositam, cordatis hominibus, nec controversiarum intima penetrantibus imponendo, maxime promovit, Ecclesie, in qua natus fuerat, locasset.

Martinus Bucerus Ordinis Dominicani Apostata, adscitis in societatem Paulo Fagio, & Petro Vermilio Florentino, Martyre nuncupato, Canonicorum Regularium Ord. S. Augustini Apostata, hæresim docuit, & Apostaticæ Reformationis disciplinam in Anglia, regnante Eduardo IV. infelicis Henrici VIII. Filio, An. 1549. condidit; pertracto prius in hæresim Hermannio Colonienfi Archiepiscopo, atque ad evertendam in Ecclesia disciplinam incitato. Ejus error circa Eucharistiam in eo positus erat, quod Corpus & Sanguinem Christi substantialiter in ea presentia non esse extra usum Sacramenti affirmaret, nec in ipso usu ore Corporis manducari, sed contemplatione Fidei percipi, & hoc quidem minime ab impiis, qui fidem non habent. Præterea sicut Lutherus Polygamiam inter Christianos ratam habuit, ita Bucerus Conjugibus sua culpa repudiatis, vel legitimo Divortio separatis, aut à Conforte relicti, Viris item, quorum Uxores in morbos immedicabiles inciderunt, & è

contra, permittendam esse alterum Conjugium docuit, quem errorem amplexi sunt Protestantæ, ut vidimus lib. 4. N. 28. & seqq. Lutheri sententiam, venereos actus esse hominibus tam inevitabiles, ut comedere, ac bibere, ad quosdam solum restrinxit; Deique decreto repugnare, qui talibus Connubia interdicit.

Gaspar Schwenckfeldius nobilis Silesius, Lutheranz Synagoge non minus, quam Ecclesie Romanæ hostis, docuit Scripturæ Sacræ non esse attendendum, ut quæ Verbum Dei non esset, sed mortua tantum litera; verum privatis potius contemplationibus, & visionibus credendum. Spiritum S. enim è superis delabi citra omne medium, non per externum auditum & vocalem prædicationem, seu Scripturarum lectionem. Naturam humanam Christi in Gloria ita Desiccatam docuit, ut Deus dici possit; item Dona Spiritus S. justitiam, sapientiam, caritatem, pacem conscientie, & similia, esse meram Dei essentiam, ac homines ipsi præditos, hæc ipsa natura Divina Deos. Verba Christi: *Hoc est Corpus meum*, etiam in sensu spirituali & allegorico intellexit. Sectam suam late propagavit, quam specioso nomine *Confessorum gloria Christi* adornabat. Schwenckfeldii reliquæ sunt Heretici, seu Sinzendorhani, quos Catholicæ Silesii *Saml Bruder*, hoc est, subtestera agni Consecratos vocant, eo quod salutationes suas, sanctas precatio- nes, benedictiones sub specioso titulo *Agni sanguine conspersi* efformant, ut mihi ibidem existentem narratum est. Ingens Pagus, *die Sange Buble* dictus, eorum Sedes, ac quasi Seminarium est in Silesia, sicut & Herhutium in Saxonia, unde originem ab Equite de Sinzendorff & nomen trahunt, quo exteri proles suas erudiendas tradunt, quas severa disciplina, separatis sexibus, moribus honestis dicuntur imbuere, ipsique morigerant, obsequiosam, ac laboribus manualibus occupatam vitam ducunt, exhorrentes om- nes

nes blasphemias, injurias, ac fraudes. Vitam collatis in commane Gazophylacium lucris ducunt, unde cuius necessaria à Præfectis tribuuntur. Insimulantur, quod eorum dicti *Perfecti* in suis divinis, clausis ac custoditis januis, promiscue concumbant: quod in medio relinquo, utpote hæc in re nullo authentico instrumento provisum.

Joannes Agricola, Islebiensis Rector Lutheranus, & postea Minister Berolinensis, asseruit Legem Moyli in Ecclesia non esse docendam; eam cum Lege Evangelicæ è diametro pugnare; hinc *Antinomorum* Secta, stirps Lutheranz. Eoque vesanie progressi sunt, ut Legem assererent non esse dignam, ut vocetur Verbum Dei.

Andreas Dofen-Ruderle, quod ridiculum nomen in Oslandrum venit, Brandeburgus, ibidem Schisma in Lutherana Secta fecit, docens hominem justificari non fide, sed eadem essentiali justitia, qua Deus justus est, quæ est ipse Deus, infunditurque hominibus; ita ut non sit Christianus gratia justus, sed natura.

Joannes Bretius Suevius Lutheri placitis sua quadam nova addidit; inter quæ præcipuum è Corpus Christi ex vi unionis hypostaticæ esse ubique, adeoque & in pane Eucharistico ante consecrationem; & hunc Bretium Patriarcham agnoscent Lutherani Ubiquitæ.

Matthias Flaccus Illyricus Magdeburgensis Minister, Rigidiorum Lutherano- rum Antesignanus, propter *adiaphora* Lipsiæ approbata & recepta, Melancthonis & aliorum Confessionistarum professus hostis. Peccatum originis ipsum hominis esse substantiam asseruit, unde ejus Sectatores *Substantialista*, & ab Authore *Flacciani* dicti sunt. Contra Victorinum Strigelium Professore Jenehem, qui originale noxam extenuabat, & liberi arbitrii vires in hominis conversione efferebat, acriter pugnavit Flaccus. Sectatores Strigelii *Synergista* dicti. Centuria-

rum Magdeburgensium præcipuus Compilator, Editorque fuit Flaccus Illyricus. De variis Lutherano- rum Sectis lege Lyndanum Ruremondensem Episcopum, Du- bitantii sui Dialogo 2.

Franciscus Stankarus Mantuanus, in Academia Regiomontana in Borussia Professor seu lingua Hebraicæ, seu Theologia, dum se Oslandri mox relati errori de justificatione opposuit, in contrarium lapsus est, affirmans Christum non ratione divine, sed humanæ tantummodo nature esse justitiam nostram.

Deterimæ Anabaptistarum Sectæ An. 1522. Auctor fuit Nicolaus Storkius, sive Belgarus, Promotor Thomas Muntzerus, qui Germanicum Rullicorum bellum incendi, in quo caesa sunt 130. milia infelicium hominum, ipse captus, & ad Catholicam Fidem rediens capite plexus est. Dogma Sectæ præcipuum fuit: Parvulis usu rationis carentibus nihil professe Baptisma, quod fidem pro se profiteri non possint, sine cujus propria confessione inutilis esset Baptismus, quin illicitus: hinc omnes in infantia baptizatos, & Sectæ suæ nomen dantes rebaptizabant. Realem Corporis Christi præsentiam in Eucharistia præterea negabant, solam Scripturam recipiebant, Magistratum abiecerant, publicam prædicationem Verbi Dei & Ministerium respuerunt. Imagines execrati sunt. Jurare, litigare, arma tractare, Magistratum gerere, Christianis illicitum esseverentes. *Embusiasta* etiam appellati sunt, seu Fanatici, ob extases & raptus, quibus secretas & divinas inspirationes jactabant. *Liberi* seu *Libertini* quoque, vel quod Magistratum omnem & onera publica respuerent, sive quod Polygamiam, seu promiscuum libidinem professi sint. Quatuordecim Anabaptistarum Sectas seu Schismata enumerant aliqui. Celebriores refert Nat. Alex. ad Seculum 16. quæ ibi videri possunt.

Dum Germania tot diversis Sectis scinderetur, Joannes Calvinus Novioduni Vero-

Veromandorum Sexto Idus Julii A. 1509. in Gallia natus Sæctam suam alis subtilioribus, limatioremque meditatione multa fabricavit, eamque plurimis Patriotis ad florentissimi Regni perniciem afflavit. Genevæ postea Caliphatum figens, eam longe lateque propagavit. Ibidem die 26. Maji 1564. mortuum; & quidem placidissime, scribit Theodorus Beza, ejus mancipium, *Calvinolatra* propterea dictus; contra in vocibus execrationis & maledictione vitæ suæ, scriptorum, studiorum suorum, demonumque invocatione miseram animam efflavit morosissimum, superbissimumque hominem, Bolleus, & alii testantur. Errores Calvinii ad 56. capita reducit Natalis Alexander, in quorum plerisque Lutherus consentit. Præcipui sunt. 1. De sacris vocibus consubstantialibus, hypostaticis, Trinitatis non satis religiose sentit. 2. Christum Mediatorem asserit etiam secundum divinam naturam, & ab æterno. 3. Peccatum Deo imputandum esse, et si alibi neget, ex principiis tamen ab eo constitutis sequitur. 4. Christum damnatorum penas in suo ad inferos descensu passum blasphematur. 5. Hominis lapsum à Deo prædestinatum. 6. Hominem lapsum libero arbitrio esse privatum. 7. Concupiscentiam originalem etiam post Baptismum esse peccatum. 8. Justificationem fieri per justitiam Christi imputationem. 9. Hominem sola fide justificari. 10. Fidem & justitiam proprie esse electorum, nec posse amitti. 11. Omnia peccata de se esse mortalia, sed non imputatione fieri venialia. 12. Legem Dei, quæ bona opera præcipit, esse impossibilem. 13. Doctrinam de bonorum operum meritis nugatoriam esse. 14. Confessionem peccatorum non esse jure divino institutam. 15. Satisfactionem ad Pœnitentiam non esse necessariam. 16. Indulgentias esse sanguinis Christi profanationem. 17. Purgatorium esse exitiale Sathanz commentum. 18. Sanctos pro nobis non intercedere. 19. Romanæ Sedi

non competere Primatum ex Christi institutione. 20. Romanum Pontificem esse Antichristum. 21. Concilia Generalia in tradendis Fidei Dogmatibus, & S. Scripturæ interpretatione errare posse. 22. Imaginum usum & cultum à Sathana manasse. 23. Sanctos non oportere coli. 24. Ecclesiam non posse Leges ferre obligantes in conscientia. 25. Quadragesimale jejunium esse superstitionem observationem. 26. Ecclesia Legem de Calibatu esse tyrannicam. 27. Vota abstinentiæ, jejunii, peregrinationum ad Sanctiora Loca plena esse manifesta impietatis. 28. Verbum, quo Sacramentum conficitur, esse mere concionatorium, non consecratorium. 29. Nullam inesse Sacramentis vim & efficaciam conferendi gratiam ex opere operato, sed solum excitare & alere fidem. 30. Characterem Sacramentalem esse signatum. 31. Tria tantum esse Ecclesiæ Sacramenta, Baptismum, Cœnam, & Ordinationem. 32. Baptismum non esse medium ad salutem necessarium. 33. Solum Baptismi recordationem peccata post eum commissa expiare. 34. Exorcismos, exultationem, chrismationem, aliasque cæremonias nugas esse. 35. Transubstantiationem esse signatum, verbaque Christi: *Hoc est Corpus meum*, figurate esse accipienda. 36. Missam non esse Sacrificium pro vivorum & mortuorum expiatione à Christo institutum. 37. Fidem nostram solis Scripturis, non Traditionibus nisi. 38. Matrimonia Magis deserente, vel fornicatione superveniente dissolvi quoad vinculum. 39. Nullo Scripturæ testimonio usus damnari. 40. Denique exemplo Lutheri ac præcedentium Hæreticorum, Ecclesiasticum, Sapientiam Salomonis, Tobiam, Judith, & Machabæorum Historiam & Canonem Sacrarum Scripturarum expunxit. Varias in Sectas Calvinii assecla exemplo Lutherianorum abierunt, quarum quatuor præcipuæ sunt. Prima eorum omnium est, qui Calvinum adamussum sequuntur, quales sunt Reformati

mati in Gallia, in Palatinatu, Belgæ plerique, & Helvetii, Puritani in Anglia & Scotia. Altera est *Anglo-Calvinianorum*, qui à Puritanis ceterisque Reformatis in eo maxime differunt, quod Ordinem Episcopalem admittunt à cæteris Ordinibus distinctam, usque jure divino superiorem. Ad Puritanos proxime accedunt *Independentes*, & *Presbyteriani*; quorum primi unamquamque Ecclesiam sui juris faciunt, nec aliis ulli subjectam aut subordinatam esse statuunt: nemini Fidei rationem reddunt, nisi illi, cujus membra sunt Ecclesiæ; cum ex adverso Presbyteriani particulares Ecclesias classibus, classes Synodis Provincialibus, has Synodo Nationali subijciant. Hæc Independentium libertas causa est, quod Anglia colluvies facta sit omnium Sæctarum. Illius liquidem principia in illa olim Sanctorum Insula stabiliverunt *Anabaptistas*, *Antinomios*, *Antiscripturarios*, de quibus supra; *Quakeros*, qui se in hac vita perfectos, & à peccato mundos existimant, & in extases frequenter incidere simulant; *Ranteros*, qui naturæ corruptæ incitamenta turpia non esse existimant; *Levelerios*, qui naturalem omnium hominum æqualitatem urgent, &c. Tertia est *Piscatorianorum* à Joanne Piscatore Argentinensi sic dicta, qui in materia justitiæ Christi & nostræ à reliquis Calvinianis dissident, fractionemque panis in Eucharistia cæremoniam essentiali affirmant. Quarta denique *Arminianorum*, qui ob emollita Calvinii circa Prædestinationem & arbitrium hominis dogmata molles Calviniani dicuntur, Authore Jacobo Arminio, quondam Amstelodamensi Ministro, quorum doctrinæ acerrime resistent *Gomeristæ*, Coryphæo Francisco Gomerio Lugduni Batavorum Theologiæ Professore, qui etiam in Hollandia contra Arminianos in Synodis palmam retulerunt; utpote ex quibus Barnefeldius ob pertinaciam, nescio qua inquisitoria sententia, capite plexus, alii carceri mancipati sunt.

Calvini hæresis non semel prædamnata, in Concilio Tridentino decretorie confixa est. Ex narratis vero Lutherianorum & Calvinianorum discordiis ac factionibus in apice est, quam consans sibi concordique sit spiritus ille privatus. Quamque controversias clare decidat sola Scriptura. Quilibet enim non tantum ex Lutheranis & Calvinianis, verum etiam singularum factionum homines sibi jurabunt, Sacras Literas sibi clare favere.

Quemadmodum Calvinus ex humane rationis fonte inductus est ad negandum realem Corporis Christi in Eucharistia præsentiam, eo quod sibi persuadere nequiverit, Corpus Christi posse esse in Cælo, ac etiam toties replicatum in terra, quot dantur species consecrata in Aris; ita Michael Servetus ex eodem fonte in nefandum circa Sanctissimam Trinitatem errorem lapsus est, Sabellianamque hæresim hoc sæculo resuscitavit; quia sibi persuadere non potuit, unam naturam in tribus Personis subsistere posse, quin tres individuas substantias efficiat, & consequenter tres solidos Deos. Et quamquam infelix hic Medicus, Antitrinitariorum Dux ac Coryphæus, opera Calvinii à Genevensibus vivus concrematus sit, & quidem jure merito; cause tamen suæ zelo isthoc minime consulit Calvinus, & Calvinistæ. Cineres enim Serveti argumento ad hominem contra Calvinistam vel se justificant, vel si non, eos una condemnant: Si enim (objicere potest Servetus) vos, à Calvinistæ, non obstantibus tam apertis testimoniis Sacre Scripturæ, communique Patrum fide, quam Calvinus aperte fatetur, non admittitis realem præsentiam Corporis Christi in Eucharistia, eo quod eam judicatis impossibilem; cur me cremari curavistis vester Antesignanus, qui ex eodem fonte negavi? Mysterium Trinitatis aut si ego julte crematus sum hoc non obstante, quia sententiam Orbi conatus sum invenire contra apertos Scripturæ textus, antequi-

tiquitateque communem fidem: cur sociari mihi in fatali pyra non meruit Calvinus, qui eadem temeritate usus est circa Diviniſſimam Eucharistiā? Aut cur non potius Catholicis tandem recte sapiant, qui Patrum traditiones retinentes, utrumque Myſterium à contradictione tum à me, tum à Calvino præſentia liberant, eſto utrumque minime comprehendere poſſiunt, utpote qui plura Deum facere, quam hominum ingeniola poſſe capere recte tenent. Sed à proſopopœia incidentali ad Serveti errores, quos numero 38. ex eius ſcriptis excerptere Miſtri Geneveſes. Et quorum princeps fuit, omnes, qui Trinitatem ſtatuant in eſſentia Dei, eſſe Tritheitas, veros Atheos, nec Deum habere, niſi tripartitum, & aggregativum. Et hinc Chriſtum eſſe Filium Dei aſſeruit, quatenus genitus eſt à Deo in utero Virginis Mariæ; adeoque animam Chriſti & carnem eſſe Deum, & quidem ab æterno in propria Dei ſubſtantia, verum NB. non intrinſece, ſed extrinſece tantum, in quantum in Idea divina ab æterno præſentabatur. Spiritum S. denique ait umbram fuiſſe in creatione Mundi, nullamque ante Chriſti adventum viſam fuiſſe Spiritus hypoſtaſim; totam conſequentem nunc Verbi & Spiritus gloriā hypoſtaſice ſolum Chriſtum continere. Videatur Nat. Alex. L. cit. Cum Pyra Serveti non eſt exſtincta eius Hæreſis, ſed Poloniam, Tranſylvaniā, & Hungariam invaſit, propagatoribus præcipue Valentinio Gentili, Gregorio Blandrata, Alciano, Bernardino Ochino, Gribaldo, Liſimanno, & Francisco Davide. Et quidem Gentilis non tantum Serveti blaſphemias ſuas fecit, ſed graviffimos inſuper errores addidit, & ad Tritheitas proxime accieſſit, dicens: tria concurrere in Trinitate, eſſentiam, quæ dicitur Pater. Filium, Spiritum S. Patrem eſſe unicum illum Deum Iſrael, ſolum verum Deum eſſentiatorem; Filium eſſentiatum & præcario Deum: Sophiſticum eſſe com-

mentum tribuere Patri propriam Perſonam in eſſentia Deitatis; qui id aſſerunt, quaternitatem; non Trinitatem agnoſcere. Nam, inquit, unica illa eſſentia abſque ulla conſideratione Perſonarum eſt ex ſemetipſa verus Deus; & qualibet trium Perſonarum eſt item eſſentialiter Deus; ſequitur ergo quaternitas, non Trinitas. Poſt iteratas ſimulato animo Geneveſe alibiſque errorum ſuorum ejurationes, Bernæ in Helvetia tandem captus, ac pertinax capite plexus eſt. Ex reliquis Antitrinitariorum Sectæ Propugnatoribus Blandrata Italus Medicus miſerime ab uno cogitatorum ſuorum trucidatus eſt in Tranſylvaniā, Ochinus miſerabiliter obiit in Polonia, teſte Beza. Catholicorum verò ac poenitentem obiiſſe, Capuccinorum (quorum Generalis aliquando fuit) Annales produnt. Gribaldus peſte necatus eſt, Liſimannus in puteum præcipitem ſe dedit. Franciſcus Davidis ruente repente domo occiſus eſt, teſte eodem Beza.

Celebrius apud Anti-Trinitarios fuit Laëli & Fauſti Socinorum nomen, à quibus Secta etiamnum appellatur Socinianorum; uterque Senis oriundus. Quorum primus annum agens nonniſi 22. relicta An. 1642. Italia quadriennio toto Galliam, Britanniam, Belgium, Germaniam univerſam, ac Poloniam emenſus eſt. Calvinianum Quaſtionibus de reſurrectione agitavit; ſed ſupplicio Serveti territus eius venenum aperte apud Helvetos ſpargere non eſt auſus: præmaturo deinde morte obrepit eſt Venetiis An. 1567. Eius de obitu certior factus Fauſtus Socinus ipſius nepos, patri ſui ſcripta ſibi vendicavit, aſſatamque ab eo hæreſim propagare ſtudit, in Tranſylvaniā potiſſimum & Polonia, tum oretenus, tum ſcriptis virulentis, in quibus plurimos errores circa Scripturam, circa Incarnationem, circa Sacramenta, circa legem, gratiam, & juſtificationem, circa hominem, animam, reſurrectionem, & Eccleſiam tuam ab antiquis, tum recentioribus Hæreticis

com-

combibitos evomit. Quos ad 41. capita reducit Natal. Alexander hic. Primpilpus vero fuit, in eſſentia divina unicam tantum eſſe Perſonam, contradictionem quippe implicare Deum eſſe unum, & plures in eo eſſe Perſonas; & diſtinctionem illam, unus eſſentia, trinus Perſonis, nec uſquam exſtare in Sacris Litteris, & cum certiffima ratione ac veritate manifeſte pugnare; cum certiffimum ſit, non pauciores eſſe individuas eſſentias, quam Perſonas. Ita nempe ad decemdam creaturarum immenſam illam Cœcatoris eſſentiam menſus eſt inſanctus Fauſtus Socinus, qui inſelicam animam Lucilavici in Polonia An. 1604. efflavit. De quo illius aſſecta canere ſolent:

Tota licet Babylon destruxit teſta Lutherus,

Muros Calvinus, ſed fundamenta Socinus.

Michael Bajus, Lovaniensis Academicus Doctor & Profeſſor, tandemque Decanus, Vir doctrina & probitate conſpicuus, novas quaſdam opiſiones de libero arbitrio, de operibus, ac de aliis articulis excitavit. Ex quibus non tantum diſſidiorum ramulus in Belgio orti, verum etiam turbe Galliam in hodiernum diem vexantes, inde originem ſuam merito trahere dicende ſunt, eo quod præcipuus Baji propoſitiones periculoſioresque ſæculo XVII. propugnandas ſuſcepit, novique errores addiderit Cornelius Janſenius Ipreſis Epicoſus, eoſque in opere inſcripto *Auguſtinus Sanctiſſimo* Doctori tribuerit. Baji dogmata in Concilio Tridentino, cui cum Janſenio interfuit, œconomia quadam non diſcuſſa, Pius V. Pontifex maximus diligenter examinati curavit, atque ex iis 79. Articulis damnavit diplomate edito, quod incipit: *Ex omnibus, &c.* & quidem abſque declaratione, quantum cuique ſentura conveniret; Bajique nomini pepercit, ac alias ex proſcriptis propoſitionibus, nullis certis in hac exceptione adnotatis, quod-

dammodo ſuſtineri poſſe declaravit. Et quidem diploma ſuum ſolum voluit communicari Lovaniſi Academicæ miſiſſimus Pontifex, quod & factum eſt; at eo mortuo hoc ipſum diploma à Gregorio XIII. ob perdurantes factiones Bajanitarum conſignatum, ac ſolemmiter promulgatum eſt. Poſt quem idem præſtitit Urbanus VIII. An. 1642. Et Bajus quidem, Vir pius ac eruditus Iudicio Franciſci Toleti tunc Pontifici Concionatoris, poſtea S. R. E. Cardinalis acquieſcens, dogmata ſua revocavit, privata retractione ſibi indulta. At cum in Bulla Piana hæc legeretur: *Quis quidem ſententias, quamquam nonnullo aliquo pacto ſuſtineri poſſent in rigore & proprio verborum ſenſu ab Aſſertoribus intento, — damnamus.* Eorum occasione novæ lites in Academia Lovaniſi exortæ ſunt, quibusdam paſſim contellantibus; diploma adulteratum eſſe ab iis, qui virgulam ſeu comma ponerent poſt illa verba, *ſuſtineri poſſent*, ut reliqua, quæ ſequuntur, in *rigore & proprio verborum ſenſu ab Aſſertoribus intento*, ad damnationem referrentur, quali in ſenſu ab Auctore intento damnarentur. Quod autographo ipſo, hoc comma non habente, & ideo ſenſum contrarium proferente, probatur; ſed hæc virgule omiſſionem in Bulla S. Pii non interveniſſe ex mente hujus Pontificis, ſed ex offentiata Scribæ probant autographa Bullæ tum Gregorii, tum Urbani, quæ dictum comma exhibent. Tantum nimirum ponderis ſubinde eſt in uno commate, ut olim Manichei uno commati conſiderent ſuam blaſphemam ſententiam, non omnia per Verbum facta, ſed ſolum illa, quæ à bono Deo facta ſunt, Verſum illum Joann. 1. *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*, commate non dividentes à verbis ſequentibus, *quod factum eſt*; quæ tamen verus commate à prioribus divelli debent, & poſterioribus, in ipſo *verbo erat*, conjunctis, quamvis utraque ſcriptio ſenſum catho-

Lil 2

licum

licam non excludat, de quo videantur Commentariis. Præcipui Baji errores sunt: 1. Quod omnia verba peccatorum, & Infidelium censuerit esse peccata. 2. Quod liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valeat. 3. Quod voluntarie sit, etiam si necessitate fiat, libere sit. 4. Caritatem illam, quæ est plenitudo legis, non esse semper conjunctam cum remissione peccatorum. 5. Concupiscentiam in renatis relapsis, in quibus jam dominatur, peccatum esse, sicut & alios pravos habitus. 6. Fallam esse Doctorem sententiam, primum hominem potuisse à Deo creari, & infirmi sine iustitia naturali.

Guillelmus Postellus Normannus, Philosophia & exoticarum linguarum peritia celebris, multa scripsit deliriis & erroribus passim inspersa, nimirum de trinitate Mundi, corporis, & animarum, de Christo intoxicato, de matrice Mundi, de salvandis universis omnis generis hominum Sectis; de clave absconditorum à Sæculo, quæ nec Apostoli, nec ipsa Ecclesia portare potuisset; de Mysteriis sibi per Angelum Raziel revelatis; de Nativitate Mediatoris futura, &c. Reprehensus propterea non semel à Theologis Parisiensibus, & à Magistratibus increpat, ad frugem convulsus pie obiit An. 1581. Et hæc utque in recensendis Heresibus pervenit Natalis Alexander, ex quo hæc desumpsimus.

26. Sæculo XVII. & XVIII. quod agimus, Ecclesiam perturbaverunt errores Cornelii Jansenii, Michaelis de Molinos, Isaac Peyreri, Marci Antonii de Dominis, Edmundi Richerii, Anonymi, Francisci Borri, Quæscisci de Salignac Feneion, Paichalli Quæscillii, Lucii Vanni, impij Benedicti pinose, Fatalistarum, Decistarum, Naturalistarum, Materialistarum, Idealistarum, & Egoistarum.

Cornelius Jansenius, natione Belgæ, ex Doctore Lovaniensi Episcopus Iprensis, voluminem magnæ moris de divina gratia

à se incubratum in publicam lucem edere non potuerat morte præventus An. 1638. suo in testamento protestatus, se omnia scripta Judicio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ subicere. Eo vita functo, sequenti anno Libertus Fremondus eundem librum typis mandavit sub titulo *Augustinus Cornelii Jansenii*, quasi in illo opere exponeretur genuina, ac pura putaque S. Augustini doctrina, à Recentioribus Theologis non satis hæcenus intellecta: qua molitione pomum veluti discordiæ jecit non solum inter Theologos, sed plebem ipsam Galliæ & Belgii, de quo in hodiernum diem acerrime disceptatur. Eo enim opere, ut primum in lucem prodit, graviter offensus Catholicis, gravibus erroribus referentur censentes, quos Theologi S. Facultatis Parisiensis post maturum, ac diuturnum examen in quinque propositiones collegerunt; deinde Episcopi Gallicani Judicio Innocentii XII. submisserunt An. 1651. qui eas propositiones tanquam hæreticas Constitutione pridie Kal. Junii An. 1653. edita condemnavit. Quæ Summi Pontificis Constitutio summa veneratione excepta est à Galliæ Episcopis, executionique, nullo Personarum habito respectu mandanda, Pontifici promissum. Error tamen hoc tam justo zelo minime sublatus fuit, Jansenitis variis artibus Pontificiam Bullam eludere conantibus; & primo quidem vociferari ceperunt, per Jansenii latus in dicta Bulla peri Augustinum, & divinam eius doctrinam tot Conciliorum Decretis, &c. consecratam explodi, fugillari, ac proferri; sed consiliis eorum diceris à subiequis Romanis Pontificibus, qui demoustrarunt has quinque propositiones non solum toto ostio, sed etiam totis adibus à doctrina Augustini aberrare, in questione facti latibula quæsiere, negantes has quinque propositiones fideliter excerptas esse ex libro Jansenii; hæresimque Jansenianam chimericam, & imaginariam appellarunt, librum

brum Jansenii absque ullo prævio examine damnatum esse, nec auditos ejus defensores, & censuram per vim extortam fuisse effusentes. Quod eorum mendacium repressit Alexander VII. contrarium definiens Constitutione edita An. 1666. cujus judicium comprobatum fuit per Galliæ aliarumque Nationum Anticites, Universitates, & Doctores; & hinc Jansenistæ ab eorum petitione, ut iterum audiantur, exclusi; atque Regia auctoritate coacti sunt Alexandri VII. formulario subscribere, ac solemnij juramento affirmare, se damnare quinque famosas propositiones in sensu libri Jansenii: quem scitum mortalem ut declinarent, novam fraudem excogitarunt. Influxerunt squidem suos, hæc omnia ab ipsis præstari posse, modo circa questionem facti se continerent intra limites externæ dumtaxat obedientiæ, & religiosi silentii, licet animo contradicerent, ac contrarium tenerent. Quam fraudem detectam Clemens XI. An. 1705. damnavit, definiens ad subscriptionem formularij requiri non solum externam, sed etiam internam obedientiam, simplicemque & absolutam cordis adhesionem. Dicitur quinque propositiones ita sonant: 1. Aliqua Dei præcepta hominibus iustis volentibus & conantibus, secundum præsentem, quas habent vires; sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant. 2. Interiori gratiæ in Statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. 3. Ad merendum & demerendum in Statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. 4. Semipelagianam admittentem prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. 5. Semipelagianum est dicere. Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fuisse. Hæc erroneæ

propositiones fluxerunt ex erroneo Jansenii systemate circa statum innocentiam, & naturæ lapsæ: in quorum primo solam admitti gratiam sufficientem è nutu liberi arbitrii pendentem; in secundo vero ob miseriam ejus conditionem solam gratiam efficacem, quæ voluntati tam potenti imperio dominetur, ut nulla ei renitendi facultate relicta, planeque absorpta libertate, necessario victrici dectatione rapiatur. Et hinc infert, voluntatem Dei salvandi homines, eisque præparandi gratias sufficientes ad salutem, pertinuisse dumtaxat ad Statum innocentiam; in Statu vero naturæ lapsæ habere dumtaxat voluntatem consequentem salvandi prædestinatos, dando eis auxilia per se efficacia; & si aliqua voluntas Dei antecedens pro hoc Statu admittenda sit, illam consistere in sola præcitione mentis, adeoque nuda volente, nihil gratiæ causante. A Michaelæ Bajo plurâ hæresitasse Jansenium supra advertimus.

Epicuri Gentilis, Gnosticorum, aliorumque his similibus Hæreticorum execrabiles libidinis spurcitiis Sæculo 17. & quidem sub Mysticæ Theologiæ, altissimæque contemplationis, quietisque velamine in Orbem induxit Michael de Molinos, natione Hispanus, Casarug. Duceffus in Aragonia Presbyter, omnium, quos Orbis vidit, maximus hypocrita. Eius perniciosissimas propositiones numero 68. damnavit Innocentius XI. die 20. Novembris A. 1687. Romæ: ubi etiam Palinodeiam cecinit, atque ad perpetuos carceres damnatus, sexagenarius, & ut fertur, serio penitens obiit. Non tamen ejus Secta, quæ sub Quietistarum nomine venit. Quorum hæreses summa in hoc volvitur, ut vellent & assererent, in vita spirituali sive mystica hos solos esse censendos perfectos & vere mysticos, qui per unum actum & solum, modo non revocatum, Deo semel oblato, & ut ajebant, totaliter uniti, resignati, atque relicti, reliquos omnes ut superfluos sus-

fuspendunt aſus; & velut exanimis permanendo, nihil proſus operando, neque volendo, neque petendo, nec de acceptis beneficiis Deo gratias agendo, nec ad proprios defectus refleſtendo, ſed ſilendo, & mere paſſive ſe habendo, in abſoluta permanent indifferentia de omnibus, etiam de poena, vel premio, de Inferno, vel de Paradifo: ſilendo, ut Deus oporetur active, & ſuam divinam voluntatem implet in illis. Et hinc recentes illi Pſeudo-Mylſici, ut videre eſt in damnatis Michaelis Molinos propoſitionibus 41. 42. 46. 47. 48. nefanda libidinum monſtra licita reddebant, ac ſuas ſceditates & abominations non ſolum demoni vim inferenti, ſed & Deo non modo permittenti, ſed volenti, trihuere non verebantur, eaſque peccata eſſe negabant; ſed his potius animam magis purgari, illuminari, roborari, candidiorem evadere, & perfectam acquirere libertatem dicebant. Mulieribusque perſuaferunt, ut in omnibus (proch! exquisitam ad omne impudicitiam genus libere exercendum indultriam) cæcam fuiſſe Directoribus obedientiam exhiberent; & ut ſuas abominations, quas violentias appellabant, in Sacramento Poenitentia non confiterentur, quoniam non eſſent peccata, ne quidem venialia: & ipſe Molinos dum deprehenderetur, per 12. jam annos non erat conſeſſus; quotidie nihilominus celebravit.

Iſaacus Peyrerius Calvinilla, natione Gallus An. 1655. auſus eſt aſſerere, Adamum fuiſſe duntaxat primum Parentem Judæorum, non vero Gentilium, ac ſubinde alios ante Adamum à Deo creatos fuiſſe homines, quos Præadamitas vocavit. Poſt varios caſus ac discrimina rerum facti poenitens, ſyſtema ſuum cum Calviniana hæreſi ejuſavit Romæ An. 1657.

Marcus Antonius de Dominis, olim Societatis Jeſu, deinde Archiepiſcopus Spalatenſis, Dalmatiæ & Croatia Primas,

innata animi levitate à Catholica Fide apoltatavit, & in Angliam ſe recepit, ubi duo ingentia volumina contra Fidem Catholicam, Pontificiam authoritatem evulgavit, quæ inſcriptæ de *Reipublica Chriſtiana*, in quibus totus eſt, ut Romano Pontifici Primatum eripiat, Eccleſiaſticamque Hierarchiam evertat. Et hinc nihil novi tentat. Hæreſis perſeſus Romanæ rediit An. 1622. erroreſque abjuravit. Sed An. 1624. leviffimus homo ad vomitum rediit, atque in arcem S. Angeli inclufus, obiit cum ſignis poenitentia, & Sacramentis munus.

Edmundus Richerius, natione Gallus, Doctior Pariſienſis, librum quoque edidit de Eccleſiaſtica & Politica Potestate, in quo authoritatem Romani Pontificis & Eccleſiæ depreſſit; & contra Politicam Potestatem nimium extulit. Sed male natus liber ſtatim damnatus eſt à Synodo Pariſienſi An. 1612. iſpeque ab Officio Syndici ejuſdem Facultatis Regia authoritate depoſitus eſt.

Anno quoque 1739. ſub nomine Anonymi prodit liber ſub ſpecioſo titulo: *Jurium & libertatum Eccleſiæ Gallicanae, earumque probationum*, qui cum multa contineret libertati Eccleſiæ contraria, & ad excitandum Schiſma tendentia, fuit ſtatim cenſura Cardinalium & Eccleſiæ Gallicana Antiliſitum omnino proſcriptus & condemnatus.

Franciſcus Borri Mediolanenſis Medicus ridicula inſania poſt medium Sæculi XVII. iuſtabat ſe eſſe Chriſtum, qui totum Orbem debebat ſuis ſubdere Legibus, novam Fidem, novos Ritus, novam Eccleſiam inſtituere; viſiones Angelorum, miracula, & neſcio quas prædictiones ineptiffime obtrudebat, de Myſterio SS. Trinitatis peſſime ſentiebat, & B. Mariam Virginem Deam eſſe iuſtabat; & aliaque perinde ridicula producebat dogmata, quæ otioſis hominibus perſuadens, ex iis duodecim Apoſtoloſ delegit, qui Mediolani capti, omnibusque bonis priva-

privati cum Phrygibus ſapuerunt; eorum vero Chriſtus phantaſticus fuga elapſus, captuſque in Germania, ac ab Imperatore Leopoldo Clementi X. ſub conditione vitæ eidem condonandæ remiſſus, in arce S. Angeli poenitens fini-vit.

Franciſcus de Salignæ Fenelon, Archiepiſcopus & Dux Cameracenſis, Præceptor Ducis Burgundiæ, Andegavenſis, & de Berry typis Pariſienſibus An. 1697. in lucem edidit librum gallico idiomate conſcriptum, cui titulus: *Explication des Maximes des Saints ſur la vie intérieure*. Qui cum teri cepiſſet, ingentem de non ſana ejus doctrina in Gallia rûmorem excitavit: quo ad Apoſtolicam Sedem delato, Innocentius Papa XII. poſt adhibitam diligentem diſcuſſionem, 23. ejuſdem propoſitiones vitam interiorem concernentes, ut temerarias, ſcandalofas, male ſonantes, piarum aurium offenſivas, in praxi pernicioſas, ac etiam erroneas reſpective damnavit; librumque ſegni vel retineri prohibuit die 12. Martii An. 1699. Eo autem præcipuis tendebant, ut amiſſis motivis timoris & ſpei, perfectionem in amore proſius delinereſtato collocarent.

Paſchaſius Queſnellius, ſeu Quenellius Pariſienſis, Congregationi Presbyterorum Oratorii per Cardinalem Berullam iuſtitute, vertente A. 1657. nomen dedit. Ab eaque, monita ac præcepta Conſtratrum ſpernens, diſcedens, Ero factus eſt. Opus pernicioſum ab ipſo Gallico idiomate lucubratum Pariſiis typis prodit An. 1699. ſub titulo: *Le nouveau Teſtament en françois, avec des reflexions morales ſur chaque verſet*, &c. in quo renovavit Baij, & Janſenii damnata dogmata, ampliavitque errores ad propoſitiones 101. à Clemente XI. in famoſa Bulla *Unigenitus* An. 1713. iure meritoque proſcriptas. Erenim nullam gratiam niſi efficacem Quenelliam admittere, ac talem, quam niſi impedire poſſit & retardare, liquet

à propoſitione 9. ad 24. abſque tali gratia impoſſibilia eſſe divina præcepta aſſeritur primis quatuor, nec non 38. & duabus ſequentibus. Gratiam primi hominis debitam ac naturalem tradit propoſitio 34. 35. 37. ante fidem & remiſſionem peccatorum nullam dari gratiam propoſitio 26. 27. 28. Opera ſine fide & caritate facta eſſe peccata propoſitio 38. & ſeqq. ut plura alia omittam ad Eccleſiam, ad Sacramentum Scripturarum lectionem, aliaque dogmata pertinentia. Bullam *Unigenitus* ad inſtantiam Ludovici XIV. Regis Chriſtiſſimi ſi edidiſſe in eadem teſtatur Clemens XI. illaque ſuſcepta eſt ab Univerſitate Colonienſi An. 1715. & anno præcedenti à Duſcenſi. Eam probarunt unanimiter Theologi Lovaniſenſes. Publicarunt ſervandam Clariffimi Antiliſites Namurcenſis, Ruremondenſis, Gandavenſis, Antwerpenſis, Tornacenſis, Audomarenſis, aliique plurimi. Eam excepit ac amplexa eſt An. 1716. Univerſitas Salmanticensis. In Italia, Germania, Hiſpania, & Luſitania, ut par erat, illi obtemperarunt omnes. A Gallicanis Epicoſcopis prodierunt pro acceptatione huius Bullæ mandata 130. relata in libro, cui titulus: *Recueil des mandemens & Inſtructions Paſſorales des Meſſeigneurs les Archevêques, & Evêques de France pour l'acceptation de la Conſtitution de nôtre S. Pere Clement XI. du 8. Sept. 1713*. Obſerpenſibus, & dialecticis diſputationibus per Bullam *Unigenitus* doctrinam S. Auguſtini & D. Thomæ de divina gratiæ efficaciâ perſtriſtiam contententibus Janſeniſtis, quorum audaciam coarguit & repreſſit Clemens XII. Brevis ſenarato 2. Octobris An. 1733. quod exiſt in Bullario FF. Predicatorum, Tom. 6. pag. 738. verans docere propoſitiones, quæ interdictas Novatorum calumnias firmare, ac promovere poſſint. Janſeniſtis interim ſervando religioſum ſilentium ad Concilium Generale appellantiſibus, ac in ſua pertinaciâ perſiſtentiſibus. Ad quos reprimen-

mendos, atque exilipandos, cum zelantissimi Gallie Præsules (exemplo atque constantia præeunte dignissimo Archiepiscopo Parisiensi S. R. Ecclesie Cardinali, ac Duce de Noailles) considerantes, quod tota, qua late patet Romana Ecclesia, consensu unanimi Bullam *Unigenitus* approbaverit, & consequenter Gallorum principum, quod à sententia Romani Pontificis ad universale Concilium appellari liceat, obstante hac tacita Ecclesie definitione locum non habeat; & hinc Janseista ab hæresi vix ac ne vix excusari possint, quin merito inculcentur, efficaciæ merito paucis ab hinc annis Curatis præscripsissent, ne ulli extremo morbo laboranti Sacramenta porrigerent, nisi prius interrogatus præstetur se Bullam *Unigenitus* recipere; iustus illorum zelus turbas omnibus prioribus occasione ejusdem ortus multo periculosiores excitavit, plurimis Janseistis obire mortem sine Sacramentis valentibus, quam præfatam Bullam recipere: quorum causam Parliamentaria Regis suscipienda usque ad præsens, Presbyteros Sacramenta negantes male tractant, incarceration, ac in exilium mittunt: quæ posterior fors non tantum variis Episcopis, sed ipsi Parisiensi Archi-Præsuli obtigit, quemadmodum proxime elapsis annis 1753, 54. & currente 55. nil aliud fere nobis retulerunt Novassa Francica, in quibus certe legere erat Memorialia à Gallie Palatiorum Regie Majestati portecta, quæ horum æterna memoria dignorum Præsulum doctrinam, pietatem, zelum, constantiam, primis Ecclesie Patribus vix inferriorem, posteritati reddent suscipiendam. Comitibus hoc anno Generalia doctissimi Galliarum Clerus ob hanc etiam causam celebravit, atque decisivam sententiam controversie ipsam inter & Parliamentam, & si quæ alia sunt, quæ nos adhuc latent, Summo ac Sapientissimo Pontifici Benedicto XIV. pro sua in Sedem Romanam reverentia, annuente Rege Chi-

istianissimo Ludovico XIV. detulerunt; quæ quamvis necdum emanaverit, aut saltem ad nostras oras non pervenerit, ab ea tamen iustam causam triumphum reportaturam, respectu Pontificis prudentia, Regisque Christianissimi in Ecclesiam, cujus primogenitus Filius est, pietate, omnes cordati sperant. Expenis autem Quenellii propositionibus Lector deprehendet, illum à Janzenio, hunc à Michaele Bajo, istum vero à Luthero & Calvino odorem aliquem circa gratiam ac liberum arbitrium, aliaque capita traxisse; ex relictis vero omnium Christianæ Æræ Sæculorum hæresibus facile deprehendet, Lutheri Calvinique novitates nil aliud esse, quam centones ex veterum Hæresum fragmentis confarcinatos: quibus omnibus Ecclesia Catholica constanter opposuit Scripturas, Patrumque traditiones, opponetque ad finem usque Sæculorum. Sed ad enarrandas profanas nostri Sæculi doctrinas, quæ Religionem omnem Revelatam à fundamentis petunt, atque ad placita antiquorum Philosophorum circulo quodam vitioso revertuntur, gressum faciamus: quibus in apicem educendis Sæculo præcedenti decimo septimo fecunda semina à malefieriatis Philosophia tracta sunt.

Lucilius Vanini, Patria Neapolitanus, mediocri ingenio, projectæque libidinis, Atheismum primus Orbi Christiano invenit, ore primum, dein etiam scriptis in Galliis quibusdam libellis Entis Supremi exilentiam, animæ immortalitatem, Infernum, Paradisumque negando. A Senatu Tolosano captus ac in impietate sua pertinax, post præciam facilegram linguam, vivus comburi iustus est die 9. Feb. An. 1719. An dentur Athei Theoretici, hoc est, in mente perlocuti, quod non detur aliquod Eus Supremum? questio est controversa. Negat communis Doctorum sententia; quidam vero id non esse impossibile affirmare videntur, ii nimirum, qui judicant possibile esse ho-

homini cuidam ad rationis usum pervenienti nullam esse Dei notionem, saltem distinctam, & talem consequenter simpliciter ignorare, quod detur Deus. Quam sententiam tuetur Wolfius parte 2. Theol. Naturalis §. 429. & 430. eamque exemplis confirmare nititur, quæ tamen non videntur intentum evincere, cum illa de integris Gentibus Deum ignorantibus deprehensis jure in dubium vocentur, & illud de rustico, surdo & muto nato, ac vigesimo quarto anno auditum & loquelam recuperante, qui Doctoribus Parisiensibus falsus sit, se nullam ideam de Deo habuisse, eidem juxta propria principia non faveat; cum enim prædictus homo, teste historia Academia Parisiensis, nihil profus recordatus fuerit, quæ usque ad 24. annum gesserit; non videtur habuisse usum rationis, quem non nisi exercitatione acquiri exemplo hominis inter Urlos in Polonia capti probat idem Wolfius. Probabilis ergo est non dari Atheos nisi practicos, hoc est, qui mallent non dari Deum suorum scelerum utorem; vel Spinositas, qui dum in suo systemate Deum statuant, ejus existentiam tollunt. De quibus jam.

Spinosismus nomen habet à Benedicto Spinoza, patria Amstelodamensi, Religione Judæo, postea Judaismi desertore, ac systematis seu hypothesos impiissimæ Auctore, quam in Ethica sua posthuma præcipue exposivit; atque A. 1677. Hæc Comitum privatam vitam ducens miseram animam afflavit. Est autem Spinosismus hypothesi, qua non admititur nisi una substantia, infinitis attributis prædita, quorum duo sunt cogitatio & extensio infinita, & quorum unumquodque æternam & infinitam essentiam exprimit, entia vero finita oriri supponitur necessaria modificatione attributorum istius substantiæ, veluti animas modificatione infinitæ cogitationis, & corpora modificatione extensionis infinitæ. Cum impius hic Novator, naturas naturatas Tom. II.

à natura naturante solum modaliter distinguat, consequens est, quod naturam naturatam cum naturante realiter identificet, & sic Atheismum speciosum introducat. Spinoza & Spinosista vi sui systematis præterea sunt Fatalista universalista, de quibus infra, miracula in numero impossibilia referunt, nullam religionem habens, nullam obligationem divinam ad honestas actiones committendas, malas vero omittendas agnoscent. Et hinc Spinosismus ab Atheismo parum distat, & æque noxius est, imo certo respectu magis nocet quam Atheismus; & tamen Spinoza libri libere reimprimuntur, ac leguntur in Hollandia, aliisque Protestantium terris. Hanc nimirum zelum habent pro Christiana Religione illi, qui libertatem conscientiarum tantopere jactant.

Fatalista dicuntur, qui absolutam rerum omnium in mundo necessitatem defendunt; quin ipsum Deum præsentem mundum ex necessitate produxisse, nec alium potuisse producere contendunt. Fatalismus universalis est, qui absolutum rerum omnium necessitatem ad ipsas actiones humanas extendit, negata voluntate voluntatis humanæ. Fatalismus vero particularis, qui necessitatem rerum omnium absolutam ultra mundum materialem non extendit, concessa voluntate humanæ libertate. Priorem, præter Spinosam, defendit Hobbseus. Stoicos nonnulli Fatalistas arguunt, quos alii ab absurdo errore vindicant, eosque solum hypothesicam necessitatem à Decretis Dei immutabilibus pendentem admisisse volunt.

Deistam Wolfius L. cit. §. 529. dicit, qui Deum existere concedit, eum tamen res humanas curare negat, seu divinam providentiam. Et hinc merito Deistam ab Atheo, ac Naturalista distinguit. Sicut autem Fatalista circa providentiam divinam errant necessitati eventus hujus universi tribuendo, ita opposito errore Mmm ab

ab eadem recedendo, Deistæ omnia casui adscribunt. Utrique vero, saltem Fatalistæ universales, cum Atheis omnem obligationem divinam à medio tollunt. Non una vero erroris Deistarum circa divinam providentiam est ratio; sed tot existunt numero, quot dari possunt errores, quibus divina providentia negatur. Deistæ vero propriè mundum statuit ab æterno, nec Deo concedit, nisi namdem ejus cognitionem, & hinc mundum facit ens à se. Fatalistæ vero statuens Deum mundum hunc necessario condidisse, nec alium posse condere, vel præsentem gubernare, in hoc Deistæ est.

Naturalistæ dicuntur, qui Religionem naturalem solum agnoscunt necessariam, revelatam autem vel rejiciunt tanquam falsam, vel saltem non necessariam agnoscunt. Unde pater Naturalistis esse duplicis generis, *Philosophicos*, seu Antiscripturarios, qui omnem Religionem revelatam inter hominum figmenta referunt, & Scripturam Sacram cum Alcorano eodem loco habent; alios vero *Theologicos*, qui veritatem Christianæ Religionis agnoscunt, homini tamen sufficere Religionem naturalem arbitrantur, ita ut hunc deditos cum Christianis eodem loco habeant, ubicumque Gentium degant. Impietem vero vel Christianam sectantur, quia mentem S. Scripturæ sibi agnoscere videntur; vel eam non sequuntur, quia ignorant, cum Christiani inter se dissentiant de vero S. Scripturæ sensu, nec omnibus eadem placeant, penes quam partem stet veritas. Naturalistarum Secta inter reliquias, quæ totum systema Religionis Christianæ aggrediuntur, atque à nobis partim jam enumerata sunt hoc numero, incipiendo à Vanini impietate, & adhuc enumerabuntur, plurimos in Orbe Christiano tam Catholico, quam Acatolico nacta est Sectatores, atque actû in Aulis, in Castris, in nobilioribus Urbibus velut cancer serpit.

Nostrø infelici Sæculo, quo desiderium

excolendæ Philosophiæ ardet, studium vero affectionis erga Authorem naturæ & gratiæ in plurimis friget; prodiverunt Philosophi, qui unum tantum genus substantiæ in hoc universo spectabili admittunt, *Monistæ* propterea dicti. In duas extreme oppositas abiere sententias; alii siquidem affirmant in rerum natura nulla alia entia existere præter corpora, qui propterea *Materialistæ* dicuntur; alii è contra solas animas dari contendunt, in quibus nonnulli idealem corporum existentiam concedunt; adeoque realem mundi, & corporum existentiam negant, *Idealistæ* capropter dicti. Materialista fuit Hobbeus Philosophus Anglus, qui plures ibidem *Affectas* hodieum habet. Eos inter eminent Tolandus, & Cowardus. Materialismum Scepticum introduxit Lockius, Anglus pariter Philosophus, dum nos de immaterialitate animæ certos esse posse negavit, quem propagavit ibidem Clericus, & in Germania disseminavit Budæus. Hi ergo immaterialitatem animæ negant, & cogitationem per motum materię ejusdem subtilis explicare conantur. Deum itaque pariter materialem statuunt; non tamen necessario Anthropomorphitæ sunt, quia qui Deum materialem dicit, non necessario ei corpus humanum affingit; potest enim in alio corpore fingi intelligere & velle. Facile tamen in Atheismum labuntur Materialistæ; cum enim in illorum hypothesi non repugnet corpus esse ens à se, facile sibi persuadent ipsum mundum materialem esse ens à se. Et revera plures Materialistæ Atheistæ sunt, quamvis alii, suppositis falsis axiomatibus illorum, Deo sui materiali tribuant, quæ spiritui perfectissimo conveniunt.

Inter Idealistas nomen suum recentius professus est Georgius Berkeli Collegii Trinitatis, quod Dublini in Hybernia est, Socius, in tribus dialogis, qui idiomate Anglicano de immaterialitate animæ, immediata providentia Numinis, & realitate

litate & perfectione cognitionis humane conscripti, Londini An. 1713, prodire. Cui addendus est Arthurus Collier, qui eodem A. edidit librum, cujus titulus est, *Nova investigatio veritatis*, quæ demonstratur non existentia, vel impossibilitas mundi externi. Scepticum Idealismum quoque aliqui defendunt, contentes corpora certo demonstrari aut cognosci non posse, inter quos est Malebranchius, &c. Idealistæ ideo corporum existentiam negant, quia judicant illa esse impossibilia, non quod de Omnipotentia Dei dubitent, sed quia contradictionem in illorum sensu involvunt, ad quam se Omnipotentia Dei extendere nequit. Videntur autem ipsis corpora impossibilia, quod agnoscant, si entia composita dentur, dari etiam debere simplicia, unde originem suam deducunt. Prependentes itaque ex punctis Zenonicis, hoc est, entibus simplicibus, quæ præter earentiam partium nullam aliam determinationem intrinsecam admittunt, in extenso uniformi extensa oriri non posse, qualia sunt corpora, eadem pro impossibilibus habent. Qui error profectus est ex ignorantia verè elementorum Theoriz. Unde patet, ex quo fonte impugari debeant Idealistæ, simulque errare illos, qui judicant isdem existentiam corporum solida fultigatione esse persuadendam; est enim realem existentiam corporum negant, admittunt nihilominus phenomena mundi materialis, eorumdemque mutua à se invicem dependentiam; seu negat Idealista corpus suum revera existere, & se revera cibo ac potu idem alere; non tamen negat apparere sibi, quod habeat corpus, ac quod cibo ac potu alatur; neque in dubium vocat, perceptionem corporis istius perdurare non posse, nisi conservetur medianibus perceptionibus cibi ac potus assumpti. Admittit ergo omnes res, earumque dependentias ab invicem in hoc mundo eodem modo apparenter, quemadmodum

nos ipsas admittimus realiter, velut fiet in Camera obscura, si absque objectis extrinsecis intus remanerent eadem representationes. Unde systema Idealistarum nihil turbat in Physica, Logica, Mathematici, Theologia naturali, Ethica, alisque Philosophiæ Facultatibus. Quin neque creationem Deo denegant, cum spiritus ex nihilo creatos fateantur; neque divinam providentiam: unde præcise ex vi suæ hypotheseos non sunt Deistæ, multo minus Athei, quin neque necessario Naturalistæ Antiscripturarii, cum quidam illorum S. Scripturæ loca, quæ corpora dari innuunt, ad suum sensum detorqueant; sicut quidam Materialistæ illa, quæ spiritus dari docent: id quod solemne semper fuit aliis quoque Hæreticis.

Idealistarum quædam species sunt *Egoistæ*, qui nonnulli sui, quatenus nempe anima sunt, existentiam realem admittunt, adeoque entia cætera, de quibus cogitant, nonnulli pro Ideis suis habent. In eo conveniunt Egoistæ cum Idealistis, quod realem mundi existentiam negent, nec corporibus nisi in Ideis suis existentiam concedant; in hoc autem ab iisdem differunt, quod hypothesim Idealistarum ad corporum existentiam restrictam, etiam ad animas extendunt, & entia immaterialia quæcumque alia. Fuit paucis abhinc annis, inquit Wolfius, *Affecta* quidam Malebranchii Parisius, qui Egoismum professus (quod mirum videri poterat) *Affectas* & ipse nactus est. Malebranchius enim, cum in dialogis metaphysicis sermone patrio editis demonstrationem existentie realis corporum impossibilem judicaret, ipse ab Idealismo non abhorruisse visus est.

27. Habes ergo, amice Lector, veluti in tabella adumbratas non solum omnium Sæculorum Hæreses, Hæreticoque, tum illos, qui Christi nomen profitentur, ac, S. Scripturæ autoritatem iustantes, ab Orthodoxa fide recesserunt; sed

etiam illa errorum monstra, horumque defensores, qui Moysen cum Christo, antiquum cum novo Testamento flocci facientes, præcedenti ac moderno Sæculo novas, eaque exoticas ac nefandas opiniones in sui, aliorumque hominum perniciem ex proprio cerebro fabricarunt. Quanta præjudicia ex communi sensu Fidelium, atque ex Romano-Catholice Ecclesie œconomia circa damnationem constantem erroneorum dogmatum habeant Hæretici, in decursu hujus libri non semel monstratum est. Quantis vero, quamque gravioribus laborent nostri profani Anti-Scripturarii, ut taceamus, quod inter se tantopere dissideant, quodque omnes ex sola naturalis luminis vi demonstrative refutari possint, quemadmodum id egregie præstitit Illustriss. Wulfius 2. parte Theologiæ naturalis; vel inde liquet, quod non tantum facta Historica veteris, verum etiam novi Testamenti: miracula item in disseminatione Evangelicarum veritatum ab Apostolis Sanctisque Martyribus patrata, quæ olim neque Judæi, neque Gentiles negarunt, sed Magicis artibus adscripserunt, quæque ab omnium Nationum Scriptoribus non minus, quam Acta Romanæ Reipublicæ posteritati relicta sunt, negare debeant. Mirabili ergo Dei œconomie, qua fines suos in creatione mundi, hominisque ab æterno præconceptis nobis indicare voluit, prænuntiando; atque adumbrando Christum in veteri Testamento, atque figuras in Jesu Nazareno adimplendo, ejusque doctrinam tum per intrinsecam omnigenam Sanctitatem, atque mirabilem cum lumine nature, atque intentionibus Enti Summo optimo simul ac iustissimo maxime convenientibus nexum, tum per stupendam prorsus propagationem ejusdem, signis atque portentis nonnisi Enti Omnipotenti, patribus fultam evidentè credibilem reddendo, non aliud habent, quod opponant, nisi privatas suas opiniones, cere-

brique corrupti portenta; in quibus cum inter se extreme dissideant, quis eorum rem acu tetigerit, pendant; sed timeant, ne sint ex eorum numero, de quibus Sapiens cap. 2. ait: *Dixerunt cogitantes apud se non recte: Exiguum est cum tadio est tempus vite nostræ, & non est refrigerium in fine hominis; & non est, qui agnitus sit, reversus ab inferis; quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tanquam non fuerimus; quoniam sumus stans est in raribus nostris, & sermo scintilla ad commovendum cor nostrum; quæ extincta cinis erit corpus nostrum, & Spiritus diffundetur tanquam mollis aer, & transibit vita nostra tanquam vestigium nubi, & sicut nebula dissolvitur, quæ fugata est à radiis Solis, & à calore illius aggravata. — Venite ergo & fruamur bonis, quæ sunt, & utamur creatura tanquam in juventute celeriter. Et cap. 5. Videntes (Profani tam tempore Salomonis, quam nostri Sæculi, iustos in die iudicii contra se stare) turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperata salutis; dicentes intra se, penitentiam agentes, & præ angustia Spiritus gementes (sed tarde): *Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem impropii; nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam, & finem illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter Filios Dei, & inter Sanctos fors illorum est. Ergo erravimus à via veritatis, & iustitie lumen non luxit nobis, & Sol intelligentie non est ortus nobis. Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini (suavem) ignoravimus. Vias certe difficiles ambulavit Profani Antiscripturarius, dum misera eorum anima, cujus nativum lumen & inextinguibile desiderium fruendi semel suo Creatore, præconceptis opinionibus, speculationumque interminabilium quodam cumulo opprimere conatur;**

tur; resumptis sæpe nativis viribus horrendum illud isdem occidit: Quid fiet tecum post mortem? Quod testimonium animæ erat ille carnifex, qui olim Gentiles Philosophos, horum Profanorum Patriarchas, ex cruciabat: ad quorum exemplum quidam ex illis ad mortalitatem animæ, quidam ad ejus transmigrationem in alia corpora, quidam ad Statum ejusdem in altera vita quandam naturalem meliorationem, &c. confugiunt; ut apposite de ipsis cani queat: *Ludimus ingenuis, genis aut ludimur ipsi. Tu, Lector benevole, eorum deliramenta cave, & potius discere ex tam miseris humanorum ingeniorum lapsibus imbecillitatem intellectus humani agnoscere, eique diffidere, gratias agens Deo, cujus beneficio habemus firmiorem propheticum sermonem (nimirum per evidentiam credibilitatis eorum, quæ Ecclesie Christi revelata sunt) cui beneficiis attendentes, quasi lucerna lucenti in caliginoso loco, donec dies eluceat (per visionem claræ Mysteriorum Fidei in Patria) & Lucifer oriatur in cordibus vestris. 2. Petri c. 1. v. 19.*

§. II.

De Judicibus Hæreticorum, eorumque in illos autoritate.

28. **C**um ex dictis initio hujus tituli nulla hæresis sit, nullusque judicari possit Hæreticus, nisi à iudicio Catholice Religionis, sive dogmate Ecclesie cum pertinacia recedat: apud omnes Catholicos in confesso est, crimen hæreseos esse crimen Ecclesiasticum, atque ejus cognitionem ad Personas Ecclesiasticas privative ad Personas Laicas pertinere.

Hinc Bonifacius VIII in cap. 18. de Hæreticis in 6. recte prohibet Potestatis & Dominii temporalibus, & Rectoribus, eorundemque Officialibus, ne ipsi

de hoc crimine (cum mere sit Ecclesiasticum) quoquo modo cognoscant vel judicent: atque recte docent omnes Canonistæ, Judices Ecclesiasticos in crimine hæreseos non solum contra Clericos, sed etiam contra Laicos privative ad Judicem Sæcularem procedere; cum eorum sit Ministerii de Dogmatibus judicare, ait S. Ambrosius ep. 32. Concordat Concordata Brabantie inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem tit. 9. art. 1. Et Ordinatio Henrici II. Galliarum Regis edita 30. Aug. An. 1542. art. 1. in quibus agnoscitur, quod cognitio de hæresi, in quantum illa deviat à iudicio & dogmate Religionis Catholice, ad solum Judicem Ecclesiasticum pertinet. Non moror hic Recentiores Protestantium Jurisconsultos, qui sui circa Sacra Sæculari Potestati attribuant: præterquam enim quod circa hoc in 5. sententias abeant, quæ videri possunt apud Huberum, à nobis jam refutati sunt lib. 1. tit. ultimo.

29. Cum vero ad efficaciam iudicii Ecclesiastici circa hæresim requiratur potestas brachii Sæcularis; insuper quia hæresis fere conjunctum habet publicum scandalum, Populorum commotionem, aliaque Republicam turbantia; inde fit, ut circa illud occupari etiam possit ac soleat iudicium Sæculare.

Unde in Concordatis Brantiæ salvam vult Carolus V. Principi apprehensionem, & detentionem Personarum de hæresi suspectarum, nec non annotationem & confirmationem bonorum de hæresi condemnatorum. Et Ordinatio Henrici injungit Judicibus & Magistratibus Laicis, ut conjunctim vel divisim cognoscant de materiis concernentibus factum hæresim; sed duntaxat quantum ad informationem & Decretum, cum obligatione eisdem tradendi iudici Ecclesiastico, ut hic de errore & hæresi iudicet. Si tamen hæresi conjunctum esset scandalum publicum, commotio Popularis, &c. & consequenter in casum Privilegiatum evaderet, tunc de

de crimine hoc habeat conjunctim per utrumque Judicem Laicum & Ecclesiasticum cognosci. Ecclesia ergo de doctrina decernit, Principes vero eorumque Magistratus sua autoritate Hæreticos declaratos compefcunt, ipsamque Reipublice quietem & tranquillitatem procurant, & veritatem Religionis declarate tuentur. Et ex hoc sine emanarunt pristina illa Christianorum & Catholicorum Principum Sanctiones, quæ tum in Codice Theodosiano, tum Justiniano extant sub titulis *de Fide Catholica*, & *Hæreticis*, aliisque affinis; quibus ea, quæ ab Ecclesia Catholica definita sunt, proponunt, sua auctoritate muniunt, ac executioni mandari præcipiunt.

30. Hoc iudicium per 12. integra Secula fuit penes solos Episcopos tam singulares, quam conciliariter congregatos.

Proposito in apico est ex dictis §. precedenti, in quo hæreses, earumdemque condemnationes per Episcopos factas ordine enarravimus. Nec obstant Constitutiones Imperiales in mox laudatis Titulis relatæ, in quibus diversæ hæreses anathematizantur; illis enim solum voluisse robur addere zelosissimos Imperatores Sanctionibus Episcoporum & Conciliorum vel eo patet, quod ad Concilia, in quibus hæreses prædamnate sunt, constanter provocent, vel cum Concilio ac approbatione Sacerdotum easdem ediderint.

31. Primus fuit Innocentius III. qui initio Sæculi XIII. contra hæresim Albigensem in Provinciam Tolosanam, eique adjacentes misit Arnaldum Abbatem Cisterciensem, Petrum de Castro novo, & Radulphum, Monachos Cistercienses, cum plena auctoritate procedendi contra Hæreticos.

Proposito patet ex Litteris hujus Pontificis. 29. Maii An. 1204. ad ipsos datis, in quibus ait: *Ut autem injuncta vobis non tam nostræ, quam divine Legationis*

imperio Officium possitis melius, & liberius exercere, plenam vobis in Aquis, Arelatenſi, & Narbonensi Provinciis, & vicinis etiam Diocæſibus, si quæ sunt hæreticorum labe pollutæ, concedimus facultatem destruendi, disperdendi, & evellendi, quæ destruenda, disperdenda, & evellenda noveritis. Episcopos vero, sicut & Sæculares Magistratus his Legatis in causa fidei difficultates & oppositiones fecisse, ut parum proficerent, quin tædio affecti dimissionem desiderarent, videre licet non tantum ex epp. Petri de Castro novo ad Innocentium III. datis, sed etiam in Actis Sanctorum apud Bolandum ad diem 5. Martii, ubi quoque fit mentio Litterarum Innocentii III. ad Archiepiscopum Narbonensem, in quibus ipsum reprehendit, ob auxilium dictis Legatis negatum; quibus constanter assistit Innocentius, eorum auctoritatem augendo, & in eorum subsidium An. 1206. Didacum Oxoniensem Episcopum cum S. Dominico, tunc ejusdem Ecclesiæ Canonico, in Provinciam Tolosanam pari auctoritate destinando: qui apud Montem Pellulanum dictis Monachis se junxerunt, animosque fortiter ac viriliter in hoc prædicationis munere pergendi ipsis addiderunt. Porro transacto biennio, cum Episcopus ad Ecclesiam suam coactus fuisset reverti, S. Dominicus, ut felicius & efficacius operi huic incumbere posset, aliquos sibi Presbyteros Sæculares Socios & Coadjutores accievit: quibus tandem circa An. 1215. ab Episcopo Tolosano concessa fuit Ecclesia S. Romani in Civitate Tolosana cum omnibus proventibus & juribus: ad quam Dominicus cum Sociis illis migravit, primaque sui Ordinis fundamenta jecit, quem anno sequenti Honorius III. confirmavit. Hi itaque Fidei Inquisitores quaquaversum per Provincias discurrerunt, tum prædicatione, tum exhortatione Hæreticos se opponerant. Nihil tamen haftenus speciale constitutum erat circa modum contra

tra

tra Hæreticos procedendi, nullumque certum Tribunal Inquisitionis erectum.

32. Gregorius IX. summo contra hæresim zelo animatus, Romanum S. Angeli Diaconum Cardinalem Legatum suum ad Provincias illas Albigensium hæresi infectas misit: qui An. 1229. celeberrimum Concilium celebravit Tolosæ, in quo 16. decreta edita sunt, quibus modus inquirendi ac puniendi Hæreticos præscribitur.

In hoc ergo Concilio præformatum fuit S. Inquisitionis Tribunal ad eam modum, quo nunc exercetur. Auctoritas tamen inquirendi, & puniendi Hæreticos Episcopis, tanquam naturalibus Fidei Inquisitoribus fuit attributa, ut patet ex Capitulo I. in Coletana Conciliorum Collectione Tomo 13. col. 1236. *Statuimus itaque, ut Archiepiscopi, & Episcopi in singulis Parochiis, tam in Civitatibus, quam extra, Sacerdotem unum, & duos vel tres bonæ opinionis Laicos, vel plures, si opus fuerit, Sacramento confringant, qui diligenter, fideliter, & frequenter inquirent Hæreticos in iisdem Parochiis. Id quod capitulo secundo etiam mandatur Abbatibus exemptis in locis suis, Ordinarii non subjectis: & cap. 3. Dominis Locorum, quantum nimirum ad denuntiationem Hæreticorum Episcopo.*

33. Idem Gregorius IX. existimans Episcopos facillidius forsitan, quam oportet, in Hæreticos armari, An. 1231. hoc Inquisitionis Officium solis Fratris Prædicatoribus, qui ad id officii obeundum præcipue erant instituti, commisit.

Litteræ Pontificis ad Priorem, hoc est, Provinciale Fratrum Ordinis Prædicatorum in Lombardia sunt directæ: in his mandat, ut Fratres idoneos ad partes secundum suum Ordinem limitatas transmittat, quibus non solum dat facultatem generales Conciones coram Clero & Populo faciendi, quod proprie munus est Missionariorum; sed etiam *adjunctis sibi discretis aliquibus in Hæreticos vel hæresi*

infamatos inquirendi, ac contra contumaces secundum statuta à se contra Hæreticos edita procedendi, conversosque à Censuris Ecclesiasticis absolvendi; quin & in contradicentes illorum negotii Ecclesiasticam proferendi Censuram. Ex his ergo omnibus patet, quomodo Romani Pontifices, Auctores S. Dominico, Tribunal S. Inquisitionis instituerint, & quomodo exercitum hujus jurisdictionis cum Sacerrimo Ordine inceperint. Non quia vivente S. Dominico jam eam formam, quam nunc præferret, nactum fuerit, aut dum in præfato Concilio Tolosano formaretur, ejusdem Provincia S. Ordinis Prædicatorum fuerit illico demandata; contrarium enim evincunt, tum tenor Capitulorum laudati Concilii Tolosani, tum posterior Concessio Gregorii IX. facta Ordini Prædicatorum An. 1231. cum S. P. Dominicus ad caelites transferret An. 1221. die 6. Augusti. Sed quia idem S. Pater, qui post Monachos Cistercienses pari cum illis inquisitoria auctoritate in Hæreticos missus est, illis postea decessentibus, illorum exstirpationi tum per se, tum per Sacerrimum Ordinem in hunc finem institutum vacaverit, Romanique Pontificibus ita Auctor fuerit, tum Sacram Militiam in eos expediendi, tum S. Inquisitionis Tribunalia contra eos erigendi, illorumque administrationem ejusdem Ordinis Alumnis privative ad ipsos etiam Episcopos, qui Ordinarii Fidei Inquisitores sunt, paulo post conferendi.

34. Hoc Inquisitionis Tribunal confirmatum, stabilitumque fuit eodem Sæculo XIII. ab Innocentio IV. Gregorii IX. Successore, ejusque administratio Fratris Prædicatoribus præcipue confirmata.

Ille siquidem confirmavit severissimas Leges à Friderico II. Imperatore contra Hæreticos eorumque fautores vulgatas in epistola ad Lombardiam, Romaniam, & Marchiam Tarvinam Rectores data, quæ est ordine 13. in Collectione Concilio-

ciliorum cit. Tomo 14. col. 23. pluraque pro stabilendo Inquisitionis Tribunali adiecit per epistolam ibidem columna 7. relata, quæ ordine octava est, in qua per 38. capita expressit, quæ à Magistratibus contra Hæreticos, eorumque fautores observanda sunt.

Quod vero non solum Prædicatoribus, verum etiam Fratribus Minoribus S. Inquisitionis Tribunalis exornanda sparta cum ipsis Episcopis tum obtigerit, ex Constitutionibus ejusdem Pontificis partim FF. Prædicatoribus, partim Minoribus Fidei Inquisitoribus inscriptis, in aprico est, quæ videri possunt Tomo 1. Bullarii Romani; Prædicatoribus interim primas tenentibus, ut ex dicendis constabit.

35. Ita Institutum S. Inquisitionis Tribunal alibi successu temporis receptum est, alibi deperitum.

Et quidem suis incunabulis receptum fuit Tolosa in Gallia; ex qua tamen Urbe à Comite & Populo, zeli rigorisque Inquisitorum Prædicatorum impatienti, non solum Inquisitores, sed tota Familia S. Dominici una cum Episcopo Tolosano ex eodem Ordine ejecta est; restituta nihilominus cum pristina Inquisitionis auctoritate Apostolica à Joanne Archiepiscopo Viennensi, adjuncto tamen Collega ex Ordine FF. Minorum, qui Tolosatis FF. Prædicatorum iusta severitate conterritis nonnihil indulgeret. Ante sæculi XV. finem hoc Inquisitionis Tribunal non fuisse receptum nisi in Regno Arragoniæ, allaborante S. Raymundo de Pennafort, existimat Espenius P. 3. Juris Eccles. Tit. 4. cap. 2. N. 48. ex epistola Innocentii IV. data ad ipsum Raymundum An. 1249. Qui tamen sibi contradicit P. 1. Tit. 22. cap. 3. ubi refert Constitutionem Fridericæ II. An. 1244. datam, in qua Fidei Inquisitores ex Ordine Prædicatorum sub sua, ac Magistratum protectione esse voluit Imperator. Ipsaque Ep. Innocentii IV. Constitutionis Imperatoris confirmatoria, aliæque ejusdem

Litteræ nominant Inquisitores tum ex Prædicatoribus, tum ex Minoribus in Lombardia, Romaniola, & Marchia Tarvisina; nec sibi contrarius est idem Pontifex in Ep. ad B. Raymundum; quia dum in illa eidem præcipit, ut Inquisitores hæreticæ pravitatis ex suo Ordine per districtum tantum Regni Arragoniæ sua auctoritate deputet; Inquisitores alibi in Europa deputatos propositione affirmativa non negat. Habetur hæc Ep. Tom. 14. cit. col. 7. Idem Tribunal sub finem sæculi XV. ad alia Regna, & Ditiones Hispaniæ extendi cœpit. Mortuo enim Henrico Arragoniæ Rege sine liberis, Regnum illud devolutum est ad Isabellam ejus sororem, quæ juncta Matrimonio Ferdinando Castelle Regi postulavit auctoritate Sixti IV. Inquisitionem in hoc Regno stabiliri & confirmari An. 1484. obtenta postmodum Bulla, qua toti administrationi tanquam Inquisitor Generalis præfatus est Thomas de Turre cremata ex Ordine Prædicatorum. Narrat Mariana lib. 24. de rebus Hisp. c. 17. Tribunal hoc Inquisitionis Episcopis Provincialibus initio grave visum fuisse, multaque adversus illud fuisse Populi querelas. Quibus tamen non obstantibus per omnia pene reliqua Hispaniæ Regna propagatum est; variisque in locis Inquisitores Instituti, quibus omnibus hodie præest Inquisitor Generalis, qui à Rege nominatur, & à Pontifice confirmatur, præsidetque Supremo Inquisitionis Concilio, quod Curiam Regis semper sequitur. Ab hoc Concilio reliqui inferiores Inquisitores Leges accipiunt, atque ab eorum sententiis ad hoc appellatur. Inquisitio Lusitanica ad normam Inquisitionis Hispanicæ erecta fuit à Paulo III. A. 1535. ad postulationem Joannis III. Lusitanici Regis.

Quod secundam partem attinet, dispersam longe fortunam nactum est Tribunal Inquisitionis in Belgio; Inquisitores enim vix in aliquibus locis tota sua

au.

authoritate inducere potuit Carolus V. Philippusque II. ægre manutene, nequaquam propagare, obstrepentibus, quin contra ipsos conspirantibus Belgis Prædicatoribus Nobilibus, Populoque; donec post multas altercationes sub Gubernatrice Margarita Parmensi res in hunc modum componeretur: Cum duplex sit Inquisitionis genus, alterum muneri Episcoporum adjunctum, alterum certis iudicibus à Pontifice maximo impositum, querelas atque odia Populorum esse duntaxat in hoscet Pontificis Quæstores: quos licet Carolus Cæsar invexerit in Belgium, id tamen coactum scisse Pastorum inopia negligentiaque. Quæ ratio cum in presentia cesset, simulque tantopere mortales abhorreat ab externo hujus Inquisitionis nomine, non debere adversantibus Populis, tam violentum intempestivumque remedium obtundi. Quæ aliæque multa, quæ summam erga hoc Tribunal aversionem Belgarum ostendebant, dum ad Philippum II. iteratis Literis scripsisset Gubernatrix Margarita, ipse tandem significavit se permittere, ut Inquisitores Ecclesiastici removerentur, modo tamen Episcopi prius in suas Sedes essent inducendi: quod cum factum esset, paulatim ipsum Inquisitionis Tribunal per totam Belgium abolitum fuit; ut nihil hodie de eo superlit, nisi innata quædam Populi Belgici ab eo aversio, ita ut vel solum nomen Inquisitionis exhorreat & execretur. Videatur Strada de tumultibus Belgicis, & ex eo Van-Espen p. 3. tit. 4. c. 2. Quoad Galliam & Germaniam Inquisitio in aliquibus Civitatibus recepta fuit, quo primum orta est; sed exiguo tempore subsistit. Hodie nullum in iis Regnis superest Inquisitionis Tribunal, aut illius aliquod exercitium, inquit idem Van-Espen: quod etiam in aliis Christianis Regnis posthinc exolevit.

36. Quamquam in Italia à Sæculo 13. plura Inquisitionis Tribunalia fuissent erecta, eorumque administratio Inquisito-

Tom. II.

ribus ex Ordine FF. Prædicatorum præcipue commissa; in Urbe tamen & Curia Romana Inquisitionis Tribunal per ipsum summet Pontificem cum iis Ministris & Adjutoribus, quos juxta opportunitates assumere in tempore videbatur, regebatur.

Vide Cardinalem de Luca in relatione Curie Romane discursu 14. N. 3.

37. An. 1542. Paulus III. primus sex Cardinales constituit, & deputavit suos & Apostolicæ Sedis in omnibus & singulis Reipublicæ Christianæ Civitatibus, oppidis, castris, & locis, tam citra, quam ultra montes, ubilibet, etiam in Italia constitutibus, ac in Romana Curia super negotio Fidei Commissarios, & Inquisitores Generales, & Generalissimos.

Ejus Constitutio incipit, Licet ab initio, estque ordinæ 34. in Bullario Romano. Hujus velligia premissis Pius IV. octo Cardinales ad idem negotium deputavit Constitutione, quæ incipit, Cum nos 79. in eodem Bullario, in qua declarat, quidquid per majorem ex iis partem decusum fuerit, id firmum, ac pro non impugnabili habendum esse. Declarationem Pii IV. confirmans & renovans ejus Successor Pius V. declaravit, gesta per majorem partem presentium esse reputanda, ac si ab omnibus essent ordinata; tametsi tantum duo essent presentes, Const. quæ incipit, Cum felicis 23. in eodem Bull. Denique Sixtus V. per Constitutionem, quæ incipit, Immensa aterna Dei 22. in B. R. quindecim erigen-
 Cardinalem Congregationem, primo loco Congregationem pro Inquisitione Hæreticæ Pravitatis, quæ & S. Officii dicit consuevit, instituit, seu institutum confirmavit, atque in ea Cardinalium ad eam Congregationem pertinentium officia & auctoritatem expressit. Præter quos ad illam quoque pertinent alii ordinarii & inferiores Officiales, quorum unus, qui Judicis Ordinarii officium sub-
 Nunc bit,

bit, dicitur Commissarius S. Officii de Ordine S. Dominici ex Lombardia. Hic in Consiliarium seu Assessorum habet Prælatum vel Clericum Sæcularem, qui vocatur Assessor S. Officii. Alii sunt Ministri, v. g. Fiscalis, Notarius. Ad eam quoque spectant Theologi & Canonum periti, qui Consultores S. Officii vocantur. Quam spartam constantiter exornat Magister Generalis, & S. Palatii Ord. Predicatorum; singulari vero titulo Professor Ordinis Minorum. Vide Espenium P. 1. Tit. 22. c. 3. Hoc Tribunal eminet super omnia reliqua Christiani Orbis Tribunalia Ecclesiastica ex ordinatione Sixti V. exerceturque singulis feriis 4. in Convienti FF. Predicatorum prope Ecclesiam B. Mariæ super Minervam. Et feria 5. eadem Congregatio habetur coram Sanctissimo: qui, auditis Cardinalium suffragiis, definitivam fert sententiam.

38. Pœnæ, quibus tum ab Ecclesiastica, tum à Sæculari Potestate puniti sunt, & adhuc puniuntur Hæretici, aliæ sunt spirituales, aliæ temporales.

Spirituales in Jure Canonico enumerantur Excommunicatio lætæ sententiæ, privatio Jurisdictionis Ecclesiasticæ, irregularitas ratione/infamiae, &c. Temporales vero, infamiae facti, & juris, amissio patris potestatis in liberos, privatio dignitatum & honorum, actuusque legitimum, liberatio subditorum, vasallorum, & servorum à fidelitate Dominis præstanda, interstabilitas tam activa, quam passiva, confiscatio omnium bonorum, exilium, carcer, ac denique ultimum supplicium: quas reperire licet decretas tum in Sacris Canonibus, Pontificum Decretis, tum in Imperatorum Sanctionibus successively editis, atque respective etiam ad receptores, fautores, ac defensores Hæreticorum extensis.

39. Sub Imperatoribus Ethnicis usque ad Constantini M. tempora solis pœnis spiritualibus in Hæreticos usa est Ecclesia, non ex defectu potestatis eisdem pœnis

temporalibus coercendi, sed solius assistentiæ Brachii Sæcularis.

Veritatem facti deprehendens in enarratione hæresum priorum trium Sæculorum hoc titulo N. 14. 15. 16. enarraturum Veritatem vero juris, seu potestatis excommunicandi Hæreticos & Apostatas à Fide exhibet S. Paulus 1. ad Corinth. 5. v. 11. ubi ait: *Nunc autem scripsi vobis, si is, qui frater nominatur, est — idolis serviens; cum hujusmodi nec cibum sumere.* Et ad Titum 3. v. 10. *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devota.* Quibus in locis cum Fideles prohibeantur convivere fratribus in Idololatram, aut hæresim lapsis, Ecclesia etiam potestas data est, eos ex cœtu Fidelium eiciendi: quæ ejectio est pœna temporalis.

Quod secundam partem attingit, ea ex dictis patet; non mirum vero ab Hæreticis illis Sæculis nullam sumptam fuisse pœnam corporalem; cum, quantum ad temporalia, subjecti fuerint Principibus Ethnicis, qui non tantum non adstiterunt Ecclesiæ quoad coercendos Hæreticos, sed Catholicos ipsos bonis temporalibus, ipsaque vita propter fidem immunitate privabant. Infra autem locus erit probandi priorem partem hujus membri secundam.

40. Respirante ab Ethnicorum Imperatorum persecutionibus Ecclesia, & Protectorem in Principe Christiano Constantino M. nanciscente, in Hæreticos pœnæ tum spirituales, tum temporales decretæ sunt; spirituales quidem à Potestate Ecclesiastica, temporales vero à Laica.

Anathemate percussum fuisse ab Episcopis in Concilio Niceno Arium cœm omnibus suis fautoribus, res est decantata; eundem vero à Constantino in exilium cum suis discipulis amandatum, atque cum illdem sempiterna notatum infamia, eisque impia Thaleja cum cœteris ejus libris igni comburi jussa, pœna capitis in eos coacta; qui ipsos penes

se retinerent, testes sunt Socrates, Philostorgius, & S. Athanasius. Videantur dicta lib. 1. tit. 1. §. 3.

41. Exemplum Constantini M. secuti sunt sequentes Imperatores Sæculi IV. alique Reges usque ad moderna tempora, pœnis enumeratis usque ad capitale supplicium in Hæreticos animadvertentes.

Propositio usque ad Sæculum VI. inclusive in apicem ponitur per Leges cumulatam in Codicibus Theodosiano & Justiniano, Titulis de Fide Carb. & de Hæreticis, &c. Quoad reliqua Sæcula patet ex hucusque dictis hoc Tit.

42. Jure Decretalium seu Sæculo XIII. & XIV. eadem pœnæ temporales à Romanis Pontificibus decretæ sunt in Hæreticos, & respective in eorum Fautores, &c. Potestatesque Laicæ sub Censuris Ecclesiasticis, atque sub jurejurando ad eas exequendas adactæ.

Veritas propositionis patebit legenti Titulum præsentem hujus libri, præsertim cap. 3. *Excommunicamus*, &c. Item Titulum eundem in 6.

43. Temporalem in Hæreticos à se reputatam animadversionem usque ad ipsum supplicium mortis initio Pseudo-Reformationis amplexi sunt ipsi Protestantes, ac ipsi Reformatores.

Calvini opera à Genevensibus fuisse combustum Servetum Antiteinitarium late dictum est supra N. 24. Alia exempla vide ibi. Hanc vero combustionem Serveto, ultimamque supplicium jure deberi Hæreticis censuisse tum Calvinistas, & Lutheranos, probat Nat. Alex. Sæc. 16. c. 2. art. 15. inquit: *Vix calore desiderat Serveti cineres, cum de pœnis Hæreticorum queri coepit, quibusdam coercendos quidem, sed ultimo supplicio non afficiendos asserentibus: aliis contendentibus, unius Dei esse judicio relinquendos. Illius Auctores sententiæ erant Sebastianus Castellio, & Lælius Socinus, suam inforum causam agentes (inquit Beza); quamobrem Calvinus, An. 1554.*

invente, Commisitris omnibus subscribentibus, Reformationem errorum Michaelis Serveti edidit, atque Hæreticos à Magistratu, legitima cognitione præveniente, jure gladii coercendos esse demonstravit. Opposuit Castellio sub Martini Bellii nomine latens, farraginem quandam, seu libellum, quo Hæreticorum causam egit. Huic libello respondit Theodorus Beza, ut Calvinum scribendis in Genesim commentariis intentum ea cura liberaret. In libello illo suo de Hæreticis à Magistratu puniendis non solum Scripturæ Sacræ, & veteris Ecclesiæ auctoritate, sed etiam Lutheri, Melancthonis, Urbani Regii; Lutheranorum Saxonum in Confessione, quam Tridentino Concilio obtulerunt; Bretii, Bucerii, Capionis, Bullingerii, & Genevensis (ut vocat) Ecclesiæ, id est, Calvinianæ Synagoge testimonium adversarios opprimat. Lutheri verba in postillis minoribus Dominica ab Epiphania quinta, zizaniorum parabola explicantis, expresso sunt. *Custodit (inquit) Magistratus non solum secundam, verum omnium maxime primam tabulam, idololatrias, blasphemias, execrationes, perjuria ulciscitur. Oblatos Hæreticos, ut in verum Numen contumeliosos, atque alios eas blasphemias docentes coercet; præfractiores atque in errore perterritos contumacioreis ut cum certissimo plurium exitio pro maleficiis puniendos suscipit. Qui in re contrarius sibi est Lutherus; cum unus ex damnatis ipsius articulis sit: Occidere Hæreticos est contra voluntatem spiritus.* Atque ut Castellionem & Lælium Socinum propriam causam egisse Beza observat, cum puniendos à Magistratu non esse Hæreticos asseruerunt; ita Lutherus, Calvinus, Melancthon, Beza, Urbanus Regius, Saxonici Ministri, Bretius, Bucerius, Bullingerus, Capito, Musculus causam prodidere suam, & quos consecraverunt Sæctæ sui Martyres, ac hæresim edictis Principum & Catholicorum Ma-

giltratum extremo supplicio iuste punitos; laudatis ab ipso Beza operibus exautorantur, & in maleficorum ordinem coegerunt. Neque enim ipsos iuvat, quod Lutheranos & Calvinistas Hæreticos esse negent, cum etiam Servetus, Valentinus Gentilis, Blandrata, Socinus, eorumque discipuli se Hæreticos esse inficiati sint, vel inficiantur, & Scripturam à se stare conclamarent, vel conclament; adeoque iudicio standum sit Ecclesie, cujus Fidem impugnant Hæretici, & quam nefario Schismate discindunt.

44. Quin exilio, aliisque penis morte inferioribus puniri posse Hæreticos sustinuerunt usque ad tempora modernorum famosorum Juris Naturæ Consultorum, atque Naturalistarum tum Universalistarum, tum Particularistarum; tenentque adhuc illi Protestantæ, qui nolunt esse de horum grege.

Propositionem probant horum hominum litigia, quæ videri possunt apud Thomasiæ, Bohmerum, Pertschium, Fieischerum, Huberum, &c. Discipuli enim Thomasi suggestant Carpsovium, aliosque Protestantæ tum Theologos, tum Jure Consultos; quod dum ex una parte conantur destruere ædificium Papisticum de ultimo supplicio afficiendis Hæreticis, ex altera illud ædificant, statuendo illos aliis penis multari posse; insolitisque laudibus extollunt auream, ut ipsis videatur, sententiam Thomasi, Hæresim non esse crimine, afferentis. Quæ de re plura inferius. Ex dictis interea patet, quibus gradibus Protestantæ à vera Catholicorum sententia, quam eorum Patres amplexi sunt, totaliter defecerint.

45. Hæretici in Ecclesia non sunt eodem modo omnes iudicati, condemnati.

Neque enim Concilia, neque Imperatores primorum Sæculorum nova dogmata proferentes habuerunt illico pro Hæreticis; sed Imperatores, ut Fidei normam & regulam Subditis suis exponerent, eos vel ad fidem Illustrium Ecclesiarum, vel ad Conciliorum Generalium definitionem remisserunt, & imprimis Theodosius M. An. 380. rescripto suo significavit, se velle, ut omnes Subditi suam Religionem sequerentur, quam Petrus Apostolorum Princeps Romanis ab initio tradidisset, & quam eo tempore Damasus Romanæ Urbis Episcopus, & Petrus Alexandrinus servarent. Illustrium vero Ecclesiarum Episcopi, & ipsa Concilia Generalia relatas ad se controversas diligenter examinarunt, ac legaliter deciderunt, ac tum demum pertinaciter resistentes iudicio Universalis Ecclesie anathematizarunt, atque si in Ecclesiasticis essent Dignitatibus, ne lupi forent Pastores Gregis, eos exautorarunt, atque in eos Imperatores penis pro merito culpæ, prout nempe erant vel Hæresarchæ, vel Hæretici enormiora dogmata tenentes, aut turbas in Ecclesia & Republica excitantes, mitioribus vel gravioribus animadverterunt: ut legenti Leges supra citatas patebit, præsertim si legerit Paratitum Gothofredi ad Tit. de Hæreticis in C. Theodol. Unde Arcadius Imp. ad finem Sæculi IV. postquam jam varis Leges contra Hæreticos late essent, declaravit ad nostrum intentum, qui Hæreticorum vocabulo conferantur, & lotis adversus eos Sanctionibus debeant succumbere; nimirum, qui vel *levi argumento* (hoc est, *levi fultu fundamento*, uti demonstrat Gothofred. in notis ad hanc Legem; non *levi suspitione*, ut in odium nostræ Religionis fingunt Protestantæ) à iudicio Catholice Ecclesie detectus (hoc est convictus) fuerit deviare. Nec Patres illorum Sæculorum homines censuerunt temere hæresis nota inveniendos, aut sine discrimine multandos: ex quibus Augustini verba referre libet, qui ep. 34. ita scribit: *Qui sententiam damnam, quamvis falsam atque perversam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non auctoritas sua præsumptionis*

nis pepererunt, sed à seductis, atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, querunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati, cum invenerint, nequaquam sunt inter Hæreticos deputandi. Et hinc S. Epiphanius nimis creditulitas in hac momentosa materia recte arguit à Scriptoribus. Et hanc Regulam secuti sunt ipsi Romani Pontifices vel in ipso S. Inquisitionis Tribunali, quod adeo tyrannicum videtur Protestantibus, erigendo. Inquisitores enim in suis edictis veniam, magnaque gratiam promittunt iis, qui sponte ad Fidem Catholicam reverteri suat; & non nisi in pertinacibus, ac relapsis ex præscripto Canonum ac Decretorum Pontificiorum procedunt. An vero unus vel alter Imperator, vel etiam Pontifex, zelo indiliceto erga Hæreticos se abripi passus fuerit? hic iustificare nolo; Summos enim etiam humana subinde pati, experientia constat.

46. Quin non negandum, quibusdam antiquorum Patrum fuisse sententiam Hæreticos vi hæresis solius, & præcis in quietationibus Republicæ vel persecutionis Ecclesie, penis corporalibus, vel eis æquivalentibus non esse plectendos; contraria tamen opinio communis fuit in Ecclesia.

Hæc est sententia S. Th. 2. 2. q. 10. art. 8. ad 1. ubi ait: *Dicendum, quod per illam auctoritatem quidam intellexerunt prohibitam, non quidem Excommunicationem Hæreticorum, sed eorum occisionem, ut patet per auctoritatem Chrysofomi inductam* (sic autem eam refert ex hom. 47. in Matth. circa parabolam de zizaniis: *Hæc dicit Dominus, prohibens occisiones fieri; quia si eos occideritis, necesse est multos Sanctorum simul subverti*). Et Aug. ad Vincentium ep. 47. de se dicit: *Hæc primitus mea sententia erat, neminem ad unitatem Christi esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione pugnandum.* Et hinc, dum adhuc in eadem sententia persisteret, de

Manicheis, in quorum crassis sortibus subinde hæserat, scribit: *Illi sevant in vos, qui nesciunt, quo cum labore verum inveniatur, & quam difficile caveantur errores. Illi in vos sevant, qui nesciunt, quam tarum & arduum sit carnalia phantasmata pig mentis severitate superare. Illi in vos sevant, qui nesciunt, quanta difficultate sanetur oculus interioris hominis, ut possit intueri solem suum.* — Ego autem in vos sevirè omnino non possum, quos sicut maipsum illo tempore, ita nunc debeo sustinere, & tanta patientia vobiscum agere, quanta mecum egerunt proximi mei, cum in vestro dogmate rabinus & cæcus errarem. Eiusdem sententiæ etiam fuit Salvianus, qui de Ariano scribit: *Hæretici sunt, sed non scientes; denique apud nos sunt Hæretici, apud se non sunt; nam in tantum se Catholicos esse iudicant, ut nos ipsos titulo Hæretica pravitate insperant.* — Veritas apud nos est, sed illi apud se esse præsumunt. Hujus quoque sententiæ refert Hugo Grotius fuisse Athanasium, quem in ep. ad Solitarios graviter invehi dicit in Ariano, quod primi in contradicentes ulli sint. Iudicium potestatis. Refert quoque pro hac sententia Hilarium, &c. alii Tertullianum, & Cyprianum; & hinc S. Augustinus cum nonnullis Africæ Episcopis vulgarissimam Legem Theodosii, quam generaliter in omnes Hæreticos promulgavit: *Ut quisquis eorum Episcopus vel Clericus ubilibet esset inventus, decem libris auri muldaretur, L. 1. c. Theod. de Hæreticis, censuit esse restringendam ad eos solum Hæreticos, seu Donatistas, in quorum Regionibus aliquas violentias à Clericis, vel Circumcellionibus, vel Populis eorum Ecclesia Catholica pateretur; eamque restrictionem ab Imperatoribus postulandam dixit, quod & à Concilio Episcoporum obtinuit.*

Sed quod contraria opinio in Ecclesia prævaluerit, patet tum ex hoc, quod Legati

gati apud Imperatores nihil obtinuerint, sed Lex ipsa instantibus Episcopis contrarie opinionis per Africam promulgata fuerit; tum ex hoc, quod acutissimus Doctor re, quæ prima fronte pugnare videtur cum Christiana mansuetudine, maturius expensa, & longa experientia edoctus, à sententia priori ipsemet discesserit. Sic enim pergit apud S. Th. L. cit. *Sed hæc opinio mea non contradicentium verbis, sed demonstrantium superatur exemplis: Legum enim terror ita profuit, ut multi dicant: Gratias Domino, qui vincula nostra dirupit. Et hinc pariter de evulgatione Legis Theodosianæ testatur: Jam vero cum ipsa Leges venissent in Africam, præcipue illi, qui quærebant occasionem, aut scævitiã furebantur metuebant, aut sui vererundabantur offendere, ad Ecclesiam continuo transferunt; multi enim, qui sola illic à Parentibus tradita consuetudine tenebantur, qualem verbo causam ipsa hæresis haberet, nunquam antea cognoverant, nunquam querere & considerare voluerant; ubi ceperunt advertere, & nihil in ea dignum invenire, propter quod tanta damna paterentur, sine ulla difficultate Catholici facti sunt. Docuit enim eos sollicitudo, quos negligentes securitas fecerat. Istorum autem omnium præcedentium auctoritatem & persuasivonem secuti sunt multi, qui minus idonei erant per se ipsos intelligere, quid differret inter Donatistarum errorem, & Catholicam veritatem. Accedit, quod Concilium Chalcedonense Actione 1. Eutychem non solum pena, sed igni dignum judicaverit. Accedunt Leges zelotissimorum Imperatorum, pœnis temporalibus & corporalibus respective Hæreticos plerentes, earumque executio: quas secuti sunt Romani Pontifices, aliaque Concilia.*

* * *

QUÆSTIO DOGMATICA.

An Judices tum Ecclesiastici, tum Laici in Ecclesia Catholica Hæreticos pœnis temporalibus, ac ipso etiam ultimo supplicio jure damnaverint, ac damnent?

47. **Q**uestionem hanc generaliter tractabo, præciando, an omnes tam Hæresiarchæ, ac ab iis seducti, aut ab hæreticis parentibus nati, pœnis digni sint ac qualibus? atque insuper à factis particularibus quarundam punitionum; hæc enim omnia exacta oratione pertractare, vetat operis hujus angustia, in quo præsens titulus ob argumenti vastitatem, respective ad alios, aliunde jam nimis excrevit. Argumenta tamen novissimorum Juris-Consultorum Protestantium, quibus à communi sensu suorum Prædecessorum discedant, & quæ in ordinariis nostris controversiis non facile deprehendantur, ex eorum operibus, quæ ad manum habeo, Lectori pandam. Eundem tamen prius revolvare velim ex dictis initio hujus Tituli notiones tum hæreticis, tum hæretici formalis ibidem datas, ac vindicatas; de hæresi enim atque hæretico juxta illas notiones theologice determinato procedet præsens questio, negligens definitionem hæresis in sensu Juridico acceptæ, quam adferunt Recentiores Protestantium Juris-Consulti, utpote quæ ad summam rei nihil conferret: & quidem procedet præcisò influxu in turbationem Republicæ, vel mores luminis naturæ adversos; tunc enim ratione harum circumstantiarum posse puniri hæresim, aut potius ipsas circumstantias, ac pro qualitate etiam ultimo supplicio reos affici, nemo est qui neget.

48. Quamvis vero tum Calvinus, tum Magilstratus Genevensis & Helveticus, cum eodem Calvino, factis & sententis censuerint Hæreticos pœnis corporalibus, ac ipso

ipso etiam ultimo supplicio affici posse, ut vidimus N. 42. quibus Lutherus, non obstantè, quod initio suæ perverisionis art. 28. inter damnatos à Leone X. asseruerit, *Hæreticos comburi est contra voluntatem spiritus*, cum discipulis suis asensum præbuit; illius tamen sequaces, quibus etiam adimplurari videntur Calvinus, circa hoc punctum graviter inter se dissident. Aliis contententibus, hæresim non tantum puniri, verum etiam gravissimis pœnis affici posse: id quod docet Carplovius P. 1. Juris Pract. Crim. q. 44. N. 2. citans pro sua sententia Gerardum Assolanum, Meisnerum, & wesenbecium. Alii dè contra propugnantibus, nullam penam proprie dictam hæresi quæ tali debetur: quam sententiam primus omnium adoptavit Hugo Grotius de Jure belli & pacis lib. 2. promoverunt, qui post ipsum Jus Naturæ, Gentium, ac Publicum inter Protestantes excoluerunt Thomafius, Puffendorffius, Huberus, & alii: qui etiam Authores prioris sententia Papiensi publice arguunt, atque in Lutheranismum multas adhuc superesse reliquias Papatus conqueruntur: contra quorum novitates dè contra ipsa Lutheranorum murmuravit Ecclesia, uti ipso- rum querelæ testantur: quem consuetum jucundum est legere Catholico in Huberii tract. de Jure Civitatis ab Anonymo commentato Lib. 1. Sect. 3. c. 3. Qui Huberum non semel, sed sæpius contradictionis arguit, quodque Papiis in præsentia materia faveat, censurat; quamvis genuina ejus intentio eo tendere videatur, hæresim qua talem non posse penam proprie dicta puniri, ut mox videbimus.

49. Jam vero contra hujus posterioris sententia Patronos Catholici habent gravissimum argumentum, quod in hac materia non solum ab Ecclesia Romanæ, verum etiam à Prædecessorum sensu recesserint, qui judicarunt Hæreticos *quales* pena capitali plecti posse. Contra priores vero contendunt ipsi posteriores

opinionis Patroni, quod si semel admittant Hæreticos *quales* posse coerceri pœnis temporalibus, etiam gravissimis, ut vult Carplovius; Catholicos ab ipsis ex his præjudiciis demonstrative inferre posse, ipsos etiam coerceri posse *pena capitali*, ut finis iste coercitionis efficaciter obtineri valeat; & hinc Fleischerus rem acutè tangit, dum in sua introductione ad Jus Canonicum c. 29. §. 17. relata ac suggillata Carplovii sententia, scribit: *Quam eorum doctrinam Papiæ ambabus ultis amplectuntur.*

50. Qui ergo novam, atque Ecclesie Romanæ Catholicæ, Calvino, Luthero, eorumque discipulorum, ac posteriorum Protestantium doctrinæ ex esse oppositam tenent sententiam, ex variis eam principibus tument. Et quidem Hugo Grotius ex eo principio videntur docere hæresim *qua talem* nulla pena dignam esse, quia per illam nihil committitur in *Societatem humanam*. E contra ejus sequaces, ut Huberus L. cit. Hæreticos non posse puniri, nec in Religione sua impediri ex eo docet, quod Confessio Fidei, quam dicit ex Sacris Literis petendam, pertinet ad *ius internum*, cujus ratio non potestari circa sacra (quam Imperio Civili attribuit), sed soli Deo reddenda sit: unde c. 2. N. 42. inquit: *In universum igitur quicquid ad internum jus conscientie pertinet, seu naturale, sive revelatum, cum immediate subditum sit Deo, ipsius duntaxat jussu, prohibitioque in illis spectari debet; ideoque nulli Imperio Civili vel Ecclesiastico quicquam juris est in illis vel prohibendis, vel augendis, vel mutandis. Ad quæ interna N. 7. reducit etiam ea externa, quæ ejusmodi sunt, ut interna quoque Ecclesie jura involvant, aut impediant, quæ magis pro internis & immutabilibus haberi vult. Et inter hæc connumerat facultatem exercendi Conventus Fidei, unde sequatur Jus clavium, vi cujus ob rationem unionis, & metum contagionis Jure Eccle-*

eclesiastico à Cœtu Fidelium homines improbi cujuslibet conditionis excludi possunt, non tantum denunciando minas & promissiones Evangelicas, sed etiam excludendo indignos à communione Sacrorum; non quasi Cœtus Fidelium juris aliquid coactivi habeat à potestate Reipublicæ independentem, sed quatenus se illis duntaxat, quos sciant esse pollutos, subducant, ipsique separationem illam iustitiant. Et hinc infert, apud solos Principes residere jus prohibendi aliter sententibus, ne publicos solemnisque conventus habeant, ne majoris corporis unionem stabili regimine forment; sed ne omnino conveniant, ne Doctores ullos habeant, ne libros legant, ne Deum suo more colant, id abesse prohiberi posse negat; multo minus externis pœnis ab hæc novissima ferre licere. Sed interdiceret Civitate Heterodoxos, salvis vita atque fortuna, Principem posse existimat, rationem dans: Quoniam hoc præmunimentum adversus propagationem potius, quam supplicii rationem habere potest; addens: Etiam ut effectus aliqui juris publici illis præcluduntur, decernere nihil vetat, cum his rebus fides, & cultus Dei non prohibeantur.

51. Deinde pergit: Excedunt hunc modum Juris Romani sanctiones, non in eo, quod Hæreticis adimunt privilegia Religionis concessa, nec quidem in hoc, quod nulla ipsi loca publica ad exercendos cultus permittunt; sed ea Catholicis dant; verum quod omnes eorum consentus sub gravissimis multis prohibent; quod omni commercio illis inter vivos & mortis causa interdicit; ino hæresim faciunt crimen publicum, etiam mortis supplicio subjiciendum. Alii denique, quorum agmen ducit Thomastus, ex altiore fonte immunitatem hæresi spondere nituntur, videlicet: quia non sit crimen, quam sententiam speciali dissertatione defendisse se ait Commentator Huberi; qui & gaudet Authorem suum veritatem istam

scilicet tandem agnovisse. Fundamenta hujus sententiæ, cum citatas dissertationes ad manum non habeam, ex Hiefticho L. cit. adferre cogor; quæ ad hæc reducit §. 3. Quoniam ratio nec præceptis stringi, nec cogi omnino potest, sed ad hoc requiruntur rationes ipsam ita convincentes, ut nihil habeat, quod opponat, & ita necessitate ducta credat. Hinc liquet, crimina non esse actiones intellectus, sed voluntatis: si ergo hæresis solum consistit in errore, impossibile est, ut criminis nomine veniat. Et quamquam obijceretur, præjudicia intellectum nostrum in agnitione veritatis impedire, quæ originem suam in voluntate habent; responderetur, errori quidem occasionem dare, ipsum vero propterea non posse voluntati imputari. Præterea contendit, non omne malum, quod à voluntate oritur, esse crimen, quamvis peccatum sit; qua loquendi methodo insinuare videtur, Patronos hujus sententiæ hæresim solum negare esse crimen in sensu juridico, quo nomine criminis venit id, quod pœnis publicis, ac ipso mortis supplicio dignum est. Ex his ergo patet hos Protestantium Juris-Consultos ex allatis variis principiis in unum finem tendere, ut nimirum evincant, hæresim qua talem jure non posse pœna temporali proprie dicta plecti; sed communis Religio per subtractionem quorundam favorum publicorum ab eorum infectione defendi, ut ex Hubero vidimus.

52. Ut ergo omnium erronea principia detegantur, singula in probatione resolutionis subjiciendæ ad examen vocanda sunt: & quidem Carpsivii ejusque sequacium sententia, si tamen in rigore differt à nostra, ad hominem jam refutata est N. 49. Restant igitur sola placita Hugonis Grotii, Huberi, & Thomastii rejicienda. Et Hugonem Grotium quidem solidam refutabimus in solutione objectionum; Huberi vero Thomastique fallacias detegemus, monstrando primo;

Po-

Potestatem legitimam in Ecclesia Catholica jurisdictionem habere in Hæreticos, secundo & quidem etiam circa jus internum conscientia, seu circa hæresim, quam tertio non solum peccatum, verum etiam crimen esse una demonstrabimus, & quidem quarto crimen læsæ Majestatis, quinto summe nocivum proximo.

PROPOSITIO.

Judices tum Ecclesiastici, tum Laici in Ecclesia Catholica Hæreticos pœnis temporalibus, ac ipso etiam ultimo supplicio jure damnantur, ac damnant.

53. **R**ationes fundamentales insinuat S. Thomas, & primam quidem cit. q. 10. art. 8. in (-) ubi ait: Alii vero sunt Infideles, qui quandoque fidem susceperunt, & eam prostentur, sicut Hæretici, & quicumque Apostata: & tales sunt etiam corporaliter compellendi, ut impleant, quod promiserunt, & teneant, quod semel susceperunt. Secundum vero eadem 22. q. 11. art. 3. in (-) dum ait: Ex parte quidem ipsorum (Hæreticorum) est peccatum, per quod meruerunt non solum ab Ecclesia per Excommunicationem separari, sed etiam per mortem à Mundo excludi; multo enim gravius est, corrumpere fidem, per quam est anima vita, quam falsare pecuniam, per quam temporali vita subvenitur. Quibus argumentis S. ac Summus Doctor, quemadmodum ipsum in 2. P. Theologia nominat ipse Wollius, & cum eodem alii cordati Protestantes nominare tenentur, probat imprimis Jurisdictionem Ecclesie in Hæreticos, ex cuius defectu illa non potest pœnis corporalibus ad fidem compellere Infideles, etiam Catholicis Principibus subiectos; secundo assert causam, quare ipsos non solum possit excommunicare, sed etiam pœnis temporalibus;

Tom. II.

ac ipso capitis supplicio plectere. Quæ omnia jam sunt enucleanda.

54. Et quod ad jurisdictionem attinet, ita probatur. Protestantæ tenentur admittere primo, quod semel existit Ecclesia vere Catholica & Apostolica; nimirum ab Apostolis fundata; cum profanis enim nunc non disputamus. Admittere tenentur secundo, quod sicut nunc, etiam pro tunc homines per suspensionem Baptismi sive per se, sive per alios Fidem Catholicam amplecti, atque in ea perseverare promiserunt; his autem admitti legitima consequentia inferitur, quod dum à fide, quam servandam Ecclesia promiserunt, recedunt, eidem rationem reddere teneantur, quod est in ipsos Jurisdictionem habere Ecclesiam. Quod nec illi quidem negare possunt, qui omne Jus, quo in Ecclesia utitur, derivandum existimant à pactis & conventionibus haud secus, quam jura quævis collegialia Societatum Civilium; cum etiam in falsa eorum hypothesi pacto conventa observare teneantur singula membra, atque in eos, quantum ad horum observationem, vel totam Collegium, vel ejus Rector Jurisdictionem habeat. Jam vero certum est apud Protestantæ communiter, Ecclesiam Catholicam ab Apostolis fundatam incepisse ante hæreses, atque in hodiernum diem in aliquo Christiani nominis cœtu perseverare; ex eaque hæreses primam prodixisse, sicut prædixit Apostolus Actor. 20. v. 30. Ex vobis ipsi exurgunt viri loquentes per-versa, ut adducant discipulos posse se. Et 1. ad Timoth. c. 4. v. 1. Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam à Fide; attendentes spiritibus erroris, & astrinens Demoniorum. Certum est præterea, quod subsequæ hæreses vel ex eadem Catholica Ecclesia prodixerint, vel eam; quæ primum in Ecclesia schisma fecerunt, furculi sint: qui proinde omnes cum suis Profelytis ad eas societates pertinent.

Ooo

tinent.

tinent, quæ fundatæ sunt ab iis, qui contra fidem in Baptismo datam se ab Ecclesia separarunt; in quos proinde tanquam fidei fragos ac rebelles jurisdictionem exercere potest, non sicut ac Princeps in rebelles, eorumque posteros, quamdiu sub ejus jurisdictione manent, quemadmodum manent ratione Baptismatis Heretici.

Et hanc jurisdictionem agnoscit ipse Huberus Sect. 5. c. 3. N. 15. dum ait: *Ut per partes eamus, primo quod ad Fidei Confessionem attinet, si hæc imperantibus ad animum pertinet, jus habent ea, quæ vero cultui Numini adversantur, impediendi & puniendi; adfertque in hujus confirmationem exemplum Ezechie, qui ipsum etiam serpenteum æneum à Moyse factum, cui adolebant Judæi, comminuit 2. Reg. c. 18. & Josiæ, qui excelsa idololatrica destruxit ibi c. 23. subditque N. 16. Non tantum in Aethiis, & Idololatrias animadvertere possunt, sed & omnes, qui evidenter secus, quam fert publici Ecclesiæ consensus, docere instituant, & coherere atque coercendi jus habere videntur. Et quamvis ejus Commentator eum contradictionis arguat, quod sibi docuerit, in sensa hominum nulli esse imperium; ego tamen jure conseo, juvato Hubero hic veritatem excidisse, dum hic loquitur de hominibus, qui fidem veræ Ecclesiæ semel susceperunt, sibi vero videatur loqui de sensu hominum in statu libertatis. Probatum ergo est, assentiente Hubero, Ecclesiam habere jus in Hereticos. Nunc probandum venit, eam quoque habere jurisdictionem circa eorum jus internum, seu conscientie. Quod præstabitur numero sequenti, in quo hæresim non solum peccatum, verum etiam crimen publicum esse probabimus, ex professo vero N. 56.*

55. Et quidem defendere hæresim non esse peccatum tam est hæreticum, ut merito id censuerint ipsi Protestantes, qui propositionem illam paradoxam ac

impiam, à Thomasio excitatam, ac ab aliis sciolis propagatam communi sensu merito exhorruerunt; atque Thomasio Atheismi insinulaverunt, quemadmodum conquirerat ejus adorator Fleischerus in nova præfatione sue Introductionis ad Jus Canonicum. Nam si hæresis non est peccatum, nec incredulitas Judæorum, quæ prædicationi Christi, miraculis confirmatæ resistunt, peccatum fuerit est necesse: quis autem Christianorum salva fide id asserat, cum Dominus dicat in Evangelio Joana. 15. v. 22. *Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo; nimium incredulitatis, de qua alibi non semel arguuntur Prototypa Hereticorum Ecclesiæ Judæi*; Nec tamen evidentem Salvatoris cognitionem habuerunt infelices, cum Paulus dicat: *Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. 2. ad Corinth. c. 2. v. 8.* quo textu Paulus indicat, quare hæresis formalis sit peccatum; sicut enim Principes Judæorum, etiam non habuerint evidentiam metaphysicam de Jesu, quod sit Messias in Lege promissus, (quam Deus ipsis dare noluit, ne naturam revelationis, fidemque ipsam, qua vos in hoc sæculo ad evidentiam futuram in patria perducere vult, destrueret) nihilominus, quia idem Jesus sanctitate doctrinæ, innocentia vitæ, & splendore miraculorum suam missionem evidentiam morali ita probavit, ut nulla remanserit ratio dubitandi, nisi impudens, atque à præjudiciis culpabilibus præventa, merito arguuntur Judæi de peccato, quod in eum non crediderint; ita quoque Hereticus formalis, etiam si sua opinione persuasus sit, si tamen videat iudicium Ecclesiæ Universalis in Concilio Generali contra se stare, & nihilominus in errore persistat, peccatum temeritatis gravissimæ admittit est necesse; utpote qui solus vult sapere contra totum corpus, à quo sententiam maturat.

turiori longe consilio, quam à se discursum prudenter credere debet: quin imo qua Christianus insuper persuasus esse, quod Spiritus S. aliterit potius toti Corpori Ecclesiæ ad intelligenda eloquia Scripturæ, quam sibi.

56. Confirmatur hoc ex differentia immensa inter veritates revelatas, & naturales, quæ in hoc consistit, quod, cum priores evidentia intrinseca demonstrari possint, atque inde evidens eorum cognitio consequi; quantum ad illas se habeat intellectus, ut potentia necessaria, atque in sua sphaera manens, ita ut à nullo externo principio assensus ab ipso præstandi possit; & contra vero cum veritates revelatæ ex natura sua intrinsecam obscuritatem retineant, ab humano acumine impenetrabilem, ita ut assensus earum ultimo resolvatur in autoritatem revelantis, intellectus ad assensum earum non potest manere in sua sphaera, sed eget determinatione voluntatis, quæ cum sit libera, & consequenter obligata, ut intellectum carentem principio proprio determinationis seu evidentiam secundum id, quod prudentius spectatis omnibus est eligendum, determinet: hinc est, quod dum præjudiciis propriis acta, quæ moraliter deberet deponere, iudicium suum sequitur, pertinacitæ, & inde hæresis, ac peccati rea convincatur. Et hinc habemus, quare à Nicæna Synodo Arius, à Constantinopolitana Macedonius, ab Ephesina Nestorius, à Chalcedonensi Eutyches merito hæreses ac peccati fuerint condemnati, ut farentur vi suæ Religionis in Augustiniana Confessione adsertæ Protestantes; quamvis enim persuasus fuerint sententiam suam nisi autoritate Scripturæ, quia tamen hoc ex ipsa natura Mysteriorum Fidei non poterant scire evidenter, & nihilominus sententia contrariæ Conciliorum æque in Sacra Scriptura Traditionibusque fundatæ refragari sunt, hac sua œconomia imprudenter egerunt, pertinaces, hæretici fortiter

males, ac peccatores evaserunt. Ex his ergo patet primo bonitas definitionis heretice hæreticæ formalis initio hujus libri data, à qua majori ex parte dependet præfens controversia contra principium Thomasi. Patet 2. Quare hæreticus formalis, etiam si persuasus de sua opinione, nihilominus sit culpabilis. Patet 3. Quare in articulis Fidei detur legitimum dominatum super conscientias. Patet 4. Quare in principio Protestantium, quo Judicem Scripturarum statuant vel ipsam Scripturam, vel spiritum privatum, dominatum legitimis admitti non possit; cum in hoc systemate deficiat principium sufficienti alterum ad assensum prudenter præbendum determinandi, cum in eo inter diversa sententias sit æqualitas, id quod supra N. 8. latius deduximus. Patet 5. Quam impia sit sententia Thomasi, ejusque sequacium, qui hæresim formalem novissimis his temporibus contra sensum omnium retro Christiani nominis hominum non esse peccatum asserere ausi sunt, utpote qui non solum quatuor primis Conciliis Generalibus & Patribus, sed ipsi insuper Evangelio, quibus sane ratio erroris notam hac sua cerebrina novitate inurunt. Stabilita est ergo prima pars, hæresim esse peccatum. Si vero hæresim solum negarunt esse crimen publicum corporalibus poenis, ac ipso ultimo supplicio dignam, contra eos jam procedimus.

57. Hæresim in genere à Jure Civili reputari ut crimen publicum constat ex Lege 4. C. de Hereticis, ubi Theodosius, Arcadius, & Honorius decernunt: *Manichæos seu Manichæos vel Donatistas meritisissima severitate persequimur. Huic itaque hominum generi nihil ex moribus, nihil ex Legibus commune sit cum ceteris. Ac primum quidem volumus esse publicum crimen; quia, quod in Religionem Divinam committitur, in omnium futuram injuriam, quos honorum etiam (omnium) publicatione persequimur, — in mor-*

tem quoque (id est, post mortem) inquisitio extendatur. Nam si in criminibus Majestatis licet memoriam accusare defuncti, non immerito & hic debet subire (tale) Judicium. Quæ Lex esto loquatur solum de Manichæis, ad omnem tamen hæresim, in quantum est crimen publicum, & lege Majestatis divinæ, per rationem generalem extenditur. Huius ergo Legis ratio, quam etiam tangit S. Th. L. N. 51. citata, quamque cavilantur moderati Protestantæ, non solum illi, qui hæresim negant esse crimen, verum etiam qui illam crimen esse admittunt, iam est enucleanda, id quod ad normam moderati sæculi præstabitur.

58. Atque ut paulisper ad jus naturæ transeamus, omnes Protestantæ cum Grotio contra Fatalistas, ac Distas admittent, Gentes, saltem cultas, debere agnoscere Deum Conditorem Universi, divinamque Providentiam ejusdem Gubernatricem, atque vi horum attributorum à creaturis cognitionis præditis eidem deberi cultum: quo præsupposito etiam admittere teneant, quod dum Gentes in Civitatem coeunt, duo sibi jura fundamentalia, seu pragmatica, constituere debeant, nimirum Majestaticum, quo remanente penes communitatem, vel translatio in unum vel plures, prospiciatur Civibus de securitate à vi externa, ac de tranquillitate interna; aliud circa facta, quo cultus divinus reguletur à Civibus Numini exhibendus.

59. Scio, non negare Protestantæ Religionem externam secundum se, etiam in Statu naturæ puræ, constituere Jus publicum apud homines in Civitatem coeuntibus, & irreligionarios committere crimen publicum; at, quod præterdunt, est, Religionem internam, seu cultum Dei internum, qui consistit in dogmatibus, & cultum externum, qui necessaria consequentia ex dogmatibus, seu ex interna persuasione de Numine fluit, nequaquam esse rem toti Civitati com-

muniem, sed cuilibet Civi propriam: ita quidem ut in Statu naturæ homines in Civitatem coeuntés communibus suffragiis de cultu Dei interno nihil decretorie decidere valeant, nisi solum provisionaliter, nimirum, quod publice docti, aut fieri in cultu divino debent, aut quid interea constituendum, donec pars una convicta cedat alteri, & concordia una sit sententiarum. Ita Wolfius P. 8. Juris Nat. c. 4. §. 947. & seqq.

60. Sed hic denique radicem erroris produnt Protestantæ, qui hæresim vel crimen, vel saltem crimen publicum esse inficiantur, aut denique Imperio humano subiectam: cui proinde securus opponenda. Summa ergo erroris eorum in hoc consistit, quod, ut omnem compulsionem conscientiarum injustam declament, à Religione naturali argumententur ad revelatam, & à Statu libero hominum in systemate naturæ puræ in Religionem coeuntium ad Statum Ecclesiæ, cuius Religioni prohibenda Hæretici Sacramento Baptismatis se obstrinxerunt. Quamvis ergo facile admittamus Religionem internam, seu sentimenta circa dogmata in Statu Religionis naturalis esse rem privatam, atque ab omni compulsionem liberam; ex hoc tamen non licet argumentari ad Statum Religionis Catholice, cuius dispositio dependet à revelatione. Et hoc ideo, quia Religionis naturalis dogmata pendet à demonstratione, que suffragis plurium non comparatur; sed rerum ipsarum nexu, cuius respectio peculiaris est singulis; è contra dogmata Religionis Catholice dependent à revelatione, nec humano ingenio sunt penetrabilia, sed veritatem eorum denique assequitur is, qui sensum attingit revelantis: quem sensum, cum inter tot diffidentes Ecclesias, consentientibus ipsis Protestantibus, sola illa assequatur, que est vere Catholica & Apostolica; apparet, quod in systemate Ecclesiæ Catholice cultus internus Dei, seu sentimenta circa dog-

dogmata non sint res cuilibet in Christum credenti propria, sed toti Ecclesiæ Catholice & Apostolice communis: à cuius sensu si quis discedat, cum contra eum demonstratione ex hypothesi revelationis, quemadmodum in Religione naturali, se tueri nequeat, ab attingentia sensus per revelantem intuenti, etiam in sententia Protestantium, recedit; cum admittant solam Ecclesiam vere Catholicam & Apostolicam sensum revelantis attingere, cui recessu si pertinaciam iungat, culpabilem se reddit & peccatum committit ex dictis N. 14. Et quia per hunc recessum non hominum particularium sentimenta ex lumine naturali pendencia, ut fit in Religione naturali, sed Fidem revelatam, quo solo vinculo fundamentalis Communitatis nomen sortiti sunt homines, qui in Ecclesiam vere Catholicam coivere, & quo solo ablato hæc Communitas in aërem & fumum abit, tollere, quantum est de se, nitatur; in rem quam maxime, imo solam vere publicam & communem delinquit, adeoque crimen publicum, illudque omnium atrocissimum committit. Cumque idem hæreticus non habeat se sicut futurus Civis inter homines in Civitatem coituros, cum ille pro illo Statu nullo pacto se determinata Religioni alligaverit, nec consequenter cuiquam responsabilis sit circa dogmata; hic vero in Baptismate se obstrinxerit eam Fidem servare, quam tenet Ecclesia vere Catholica & Apostolica, id quod se spondisse fatentur non tantum omnes Protestantæ, sed etiam omnes retro Hæretici, dum deinde ab eius Fide pertinaciter dissentit, eidem responsabilis redditur: & quia simul committit crimen publicum, etiam pena corporali puniri potest.

61. Ex his ergo & antea dictis palpabile licet, quam erronea sint hæc tria Protestantium principia: Hæresis non est crimen, Hæresis non est crimen publicum, coactio conscientiarum, der Ve-

missen-Krang, est res illicita, que iudicant inexplugnabilia, quibusque fulti œconomiam Ecclesiæ Romano-Catholice circa hæreticos infinitis calumniis profundunt. Nec quemquam influxum in datam his duobus numeris theoriam habet illa questio: Quænam ex tot Cæcibus inter se dissentibus sit vere Ecclesia Catholica & Apostolica? sufficit demonstrasse illum esse Hæreticum formalem, qui ab eadem Ecclesia pertinaciter dissentit, eamque committere crimen, idque publicum, atque propterea etiam penis corporalibus, ac ultimo supplicio esse punibilem. Ceteram solam Romanam Ecclesiam esse vere Catholicam & Apostolicam probatum est luculenter initio huius Libri, quo Lectorem remittimus: ubi etiam æfugia ad S. Scripturam, & spiritum privatum, tanquam ad Iudices controversiarum refutata sunt.

62. Nunc evincendum, hæresim formalem esse crimen Læse Majestatis Divinæ, sicut blasphemiam; adeoque sicut hanc penis corporalibus, quin ipsa morte plectendam: non enim negabunt Protestantæ blasphemiam Creatoris esse mortem dignam, qui blasphemiam creaturæ, Regum nimirum terrenorum, eandem penam mereri profitentur. Sicut autem blasphemus injuriat Sanctitatem Dei, ita Hæreticus injuriat Veritatem Dei, dum negat verum esse quod revelavit; negat vero verum esse quod Deus revelavit, quia negat id quod credit vere Catholica & Apostolica Ecclesia, quod ipsum est per dicta N. præced. quod Deus revelavit; negat vero culpabiliter, quia contra promissionem in Baptismate factam, nulla demonstratione, que tamen requiretur ad ejus legitimationem, sed sola apparentia de veritate fultus, spreto Judicio Universalis Ecclesiæ, quod non nisi imprudenter facere potest, contrarium affirmat. Idem Hæreticus præterea crimen Læse Majestatis Divinæ committit, quia corrumpit Fidem, qua Deus voluit

voluit constare animarum suæ gloriæ semel associandam vitam. Sicut ergo, qui corrumpit pecuniam, per quam temporali vitæ subvenitur ex intentione Principis, crimen Læse Majestatis committit; ita multo magis, qui corrumpit Fidem, incurrit crimen Læse Majestatis Divinæ. Per quod patet discrimen inter hæresim & alia peccata in corpus proprium, v. g. fornicationem, & proximum; v. g. furtum, &c. Quæ est hæresis Læse Majestatis Divinæ, non tamen sunt crimina Læse Majestatis Divinæ, quia nimirum versantur circa rem privatam, non publicam, qualis est Fides, qua Deus electos suos in unam Societatem coadunare voluit. Et per hæc vindicantur manent rationes Sacratissimarum Legum Civiliū, præsertim Theodosianæ; ob quas permoti fuerunt Summi Principes penis corporalibus in Hæreticos animadvertendi; quorum auctoritatem temere & irreverenter nimis cavillant Protestantes.

63. Sed hæresi omnimodis, seu non solum Excommunicatione, aut penis temporalibus, à perisque Protestantibus admittis, verum etiam corporalibus, ac ipso ultimo supplicio Jure obviari posse ab Ecclesia, ejusque Protectoribus, confirmatur etiam ex eo, quod sit læssa boni proximi summi momenti, nimirum Fidei, in qua est vita animæ, teste Apostolo: *Iustus meus ex Fide vivit, & iterum sine Fide impossibile est placere Deo; & Salvatore ipso: Qui non crediderit, condemnabitur.* Et hinc est, quod idem Salvator Matth. 18. v. 6. pronuntiet: *Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.* Per pusillos, qui in se credunt, intelligit plebem simplicem Fidelium, qui ab Hæreticis, præsertim Hæresiarcho scandalizantur: quibus cum melius fuisset, si mola asinaria in collum suspenso submergi fuissent, priusquam & sibi & tot innocen-

tibus mortem æternam conscivissent: curpia Mater Ecclesia, ut animas à Sponso suo Coelesti sibi concederet, super quas, jubente Apostolo, invigilare tenetur, tantquam rationem strictissimam Domino redditura; à scandalo præservert, dum monitionibus, dum Excommunicationibus, dum Leviores penæ non sufficiunt, non possit penis corporalibus pie scire in putrida membra, ne totum tandem Corpus inficiatur? Sane, qui historiam Hæresium omnium Sæculorum attente perolverit, clare deprehendit, quod solis disputationibus vix una è medio sublata fuisset, nisi severitas penæ homines solidos à profundo lethargo excitasset, ut postea gratias agerent, se saluti æternæ spem consecutos Catholicæ severitate, quam Protestantium humanitate in foecordia manentes amisissent. Quæ ratio magnum Augustinum, qui speciosius Protestantium argumentis inmixis diu contrarium sentierat, permovit, ut tandem victus veritati Catholicæ manus daret. Qui proinde illud, *Compelle intrare, Lucæ 14. v. 23.* quod Protestantes de instantia adhortationis explicant, cum Catholicis etiam ad coalitionem propriam extendit Serm. 33. de *Verbis Domini*, dum ait: *Venerunt de plateis & vicis Gentes, veniunt de sepibus Hæretici; nam sepes, qui exstruunt, divisiones querunt. Abstrahantur à sepibus, evellantur à spinis. Sed cogi nolunt, voluntate, inquit, nostra iniremus.* Et causationes nostrorum Protestantium quibus respondet Augustinus: *Non hoc Dominus imperavit: Coge, inquit, intrare. Foris veniatur necessitas, nascitur inde voluntas.* Hoc est, nullus credit coacte: quis enim hoc nisi stultus asserat? sed coercitio penæ homines Hæreticos suis præjudiciis ebrios, & quasi securos, ac propterea veritatis Catholicæ incurios, ipsos veritatis, à qua necessario aberrant, alias non essent Hæretici juxta superius dicta, faciet attentiores, & ejusdem studiofiores,

res, ut inde nascatur voluntas Ecclesiæ vere Catholicæ & Apostolicæ judicio se conformandi. Et quæso cordatos Protestantes, si nulla alia coactio esset adhibenda reformationi Hæreticorum, quam sola instantia exhortationis, vel disputationis: quam faciem à primis suis inconvulsibus usque ad præsens tempus sortita esset Fides Catholica? numquid non omnes Sectæ, quas ipsi damnant, & quorum memoria solum superest, non solum de factis vigerent, sed etiam incrementa sumerent, contradicendi libidine, & hominum stoliditate suppetas ferentibus? Si ergo ipsi, hoc argumento convicti, in pace Westphalica tres tantum Religiones judicarent tolerandas, reliquorum Sectatores exilio damnantes: cur succensent Ecclesiæ Romano-Catholicæ, cum fidem pristinam ceuset, quanta est possibilis efficacia, factam testam tuendam? Sane numquam dabunt disparitatem solidam ad hoc argumentum ad hominem, nec refugere possunt ad pseudo-principium, hæresim non esse crimen, quod jam constitutum est.

64. Accedit, quod hæresis à Principe Catholico puniri possit pena corporali, ac ipso extremo supplicio, eo quod de se nata sit turbare pacem publicam, & quidem enormiter & injuste: & quod enormiter turbet Rempublicam, patet primo experientia, quam non negabit is, qui vel solam originem Hussitarum ac Protestantium legerit, ut veterum hæresum historiam prætereamus. 2. vero ex causa hujus turbationis, quæ est, quod quilibet hominum Religionem suam ut rem summam habeat, atque erga disidentes naturaliter aversionem quandam ac diffidentiam concipiat: quæ animi dispositio est in quibusdam sopiri possit, nihilominus vulgo semper adheret, ut proinde juris naturæ moderni Professores Protestantæ, est immunis Religio-nam, quæ nihil docent aut agunt Legi-naturæ diversum, summo opere commen-

dent, securus tamen & tranquillus longe Regnum pronuntiant illud, in quo una sola Religio colitur: quam tranquillitatem & securitatem cum hæresis de se turbet, & quidem injuste, cum contradicat Ecclesiæ vere Catholicæ & Apostolicæ Judicio, eaque res sit summi momenti, summarumque consequentiarum non solum quoad æternam, sed etiam temporalem Rempublicæ Catholicæ felicitatem, ut ex dictis patet; in illam Princeps Catholicus cum Ecclesia iure animadvertere potest penis corporalibus, ac ultimo etiam supplicio, quod erat demonstrandum. Nunc ad solvenda argumenta Protestantium nos accingamus.

Solvuntur Objectiones.

65. Qui titubantem Protestantium sententiam Hæreticos quidem posse puniri penis temporalibus, modo fortunarum directio, corporis castigatio, mutilatio, aut interfectio excipiat, quæ ipsa sententia, Judicibus modernis eorum Juris-Consultis, Catholicorum dogma stabiliunt: qui, inquam, hanc Protestantium titubantem sententiam de crimine dicto eripere voluit, videtur Hugo fuisse Grotius, qui primus in celebri suo opere de *Jure belli & pacis*, Juris naturæ, Gentium, Publicique eam normam effinxit, quæ modo tantam famam & æmulationem consecuta est in Scholis. In hujus siquidem operis lib. 2. ut Sectas sub Christiani nominis auspiciis Deum colentes sub hac præcise formalitate ab omni exteriori coercionem penaque liberis pronuntiet, hac via procedit: & imprimis N. 46. postquam statuisse, notiones illas, quod Deus sit, & res humanas gubernet, omnibus Gentibus, ita ut vix una excipi possit, semper fuisse respectas; inserit illos, qui eas, vel unam ex illis tollunt, quales fuerunt Epicurei, qui sustulerant divinam providentiam, jure coerceri posse nomine Societatis humana,

manæ, quam sine ratione probabili violant. Adducitque Himerium Sophistam actione in Epicurum dicentem: *Placitū igitur panam exigi? neuitquam: sed impietatis: placita tradere permittitur, non et pietatem oppugnare.* 2. N. 47. Cum cætera nōtiones, ut Deos plures uno non esse, nihil eorum, quæ videmus, Deum esse, non fiat æque evidentes; horum cognitionem temporum lapsu apud multos, aut, fuisse obliteratam, eoque facilius, quod Legibus non curaretur; eo quod absque ea aliqua saltem Religio consistere posset. & hinc infert, quod quamvis Lex divina falforum Deorum cultus maxime detestetur; non tamen in ipso Populo Hebraico omnes ejus culpæ convictos morte puniat, sed eos demum, quorum facta circumstantiæ habent singularem, ut eum, qui Princeps alios seduxerit, Deut. 13. v. 16. Civitatem, quæ incipit colere Deos ante ignotos, ibid. v. 23. eum, qui astra colit, ut Legem totam, ac proinde Dei veri cultum deserat, Deut. 17. v. 2. Quam rem etiam apud Esau posteros aliquo tempore pœnis fuisse subditam colligit ex Jobi 31. v. 26. & 27. Denique eum, qui liberos suos Molochō, id est, Saturno dederit Levit. 20. Confirmat dicta ex eo, quod Deus nec in Chananeis, nec in aliis Gentibus præciam Idoliatriam puniiverit. Quos Gentiles bifariam distinguit, in excusabiles, & ab hominibus certe non puniendos, eos nimirum, qui cum Legem à Deo præditam nullam acceperint, aut aliorum, aut aliarum rerum naturalium virtutes, aut spiritus, sive in imaginibus, sive in animantibus, sive in rebus aliis colunt, &c. & in impijs, magis quam errantes, eos nimirum, qui cacodæmonas, quos tales norunt, aut vitiatorum nomina, aut homines flagitiosos divinis honoribus colere instituant, aut qui Deos colunt hominum innocentum sanguine, quos coercendos ait. 3. N. 48. Probat eos, qui Christianam Religionem

amplecti nolunt, armis ad hoc non esse cogendos; tum quia veritas Christianæ Religionis, cum Religioni naturali ac primævæ non pauca superaddat, argumentis naturalibus persuaderi non potest, sed nititur factis Evangelicis, & gratiæ divinæ auxilio; tum quia Christo novæ Legis Auctori hoc placuit, ut ad Legem suam recipiendam nemo hujus vitæ pœnis, aut earum metu pertraheretur: id quod probat ex ep. ad Rom. 8. v. 15. Joann. 6. v. 67. Lucæ 9. v. 54. Matth. 23. v. 24. Item ex Tertull. Ex Constit. vulgo Apostolicis. Ex Ath. Chryostomismo. 4. N. 49. inquit: *Qui vero Christianismum docentes aut profitescentes eam ob causam pœnis subdunt, haud dubie faciunt contra ipsam rationem; & rationem subjungit: quia nihil est in disciplina Christiana (nimirum secundum se sumpta, & quantum ei aliquid insinceram non admittitur) quod humana Societati noceat; imo nihil, quod non prosit. Quod res ipsa loquitur, inquit, & extranei coguntur agnoscere. Et hinc infert: *Qui in tales severtunt, ipsi in ea causa sunt, ut puniri jussu possint.* Ac demum 5. N. 50. ad intentum suum descendens, statuit: *Eoi, qui in homines Christi Legem pro vera habentes, sed in ea dubitantes aut errantes, etiam si gravior sit error, & qui apud æquos Judices facie possit sacra autoritate, aut veterum consensu revinci, supplicij gratiantur, pernicite agere: quod offendunt, inquit, & ea que ante diximus (& nos jam retulimus) & Judæorum exemplum octus. Nam hi cum Legem haberent, que supplicij hujus vitæ sanciebatur, namquam tamen pœnis subdididerunt Soducaos, qui rejiciebant dogma Resurrectionis, verissimum quidem, sed in ea Lege non nisi obscure, & sub verborum aut rerum involucri traditum. Deinde crassius errantes excusans pergit: *Cogitandum hic quoque, quanta sit vis inolitæ opinionis, & quantum libertatem judicij minuat in suam cujusque Sectam studium. Adde, quod,***

quod quanta hæc sit culpa, pendet ex modo illuminationis, & alii animi dispositionibus, quas hominibus perferere non est datum. Hæreticus Augustino idemum, qui alicujus temporalis commodi, & maxime gloriæ principatusque sui gratia falsas ac novas opiniones vel gignit, vel sequitur. Cujus autoritate sententiam suam denique confirmat, sicut & Salviani, quas supra N. 45. retulimus. Item Athanasij, aliorumque. Quæ argumenta Grotij adoptarunt Recentiores Protestantium Juris Consulti, atque ad stabiliendam sententiam hæresim non esse crimen, nec consequenter ulla pœna dignum expoliverunt; nihil, quantum mihi constat, speciali nota dignum addentes, quibus proinde jam satisfaciendum.

66. Et quidem ad primum ejus fundamentum nihil reponimus quantum ad hoc, quod homines irreligionarios, quales sunt Athei, qui Deam, antiqui Epicurei, moderni Deistæ, ac Fatalistæ, qui ejus providentiam negant, pœnis coercendos statuunt; aperte enim ex hoc Grotij principio sequitur contra Huberi commentatorem, sensu hominum coerceri posse. At in hoc eadem successelemus, quod idè puniendos censet, quia humanam societatem violant, & quia pietatem, hoc est, Religionem omnem solunt. Venæta enim, atque à Catholicis omnibus cavenda statuere videtur principia, quorum primum est, non esse pœnis publicis coercenda nisi illa crimina, quibus violatur humana Societas. Secundum, quodque præcedentis corollarium est, quod non nisi irreligionarii sint ita coercendi, quod eandem Societatem violent, quæ Juribus Majestaticis, & circa Sacra in Gentibus coalescit; & hinc puncto 4. inapte agere, qui Christianos plectunt, eo quod Christiana Religio non noceat eidem Societati, quin prosit. Quod primum principium, quod tamen Hugo Grotius & eum sequentes bene multi Professores Juris naturæ à Protestantibus,

pro axiomate quasi primo ac basi Juris naturæ videntur assumere, quam falsum sit, vel ex eo patet, quod in illo blasphemia Creatoris & Gubernatoris Universi, sumpti etiam in illa idea generali, quam Hugo Grotius hoc Numero dicit inculpabiliter negari non posse, non esset pœnis publicis multanda; cum ille, qui semel aut sæpius blasphemat Deum, cæteroquin possit esse Religionarius, & bonus Civis, vel Miles, &c. Quod sententiam blasphemum, quantum non solum à Legibus positivis, sed etiam à Lege naturæ abhorreat, nemo est, qui non primo intuitu perspiciat; & ipse Hugo Grotius sibi non constans in eodem Libro agnoscit, cum N. 50. ait: *Julius illi puniatur, qui in eos, qui Deus sunt, irreverentes atque irreligiosi funt;* & cum illo Huberus cit. Sect. 5. c. 3. N. 22. ejusque Commentator. Nec minus falsum est, solos irreligionarios esse pœna coercendos, utpote aperte pugnant cum Sacris Literis. Et imprimis ipse Hugo Grotius ea; quæ hic N. 46. de Irreligionariis dicit, N. sequenti ad eos Religionarios extendit, quorum facta circumstantiam habent singularem, quos ait Lege Divina veteri fuisse punitos extremo supplicio. Et in novo Testamento Christianis Cæstibus data est facultas fratrem apostatam, seu à Christiana Religione ad idolatriam relapsū, ex Ecclesia relegandi, atque ab omni commercio Fidelium excludendi: 1. ad Corinth. 5. v. 11. Et numquid ipse Paulus ultore Deo cæcitate non percussit Pseudo-Prophetam Barjesu, quod quæreret Sergium Paulum Proconsolem avertere à Fide; quam eundem suadebat? Act. 13. v. 11. Et Petrus Simoni Mago oratione crura non confregit, dum Populum Romanum falsis portentis veller seducere, ut habeant genuina ejus acta? Cur ergo id, quod nascens Ecclesia fecit via extraordinaria, non possit adulta, & sæculari brachio sulca facere in seductoribus ordinaria?

67. Ad secundum argumentum Respondendo, ex ipso sequi, quod idololatriam, saltem ut habens circumstantiam singularem, in Legge Divina habita fuerit pro crimine publico morte punibili; atque hinc etiam Hæresiarchas, vel illorum discipulos, qui simul & Luna singularem facti circumstantiam quærat Grotius; quia facer textus per Solem & Lunam solum exemplificat verba præcedentia de servitio Deorum alienorum, non restringit. Et esto de Sole & Luna tantum loqueretur, causam Grotii non juvaret; nam etiam alia idola erant creaturæ, & si quid divinum suspicabatur in Statuis Gentiles, Judæi illi idem statuerunt in Stellis, & minus impie. Manet ergo vindicata Ecclesiæ praxis ex prototypo veteris Testamenti.

68. At dicit Puffendorfius, & post ipsum Commentator Huberi, argumentationem ex veteri Testamento ad Ecclesiam Christi non esse ad rem; cum à Statu Theocratico ad Statum reliquarum Rerumpublicarum non liceat facere consequentiam: Religionis vero & Reipublicæ Judaicæ plane diversa sit ratio ab aliis Rebuspublicis, præsertim à Christianis; ibi enim Religio immixta erat Statui, & Idololatria erat crimen Læse Majestatis.

Respondeo I. Grotium sentire, Deum poenam mortis decrevisse Judæis in Idololatriam lapsis, non quia Religio Judaica erat immixta Statui, sed ob adjunctas speciales circumstantias, scandali nimirum, vel adorationis creaturæ: Grotius ergo Puffendorio est contrarius.

Respondeo II. ex relatis autoritatibus id saltem evinci, quod possit dari peccatum in intellectu; si enim credere unum vel plures Deos esset res indifferens, cur tantas poenas fancivit Lex Divina in Judæos Idololatriæ? an forte quia Idololatria turbavit Rempublicam? sed cur non potius, quia abducebat à cultu veri Numinis? numquid Deus Religionem Judaicam instituit propter Rempublicam, & non magis Rempublicam Judæorum elegit, fovit, protegit, ut in ea verus sui cultus conservaretur? Ex pessimo ergo principio Thomafus negavit hæresim esse crimen.

Respondeo III. vanum esse esugium ad eludendas veteris Testamenti autoritates, recurrere ad hoc, quod Religio veteris Testamenti immixta fuerit Statui. Ego enim quantum capio, quantum sapio, non video aliud discrimen, quantum ad præsens caput, nisi quod Deus in veteri Testamento non solum Jus credendorum, verum etiam Politicum atome præscripsit; Christus vero Leges regundæ Reipublicæ ipsum colentis non tradiderit. Non aliter ergo immixta fuit Religio Judaica Statui, quam quod ea per Idololatriam deserta Reipublica Judæorum aliam faciem sortita fuisset, quæ mutatio non aliter exosa fuit Deo, teste sana ratione divinisque eloquiis, quam quia à vero sui cultu abducebat. Cum ergo hæresis non minus, quam Idololatria veram & sinceram Religionem tollat, eam eam absolute tollat, & Reipublicæ Christiano-Catholicæ faciem immittet, quæ mutatio non aliter exosa esse potest Deo, nisi quia à vero sui cultu abducit: cur ad eam colibendam, atque oves Christi à lupis præservandas Ecclesia non possit adhibere remedia in veteri Testamento ex eodem fine adhibita; præsertim cum Christus & Apostoli eorum adhibitionem nonquam interdixerint, ut ex dictis liquet; & ex dicendis patebit.

69. Id quod de aliis Gentibus adducit Grotius, non ferit nos; consistitur enim omnes Catholici, neminem esse ad Fidem cogendum nisi eum, qui semel suscepta Fide Catholica in fonte Baptismatis, eidem contraria dogmata amplectitur, ac pertinaciter defendit, ut late dictum est in argumentis pro conclusione firmanda adductis. Talis enim

committit crimen publicum Læse Majestatis Divinæ, & proximo de se summe nocivum, in eumque jurisdictionem Ecclesiæ ob susceptionem Baptismatis nata est. Quæ ultima conditio deficit apud extraneos, dicente Apostolo: *Quid enim mihi de his, qui foris sunt, judicare?*

70. Ad tertium fundamentum patet ex dictis: & quidem quod primam ejus rationem attinet, ultro fatemur, Religionem Christianam in genere non posse rationibus naturalibus persuaderi, sed hanc persuasionem pendere ex autoritate Evangelii, &c. ac simul divinæ gratiæ auxiliis. Nec insuper diffitemur, Christum noluisse quempiam sive ex Judæis, sive ex Gentilibus ad Fidem Evangelii cogi: & in hoc sensu etiam admittimus loca novi Testamenti ab ipso allata, circa autoritatem Patrum infra responderi. Sed quod negamus, est, hanc Christi voluntatem recte ad ipsos Hæreticos trahi posse; cujus contrarium probatum est, & infra declarabitur.

71. Ad IV. fundamentum concedimus, quod Anti-Christiani oppugnantes homines Christianissimum, ut à Grotio limitatum docentes aut præsentos, contra ipsam rationem agant, atque in causa sint, ut ipsi puniri possint, ut recte etiam sentit S. Th. à Grotio laudatus; sed dicimus rationem ab illo allatam, quod nimirum nihil sit in disciplina Christiana, quod humane societati nocet, imo nihil quod non possit, in hoc esse captiosum, & periculolam, quod à Grotio ejusque Sequacibus videatur assignari tanquam unica, ob quam Religionarii puniri vel non puniri possunt; ex ea enim inferunt, quod nullus hominum ob sola dogmata possit puniri rationabiliter, nisi ex illis actiones nascantur humane societati obnoxie: unde iterum deducunt, Sectas in Christianismo non posse jure puniri, quia tales sunt, sed solum ratione adjuncti, si nempe aliquid admixtum habeant, unde actiones contra Legem natura,

turæ, atque societatis humanæ tranquillitatem fluant. Quod quam falsum sit universaler loquendo, ex rationibus pro Conclusionem allatis in apico est, & ex ipsius Grotii principio hoc lib. N. 50. allato patet; ibi enim agnoscit, iuste puniri vel ipsos Idololatras, qui in eos, quos Deos putant, irreverentes ac irreligiosi sunt: cur ergo ab Ecclesia Catholica non possint puniri Hæretici, qui in eum, quem Christum credunt, irreligiosi sunt, & irreverentes, aliter de ipso sentiendo ac ipse revelavit, atque cultum eum prosequendo, quem ipse odit; neque excusat eos conscientia, quia supponitur culpabilis; alias Hæretici formales non essent, ex dictis N. 56. In variis ergo Statibus considerari debent Antichristiani Christianissimum irrationabiliter oppugnantes; vel enim tueantur solum Religionem naturalem, & hi ex ratione à Grotio assignata irrationabiliter Christianos persequuntur, cum nihil contra Legem naturæ doceant, vel agant; vel sint Idololatæ, & hi contra rationem impugnant Religionem, que eos ab errore cum sana ratione pugnantem eripere conatur; vel sunt Judæi aut Mahometani, & hi non nisi crassis præjudiciis agant contra Religionem, evidentiam credibilitatis, his depositis, facile perspicibilem habentem. Quæ & alia his similia non occurrunt in casu, dum Ecclesia vere Catholica & Apostolica hæreticos punit, esto ceteroquin non doceant, aut agant aliquid societati humanæ obnoxium; tales enim supponuntur in eius Fidem se obstruxisse, & consequenter ejus Jurisdictioni se subicisse; nihil enim decantatius est in Evangelio, ac toto novo Testamento, quam Fidei Catholica & Apostolica facta recte servanda vigilantia Pastoribus Ecclesie inculcata: tales præterea supponuntur Fidem Catholicam privatis erroribus labefactare, quin evertere velle quantum in ipsis est; optant enim omnes secum sen-

tire, & hoc quidem culpabiliter, cum in materia revelata, nullique demonstrationi subjacenti, à judicio Ecclesie vere Catholice & Apostolice recedant; & consequenter etiam à veritate Christiana, quæ apud solum Ecclesiam vere Catholicam & Apostolicam tantum reperitur per demonstrata N. 58. Et hinc fit, quod eadem Ecclesia, dum una & altera admonitio non proficit, eos coercere penis temporalibus etiam gravioribus possit, non ut volentes credant, sed, sicut dicit S. Augustinus, ut hæc amarior medicina sanati, ex volentibus volentes fiant, neque animas incautas, Christi sanguine redemptas, Ecclesie curæ sub gravissimis interminationibus à Christo concreditas in errorem, atque interitum perducant. Unde recte inquit S. Hieronymus relatus 24. q. 3. *Resecanda sunt putridæ carnes, & scabiosa vis à cavili repellenda; ne tota domus massa, corpus, & pecora, ardeat, corruptatur, putrescat, inteeant.* Arius in Alexandria una scintilla fuit; sed quoniam non statim oppressus est, totum Orbem ejus flamma populata est.

72. Et ex his patet responsio ad intentum principale Hugonis Grotii, non licere Hæreticos suppliciiis afficere. Demonstratum siquidem abunde est, cur Ecclesia vere Catholica & Apostolica his etiam durioribus mediis, in Principibus Catholicis natis, uti possit ad efficaciter conservandam Fidem Catholicam. Nec hic defendenda suspensio acta singulorum Episcoporum, aut Inquisitorum, si qui acti sunt zelo non secundum scientiam; hæc enim cause nostræ in genere vere non officiant. Huic vero non obstat exemplum Judæorum; nam iidem Judæi, qui Saducæos corporaliter non puniebant, Paulum aliosque Christianos, quorum Fides pro pura Secta in Judaismo habebatur, ut Acta Apostolorum, & communis consensus Scriptorum testatur, ad mortem usque persequabantur, esto inju-

injuste. Quo ergo spiritu persequeretur Judaicum Synedriion Christianos, eodem spiritu fortassis non tantum non puniebatur Saducæos, sed etiam in Civilibus ac Sacris cum ipsis communicabat: ex quo proin sequeretur, ab Ecclesia ne quidem iuste excommunicari & vitari Hæreticos; cum tamen Apostolus ad Titum c. 3. præcipiat: *Hæreticum hominem post primam & secundam correptionem devota, sciens, quia subversus est hujusmodi.* Ex quo recte inferant Catholici & Protestantes, Hæreticos posse ex Communitate ejici, ut vitari possint, quæ certe poena est temporalis.

73. Ad auctoritates novi Testamenti à Grotio fundamento 3. allatas respondet: & primo ad illud ex ep. ad Rom. 8. v. 15. *Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore;* dico, Apostolum ibi nihil aliud velle, quam homines in Lege Gratie distinguere ab hominibus sub Lege Moysis, quod hi ex caritate Deum colere debeant, sicut illum Judæi colebant ex motivo timoris. Non tamen voluit coercionem Hæreticorum excludere in Ecclesia, ut patet ex dictis N. præcedenti. Ad illud vero ex cap. 6. Joannis v. 68. *Dixit ergo Jesus ad duodecim: Numquid & vos vultis abire?* Item Lucæ 9. v. 54. & 55. ubi Jesus Jacobo & Joanni ignem de Cælo super inhospitales Samaritanos urgentibus respondit: *Nescitis cuius spiritus estis;* Respondet, & quidem ad primum, Christum omnino in dispensatione missionis suæ nullum voluisse vi externa ad suam fidem perducere, vel in ea conservare; tum quia hoc non fuit conveniens ipsi, quæ Fidei Auctori; tum quia nullam jurisdictionem temporalem exercere voluit; ex hoc tamen non licet inferre, quod Ecclesie noluerit concedere remedium externæ coercionis in Fidei suæ corruptores; alias eum Christus etiam adulteram abolveret, inferat Grotius, adulteria apud Christianos non posse morte

puniri, aut cum nullam jurisdictionem exercuerit, eandem jurisdictionem apud Christianos esse rem illicitam. Unde ad auctoritatem ex Luca dico, Christum ibidem solum prohibere vindictam privatam, seu punitionem ex viadicta ortam; Ecclesie vero mens non est, dum Hæreticos penis etiam corporalibus punit, exercere in eos vindictam, sed eorum emendationem, & Catholicorum præsertim pietatem pia hac severitate querit. Id quod tandem agnovit S. Augustinus, dum ad Bonifacium scribens, ait; *Quoniam multi per illas (penas) correcti sunt, & quotidie corriguntur, & se esse correctos, atque ab illa furiosa pernicie liberatos gratias agunt. Et qui odiant, diligunt, mollesque sibi fuisse saluberrimas Leges, quantum in infania destabantur, tantum recepta sanitate gratulantur, & in residuo, cum quibus fuerant perituri, jam simili dilectione nobiscum, ut pariter inflexus, excitantur.* Hac censura Magnus Augustinus sententiam recentiorum Protestantium afficit, qui & punitionem Hæreticorum ad mentem Ecclesie factam, dilectionem nominat: & vere dilectione nominanda est; tum ob fines mox relatos, ob quos eisdem punit; tum ex modo, quem in eadem punitione adhibet, dum non nisi refractarios post instantiam monitiones ab Apostolo præceptam plest. Ad parabolam de zizaniis ex Matth. 13. v. 24. objectam respondet S. Th. 2. 2. q. 11. art. 3. ad 3. *Quod sicut habetur in decreto 24. q. 3. aliud est excommunicatio, & aliud eradicatione; excommunicatio enim ad hoc aliquis, ut ait Apostolus 14. ad Corinth. 5. ut spiritus ejus salvus fiat in die Domini: si tamen totaliter eradicerentur per mortem Hæretici, non est etiam contra mandatum Domini; quod est in eo casu intelligendum, quando non possunt exspirari zizania sine exspiratione tritici.* Quod explicatius tradit q. 10. a. 8. ad 1. inquires: *Dicendum, quod per illam auctoritatem qui-*

quidam intellexerunt esse prohibitam, non quidem excommunicationem Hæreticorum, sed eorum occisionem, ut patet per auctoritatem Chrysostrami (& subinde etiam Augustini). — Quod ergo Dominus dicit: *Sinite utraque crescere usque ad messem, qualiter intelligendum sit, apparet ex hoc, quod subditur: Ne forte colligentes zizania, eradicatis simul cum eis & triticum.* Ubi etiam in responsione ad 3. rationem reddit; quare Infideles non possint cogi ad Fidem Catholicam ab Ecclesia, bene vero Hæretici, iniqui: *Quod sicut vovete est voluntatis, reddere autem necessitatis; ita accipere fidem est voluntatis, sed tenere eam acceptam est necessitatis: & ideo Hæretici sunt compellendi ut fidem teneant.* Dicit enim August. ad Bonifacium ep. 56. *Ubi est, quod isti clamare consueverunt, liberum esse credere, vel non credere: cui vim Christus intulit? (ea querelas Adversariorum) Agnoscant in Paulo prius cogentem Christum, & postea docentem. Cogentem inquam, ut supra dixit idem S. Doctor, non ut nolens credat, sed ex nolente tandem volens fiat, agnita tandem veritate.* Et per hoc patet ad auctoritates quorundam Patrum à Grotio allatas: vel enim loquuntur de non cogendis Infidelibus, vel si de Hæreticis idem sentiant, cum reverentia deserendi sunt, atque sententia S. Augustini (cum quo retractante sentire malo, quam primam sententiam edente) totiusque Ecclesie Romano Catholice sequenda.

74. Et ex hætenus responsis, rationibus Conclusionis omnia recentiorum Juris-Consultorum Protestantium diceria in auras abeunt. Præterire tamen non possum insignem calumniam, quam generalis Patrum calumniator Fleischerus, ut sepe jam notavimus, cap. 29. S. Au-

gustino impingit, dum N. 13. ait: Ipse S. Augustinus libro 99. Evangelii secundum Matth. c. 12. damnavit omnem coactionem in Religione, & persecutionem Hæreticorum; ut primum vero nactus est favorem Cæsarum, è vestigio mutavit sententiam, factusque summus Hæreticorum omnium persecutor: — ita ut jure dici possit Pater omnium hæreticorum, aller Robermacher. Hancene censuram meretur ille Contemptor sui Mundicæ Maximus Augustinus, qui adeo humilis fuit, ut non solum, qui subinde minus recte scripsisse sibi visus est, duobus libris retractaverit, verum etiam scelera olim commissa, edito publicæ Confessionis libro, toti orbi palam fecerit? Ex quo videat cordatus Lector, quæ fides homini impudenti adhibenda sit, dum §. 14. & seqq. mentitur, Romanos Pontifices punitionem Hæreticorum manutenuisse & auxilium subsequi sæculis, ut hoc specioso sub titulo eos è medio tollere possent, qui se illorum usurpatæ tyrannidi opponerent, horumque Fautores. Qui etiam §. 20. ut defendat hæresim non esse crimen, in eam impietatem delabitur, ut asserat: *Aber ich halte davor, dass ein vernünftiger Mensch nicht begreifen kan, wie es möglich ist, dass der Allmächtige Gott von dem Menschen, als einer elenden Creatur könne belsichtigt werden.* Hoc est: Ego vero credo, hominem ratione præditum non posse capere, quemadmodum possibile sit, quod Omnipotens Deus ab homine, tanquam misera creatura, offendi possit. Ecce ut teneatur hæresim non esse crimen, Christianam Fidem abnegat Juris-Consultus iste, Christumque cum tota S. Scriptura mendacem facit, quæ peccatoribus prædicatur judicium, & ignis æternus offensas divinas ulturus.

* * *
* * *
*

TITULUS VIII.

De Schismaticis.

1. Quamvis Titulo præcedente famosa Schismata in Ecclesia Dei orta retulerimus, præsens Tit. tamen occasionem tribuit agendi de Schismaticis exortis in Sede Apostolica per Antipapas, quorum notitia eo est Catholico utilior, quod illa comparata Hæreticorum calamitas in Sedem hanc ipsis exosissimam non semel retundere poterit; ex ipsa pariter Protestantes agnoscere debent singularem Christi Providentiam circa suos Vicarios, quos non tantum inter tot hæresum turbines, verum etiam in periculosis Schismatum procellis ad modernum feliciter regnantem Benedictum XIV. ininterrupto ordine conservare dignatus est, ita ut Luthero pessime vaticinanti,

Pellis eram vivus, moriens ero mors tua, Papa: non illepide succenseri possit,

Pellis eram vivus, moriens ero mors tua? pape!

2. Primum Schisma in Sede Romana An. 251. conflavit Novatianus Romanus Presbyter adversus Cornelium Papam.

A Novato Carthaginensi Sacerdote ad hanc temeritatem inductus fuit Novatianus. Artes, quibus Romanum Episcopatum invasit, describit Cornelius in ep. ad Fabium: in vilissimam nimirum Italiae partem misit quosdam deploratæ salutis homines, atque inde tres Episcopos rudes plane ac simplices Romam adduxit, à quibus inclusit ac inebriatis Episcopatum manuum impositione sibi tradi vi extorsit. Hoc obrento ad firmandum Schisma à suis Partitariis in ipsa Eucharistia participatione execrandum juramentum extorsit de non revertendo usquam ad Cornelium. Multos etiam Martyres in suum Schisma traxit Novatianus, quos deceptos ad Cornelii obedientiam retra-

xit Epistola sua Cyprianus. Ad quem sicut & ad Dionysium Alexandrinum legationes splendidas misit Novatianus; quæ tamen ingloriæ remissa sunt; S. Cypriano Ecclesie unitatem, & Cornelii legitimam electionem imprimis tuente, ac in Litteris suis singulos Episcopos hortante: *Ut Ecclesia Catholica Radicem & Matricem agnoscerent, & tenerent.* Notent hoc testimonium Cypriani Domini Protestantes, sicut & deceptorum à Novatiano Martyrum, qui in reversione ad Cornelium confessi sunt, se semper credidisse, unum Deum esse, unum Christum Dominum, unum Spiritum S. unum Episcopum in Catholica Ecclesia esse debere. Ut Antipapatum sustineret Novatianus, paulo post Schismati hæresim conjunxit, de qua egimus Tit. 7. Num. 16. in qua & obiit, Schismate cum ipso expirante, & Lucio aliique Cornelio legitime succedentibus.

3. Secundum Schisma contra Damasum Papam An. 366. conflavit Ursicinus Romanus Diaconus.

Hic contra Damasum legitimis electum suffragiis ordinatus est Episcopus, & multos ex Clero, Populoque Romano in partes pertraxit. Ex quo tam atrox orta seditio est, ut in Basilica Sicitiani uno die 137. cadavera reperta sint; & cum legitimam Damasum electionem convellere non possent Schismatici, ad calumnias conversi, Sanctissimum Virum adulterii accuserunt. Ursicinum Prætextatus sub Valentiano Urbis Præfectus Roma expulit, Ammisso teste, una cum Schismaticis; in Gallias exulare iussus est Valentiani edicto, quo etiam vivente quieverunt Schismatici; sed vita functo, & Valentiano Junio ac Gratiano imperantibus Ursicinus Romanam Sedem iterum invadere molitus est; sed eum & Schi-

quidam intellexerunt esse prohibitam, non quidem excommunicationem Hæreticorum, sed eorum occisionem, ut patet per auctoritatem Chrysostomi (& subinde etiam Augustini). — Quod ergo Dominus dicit: *Sinite utraque crescere usque ad messem, qualiter intelligendum sit, apparet ex hoc, quod subditur: Ne forte colligentes zizania, eradicatis simul cum eis & triticum.* Ubi etiam in responsione ad 3. rationem reddit; quare Infideles non possint cogi ad Fidem Catholicam ab Ecclesia, bene vero Hæretici, iniqui: *Quod sicut vovete est voluntatis, reddere autem necessitatis; ita accipere fidem est voluntatis, sed tenere eam acceptam est necessitatis: & ideo Hæretici sunt compellendi ut fidem teneant.* Dicit enim August. ad Bonifacium ep. 56. *Ubi est, quod isti clamare consueverunt, liberum esse credere, vel non credere: cui vim Christus intulit? (ea querelas Adversariorum) Agnoscant in Paulo prius cogentem Christum, & postea docentem. Cogentem inquam, ut supra dixit idem S. Doctor, non ut nolens credat, sed ex nolente tandem volens fiat, agnita tandem veritate.* Et per hoc patet ad auctoritates quorundam Patrum à Grotio allatas: vel enim loquuntur de non cogendis Infidelibus, vel si de Hæreticis idem sentiant, cum reverentia deserendi sunt, atque sententia S. Augustini (cum quo retractante sentire malo, quam primam sententiam edente) totiusque Ecclesie Romano Catholice sequenda.

74. Et ex hæcenus responsis, rationibus Conclusionis omnia recentiorum Juris-Consultorum Protestantium diceria in auras abeunt. Præterire tamen non possum insignem calumniam, quam generalis Patrum calumniator Fleischerus, ut sepe jam notavimus, cap. 29. S. Au-

gustino impingit, dum N. 13. ait: Ipse S. Augustinus libro 99. Evangelii secundum Matth. c. 12. damnavit omnem coactionem in Religione, & persecutionem Hæreticorum; ut primum vero nactus est favorem Cæsarum, è vestigio mutavit sententiam, factusque summus Hæreticorum omnium persecutor: — ita ut jure dici possit Pater omnium hæreticorum, aller *Robermacher*. Hancene censuram meretur ille Contemptor sui Mundicæ Maximus Augustinus, qui adeo humilis fuit, ut non solum, qui subinde minus recte scripsisse sibi visus est, duobus libris retractaverit, verum etiam scelera olim commissa, edito publicæ Confessionis libro, toti orbi palam fecerit? Ex quo videat cordatus Lector, quæ fides homini impudenti adhibenda sit, dum §. 14. & seqq. mentitur, Romanos Pontifices punitionem Hæreticorum manutenuisse & auxilium subsequi sæculis, ut hoc specioso sub titulo eos è medio tollere possent, qui se illorum usurpatæ tyrannidi opponerent, horumque Fautores. Qui etiam §. 20. ut defendat hæresim non esse crimen, in eam impietatem delabitur, ut asserat: *Aber ich halte davor, dass ein vernünftiger Mensch nicht begreiffen kan, wie es möglich ist, dass der Allmächtige Gott von dem Menschen, als einer elenden Creatur könne belsichtigt werden.* Hoc est: Ego vero credo, hominem ratione præditum non posse capere, quemadmodum possibile sit, quod Omnipotens Deus ab homine, tanquam misera creatura, offendi possit. Ecce ut teneatur hæresim non esse crimen, Christianam Fidem abnegat Juris-Consultus iste, Christumque cum tota S. Scriptura mendacem facit, quæ peccatoribus prædicatur judicium, & ignis æternus offensas divinas ulturus.

* * *
* * *
*

TITULUS VIII.

De Schismaticis.

1. Quamvis Titulo præcedente famosa Schismata in Ecclesia Dei orta retulerimus, præsens Tit. tamen occasionem tribuit agendi de Schismaticis exortis in Sede Apostolica per Antipapas, quorum notitia eo est Catholico utilior, quod illa comparata Hæreticorum calamitas in Sedem hanc ipsis exosissimam non semel retundere poterit; ex ipsa pariter Protestantes agnoscere debent singularem Christi Providentiam circa suos Vicarios, quos non tantum inter tot hæresum turbines, verum etiam in periculosis Schismatum procellis ad modernum feliciter regnantem Benedictum XIV. ininterrupto ordine conservare dignatus est, ita ut Luthero pessime vaticinanti,

Pellis eram vivus, moriens ero mors tua, Papa: non illepide succenseri possit,

Pellis eram vivus, moriens ero mors tua? pape!

2. Primum Schisma in Sede Romana An. 251. conflavit Novatianus Romanus Presbyter adversus Cornelium Papam.

A Novato Carthaginensi Sacerdote ad hanc temeritatem inductus fuit Novatianus. Artes, quibus Romanum Episcopatum invasit, describit Cornelius in ep. ad Fabium: in vilissimam nimirum Italiae partem misit quosdam deploratæ salutis homines, atque inde tres Episcopos rudes plane ac simplices Romam adduxit, à quibus inclusit ac inebriatis Episcopatum manuum impositione sibi tradi vi extorsit. Hoc obrento ad firmandum Schisma à suis Partitariis in ipsa Eucharistia participatione execrandum juramentum extorsit de non revertendo usquam ad Cornelium. Multos etiam Martyres in suum Schisma traxit Novatianus, quos deceptos ad Cornelii obedientiam retra-

xit Epistola sua Cyprianus. Ad quem sicut & ad Dionysium Alexandrinum legationes splendidas misit Novatianus; quæ tamen inglorie remissa sunt; S. Cypriano Ecclesie unitatem, & Cornelii legitimam electionem imprimis tuente, ac in Litteris suis singulos Episcopos hortante: *Ut Ecclesia Catholica Radicem & Matricem agnoscerent, & tenerent.* Notent hoc testimonium Cypriani Domini Protestantes, sicut & deceptorum à Novatiano Martyrum, qui in reversione ad Cornelium confessi sunt, se semper credidisse, unum Deum esse, unum Christum Dominum, unum Spiritum S. unum Episcopum in Catholica Ecclesia esse debere. Ut Antipapatum sustineret Novatianus, paulo post Schismati hæresim conjunxit, de qua egimus Tit. 7. Num. 16. in qua & obiit, Schismate cum ipso expirante, & Lucio aliisque Cornelio legitime succedentibus.

3. Secundum Schisma contra Damasum Papam An. 366. conflavit Ursicinus Romanus Diaconus.

Hic contra Damasum legitimis electum suffragiis ordinatus est Episcopus, & multos ex Clero, Populoque Romano in partes pertraxit. Ex quo tam atrox orta seditio est, ut in Basilica Sicitinensi uno die 137. cadavera reperta sint; & cum legitimam Damasum electionem convellere non possent Schismatici, ad calumnias conversi, Sanctissimum Virum adulterii accuserunt. Ursicinum Prætextatus sub Valentiano Urbis Præfectus Roma expulit, Ammisso teste, una cum Schismaticis; in Gallias exulare iussus est Valentiani edicto, quo etiam vivente quieverunt Schismatici; sed vita functo, & Valentiano Junio ac Gratiano imperantibus Ursicinus Romanam Sedem iterum invadere molitus est; sed eum & Schi-

Schismaticos ad orthodoxorum Episcoporum preces compescuit, Gratianus Augustus, & edicto dato ad Aquilinum Vicarium Urbis Ecclesie paci consuluit. De hoc Schismate legendi Rufinus lib. 2. c. 10. Socrates lib. 4. c. 24 & Sozomenus lib. 6. c. 22. qui etiam cum S. Hieronymo ep. 50. ad Pammachium inuocentiam Damasi vindicant. Nulla vero fides adhibenda Marcellino Presbytero Romano, ut nec libello, quem postea cum Faustino Diacono Theodosio Imperatori obtulit, utpote Schismatico. Cum Ursicino exliatum est Schisma, Sicio Damaso succedente.

4. Tertium Schisma Romæ An. 418. contra Bonifacium I. excitavit Eulalius. Bonifacius Presbyter canonice à majori Clericorum parte electus erat; Eulalio favit impense Symmachus Urbis Præfectus, Honoriumque falsis relationibus decepit; sed supplicii Romani Cleri libello de Bonifacii legitima electione certior factus Honorius, utramque partem Ravenensiam ad se vocavit, Synodum indicit Episcoporum, qui neutri suffragati fuissent, quæ de electione iudicaret. Interim vero dum Synodus pararetur, Eulalio pariter ac Bonifacio prohibitum est, ne Urbem ingrederentur, ad vitandos tumultus. Regis mandatis non paruit Eulalius; Urbem namque ingressus, seditioni faces subministravit. Quam ob causam Honorii edicto, Symmacho U. P. suggerente, pulsus Eulalius, & Bonifacius revocatus est, ipsique confirmata Sedes Pontificia. De quibus legantur Bonifacii & Symmachi rescripta. Occasione hujus Schismatis prima ordinatio circa electionem Romani Pontificis emanavit; Honorius enim ad preces Bonifacii edixit: *Si duo per ambitum electi fuissent, nullum ex his fore Pontificem, sed illum solum, quem ex numero Clericorum nova ordinatione divinum iudicium & Universitatis consensus elegerit.* Bonifacio in Sede Apostolica successit. Coelestinus I.

5. Quartum Schisma in Sede Apostolica contra Symmachum Papam An. 498. conllavit Laurentius.

Causa radicalis ejusdem fuit Festus quidam Romanus Senator, qui cum Constantinopolim ob quadam Reipublice negotia à Theodorico Rege missus, clam Imperatori Anastasio pollicitus esset, effecturum se, ut Henotico Zenonis Romanus Pontifex Anastasius suscriberet, & Romam redux defunctum reperiret Pontificem, curas impendit omnes, ut is eligeretur, à quo edictum illud subscribendum sperari posset. Multis igitur pecunia corruptis Symmacho, legitimis suffragiis electo, Laurentium opposuit Antipapam. Quo ex Schismate exdes in Urbe, grassationesque factæ, Senatu, ac Civibus varia in studia distractis; quæ perturbatio solidos tres annos duravit. Et primo quidem per Theodoricum Italie Regem fuit composita, qui Symmachum patris odiatum & pluribus electum suffragiis comperiens, secundum ipsam sententiam tulit; atque ita incendium sopivit quidem, sed non exlinxit: elapso enim anno Schismaticorum factio Symmachum denuo vexare cepit, affectis ipsi criminibus. Vistatorem, qui de his cognosceret, à Theodorico Rege petierant, obtinuerantque Petrum Alinensem Episcopum. Is Romam profectus nulla Symmachum reverentia persecutus est, quod tamen Rex, esto Arianus, imprimis Ennodius Ticinensis in Apologetico pro Symmacho. Tumultus ut sedaret Theodoricus, assentiente Symmacho, Synodum convocavit; quæ favente Rege decrevit, ut Symmachi causa divino iudicio servaretur, & ab æmulatorum suorum accusationibus liber parique declaratus sacra ministeria obiret, omnibusque Pontificatus Maximi iuribus in Urbe & extra frueretur. Adversus hanc Synodum, quæ pal-

palmaris dicitur, cum Schismatici Romæ calumnias spargerent libello, quem inscripserant, *Adversus Synodum absolutionis incongruæ*; quinta Synodus ab eodem Romæ congregata est An. 503. in qua libello Apologetico contra præfatum scriptum edito Synodica autoritas collata fuit, Schismaticique damnati. Idem Pontifex jam An. 499. Synodum Romæ coegit, in qua decretum est primo: *Ut omnes, qui vivente adhuc Papa alicui alteri votum promiserint, aut vota ex sinistra intentione in electione Papali dederint, loci sui dignitate & communione privarentur.* 2. *Ut Romanus Pontifex esset, qui consensu totius Ordinis Ecclesiastici, vel saltem suffragiis plurimorum electus fuisset.* Symmacho successit Hormisdas.

6. Quinto Schismate in Bonifacium investus est A. 530. Dioscorus Antipapa.

Quæ fuerit Schismatis occasio, incertum. Paucis diebus supervit Dioscorus, cum quo Schisma feliciter exstinctum.

7. Sextum Schisma Romæ abortum est inter Petrum & Theodorum A. 686. quorum alterum Clerus, alterum Exercitus Justiniani tutabatur.

Brevi exstinctum est hoc Schisma, nam Clerus Romanus communi consilio in tertium conspiravit, *Canonemque elegit, quem veneranda canities, simplex animus, quieti mores, religiosa vita, sacra eruditio, hoc præstant loco dignissimum.* Ejus electionem Senatus, Exercitus, Exarchus gratissimam habuerant.

8. Eodem Anno, post Canonis mortem, Schisma septimum Romæ exarlit inter Theodorum Archiepiscopum, & Paschalem Archidiaconum.

Originem habuit ex Populi Romani factione, cujus una pars foyit Theodorum; altera Paschalem. Schisma nascentis ut sopirent Clerici, Magistratus, & Exercitus Duces, summo consensu tertium elegerunt, *Sergium scilicet, natione Syrum, cui sponte cessit Theodorus; at Tom. II.*

Paschalis in Schismate pertinax coactus ipsum salutavit, sed suæ factionis hominibus Ravennam missis, Exarchum Romanum advocavit spe pecunie, qui ipsi Pontificum nomen ac dignitatem asserebat. Exarchus, cum Sergium legitimis suffragiis, & communi consensu vidisset in Sede Sancti Petri collocatum, Paschali suffragari non voluit, sed à Sergio exegit 100. auri libras, quas ei Paschalis promiserat, ac tandem iniique extorsit. Paschalis non multo post magis convictus, Pontificis sententia ab Archidiaconatus Officio dejectus est, & in Monasterium detrusus, ubi post quinquennium impænitens obiit.

9. An. 757. Theophylactus per menses aliquot adversus Paulum primum rebellavit; post hujus vero mortem Constantinus frater Totonis, unius è Magnatibus Romanis, & Philippus Monachus Schisma octavum & novum in Ecclesia Romana excitavit.

Et quidem mortuo Paulo I. Toto Dux Nepefinus Constantinum fratrem suum hominem laicum armata manu in Sedem Pontificiam intruse, Gergio Episcopo Prænestino per vim coacto, ut illum ordinaret. Conciliabulo vicinorum Episcoporum congregato, electionem suam probari fecit Constantinus; post annum vero & mensem unum cum Christophori Primitieri & Sergii ejus filii studio ac industria proxime deiciendus esset, Philippus Presbyter Waldipreti Presbyteri factione in Sedem Apostolicam intrusus est. Sed Pseudo-Pontifice utroque dejecto, summo omnium Ordinum consensu Stephanus illius nominis IV. natione Siculus, Pontifex renunciatus & inauguratus est. In Cellas novas deportatus Constantinus, indeque paulo post à Tuscis & Campanis Milicibus educatus, erutis oculis in platea jacens relictus est. Dehinc Stephanus Synodo coacta ex Italia & Gallie Episcopis, Constantinum in eam adduci curavit, ubi de invasione

Sedis Apostolicæ interrogatus, vim sibi à Populo Romano factam dixit, ac in terram prostratus, veniam à Patribus precatus est; sed mutato consilio, sequenti die propugnare voluit suam ordinationem; tum illum colaphis cardis iustum, extra Ecclesiam eiecerunt; & acta Concilii abili, quod in suæ intusisionis confirmationem collegerat, igni tradidit.

10. An. 824. Zinzinus Schismate decimo Eugenio II. vexavit.

Orta est dissensio ex dissentientibus suffragiis, sed Eugenii legitima electio Nobilium patrocino & favore vim sortita est.

11. Undecimum Schisma in Sede Romana contra Benedictum III. An. 855. conflatum est ab Anastasio Presbytero, olim Cardinali, à Romana Synodo sub Leone IV. deposito.

Electus fuerat summo cum consensu Benedictus III. stens & renitens. Cujus Legati cum decreto electionis à Clero, Senatu, Populoque Romano ad Augustos Lotharium & Ludovicum missi, ab Arsenio Eugubino Episcopo tracti in partes, fidem tetellerunt, & à Benedicti deficientes obedientia, praefatum Anastasium in Sedem S. Petri per summum nefas intruferunt. Factioni primo favebant Imperatorum Legati ad consummandam electionem missi, sed Cleri Populique constantia in tuenda Benedicti electione, & causæ equitate, victi Antipapam eiecerunt, & tum ipsi, tum ceteri, qui Schismatico adhaeserant, veniam erroris deprecanti, pedes ipsius osculati sunt.

12. Schisma duodecimum Romæ factum est in electione Formosi Papæ An. 891. à Sergio Romanæ Ecclesie Diacono. Hic tumultuariam reddidit Formosi electionem, à factione sua creatus contra ipsum Antipapam, sed Formosi pars superior evasit, ac Sergium expulit, ut Luitprandus testatur.

13. Post obitum Formosi An. 897. Schisma iterum in Romana Sede susci-

tatum fuit à Sergio homine nefario, & bis gradu dejecto à Diaconatu primum, dein à Presbyteratu.

Hic Sedem Apostolicam invasit, tenuitque dies 15. Hujus Antipapæ memoriam damnavit Romana Synodus sub Joanne IX. Illum vero Stephanus hujus appellationis VII. expulit intrusum, pariter intrusus; sed accedente Ecclesie consensu legitimus postea Pontifex.

14. Sub eodem Stephano An. 897. Bonifacius Schisma 14. conflare conatus est.

Erat hic Bonifacius Sacerdotii gradu motus, voluitque in locum Formosi irrepere; sed nec à Clero susceptus, à Stephano die 15. pulsus est.

15. An. 964. à Leone VIII. Joannis XII. amulo, Schisma 15. Romæ excitatum est, quod promovit Benedictus dictus V.

Ipsè Joannes XII. vix annos 18. natus Sedem Apostolicam invasit, & primus inter Pontifices nomen mutavit, cum antea vocaretur *Ostavianus*. Accedente Ecclesie consensu legitimus Pontifex fuit. Accusatus deinde gravium criminum coram Synodo Romana, cui interfuit Otho Imperator, depositus est illegitime, & in ejus locum Leo Romanæ Ecclesie Protosacerdos adhuc Laicus, ut Sigebertus scribit, in Antipapam electus ac consecratus est. At post duos menses pulsus est Leo à Romanis, Conciliumque in ejus electione habitum, à Joanne Papa contra acta Synodo damnatum. Quo mortuo eadem substitutus est Benedictus, cujus audita creatione, Otho Imperator se absque mora Romam contulit, ut ultionem de Romanis sumeret, qui sacramentum violaverant, quo se ipsi obstrinxerat, nullum se absque illius & filii ejus Othonis II. consensu Pontificem creaturos. Qui tandem suscipientes Imperatorem, Benedictum Pontificem illi tradiderunt, & Leonem Antipapam in Sedem S. Petri rursus intrudi passi sunt. Hic, habita Synodo Bene-

Benedictum in Ordinem Diaconorum, ex quo assumptus fuerat, redegit, & in exilium mandavit. An Benedictus V. fuerit Antipapa, dubito; ipsum talem censet Petavius in Rationario Temporum, Pontificem simpliciter vocat Natalis Alexander. Videantur dicta lib. 1. tit. 6. §. 2. N. 47. Qui §. huic titulo illustrando deservit.

16. Schisma decimum sextum in Romana Sede An. 997. conflavit Joannes Episcopus Placentinus contra Gregorium V.

Hunc Crescentium Tyrannus, qui molem Hadriani, tunc quoque dictam arcem Crescentii, ac demum Castrum S. Angeli occupabat, Romanique æmula Othonum potestate dominabatur, creavit Antipapam. Pontificis vero injuriam ulturus Otho, Romam cum exercitu properavit, expugnataque Arce, Crescentium ultimo supplicio affectit. Antipapam vero erutus oculis, auribusque, ac naribus multatum, a seculo impositum, facie ad caudam animalis versa, per Urbem ad ludibrium circumduci iussit. De quibus Glaber Radulphus lib. 1. Hist. c. 4. & B. Petrus Damiani ep. 11. ad Cadolam Antipapam.

17. Gregorius Cardinalis decimum septimum Schisma contra Benedictum VIII. An. 1012. conflavit.

Hic post ejusdem Benedicti canonicam electionem in Sedem Romanam intrusus, legitimum Pontificem expulit. Qui ad Henricum Germanie Regem confugit. Religiosissimus Princeps collecto Exercitu Romam properavit, premisso ante se cum numerofo & honorifico comitatu Pontifice. Imminente Regis adventu tertius Antipapa, ex Urbe aufugit; & Benedictus in Sedem receptus est. Legatur Glaber L. cit.

18. Decimum octavum Schisma, idque funestum, Romæ contra Benedictum IX. excitavit Sylvester & Joannes An. 1044.

Fuerat An. 1033. patris tyrannide intrusus in Pontificatum Benedictus IX. Alberici Tusculani Comitis filius decem annorum adolescens, quem passa est Ecclesia gemens & oppressa, ut majus malum, hoc est, Schisma evitaret. Annos 10. & amplius federat, cum Romani vitam ejus dissolutam averfati, Ptolomæi favore Consul ipsum eiecerunt, ac Joannem Sabinenfem Episcopum in Cathedram Apostolicam intrulere: qui malis artibus & pecunia sibi aditum ad summam dignitatem aperuit, ac nomen Sylvestri III. assumpsit. Antipapam post tres menses Benedictus IX. Tusulanorum Comitum auxilio depulit. Interim Pontificatus insignia tertius quidam usurpavit Joannes, Archipresbyter Romanus, ut scribit Leo Ostiensis lib. 2. *Chronici Cassin.* c. 80. Schisma sedavit Gratianus Religiosus Presbyter, cessionem tribus Pontificatum gentibus pacta pecunia persuadens, quem deinde Romanus Clerus tanquam Ecclesie liberatorem in Summum Pontificem elegit, nomen Gregorii VI. assumentem; qui tamen Pontificiam Dignitatem post duos annos, ac menses octo pluribus contra ejus electionem velut simoniacam contestantibus, in Synodo Sutrii celebrata volens habens deposuit; cui successit Clemens II. post cujus obitum Romanam Sedem rursus invasit Benedictus IX. jam dudum exauctoratus, eamque octo menses occupavit, donec mense Julio, Anno 1048. pax Ecclesie reddita est electione Damasi II.

19. Schismaticus 19. contra Nicolaum II. Anno 1059. Author fuit Joannes Minicus Velitrensis Episcopus, qui nomen Benedicti X. assumpsit.

Illum, defuncto S. Stephano IX. Gregorius Lateranenfis & Tusulanenfis, nec non Gerardus Galesenfis, cum aliquot Ponticum Romanorum factione, vi & armis in Sedem Apostolicam intruferunt; Petro Damiani cum ceteris Cardinalibus frustra reclamante, & Antipapam dicit

devoente. Cardinales fugere coacti; missa est ab eis ad Agnetem Imperatricem legatio, ejuſque assensu Gerardus Florentinus Episcopus Senis, Pontifex electus est; qui ab Hildebrando Cardinali, qui postea factus est Pontifex sub nomine Gregorii VII., & Godefrido Florentiæ Duce Romanus ductus, à Clero Populoque Romano in Sede Apostolica constitutus est; assumpto nomine Nicolai II. moxque Minicium Antipapam anathemate confixit. Quem tamen haud multo post communioni restituit, Sacerdotali gradu dejectum. Porro Nicolaus eodem Anno Romæ Concilium coegit Episcoporum 1132. ubi ad præcavendam impostera Schismata, quæ simonica lites non semel causerat, Decretum est editum, in quo potestas Laicorum circa electionem Papæ iure immutata est; utpote quorum avaritia & factionibus turbationes præcedentes plerumque in domo Dei factæ erant; Jusque eligendi præcipuum ad Cardinales Episcopos, tanquam pro hoc actu quasi Metropolitanos, translatum est; assumendi tamen ad hoc negotium erant Religiosi Clerici; et etiam respectu Laici, sed non necessario omnes; verum in casu factionum, etiam pauci: *Salvo tamen honore debito & reverentia dilecti Filii nostri Henrici VII. qui in presentiarum Rex habetur, & futurus Imperator Deo concedente speratur, sicut jam sibi concessimus, & Successoribus illius, qui ad hoc Apostolica Sede Personaliter hoc Jus impetraverint;* verba sunt Decreti apud Gratianum dist. 23. c. 1. Pro quorum intellectu notanda sunt hæc, quæ tit. 6. lib. 1. N. 47. & seqq. de Jure Romanorum Imperatorum in confirmationem electionis Papalis habito diximus; quod Jus cum personale fuerit, & à Sede Apostolica descendens, ut innunt verba Decreti Nicolai II. mox relata; jure iterum auferri potuit, ut late probavimus cit. Tit. in differt. De Investituris. De hoc Schismate legendi sunt S. Petrus Damiani, &

Leo Oslionis, &c. Notandum verò, occasione hujus Schismatis factum esse primum fundamentum, & factum veluti primum passum, quo Eminentissimum Cardinalium Collegium ad Jus eligendi summum Pontificem private ad Clerum & Populum successively pervenit, cum magno Ecclesiæ bono; utpote quæ hujus Sacri Collegii œconomia variis Summorum Pontificum Decretis ad privationem perducta, jam ab An. 1440. nullum Schisma in Sede Apostolica experta est.

20. Periculosum Schisma, idque ordine 10. post mortem Nicolai ortum est in Ecclesiâ Romana An. 1061. ac toto quinquennio duravit, Cadaloo Alexandri II. electionem impugnante, & nomine Honorii II. asumente.

Ova Schismati excoquendo posuit Procerum Romanorum quorundam factio, Galeriani præcipue Comitis, & Longobardorum quorundam Episcoporum, Simoniae & incontinentiæ vitii infamium, favente Guiberto Corrigha Parmensi, Auxilii Cæsares Cancellario. Hi ut Schisma constare, ac nervosius sustinere valerent, accitis quibusdam Germaniæ Episcopis, habito Basilæ Conciliabulo, Nicolai II. acta, quibus electio Romani Pontificis Romana Ecclesiæ Cardinalibus Episcopis præcipue, deinde respectu Clero Populoque Romano delata fuit private ad quoscumque alios, salvo nihilominus Romani Imperatoris privilegio, ut supra diximus; omnia rescindere & abrogare presumpserunt. Cujus facinorosi insolentia Cardinales movit, ut Ecclesiæ cito proficerent. Missa ergo ad Henricum IV. tum adhuc puerum, ac sub Agnetis Matris tutela constitutum legatione, sed Laicorum corruptorum fraudibus exinanita, advertentes summum Ecclesiæ periculum, electionem maturarunt; elegerunt autem Anselmum de Badagio, tunc Lucensem Episcopum, omnibus dotibus ad tantam dignitatem præditum,

ac

ac ipso Henrico familiare & gratissimum: qui hoc A. inauguratus & Alexander II. appellatus fuit. Electionis Pontificiæ nuntio ad Aulam Regiam perlato, Guiberto Cancellarius, alique adulescentes in Regis contemptum ac injuriam factam electionem conclamaverunt, & Cadaloo Palavicinum Parmensem Episcopum ab Episcopo Vercellensi, & Placentino, hominibus nequissimis eligi curarunt Antipapam. Qui Pontificatus insignia mox usurpavit, sibi que Honorii II. nomen assumpsit. Pecunia & armis Romanos sibi subjicere conatus est, Urbem non semel aggressus, magna que edita strage. Prævalere tandem Alexandrini, & repulsus est Pseudo-Pontifex, Godefredo Tuscorum Duce suppetias ferente. Qui denique in Papiensi, Florentino, Osbornensi, & Mantuano Conciliis damnatus est. In Osbornensi Concilio Imperatrix Agnes, quæ Guiberti aliorumque artibus fortasse delusa, impensè favit Antipapæ, autoritate Annonis Colonensis Archiepiscopi à tutela Henrici abstracta est: qui & paulo post habitis Comitibus Regni Administrationem suscepit, deferentibus Ordinibus, Guiberto Cancellario privatam ad sortem redacto. Cadalooi Affectu electionem vel potius inthronizationem Alexandrini impugnavit ex eo, quod facta fuerit incesto, & insultato Rege. Quorum calumniam ut repelleret S. Petrus Damiani, scripta ad Cadalooem epistola, ordinem hoc tempore in electione Romanorum Pontificum servandum recenset, inquit: *Cum electio illa per Episcoporum Cardinalium fieri debeat principale judicium, secundo loco jure præbeat Clerus assensum, tertio Popularis favor attollat applausum; sicque suspendenda est causa usque dum Regia Celsitudinis consulatur auctoritas.* Deinde opusculo 4. quod continet disceptationem in Synodo Osbornensi inter Advocatum Regium, & Romanæ Ecclesiæ defensores, ait: Cardinales Privilegium suum

Regi defendere, quin optare, ut conservetur; sed hæc vice assensum ejus in electionem non petisse, tum quia noverint, Regem, esto egregia indolis, attamen puerum esse, qui Privilegio ita Personaliter, concurrendi nimirum decretorie ad electionem Ecclesiæ Pastoris, uti necdum possit, cujus officium pro hoc actu supplevit Ecclesiæ ejusdem turris spiritualis. Addit Romæ tum eas, vigentibus factionibus periculosis, fuisse circumstantias, quæ impederint: *Ut de tam longinquis terrarum spatiis nequam Regia Clementiæ præsolari possimus Adventum.* Verba sunt Sanctissimi Cardinalis: ex quibus liquido cognoscere possunt Protestantes de causa Alexandri II. & Cadalooi Antipapæ, utra eorum iusta fuerit. Numque Jus Regium in electione & inthronizatione Alexandri II. violatum fuerit? Ab hoc tamen zmulazione fomite inter Sedem Romanam & Aulam perverissimam Henrici IV. excitatum est triste incendium, quod ipso adulto Ecclesiam Dei sub Gregorio VII. Alexandri Successore depavit, non obstante quod ejusdem electio ab Imperatore fuit confirmata: de quo lege quætionem dogmaticam de Investituris lib. 1. Tit. 8. N. 54.

21. Vigefimum primum Schisma contra Gregorium VII. excitavit Guibertus, quondam Ravennæ Archiepiscopus. Initium Schismatis injulissimi ponit Petavus in Rationario Temporum ad An. 1075. Sed depositionem iniquissimam Gregorii VII. intrusionemque Guiberti in Sedem Apostolicam factam esse in Conciliabulo Brixienſi An. 1080. cum Urspergensis testantur Authores reliqui. Ad hoc attentamentum exequendum perductus fuit Henricus IV. post Excommunicationem ac exautoritatem sui factam à Gregorio VII. in Concilio VII. à se Romæ celebrato Anno eodem 1080. teste Natal. Alexand. differt. 2. in Saecul. XII. art. 8. Qui art. 11. scribit: *Tantum abest,*

ut

Gregorii VII. sententia impium Regem ad penitentiam adduxerit, ut potius hoc (id est anathematis & exauctorationis) fulmine percussus in Schisma precipitaverit, omnibusque studiis vicem Pontifici reddere sit conatus. Prævis vero ad ipsam suam exauctorationem, Pontificis reciprocam exauctorationem molitum fuisse, patet primo ex Conciliabulo, quod ante An. 1080. Ultrajecti congregavit, in quo, teste Hugone Flaviniacensi in Chronico Verdunensi, per summum scelus excommunicationi adjudicatus est Gregorius, quia inter Misfarum Solemnia excommunicatus. Item ex altero, scilicet Moguntino, quod Sigebertus ad An. 1079. commemorat his verbis: *Henricus Imperator in Pentecoste Conventu habito Moguntie decrevit, Hildebrandum à Papatu esse deponendum, & Longobardiam petens, Guibertum Ravennæ Episcopum pro Hildebrando designat. Quod Concilium ad commodiorem locum post sui exauctorationem Brixiam Noricam transfudit Henricus, in quo pluribus in Gregorium VII. atrocissimis calumniis confectis, Schismaticus Princeps cum Episcopis conjuratis ejus obedientiam ejuravit, & Guibertum Ravennatum Episcopum Romanum Pontificem coronari iussit. An. 1080. à die 20. Junii ad diem usque 6. Julii duravit Schismaticus Conventus. Tringinta Episcopi adhiere, teste Mariano Scotto, cum Moguntie solum 19. adfuissent; eique præfuit exauctoratus Cardinalis Hugo. Candidus, teste S. Anselmi Lucensis Penitentiarium in ejus actis. Clementis III. nomen assumpsit Guibertus. Cujus Schisma eo damnabilis fuit, quod non inceperit Sede vacante, vel electione in diversa studia distracta, sed Pontifice legitime electo, & per Imperatorem ipsum Schismati Authorem confirmato: unde S. Anselmus Lucensis ad Guibertum scribens, ipsum merito cum Schismatum Romanæ Sedis Protoparente Novatiano comparat, dicens: *Noli ita**

que dicere, quia univversalis Ecclesia curans suscepimus; quomodo enim tibi commissa est Ecclesia, quem constat non intrasse per ostium, quod Christus est, sed aliunde ascendisse ut furem à Apostolica enim & Univversalis Ecclesia suam habebat Pastorem. Ut enim de B. Gregorio Patre nostro dicam, que de Cornelio scripsit Cyprianus: *Factus est Episcopus de Dei & Christi ejus judicio, de Clericorum pene omnium (& ut verius dicam) omnium omnino testimonio; — quo occupato, & de Dei voluntate, atque omnium nostrum consensu ordinato, quisquis jam Episcopus fieri voluerit, foras fiat necesse est, nec habeat Ecclesiasticam Ordinationem, qui Ecclesia non tenet Unitatem. Quisquis ille fuerit, licet multum de se jactans, & sibi plurimum vindicans, profanus est, alienus est, foris est: & cum post primum secundus esse non possit, quisquis post unum, qui solus esse debet, factus est, non secundus ille, sed nullus est. Hæc, que lib. 1. S. Anselmi contra Guibertum leguntur, refert Urspergensis Abbas Schismaticus in Chronico, subditque (ad tam illustri testimonio vim ac pondus demonstrandum): *Hæc priori sententiæ (Henricianorum scilicet) valde contraria scriptis Anselmi Episcopi, Vir literis apprime eruditus, ingenio acutissimus, facundia præcipuus, & quod omnibus majus est, in Dei timore, & S. Conversatione sanctissimus. Quod testimonium ex S. Cypriano Seculi III. Patre ac Martyre desumptum in confirmationem questionis dogmaticæ de investituris Titulo 6. libri 1. adornata hic attulimus: ut Domini Proteftantes videant, quales sensus primitiva Ecclesia circa Romanam Sedem, & circa jus electionum Ecclesiasticarum habuerit: que questio plenus intelligendo præfenti Schismati deserviet. Cæterum Guibertus Antipapa, cum res Henrici IV. post devictum eodem An. 1080. Rodolphum (ad quem Saxones defecerant, cui-**

cuique Jura Regni Germanici collata fuerant) superiores evasissent, cum eodem An. 1083. Romam properavit, ibique ab Episcopis Mutinensi & Ariminensi circa festum Pentecostes opera ejusdem Henrici coronatus est. Quin post mortem Gregorii VII. ejus Successorem Victorem III. vexavit Guibertus, quem idem Pontifex An. 1087. cum Apulix & Calabria Episcopis Synodum celebrans, omni Sacerdotali Officio & honore privatum, & ab Ecclesiæ communione segregatum pronuntiavit. Victoris Successor Urbanus II. An. 1088. anathematis sententiam in Guibertum Antipapam & Henricum Schismaticum à Decessoribus suis latam confirmavit, & promulgavit, simul & ordinationes Schismaticorum reprobandas edixit. Nihilominus præter plurimos Germanos, Rex etiam Angliæ Wilhelmus Guiberto adharebat, cui mira constantia restitit S. Anselmus Cantuariensis Episcopus. Mortuus est tandem cum sæculo infelix Antipapa, ac Patrimonii B. Petri depopulata Guibertus sed cum eo Schisma extinctum non est. Henricus enim in locum Guiberti successive instituit aut potius tantum incitavit Albertum, Theodoricum, & Magninulphum, quos debilis auctoritatis, & obscuri nominis fuisse ex eo colligo, quod scriptor recens & elegans vitarum Romanorum Pontificum Antonius Sandini in nota ad Paschalis vitam scripsit, ultimum assumpsisse nomen Sylvestri IV. quod vero alii duo nomen assumpserint, se non invenire. Ex Natalis Alexander satis innuit omnes hostes uno anno, videlicet An. 1100, quo ebit Guibertus, esse oppressos, dum ait: *Fasium, Ecclesiæ Annus 1100. Guiberti Antipapa obitus, & trium, qui ipsi in Schismate successore, exitus infelix, atque Godesfridi Bullionii in Regem Hierosolymorum inauguratio fecit. Sic denique Deus Sedem Apostolicam adharentemque ei Ecclesiam premit, non opprimi, procellarum fluctibus agitari, numquam sub-*

mergi permittit. Id quod vel maxime apparuit in præfenti Schismate, in quo potentissimus Imperator, Roma occupata, Romanum Pontificem in Arce S. Angeli opprimere, & tota ejus adharentia Guibertum ejusque Successores in Antipapatu manuteneri nequivit, sed cedere debuit una cum simonia, incontinentiæque illuvie, que pene totum Occidentis Clerum inundaverat, illi Petra, de qua Christus dixit: *Porta inferi non prævalent adversus eam.*

22. Schisma 22. vel potius 23. si Alberti & Sociorum ejus Schisma cum Guiberto connumeremus, contra Gelasium II. Paschalis Successorem excitavit Burdinus Gregorii VII. nomen assumens An. 1118.

Schismaticus incensor & promotor fuit Henricus V. qui postquam Paschalem secundum pro legitimo Pontifice agnovisset, postquam An. 1110. investituris solemniter tractatu renuntiasset, atque etiam jurasset, se nullas infidias structuras Pontifici, aut ejus obsidibus & Fidelibus; Anno deinde 1111. post ostensa fidei amicitia signa, quemadmodum sui Episcopi in retinendis Regalibus, que Pontifex Henrico se restitutum promiserat, ita ille in prætendendis investituris noviter animum obfirmavit; nec satis, nihil mali suspicantem Pontificem comprehendere & carceri mancipari iussit, tantaque exde in Romanos grassatus est, ut Paschalis suis malis immobilis, horum calamitate denum fractus, decreta circa investituras facta resciderit. Nec adhuc satis, Gelasium II. Paschalis Successorem idem Imperator dire vexavit, atque præfens Schisma conflavit, Mauritium Burdinum patriæ Lemovicensem, Archiepiscopum Bracarensem, Excommunicatum Antipapam creando. Ob cujus potentiam legitimum Pontifex Roma non absque magnis periculis ac laboribus in Gallias secedere coactus est: quam Ecclesiam de Romanæ Ecclesiæ statu commonuit, & contra Pseudo-

Pseudo Pontificem excitavit. Celebrata deinde Caput Antipapam & Imperatorem anathemate damnavit. Sed neque Gelasi morte Schisma cessavit; electo quidem unanimi Cardinalium consensu Callisto II. è Regio sanguine, & ipsius Henrici consanguineo, & Imperator & Antipapa resistunt; hic vero post sui inaugurationem factam in Gallis, in Concilio Rhemensi Henricum excommunicavit; tertio deinde Pontificatus Anno in Italiam veniens, Antipapam, Burdinum juvenibus Normannis, in Civitate Sutrina obsedit, cepit, ac in Cœnobii Cavenfis arce inclusit; qua expeditione feliciter terminata, & controversia de investituris inter ipsum & Henricum An. 1122. in Concilio Lateranensi I. ex animo composita, pax diu desiderata Ecclesie rediit. De quibus, præter Collectiones Conciliorum, videantur Authores corvi.

23. Abdicatis tandem prætensionibus in Romanam Sedem sub Henrico V. quorum occasione 4. posteriora Schismata in Sede Petri nata sunt, vigesimum quartum ortum est occasione electionis Theobaldi & Lamberti, sub nomine Cælestini II. & Honorii II. An. 1124.

Schisma hoc occasionatum est post mortem Callisti II. Comitibus enim pro novo creando Pontifice congregatis, ac divisim Cardinalium studiis, duo electi fuerunt Pontifices. Pars Lambertum de Fagnano Ostiensem Episcopum, pars Theobaldum Anstasiam Presbyterum Cardinalem elegit; illumque Honorium II. hunc Cælestinum II. appellaverunt. Sed ne dissensio ista in Schisma erumperet, Dei providentia effectus: nam Theobaldus indigni viri modestia dignitatem suscipere noluit haud canonice delatam. Lambertus plura suffragia habens post dies 12. electionem suam pariter vitiosam esse intelligens, quod Frangipanum arte conciliata, non liberis suffragiis facta esset, insignia deposuit coram Cardinalibus:

qui ejus humilitatem laudantes, ipsum summo consensu Pontificem venerati sunt, ut Pandolphus Subdiaconus, & Wilhelmus Tyrus lib. 13. de bello sacro referunt.

24. Schisma 25. Roma contra Innocentium II. Anno 1130. suscitavit, ac pertinaciter fovit Petrus Leonis Romani filius.

Electo siquidem in locum defuncti Honorii II. legitimis suffragiis Innocentio II. contra ipsum à factiosis intrusus est Antipapa Petrus Leonis Cardinalis, qui domus sue præcipua autoritate, & muneribus Senatuum Populorum Romanum facile traxit in partes, & Anacleto II. nomen assumens, legitimum Pontificem ut usurpatorem est insecutus. Qui in Galliam fugiens, primum ibi, tum à Regibus Angliæ, Hispaniæ, Hierosolymorum, & Lothario Imperatore susceptus est, Rogerio Siciliæ, Wilhelmo Aquitanis Duce Anacleto partes tuentibus: quem tamen posteriorem S. Bernardus miraculo à contumacia retraxit; qui etiam ad extinguendum Schisma præcipuum operam navavit. In Gallia à Ludovico Crasso honorifice susceptus Innocentius II. in Concilio Claromontano eodem Anno Antipapam anathemate confixit, quem sequenti A. in Concilio Sandionysiano & Leodiensi denuo damnavit. Illud denique in Synodo Pisana A. 1134. iteravit. Tandem Lotharii Imperatoris armis, & S. Bernardi adhortationibus ac miraculis fractæ Schismaticorum vires, Anacleto Antipapa insuper mortuo, utpote qui post octo tyrannidis arrepta annos impoenitens obiit A. 1138. Cum Schisma pene extinctum esset, evecti Rogerio Siciliæ Duce, Gregorium Cardinalem Presbyterum, Pontificis ornatum insignibus, & Victorem IV. appellatum, Innocentio II. opponunt; quod tamen non tam ex pertinacia Schismatici fecere, quam ut aliqua temporis mora interposita, pacem

cem cum legitimo Pontifice commodius inirent. Hujus sequeretur fuit S. Bernardus, qui Victorem Antipapam insignibus exatum mox ad Innocentii pedes abiecit. Cardinales quoque ac Clerici Schismatici, nec non filii Leonis, Anacleto Antipapæ defuncti fratres, ipsi juraverunt obedientiam, ut Falco Beneventanus in Chronico, & ipse S. Bernardus epist. 320. testantur.

25. Schisma 26. idque pertinax Anno 1159. contra Alexandrum II. conflavit Octavianus, dictus Victor IV.

Occasionem Schismati dederunt ipsi Cardinales, post mortem Hadriani IV. pro electione novi Pontificis triginta numero in Basilica Vaticana congregati; quorum pars potior sibi à partibus Guilelmi Siciliæ Regis, reliqua vero Imperatori Frederico Anobardo favebat. Quatuordecim ergo ex prioribus Rolandum Senensem, familia nobili Bardinella ortum, prius Canonicum Lateranensem, postea Cardinalem prius elegerunt Frederico favum; novem deinde ex posterioribus Octavianum Fridericianorum partium in Sacro Collegio Antesignanum Pontificem designarunt. Rolandus Alexander III. Octavianus Victor IV. appellatus est. Quinque Cardinales reliqui hesitantes primum, mox ad majorem partem se adjunxerunt, & suffragiorum numerum ad 19. auxerunt. Tum quinque ex his, qui Victori fuerant suffragati, ad Alexandrum etiam accesserunt; atque ita 23. Cardinales suffragatores habuit Alexander, quinque tantum Octavianus. Qui tamen superbia & audacia incredibili Pontificis vestimentis, quæ Alexandro in ipsa inaugurationis solemnitate è manibus per vim eripuerat, ornatus, faventibus Senatoribus & Nobilibus Romanis Frederico Imp. addictis, Sedem Apostolicam invasit. Alexander vim metuens cum suis Cardinalibus in molem Hadriani secessit, in qua ab adverso factione conclusi diebus 9. detenti sunt.

Tom. II.

Tandem Populus veritate & æquitate electionis cognita, Pontificem & Cardinales in libertatem asseruit. Qui Nympham cum suis se conferens, ibi Dominica post festum S. Marthæ ab Ostiensi Episcopo consecratus est, ubi Octavianum episcopo consecratos anathemate confixit. Legationes & Litteræ ab utraque parte missæ ad Principes. Fredericus Imperator Curiam in speciem Concilii Papiani convocavit, cui littere se cum renuisset Alexander III. quinquaginta Episcoporum, quos Imperatoris favor impellebat, sententia damnatus est; & Octavianus legitimus Pontifex sub Victore IV. nomine declaratus; qui tamen à reliquo pene orbe Christiano, etiam Græco tanquam Antipapa reiectus; acque ab Alexandro, qui consilio Vicario Romæ Jasio Cardinali in Galliam se receperat, iteratis vicibus anathemate cum suis Sæcutoribus percussus est. Obiit Octavianus Pseudo Pontifex An. 1164. ipseque substitutus est à Schismaticis factione duorum ipsius Cardinalium superstitum alter Guido Cremenensis sub nomine Paschalis III. quem Fredericus in Conciliabulo Herbipolensi An. 1166. coacto confirmavit, qui propterea ab Alexandro III. A. 1168. habita Romæ Synodo ab Ecclesie commanione solemniter amotus est, quin Imperio privare Fredericum aggressus est Alexander An. 1170. Mortuo Paschali Pontifice, Fredericus Imp. ceterique Schismatici tertium Antipapam Alexandro opposuerunt, Joannem Abbatem Strumensium. Tandem Fredericus ad frangem rediens, pacem linearam cum Alexandro inivit, Joanneque Antipapa, Callistus III. nuncupatus, Schisma egrevit. An. 1178. quo extincto Alexander An. 1179. Concilium Generale indixit prohibendo impiolem Schismatici, damnandis heresibus, & restaurandæ discipline, quo in Romæ in Basilica Lateranensi celebratum, ac Lateranense III. Oecumenicum XI. existit. In quo, quantum ad primum ca-

Rer

pus

put, Canone primo celebre decretum editum est, vitandis impostero Schismaticis opportunum, in quo dispositio Nicolai II. supra relata sublata est, ac constitutum, ut nulla Romani Pontificis electio censetur, in quam *duæ partes* Cardinalium non conspirarent: quam singularem dispositionem circa Sedem Summam noluit Concilium ad inferiorum Prælatorum electiones extendere, sed ibi Majoritatem Suffragiorum in antiquo valore permisit per dictum Canonem. Quo etiam factum est, ut per duo fere Sæcula nullum Schisma Ecclesiam vexaverit. Notandum præterea, hac dispositione auctoritatem eligendi Romanum Pontificem Cardinalibus respective à Nicolao II. auclam, ex quo private ad omnes extraneos fuisse collatam, ut Lib. 1. Tit. 6. N. 53. advertimus; quæ tamen in posterioribus his electionibus post Urbanum II. ad ipsos in communi fere jam transierat, ut patet ex relatis electionibus.

26. Vigefimum septimum Schisma in Sede Romana ortum est Anno 1328. per Petrum Corbaro è S. Francisci Familia, Nicolai V. nomen gerentem, adversus Joannem XXII.

Simile est hoc Schisma Schismatici Novatiani & Guiberti, eo quod excitatum sit legitimo Pontifici Thronum Apostolicum per legitimum electionem quiete jam possidente. Ad illud tandem devenit est per simulationes inter Ludovicum Bavarum, electum Regem Romanorum, ac Joannem Romanum Pontificem: unde etiam eruenta factiones in Italia Gibellinos inter & Guefos ortæ sunt, quorum primi partes Cesaris, alteri Pontificis tuebantur. Ludovicus enim cum sua factione subinde prevalens An. 1328. cum 4000. equitum Romam ingressus, ut mortali quodammodo ictu peteret Pontificem in Gallias degentem, die 12. Maji Schismaticis & Apollatis Minoritis cum Abbate Fuldensi Nicolao Fabrianensi,

alisque similibus farina viris cum promiscua plebe congregatis, Petrum Raynaldum de Corbaria Ord. FF. Minorum Professorem, insignem hypocritam, & muliercularium, Antipapam creavit, & Nicolaum V. appellavit, ab eoque iterum coronatus est, cum ipsi prius purpureum pileum imposuisset. Scenicum hunc Pontificem, Cardinales creantem, Joannem XXII. verum ac legitimum Christii Vicarium, Catholicosque omnes diris devotentem, Legatos insuper in Orientem mittentem, Joannes XXII. anathematæ cum omnibus suis Schismaticis fautoribus confixit. Nec diuturna fuit umbratilis ejus gloria; nam rebus Ludovici in Italia proligratis, eoque in Germaniam reverso, Corbarius Bonifacio Comiti se credit, quo sequestre veniam in Summo Pontifice obtinuit, insignia deposuit, Schisma & errores epuravit Pisis primum, postea Avenione, ubi se laqueo collo injecto ad pedes Joannis XXII. abiecit. A quo & obtinuit, ut nulli, nisi Summo Pontifici esset subjectus: qui Pontifex eodem & tris millia aureorum ad vitam sustentandam annue placitavit; eundem nihilominus sub honesta custodia in Palatio retinuit, ut probaretur, an ambularet in tenebris vel in luce? ubi post triennium mortuus est. Videatur S. Antoninus 3. p. Chronici, Alvarus Pelagius lib. 11. De plantu Ecclesie, Wadingus, & alii.

27. Omnium terretimum ac diuturnissimum Schisma fuit An. 1378. Ortum est in electione Urbani VI. cui in oppositam stetit Robertus Gebbenensis, Clemens VII. dictus.

Occasionem funesto Schismatici dedit Populus Romanus, qui Gregorio natione Gallo defuncto, quem duo ex eadem Natione jam præcesserant, precibus primum suasionibusque importunis, clamoribus deinde & minis Papam petit natione Romanum, aut certe Italum eligi, interruptionem etiam iterata in Conclave facta, adeo ut à tumultuante & furente Po-

Populo nihil non metuendum esset Cardinalibus, nisi ejus voto morem gererent. In his circumstantiis, quæ electionem tam parum liberam, adeoque facile oppugnamabilem ut minus canonicam redderent, pluribus suffragiis tandem electus est Bartholomæus Prignano, patria Neapolitanus, Barenfis Archiepiscopus; ubi Clero Populoque electionem gratam habeatibus, & Cardinalibus extra vim metumque positus à sex adhuc aliis electus, soliti que caremoniis inthronizatus, assumpto nomine Urbani VI. periculum videbatur finitum; sed cum Urbanus zelo rigoreque intempellivo inhumanius eos tractaret, ipsos ad Schisma precipitare visus est. Quare Anagninam fecerunt Cardinalis XIII. natione Galli, uno dempto Petro de Luna Aragonio: ubi proelatione facta coram Petro de Crota Archiepiscopo Arelatensi, monitoque primum per Oratores Urbano, ut dignitatem deponeret, quam legitima electione non esset consecutus, dem ipsi dixerunt, ut jus suum tueretur, ac processus contra eum habitus audiret: quibus juris formulis præmissis sententiam in eum tulere, ac Literas ad universos Fideles scripsere, Bartholomæum Barensem intrusum & Apostolicum Papam declarantes. Quibus peractis, Fundos in Regno Neapolitano se contulerunt, & tragicis in partes suas tribus Cardinalibus Italici, solo Cardinali S. Petri cum Urbano remanente, Robertum Gebbenensem Tituli SS. 12. Apostolorum Presbyterum Cardinalem, annos dumtaxat 36. natum, Pontificem elegerunt 21. Sept. ejusdem An. 1378. Qui Clemens VII. appellatus est. Quod Schisma ipso modo suæ originis prælagiebat eam, quam postea nactum est, pertinaciam ac diuturnitatem. Stabant enim ex una & altera parte rationes, non nisi ex intimis conscientiarum plicis eruenta: & quidem pro Urbani legitima electione in foro externo efficaciter militabat, quod esto

ejus prior electio fuerit conjuncta cum vi & metu, adeoque minus canonica; nihilominus secunda fuerit facta, & quidem unanimiter, à Cardinalibus extra metum omnino positus; at Gallici Cardinales inter alia coram Archiepiscopo Croto. 2. Augusti ejusdem anni iurejurando testati sunt, se nunquam in tuto positos fuisse, nisi votum suum in Urbanum dirigendo: quæ etiam iterata Conclavis pertractione percussis simulato animo eidem dedissent; atque eodem animo in ejus coronatione comparuisse, eique homagium præstitisse, uti testantur eorum Literæ Encyclicæ. Existente casu tam intricato, Joanna Siciliæ Regina, & Otho Vir ejus in protectionem suscepserunt Antipapam, offensi ab Urbano VI. Horum exemplum secutus est Rex Christianissimus Carolus V. & ejus Filius Carolus VI. inducti à Cardinalibus Gallici, Joannes Castellæ, & Petrus Aragoniæ Reges. E contra Wenceslaus Rex Romanorum, Italia & Germania penè tota, Anglia, Hungaria, Lusitania, ac ceteræ fere Nationes & Geates in fide & obedientia Urbani permanserunt. Nonnullis interdu variantibus, donec generali Concilio controversia dirimeretur; unde nomen *diversarum obedientiarum* in Ecclesia ortum est, quo se nomine in hoc Schismatico appellare maluerunt Christiani, quam Schismaticorum, cum ex dictis & dicendis omnes fere excusabili ignorantia laboraverint, quis esset verus Pontifex: quod vel ex eo patet, quod in singulis obedientis homines floerint vitæ sanctitate, quin miraculorum gloria illustres.

28. Mortuo Urbano VI. & Clemente VII. Antipapa Schisma perduravit, quod vigefimum nonum in Ecclesia dicere placet.

Equidem per Cardinales obedientie Urbani in Petri Sedem canonice substitutus est Romæ Bonifacius IX. Sed Cardinales obedientie Clementis, eo Aven-

nione An. 1394. mortuo, eidem substituerunt Cardinalem Petrum de Luna Benedicticum XIII. nuncupatum. Pro extinctione Schismatis multum laboravit Universitas Parisina, multique fuisse Benedicto, ut Pontificatum deponeret: at imperfuasibilis mansit Benedictus. Nec Bonifacius omnibus conatibus suis Principes ei adherentes ab ejus obedientia retrahere valuit. Id quod neque perficere valuit ejus Successor Innocentius VII. Post cujus obitum, cum Benedictus XIII. jurando promississet, se Pontificatu abdicaturum, si Necelegendus à Cardinalibus obedientie Innocentianæ idem à se ante electionem præstandum promitteret, quæ erat unica, etque exoptatissima ratio Ecclesiæ unionem redintegrandi. Cardinales ejusdem obedientie hac conditione suscepta A. 1406. elegerunt sub hac conditione Angelum Corrarium, Tituli S. Marci Presbyterum Cardinalem, magis in Procuratorem Pontificium, quam Pontificem, quamvis usque ad tempus requisitum pro resignatione verus fuerit Pontifex. Qui dum Savonam, ubi ex condito cum æmulo suo Benedicto de intra cessione agendum erat, se conferre negligeret, persuasus à Neponibus & Consanguineis, quos nimium fovit, infidias viæ ejus ibidem struit, tergiversationis & collisionis cum Petro de Luna (quamvis ipsam his artibus vicerit Petrus) auctor evasit. Schismatis proin extinguendi studio ab ipso secesserunt Cardinales, & cum adversæ obedientie Cardinalibus conjuncti Pisani Concilium indixerunt, & celebrarunt; in quo ipsum cum æmulo exautorarunt, & alterum Pontificem elegerunt: quo confilio dum medicas manus innocenti animo inveterato Ecclesiæ malo admoveere voluit Concilium, illud magis exulceravit; tres enim in Ecclesia post hanc electionem comparere Pontifices, Petrus de Luna, qui Benedicti XIII. Angelus Corragius, qui nomen Gregorii XII. as-

sumpsit, & recens electus Alexander V. Angelus enim Corragius Concilium Pisani disturbare conatus est, altero celebrato Austrie in Aquilejensi Provincia An. 1409. quod Universale dixit, quamvis paucissimi Prælati eidem interfuerint, in quo ejus & Antecessorum electio approbata, Roberto Gebbenensi, Petro de Luna, Alexandro, eorumque adherentibus diris devotis. Cardinalibus, qui à se secesserant, diem dixit Gregorius, in eoque tulit exautorationis sententiam, jam verus Antipapa, cujus nulla ab Ecclesiâ habita est ratio; sed Alexander V. legitimus Pontifex Decreta Pisani Concilii confirmavit. Quo mortuo à sedecim Cardinalibus electus est Balthasar Cosia Neapolitanus, Tituli S. Eustachii Presbyter Cardinalis, vir bello, quam Ecclesiæ regenda aptior, Gregorio ac Benedicto in suis obedientis interim perseverantibus: qui post celebratum à se Concilium Romanum, quod ob paucitatem Prælatorum in Generale evadere nequit, Concilium œcumenicum Constantinense ad Kal. Nov. An. 1414. indicit, in quo, Deo Optimo Maximo propitio, ultima tandem manus ad extinguendum horribile Schisma adorta est. In eo liquidem prioris collisionis labem eluit Gregorius XII. liberrima cessione facta in ejusdem Sessione 14. Et quamquam Joannes XXIII. qui sessionem ob pacem Ecclesiæ promissam juramento firmaverat, penitentia ductus dissolutionem ejusdem Concilii mediaretur; ejus tamen conatus in irritum abiverunt, nam Scaphisio, quo auferat, reductus, atque exautoratus saltem externis humiliter paruit: & quamquam mentem postea mutaret, ac propterea custodiæ traditus fuerit; quin ad Martinum V. qui ad indicibile gaudium Patrum ac omnium Ordinum Concilii unanimis Cardinalium suffragiis in Christi Vicarium electus fuerat, adductus, fuga elapsus sit; liber tamen, sui que juris factus, meliori consilio, suæque

que sponte Florentiam venit, ubi ad pedes Martini V. procumbens, cum legitimum Pontificem agnovit. Cum eodem Joanne & Petro de Luna exautoratus fuerat in eadem Synodo Constant. qui nihilominus Alphonso Regis Aragoniæ protectione fretus, ad ultimum usque halitum, desertus à Cardinalibus usque ad duos, atque à reliquo toto Orbe Christiano, in pertinacia permansit. Post cujus obitum idem Alphonso à duobus Pseudo-Cardinalibus eligi curavit in theatricum Papam Egidium Manione: quo demum cum Martino gratiam inuenit, insuauit Schisma extinctum est.

29. Trigesimum & ultimum Schisma ortum est in Sede Romana An. 1439. per Amadeum Sabaudia Ducem, qui nomen Felicis V. assumpsit, & contra Eugenium IV. stetit.

Schisma excitavit Concilium Basileense, postquam post Sessionem 25. in Conciliabulum Schismaticum degenerasset; prætextum sui ausus sumpsit ex Decreto Eugenii, quo Concilium illud dissolvit ac transferri præcepit: ob quam attentationem, ut dicebant Adversarii, Sessione 31. An. 1438. celebrata, Pseudo-Synodus Eugenium suspendit ab omni Pontificatus Administratione tam in Spiritualibus, quam in Temporalibus; nec satis, Sessione 34. An. 1439. ipsam depositionis sententiam in eandem, tanquam in notorium & manifestum contumacem, mandatis Ecclesiæ Universalis inobedientem, &c. vibrare ausum est idem Conciliabulum; cui tamen Sessioni non interfuerunt nisi 7. Episcopi, teste Augustino Patricio c. 114. aut ad summum 8. vel 9. Authore

Joanne Turrecremata, quos & nominatim recenset in responsione ad Basileenses; ac demum eodem A. Sessione 39. Kal. Decembris celebrata, Amadei Sabaudie Ducis in secessu Rippaleusi vitam religiosissimam agentis, in Summam Pontificem electio à Cardinali Arelatensi & 32. deputatis facta, promulgata est, qui nomen Felicis V. assumpsit. Quem dum damnasset Eugenius, ejus sententia Sess. 41. rescissa est. Schisma per aliam Synodum œcumenicam componendum judicavit Fridericus Cesar & Rex Christianissimus, Germania interim neutralitatem eligente: qua stante Fridericus nihilominus voluit, ut Legati sui Eugenium ut Romanum Pontificem venerarentur, non vero Felicem, quem etiam signo vel verbo talem profiteri solum cavuit ipse Imperator in habitu cum ipso colloquio. Res itaque hæc in suspensio mansit usque ad mortem Eugenii IV. que contigit 7. Kal. Martias An. 1447. electo enim in ejus locum Nicolao V. Fridericus Rex Romanorum in solemnè Ordinum Conventu confirmata neutralitatis abrogatione, & omni cum Felice V. & Basileensibus Patribus communicatione vetita, obedientiam ab omnibus Imperio subditis ipsi exhiberi iussit; & ipse Amadeus An. 1449. Pontificatum lubens deposuit, cujus cessionis tabulas exhibet Odoricus Raynaldus. Basileenses Nicolaum V. in Summam Pontificem elegerunt, ac Amadeum ceu concordia zelatorem, & Ecclesiasticæ pacis authorem commendarunt, quæ deinceps usque ad præsens tempus nullo Schismate turbata est.

TITULUS IX.

De Apostatis & Reiterantibus Baptisma.

1. **P**rimam rubricam hujus tituli partem prætereo; de Hæreticis enim, ad quos reducuntur, præsertim quantum ad historicam commentationem Apostataz, Titulo VII. hujus libri abunde egit, in quo etiam celebriora Ecclesie Schismata retuli: insuper Titulo VIII. Schismata in Sede Petri facta enarravi. Occasione ergo secundæ partis ejusdem rubricæ fidem datam libro III. Titulo 41. exsolvo, atque de Baptismo, qui est Janua reliquorum Sacramentorum, commentationem historicam instituo, acturus de ejus institutione, Ritu administrationis, Ministro, loco & tempore, quo subinde administratus est, de subjectis Baptismi, de Patriis, de Catechumens, ac Neophytis.

2. Sacram Baptisma tanquam primum inter Ecclesie Sacramenta, atque ad salutem omnibus necessarium instituit Christus Salvator noster.

Per Sacram Baptisma Gentes in suam Ecclesiam Christum voluisse congregare patet ex Marci ultimo v. 15. *Euntes in Mundum universum predicare Evangelium omni Creatura: qui crediderit & Baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur.* Ex quo loco etiam sequitur, Baptisimum fluminis, aut in ejus defectu saltem Baptisimum dictam fluminis aut sanguinis esse ad salutem necessarium absolute. Quapropter Synodus Tridentina Sess. 6. de Bapt. Can. 4. anathema dicit, *Si quis dixerit, Baptisimum liberum esse, non necessarium ad salutem.* Quando Christus Baptisma instituerit, non conveniunt Authores: alii contentibus illud fuisse institutum à Christo ante Passionem & quidem cum baptizaretur à Joanne, & hæc est communior Patrum opinio; alii è contra

volentibus, illud institutum fuisse post Passionem, dum Christus Marci ult. ad Apostolos dixit: *Euntes in Mundum universum, &c.*

3. Quantum ad Ritu adhibendi aquam in Baptismo nec olim fuit, nec hodie eadem disciplina est in Ecclesia Græca & Latina.

Propositio patet ex dicendis.

4. Imersionem, & quidem trinam, primis Ecclesie Sæculis in utraque Ecclesia adhibitam fuisse, constat ex utriusque Ecclesie Patribus.

Pro Ecclesia Orientali Saculus tertii testem habemus Cyrillum Hierosolymitanum, qui *Catechesi Mystag.* 2. sic alloquitur recenter Baptizatos: *Et confessi estis salutarem Confessionem, & mergi ter in aqua rursus emeristis, atque ita per hæc symbola triduanam Christi significatis sepulturam.* In Ecclesia vero Latina Sæculo II. collatum fuisse Baptisma per trinam imersionem testis est Tertull. lib. *De corona militis* c. 3. ubi relatis nonnullis, quæ Baptisimum præcedunt, ait: *Deinde ter mergitur.* Imo adeo constans erat illis Sæculis hæc baptizandi Ritus, ut quidam dubitasse videantur de valore Baptismi per infusionem collati, uti intelligere est ex questione à Magno proposita S. Cypriano; sic enim ei relabit S. Cyp. ep. 75. *Questi etiam, fili charissime, quid tibi de illis videatur, qui in infirmitate & languore gratiam Dei consequuntur, an habendi sint legitimi Christiani, eo quod aqua salutari non loti sint, sed perusu.*

5. Hanc trinam imersionem religiose quidem observarunt Christiani primorum Sæculorum, tanquam ab Apostolis usurpatam, non tanquam ad essentiam Baptismi spectantem.

Prima

Prima pars constat ex autoritatibus jam relatis, quam plures refert Gratianus dist. 4. *De Consec.* c. 78. & seqq. ex quibus Can. 50. Apostolorum, qui collecti sunt circa Sæculum V. vult: *Ut si quis Presbyter aut Episcopus non trinam merionem unius Mysterii celebret, sed semel mergat Baptismate, deponatur.*

Secunda vero ex eo, quod S. Cyprianus in responsoriis ad Magnum ait: *Unde apparet asperionem quoque aque instar lavacri salutari obtinere.* Quam resolutionem tanquam suo tempore certissimam amplectitur, & probat S. Augustinus lib. 6. contra Donatistas c. 7. & Walfridus Strabo Sæculo IX. Recte lib. de rebus Eccl. c. 26. scribit: *Notandum autem non solum mergendo, verum etiam desuper fundendo, multos fuisse baptizatos, & adhuc posse ita baptizari, si necessitas sit, sicut in passione B. Laurentii quemdam urceo allato legitimus baptizatum.* Ex illatis vero patet Baptisimum per infusionem primis Ecclesie Sæculis non fuisse usurpatum nisi necessitate exigente; quia Sæculo IX. solos adultos per infusionem fuisse baptizatos testatur idem Strabo L. cit. inquires: *Hoc solet evenire, cum proveliorum granditas corporum in minoribus vastis hominem tingi non patitur.* Et infra magis elucidabitur.

6. Hanc trinam imersionem Græci ex præscripto suorum Euchologiorum in hodiernum diem observant, quamvis infusione sæpius utantur.

Tellus est Goarius in notis ad Baptismatis Officium N. 24. inquires: *Antiquus imersionis mos hic connotatus; quamvis infusione nunc sæpius utantur Græci.* Quoad enim licuit observare, puerum sedentem in vase vel pelvi ad cubitum profunda, ter superinfusa non modice quantitatis aqua calida purificant. *Vel certe ne aqua copia obruatur, & forte nertium epotet, primum postum, & sinistra in ventre sustentatum, Sacer-*

dos capite & toto corpore salutaribus aquis abluit & lustrat.

7. In Ecclesia Latina Sæculo VI. trina & una merio in Baptismate usurpata est, pro diversitate consuetudinum Ecclesiarum.

Id colligitur ex epistola S. Gregorii M. ad Leandrum Hispanensem Episcopum lib. 1. epist. 41. & refertur à Gratiano cit. dist. c. 80. in qua scribit: *De trina merione Baptismatis nihil responderi verius potest, quam quod ipsi sensistis; quia in una fide nihil officit S. Ecclesia consuetudo diversa: nos autem, quod tertio mergimus, triduanæ sepultura sacramenta signamus.* — *Quod si quis forte etiam pro Summe Trinitatis veneratione existimet fieri, neque illud aliquid obstitit Baptizandos semel in aquis mergere, quia dum in tribus Personis una substantia est, respicibilis nullatenus esse potest, infantem in Baptismate vel ter, vel semel mergere.* Circa idem tempus Patres Concilii Toletani II. intelligentes inter Sacerdotes summas esse de trina vel simpla merione contentiones, atque Arianos ex trina merione arguere Trinitatem essentiam in Personis; autoritate S. Gregorii fecti decreverunt Can. 6. *Simplam merionem à Catholicis esse tenendam.*

8. Imersionis Ritus adhuc Sæculo XIII. fuit communis in Ecclesia.

Tellus luculentissimus est S. Thomas, qui 3. p. q. 66. art. 7. ait: *Tutus esse baptizare per modum imersionis, quia hoc habet communis usus; constat tamen ex eodem S. Doctore ibidem art. 8. quod eodem tempore Ritu infusionis seu asperionis nonnulli adhibere inciperent.* Qui Ritus nunc in Ecclesia Latina obtinet.

9. Præter hos Ritus versantes circa materiam Baptismi, forma ejusdem Sacramenti vario Ritu etiam adhibita fuit in Ecclesia.

Et imprimis notum est, Græcam Ecclesiam cum Latina in forma Baptismi non

non convenire verbotenus, quamvis conveniat in significatione; Latini enim ab immemorabilibus temporibus formam dictam active pronuntiant per verba: *Ego te Baptizo*, Græci vero passive per *to Baptizatur Servus Dei*, ut habet Eucherologium Gouii ordinarium, vel, ut habent Cryptoterentele, Belsarionis, & Barbarium S. Marci, *Baptizatur N.* in presenti indicativo, non *Baptizetur Servus Dei* in conjunctivo, ut in Scholis invaluit. Quantum ad reliquam formam baptismatis partem quamvis certum sit, Christum apud S. Marcum præcepisse, ut Baptizetur ad fidem suam accedentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. eam tamen in Actibus Apostolorum occurrunt testimonia, quæ fundeant Apostolos baptizasse etiam in solo nomine Jesu, ut cap. 2. 8. 10. & 19. Quibus permotus S. Th. 3. p. q. 66. art. 6. quaestionem hypotheticæ resolvit, inquit: *Ex speciali Christi revelatione, Apostoli in primitivâ Ecclesia in nomine Christi baptizabant (si nimirum baptizabant);* quam tamen dispensationem ultra tempora Apostolorum non extendit. Sed cum S. D. quaestionem hanc historice, & consequenter factum illud Apostolorum theoretice non examinaverit, Natalis Alex. cum aliis Eruditis recte negant, Apostolos baptizasse in nomine solius Jesu; dicuntur autem in Actibus Apostolorum in nomine Jesu Christi baptizasse, quod Christi auctoritate, & virtute baptizarent, seu Baptismo instituto à Christo, quem sensum ex ipsis textibus allatis, atque auctoritate Patrum in disert. 13. in Sæculum III. evincit; ubi etiam S. Stephanum Romanum Pontificem contra S. Cyprianum impatationes vindicat, quod nunquam decreverit Baptismum in solius Christi nomine collatum validum esse. Non item Nicolaum I. Sæculo IX. sedentem, in responsis ad Consulta Bazarorum cap. 101. ubi dicit valere Baptisma: *Vel tantum in nomine Christi collatum;* id enim Nico-

laum cursum, obiter, & ex opinione sua singulari dixisse, non ut Pontificem, & Christianorum omnium Doctorem ex eo cum Bellarmino & Estio probat, quod non fuerit consultus circa formam baptismi, sed an Baptismus à certis Personis collatus validus censendus sit: quorum auctoritate etiam in Scholis 2. Censuram suorum animadversionem resellit.

10. Præter hos Ritus ab Ecclesia Græca & Latina in administratione materie & forme baptismatis adhibitos, varietate etiam adhibite sunt cæremoniæ ad ejus solemnitatem spectantes.

Diversitate utriusque Ecclesiæ cæremoniaram perspicere licebit ex relatione ipsarum.

11. Ritus solemnitatis baptismi in Ecclesia Latina sunt trina insufflatio Sacerdotis in faciem baptizandi in modum Crucis; impressio Crucis in fronte & pectore baptizandi, Crucisque crebra iteratio. Exorcismi. Inmissio salis in os Catechumeni. Tactus auris Catechumeni cum saliva Sacerdotis. Unctio Catechumeni sacro oleo in pectore & inter scapulas, & christmate in summitate capitis jam baptizati. Impositio linteoli albi capiti infantis baptizati. Et immissio cerei accensi in manus baptizati.

De insufflatione S. Aug. serm. 1. de Symb. ad Catech. c. 1. N. 2. Non ergo creatura Dei in infantibus exorcizatur aut exufflatur. Item de peccato Orig. c. 40. Etiam prius in eis exorcizatur, & exufflatur contraria potestas. Et lib. 2. de Nuptiis & Concup. c. 29. N. 50. Neque enim ex quo esse cepit Manichæi pestilentiola doctrina, ex illo caperunt in Ecclesia Dei parvuli baptizandi exorcizari, & exufflari. Quo loco exufflationem Baptizandorum in immemorialem consuetudinem Ecclesiæ refundit S. Aug. Et Sæculo IV. Cyrillus Jerosolymitanus: *Exorcismos studiose suscipe, etiamque inspiratus jam & exorcizatus, videlicet in Baptismo.* Et ævo S. Aug. id est Sæculo

V. Celestinus Papa in ep. ad Episcopos Gallia: *Illud etiam, quod circa baptizandos in universo Mundo S. Ecclesia uniformiter agit, non otioso contemplerur intuitu, cum sive parvuli, sive juvenes ad regenerationis veniunt Sacramentum, non prius vita fontem adeunt, quam exorcismi & exufflationibus Clericorum spiritus ab eis immundus abigatur.*

De Crucis signatione Catechumenis olim fieri solita ait S. Augul. lib. 2. De Baptism. parvulor. c. 37. *Non unusmodum est sanctificatio, nam Catechumenos secundum unum suum quemdam modum per signum Christi (hoc est, Crucis) & orationem sub manus impositione putant sanctificari, quod idem repetit pluribus in locis. Et quidem lib. 1. Confess. ubi suæ inter Catechumenos relationis mentionem faciens ait: Signabar jam signo Crucis ejus.*

Quod Exorcismos in Sacro Baptismate adhiberi solitos attinet, de illis jam Patrum testimonia, agendo de exufflatione, retulimus.

De sale S. Augustinus Confess. lib. 1. cap. 11. N. 7. testatur: *Signabar jam signo Crucis, & condiebar ejus sale, jam inde ab utero Matris mæe. Idem asserit lib. de Catech. Rudibus c. 26. N. 50. & lib. 2. de peccatorum meritis & remiss. Adimplantur S. Aug. Concil. Carthag. III. An. 397. c. 5. ubi legitur: Item placuit, ut etiam per solemnissimos Paschalis dies Sacramentum Catechumenis non detur, nisi solitum sal. Et S. Isidorus Hispal. l. 2. de Officiis c. 20. Exorcizantur autem hi primam: Deinde salem accipiunt, & unguuntur.*

De salivæ cæremonia S. Ambrosius lib. de Mysterior. c. 1. N. 3. ita habet: *Aperite igitur aures, & bonum odorem vite eterne in balatum vobis munere Sacramentorum carpite, quod vobis significavimus, cum apertione celebrantes Mysteriorum dicereamus, Epheta, quod est, adaperite. Et N. 4. Hoc Mysteriorum celebravit Christus.*

stus in Evangelio, sicut legitur, cum mutum curaret & surdum. Et lib. 1. de Sac. c. 1. N. 2. Ideo ergo tibi Sacerdos aures tetigit, ut aperirentur aures tuæ ad sermonem, & ad alloquentium Sacerdotium.

De olei unctio ante Baptismum adhibita S. Cyrillus Hierosol. Catech. 2. Mystog. Exuti exorcizato oleo à summis capillis ad infimos usque pervenit igitur S. Ambrosius lib. 1. de Sacr. c. 2. N. 4. *Veniunt ad fontem, ingressus est, occurrit tibi Levita, occurrit Presbyter, unctus est quasi Athleta Christi. Pro Chrismatione vero post Baptismum susceptum lib. 1. tit. 15. N. 11. retulimus testimonium Innocentii I. & Concilii Arausiaci Sæculo V. celebrati. His adicio vetustiora Tertulliani de Bap. c. 7. Exinde egressi de Lavacro perungimur benedicta unctio de pristina disciplina, qua ungi oleo de corne in Sacerdotium solebant. S. Cyprianus: *Unge quoque necesse est eum, qui baptizatus sit. Sed de hac Chrismatione infra uberius, cum ritus Græcorum referemus. Eandem cæremoniam commemorat S. Ambrosius lib. de Myst. c. 6. N. 29.**

Linteolum album reliquia est vestis albæ, qua induebantur Neo-baptizati, & quam deposuerunt in Dominica prima post Pascha, in qua usque ad hodie dicitur Dominica in Albis. Et de hac cæremonia pleni sunt Patrum sermones.

De Cere S. Cyrillus Hierosolym. Catech. 1. init. *Qui fidei lampades nuper accendisti, nunc non exstinctas easdem manu tenendo custodite.*

12. Græcam Ecclesiam cum Latina in allatis cæremoniis conspicias, patet ex testimoniis Græcorum Patrum, quæ cum Latinis mox adduximus.

Hic ordine referam actum Baptismi à Græcis solemniter exerceri solitum, prout exhibebat eorum Eucherologium apud Gouarium. Itaque dum Sacerdos venit ad piscinam baptismatis, insufflatus in aquam, Cruce illam signat, & orationum adje-

2. Ter in vas olei insufflat, illudque tercio Cruce signat, quod tenet Diaconus, orationemque subjungit. 3. Cum Populo ter Alleluja decantat, tres Cruces, oleo in aqua effuso, facit. 4. Post exclamationem à Sacerdote factam offertur baptizandus; & Sacerdos accepto oleo Sanctæ Crucis figuram exprimit in ejus fronte, & in pectore, & in dorso, in auribus, in pedibus, in manibus. 5. Unctio vero toto corpore baptizat eum Sacerdos, erectum illum tenens, magnaque prolatione demergens, & deducens eum ex aqua. 6. Peracta Baptismi actione lavat se Sacerdos, baptizatumque sub certa verborum forma suis involveris inducit, & post orationem & exclamationem baptizatum S. unguento ungit, Crucis signum faciens in fronte, & in oculis, & in naribus, & in utraque aure, & in pedibus, dicens: *Signaculum domini Spiritus S. Amen.* Deinde cum Susceptore & puero in circuli modum procedit Sacerdos sub cantu, deinde legitur ex ep. ad Romanos: *Fratres quicumque baptizati sumus, &c.* & Evangelium sec. Matth. *In illo tempore undecim Discipuli obierunt in Galileam in montem, &c.* Postea fit protensa precatio, & demissio. In his ceremoniis Baptismi Græcorum nihil occurrit de sufflatione, Crucis signatione, & Exorcismis Latinorum; sed notandum, Græcos has ceremonias applicare in oratione ad faciendum Catechumenum sive adultum, sive parvulum, in qua habetur: *Et in faciem ejus ter insufflat, terque faciem, & pectus ejus Cruce signat, & manu ejus capiti imposta dicit, In nomine tuo Deus, &c.* Post quam orationem sequuntur Exorcismi; de saliva vero, sale, ac cereo, cujus tamen meminit Cyrillus P. Græcus, nihil habent Euchologia Græca, sicut & de linteo albo, nisi velimus hanc vestium veterum baptizatorum memoriam Græcos per involuera parvulorum supplere. In Variantibus Lectionibus apud Goarium legimus, quod Sacerdos

puero post baptismum cucullam imponat. Ex his ergo per combinationem deprehendit Lector, quemadmodum in ceremoniis solemnitate Baptismi Ecclesia Latina cum Græca de facto conveniat, accidentalesque differentias in applicatione earum ceremoniarum, in quibus conveniunt, dignoscet. Hic animadvertendum, Græcos ad singula baptismata fontem baptismalem benedicere, quod Latini non faciunt. Secundo, Græcos per unctionem baptizatorum ipsis conferre Sacramentum Confirmationis, Latini vero per Chrismationem capitis nequaquam hoc intendunt. Græcos vero & censere, & intendere conferre per illam unctionem Sacramentum Confirmationis, ad cuius applicationem dicunt: *Signaculum domini Spiritus S. Amen;* evincit Goarius in notis ad officium S. Baptismatis N. 28. primo ex Romanæ Ecclesiæ sensu, quæ ita signatos pro confirmatis tenet; secundo ex totius Orientalis Ecclesiæ fide, quæ nobiscum contra Novatores septem Ecclesiæ Sacramenta constantissime defendit, ac inter ea Confirmationem, quam hæc Chrismate se conferre consistit, &c. Meritoque suggillat quosdam Theologos Catholicos, qui dicere ausi sunt, Græcos quidem hoc Sacramentum non negare, sed vel eo nunc semetipsum orbasse, vel illud ad Ecclesiæ mentem non recte administrare, innixi Scholasticis illo argumento, quod ejusdem materia sit manuum impositio; cum tamen omnia Græcorum Ritualia tam antiqua, quam recentiora hujus manuum impositionis ne semel quidem meminerint, sed constantiter hujus Chrismationis. Certè Can. 9. Il. œcumenicæ Synodi, in Euchologio Goarii pag. 273. relatus, Hæreticos non rite baptizatos vult rebaptizari; rite vero baptizatos solum hoc Chrismate ungi, id est, confirmari. Unde Recentiores non pauci Theologi ex defectu notitiæ Historiæ Ecclesiasticæ non semel lapsi sunt in suis scholasticis altercationibus.

cationibus circa materias & formas Sacramentorum, quod videri licet in materiis & formis Ordinum lib. 1. tit. 11. N. 16. quasi vero Christus omnium Sacramentorum materias & formas atome determinasset. Hinc pro majori illustratione revolvatur tit. 15. ejusdem libri §. 2. & 3. videantur etiam inferius dicenda de Catechumenis.

13. Utriusque Ecclesiæ ceremoniæ circa solemnitatem Baptismi sunt antiquissimæ, & rationabiles, & consequenter à Protestantibus irrationabiliter rejectæ.

Prima pars, quantum ad earum antiquitatem, patet ex dictis N. 11. cum Patres sæculi II. III. IV. earum mentionem faciant, tanquam per Traditionem acceptarum: qui Patres cum fuerint per Asiam, Africam, & Europam dispersi, signum est, plerisque illas ceremonias sub ipsis Apostolorum temporibus incespisse. Rationabiles vero sunt, tum quia effectum spiritualem habent, tum quia nate sunt à Baptizatorum & altantium mentes ad varios pietatis affectus excitare, tum quia sunt signa eorum, quorum baptizati in executione propositi in Baptismo suscepti cum fructu spirituali reminiscantur; ut testantur iidem Patres. Et quidem quod sufflationem atinet, S. Aug. serm. 1. de Symb. ad Catech. c. 1. ait: *Sicut nobis, & parvuli sufflantur, & exorcizantur, ut pellatur ab eis Diaboli potestas inimica, quæ deceptit hominem, ut possideret homines.* Quin non dubitat S. Pater ex hac Ecclesiæ ceremoniâ contra Pelagianos probare exitiantiam peccati originalis. Et Christum legimus sufflasse in discipulos, dum eis daret Spiritum S. & exorcizasse energumenos. Crux vero in fronte baptizandi imprimitur, ut Crucem Christi non erubescat, in pectore, ut illam diligit; sæpiusque iteratur, ut significetur, baptismum vim omnem habere à Cruce Christi. Si autem quarant Protestantes, cur Exorcizati-

mi adhibeantur in iis, qui domi non baptizati sunt? iis responderetur, non ut ab eis expellatur diabolus, sed ut arceatur, ne ad eos accedat, ne eis noceat. Sales autem in Ministerio Catechumenis dandos Patres decrevere: *Ut eorum gustu condimentum sapientia percipiant, neque dissipentur à sapore Christi, nec sint fatui, & retro respiciant, inquit S. Ambrosius supra relatus: seu ut significetur gratia, quam dat Christus ad ferendos labores, ad sustinenda prælia vite Christianæ: item ad tollendum suave jugum Christi, cui se submittit Catechumenus. Nec turpiditatem in eo quarant Protestantes, quod Græci totam corpus inungunt, hoc enim Ministerium substant apud fœderis Diaconissæ, uti monstravimus Lib. 1. Tit. 11. N. 35. & quidem decentissime, quæ etiam Mulierum corpora in ipso Baptismo caute & decenter nudabant. De veste alba, in cuius locum successit linteolum, inquit S. Ambrosius lib. de Myst. cap. 7. N. 34. *Accepti post hæc vestimenta candida, ut esset indicium, quod exueris involuorum peccatorum, indueris innocentia casta velamina.* Cereus vero datur baptizatis, ut reminiscantur, se aliquando fuisse tenebras, nunc autem lucem in Domino, quibus incumbat ut filios lucis ambulare, ad Ephes. 8. Unde Cyrillus supra laudatus: *Qui fidei lampades nuper accendisti, nunc non extinguas easdem manu tenendo custodite.* Nec obest, quod infantes nihil de his ceremoniis advertant; sufficit enim, si secum factus fuisse, dum veniunt ad usum rationis, erudiantur. Tunc enim effectum ceremoniæ rationalis & utilis in ipsis producere possunt. Sufficit præterea, quod utilitatem ac reverentiam erga augustum regenerationis Sacramentum in adultantibus de se nate sint producere.*

Unde apparet, quod nonnisi temere & irrationabiliter à Protestantibus sint rejectæ. Legant ea, quæ Lib. 1. Tit. 8.

N. 29. & seqq. ex ipsis minime suspecto Barone Wolfo de necessitate ac utilitate caeremoniarum retulimus, & erubescant caeremonias Ecclesiae cum ipsa natas cavillare; praesertim cum ipse Christus signis externis seu caeremoniis nostram interiore sanctificationem alligare voluerit, dum Sacramenta instituit.

14. Quamvis necessitate urgente baptismus olim omni tempore conferri potuerit, communis tamen Ecclesiae utriusque usus habuit, ut tam parvulis, quam adultis in diebus Paschatis & Pentecostes conferretur.

Primum partem docet Tertullianus inquietans: *Ceterum omnis dies Domini est; omnis hora, omne tempus habile baptismi; si de solemnitate interest, de gratia nihil refert.*

Qui & ibi secundam partem tradit, *Diem, ajens, baptismi solemnioris Pascha praestat, — exinde Pentecoste ordinandis locaverit latissimum spatium est.* Concordant pro Ecclesia Graeca S. Basilii, Gregorius Nyssenus, Chrysostomus.

15. Haec consuetudo tanquam Apostolica institutio tenacius manutenta est in Ecclesia Latina, & quidem usque ad Saeculum XIII.

Id constat primo ex ep. Siricii Papae, qui Saeculo IV. in ep. ad Himerium c. 11. usum administrandi Baptismi solemnem extra tempora Paschatis & Pentecostes vocat improbabilem, & emendandam consuetudinem: *Cum hoc privilegium sibi & apud nos, & apud omnes Ecclesias Dominicum specialiter cum Pentecoste sua Pascha defendat.* Secundo ex ep. 4. S. Leonis Papae ad Episcopos Siciliae; ubi scribit eos, quod in die Epiphaniae solemnem baptismum conferret, ab Apostolica institutione consuetudine discrepare; solos Paschatis & Pentecostes dies baptizandis in Ecclesia electis secundum Apostolicam regulam praescriptos. Idem testantur Scriptores alii S. Leone posteriores, variaeque Concilia, inter quae

Maticonense 2. An. 585. c. 3. *Infantes ipsos, extra legitimum Baptismi diem, id est extra Pascha, in Natalitius Martyrum prohibet baptizari, nisi periculum imminet.* Quod idem statuit Londinense in Anglia An. 1237. &c.

16. In privatis tamen quibusdam Ecclesiis baptismus etiam in Natali Domini, in Epiphania, & in Festo S. Joannis Baptistae conferebatur.

Et quidem baptismum in sua Ecclesia in festo Epiphaniae conferri solitum testatur S. Gregorius Naz. Oratione 39. in Sancta Lumina, & Oratione 40. ubi ait: *Non tantum te demittes, quantum Christus, cui hodie baptizantur.* Et pro hoc omnium Ecclesiarum Orientalium usum militat majoris aquae benedictio, solemniori ritu Baptismo apud Orientalem Ecclesiam perficiendo destinata, benedictio & consecratio die Epiphaniae facta, de qua S. Chrysost. Oratione de bapt. Christi & Eucharistia a Goario editum. Africanam pariter Ecclesiam die Epiphaniae baptismum solemnem administrasse, constat ex facto S. Eugenii Episcopi Carth. qui baptismum ea in festivitate pro more administrans caeterum quemdam illuminauit, teste Victore Vitenli lib. 11. *De persecutione Wandalica.* Ex Baptismo quoque Clodovei contra P. Nicolai evincit Nat. Alexander, Ecclesiam Gallicanam in Natali Domini olim administrasse baptismum; quod, sicut & de die Natalis S. Joannis Baptista testatur Gregorius Turonensis lib. 8. Hist. Francorum c. 9. De Anglia quoad Natalem Domini Saeculo VI. testatur Gregorius M. lib. 7. ep. 30. Id ipsum in Hibernia sub S. Patricio factitatum legitimus in eius Synodo c. 19. Ex quibus omnibus apparet, usque ad Saeculum XIII. certos fixosque dies pro conferendo baptismate constitutos, Pascha quidem & Pentecoste communiori Ecclesiae disciplina, his Natalem Domini, Epiphaniae, & Nativitatem S. Joannis Baptistae à quibusdam Ecclesiis adjunctos: qui

qui mos ad usque nostra tempora successively exolevit.

17. Circa subiecta Baptismatis seu homines baptizandos dux in Ecclesia subinde ortae sunt controversae, legitima Ecclesiae definitio terminatae.

Prior fuit circa rebaptizationem eorum, qui ab Haereticis baptizati fuerant, agitata inter Stephanum Romanum Pontificem & S. Cyprianum cum Africanis, ac Firmilianum cum Asianis Episcopis; qui praetendebant baptizatos ab Haereticis esse rebaptizandos, quibus tanquam murum inexpugnabilem opposuit Stephanus immemorabilem Ecclesiae consuetudinem de Haereticis non rebaptizandis; quem tamen in oppositum Cypriano errorem non esse lapsam, exultando baptizatos ab Haereticis universaliter non esse rebaptizandos, hoc est, etiam baptizatos ab iis Haereticis, qui non adhibuerunt debitam formam in baptismo, ut non solum quidam ex Haereticis, sed etiam ex Catholicis temere exultant, dissent. 14. in Saeculum III. quo haec controversia orta est, evincit Nat. Alex. & vel ex hoc solo constat, quod Stephanus antiquam Ecclesiae traditionem manutenuerit, quae certe non docuit Haereticos universim non esse rebaptizandos. Caeterum nec S. Cyprianus haereticus aut schismaticus ob dogma erroneum censendus est, cum illud solum ut dogma disciplina defenderit. Vide Natal. Alexandr. Porro Canon 7. secundae Synodi Oecumenicae seu Constant. I. An. 381. sancit, quomodo ex haereti convertos recipere oportet, dum ait: *In duas namque series cunctis distribuit, hos quidem Christum ungi, alios vero denuo baptizari. Arianos quidem, & Macedonianos, & Sabatianos, & Novatianos, qui se ipsos Catharos & Aristeros, hoc est, mundos & singulos dicunt, & Tarsares decantant, sive Traditatis, & Apollinaristas, siquidem ex aequo nobiscum divino perficiuntur baptismate, rursus baptizandos non*

cesset. — Eunomianos, qui in unam immersionem baptizantur, & Montanistas, qui dicuntur Phryges, & Sabellianos, qui eundem esse Patrem ac Filium opinantur, aliosque hos similes — ad Catholicam accedentes Ecclesiam sancte praecipit baptizari. Altera est circa paedobaptismum seu baptismum parvulorum, quem parvulis ante rationis usum conferri posse Saeculo XII. negabant Waldenses, Petrobrusiani, Cathari, quorum errorem suscitavit ac propagavit Saeculo XVI. Anabaptistae: qui omnes constanti Ecclesiae traditione resutantur.

18. Parvulorum baptismi ab ipsis Ecclesiae incunabulis constanter adhibitum fuit, tanquam res licita & congrua.

Peposito constat ex Testimoniis Patrum primorum Saeculorum, inter quos Auctor libri de Eccl. Hierarchia, qui probabilis est S. Dionysii S. Pauli Discipulus, cap. ult. ait: *Divina ac Spiritus generationis participes fieri etiam pueros, qui nondum divina Mystra percipiunt.* Irenaeus Saeculi II. Auctor lib. 2. adv. haereses cap. 39. *Omni aetate Dominus sanctificat; — omnes, inquam, qui per ipsum renovantur in Deum, infantes & parvulos & pueros & juvenes & seniores.* Similia habet Origenes in c. 6. ad Rom. & Homil. 8. in Levit. S. Cyprianus ep. 59. ad Fidum, Chrysost. hom. ad Neophytos, S. Ambrosius lib. 11. de Abraham c. 11. & alii omnes; ita ut S. Aug. serm. 11. de verbis Apost. merito dicat: *Hoc Ecclesia semper habuit, semper tenuit: hoc à majorum fide percepit: hoc usque in finem perseveranter custodit; haecque traditione existentiam peccati originalis contra Pelagianos, qui illam nec negabant, nec negare poterant, invictè demonstravit.* Atque hac ipsa traditione Anabaptistarum haeresis preemortue petitur, quae clavo divini eloquii textu omnino refelli nequit: ita ut reliqui Protestantes velint nolint hoc in capite traditionem Divino Apo-

Apostolicam admittere debeant, qua explicentur textus illi Marci ult. Qui crederit, & baptizatus fuerit, salvus erit: & Acto. 15. v. 28. Penitentiam agite & baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum; & Matth. ult. Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos, &c. quos si spiritus privatus explicet de prae requisita in baptizandis fide, penitentia, & catechizatione, quorum omnium incapaces sunt parvuli, facile intelliget. Admittere debent praeterea infirmitatem Ecclesiae visibilis, quae hos textus intelligendos ait de adultis, non de parvulis, quod sane Scriptura nullibi clare edicit.

19. Quamquam vero constans Ecclesiae fides est, parvalos posse baptizari, & si periculum mortis instaret, etiam de necessitate salutis esse baptizandos, per quinque tamen fere Saecula multi differrebant diu baptismum, & hoc ob varias causas.

Hos inter fuit ipse Constantinus Magnus, qui Christum agnoverat An. 312. & tamen, si Baronio credimus, primo baptizatus est Romae An. 324. si vero Eusebio, aliiisque, prope vitae suae finem Nicomediae An. 337. Patris exemplum secutus est Constantius S. quoque Ambrosius paulo ante ordinationem Baptisma suscepit. Augustinus vero A. aetatis 33. similiter S. Paulinus A. aetatis 42. &c.

Præcipuam causam dilationis baptismatis insinuat Tertullianus de bapt. c. 18. inquit: Itaque pro cuiusque Personae conditione, ac dispositione, etiam etate cunctatio Baptismi utilis est. Quid enim necesse est, si non tam necesse, Sponsores etiam periculo ingeri? qui & ipsi per mortalitatem desistunt promissiones suas possunt, & proventu male indolis falli. At quidem Dominus, Nolite illos (parvalos) prohibere ad me venire. Veniant ergo dum adoleverunt, veniant dum discunt, dum quo veniant ducentur, fiant Christiani, cum Christum nosse potuerint.

Quid festinat innocens aetas ad remissionem peccatorum? Qui locus non faveat Anabaptistis; narrat enim aperte Tertullianus sua aetate, hoc esse Saeculo II. & III. baptismum conferri solitum parvulis per fidem Sponsorum, sed vult illum rationabilis conferri fidem proprio ore confiteri valentibus, nisi adsit necessitas; si autem per ultima verba intendat auferre existentiam peccati originalis, deserendus est, quam tamen alibi agnoscit. Et hinc etiam Gregorius Naz. Oratione 40. Triennium, aut aliquando brevius aut longius temporis spatium, quo singendi audire aut respondere possint, & si minus plane & exacte intelligant, imbui tamen & informari, requirit. Altera hujus dilationis causa fuit haeresis Novatiana, quae salutem eos consequi posse, qui post receptam Baptismi gratiam mortaliter deliquissent, negabant. Tertia causa fuit voluptuosa quorundam vita, quam Baptismi frango stringere volebant. Fuerunt & aliae differendi baptismatis causae, timor nimirum, ne in parvulis sub Paganorum aut Haereticorum tyrannide ab Ecclesia divulsis Sacramentum afficeretur injuria; suborta in Episcoporum exilio laxatio disciplinae, & adulatorum socordia, ipsorum denique negligentia baptizandorum. Ex textu Tertullianus etiam constat, Patrinos in baptismum fuisse adhibitos, de quibus egimus lib. 4. N. 127. & seqq.

20. In baptizandis iis, de quibus dubitabatur, an baptizati essent, ante Saeculum XIII. nulla fuit ex disciplina Ecclesiae adhibita conditio.

Id testantur Patres Concilii Carth. An. 398. celebrati, qui occasione infantium, quos Episcopi Mauritaniae à Barbaris rediebant, statuerunt Canone 6. Ut cum baptizatos esse infantes nullo testimonio constaret, neque ipsi per aetatem essent idonei, qui de traditis sibi Sacramentis responderent, absque habitatione & servulo baptizarentur. Quam disciplinam non

non Africana tantum, sed & Romana Ecclesia secuta est, ut constat ex ep. 92. S. Leonis, & ex Santo Gregorio Magno libro 12. ep. 37. ex Gregorio III. Epist. 14. Eandem viguisse disciplinam in Ecclesia Gallicana ex Capitularium lib. 7. c. 302. compertum est. Pro Anglia vero id constat ex Collectione Conciliorum Anglicanorum inter excerpta Egberti c. 41. ex Concilio Eboracensi An. 1194. & ex Londinensi An. 1200. Alexander ergo III. Pontifex Maximus, qui sedere cepit An. 1159. primus hunc baptizandi sub conditione morem inexit. Eius decretum refertur cap. 2. de baptis. post quod nihilominus mos ille non ubique obtinuit, ut constat ex scriptis Magistri Sententiarum, Petri Pictaviensis, & Petri Cantoris, propugnantium nullam esse apponendam conditionem; quemadmodum ex eadem Veterum praxi quidam nunc propugnant non esse dandam absoluteam Sacramentalem sub conditione: quae sententia videtur impugnari posse ex mutatione disciplinae circa collationem Baptismi in Ecclesia.

21. Plures primitus fuerunt eorum, qui ad Baptisma disponebantur, classes five ordines, in quibus sensim ad Christianismum & baptismum disponebantur, & gradatim quasi ascendebant.

Illi generali divisione partiri possunt in Rudes ac Catechumenos. Rudes illi dicebantur Pagani, qui, dum desiderium monstrarent se convertendi ad Christum, primum privatim in domo circa vanitatem & superstitionem paganismi, nec non circa prima Christianismi principia ac fundamenta instruebantur; quod munus Diaconi, aliique inferiores Clerici obibant. In quorum gratiam S. Augustinus eleganter illum tractatum de catechizandi rudibus conscripsit. Catechumeni autem dicebantur illi, qui jam publice instituebantur, & quidem ita dicebantur ab audiendo; quia, ut ait S. Hieronymus lib. de origine vocum cap. 14. Ca-

techumenus dicitur pro eo, quod adhuc doctrinam fidei audit, necdum tamen baptismum percipit. Quapropter & à Latinis Patribus Catechumenus passim Auditor, five Audiens appellatur.

22. Catechumeni olim dividebantur in Audienses, Genuflectentes, & Competentes.

Audienses illi dicebantur, qui post instructionem privatam ad publicas instructiones, quae in Ecclesia per Episcopum habebantur, accedere poterant.

Genuflectentes fiebant Catechumeni audienses, postquam in priore ordine aliquo tempore perseverassent, & in excipiendis instructionibus diligentes fuissent, animoque ad suscipiendam fidem Christianam testati essent. In hoc ordine particeps fiebant consortesque orationum, & exorcismorum, qui super Catechumenos fundebantur; quem in finem in genua in ipsa Ecclesia procumbebant, unde Orantes vel Genuflectentes dicti sunt. Duplicis hujus ordinis Catechumenorum mentionem facit Canon 5. Neocaesariensis Concilii Saeculo IV. celebrati, qui ex versione Grentiani Herweni ita habet: Catechumenus si in Dominicum ingrediens in Catechumenorum ordine steterit, is autem peccat: si genu quidem flectens, audiatur (hoc est, in ordinem Audiendum iterum retrudatur); si vero etiam audiens adhuc peccet, extrudatur (ab Ecclesia Catholica.) In eundem sensum accipiendus est Canon 14. Nicenus: De Catechumenis, & qui lapsi, visum est & S. Magnae Synodo, ut ii tribus tantum annis audienses, postea orient cum Catechumenis. Insuper hic observant Canon Commentatores, Catechumenos audienses, five primi Ordinis tantum potuisse lectioni Scripturarum interesse, ac ea finita mox exire debuisse; at vero Genuflectentes mansisse quoadvisque à Diacono diceretur: Quicumque Catechumeni discodit.

Dum Catechumeni convenienti tempore

hore in hisce gradibus essent exercitati, iudicarenturque idonei, qui baptismum recipere possent à suis Catechitis, qui ipsos per hoc tempus instruebant, moribusque eorum invigilabant, ad Episcopum ducebantur, qui testimonium de eorum scientia & vita reddentes, ac quodammodo spondentes (unde *Sponditores* & *Fideiuflores* dicti) illos ad baptismum presentabant; quo tempore Catechumeni una nomina sua dabant; ut uimirum annotarentur inter illos, qui iam proxime ad suscipiendum baptismum erant destinati seu electi, postquam nominum dationem vocabantur *Competentes*, ac etiam *Electi*. De hac nominum datione frequens in pristinis Canonibus & Patribus mentio occurrit: *Baptizandi nomen suum dent, ac diu sub abstinentia vini & carum ac manuum crebra impositione examinati baptismum percipiant*, ait Synodus Carth. 4. c. 85. S. quoque Augustinus multis locis dationis nominum meminit, atque signanter libro *de fide & operibus*, ubi ait: *Quod autem fit per omne tempus, quod in Ecclesia salubriter constitutum est, ut ad nomen Christi accedentes Catechumenorum nomen meminit; hoc fit multo diligentius & instantius his diebus, quibus Competentes vocantur; cum ad percipiendum baptismum sua nomina jam derunt. Ad hanc vero ultimam classem per Crucis signum & manus impositionem recipiebantur, teste S. Augustino lib. *de catechizandis rudibus* c. 26. ubi ex professo dicit, quod postquam Catechizatus est instructus, an que audivit credat, atque observare delideret; quod si responderit, *solemniter utique signandus est, & Ecclesie more tractandus*. His itaque Catechumenis non tantum prima Religionis fundamenta sive elementa tradebantur, sed obscuriora etiam Mytheria, quæ passim Infidelibus occultabantur. Atque imprimis Fidei Symbolum competentibus tradebatur, & exponebatur, quod memoriter discabant,*

& in ipso baptismate reddebant. Porro sicut Catechumeni per Symboli recitationem publice profitebantur suam fidem, ita quoque vitæ suæ depurationem testabantur *renuntiando publice diabolo*. Hunc renuntiandi morem ex traditione ad nos manasse asserit S. Basiliius lib. de Spiritu S. c. 27. de ipso quoque legendus est S. Ambrosius libro de initiandis c. 7. S. Hieronymus, &c. Atque ex his omnibus videmus primo originem hodierni Catechismi, qui inter ceremonias Baptismi reponitur, eumque fuisse primitus verum Catechismum seu instructionem Catechumenorum, vel Baptizandorum. 2. Originem alterius ritus, quo in Rituali Romano præscribitur, ut post factam exorcizationem & varias preces suas super infantem, tandem prævie ad introductionem in Ecclesiam, Sacerdos signet infantem in fronte signo Crucis, & manus imponat super caput ejusdem. 3. Quod hodie ad præscriptum Ritualis Romani cum fuerint ingressi Sacerdos, infans, & Susceptores, Sacerdos procedens ad fontem cum Susceptoribus conjunctim clara voce dicat Symbolum. Si autem adultus fuerit baptizandus, tunc is cum Sacerdote illud recitet. 4. Originem illius fidei professionis, quam hodie immediate ante baptismum ad interrogationem Sacerdotis facit baptizandus per se, si sit adultus, per Susceptores vero, si fuerit infans. 5. Originem hodiernæ renuntiationis, quam Catechumenus vel per se, vel per Susceptores ad interrogationem Sacerdotis pronuntiat.

23. Quo tempore & die nomina danda essent, varia fuit pro varietate temporum & Ecclesiarum disciplina.

Initium quadragesimæ primitus ad hoc ordinatum fuisse non obscure innotuit S. Augustinus Serm. 13. ad Neophytos. Sub idem tempus ad Episcopum Tatraconensem scribit Siricius: *Generalia baptismatis tradi convenit Sacramenta his dumtaxat electis, qui ante 40. dies nomen dederint,*

sint, & exorcismis, quotidianisque orationibus atque jejuniis fuerint expiati. In Ordine Romano, qui circa tempora Gregorii M. exaratus creditur, hoc tempus ad quartam feriam hebdomadæ quartæ quadragesimæ contractum est; uti videre est sub Titulo de denuntiatione Scrutinii ad Electos. De hac varietate consule Notas ad sermonem 212. Augustini in edit. noviss. Parisiensis.

24. Ritus speciales, quos Græci in faciendis Catechumenis adhibent, recensentur in eorum Euchologio.

Ibidem apud Goarium pag. 274. habetur. 1. Baptizandi zonam Sacerdos solvit, & exutum excaleatamque ad Orientem statuit, discinctum, nudo capite, & absque calcamentis, demissas manus habentem, & in faciem ejus ter insufflat, terque faciem ejus & pectus Cruce signat, & manu ejus capiti imposta dicit. Sequitur oratio & exorcismi; post hos insufflat Sacerdos in os, in frontem, & in pectus pueri tera vice, dicens brevem orationuculam; exclamat postea, & exutum discalcetatumque baptizandum convertit ad Occidentem manus in altum protendentem, & ait ter: *Abrenuncias sathana &c.* hocque ter dicitur; respondente Catechumeno vel Susceptore: *Abrenuntio*. Et cum ter hoc dixerit interrogat rursum Sacerdos baptizandum, *Abrenuntiasis Sathana*, & responsio accepto, *Abrenuntiansi*, per tres vias, ait Sacerdos: *Insuffla igitur & respice in illum*. Et hoc illo faciente, vertit illum Sacerdos ad Orientem, demissas habentem manus, & dicit ei Sacerdos usque tertio: *Conjungeris Christo?* & respondet Catechumenus vel Susceptor, dicens etiam ter, *Conjungor*. Deinde rursum ei dicit Sacerdos: *Conjunctus es Christo?* & respondet, *Sum conjunctus*. Et iterum ait: *Et credis in eum?* & dicit, *Credo in illum ut Deum & Regem meum*. Et dicit, *Credo in unum Deum, &c.* Et cum Sacrum Symbolum absolverit, ter rursum ei di-

cit: *Conjunctus es Christo?* &c. respondente ad interrogata singula Catechumeno, aut Susceptore, ut dictum est. Interrogato vero usque tertio etiam Sacrum Symbolum recitante, tertio tandem interrogat: *Christo conjunctus es?* & respondet, *Conjunctus sum*. Et dicit Sacerdos: *Adora ergo illum; & adorat dicens: Veneror Patrem, & Filium, & S. Spiritum, consubstantialem & individuum Trinitatem*. Deinde dicit Sacerdos: *Benedictus, Deus &c.* Has ceremonias egregie commentatur & explicat Goarius pag. 284. qui ait Græcos Ritus excaleationis, exutionis, &c. eo quo possunt modo, infantibus applicari; resellitque lib. 2. de Bapt. c. 18. scribentem, Catechumenos exorcismis pronuntiatæ demoni renuntiationis, nudos penitus stetit, atque ad hanc rem Nicæta Chroniatæ, & Zabulonius Æthiopus, quin Dionysii de Eccl. Hier. testimonium trahentem, dicens: *Verum Rupertus Lincolnienis auctoritas, & utriusque Ecclesie Latina simul & Græca modernus laudatusque usus in eam nos inclinat sententiam, ut non omnino nudos, sed resenta interula, vestes dumtaxat exteriores, ex quarum cultu superbit homo, à se rejecisse in exorcismis opinemur: nam Christiana modestia id exigit tum in adultis, tum maxime in mulieribus; - unde & ut decore procederet mulieres, socias & adiutrices in Baptismi officio Diaconissas habuisse, ostensum est supra, nolque superius indicavimus.*

25. Baptizati è fonte baptismatis educti Neophyti vocabantur, & vestibus albis induebantur, quas per septem dies retinebant; id est, in Sabbatho S. egredientes de fonte baptismatis induebantur, & Sabbatho sequenti deponebant.

Infinita sunt penes omnes omnium Saculorum tam Latinos, quam Græcos Scriptores hujus rei testimonia, ex quibus colligimus vestem hanc totum cor-

pus baptizati texisse, ac propterea baptizatos exteriori habitu totos albos & candidos apparuisse; hinc enim à Patribus vocantur *albi*, *candidi*, *nivei*. Hinc etiam Christiani illos septem dies *albos* dixerunt, teste Rabano lib. de Instit.

Cler. c. 39. eo. quod Neophyti vestem illam candidam integro illo tempore tantam quam ordinariam & vulgarem non tantum in Ecclesia, sed ubique portarent, teste Vicecomite libro cit. c. 14.

TITULUS XXXVIII.

De Pœnitentiâ & Remissionibus.

Præsentem Titulum ad Rubricæ amissum in septem Paragraphos dissecimus. In primo agemus de Pœnitentiâ, qui simul exhibebit dissertationem dogmaticam, quod Pœnitentiâ sit verum novæ Legis Sacramentum. In secundo agemus de Confessione secundum se, qui simul exhibebit dissertationem dogmaticam de ejus necessitate ad salutem consequendam ex præcepto Christi. In tertio agemus de Confessione publica & privata. In quarto de Absolutione. In quinto de Satisfactione. In sexto de Pœnitentiæ Ministro. In septimo de Indulgentiis.

S. I.

De Pœnitentiâ, & an sit verum novæ Legis Sacramentum?

Sacramentum Pœnitentiæ variâ subinde nomina sortitum est in Ecclesia. Primo namque appellatum est Sacramentum *Reconciliationis* ab effectu. 2. Sacramentum *Confessionis* à parte conspicua. 3. Sacramentum *Absolutionis* ab actu Sacerdotis. 4. In Concilio Carth. IV. c. 76. *Manuum impositio* à cæremonia externa; atque ut subinde à Confirmatione, quæ etiam per manus impositionem fiebat, secerneretur, etiam dictum est *manuum impositio reconciliatoria*, ut habet Conc. Araus. I. Can. 3. *Communicatio*

sive communitio & pax. 6. *Secunda post naufragium Tabula*, Trident. Sess. 6. cap. 14. 7. *Laboriosus baptisimus* idem Trident. Sessio 14. c. 2. 8. Denique & olim & hodie frequentius & usitatius aptissimeque dicitur *Sacramentum Pœnitentiæ*, & à Græcis Sacramentum *metanias*, hoc est, *resipiscentiæ*, à duabus nempe ejus partibus principalibus, consilii nimirum sive sententiæ mutatione, & animi dolore propter factum aliquod. Et hinc Gratianus dist. 3. de *Pœnit.* c. 4. definitionem Pœnitentiæ à Canonistis & Theologis communiter probatam elicit: *Pœnitentiâ itaque est vindicta semper puniens in se, quod dolet commississe*. Decantata in Scholis est divisio Pœnitentiæ in Virtutem, & Sacramentum; prout Virtus est, complectitur animi dolorem cum emendationis proposito, ac satisfactione, atque hanc pœnitentiam omnibus in peccatum grave lapsis esse necessariam in ordine ad reconciliationem cum Supremo Numine agnoscent non solum omnes Christiani, etiam Novatiani Tit. 7. N. 16. verum etiam omnes aliæ Religiones, ac ipsi olim Ethnici ex præscripto luminis naturæ agnoverunt. Hæc eadem vero virtus in lege gratiæ elevata est in Sacramentum, seu facta est materia Sacramenti, cui si accedat absolutio Sacerdotis legitimi, ex his duobus tanquam ex materia & forma fit Sacramentum, quo solo vel in re vel in voto habito conceditur in eadem lege gratiæ remissio

sio peccatorum, ut docent Catholici. Longe vero aliter de omnibus his sentiunt Novatores, contra quos jam procedendum.

3. Pœnitentiâ, que in veteri Testamento fuit sola virtus, in novo per Christum elevata est in verum Ecclesiæ Sacramentum.

Hanc Catholicæ Ecclesiæ veritatem non negavit Montanus & Montanistæ, neque Novatiani, utpote non omnibus, sed gravioribus tantum delictis pœnitentiâ ab Ecclesia posse impertiri, insipientes autem vidimus Tit. 7. N. 15. & N. 16. Negavit tamen Novatus & Novatianus, qui nulli delicto veniam ab Ecclesia dari posse affirmarunt, nec errorem unquam retractarunt, ut perspicue affirmant Patres, & videri potest loco mox citato, ut propterea hallucinetur & Juenin, qui temere asserit Patres mentem Novatiani non attigisse, & multo recentiores Theologi, qui scribunt ante 16. Seculum neminem Sacramentum Pœnitentiæ negasse. Nam est verum sit Waldenses, Wicleffitas, & Hussitas non negasse Sacramentum Pœnitentiæ, sed in eo solum versatos fuisse errore, quod non possit administrari à Ministro in lethali noxa constituto, ut vidimus supra Tit. 7. N. 24. certo illud nihilominus negavit Novatus, Novatianus, & ante emolitionem sententiæ ipsi Novatiani; ut hos solos Præcursores habeat Zwinglius, qui pœnitentiam negavit esse Sacramentum, & Calvinus, qui noluit esse Sacramentum à Baptismate distinctum, sed ejus recordationem, qua peccata postliminio parata per justitiam illam imputativam Christi tegerentur: Lutherus item & Melancthon, qui tamen finaliter pœnitentiam inter novæ Legis Sacramenta numerarunt. Lutherus enim, postquam in lib. de captivitate Babyl. Pœnitentiam, Baptismum, & panem vera esse Sacramenta edixisset, sed ad calcem ejusdem, an Pœnitentiâ in rigore Sacramentum dici

posset, hæsitasset; dubium tamen deposuit postea, & pœnitentiam verum Ecclesiæ Sacramentum admisit propositione 35. adversus Lovanienfes. Melancthon itidem, qui An. 1522. in locis communibus docuit pœnitentiam non esse Sacramentum, postea sententiam revocavit in editione 1543. In Lutheri & Melancthonis postremas sententias conspiravit Apologia Confessionis Augustanæ communibus Lutheranorum suffragiis edita, & hæc ætate Lutherani vulgo profitentur pœnitentiam esse verum Sacramentum. De quo videatur Bossuet de variatione Ecclesiarum Protestantium. Contra Zwinglium ergo & Calvinum probandum est, pœnitentiam esse novæ Legis Sacramentum: secundo, esse Sacramentum à Baptismate distinctum.

4. Pœnitentiam esse verum novæ Legis Sacramentum perspicue colligitur ex Sacris Paginis.

Hæc siquidem omnia illa tribunt pœnitentiæ, ex quibus coalescit etiam ex mente Apologiæ Augustanæ Confessionis notio veri Sacramenti, nimirum *Christi mandatum*, *Ritum externum*, & *promissionem gratiæ* huic Ritui annexam: de quibus vide dicta lib. 4. N. 167. Et quidem hæc omnia exhibet v. 19. Matth. c. 16. ubi Christus ait Petro: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cælis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cælis*; quæ potestas postea Joann. 20. v. 21. extenditur ad omnes Apostolos, dum Christus in ipsos exultans ait: *Accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata, remittantur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt*. Ex quibus verbis colligunt Catholici Petrum reliquosque Apostolos accepisse mandatum dimitteñdi peccata Fidelibus lapsis: quæ remissio cum fiat per justificationem, & actum remissionum includat, etiam Ritum externum, & promissionem gratiæ explicat.

5. Pœnitentiam esse veri nominis Sacramentum

pus baptizati texisse, ac propterea baptizatos exteriori habitu totos albos & candidos apparuisse; hinc enim à Patribus vocantur *albi, candidi, nivei*. Hinc etiam Christiani illos septem dies *albos* dixerunt, teste Rabano lib. de Instit.

Cler. c. 39. eo. quod Neophyti vestem illam candidam integro illo tempore tantam quam ordinariam & vulgarem non tantum in Ecclesia, sed ubique portarent, teste Vicecomite libro cit. c. 14.

TITULUS XXXVIII.

De Pœnitentiâ & Remissionibus.

Præsentem Titulum ad Rubricæ amissum in septem Paragraphos dispescimus. In primo agemus de Pœnitentiâ, qui simul exhibebit dissertationem dogmaticam, quod Pœnitentiâ sit verum novæ Legis Sacramentum. In secundo agemus de Confessione secundum se, qui simul exhibebit dissertationem dogmaticam de ejus necessitate ad salutem consequendam ex præcepto Christi. In tertio agemus de Confessione publica & privata. In quarto de Absolutione. In quinto de Satisfactione. In sexto de Pœnitentiæ Ministro. In septimo de Indulgentiis.

S. I.

De Pœnitentiâ, & an sit verum novæ Legis Sacramentum?

Sacramentum Pœnitentiæ variâ subinde nomina sortitum est in Ecclesia. Primo namque appellatum est Sacramentum *Reconciliationis* ab effectu. 2. Sacramentum *Confessionis* à parte conspicua. 3. Sacramentum *Absolutionis* ab actu Sacerdotis. 4. In Concilio Carth. IV. c. 76. *Manuum impositio* à cæremonia externa; atque ut subinde à Confirmatione, quæ etiam per manus impositionem fiebat, secerneretur, etiam dictum est *manuum impositio reconciliatoria*, ut habet Conc. Araus. I. Can. 3. *Communicatio*

sive communitio & pax. 6. *Secunda post naufragium Tabula*, Trident. Sess. 6. cap. 14. 7. *Laboriosus baptisimus* idem Trident. Sessio 14. c. 2. 8. Denique & olim & hodie frequentius & usitatius aptissimeque dicitur *Sacramentum Pœnitentiæ*, & à Græcis Sacramentum *metanias*, hoc est, *resipiscentiæ*, à duabus nempe ejus partibus principalibus, consilii nimirum sive sententiæ mutatione, & animi dolore propter factum aliquod. Et hinc Gratianus dist. 3. de *Pœnit.* c. 4. definitionem Pœnitentiæ à Canonistis & Theologis communiter probatam elicit: *Pœnitentiâ itaque est vindicta semper puniens in se, quod dolet commississe*. Decantata in Scholis est divisio Pœnitentiæ in Virtutem, & Sacramentum; prout Virtus est, complectitur animi dolorem cum emendationis proposito, ac satisfactione, atque hanc pœnitentiam omnibus in peccatum grave lapsis esse necessariam in ordine ad reconciliationem cum Supremo Numine agnoscent non solum omnes Christiani, etiam Novatiani Tit. 7. N. 16. verum etiam omnes aliæ Religiones, ac ipsi olim Ethnici ex præscripto luminis naturæ agnoverunt. Hæc eadem vero virtus in lege gratiæ elevata est in Sacramentum, seu facta est materia Sacramenti, cui si accedat absolutio Sacerdotis legitimi, ex his duobus tanquam ex materia & forma fit Sacramentum, quo solo vel in re vel in voto habito conceditur in eadem lege gratiæ remissio

sio peccatorum, ut docent Catholici. Longe vero aliter de omnibus his sentiunt Novatores, contra quos jam procedendum.

3. Pœnitentiâ, que in veteri Testamento fuit sola virtus, in novo per Christum elevata est in verum Ecclesiæ Sacramentum.

Hanc Catholicæ Ecclesiæ veritatem non negavit Montanus & Montanistæ, neque Novatiani, utpote non omnibus, sed gravioribus tantum delictis pœnitentiâ ab Ecclesia posse impertiri, insipientes autem vidimus Tit. 7. N. 15. & N. 16. Negavit tamen Novatus & Novatianus, qui nulli delicto veniam ab Ecclesia dari posse affirmarunt, nec errorem unquam retractarunt, ut perspicue affirmant Patres, & videri potest loco mox citato, ut propterea hallucinetur & Juenin, qui temere asserit Patres mentem Novatiani non attigisse, & multo recentiores Theologi, qui scribunt ante 16. Seculum neminem Sacramentum Pœnitentiæ negasse. Nam esto verum sit Waldenses, Wicleffitas, & Hussitas non negasse Sacramentum Pœnitentiæ, sed in eo solum versatos fuisse errore, quod non possit administrari à Ministro in lethali noxa constituto, ut vidimus supra Tit. 7. N. 24. certo illud nihilominus negavit Novatus, Novatianus, & ante emolitionem sententiæ ipsi Novatiani; ut hos solos Præcursores habeat Zwinglius, qui pœnitentiam negavit esse Sacramentum, & Calvinus, qui noluit esse Sacramentum à Baptismate distinctum, sed ejus recordationem, qua peccata postliminio parata per justitiam illam imputativam Christi tegerentur: Lutherus item & Melancthon, qui tamen finaliter pœnitentiam inter novæ Legis Sacramenta connumerarunt. Lutherus enim, postquam in lib. de captivitate Babyl. Pœnitentiam, Baptismum, & panem vera esse Sacramenta edixisset, sed ad calcem ejusdem, an Pœnitentiâ in rigore Sacramentum dici

posset, hæsitasset; dubium tamen deposuit postea, & pœnitentiam verum Ecclesiæ Sacramentum admisit propositione 35. adversus Lovanienfes. Melancthon itidem, qui An. 1521. in locis communibus docuit pœnitentiam non esse Sacramentum, postea sententiam revocavit in editione 1543. In Lutheri & Melancthonis postremas sententias conspiravit Apologia Confessionis Augustanæ communibus Lutheranorum suffragiis edita, & hæc ætate Lutherani vulgo profitentur pœnitentiam esse verum Sacramentum. De quo videatur Bossuet de variatione Ecclesiarum Protestantium. Contra Zwinglium ergo & Calvinum probandum est, pœnitentiam esse novæ Legis Sacramentum: secundo, esse Sacramentum à Baptismate distinctum.

4. Pœnitentiam esse verum novæ Legis Sacramentum perspicue colligitur ex Sacris Paginis.

Hæc siquidem omnia illa tribuunt pœnitentiæ, ex quibus coalescit etiam ex mente Apologiæ Augustanæ Confessionis notio veri Sacramenti, nimirum *Christi mandatum, Ritum externum, & promissionem gratiæ* huic Ritui annexam: de quibus vide dicta lib. 4. N. 167. Et quidem hæc omnia exhibet v. 19. Matth. c. 16. ubi Christus ait Petro: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cælis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cælis: quæ potestas postea Joann. 20. v. 21. extenditur ad omnes Apostolos, dum Christus in ipsos exultans ait: Accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata, remittantur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Ex quibus verbis colligunt Catholici Petrum reliquosque Apostolos accepisse mandatum dimitteñdi peccata Fidelibus lapsis: quæ remissio cum fiat per justificationem, & actum remissionis includat, etiam Ritum externum, & promissionem gratiæ explicat.

5. Pœnitentiam esse veri nominis Sacramentum

eramentum testantur Patres primorum Saeculorum.

Conceptis verbis Pœnitentiam Sacramentum, aut Mysterium perinde ac Baptisma appellant. 1. Ambrosius lib. 1. de Pœnit. c. 3. ubi baptismo & pœnitentia memoratis, Idem, inquit, in utroque Mysterio est. 2. Augustinus lib. 5. de bapt. c. 20. refellens Donatistas, qui ex Evangelio colligebant peccatores non audiri etiam in Sacramentorum administratione. Si ad hoc valet, inquit, quod dictum est in Evangelio, ut per peccatorem Sacramenta non celebrentur, quomodo exaudiri homicidam depræcantiem, vel super aquam Baptismi, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur? Hic per manus impositionem pœnitentiam intelligere S. Patrem ut & forte sacram ordinationem, notius est, quam ut probetur, inquit Vitalis, & constat ex N. 1. h. t. consistit autem iterum pœnitentiam cum baptismo, eamque Sacramentum appellat in Psalm. 145. N. 8. 3. Theodoretus in epitome Decret. Divinorum c. 28. agens de pœnitentia, peræque Mysterium Baptismi, & Mysterium Pœnitentiae nominat. 4. Victor Carthemenis lib. de Pœnit. c. 2. Denique, inquit, Dominum audi in Evangelio, quibus joculari seriat peccatorem, ut intelligat, quanti faciat Sacramentum Pœnitentiae. Pœnitentiam vero cum baptismo conferunt, quoad conferendæ gratiæ vim ac facultatem 1. Tertullianus Saeculo III. lib. de Pœnit. c. 7. ubi verba faciens de iis, qui Baptismi gratia amissa caelorum fores sibi peccatis suis clausurunt, ait: Hæc igitur venena ejus Prævidens Deus, clausa licet ignoscens janua & intinctionis sera obstructa, aliquid adhuc permisit patere; — collocavit in vestibulo Pœnitentiam secundam, quæ pulsantibus patefaciat: Cap. autem 12. Igitur cum setas adversus gehennam post prima illi intinctionis Dominice munimenta esse adhuc in Exomologesi secunda subsidia, cur

salutem tuam deseris? — Quid ergo adhuc de istis duabus humana salutis quasi planctis, &c. 2. Ambrosius l. 1. de Pœnit. c. 8. adversus Novatianos, qui Sacerdotibus denegabant peccatorum remissionem potestatem: Cur, inquit, baptizatis, si per hominem peccata remitti non licet? in baptismo enim utique remissio peccatorum omnium est; nec interest, utrum per pœnitentiam, an per lavaerum hoc jus sibi datum Sacerdotes vindicent. Idem in utroque Mysterio est. 3. S. Hieronymus lib. 1. contra Pelag. Redimatur, inquit, sanguine Salvatoris, aut in dono Baptismatis, aut in Pœnitentia, quæ imitatur Baptismi gratiam. 4. S. Leo ep. 82. ad Theod. Multiplex, inquit, Misericordia Dei ita lapsibus subvenit humanis, ut non solum per baptismam gratiam, sed etiam per pœnitentiam medicinam spes vite repararet aeternæ. In subsequens autem §§. demonstrabitur Patres relos, alioque infra referendos, eam pœnitentiam Christianorum vocare verum Ecclesiæ Sacramentum, in qua Pœnitens peccata sua consistetur, atque à Sacerdote absolvitur. Ex quorum auctoritatibus præsens dogma continuo magis roborabitur.

6. Præfatis Evangelii eloquiis collata esse Sacerdotibus Novi Testamenti potestatem absolventi, & consequenter illud esse verum Sacramentum testantur Patres omnium Saeculorum.

Pro hac propositione militabant etiam testimonia Patrum per subsequens Numeros referenda; hinc solum aliqua hic referam. Et quidem Tertull. Saeculum II. attingens lib. de Pœnit. c. 7. Sermonem instituentis de peccatis post baptismum patris ait: Hæc igitur venena Prævidens Deus collocavit in vestibulo Pœnitentiam secundam, quæ pulsantibus patefaciat: & proximo cap. 9. eandem Pœnitentiam describens, ne quis forte patet loqui Tertullianum de sola impiorum respicientia, subjicit: Hujus Pœnitentis secundæ, quan-

to in arcto negotium est (propter duram scilicet recordationem Calviniani baptismi) tanto operosior probatio est; ut non sola conscientia præferatur, sed etiam actu administretur. Transit deinde ad exomologesim, & delictorum manifestationem. S. Cyp. Saeculi III. Pater lib. de Lapsis p. 383. commendat, & apud Deum gratam esse testatur remissionem factam per Sacerdotes. Item ep. 54. quæ Synodica est, hæc ad Cornelium Rom. Pontificem scribit: Nec enim fas est — dolentibus ac depræcantiibus spei salutaris subsidium denegari, ut de Saeculo recedentes sine communicatione & pace (hoc est, Sacramento Pœnitentiæ N. 1. h. Tit.) ad Dominum dimitterentur, quando permisit ille, qui legem dedit, ut ligata in terris etiam in Cælis ligata essent, solvi autem possint illinc, quæ prius in Ecclesia solverentur. Idem habet ep. 67. pag. 247. & ep. 69. pag. 264. Habemus ergo sensum Cypriani & cum illo Ecclesiæ Africanæ & Romanæ, atque hinc totius Ecclesiæ Occidentalis Saeculo III. contra Novatum ac Novatianum, Calvinistas, & quosdam Lutheranos pro Ecclesiâ Romano-Catholica expressum. Nunc ad Ecclesiâ Orientalem gressum faciamus. In ea Saeculo IV. occurrit celeberrimus Pater Græcorum Chrysol. qui lib. 4. de Sacerd. c. 5. demonstrat maximam Sacerdotum dignitatem: Ex quo Deus ipsi tantum, non autem Angelis dixit, Quidcumque alligaveritis, &c. Unde insert habere illos ampliore, quam terrestres Principes, potestatem; quoniam hi solvunt vincula duntaxat corporis; id autem, quod solvunt Sacerdotes (non Fides sola, vel Baptismi recordatio), ipsam animam contingit, atque ad Cælos usque pervadat. Et capite proximo comparationem inter veteris ac novi Testamenti dignitatem instituens ait: At vero nostris Sacerdotibus, non corporis lepram, verum animæ foeder, non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concejunt

est. Similia docet in cap. 20. Joan. & post eum Cyrillus Alex. Theophylactus, alique Græcorum. Catholicis Ecclesiæ sensu Saeculo IV. & V. præterea testimonium accipit à S. Ambrosio, qui lib. 1. de Pœnit. c. 2. N. 6. arguit Novatianos, referentibus soli Deo remittendocum criminum potestatem, & quidem ex præcit. loco Joan. 20. Concinit S. P. Augustinus in Hæresibus N. 38. ubi de Catharis seu Novatianis ait: Secundas Nuptias non admittunt, Pœnitentiam negant, nimium ab Ecclesiâ concedendam, ut patet ex dictis. Et tract. 49. in Joannem, explicans illa capituli 11. v. 45. verba, Solvite illum & finite abire, N. 24. inquit: Quando contemnis, mortuus jaces, quando confiteris, procedis. Quid est enim procedere, nisi ab oculis veluti exundo manifestari: sed ut consistaris, Deus facit magna voce clamando, id est, magna gratia vocando. Ideo cum processisset mortuus adhuc ligatus consistens & adhuc reus, ut solverentur peccata ejus, Ministris hoc dixit Dominus, Solvite illum & finite abire. Quid est solvite, & finite abire? quæ solveritis in terra, soluta erunt & in Cælo. En magnum Augustinum uno in loco Pœnitentium Confessionem, absolutionem Sacerdotis, & gratiæ consecutionem, adeoque Sacramentum Pœnitentiæ in sensu Catholicorum contra Calvinistas asserentem: similia habet serm. 352. N. 8. ac alibi. Hic vero advertant primo tam Calvinista, quam Sacramentum negantes Lutherani, Patres dum de Sacramento Pœnitentiæ verba faciunt, non disputative procedere, sed traditionem Ecclesiæ à Patribus quietam possessionem transmissam Fidelibus in hominibus, epistolis, & tractatibus proponere: quo fit, ut eorum testimonia non debeant considerari tanquam privatæ opinioniones hinc inde ventilatæ, sed ut testimonii authenticæ & incorruptæ de continuo sensu Ecclesiæ & communi fide suarum Ecclesiarum: id quod confirmari potest

potest ex eo, quod narrat Victor Viten-
sis lib. 2. de persec. wandalica N. 13. ubi
narrat turbas Fidelium ad Martyres Sa-
cerdotes in tormentis exilentes accurris-
se, atque his questibus eos interpellasse:
*Qui nobis penitentia munus collaturi
sunt, & reconciliationis indulgentia ob-
strictos peccatorum vinculis soluturi, quia
vobis dictum est: Quaecumque solveritis
super terram, erunt soluta & in Caelis.*
Observent præterea, Patres præsertim La-
tinos Catholica Ecclesia sensum propug-
nasse contra Novatum & Novatianum,
& ipsos Novatianos, qui non negabant
posse post baptismum peccata remitti à
Deo, vel etiam actu remitti respicienti-
bus, id quod ipsissimum sentiunt quoad
substantiam Calviniste; sed quod cum
modernis Protestantibus negabant, fuit,
hanc remissionem posse fieri ab & in
Ecclesia per exomologesim; & conse-
quenter in illorum testimoniis illa nobis
Penitentia delineatur, quæ includit exo-
mologesim, & delictorum manifestationem,
qua Sacerdotis Ministerio peni-
tentibus & dolentibus Ecclesia pacem &
remissionem largitur, & in qua Ministri
Domini animarum maculas distinguunt,
purgant, solvunt, remittunt. Quæ omnia
ex dicendis luculentius demonstra-
buntur, ubi etiam, agendo de Confes-
sione, arguimus alicuius ex Patrum aliquot
scriptis male intellectis de promptas sol-
vemus.

7. Penitentiam esse verum novæ Le-
gis Sacramentum non tantum perpetuus
Ecclesie Catholice, verum etiam omni-
um aliarum Ecclesiarum demonstrat
consensus.

Prima propositionis pars ex dictis N.
præced. in apicem posita est, & per
dicenda in decursu magis roborabitur.
Quoad secundam vero, quantum ad
Græcos attinet, res eadem debet esse
extra controversiæ aleam; septem enim
Sacramenta nobiscum illi consentiunt. De
quo Simeon Thessal. Jeremias Patriarcha

CP. in resp. ad Germanos, qui eum su-
per eo consuluerant, Gabriel Philadel-
phensis in opere de 7. Sac. Allatius de
Concordia utriusque Ecclesie, Arcudius
de Sac. lib. 1. c. 2. Perpetuas Fidei
Tom. 3. ad finem, ubi plurima hanc
in rem Orientalium proferuntur testimo-
nia. Hanc vero fidem in præsentem diem
ibidem perseverasse invicte testatur Scrip-
torum posteriorum turba, quam super-
vacaneum est hic referre, cum eorum
testimonia ad longum recensent Leo Al-
latius confessionis Ecclesiarum lib. 3. c.
16. nobilioresque moderni Dogmatici.
Accedunt Euchologia Græcorum, pecca-
torum Confessionem formosaque absolu-
tionis exhibentia, de quibus infra. Cum
Græcis sentiunt Jacobitæ & Copti,
apud quos quamvis referat Chronicum
Orientale, abrogatam Sacramentalem
Confessionem à Joanne Abulmagado
perpetuo tamen obtinuisse in Ecclesia Ca-
tholica demonstrant apud Sollerium in
appendice ad Patriarchas Alexandr. N.
208. & seqq. Bernatus Vansiebus, &
Maironus. Jam quæso quemlibet corda-
tum Protestantem ut edicat, quis primus
Sacramentum istud invexerit, sive apud
Orientales, sive Occidentales? quomodo
factum sit, ut hæc sententia totius Or-
bis Ecclesie pervaserit, nemine non dico
reclamante, quin nec missitante: plus
dico, omnibus Catholicis Saeculo jam III.
Novatum ac Novatianum ob impugna-
tam hanc veritatem palam damnantibus.
Certe hæc universalis consensus Eccle-
siarum Lutherum hæresis fecit, quin per-
movit, ut in libro de captivitate Babilonia
Sacramenta admitteret, Baptismum,
Penitentiam, & Panem, eamque senten-
tiam finaliter cum Melanchtone teneret,
ut supra N. 3. vidimus. Permovit totum
Corpus Lutheranicum, ut in Apologia
Confessionis Augustanæ diserte ediceret:
*Vere igitur sunt Sacramentum, Baptis-
mus, Cæna Domini, Absolutio, quæ est
Sacramentum Penitentis.* Permovit item
Hen-

Henricum VIII. Angliæ Regem, ut Sa-
cramentum hoc factum tectum servaret,
teste Bossueto. Permovit, ut Lutheranor-
um plurimi in hanc sententiam defacto
conspirent, teste eodem N. 3. citato. Si
ergo consensus iste circa hoc Sacramen-
tum tantam impressionem fecit apud
Protestantes, cur circa alia & circa rea-
lem Christi præsentiam in Eucharistia
idem non præstitit, vel non præstat? cum
tum ex Florentina Synodo, tum ex cen-
suris Orientalium, quibus perstrinxerunt
Protestantes ob negationem 7. Sacramen-
torum, nec non dogma transubstantia-
tionis, constet, omnes illas Ecclesias in
his capitibus cum Romana conspirare?
De quo vide dicta lib. 1. tit. 1. N. 242.
& seq. Item lib. 4. N. 176. Falsas igitur
oportet esse Protestantium doctrinas, ut-
pote quæ & à communi sensu omnium
aliarum Ecclesiarum recedunt, & inter
se non conveniunt; non igitur mirum,
quod perspecta hac varietate Sacramento-
rum multi Lutheranorum castra deserant.

8. Sacramentum Penitentis aliud esse
à Baptismate, tum ex Sacris Litteris,
tum ex testimoniis Patrum primorum Sa-
culorum aperte constat.

Quantum ad primam partem, Calvi-
nus ipse non diffitetur, Christum lapsis
post Baptisma reliquisse remedium ali-
quod, quo gratia in Baptismo recepta,
& per peccatum amissa restitui valeret;
& fatetur etiam hanc restitutionem non
posse fieri per iterationem Baptismatis.
Christus vero ex dictis N. 5. Apostolis fa-
cultatem dedit remittendorum ac ligandorum
peccatorum, etiam post Baptis-
ma, ut infra agendo de absolutione, &
Ministro hujus Sacramenti evincemus;
atque adeo voluit, ut aliquod signum
usurparet, tum ut remissio declararetur,
tum ut soluti à ligatis secerentur.
Istud vero signum, qualecunque sit,
non est Baptismi recordatio; cum hæc
in animo, & quidem penitentis lateat.
Non est etiam Baptismus, qui ex Ec-

clesie fide & disciplina non iteratur. Est
igitur signum quoddam aliud à Baptismo
diversum. Signum porro istud est sym-
bolum remissionis peccatorum ac gratiæ
divinæ; & per consequens est verum omni-
nino, & aliud prorsus à Baptismo Sa-
cramentum. Ita argumentatur Witassius.
Ex auctoritatibus vero §§. de Confessio-
ne, & Absolutione referendis, patebit
signum istud ex institutione Christi con-
flari ex Confessione contra Penitentis,
& Absolutione Sacerdotis. Nunc ex eod-
em referemus ea Patrum testimonia,
quibus Penitentiam ut Sacramentum à
Baptismo distinctum agnoscunt.

Et imprimis id testantur omnia testi-
monia N. 5. allata. Quibus jungo primo
Epiphanium, qui hæresi 59. demit, iis,
qui post Baptisma peccant, subveniri non
posse baptisate, sed alio remedio, quod
penitentia est. 2. Chrysof. qui lib. de
Sacerdotio: *Neque enim solum, inquit,
cum nos regenerant, sed etiam postea
condonandorum nobis peccatorum pote-
statem obtinent.* 3. S. August. qui lib. 2.
De adulterinis conjugis c. 16. ait: *Si à
Catechumeno factum est homicidium, bap-
tismate abluitur, si à baptizato, peni-
tentia & reconciliatione sanatur.* Accedit
1. quod idem Patres Tertullian. Ambros.
Hieronym. Clemens Alexandr. Gregorius
Nazianzenus, &c. penitentiam vo-
cent alteram post naufragium tabulam,
item baptismum laboriosum, baptismum
lacrymarum. Accedit 2. consens. Ecclesie
disciplina & usus, quo in crimina lapsi
conterti peccata sua, & penitentiam
agere debuerunt, de quo jam modo.

§. II.

De Confessione secundum se, & ejusque ad
salutem consequendam necessitate
ex præcepto Christi.

Hujus Sacramenti partes essentia-
les voluit Christus esse Contri-
tionem, Confessionem, quæ Sacramenti
sunt

funt materia, ac Absolutionem à Sacerdote legitimo factam, quæ est ejusdem formæ Satisfactionem denique, quæ integret idem Sacramentum.

Propositio constabit ex notis historicis in Confessionem, absolutionem, satisfactionem, ac Ministrum hujus Sacramenti jam dandis; contritio enim sicut amplissimam materiam præbet præfectionibus scholasticis, ita historice non venit commendanda. Et ut à Confessione telam ordinarur.

10. Confessionis necessitatem ex divina lege descendente nemo hereticorum ante Sæculum XIV. inficias ivit, si Novatum & Novatianum, ipsosque Novatianos, antequam in castra Montanistarum transfret, excipias.

Montanitas Confessionem admittit, ut Sacerdos possit discernere, quænam sint peccata remissibilia, quæ non, ex eorum dogmate, quo volebant quædam esse peccata remissibilia, quædam vero irremissibilia à Clavibus Ecclesiæ colligitur. Et ob eandem causam Novatiani quoque Confessionis necessitatem admitterent, mitigati nimirum, de quibus Tit. 7. N. 16. Novatum enim & Novatianum & rigorosos Novatianos Claves Ecclesiæ simpliciter abstulisse, consequenter & Confessionis necessitatem negasse ex ibidem dictis patet. Secundo Audianos sola opera laboriosa poenitentibus post Confessionem imponi solita suppressisse probat Witassius ex Theodoro lib. 4. *Hæret. Fab.* c. 10. Tertio Waldenses eandem nobiscum fidem circa Confessionis necessitatem habuisse adstruit ex Reynero, qui adversus hos scripsit An. 1250. & ex responsionibus ejusdem Waldensis ad interrogata Catholicorum circa hoc tempus, qualia ea exhibet Ms. Codex Bibliothecæ Colbertinæ; imo reliquæ Waldensium, Bucero, & Oecolampadio Sæculo XVI. instantibus, ut suum de Confessionis necessitate ex jure divino placitum ejarent, acriter resisterunt,

telle *Rigidio* in *hist. Eccl. reform.* donec tandem An. 1536. agente Favello in Calvinii castra concesserint. Vane ergo de ipsis gloriantur Calvinista & Lutherani. Wicleffus ergo apud Thomam Waldensem Tom. 3. c. 69. docuit, si homo fuerit contritus, Confessionem Sacramentalem esse inutilem. Et ibidem c. 71. Confessionem auricularem esse novitum inventum, & ab Innoc. III. esse institutum. Quem errorem non assumpsit Joannes Hus, ejusque affectæ, ut ex propriis eorum monumentis probant fratres Wallenburgici Tom. 2. pag. 18.

11. Contrarium ergo de necessitate Confessionis dogma ad finem Sæculi XIV. exortum, Sæculo XV. & XVI. propagatum est per Novatores.

Sub Sæculi XV. finem Petrus de Osma damnatus est, quod diceret Confessionem non esse jure divino necessariam. Quod Lutherum & ejus sequaces attinet, magna est apud ipsos in hoc puncto dissensio; nam, teste Witasse, Lutherus in Catechismo minori vult à penitente omnia peccata, quorum conscius est, Evangelii Ministro exponi. E contra Confessio Aug. art. 11. in terminis habet: *Quamquam non sit necesse, omnia peccata in Confessione narrare.* Vulgo vero affirmant, Confessionem non esse à Christo omnibus in crimina lapsis præceptam. 2. Eam esse non oportere omnium & singulorum peccatorum. 3. Nullam ei per se inesse vim ad justificationem peccatorum, utpote quæ sola fide pericitur. Calvinus vero, ejusque Sectatores Confessionem duplicem distinguunt, generalem, & particularem, seu distinctam criminum patrorum; generalem tum apud Deum, tum apud homines necessariam esse statuunt; particularem vero apud solum Deum, & apud homines solum, dum peccatis homines læsi sunt; ita ut si quis in fratrem peccaverit, necesse sit, ut peccatum suum agnoscat, antequam veniam mereatur; si autem peccaverit cum

cum offensione plurimorum, volunt prætere, ut coram Ecclesia se reum fateatur, quo divinam Gratiam resarciat. Confessionem interim occultorum peccatorum utilem & laudandam admittunt, sed necessariam esse negant cum Calvino lib. 3. *Inst.* c. 4. & Dallæo in præf. ad suum lib. *de Confess.* Contra quos probandum jam est, Confessionem distinctam peccatorum omnium, etiam occultorum esse ex divino præcepto necessariam ad salutem consequendam.

12. Confessio distincta peccatorum omnium etiam occultorum à Christo instituta est, ut omnibus in peccata lethalia post baptismum lapsis necessarium ad salutem remedium.

Propositio hæc manifeste sequitur ex autoritatibus Matth. 16. v. 19. Joannis item 20. v. 21. N. 4. adductis. Monstratum quippe jam est per dicta præcedentia Apostolos illis Christi Verbis accepisse potestatem absolvendi Fideles post Baptismum lapsos, (de Infidelibus enim ait S. Paulus: *Quid enim mihi de iis, qui foris sunt, judicare?*) cum vero ibidem accipiant potestatem non vagam quocumque obvio de peccatis in genere dolentes absolvendi, sed quorundam peccata remittendi, quorundam retinendi, quæ ex dictis ibidem de *Potestate baptizandi* intelligi non potest contra Calvinii singularem sententiam, aperte constat eos accepisse potestatem *Judicariam*. Hoc autem posito sua sponte consequitur, necessariam omnino Fidelibus esse distinctam etiam occultorum Confessionem (si causam impotentis excipias), ut eorum remissionem recipiant; nec remitti illis peccata, quæ Sacerdotes non remittenda judicaverint, supposito nimirum, quod illa per perfectam contritionem junctam NB. cum proposito vel explicito, vel implicito Confessionis non eluerint, de quo agunt Theologi; eo vel maxime quod Christus Joan. 20. ante collationem hujus potestatis declaret eodem modo se mittere

Apostolos, quo ipse à Patre missus fuerat ad salvandos Fideles, dicens: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos;* ac proinde quemadmodum nemo liberatur, nisi per Christum, sic nullus solvitur, nisi per Apostolos & eorum Successores. Sed his textibus commendari necessitatem Confessionis distinctæ peccatorum, & quidem non tantum eorum, quæ publice cum scandalo perpetrata sunt, verum etiam occultissimorum, demonstrabimus iterum ex testimonio Patrum omnium Sæculorum, consensu Ecclesiarum. Ex quibus primo mendacii arguuntur Heretici, & imprimis Dallæus, affirmare audentes, ante Innocentii tempora, qui sedis Romæ Sæculo XIII. nullum Romanorum Pontificum Sacramentalem Confessionem inculcasse, sed hanc esse ejusdem inventum. Secundo ejusdem Dallæi, & ipsi adherentes Calvinistarum effugia prævertentur, quibus testimonia Patrum ad solam Confessionem publicam, & quidem criminum solum publicorum, tantummodo extendunt.

13. Patres primorum III. Sæculorum Confessionem commendarunt, volueruntque ad ignis aeterni eversionem, vitæque beatæ consecutionem lege divina necessariam, non illam Deo factam, sed ei, qui præest, nec solum in animo, sed ore; hæcque his Sæculis institui solita est, etiam de his peccatis, quæ Ecclesiæ nullum scandalum præbuerunt, sed in occulto, vel etiam interno consensu patrata sunt.

Omnia hæc membra, quibus Protestantium effugia plene præoccupantur, ex afferendis Patrum testimoniis, Conciliorum Canonibus, Pontificum Decretis, Ecclesiæque sensu nitide probantur. Et quidem pro I. Sæculo quidam ex nostris afferunt ep. Barnabæ, in qua N. 19. varia inter monita salutis commendat Confessionis usum, inquires: *Constitimini peccata vestra.* Item Clementis ep. ad Jacobum Fratrem Domini, Apostolicæque

Constitutiones sub ejus nomine editas; in qua ep. N. 15. loquitur de iis, qui vomant, hoc est, consentur delicta, tanquam morbidam bilem, & à morbo alleviantur, recipientes salutarem ex sedulitate sanitatem. Quæ monumenta quamquam sint apocrypha, duo tamen non levis momenti rei Catholice conferunt. Primum, quod ep. Barnabæ ante finem sæculi secundi scripta sit, cum citetur non semel à Clemente Alexandrino; Constitutiones vero Clementis ac epistolæ à Rufino sæculo IV. latinitate donatæ sint. Secundum, quod fateantur Protestantes nullum tunc temporis quoad hoc caput in Ecclesia diffidum existisse, atque ideo nihil est ab uno probatum, quod ab aliis probari non potuerit. Pro sæculo II. S. Irenæus lib. 1. c. 9. de Marco hæretico & præligatore, ac pluribus muliericulis ab eo seductis differens: *Hæc, inquit, sapissime conversæ ad Ecclesiam Dei, confessæ sunt, & secundum corpus exterminatas se ab eo, & velut cupidine inflammatas valde illum se dilexisse.* Tum addit de Uxore cujusdam Diaconi, quæ simile infortunium passa, omne deinceps tempus in exomologesi consummavit, plangens, ac lamentans ob hanc, quam passa est ad hoc magis, corruptelam. Denique lib. 3. c. 4. de Cerdone modo latenter docente, modo vero exomologesim faciente sic habet: *Consummavit modo quidem latenter docens, modo exomologesim faciens.* Ex quo liquet, Confessionem criminum in Ecclesia primo & secundo sæculo fuisse usurpatam, nec eam de publicis tantum criminibus, sed etiam de occultis animi libidinibus. Quod autem instituta sit coram Sacerdotibus, patet ex diffidio Montanistas inter & Catholicos exorto, quorum primi duos peccatorum ordines constituerunt, quorum alia irremissibilia, alia venialia essent, utrique poenitentiam indicabant, sed post exantillatos poenitentiae labores veniam graviorum à solo Deo expectari

volebant, aliorum vero ab Episcopo concedi, de quo vide tit. 7. N. 15. Catholici vero omnium criminum remissionem per Sacerdotes fieri posse ex traditione Patrum, utique Apostolicorum, ac Apostolorum, sustinebant. Ex hac autem controversia manifestum est, inquit eximius Witalse, omnia peccata Confessione tunc obnoxia fuisse, 1. Quia omnibus, etiam levioribus, poenitentia indicabatur; non poterat autem, nisi illa Confessione ingrederentur. 2. Quia graviora ab aliis erant secernenda. 3. Quia vel ipsis peccatis venialibus Episcopus veniam imperiebatur. In cujus confirmationem adducit ex Tertull. lib. de Poenit. c. 9. & 10. insignem locum, qui ita sonat: *Hujus igitur poenitentia secunda & unius, quanto in archæ negotium est, tanto operosior probatio est, ut non sola conscientia pressetur, sed etiam aliquo actu administretur.* — Pœnosque tamen hoc opus ut publicationem sui aut suffugere, aut de die in diem differre præsumo, pudoris magis memores, quam salutis; velut illi, qui in partibus verecundioribus corporis contracta vexatione conscientiam mordentium vitant, & ita cum erubescencia sua pereunt. — Grande plane emolumentum verecundia occultati delicti pollicetur. Videlicet, si quid humanae notitia subdixerimus, proinde & Deum celabimus? adeone existimatio hominum, & Dei conscientia comparantur? an melius est damnatum latere, quam palam (hoc est, Confessione se prædicentem) absolvi? Ea Confessionem distinctam omnium delictorum Sacerdotibus factam sæculo II. eundem Confessionem ab Ecclesia existimata absolute necessariam ad consequendam salutem. Sed ad sæculum III. procedamus, in cujus initio occurrit Origenes, qui Homil. 2. in Pl. 37. ad illud, *Iniquitatem meam ego cognosco: Vide, inquit, quod edocet nos Scriptura, quia oportet peccatum non celare intrinsecus. Fortasse enim sicut ii, qui habent intus*

inclasam etiam indigestam, — si vomuerint, relevantur; ita ii, qui peccaverunt, siquidem occultant & retinent intra se peccatum intrinsecus, urgentur, & propemodum suffocantur à phlegmate & humore peccati; si autem sui accusator fiat, dum accusat semetipsum & confitetur, simul vomit & delictum, atque omnem morbi dixerit causam; tantummodo circumspecte diligentius, cui debeat peccatum confiteri, proba prius medicum, cui debeat causam languoris exponere, qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, — ita ut demum si quid dixerit, — si quid consilii dederit, facias & sequaris. Si intellexerit talem esse languorem tuum, qui in Conventu totius Ecclesie exponi debeat & curari, ex quo fortassis & ceteri edificari poterunt, & tu ipse facile sanari, multa hoc deliberatione & satis perito medici illius consilio procurandum est. Ea Confessionis distinctæ, etiam occultorum peccatorum, en ejusdem necessitatis agnitionem, en usum Confessionis privatæ, seu noltræ auricularis, ut per Icomma dicunt Protestantes, publicæque in Ecclesia sæculo III. ab Origine testatum. Sed dicit Dallæus: Liber hic non est Origenis; at vero communi sententia est Origenis, & quæ opponantur contra, à Summarthano diluuntur l. 3. de Confessi. Sed non sit Origenis, est certe veteris Ecclesie Authoris, de cujus sensu hic solum laboramus. Adde, inquit, Witalssius, quod scribit Sozomeus lib. 7. c. 16. occasione Novationorum, adversus Ecclesiam insurgentium, factam esse, ut cum hæc Confessiones excessissent Episcopi, institutus fuerit Presbyter Poenitentiaris, quem omnes in crimina etiam secreta prolapsi adirent, ab eo pro delictorum modo & gravitate dignam & congruentem satisfactionem obeundam accepturi Ex quo sequitur, eandem ferme tunc fuisse, quæ nunc viget, ea in re Ecclesie disciplinam. Accedit S. Cyprianus,

qui lib. de Lapsis ait: *Quanto & fide majores, & timore meliores sunt, qui quamvis nullo sacrificii aut libelli facinore restricti, quoniam tamen de hoc vel cogitaverunt, hoc ipsum apud Sacerdotes Dei dolent & simpliciter confitentis exomologesim conscientia faciunt. Dic, Sodes! Christiani sæculo III. Calvinista, Lutherani, an Romano-Catholici in hoc puncto fuerit?*

14. In eandem sententiam de Ecclesie sensu circa Confessionem distinctam peccatorum, etiam occultorum, atque in aures Sacerdotum fieri solitam, ejusque ad salutem absolutam necessitatem conspirant Patres sæculi IV.

Primus occurrit Lactantius, qui hujus sæculi initio Crispi Cæsaris primum Preceptor, demum in summa paupertate mortuus est. Hic lib. 4. Instit. c. 30. Catholicam Ecclesiam ab Hæreticis discernens, ait: *Sed tamen quia singuli quique cæcis Hæreticorum, se potissimum esse Christianos, & suam esse Catholicam Ecclesiam putant, sciendum est, illam esse veram, in qua est Confessio & Poenitentia, quæ peccata & vulnera, quibus subiecta est imbecillitas carnis, salubriter curat. Quomodo autem Confessio facienda sit, exponit c. 17. ubi de Circumcisione Judæorum differens, ait: *Ut hoc argumento nos admoneret (Deus), ne involutum pelus haberemus, id est, ne quod pudendum facinus intra conscientis secreta volemus. Volens enim vitæ ac salutis nostræ pro æterna sui pietate consulere, poenitentiam nobis in illa Circumcisione proposuit, ut si cor nudaverimus, id est, si peccata confessi satis Deo fecerimus, veniam consequamur, quæ contumacibus, & amissa sua celantibus denegatur ab eo, qui non faciem sicut homo, sed intima & arcana pectoris intuetur.* Loquitur hic Lactantius de Confessione arcanorum, quæ extrinsecus prodeat, quæque sit ineluctabilis necessitatis. Secundus pro eodem sæculo testis est Athanasius.*

sermone in illa verba, Profecti in pagum. - inuenietis pullum alligatum, &c. ubi N. 7. ait: Si nondum soluta sunt vincula tua, tradidit teipsum Discipulis Iesu; adsunt enim, qui nos solvant accepta ea à Salvatore potestate, Quodcumque ligaveritis, &c. quem sermonem immerito Athanasius abnegat Dallaus, cum in omnibus Mss. reperitur. Tertius est S. Hilarius, qui in Matth. c. 18. de Clavis à Christo Ecclesie concessis sic habet: Ad terrorem autem metui maximi, quo in presens continentur, immobilitate severitatis Apostolica iudicium premissit, ut quos in terra ligaverint, id est, peccatorum nobis innoxos reliquerint, & quos solverint, Confessione videlicet venie receperint in salutem, hi Apostolica conditione sententia in Caelis quoque aut soluti sint, aut ligati. Gratus autem Dallaus pro Confessione putat legendum Confessione; tum quia omnes ad unum Codices Mss. habent tō Confessione; tum esto legi deberet Confessione, hoc Dallai causam non iuvaret, quia ex ipsa Hilarii periodo Confessionis necessitas ultro consequitur. Inter Patres Græcos S. Basiliius plura nobis eiusdem Confessionis monumenta reliquit; tres enim epistolae ad Amphilocheum canonicas scripsit, quæ id unum spectant, ut certæ & propriae singulis peccatis poenæ luendæ attribuantur. Id autem peragi non poterat sine Confessione, seu exomologesi, de quo infra uberius. Præterea idem S. P. in regulis brevioribus interrogatione 288. sciscitatur: An qui peccata sua confiteri vult, omnibus passim, & quibusvis ea confiteri debeat, an certis quibusdam; utque sic statuit: Quoniam igitur etiam conversionis modus accommodatus esse debet ei, qui peccat, & propterea opus est fructibus dignis penitentiae, necessario iis peccata aperiri debent, quibus credita est dispensatio Mysteriorum Dei. Conficiant in hanc rem S. Gregorius Nyssenus, & Ambrosius, quorum primus Ora-

tione 10. contra Eunomium ait: Si enim venerandorum & honorabilium nominum SS. Trinitatis Confessio est inutilis, etiam sunt Ecclesie Ritus: in his autem Ritibus est sigillum, deprecatio, Baptisma, peccatorum Confessio. Item in sermone adversus eos, qui alios acerbe edocant; Afflictionis participem & socium sume Sacerdotem, - - audacter ostende illi, quæ sunt recondita animi arcana, tanquam occulta vulnera medico detere. Ne quis autem putet consilium hoc esse duntaxat, non præceptum, subdit: Incertus est terminus vitæ, discessum à vitæ diligentia prævertamus. - - & ardentem exoraciantis illius igni. Ambrosii sententia adeo in rem nostram clara sunt, ut supervacaneum sit eas referre; facta proinde ejusdem Patris ipsam substituiimus. Sic enim narrat Paulinus ejus Diaconus in ejus vita N. 39. commendans summam ejus in penitentes benignitatem. Erat, inquit, gaudens cum gaudentibus, & stens cum stentibus. Siquidem quotiescumque aliqui ad percipiendam penitentiam lapsi suos confessus esset, ita stebat, ut & illum flere compelleret; videbatur enim sibi cum faciente juere: causas autem criminum, quas illi constabant, nulli nisi Domino soli, apud quem intercedebat, loquebatur. En Confessionem secretam in Ecclesia Mediolanensi; at quod esse necessaria ad remissionem peccatorum, idem Paulinus peccatores alloquens subdit: Ipse (peccator ejusmodi) sui accusator est, nec expectat accusatorem, sed prævenit, ut constando suam aliter ipse delictum, ne habeat quod adversarius criminetur, - - dans honorem Deo, cui nuda sunt omnia, & qui vult vitam magis peccatoris quam mortem.

10. Ex factō Nectarii ad finem Sæculi IV. non potest colligi Confessionem secretam peccatorum occultorum ab Ecclesia fuisse consideratam ut rem adiphoram, & lege divina minime præceptam.

Histo-

Historiam famofam refert Socrates lib. 5. c. 19. juxta Valesii Versionem. Sub idem tempus, inquit, Presbyteros Ecclesiarum, qui pœnitentiæ præerant, placuit aboleri, idque ob ejusmodi causam. Postquam Novatiani se ab Ecclesia sejunxissent, eo quod cum illis, qui persecutione Deciani lapsi fuerant, communicare noluisse; ex illo tempore Episcopi Pœnitentiarium Presbyterum albo Ecclesiastico adjeccerunt, ut qui post Baptismum lapsi essent, coram Presbytero ad eam rem constituto delicta sua confiterentur; & apud alias quidem Sectas hæc regula etiamnum perseverat, soli vero Homosiani, & qui cum illis in fide consentiunt Novatiani Presbyterum penitentia præpositum rejecerunt. Nam Novatiani ne initio quidem supplementum hoc admiserunt; Homosiani vero, qui nunc Ecclesias obtinent, cum hoc institutum diu retinissent, tandem Nectarii Episcopi temporibus abrogarunt ob facinus quoddam, quod in Ecclesia commissum fuerat. Mulier quædam Nobilis ad Pœnitentiarium Presbyterum accedens delicta post Baptismum à se perpetrata sigillatim confessa erat: Presbyter vero præcepit Mulieri, ut jejuniis & orationibus continuis vacaret; quo scilicet una cum delictorum Confessione opus etiam penitentiae conveniens ostenderet. (Græce, hi de zyni probansusa, quod Christophorus vertit: Mulier longius in constando progressa) aliud facinus confesso est, Ecclesie videlicet Diaconum cum ipsa stupri consuetudinem habuisse. Id cum dixisset, Diaconus quidem Ecclesia ejectus est, Populus vero graviter commoveri cepit. Neque enim solum ob scelus quod patratum fuerat, indignabatur: verum etiam eo quod labas baud mediocri atque infamia hoc factu aspersa videbatur Ecclesia. Cum igitur cum ob causam Ecclesiastici homines disterii appeterent, Eudæmon quidam Ecclesie Presbyter, Alexandria oriundus, Episcopo Nectarii suavit, ut Penitentia-

rium quidem Presbyterum expungeret, unumquemque vero pro arbitrio & pro animi sui conscientia ad Sacramentorum Communionem suaverit accedere; neque enim aliter fieri posse, ut Ecclesia ab omni probro libera esset. Hæc ego cum ab ipso Eudæmone acceperim, historia hæc inferere non dubitavi. - - Et initio quidem Eudæmoni ista dixi: Consilium tuum, o Presbyter, utrum Ecclesie profuerit, an non, Deus viderit. Cæterum ansam ex eo singulis datam esse video, ut delicta sua invicem amplius non coarguant, nec observent præceptum illud Apostoli, quod ita se habet: Nolite communicare operibus infructuosus tenebrarum, sed potius redarguite. Verum de his satis.

Sozomenus circa Sæculi V. medium cum Sacrate Eusebianæ Historiæ Continuator eadem refert lib. 7. c. 16. Per idem tempus, inquit, Nectarius Constantinopolitanus Episcopus Presbyterum illum, qui præpositus erat penitentibus, primus ex Ecclesia sustulit: cujus exemplum omnes fere Episcopi postea sunt secuti. Quid autem hoc sit, & unde originem sumpserit, & quam ob causam sublatum sit, alii quidem aliter fortasse narrant: ego vero ea dicam, quæ sentio. Cum in nullo penitus peccare diviniore ejusdem naturæ sit & humane præstantioris penitentibus vero etiam si spatio deliquerint, veniam dare Deus præceperit: cumque in petenda venia peccatum necessario confiteri oporteat; grave & molesum ob initio jure & merito visum est Sacerdotibus tanquam in theatro, circumstante totius Ecclesie multitudine, crimina sua evulgare. Itaque ex Presbyteris aliquem, qui vitæ integritate spectatissimus esset, & taciturnitate & prudentia polleret, huic officio præferunt; ad quem accedentes ii, qui deliquerant, actus suos confitebantur. Ille vero pro cuiusque delicto quid aut facere singulas aut luere oporteret poenæ loco indicens, absol-

absoluebat contentes, à se ipsi penas criminum exacturos. Verum Novatianis quidem, qui nullam rationem habent penitentiae, nihil hac re opus fuit. Apud reliquos autem Sectas hic mos etiamnum perseverat, & in Occidentalibus Ecclesiis, ac praecipue in Ecclesia Romana, studiose observatur. Illic enim in propatulo est Penitentium locus, in quo stant massi ac veluti lagentes. — In Constantinopolitana autem Ecclesia certus Presbyter constitutus erat, qui Penitentibus praesert, donec Matrōna quadam nobilis ob peccata, quae confessa fuerat, iussa ab hoc Presbytero jejunare, ac Deum suppliciter orare, dum hujus rei causa in Ecclesia moraretur, à Diacono se supradictam esse prodidit: quo cognito Plebs omnis vehementer succensuit. — Nectarius vero eum, qui supradictam admiserat, Diaconatu exiit. Cumque nonnulli consilium ei dedissent, ut unicuique, prout conscius esset, ac fiduciam sui haberet, ad Sacrorum Mysteriorum communionem accedendi liberam faceret potestatem; Presbyterum, qui agenda penitentiae praepositus erat, abolevit. Atque ex eo tempore id firmum ac stabile permansit, vetustate, eique adjuncta gravitate ac severitate, jam cum ut opinor, in laxam ac dissolutam videntur rationem paulatim delapsa. Nam antea, ut equidem existimo, minora erant peccata, tum ob reverentiam eorum, qui sua ipsi delicta enuntiabant, tum ob severitatem Judicum, qui ad id erant constituti. Hac sola historia in auras sua sponte abire existimant Novatōres, quidquid Catholici ex primorum quatuor saeculorum monumentis corradunt ad probandum Confessionem distinctam peccatorum tum fuisse existimatum ex precepto divino necessarium ad consequendam salutem. Et quidem Calvinus lib. 3. Instit. c. 11. N. 7. cum non posset negare eam, quae apud nos usitatur, Confessionem ante hanc tempora invaluisse, id ultro concedit;

sed ex hoc Nectarii facto colligit, eam Juris Divini non fuisse, quippe quae ab eo Praesule plerisque aliis assentientibus abrogata sit; tum procaciter Catholicis insultans: Hic, hic, inquit, aures astra isti erigant! si enim lex Dei erat auricularis Confessio, qui ausus est Nectarius eam refingere & convellere? Sed quam agrum olfactum habuerit Arcadius iste Leo in sabodorando sensu genuino Scriptorum citatorum, vel ipse devotissimus ejus discipulus Dallæus prodit, qui hac in parte Magistrum adoratum prolixius deserit, dum Baronio, Bellarminoque subscribens affirmat, ex narratione Socratis & Sozomeni nihil aliud colligi posse, quam à Nectario, aliisque plurimis Episcopis solum Penitentiarium publicum, ejusque munus fuisse sublatum, de quo infra; qui tamen ex hactenus dictis, & ex ipsa historia aperte convincitur, quod vigilias suas, & lucubrationes contradictionis spiritui sacraverit, dum illis non obstantibus negat & pernegat secretam, seu auricularem Confessionem ante Innocentium III. seu ante Saeculum XIII. unquam existisse: quin nec existentiam Confessionis publicae occultorum delictorum ex ullo horum Saeculorum genuino monumento posse probari, sed solum Penitentiam publicam in crimina publica, ad tribunalia Episcoporum delata, adhibitam. Quod quanta auidacia sit, cui liber Protestantium cordato dijudicandum relinquo. Ex Catholicis ergo Latinus Narrationem ut falsam rejicit; cum uterque Novatianis, reconciliationis Ecclesiasticae hostibus, fuisse aperte convinctur: sed resellitur communiter ex circumstantiis historiae, quae tales sunt, ut mentiri etiam volentes non potuerint. Secundo Valensis & Canus arbitratur, Confessionem Sacramentalem reipsa à Nectario fuisse antiquatam, eumque graviter in hoc peccasse: sed hac sententia convellitur ex viri hujus sanctitate, & omnia reliqua

rum Episcoporum reprehensione in re tanti momenti. Tertio Petavius existimat, sublatam fuisse Penitentiam publicam; sed hanc post mortem Nectarii tum Constantium, tum alibi adhuc viguisse ex dicendis infra constabit: eam nihilominus recentissime tuetur Bertus. Quarto Baronius & Bellarminus existimant, Nectarium hoc decreto Confessionem publicam abrogasse una cum suis Ministris, quod multis suadent historiae circumstantiis; sed Witasse conatur evincere eo decreto Constantinopoli alibique solum Presbyterum Penitentiarium, totumque ejus munus circa penitentiam publicam, nec quidquam amplius abrogatum fuisse, quod infra suo loco sublinebimus. Ad nostrum intentum hic sufficit, flante eodem decreto Confessionem omnium peccatorum, etiam vulgariam, inviolatam permanisse, quod multa evincunt. Primo enim cuncti, qui praecesserant Patres, eam ad salutem esse necessariam statuerant, ut patet ex dictis: id autem convellere nec voluit, nec potuit Nectarius. Secundo, hac ipsa in historia non levia sunt ejusdem rei vestigia; i. enim id potissimum à Presbytero postulabatur, ut prudentia & taciturnitate polleret; ergo ei etiam arcana probebantur. 2. Mulier illa perhibetur sua ei delicta post baptismum perpetrata sigillatim detexisse. 3. Sozomenus id necessario factum esse animadvertit, quia videlicet sine Confessione venia peccatorum obtineri non potest: verba sunt Witassii. Quam Confessionem Constantinopoli post fata Nectarii superflitem mansisse ex Chrystostomo, & Joanne Jejunatore, ejusdem Successoribus, Synodoque Trollana mox demonstrabimus.

16. Intentum Dallæi non juvat, quod in citata historia legatur, Nectarium liberam cuique fecisse potestatem, ut ad arbitrium; & pro animi sui conscientia ad Sacramentorum Communionem accederet; ex quo infert: nulla ergo lex erat

Confessionis ante Communionem Sacramentorum faciendae.

Bene enim negat Witasse, Nectarium hanc potestatem unicuique fecisse absolute, sed solum comparate ad tempora praecedentia; i. quia olim magna & anxia in Fidelium mores inquisitio nebat; quod refert Origenes lib. 3. contra Celsum inquisiens: Apud Christianos quidam sunt constituti ad inquirendum in vitam & mores eorum, qui ad Sacra ipsorum accedunt, ut eos, qui turpia perpetraverunt facinora, à publicis eorum conventiibus arceant. Cum hac ergo cura Presbytero Penitentiaris demandata esset, totus in eo erat, ut latitantes deprehenderet, resistentes premeret, cunctos observaret. Sic fiebat, ut & facinorosis nemo fere effugeret. Aut enim penitentiam estagabant ob delicta occulta, aut ad eam cogebantur ob delicta publica. Id autem suffulit Nectarius, ex quo libertas nata est pro arbitrio fere & animi sui conscientia ad tremenda Mysteria accedendi. 2. Penitentiaris Presbyter olim non certum duntaxat penitentiae tempus assignabat, sed etiam an eam legitime, & prout par erat, obiret, explorabat; alioquin illos prohibebat à Sacris; post Nectarii autem Decretum, quicunque pro animi sui conscientia eaungebatur, & postmodum sine ullo examine ad communionem admittebatur. Atque haec duo sunt imprimis capita, de quibus Socrates ac Sozomenus conqueruntur. Hac Witassius, qui tamen subdit: Cave autem eorum verba ad vivum reserces, ut omnino libertas concessa esse existimetur: Hac enim interpretandi ratione omnem penitentiam publicam necessitatem everteret; & quidem multo felicius & plausibilis, quam secreta Confessionis. Nam de Penitentia publica agunt illi Scriptores; notant ei praefectum esse Presbyterum publicum; eum vero à Nectario abrogatum esse narant, & unicuique factam esse potestatem, ut arbitrio suo ad Sacra Mysteria

steria adiret. Quis inde non inferret abolitam esse penitentiam publicam? (id enimvero infert Petavius & Bertus) atqui ea tamen abolita non fuit, idque fatetur Dallæus: ergo multo minus antiquata fuerit Confessio. Si enim post sublatum Presbyterum Penitentiarum illibata perseveravit ut antea penitentiae publicæ necessitas, longe potiori jure Confessio: Socratis enim ac Sezomoni oratio magis imperit penitentiam, quam Confessionem. Pergit Witasse: At inquit, ajunt historici nullam postmodum viguisse adversus scelera objurcationem. Distinguo: objurcationem publicam, C. privatam, N. id patet ex historie contextu; loquuntur enim de more dilutionum ac Confessionis publicæ quondam usurpata, quem putant flame fuisse ad coercenda flagitia utilitati. Sed de hoc infra uberius, agendo de Satisfactione.

17. Confessionis distinctæ peccatorum, etiam occultorum, necessitatem Sæculo V. agnovērunt Nestarii Successores, alique Patres.

Inter hos primo loco occurrit S. Joannes Chryostomus, qui suis in scriptis nihil omisit, quod ad Ecclesiæ doctrinam munendam conducerec. Sive eam, qua pollicentur Sacerdotes in peccatis remittendis, auctoritatem; sive eam, qua singuli adstringuntur in iis Sacerdotum judicio subjiciendis, necessitatem; sive horam in delictis enumerandis, aut illorum in explorandis diligentiam; sive etiam tempus ad Confessionem maxime opportunitatis spectes; loca plurima oris auri profert Witassius: ex quibus unum celebriorem huc transcribimus, qui exstat in homilia de Muliere Samaritana Tom. 6. ubi ait: Imitemur & nos hanc Mulierem Samaritanam, & ob propria peccata non erubescamus, sed Deum timeamus. Jam vero contrarium fieri video; nam eum, qui nos judicaturus est, non reformidamus; eos vero, qui nullatenus nos lædunt, perhorrescimus, & ignominiam ab

ipsis inurendam reformidamus. Quapropter eo ipso, quod timeamus, penam sustinemus; qui enim homini detegere peccata erubescit, Deo vero veritate facere non erubescit, neque confiteri vult, neque penitentiam agere; in die illa non coram uno vel duobus, sed universo terarum orbe spectante tradetur. Hæc die, Sodes, si veritas tibi cordi est, clarioribus ne terminis Chryostomus suam Orientalisque Ecclesiæ sententiam de necessitate Confessionis secretæ ac distinctæ, occultorum etiam peccatorum, exprimere potuisset? quam cum alibi, ac nominatim lib. 3. de Sacerdotio cap. 5. iisdem terminis Sacerdotibus esse faciendam asserat, qua fronte audent Protestantes, ac inter illos Dallæus, hunc Patrem spectatissimum cum Ecclesiæ Orientali Sæculi V. in suas partes trahere? Sane Dallæus, qui Chryostomum tanquam murum aneum Catholicæ de necessitate Confessionis sententiæ opponere sibi videtur, non felicitiori successu faraginem murum testimonium, que sibi favere videntur, ex ejus operibus corrasit, quam in controversia de transubstantiatione collegit testimonia Patrum, Eucharistiam panem, typumque dicentium, de quo vide lib. 1. Tit. 1. N. 258. & seqq. Sicut enim ibi vidimus Patres pro exigentia variorum thematum in homiliis ac concionibus assumptorum allegorice ac varie de Eucharistia locutos fuisse; qui tamen sententiam suam de transubstantiatione, dum agunt de dogmate, nitide exponunt, ex qua proinde obscuriora eorum loca veniunt dilucidanda; ita in presenti quoque materia se gessit Chryostomus, nam citato ac aliis in locis clare mentem suam explicat; dum vero hom. 21. ad Populum Antioch. dicit: Deum sibi soli rationem (peccatorum) reddi jubere, alloquitur Catechumenos, eosque penitentiam baptismum præviam edocet: his vero utique non est necessaria Confessio. Dum vero alibi dicit, non esse opus, ut peccata con-

confervis confiteamur, vult confessionem peccatorum hominibus obvis, qui nos probro afficiant, vel in publicum profertur, ut loquitur homil. 3. de incomprehensibili Dei natura, non esse faciendam, aut non esse ad salutem necessarium peccata publice ac in Theatro, ut ibi etiam dicit, revelare. Quamvis vero, dum alicubi dilectis Confessionem publicam non esse necessariam, de necessitate Confessionis privata taceat, eam propterea non negat, tacere enim non est negare, præsertim cum quis alibi aperte affirmat; nec Orator pro suggestu in omni themate omnia tractat. Dum vero idem S. Pater alibi remissionem peccatorum Confessioni Deo factæ adscribit, non negat Confessionem homini fieri præterea necessario debere, sed nobiscum catholice sentit, effectum Confessionis posse sine Confessione oris sola Confessione cordis consequi; non enim dicimus Confessionem vere contrito peccata delere, sed ipsam contritionem cum preparatione animi ad Confessionem oralem sociatam. Telas ergo aranæ texit Dallæus, quas in tract. de Sacram. prænit. q. 4. art. 3. distat Witasse, & illustriores nostri Polemici. Et sua sponte ruunt arguunturque hominis petulantis ingenii, si ipsis cum Chryostomo Patrum, Ecclesiarumque omnium consensus opponatur. Inter hæc eodem Sæculo V. Innocentius I. ep. ad Decentium c. 7. De penitentibus vero, inquit, qui sive ex gravioribus commissis, sive ex levioribus Penitentiam gerunt, quinta feria ante Pascha eis remittendum Romanæ Ecclesiæ consuetudo demonstrat. Caterum de pondere æstimando delictorum Sacerdotis est judicare, ut attendat ad Confessionem Penitentis, & ad fetus atque lacrymas Corrigentis; ac tum jubere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem. Sane si quis in agritudinem incidit, atque usque ad desperationem devenit, ei est ante tempus Paschæ relaxandum, ne de Sæculo sine

communione discedat. Innocentio concinit Hieronymus lib. 3. Comment. in c. 16. Matthæi inquit: Quomodo ergo ibi (in Levitico) Ieprosus Sacerdos mundum vel immundum facit, sic & hic alligat vel solvit Episcopus & Presbyter; non eos, qui insontes sunt vel noxii, sed pro officio suo, cum peccatorum audierit varietates, scit qui ligandum sit, quive solvendum. Plura in hæc rem ex S. Augustino congerit Witasse, & alii. Illustriorem locum referam ex ejus epist. 180. nunc 228. Ad Honoratum, in qua deturter Pastores, ne in persecutione fugiant, inquit: An non cogitamus, cum ad istorum periculorum pervenit extrema, — quantus in Ecclesia fieri soleat ab utroque sexu, & ab omni ætate concensus; alii baptismum Flagitantibus, alii reconciatorem; — ubi si Ministri desint, quantum exitum sequitur eos, qui de isto Sæculo vel non regenerati exeunt, vel ligati? En absolutio Sacerdotalis necessitatem.

18. Confessionis distinctæ peccatorum necessitas in Ecclesia agnita est Sæculo VI. usque ad XII.

Pro Sæculo VI. inter alia testimonia numero plurima adfert Witassius celebrem locum Joannis Abbatis Raitha in notis ad Scalam Climacti, ubi ait: Quod enim confiteri simpliciter peccata teneamus ex necessitate Divini mandati, patet ex Apostolicis Traditionibus, ac regulis ab eis propositis Ecclesiæ Catholice per Spiritum S. quorum Canones & instituta tenentes Dei Sacerdotibus, juxta eorum præceptum, peccata confiteri, indulgentiam & remissionem peccatorum accipere efficimur digni. Quo loco confunditur impudens Dallæus, qui testimonium Climacti pressit ait, hæc disciplina fuisse Monachorum dumtaxat, ad reliquos Fideles non pertinentem. Sed ut fidem N. 15. datam liberemus Joanni Abbati, addimus Joannem Jesuatoreum, Chryostomi in Throno Const. hoc Sæculo

culo Successore, qui libellum Penitentiale scripsit ad usum Ecclesie Orientalis, cuius plurimi Authores Græci meminere; is autem est titulus: *Consequentia & ordo erga eos, qui peccata confitentur, observandus, à S. Patre nostro Joanne (Chrysoft.) compositus & institutus.* In hoc autem libello: *Qui peccata confessorum est, sic orditur: Confiteor tibi Domine factor Cali & terra omnia occulta cordis mei;* deinde Sacerdos eum interrogat super singulis peccatorum generibus. Denique post exceptam accurate omnium sigillatim delictorum Confessionem, idem Sacerdos *Penitentem absolvit*, de qua absolutione infra uberius. Quid ad hæc Arcadius, Leo, Calvinus, qui omnes Catholicos ob factum Nestarii Afini elogio exornavit? Nestariusne suo decreto Confessionem distinctam peccatorum abluisti? & ejus Successor Chrysoftomus eidem faciendæ libellum Orientali Ecclesie præscripsit? monstrat, si potest, in toto Chrysoftomo locum, ubi hæc sua penitentiali constitutione Prædecessoris sui decretum abrogavit, & ei applaudam. Judicent præterea cordati Calvinistæ, ego an Calvinus hic sit calumniator? & sanæ eorum censura subscribam. Hanc vero persuasionem in utraque Ecclesia perseverasse Sæculo VII. pro Latina Ecclesia decretorium testimonium ex S. Gregorio M. adnumero, qui homilia 40. ait: *Quid est peccatorum Confessio, nisi quadam vulnerum ruptio? quia peccati virus salubriter aperitur in Confessione, quod persistere latebat in mente.* — *Confitendo peccata, quid aliud agimus, nisi malum, quod in nobis latebat, aperimus? Doctores Sancti, dum in Confessione peccati nostri nos instrunt, quasi vulnus mentis per linguam tangunt; & quia nos loquendo à peccatis eripiunt, quasi tangendo vulnera ad salutem reducant.* Pro Ecclesia vero Græca ad liberandam iidem fidem N. 15. datam Canonem 102. Synodi sextæ Trul-

lanæ ex plerisque Orientalibus Ecclesiis congregata, ubi post præscriptam Corporis Christi reverenter accipiendi rationem dicitur: *Oportet autem eos, qui solvendi & ligandi potestatem à Deo acceperunt, peccati qualitatem considerare, & ejus, qui peccaverit, ad conversionem promptum studium: & sic morbo asserre convenientem medicinam, ne si in utroque immoderatione utatur, ab ejus, qui laborat, salute excidat.* Non enim simplex est morbus peccati, sed varius & multiformis. Testimonia pro Sæculo VIII. usque ad XII. hic non adnumero, ne illa repetere cogar acturus de Confessione publica, de Satisfactione, & Absolutione, ubi locum invenient. Ipsi libri Penitentiales, qui his Sæculis Parochis ab Episcopis copiose præscripti sunt, fidem Ecclesie de necessitate Confessionis abunde produnt.

19. Quæstio, an ad salutem consequendam necessaria sit distincta peccatorum, etiam occultorum, Confessio, Sæculo XII. non fuit inter Viros Sapientes agitata ut dogma mere scholasticum; & hinc nequaquam liberum fuit unicuique pro arbitrio peccata sua confiteri.

Probat I. testimonio Goffridi Abbatis Vindocinensis, qui cum quidam Guillelmus necessitatem Confessionis intra quatuor crimina circumscriberet, nimirum Hæreticæ pravitatis, superstitionis Gentilis, Judaicæ perfidiæ, & Schismatis fraterni, contra hanc sententiam tanquam contra hæreticam novitatem insurrexit lib. 3. ep. 16. ubi ait: *Igitur de proposita questione, quæ magna ex parte, imo prorsus secundum tuam intelligentiam, Fidei Catholica obviare videtur; — & juxta Fidem Christianam sic intelligere (ut tu Guillelme) nec possumus, nec debemus.* — *Certum est, nihil hoc certius, omnia peccata vel criminum Confessione indigere & penitentia. Motus erat ad contrarium sentiendum Guillelmi auctoritate Ven. Bedæ lib. 5. in Lucam cap.*

17. ubi propter hæc quatuor peccata necesse esse ait ad Ecclesiam venire, ac subdit: *Cætera vero vitia tanquam valetudinibus & quasi membrorum, atque sensuum, per se ipsum interiori in conscientia & intellectu Dominus sanat & corrigit.* Floruit autem Beda Sæculo IX. Ex cujus auctoritate liquet, inquit Dalleus, eam Confessionem, quæ gravioris læpræ immunditiam Sacerdoti pendendam esse scribit, eam esse, quæ publicam penitentiam peterent: cætera omnia delicta nihil tum ex ulla Ecclesie lege necesse fuisse apud Sacerdotes confiteri. Sed si Calvinista Bedæ locum ita intelligit, seipsum confodit; existimat enim omnia crimina publica fuisse huic penitentiae addicta, cum tamen Beda quatuor solum crimina, & quidem extra Ecclesiam commissa, enumeret. Intelligendus ergo est de Confessione publica Sacerdotum Collegio faciendâ ad recipiendum verum Fidei aut Ecclesie unitatis colorem; qui enim Gentilis est, aut Judæus, aut Hæreticus, & Schismaticus, ad Ecclesiam accedit, hancque læpram suam (de qua ibi in Lucam loquitur Beda) publice confitetur, ut in ejus gremium recipiatur; hoc autem locum non habet in reliquis peccatis, ut hic Bedam explicat Goffridus. Hanc autem esse Bedæ mentem, patet ex ejus Commentario in cap. 5. ep. Jacobi, ubi ait: *Neque enim sine Confessione emendationis peccata queunt dimitti.* Quibus verbis procul abest, ut peccata publica intelligat, quin sententiam suam in Lucam mox relatam declarat. Goffrido ad stipulari Petrus Venerabilis in lib. de miraculis, ubi relata punitione & monitione divina quorundam, qui peccata sua in Confessione celarunt, subdit: *Nullatenus poterat salvari, nisi quod perniciosè celaverat, salubriter studeat confitendo manifestare.* S. item Bernardus & dictis & factis eandem Confessionis necessitatem declaravit, tum alibi, tum in Exhortatione ad Milites Templi c. 12.

ubi ait: *Quod si quisquam confiteri confunditur, — talis pudor peccatum adducit;* qui etiam primo miraculo cuidam Josberto agonizanti loquelam restituit, ut confiteri peccata sua posset, uti in ejus vita narrat Guillelmus S. Theodorici Abbas.

20. Veritati propositionis precedentis non obstat auctoritas Gratiani dist. 1. de Penit.

Hanc auctoritatem Dalleus adversus totius Ecclesie XII. Sæculo fidem, tot antiquorum Patrum testimoniis firmatam, velut murum æneum opponit: sic autem se habet Res. Gratianus Causa 33. Mulierem quandam inducens, quæ crimen à se admissum Deo tantum confessa fuisset, q. 3. seu dist. 1. de Penit. expendit: *An sola Confessione cordis crimen possit deleri?* Controvertiam proponit his verbis: *Utrum sola cordis contritio & secreta satisfactio, absque oris confessione quisque Deo possit satisfacere?* Cam autem hæc de re dux tunc essent opinioniones, sic addit: *Sunt enim, qui dicunt, quemlibet criminis veniam sine Confessione facta Ecclesia, & Sacerdotali judicio posse promereri.* Atque allatis testimoniis Ambrosii, Augustini, aliorumque Patrum, ac Juris Civilis, pergit: *Luce clarius constat, cordis contritione, non oris Confessione peccata dimitti;* quod iterum probat variis auctoritatibus. Quibus allatis, alteram sententiam in hunc modum exponit: *Alii è contrario testantur, dicentes, sine Confessione oris neminem à peccato posse mundari, si tempus satisfaciendi habuerit: quam iterum auctoritatibus munit. Jam, inquit Dalleus, juxta Gratianum, duo erant inter Viros Sapientes & Religiosos opiniones de Confessionis necessitate: ergo libera tunc fuit, & uniuscujusque arbitrio relicta. Ergo lex de Confessione omnibus necessario faciendâ, postmodum à Concilio Lateranensi invecita, Innocentianam esse Tormentum est.*

Sed mirum hunc luteum absque pala dissipat Witassius distinguendo Autec. Juxta Gratianum duæ tunc erant opiniones de Confessione necessitate, quoad effectum, hoc est, quoad veniam consequendam, concedit, quoad præceptum, negat. Et pergit: Duplex questio est de Confessione, una Catholicos inter & Hereticos de necessitate Confessionis quoad præceptum, an videlicet Confessio omnibus in crimina lapsis à Christo præcepta, & in Ecclesia semper usurpata sit? altera inter Theologos de Confessione necessitate quoad remissionem peccatorum, an nempe prima gratia contritione aut Confessione & Sacramento, an vero demum in Sacramento obtineatur extra casum necessitatis? Primam de lege ac præcepto Christi circa Confessionem hic non attingit Gratianus, sed secundam, quæ eo tempore non mediocri animorum contentione in utraque partem agitabatur. Cum enim omnes in eo consentirent, quod ad Sacramentum amor Dei, & caritas requirerentur; in eo dissidebant, scilicet, an amor ille, & eaque caritas statim divinam gratiam conciliarent, an vero ad eam impetrandam expectandum insuper esset Sacramentum? Ac si quidem omnes, plerique saltem, quorum scripta ad nos pervenerunt, censuere peccata deleri contritione ante Sacramentum, ita ut absolutio, qua consequitur, ipsa peccata tunc non solveret, sed solata ostenderet; attamen multi erant, qui aliter sentiebant. Atque hæc est controversia, quam expendit Gratianus; disputat, inquam, de effectu Confessionis, non de præcepto. Hanc suam sententiam probat Witassius 1. ex ipso titulo, qui sic concipitur: Si sola Confessione cordis crimen possit deleri. Secundo ex iis, quibus primam opinionem exhibet, verbis. Sum enim, inquit, qui dicunt, quemlibet criminis veniam sine Confessione - posse promereri. Tertio, quia his locutionibus promiscue

utitur, sine Confessione, ante Confessionem, in contritione, non in Confessione: item de venia, de justificatione, de remissione, de mundatione. Sed si ipsa dist. 1. de Penit. iustis ponderibus examine-tur, nihil erit evidenti, Gratianum non de præcepto Confessionis, sed de eo tantum pugnas, an fieret in signum venie acceptæ, an in causam justificationis accipiendæ. Quod confirmatur 1. quia Petrus Lombardus Gratiano aequalis in 4. Sent. dist. 17. duplicem proponit questionem: primam de Confessionis efficacia usdem omnino verbis, quibus hanc suam Gratianus, quam insuper usdem autoritatibus munit; alteram vero de lege ac præcepto circa Confessionem. 2. Quia incredibile est, Gratianum in antiquitate versatum, Confessionis necessitatem in dubium revocare voluisse, quam Veteres innumerabilibus testimoniis ubique passim adstruunt. Et hæc sententia est verior, atque ad obviandam trices Dalleti aptior. Quamvis non sit diffidendum varias esse, ac olim fuisse de hoc Gratiani loco opiniones. Et quidem Antonius Aug. in Dialogis exillit, totum hoc non esse Gratiani. 2. SS. Thomas, Bonaventura, & Antoninus id interpretati sunt de ipsa Confessione, cujus, etsi à Christo instituta, tunc temporis nullam fixam legem exillisse autumant. In horum ergo sententia retorquetur argumentum in Dalletum: Seculo III. dubitatum fuit à Cypriano cum Africanis, & Firmiliano cum Asianis plurimis Episcopis, an Baptisma ab Hereticis collatum sit validum? ergo dogma de valore baptismatis non est dogma fidei; negat consequentiam Dalletus: negamus & nos eius illationem, quod Confessio sit Tormentum Innocentianum; esse enim præceptum Christi, vel non esse, nequam de hinc debet ex quorundam hominum dubio subinde emerit, sed ex Scriptura, atque perpetuo Ecclesie sensu, id quod jam præstatimus, & ulterius præstabi-

habimus. 3. Estius confutetur Gratianum nihil de Confessione certi habuisse. 4. Gregorius vero de Valentia censet Gratianum turpiter esse hallucinatum, proponendo hæc questionem, de Confessione sumptam, tanquam Seculo XII. inter Viros Doctos controversam; eo quod omnes hujus Seculi Doctores in Confessione necessitatem conspiraverint, quos refert pro sua sententia confirmatione Witassius, suntque, præter jam relatos Bernardum & Gosfridum, Theobaldus Stampensis, Petrus Celensis, Robertus Pullus, Ricardus & Hugo Victorini, Petrus Blesensis, Lombardus, Petrus Pictaviensis, quorum testimonia ibidem ad longum adducit, quibus Confessionis necessitatem aperte edicunt: quorum suffragio iterum probabilior evadit Witassii sententia, quæ contra Valentia opinio-nem etiam ex hoc sustinenda est, quod Gratianum à turpi hallucinatione liberet; qui ab aliis ex supposito, quod non de Confessione effectu, sed de ipsa Confessione verba faciat, adhuc ita excusatur, quod non loquatur de Theologia sue ætatis (qua in parte non potuisset falli), sed de Theodoro Cantuariensi, aliisque Veteribus, quorum mentem non ita bene ceperat, quam tamen refert, ac Virorum Sapientum ac Religiosorum titulo exornat. Frustra autem contra Witassii sententiam reponit Dalletus, Gratianum inducere Mulierem, quæ adulterii crimen à se admissum Deo tantum corde confessa fuerat, non autem sacerdoti, inferens: Ergo ibi agebat de Confessione cordis, quæ sacerdotis conscientiam excluderet. Respondetur enim, adductam esse hanc Mulierem in occasionem instituentis questionis, non in exemplum. Cum ergo fictitia illa Mulier statueretur soli Deo confessæ esse flagitium suum, inde ansam arripuit Gratianus disputandi, an Confessio facta Deo satis huic Mulieri esse potuerit ad impetrandam illa veniam, non admodum sollicitus,

an Sacerdoti deinceps scilicet confessa fuerit, aut confiteri debuerit, quia ad præsens argumentum non faciebat. Aliunde non satis accuratus fuit Gratianus in proponendis, ordinandis, ac deducendis questionibus, de quo vide Lib. 1. Tit. 2. N. 239. & seq. Frustra item reperit hoc ævo reipsa quosdam existisse, qui Confessionis necessitatem inficiati sunt. Hoc enim non negamus, sed minime Doctos ac Religiosos fuisse affirmamus, verum aut Hereticos aut temerarios. Priores quidem memorant Alcuinus & Gosfridus, sed hos Hereticos, Sectarios, & Catholicæ Fidei everfos appellat. Aliorum mentionem faciunt Robertus Pullus, & Hugo Victorinus: sed hos vocat Pullus nimis audaces, ac presumptuosos, Hugo perverfos, qui Scripturas perverterent, quo earum auctoritate malitiam suam defendenter. Videant ergo Calviniani, quos Confessio adversarios aliquando nacta sit, & eos talis originis pudeat. Cum vero hi homines Sectam non fecerint, vera manent dicta N. 10. ante Seculum XIV. nullam Sectam necessitatem Confessionis negasse.

21. Concilium Lateranense sub Innocentio III. Seculo XIII. celebratum per famosum Cap. 21. Omnis utriusque sexus, &c. Confessionis necessitatem nequaquam introduxit.

Propositio patet primo ex ipsius Capituli tenore omnibus noto, quo manifeste non ipsa Confessio Sacerdoti secreto faciendæ præcipitur, sed nudum tempus, quo faciendæ sit, statimurum. Alias dicant idem Heretici, Eucharistiam quocumque ab hoc Concilio esse institutam, eo quod Communionem Paschalem præscribat. Patet secundo ex dictis, quibus victæ demonstratum est, Confessionem ab ipsis Ecclesie incunabulis constanter fuisse ut præceptum Christi consideratam. Sed ut jugulum Calvino & Dalleto penitus præcidatur, adjungendus est dictis consensus omnium Ecclesiarum. Et Gra-

cam quidem Ecclesiam nobiscum usque ad Saeculum IX. quo Schismate à Latina sejuncta est, sensisse jam est probatum. In eadem vero perseverasse sententia post Schisma, usque ad nostra tempora, ex eorum Ritualibus Libris demonstrat Bellarminus lib. 3. de Penit. c. 5. in append. Leo Allatus lib. 3. de perp. utriusque Eccl. conf. ubi quorundam calumnias in Graecos, quasi Confessionis necessitate non admitterent; fortiter retundit multis argumentis; Jacobus Goar. in Eucharologio apud me col. 541. ubi Confessionis apud Graecos usitate ritum ipsam exhibet. Id quoque sole clarius testantur ipsi Authores Graeci post Schisma, Theophanes Cerameus, Balsamon, Nicolaus Cabasilas, Simon Thessalonicensis, Jeremias Confl. Patriarcha ad quaest. Lutherianorum. Adhuc àt omnia tentate identidem ac redintegrata Graecos inter & Latinos unionis; in quibus nihil reperies ea in parte Graecis objectum. Ab ipsis postulatam est quidem post Synodum Florentinam jam absolutam, non cur Confessionem Graeci à Christo institutam, & necessariam non crederent; sed, cur ita sentientes, Confessionem tamen vulgo non usurparent, antequam sacris operarentur; deprehensi enim erant hoc in puncto oppido negligentiores. De Maronitis late loquitur toms III. perpetuitatis Fidei de Eucharistia al calcem. De Coptis vero & Aethiopibus Vanslebius in Historia Ecclesiae Alexandrinae, Morinus in praefat. ad Ritum Nestorianum de Sacris ordinat. Nat. Alex. & Schellstratus. Adde consensum Waldensium, & Hussitarum, ex quibus cuilibet cordato perspicuum esse potest, quo jure Calvinus & Dallyus conquerantur per Concilium Lateranense injectum esse Fidelibus laqueum Confessionis, invecamque esse servitutem immanem & inauditam, ac ne à sevisimis quidem Tyrannis unquam tentatam.

De Confessione Publica & Privata.

22. Confessio tam publica, quam privata primis Ecclesiae Saeculis in usu fuit.

Hanc veritatem Saeculi III. initio testatam facit Origenes, & Irenaeus, quorum testimonia retulimus hoc tit. N. 9. Hic annectimus ex Saeculo V. testimonium Sozomeni lib. 7. c. 16. ubi de Presbytero Penitentiaro narrat: Itaque ex Presbyteris aliquem, qui vita integritate ac prudentia polleret, huic officio (excipiendi scilicet secretas Confessiones) praefecerunt, ad quem accedentes ii, qui deliquerant, suos actus confitebantur; ille vero pro cuiusque delicto, quid aut facere singulos, aut luere oporteret, poena loco indicens, absolvetat confitentes, à seipso poenas criminum exalturos. Idem Presbyter, vel etiam Episcopus Saeculo II. & III. Confitentis secreto injungebat, ut unum vel alterum peccatum ad Christianorum adificationem publice edicaret, ut patet ex loco Origenis N. 9. relato. In usu ergo erat primis Ecclesiae Saeculis publica & secreta Confessio.

23. Confessio tamen publica nunquam lege aliqua sive Divina, sive Ecclesiastica praecipitur fuit, sed illa fiebat vel ex Consuetudine propria voluntate, vel ex particulari Sacerdotum mandato.

Prima propositio pars loculentis Patrum testimoniis adstrui potest. Et quidem Chrysofost. pluribus in locis inculcat Confessionem nulla lege publice esse faciendam; nam in Hom. 21. ad Populum Antioch. ait: Neque hoc tantum est admirabile, quod nobis peccata dimittit; verum & quod ipsa non revelat, nec cogit in medium procedentes, qua peccavimus, enuntiare, — nec cogit praesentibus quibusdam ipsa enuntiare. Et Homil. 3. quae est ord. 5. Non enim se in thea-

theatrum confessorum tuorum ducis, non hominibus peccata tua detegere cogis. Quibus & aliis locis Chrysofostomi Dallyus abutitur ad inficiendam Confessionis necessitatem; cum tamen revera nil aliud velit Chrysofost. quam non esse ulla lege praecipitur, peccata publice confiteri, ut supra N. 13. vidimus. S. Chrysofost. adjungo efficax testimonium S. Leonis desumptum ex epist. 80. An. 459. scripta, in qua de secreta Confessione, adversus nonnullos publicam requirentes, ita scribit: Illam etiam contra Apostolicam regulam praesumptionem, quam nuper agnovi à quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituto submoveri (de penitentia videlicet, quae ita à Fidelibus postulatur); ne de singulorum peccatorum genere libellis scripta professio publice recitetur: cum reatus conscientiarum sufficiat solis Sacerdotibus indicare Confessione secreta. In eandem veritatem conspirant & alii Patres. Unde Trid. Sess. 14. c. 5. postquam docuit publicam Confessionem nullo divino praecipitur esse, statim subjicit: Nec satis consulte humana aliqua lege praecipitur, ut delicta, praesertim secreta, publica essent Confessione aperienda.

Secunda pars patet ex dictis N. 13. ubi Mulieres à Marco praestigiatore corruptas refert Irenaeus peccata publice confitentes, quod etiam fecit Mulier à Diacono deinde oppressa, de qua Num. 15.

Quantum ad 3. p. Imprimis omnes Apostatae, Haeretici, Schismatici in Ecclesiae gremium non admittebantur, nisi prius perfidiam suam coram omnibus fuissent elocuti; de quo Eusebius Hist. lib. 5. c. 28. lib. 6. c. 2. lib. 7. c. 6. Beda & Goffridus Vindocinensis. Secundo eandem Confessionem unius vel alterius criminis ex consilio mandatare Confessarii subinde injunctam fuisse testatur Origenes l. cit. Tertio, Saeculo IV. & V. peculiare erat Institutum Monachorum culpas suas

coram omnibus enuntiandi, de quo vide S. Basilium, & Climacum. Multi praeterea Confessionem suam coram pluribus simul Sacerdotibus instituire solebant ex compunctione, quos refert Witastus. Et humilis Angulinus peccata sua toti Orbi confessus est, & quotidie confitetur libro edito.

24. An usum Confessionis publicae ad Saecula IV. finem sit abrogatus in Ecclesia Constantinopolitana per Nectarium? disputant Eruditi: qui nihilominus Saeculo V. in utraque Ecclesia & diutius perseveravit.

Circa primam partem videantur dicta N. 17.

Quantum ad secundam partem pro Ecclesia Graeca faciunt Institutum Monachorum mox relata: & quod Laicos attinet, S. Chrysofostomus non prohibet confiteri publice, sed solum asserit id non esse necesse. Pro Latina vero Ecclesia militat testimonium S. Leonis supra relatum, quod usum Confessionis publicae in Ecclesia Occidentali aperte inivit, de quo etiam videtur loqui Socrates relatus supra N. 15. Quomodo autem fieri coauserit Confessio publica? vide ibidem.

25. Secreta seu Sacramentalis Confessio non traxit originem ex publica aliquorum penitentia, aut ex publica aliquorum peccatorum Confessione, ut fingunt Novatores: sed è contra, publica penitentia, & publica aliquorum delictorum accusatio ex praemissa Sacramentali, & ea quidem secreta, derivata est.

Veritas hujus propositionis manifeste patet ex loco Origenis saepe jam laudato, & N. 13. relato, in quo ex doctrina Ecclesiae ex primo & secundo Saeculo ad tertium, in quo vixit, derivata, docet, peccatores peccata sua Sacerdoti debere secreto confiteri, ad ejus ordinationem unum subinde debant publice enuntiare. Patet praeterea ex testim. Sozomeni N. 15. relato.

— 26. Confessio publica non semper co-

mes fuit penitentiae publicae, nec ulla Ecclesiae lege Confessione publicae subdita fuere omnia ea peccata; quae publica poenitentia calligebantur.

Propositio imprimis patet ex N. 23. ubi probavimus Confessionem publicam generaliter non fuisse praecipit. Secundo, quia nullus Canon adduct potest, qui talibus criminibus poenitentiam publicam praescriberet. Tertio, quia habemus Canones, qui certa peccata publicare prohibebant, qualis est C. 34. S. Basilii in Ep. Can. ad Amphil. ubi ait: Adulterio pollutas Mulieres & continentibus ob pietatem, vel quomodocumque convictas, publicare quidem Patres nostri prohibuerunt, ne convictis mortis causam praebuerint; eas autem stare sine communione iusserunt, donec impleteretur tempus poenitentiae. Nec obfunt exempla publice Confitentium supra relata; id enim fecerunt compuncti homines ex pietate, non vero ex lege aliqua positiva Ecclesiae.

27. Antiquissimis temporibus consuetum fuit facere generalem omnium anteaquam vitae peccatorum Confessionem.

Saeculo enim V. narrat Sozomenus supra relatus, Mulierem illam sigillatim enuntiasse delicta omnia à se post baptismum commissa. De S. Aredio Saeculo VI. testatur Gregorius Turon. confessum fuisse omnia adolescentiae suae acta coram Episcopo Nicetico. Alia exempla vide apud Bertum.

28. Confessio subinde in Ecclesia per litteras facta fuit.

Id variis exemplis probat Witasse. Primo Mulieris, quae auctore & probante Joanne Eleemosynario scelus, quod non est aucta coram confiteri, scripto confessa est. Secundo cuiusdam Angli, cuius meminere Patres Concilii Cloveshoviensis c. 27. Tertio Roberti Cenomani, Potami Breaccensis Episcopi, & Episcopi Lincolnensis, de quo Gregorius VII. lib. 1. epist. 34. Et ipse Thomas Centuariensis in litteris confessus est Alexandro III.

de quo Baronius ad An. 1164. Nos vero per litteras fuisse absolutos ab Episcopis & Romanis Pontificibus ex historicis monumentis ibi probat idem Witasse. Tournelius tamen existimat, ex his exemplis tuto asseri non posse, Confessionem vel absolutionem per litteras factam unquam judicatam fuisse licitam, eaque de absolutione à censuris, vel de confirmatione absolutionis ore factae explicare conatur. Quidquid sit, hujusmodi Confessiones improbatæ sunt olim à S. Th. Quodlib. 7. art. 1. à Synodo Nemaufensi An. 1184. & apud Grat. dist. 1. de Poenit. cap. quem poenitet. Vetitæ vero sunt, quin probabilius invalidatæ à Clemente VIII. in suo Decreto de An. 1603. quod anteveritisse videtur Synodus Trid. Sess. 14. c. 2. ubi ait: Eos, qui se crimine aliquo post baptismum contaminaverint, ante hoc tribunal tanquam reos listi voluit Christus, ut per Sacerdotum sententiam, quoties ab admittis peccatis ad ipsum poenitentes confugerint, possent liberari.

29. Quamvis olim, sicut nunc, Fideles quoties vellet Confessionem facere possent; varia tamen tempora prioribus etiam Saeculis constituta fuerunt pro faciendâ exomologesi.

Imprimis laudabilis olim vivebat consuetudo, ut à capite Quadragesimae, praesertim vero Feria IV. praecedente primam Dominicam, fideles peccata confiterentur, ut habet Vetus Canon apud Burchardum lib. 19. N. 2. & alii plures, quos referunt Menardus & Martenius. Eam ob rem ea die Fideles iam capita cineribus asperguantur, quoniam insabant post Confessionem poenitentiae studium, ut reconciliarentur feria V. aut VI. Majoris Hebdomadae: de qua reconciliatione loquitur Innocentius I. cuius locum supra retulimus. Praeterea nonnulli Episcopi Plebem adstringebant suam, ut confiterentur ter in anno, ut constat ex Concil. Tolet. A. 1228. c. 3. Vigorniensis A. 1240. c. 16.

c. 16. & Albiensi 1. 1254. c. 9. Nonnulli alii praeter festum Paschale, quinque aliis festivitibus Confessionem aligarunt, id est, Nativitatis, & Ascensionis Domini, Pentecostes, Assumptionis B. M. V. & omnium SS. ut in Synodo An. 1485. movit Trilandus Archiepiscopus Senonensis. Et de Nativitate Domini de Anglia jam ab An. 657. testatur Egbertus Episcopus Eboracensis, ubi leguntur non solum Clerici, sed etiam Clericorum familiae ex consuetudine praescripta Confessionem auricularem peregrisse, quam utique non diu ante edocti sunt ab Apostolo Augustino, & S. Gregorio M. quod testimonium peremptorie petit Dallæus §. praecedenti refutat. Monachi denique olim ante Novitiatus ingressum constabantur peccata sua vel secreta, vel etiam ad mandatum Abbatum publice, teste Climaco. Tandem per Concilium Lateranense, famoso C. Omnis utriusque sexus, &c. Confessionis necessitas ad tempus Paschale annue statumata est, ut supra vidimus.

§. IV.

De Satisfactione.

30. Quomodo Calvinus, ut testimonio veterum Patrum de necessitate Confessionis distinctæ peccatorum, etiam occultorum, eluderet facilius, ex sacro Nectarii Patriarchae Constantinopolitani ansam arripuit eos interpretandi, quod de solo usu, non de necessitate locuti fuerint; Dallæus vero servidus Calvinista ad declinandam tot tantorumque testimoniorum vim, ea de Confessione criminum publice commissorum interpretari ausus est; ita Protestantes in communi ad stabiliendam errorem suam dogmata circa satisfactionem pro peccatis, quorum primum est, remissa culpa nullam remanere poenam deinceps luendam in illius ultionem; secundum,

Tom. II.

eandem esse peccati ante & post baptismum admitti rationem; tertium, Satisfactionem, quae à Catholicis exigitur, officere Christi Satisfactioni; quibus cum tam aperte repugnet omnium Saeculorum aequonimia ab Ecclesia in injungendis poenitentis tam publicis, quam privatis usurpata, ut praxim adeo manifestum fuit conciliantem sententiae, dicere non veretur, poenas à Ministris Poenitentibus institutas, non fuisse exactas ad vindictam delictorum, sed ad cautelam in futurum, ad morum emendationem, ad probationem veræ poenitentiae, seu potius respicientiae, & exemplum aliorum. Ita Lutherus sermone de Indulgentiis, Confessio Augulana de Satisfactione, Calvinus lib. 3. Instit. c. 4. Dallæus in peculiari de hac re libro. Quorum error prius eliminandus est afferendis Patrum sententiis de necessitate satisfactionis in vindictam delicti, antequam ulterius procedamus.

31. Ecclesia à suis incunabulis constanter sensit, & poenam remissa culpa posse remanere peccatori subeundam, & hanc poenam posse minui ac deleri laboriosis operibus vel à Poenitente assumptis, vel à Ministro Sacramenti poenitentiae injunctis; & hinc Poenas constanter exegit à peccatoribus non tantum ad cautelam in futurum, morum emendationem, probationem veræ poenitentiae, & exemplum aliorum; verum etiam in vindictam peccati & compensationem poenae à Deo taxatae.

Primum hujus propositiois membrum hic sumimus, inferitur enim à professori ex dogmate de Purgatorio, de quo aliqua diximus lib. 3. tit. 41. N. 43. & tit. 30. & à nostris invicte probatur plurimis Scripturae exemplis Adami, Moysis, Israhelitarum in deserto, Davidis, &c. ubi legitur à Deo remissa culpa remanente poena. Circa secundum vero, quod ex operibus hujus instituto hie proprie disquirendum venit, supponimus Deum remittere non tantum posse culpam sine omni

Yyy exa-

exactione poenae, quin actu illam ita remittere in baptismo adultis post patrata gravissima scelera collato; at cum ex thesi de Purgatorio à Catholicis sumpta, & invicte probata hoc facere in omni remissione culpae non teneatur, quia nec faciat, dum culpas post baptismum commissas remittit; jam discurrendum est, an Ecclesia constanter censuerit poenitentiam tum publicam, tum privatam peccatoribus esse imponendam, etiam ex hoc sine, ut poenae à Deo peccatis post remissionem culpam taxata compensentur? Id quod ex testimoniis Patrum tanquam authenticorum testimonium succincte demonstramus.

31. Ecclesiam poenitentiam peccatoribus in vindictam criminum, & compensationem poenae à Deo taxatae imponendam censuisse, testantur Patres priorum V. Saeculorum.

Pro Saeculo II. id testatur S. Irenaeus lib. 3. cap. 37. ubi loquens de poenitentia Adami: Per succinctorium, inquit, in factio ostendit poenitentiam suam, foliis ficulis seipsum contegens, exilentibus aliis multis foliis, quae minus corpus ejus affligere potuissent, condignum tamen inobedientiae amictum fecit. Sed luculentius pro eodem & sequenti Saeculo Tertull. lib. de Poenit. c. 7. Poenitere non pigeat, inquit; — offendisti; sed reconciliari adhuc potes: habes cui satisfacias, & quidem volentem: & c. 8. Satisfactio Confessione disponitur, Confessione Poenitentia nascitur, Poenitentia Deus mitigatur. Paulo autem ante c. 6. Quam porro ineptum est, quam iniquum, poenitentiam non adimplere, & veniam delictorum sustinere; hoc est, pretium non exhibere, ad mercem manum mittere; hoc enim pretio Dominus veniam addicere instituit; hac poenitentiae compensationem redimendam proponit impunitatem. Quid clarius? Idem testatur pro eodem Saeculo Origenes homil. 6. in Exod. ubi de diversis peccatoribus loquens: Poeni-

tendo, inquit, flendo, satisfaciendo, deleat quod admillum est. Et homil. 15. in Levit. postquam docuit peccata in hac vita redimi posse, sic pergit: Si tamen invenerit manus tua pretium, quod restituat, quale pretium? Poenitentia sine dubio lacrymis congregatum, & manibus, id est, labore boni operis, inventum. Eodem Saeculo S. Cyprianus de lapsis: Dominus, inquit, orandum est, Dominus nostra Satisfactione placandus; — qui sic Deo Satisfecerit, non solum Dei veniam merebitur, sed coronam. Similia saepe alibi repetit. Pro Saeculo IV. Laetantius lib. 4. Instit. cap. 17. Deus poenitentiam nobis — proposuit, ut si cor mundaverimus, id est, si peccata nostra confessi satis Deo fecerimus, veniam consequamur. S. Ambrosius ad virginem lapsam: Grande scelus, inquit, grandem necessariam habet satisfactionem. Gregorius Naz. in S. Lumina post multa de poenit. sic subiungit: Aequale est malum & dimissio absque castigatione, & castigatio absque venia; quandoquidem illa rotas relaxat habenas; haec vero nimium stringit. Sed audiatur adhuc semel Ambrosius lib. de elem. & jejunio cap. 20. inquit: Habemus plura subsidia, quibus peccata nostra redimamus. Pecuniam habes, redime peccatum tuum. Non venalis est Dominus, sed tu ipse venalis es: peccatis tuis vendundus es: redime te operibus tuis, redime te pecunia tua. Pro Saeculo denique V. Innocentius I. epist. ad Decentium c. 7. Ceterum, inquit, de pondere estimando delictorum, Sacerdotis est judicare, — cum viderit congruam Satisfactionem. S. Hieronymus in c. 1. Joelis: Praeteritis delicias, per quas offenderat Deum, vix austeritate compenset. S. Aug. in Ps. 51. Non, Domine, non erit impunitum peccatum meum, non impunitum erit, sed ideo polo ut tu me punias, quia ego peccatum meum punio. Et serm. 351. N. 12. Non sufficit mores in melius commutare, &

& à factis malis recedere, nisi etiam de his, quae facta sunt, satisfiat Deo per poenitentiae dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus elemosynis. S. Chrysostom. hom. 41. ad Populum Antioch. A nobis ultionem sumamus, ita placabimus Judicem. Denique, ut alia plura omitam Veterum in hanc rem testimonia, S. Leo in ep. ad Rusticum: Hujusmodi lapsi (id est, Sacerdotibus) inquit, ad promerendam Dei Misericordiam privata est petenda secessio, ut illis Satisfactio si fuerit digna, sit etiam fructuosa. Ex his testimoniis invicte probatur Ecclesiam Romanam, Africanam, & Graecam, in quibus floruerunt relati Patres primis Saeculis; poenitentiam necessariam judicasse ad compensandam poenam à Deo peccatis taxatam; apparet autem plerisque inniti auctoritatibus Sac. Scripturae, Catholicae doctrinae aperte faventibus, ut Prov. 15. v. 27. Per Misericordiam & fidem purgantur peccata. Et c. 16. v. 6. Misericordia & veritate redimitur iniquitas. Daniel. 4. v. 24. Peccata tua elemosynis redime, & iniquitates tuas misericordis pauperum. Et hinc est, quod Illyricus, Calvinus, & Kemnitius non diffitentur perpetuum ac venerabilem Veterum in hoc capite confessionem; sed eos reprehendere malant, quam sequi, egregii scilicet Patrum Padagogi.

33. Poenitentia apud Veteres dividebatur in publicam & privatam. Propositio constat ex dicendis. 34. Poenitentia privata semper in Ecclesia viguit. Propositio constat tum ex dictis supra, ubi ex S. Basilio probavimus, lapsos ob certas circumstantias non fuisse rigori poenitentiae publicae à Patribus subjectos. Secundo ex eo, quod post Saeculum IV. Clerici, ut ajunt, Majores, cum à Poenitentia publice obeunda immunes essent, privata ad eluenda peccata subjecti fuerint, de quibus S. Leo N. praeced. rela-

tus. Vide etiam C. Presbyter dist. 28. Tertio, quia Patres aliam à publica poenitentia discrete admittunt, ut Gregorius Nyssenus in ep. Can. ad Letojum c. 6. & S. August. de fide & operibus c. ult. ubi triplicem fecerint poenitentiam post baptismum: aliam publicam pro gravioribus delictis, quae excommunicatione plecenda sunt; aliam secretam pro minus gravibus; aliam quotidianam pro levibus & venialibus.

35. Publica Poenitentia dicitur, quae in facie Ecclesiae palam & publice peragitur. Pro quale tempus, à quibus, pro quibus peccatis, & qua solemnitate peracta fuerit haec poenitentia, jam enucleandum. Notandum vero prius ex Morino, poenitentiam hanc primis sex Saeculis unice fere impostam fuisse, nullumque ante Saeculum VII. usum fuisse, ait, poenitentiae privatae canonicae; cum omnia crimina graviora poenitentia publica punirentur, minus gravia Sacerdotis arbitrio & consilio. Cui tamen sententiae obviare videtur primo, quod Clerici in Majoribus Ordinibus constituti Saeculo IV. exempti fuerint à poenitentia publica, ac pro gravissimis delictis poenitentia privata canonica plexi. Secundo, quod Saeculo IV. & V. multa peccata mortalia, & subinde etiam ea, quibus à Canonibus indicta fuerint poenitentia publica, ob graves rationes punita fuerint poenitentia duntaxat privata, ut ex dicendis constat. 36. A nascente Ecclesia ad Montani haesim, quae circa medium II. Saeculi caput extulit, nullum certum tempus peragendae poenitentiae legitur praefixum, & concipere licet brevis illud fuisse.

Quantum ad t. p. in lib. Pastoris, qui tanto apud Veteres in pretio fuit, frequens occurrit poenitentiae mentio, nullam legitur tempus expressam. 2. Eusebius L. 3. c. ult. conversionem & poenitentiam Natalis Episcopi narraus, ejus subitam receptionem describit. 3. Tertullia-

tullianus, et si in lib. de poenit. necessitatem poenitentiae pluribus commendat, nusquam tamen praefixi alicujus temporis meminit. Neque veritatis propositionis obest Canon 23. Apostolorum à nobis relatus lib. 1. Tit. 2. N. 25. namque nemo tam rudis, inquit Tournelius, & inruditus ignorat, Canones illos Apostolorum non esse. De quo vide nostram differt. ibi.

Secunda pars suadetur exemplo Apostoli, qui Corinthium incestuosum Ecclesiae restituit, anno nondum, vel ad summum vix expleto. Item ex historia Juvenis illius, quem S. Joannes post atrocitatem brevi tempore in communionem Ecclesiae recepit. Historiam ex Clemente Alex. refert Eusebius lib. 3. c. 23.

37. A Montano ad haeresim Novatianam, hoc est, à Saeculo II. sine ad Saeculi III. senium, et si in specie nullum determinatum sit à Patribus agenda poenitentiae tempus; paulo tamen diuturnius hoc fuit, severasque cum poenitentibus tum agere cepit Ecclesia.

Prior pars patet ex silentio tum Cornelli Rom. Pontificis, tum S. Cypriani in suo Carth. Concilio in causa lapsorum habito: nullum etenim his in Concilio praefinitum legitur tempus, quo necessum fuerit lapsos in laboribus poenitentiae detineri.

Secunda vero probatur ex causa lapsorum, qui libellis Martyrum muniti, vel nulla, vel levissima acta poenitentiae reconciliari postulabant; adversus quos, sicut & Presbyteros in concedenda ipsis venia oppido liberaliores graviter invenitur S. Cyprianus. Eorum vero occasione duplex emissum est decretum: prius provisorium, quo nempe provisum fuit, ut lapsi ejusmodi pax & communio concederetur, si urgeret mortis periculum; alterum vero peremptorium, quo statutum fuit, ut si nullum esset mortis periculum, lapsi plenam agerent poenitentiam. Cujus Decreti meminit S. Cypria-

nus ep. 52. ad Antonianum, in qua dicit: *Decretum esse - ut traderetur diu poenitentia, & rogaretur dolenter Paterna Clementia.*

38. Post Novatum, seu Saeculo IV. severissima fuit Ecclesiae disciplina circa poenitentes, atque praefinitum eius per plures annos, pro conditione criminum, peragenda tempus.

Qui de veritate propositionis convinci vult, pervolvat Canones Nicenos, Illiberitanos, Ancyranos, Neocaesarienses, &c. hoc Saeculo editos, quorum faciem conspiciere licebit Lib. 1. Tit. 2. N. 75. ubi Canones Poenitentiales ad longuam retulimus, & quibus multi ex his Conciliis Saeculo IV. celebratis desumpti sunt. Canonem 17. Concilii Niceni de lapsis in idololatram sevitia persecutionis Licianae adduco; ubi dum Patres decernunt in tales clementia & benignitate se uti velle, subdunt: *Quicumque ergo germane & vere poenitentia ducentur, tres annos inter Auditores exigent, ut Fideles, & septem annis proferentur supplices: duobus autem annis absque oblatione erunt orationum cum Populo participes. Quid vero in his gradibus poenitentiae sustinendum erat, mox videbimus.*

39. Eodem Saeculo poenitentia publica in quatuor quoque gradus solemnes distributa fuit, nempe in Fletum, Auditio-nem, Substitutionem, & Consistentiam.

Proposio constat ex SS. Gregorio Thaumaturgo, Basilio, Gregorio Nysseno, & aliis bene multis veteribus monumentis. Illos etiam gradus sparsim expressos reperiet benevolus Lector in Canonibus Poenitentialibus L. cit. à nobis adductis. Post quos à N. 79. quo remittitur, gradus hos descriptos reperiet. Hos autem gradus non fuisse institutos ante medium III. Saeculi, sed circa tempus haeresis Novatianae ex silentio Authorum horum Saeculorum probat Tournelius, & ex eo, quod S. Gregorius Thaumaturgus

qui An. 240. creatus est Neo-Caesariensis Episcopus, eos primus expresserit ep. Can. Canone 11. Et quamvis detur Morino hunc Canonem huic episcopo subinde fuisse usitum, quod negat Tournelius, eorum graduum in aliis Canonibus meminit S. Gregorius, septimo nimirum & octavo. Ut autem pateat quanto tempore Poenitentes in unoquoque gradu haerent, adducendus est Can. 56. episcopi Basilii. *Qui sua sponte interfecit, inquit, & postea poenitentia ductus est, viginti annis Sacramento non communicabit; viginti autem anni sic in eo dispensabuntur: debet quatuor annis desere, stans extra fores Oratorii, & Fideles ingrediens rogans, ut pro eo precentur, suam iniquitatem pronuntians. Post quatuor autem annos inter Auditores recipietur, & quinque annis cum ipsis egredietur. Septem autem annis cum iis, qui in substitutione orant, egredietur. In quatuor autem annis solum solum stabit cum Fidelibus, sed non erit oblationis participes: iis autem expletis erit Sacramentorum participes.*

O gravem & castam tunc Ecclesiae disciplinam! inquit Witossius: quam haec digna Dei laesi Majestate, quam Religio-nis Christianae Sanctitati consentanea! Quis criminum pondus non sentiebat? quis ea non cavebat in futurum? Nunc ut peccare ludus est, sic & poenitere & coniteri; quotusquisque enim est, qui si lachrymalam fundat, praclare se gravissima quaque scelera redemisse non existimet? quis non conqueritur, si vel per aliquot dies, omnibus licet flagitiis cooperatus, à tremendis Mysteriis arceatur? Adeo à Majorum Religione degeneravimus!

Observabis vero apud Latinos à quarto Saeculo vetitum esse Poenitentibus, 1. Ne conjugio uterentur: quod in causa fuit cur Concilium Arelatense secundum Can. 22. & Agathense decernant poenitentiam Conjugatis non nisi ex consensu

dandum. 2. Ne Matrimonium deinceps iurent: Concilium Arelatense II. Can. 21. Poenitentes, qui defuncto viro alii nubere praesumpserint, — cum eadem ab Ecclesiae limine arceantur. Quamobrem eadem Synodi nolunt juvenibus passim ac temere poenitentiam concedi. Juvenibus, inquit Agathense Can. 15. Poenitentia non facile committenda est, propter aetatis fragilitatem. Aurelianense III. Can. 24. Ne quis poenitentia benedictionem juvenibus Personis credere praesumat. Certe conjugatis nisi ex consensu partium aetate iam plena dare non audeat. 3. Ne militarent. 4. Ne implicarent se negotiis Saecularibus. 5. Ne epulis interessent aliorum. Item Aurelianense III. Can. 25. Si quis poenitentia benedictione suscepta ad saecularem habitum militiamque reverti praesumpserit, viatico concessa, usque ad exitum excommunicatione plectatur.

Dixi autem à IV. Saeculo & apud Latinos, 1. Quia nihil ejusmodi apud Graecos Scriptores legitur. 2. Quia tribus prioribus Saeculis id non videtur apud Latinos invaluisse, ut ex Tertulliano, & S. Cypriano, qui prolixè de poenitentia loquuntur, manifestum est. Haec Witossius laudatus. Nunc ad Personas procedi-endo, quae poenitentiae publicae subdebantur.

40. Laici ejusdemque dignitatis, etiam Imperialis, primis quatuor Saeculis poenitentiae publicae subdebantur, cum id peccatorum commissorum exigebat ratio.

Propositio patet famosis exemplis Imperatorum Philippo, de quo Eusebius lib. 6. Hist. c. 34. & Theodosio, de quo S. Ambrosius. Clericos pariter inferiores, sicut & Monachos & Moniales Saeculo IV. & seq. eandem subilisse sortem ostendit Morinus lib. 6. c. 13.

41. An tribus primis Saeculis Majoris Clerici poenitentiae publicae subditi fuerint? controversia est inter modernos Eruditos.

Affirmat Morinus lib. 4. c. 12. Witasse fact.

fact. 3. de *subjecl. penit. publ.* negat Albaspinus *observatione* 6. & 7. in Optatum, ubi depositionis poenam, ac Laicam Communionem Majoribus Clericis, graviorum peccatorum reis, impostam fuisse ostendere conatur, cui subscribit Tournelius de Sac. *Penit.* q. 8. art. 4. Qui ad praevidendam in hac controversia equivocationem praevidet, per poenitentiam publicam non aliam intelligi debere, quam luctuosam illam & solemnem, quae in tertio praesertim gradu, qui dicebatur *Substratio*, peragebatur, in quo Poenitentes cinere conspersi, induci sacco, ac plane lugubri habitu variis laboribus ac poenis exercebantur in conspectu totius Ecclesiae, frequenter manuum impositioni Episcopi substrati; subditque: *Si quis alium modum poenitentiae hinc fingeret, à scopo nostrae quaestionis aberraret.* Iovilem deinde illorum distinctionem rejicit, qui distinguunt inter poenitentiam publicam, & manuum impositionem, quae Clericos publicae poenitentiae subijciunt, non manuum impositioni. His positus, qui affirmativam tenent, suam sententiam firmare nituntur autoritate Canonum Apostolorum 28. 29. & 61. qui legi possunt lib. 1. tit. 2. à N. 25. 2. Ex variis Canonibus Conciliorum Illiberitani, Ancyran, Neo-caesariensis, &c. 3. Ex auctoritatibus Tertulliani, Cypriani. Quae omnia volunt esse testimonia Saeculi III. At respondent negantes, ex nulla harum autoritatum extandam posse, eas loqui de poenitentia publica in rigore sumpta, dicuntque eas intelligendas esse de excommunicatione, & depositione: dumque in Canone 76. Illiberit. leguntur Diaconi poenitentiae publicae subiecti, respondent, à dictis Patribus Ordinem Diaconatus vel non fuisse connumeratum inter Ordines Majores, vel dictos Diaconos gradu excidisse. Ad exemplum vero Natalis Episcopi poenitentiam publicam agentis, dicunt, certe id voluntarie ab ipso factum, id quod ejus

historia innuit apud Eusebium lib. 5. c. ult. Ad testimonia denique Prosperi, Concilii Arelateusis, & Aurelianensis, ajunt, ea esse Saeculo III. posteriora, & hinc ad rem non facere. Ex quibus omnibus pro stabilienda sententia negante eliciunt primo argumentum negativum, seu silentii omnium monumentorum horum trium Saeculorum. Cui subnectunt testimonia positiva, & primum desumunt ex Optato Milevit. lib. 2. contra Donatistas, ubi inter cetera eos graviter reprehendit, quod rem haecenus in Ecclesia *injustam, ac plane insolentem* perfecissent, nempe, quod Episcopos & Presbyteros, qui Idolis thura adoleverant, *publice poenitentiae* addidissent. Et L. 1. N. 24. refert Melchias Summi Pontificis, & 18. Episcoporum sententiam, qua proscripsit esse Donatus, eo quod confessus esset, se rebaptizasse, & Episcopis lapsi manum imposuisse, quod alienum est, inquit, ab Ecclesia. Hanc porro manus impositionem non tantum ordinatoriam fuisse, sed etiam in poenitentiam, ostendit Albaspinus *Observatione* 6. in Optatum, & aperte constat ex priore ejus loco, ubi ait: *Multis notum est, & probatum, persecutionis tempore Episcopos aliquos inertia à Confessione nominis Dei delapsos thurificasse, & tamen nullus eorum, qui evaserunt, aut manum lapsi imposuit, aut ut genua fegerunt (en poenitentiam publicam) imperavit. Et facitis vos hodie post unitatem, quod à nullo factum est post thurificationem?* Audis, inquit Tournelius, à nullo factum est? Telle igitur Optato Scriptore IV. Saeculi nullus ad suam usque aetatem Clericos Majores ad poenitentiam publicam adegerat. Ex his sententia negans mihi videtur probabilior, quam etiam stabiliunt testimonia N. seq. referenda.

42. Certum est Saeculo IV. & deinceps Clericos in Majoribus Ordinibus constitutos poenitentiae publicae subiectos haud fuisse.

Id patet primo ex testimonio Optati Milevitani N. praecedenti relato, & confirmatur ex ep. 2. Leonis, alias 92. ubi ait: *Alienum est à consuetudine Ecclesiastica, ut qui in Presbyterali honore, aut in Diaconi gradu fuerint consecrati, ii pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant poenitendi, quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit.* — Hujusmodi lapsi ad promerendam Misericordiam Dei, privata esse expectanda secessio, ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa. Eiusdem sententiae est S. Hieronymus ep. 93. alias 48. S. August. lib. 2. de Baptismo c. 1. S. Prosper lib. 2. de vita contempl. c. 7. quamvis ibi fateatur eisdem Clericos poenitentia publicae sponte se subiecisse. Concilium denique Carthag. V. An. 398. Can. 11. sic habet: *Confirmatum est, ut si aliquando Presbyteri vel Diaconi in aliqua graviori culpa convicti fuerint, quae eos à Ministerio necesse fuerit removeri, non eis manus, tanquam Poenitentibus, vel tanquam Fidelibus Laicis imponatur.* Plura in hanc rem etiam sexti Saeculi Concilia adducit Tournelius. Nec contrarium sancivit Felix III. Leonis Successor ep. 7. Quamvis enim velit Clericos majorum criminum reos usque ad mortem in poenitentia jacere, non tamen publica, verum *sub oculis probatissimi Sacerdotis* solummodo. Causa autem, cur Ecclesia Clericos Majores poenitentiae publicae subtrahendos censuerit, obvia sunt; certe auctoritas Pastoralis, Magisteriumque virtutis illis commissum magnum pondus contrariae aeternitatis amiserat.

43. Peccata primis Ecclesiae Saeculis distinguebantur in publica & occulta; utraque vero dividebantur in dicta vulgo canonica, & non canonica; publica vero in publica juridice, & non juridice.

Publica erant, quae committebantur publice coram multitudine, ut statim explicabimus. Occulta vero, quae commit-

tebantur secreta nullo, vel solis complicibus arbitris, v. gr. occulta fornicatio. Canonica dicebantur, quod Canones nominatim certas ipsis poenas imponerent; non Canonica, quibus nulla certa poena impostae erant. Publica juridice dicebantur, cum ad Judicem Ecclesiasticum delata essent, ac per idoneos testes probata, & tali modo peccata etiam occulta fieri poterant publica, v. gr. si aliquis adulterium commisisset, atque à Marito cum duobus testibus deprehensus ad Judicem delatus fuisset. Minus juridice publica erant, cum multis quidem scandalo & offensioni fuerint, nihilominus juridice ad tribunal & forum externum Ecclesiae delata non fuerant, nec probata: quam peccati publici distinctionem agnovit Augustinus serm. 351. alias homil. 50. inter 50. c. 4.

44. Certum est primis Ecclesiae Saeculis peccata publica canonica, nempe idololatriam, homicidium, & adulterium, eorumque species manifestas subditas fuisse poenitentiae publicae, quibus successu temporis nonnulla alia addita fuere.

Propositio apud omnes in aprico est, & vix indiget probatione. Lege Canones Poenitentiales à nobis lib. 1. tit. 2. post N. 75. relatos, & convinceris.

45. An peccata occulta canonica publice poenitentiae fuerint subiecta ex necessitate & vi Canonum primis sex Saeculis? quaestio est controversa inter Eruditos.

Affirmant Morinus lib. 5. de administr. Sac. Penit. Albaspinus, & alii; negat Tournelius cum aliis. Argumentum primum Morini est, quod poenitentia criminibus canonicis praescripte fuerint publica: cum ergo nullam distinctionem faciant Canones in iis faciendis inter peccata publica, & occulta secretoque confessa, de utriusque intelligendos esse, ait. At respondent Patroni contrariae sententiae: Cum Canones fuerint à Patribus concepti, ut breves

regulae morum, non omnia in illis expressa fuisse, praesertim ubi usus ipse Ecclesiae eos explicabat, ut contingit in casu. Secundum argumentum ejusdem Morini est; quia, inquit, sequetur ex adversa sententia, antiquos Patres de publicis criminibus curam tantum gessisse, de occultis vero nullam. At facile negatur sequela; quia de occultis criminibus canonicis secreto se se accusantes eandem laboriosam poenitentiam ex impositione Confessarii subire debabant, quam publice Poenitentes persolvebant, dempta sola verecundia; ut patet per demonstrata in lapsis Clericis Majoribus, qui poenitentiae publicae non subiciebantur. Tertium est; quia iidem Canones mitioribus poenis plebs sponte confessos criminia canonica, quam his accusati & convicti fuissent: igitur crimina occulta poenitentia publica absolute mulcabantur. Sed negant consequentiam Adversarii, & probare nituntur, Cautiones illos loqui de spontanea Confessione criminum *semi-publicorum*, hoc est, quae in iudicium quidem delata, probata tamen authentice minime fuerunt. Denique ad testimonia, & aequoniam Veterum Patrum ajunt, ex illa solum extrahi posse, eos Laicis consultuisse, ut pro occultis criminibus secreto confessis poenitentiam publicam susciperent, id vero minime fuisse praecipuum lege Ecclesiastica; quod monstrant tum ex eo, quod astantes nullam talem legem adducere possint, ut patet ex solutionibus datis; tum etiam quod Patres & Concilia affirmant publicam poenitentiam publicis, secretam secretis peccatis esse intelligendam, ut testatur S. Aug. serm. 82. alias 16. de Verbis Domini c. 7. inquit: *Corripienda sunt coram omnibus, quae peccantur coram omnibus; ipsa vero corripienda sunt secretius, quae peccantur secretius.* Concilium Carthag. III. An. 397. c. 32. & alii Patres à Tournelio relati. Et haec est controversia de peccatis plane occultis,

seu de peccatoribus, qui ita secreto peccant, ut nullum scandalum alii praebant. Nam alius peccantium ordo est, qui & publice cum scandalo aliorum peccant, quique vel deferuntur ad Tribunal Ecclesiae, vel sponte *confitentur*, quos poenis publicis coercendi jus & auctoritatem semper habuit, & etiamnum habet Ecclesia, cujus usum & exercitium prudentia Episcoporum reliquit Concilium Trid. Sess. 24. de Ref. c. 8. Alius denique ordo peccantium illorum est, qui cum scandalo multorum peccant quidem, sed nec *deferuntur*, nec criminis patrati *convincuntur* apud Iudicem Ecclesiasticum: & hos aliquando publicam poenitentiam subisse ex consilio, vel etiam praecipio Sacerdotis, aut ex pietate, patet ex Origine Hom. 2. in Psalm. 37. supra N. 13. relato, quae oeconomia subinde usos fuisse Confessarios circa peccatores plane occultos, ex eodem liquet.

46. Pariter controversum est inter Eruditos, an omnia peccata mortalia indiscriminationem unquam fuerint poenitentiae publicae subiecta?

Quaestio procedit saltem de peccatis publicis commissis, & de Lege Ecclesiastica; nam poenitentiam publicam pro peccatis etiam non canonicis primis VI. Ecclesiae Saeculis à Sacerdotibus fuisse vel consultam, vel sponte susceptam, non est qui dubitet. Qui hoc negant, duobus motivis ducuntur; primo; quia nec veteres Scriptores, qui tertio Saeculo floruerunt, Tertullianus, S. Cyprianus, S. Gregorius Thaumaturgus, neque Concilia, quae initio IV. Saeculi celebrata sunt, alia peccata praeter tria gravissima Idololatriam, Homicidium, & Adulterium, eorumque species manifestas publicae poenitentiae adiciunt; ut patet ex Canonibus Conciliorum Iliberit. Ancyran. & Neo-Caesariensis, & ex C. 2. Concilii Tolet. I. An. 442. Secundo, quia Veteres aperte significare videntur, ab ista lege poenitentiae publicae libera fuisse nonnulla mortalia

lia peccata. Plura testimonia refert Tournelius L. cit. inter ea est Canon 4. Neocæs. quo adulterium cogitatione perpetratum poenitentiae luctuosae ac publicae subducitur; item Can. 7. Laodicenus, quo Hæretici per solam fidei professionem & chrisinationem, & Can. 8. Nicænus, quo Cathari, seu Novatiani per solam manus impositionem recipiuntur. Et S. August. (ut Basilium, & Greg. Nyss. transeamus) ep. 22. alias 64. testatur, etate sua in Ecclesia Carthaginensi confessiones & ebrietates, quae etiam ad Martyrum sepulchra falsae pietatis animo à rudiore plebe committebantur, nullis publicis poenis repressas & castigatas fuisse. Qui vero affirmant, praecipue utuntur auctoritate Tertulliani, qui in lib. de Poenitentia cap. 4. ait: *Omnibus ergo delictis sui carne; seu spiritu, seu factis, seu voluntate commissis, qui poenam per iudicium destinavit, idem & veniam per poenitentiam sponddit.* Hanc vero poenitentiam luctuosam & publicam fuisse, evincere conantur, quod in eodem libro cap. 9. &c. describit poenitentiam publicam. Respondent negativae sententiae Patroni, Tertulliani Librum de Poenitentia in duas veluti partes generatim esse distribuendum, quarum prima incipit à cap. 1. ad 7. altera à 7. ad ultimum usque perducitur: in prima ergo libri parte eum volunt verba facere de poenitentia secundum se, cui omnia delicta mortifera sua etate subijci debebant, in secunda vero de poenitentia publica. Lector, quam malit sententiam, amplectatur. Hic adhuc observandum ex Morino, multiplicem fuisse inter poenitentiam publicam impositam pro peccatis publicis, & eandem impositam pro peccatis occultis differentiam: pro peccatis publicis ac notoriis, quae totam Ecclesiam commovebant, manus imponebantur ab Episcopo vel Presbytero publice in medio Ecclesiae ante absidem, hoc est, in gremio navis Ecclesiae; Absis enim vel ab-

sida est Sanctuarium Ecclesiae. Eaque manus impositio eo ritu fiebat tam in poenitentiae impositione, quam Poenitentis absolutione, seu reconciliatione.

Dum vero occulta erant crimina, necesse non erat publice in medio Ecclesiae per manus impositionem poenitentiam imponere, aut Poenitentem aeta poenitentia publice reconciliari, sed sicut peccata illa secreto Sacerdoti aperiebantur, ita quoque secreto poenitentia imponebatur, & reconciliatio fiebat.

Hinc altera consequebatur differentia; quod publice poenitens ob crimen occultum, aeta poenitentia, secreto posset inconsulto Episcopo à Presbytero reconciliari; secus vero poenitens ob peccatum publicum. Hic enim cum non nisi publice reconciliari possit, etiam sine speciali Episcopi licentia (nisi extrema necessitas licentiae petendae tempus intercluderet) à Presbytero reconciliationem obtinere nequibat. Interdictum enim erat Presbyteris Poenitentem publice reconciliare.

Utrumque non obscure indicat Can. 32. Concilii Carthag. III. qui in duas partes divisus refertur à Gratiano Cauf. 26. q. 6. c. 14. & q. 7. Can. 5. Verba Canonis sunt: *Ut Poenitentibus secundum differentiam peccatorum Episcopi arbitrio poenitentiae tempora decernantur, & ut Presbyter inconsulto Episcopo non reconciliat Poenitentem nisi absentis Episcopi necessitate cogente, cuiuscumque autem poenitentis publicum & vulgatissimum crimen est, quod universam Ecclesiam commoverit; ante absidem manus ei imponantur.*

Altera differentia eaque notabilis erat. Cum publicum erat peccatum, ad agendam publicae poenitentiam peccatores excommunicatione & omnimoda ab Ecclesia expulsionem cogi poterant. At cum peccatum erat occultum, poenitentiae publicae actio erat spontanea, hoc est, ad eam cogi non poterant ulla excommunicatio.

catione aut Sacramentorum publica denegatione; peccatori equidem ejusmodi secreto contenti, nisi penitentiam canonicam agere vellet, reconciliationem secreto denegabat Sacerdos; sed quod ultra in eum ageret, nihil habebat.

47. Disciplina imponendi penitentiam publicam pro peccatis occultis, sive in Lege Ecclesiastica fundata, sive arbitrio Sacerdotum relicta (N. 45.) in Ecclesia Latina perseveravit usque ad finem Sæculi VII. quo aboleri cepit.

Propositionem multis probat Morinus lib. 7. c. 11. docetque ab eo tempore valeri cepisse commune atque hodie ab omnibus receptum axioma: *De peccatis publicis publice, de occultis occulte esse penitentium.* Unde Concilium Rhemensis II. An. 813. Can. 31. ait: *Discretio servanda est inter penitentes, qui publice & qui absconse penitere debeant.* Notat vero idem Morinus, quod mutatio illa facta non sit physico more in momento temporis, aut Concilii Generalis decreto, sed paulatim & tacito quodam Ecclesiarum consensu; atque hinc contigit, ut alibi ferius, alibi citius hæc mutatio recepta fuerit. Quo non obstante ex eodem Morino constat, magnum nihilominus Sæculis aliquot sequentibus extitisse numerum penitentium publicorum, veste, loco, victu, totaque vitæ diata à Fidelibus in Ecclesia divisum. Quin usque ad Sæculum XII. in peccata canonica penitentibus publicis quoad substantiam, omnia sola solemnitate publicitatis, fuisse animadversum, ostendit idem Morinus c. 21. 22. 23.

48. Inter Sæculum VII. & XII. mos inolevit loco penitentiarum publicæ in Ecclesia coram omnibus obeundæ, imponendi tum peregrinationes, tum Monachicam Professionem: item redimendi eandem penitentiam publicam.

De peregrinationibus testatur Theodorus in Penit. Rom. Tit. 3. c. 24. *Si quis fornicatus fuerit; --- Si Episcopus;*

--- ex omni officio deponatur, --- peregrinando finiat dies vite sue. Monachicam vero Professionem occisori Monachi aut Clerici imposuit Capitularium liber 6. c. 6. & c. 90. Uxoricide vero Penitentiale Rom. Tit. 1. c. 11. Vide Morinum lib. 7. c. 15. qui etiam refert consuetudinem imponendæ peregrinationis à multis fuisse improbatam. De quo videt Rabanum Penitentialis cap. 11. & Capitularium lib. 1. c. 47.

Penitentiarum autem publicæ iis Sæculis redimebantur: 1. precibus ad certum numerum dictis, certa pecunie summa, aliisque id genus, ut habet Penitentiale Rom. Tit. 9. c. 25. Ex hac vero penitentiarum redemptione orta est ratio penitentiarum plurimorum annorum intra paucissimos dies absolvendæ: ita ut 6. dierum spatio penitentia 100. annorum defungerentur, quemadmodum narrat Sæculo XI. Petrus Damianus in vita Domitici Loricani. Inde etiam consuetudo proflixit penitentiarum ad 100. & 1000. annos infligendi, unde indulgentiæ illæ multorum millium annorum proflexerunt. 2. Spontaneis flagellationibus. 3. Sacris expeditionibus. 4. Certa erogatione slipis ad edificandas vel reparandas Ecclesias. De quo uberius infra N. 86. & 87.

49. Modi hi redimendi penitentiam publicam multum contulerunt, quod Sæculo XIII. ejusdem vii illa cura superfluit, quæ tamen penitus extincta non fuit.

Ejusdem enim penitentiarum meminerunt Robertus de Flamburg Penitentiarum Parisiensis, & Petrus Pictaviensis Auctores hujus Sæculi, quorum primus Penitentibus, qui eam tum facile redimere poterant, auctor est; ut eam peragant; Guillelmus vero Parisiensis eas abolendas censet. Rariorem quoque ævo suo extitisse solemnem penitentiam testatur Durandus in 4. dist. 14. q. 4. ad 3. qui pro more in Scholis invalente solemnem penitentiam à publica distinguit. Solem-

115

nis fiebat emensione quatuor illorum graduum ac stationum, quas supra recensimus; publica non ita. Quæ tamen distinctio primis sex Sæculis incognita fuit, illaque in Scholis post Gratianum inducta fuit ex non accurato intellectu veterum monumentorum, quæ Gratianus sine ullo defectu attulit, ex quo defectu plures hallucinationes veteribus tum Theologis, tum Canonistis obreperunt, ut notant moderni Eruditi passim. Ex quo patet, quam utile, quin necessarium sit studium Historico Criticum ad solidam eruditionem in superioribus disciplinis comparandam, quod proinde injuste à quibusdam speratur. Interim Trid. Sess. 24. c. 8. penitentiarum publicæ usum pro peccatis publicis retinuit, eamque re ipsa multi ab hoc tempore usurparunt, & etiamnum hodie usurpant.

50. Mutata Sæculo VII. disciplina circa penitentiam publicam, peccatis canonicis occultis imponi solitam, ac postea ipsa penitentia publica deficiente, Confessarii horum Sæculorum non poterant penitentiam ad arbitrium imponere, sed juxta præscriptionem librorum Penitentiarum: quæ disciplina immutata fuit per Concilium Tridentinum.

Propositio hæc quoad utramque partem explicata & probata est lib. 1. tit. 2. à N. 76. quo Lectorem remittimus, ne dicta repetamus. Qui uberiores hujus argumenti tractationem desiderat, adeat Cl. Van-Espen p. 2. tit. 6. c. 3.

51. Publica penitentia olim pro peccatis occultis imponi solita nequaquam frangebatur sigillum Confessionis, quin penitentia publica erat utilissima tum toti Ecclesiæ, tum eam peragentibus, & unicus quasi nervus conservandæ discipline.

Prima propositionis pars patet ex eo, quod primis Ecclesiæ Sæculis multi se penitentiarum publicæ ex fervore pietatis subjecerint, qui vel solis venialibus, vel nullo etiam peccato erant obstricti, ut de

Hispania præsertim testatur Morinus lib. 5. c. 7. & ex dictis patet. Tum quia hujus penitentiarum impositio fiebat à Sacerdote secreto; tum quia, si Patres prævident ex impositione penitentiarum publicæ crimina occultum revelatum iri, tunc penitentias publicas in privatas commutavit, ut docet Morinus lib. cit. c. 5. & ex supra dictis pariter liquet.

Secunda vero ex eo constat, quod non videatur esse efficacius medium ad dolorem in peccatore, emendationisque propositum efficaciter excitandum; atque ad remissionem peccatorum promerendam; item ad Plebi Christianæ ideam genuinam de gravitate offensæ Divinæ Majestatis ingereendam, eamque à peccatis deterrendam, quam rigor penitentiarum publicæ à florentis Ecclesiæ Patribus usurpantur. Sane stante illa felici disciplina plurimi Christiani abhorreant vel cogitare de illis peccatis, quæ modo à multis sine difficili resolutione committuntur, frequentantur, & Confessionibus crebris etiam subiciuntur, atque à multis Confessariis cum levi penitentia absolvuntur, contra mentem Tridentini N. præc. relati. Quamquam enim collapsis Christianorum moribus, & fervore penitentiarum pene extincto, nec amplius possibile sit, nec omnino expediat Confessariis ad amissionem Canonum Penitentiarum poenæ criminibus imponere; salutares tamen, & convenientes ad mentem ejusdem Tridentini injungere tenentur. Præterea in praxi valde utile esset, ut Confessarii notitiam exactam Canonum Penitentiarum sibi compararent, quos L. cit. ad longum ex hoc sine reculimus, ut saltem Penitentibus explicare valerent, quales antiqui Christiani pro similibus peccatis penitentiarum subire debeverint.

52. Publica penitentia semel tantum olim concedebatur; qui vero post illam semel adimpletam in eadem, aut graviora crimina incidebant, non omnino

desperati, & ab omni spe veniæ dejecti jacebant; sed toto vitæ suæ tempore à Sacra Mensa exclusi secreta poenitentia castigabantur, & in fine tantum veniam & absolutionem obtinebant.

Prima pars propositionis multis Veterum testimonio demonstratur à Morino. Inter quos Tertull. lib. de Poenit. c. 5. *Hec dico*, inquit, *poenitentiam, quæ per Dei gratiam ostensa & indicta nobis, in gratiam nos Domino revocat, semel cognitam atque susceptam, nunquam post hæc iteratione delicti resignare oportere.* S. Ambrosius lib. 2. de Poenit. c. 10. *Mérito*, inquit, *reprehenduntur, qui sepius agendum poenitentiam putant, qui luxuriantur in Christo.* Origenes Hom. 15. in c. 25. Lev. In gravioribus criminibus semel tantum, vel raro poenitentiam locum conceditur. T6 autem raro irrepuisse aliena manu in Originem inde suspicari licet, quod in MSS. 800. annorum non exister, quemadmodum neque apud Magistrum lib. 4. dist. 14. S. Aug. ep. 153. alias 54. In tantum hominum aliquando iniquitas progreditur, ut etiam post actam poenitentiam — vel similia vel graviora committant, — & quamvis eis in Ecclesia locus humillimæ poenitentia non concedatur, Deus tamen super eos suæ patientiæ non obliviscitur.

Circa secundum propositionis membrum, quod negat Morinus, antiqui Scholastici, primæ Ecclesiæ praxim ex usu temporis metientes, docuerunt, si miles delinquentes post publicam poenitentiam fuisse ante mortem reconciliatos, & absolutos poenitentia privata, quam judicant fuisse duriorē ipsa poenitentia publica; ne alias ex iniquitate sua lucrum reportassent relapsi, quos secuti sunt multi recentiores. Sed disciplinam Veteris Ecclesiæ fuisse nostræ propositioni conformem probatur 1. ex S. Aug. in mox cit. ep. in qua ex professo refellit eos, qui ex denegata ulteriori poenitentia, hoc est, absolutione, & admittance ad

S. Communionem ante finem vitæ inferrebant, aut ipsis desperandam esse, aut laxandam ad omne facinus licentiam: dicens, quod quamvis eis in Ecclesia locus humillimæ poenitentia (post primam poenitentiam) non concedatur, Deum super ejusmodi homines patientiæ suæ non oblivisci, bonaque poenitentia opera ipsis profutura: ad quam solutionem certe non confugisset, si usum Ecclesiæ agnovisset, quo tales possent privata confessione & absolutione ad Communionem recipi: nec illi desperatas has quæstiones eidem formassent, si hac via expiari tum concessum fuisset. Probat II. ex Siricio Papa ad finem Sæculi IV. sedente, qui ep. 1. ad Himerium, à quo consultus fuerat, qua ratione agendam foret cum iis, qui post actam poenitentiam publicam tanquam canes & fues ad vomitas pristinos & ad volutabra redierunt? Cap. 5. tria decernit in terminis observanda. 1. Ejusmodi relapsi non amplius apertum esse poenitendi publice suffragium, de hoc namque interrogatus fuerat. 2. Illos pro desperatis habendos non esse, sed debere eos in se sua errata castigare, per privatam nempe poenitentiam. 3. Concludit: Quibus tamen (quoniam carnali fragilitate ceciderunt) Viaticum munere, cum ad Dominum caperint proficisci, per Communionis gratiam (præmissa nimirum sacerdotali reconciliacione per absolutionem) volumus subveniri. Quæ tria nostra edicit propositio. Plura de hac mat. vide infra.

§. V.

De Absolutione.

53. **S**upponimus in præsentia materia quæstionem Juris, seu dogmaticam circa ipsam Absolutionem à legitimo Sacerdote factam, an nimirum sit tantum declaratoria remissionis peccati, si de credentis se esse absolutum jam remissi,

missi, ut volunt Protestantes à Trid. Sess. 14. Can. 9. confixi: vel an sit remissoria, seu actus judicialis, ut definiit eadem Synodus Canone cit. & nos probavimus h. t. N. 6. Sumimus præterea, ne quæstionibus scholasticis implicemur, Christum sicut in aliis quibusdam Sacramentis, ita neque in hoc formam, quæ actum judicalem remissivum exprimat, atome determinasse, sed Ecclesiæ suæ determinandam reliquisse. Id enim ipsa praxis Ecclesiæ infra referenda declarabit. Supponimus denique triplicem potissimum esse modum, quo enuntari & exprimi potest forma Absolutionis, nempe vel modo deprecativo, v. g. *Quisumus Domine absolve*, vel modo imperativo, *Absolvatur*, qui modus, ubi de Ministro Sacramentorum agitur, ad deprecativum deducitur, neque enim homo Deo imperat; vel denique modo indicativo, *Absolve te*. Sed neque circa hos tres modos quæstionem Juris instituemus ex professo, quis eorum requiratur ad substantiam Sacramenti; hujus enim libri tam Titulus VII. de Hæreticis, quam præfens, pro sui exacta tractacione ejusdem molis totum, (1) ac præfens est, si non majorem, exigent: verum solam quæstionem facti circa absolutionem tum deprecatoriam, tum indicativam in Ecclesia subinde usurpatam, cum perpetua fide, quod absolutio Sacramentalis sit actus judicialis, pertractabimus: & præterea historice discutiemus, an absolutio Sacramentalis quorundam criminum reis subinde denegata fuerit, vel protracta, &c. Ulterius, an data fuerit ante vel post peractam poenitentiam?

54. Extra dubitationis aleam omnino positum est, à primo nostræ Religionis ortu usque ad XIII. sæculum apud Latinos formam absolutionis passim fuisse deprecatoriam.

Propositionem hanc testimonio irrefra-

gabilibus Patrum, Conciliorum, ac Scriptorum, nec non librorum Poenitentiarum horum sæculorum in apicium posuit sæpe laudatus Morinus in suo de Administratione Poenitentia libro, ex quo ea exceperunt, qui post ipsam scripserunt, Witaſſius, Tournelius, Van Elphen, &c. Aliqua hic adferemus, & quidem pro Sæculo II. librum Tertull. de Pudicitia, in quo c. 2. generatim ait: *Ubi est postulationis copia, illic etiam remissionis; ubi nec postulationis, ibi neque remissionis.* Pro Sæculo III. S. Cyprianum, qui libro de lapsis eos exhortans ad poenitentiam, qua acta absolutionem recipere: *Rogamus vos*, inquit, *ut pro vobis Deum rogare possimus; preces ipsas ad vos vertimus, quibus Deum pro vobis ut misereatur oramus; agite poenitentiam plenam.* Pro Sæculo IV. S. Ambrosium, qui lib. 3. de Sp. S. c. 18. ait: *Isti (Sacerdotes) rogant, Divinitas donat: humanum enim obsequium, sed misericordia suprema est potestatis.* Pro Sæculo V. S. Augustinum serm. 90. olim homil. 23. inter 50. qui adversus Donatistas disputans, qui sibi confident arrogare videbantur remissionem peccatorum, eos refellit exemplo Christi, qui non dicebat Mulieri: *Ego remitto*, sed modestius, *Fides tua te salvam fecit*; dum ait: *Medicus bonus agros non solum presentes sanabat, sed & futuros etiam providebat. Futuri erant homines, qui dicerent: Ego peccata dimitto. — O Hæretice, tu cum sis homo, dicis, Veni Mulier, ego te salvam faciam. Ego (Christus) cum putarer homo, dixi, Vade Mulier, Fides tua te salvam fecit. Cui textui subdit Witaſſe, si tunc temporis usitata fuisset hæc formula: *Ego te absolvo à peccatis tuis*, totum corruisset Augustini argumentum. At, mea quidem sententia, non corruisset; cum Augustinus cum Ecclesia Catholica suo avo crediderit, Ministros*

(1.) Vide Typographi Præfationem.

stros Ecclesie vere absolvere Pœnitentes, quamvis ministerialiter solum, ut patet ex dictis N. 6. &c. Et hinc solum arguisse Donacitas, quod id se facere principaliter doceret, & ex hoc sine formulam indicativam adhiberet, cum Ecclesia ad exprimentam ministerialem Sacerdotum absolventi potestatem uteretur forma deprecativa. Id quod ex allato S. Augustini loco evincitur. Pro eodem Sæculo V. S. Leo ep. 136. ad Episcopos Campaniæ, Sufficit, inquit, ea Confessio, quæ primùm Deo offertur, tum etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium peccator accedit. S. Leoni Sæculo VII. consentit Eligius, hæc ejus verba Homilia 4. asciscens. Et Sæculo VIII. Aleuinus lib. de offic. div. c. de Cæna Domini describens modum reconciliationis pœnitentium, dum verba, quibus absolventur, refert, nihil memorat præter varias orationes. Quas solas pro forma absolutionis Sæculo IX. etiam referunt Capitularia Regum Francorum. Et Sæculo X. Burchardus lib. 19. Concordantia his omnibus Sacramentaria Gelasii, Gregorii M. Ordo Romanus, Rhemenfis, Rodradi, &c. quos refert Morinus, qui etiam militat pro Sæculo XI. Pro Sæculo XII. S. Bernardus vel alius Author de modo bene vivendi c. 27. absolutionis ritum refert, & in oratione collocat. Idem facit Petrus Celsensis lib. de panibus c. 7. & Petrus Cantor in Summa de Sacramentis. Sæculo denique XIII. seu circa An. 1230. Guillelmus Parisiensis cap. 19. de Sac. Pœnit. de absolutione disserens: Non more Judicum Forinsecutorum, inquit, pronuntiat Confessor, Absolvimus te, — sed magis orationem facit super eum, ut Deus absolutionem & remissionem, atque gratiam satisfactionis tribuat. Ad hujus quoque Sæculi finem Theologus ille, quem oppugnat S. Th. opusc. 22. de forma absolutionis, deprecatoriam absolutionem restitui voluit, obiciens S. Doctori vix 30. annos esse, quod omnes hæc sola

forma, absolvo te, uterentur; & ad id probandum adduxit Guillelmum ab Altissiodoro, Guillelmum Parisiensem mox relatum, atque Dominum Hugonem, quondam Cardinalem.

55. A Sæculo tamen X. præter deprecatoriam absolutionis formulam alia etiam indicans in usu fuit.

Id constat ex libro Sacramentorum, quam exhibet Hugo Menardus ad Sacramentarium Gregorii, ex Codice scripto jussu Ratholdi Corbeje Abbatis, qui mortuus est An. 986. In eo, inter alias formulas, est etiam ista: Absolvimus vos vice B. Petri; — cui Deus ligandi atque solvendi potestatem dedit. Concordant alii Codices, quos recenset Morinus l. 8. c. 11. atque ille præsertim 700. circiter annorum, quem ex Bibliotheca Ecclesie Rhotomagensis l. 9. c. 31. allegat; in illis enim absolutio forma indicante etiam conceditur. Sic enim habet Codex Rhotomag. Absolvimus te vice B. Petri, — cui Dominus potestatem ligandi atque solvendi dedit; & quantum ad te pertinet accusatio, & ad nos remissio, sit Deus Omnipotens tibi vita & salus, & omnibus peccatis tuis indulget, per eum, qui vivit & regnat per omnia Sæcula Sæculorum. Amen.

56. Sæculo XIII. à multis ambæ hæc formulæ simul conjungebantur; sed ita tamen, ut sola indicans absolutio esse censeretur.

Utrumque membrum adstruit Alex. Aleusis 4. parte Summæ q. 21. membro 1. inquit: In forma absolutionis, præmittitur oratio per modum deprecativum, & subjungitur absolutio per modum indicativum; & deprecatio gratiam impetrat, & absolutio gratiam supponit: nunquam enim Sacerdos absolvetur quemquam, de quo non præsumeret, quod esset absolutus à Deo. Iisdem verbis utitur S. Bonaventura in 4. dist. 18. p. 1. art. 2. q. 1.

57. Ad finem Sæculi XIII. sola indicans

cans absolutionis forma reputata est legitima, atque apud Ecclesiam Latinam jam in iis solis verbis consistit: Ego te absolvo, &c.

Prima pars adstruitur 1. ex S. Th. opusc. 22. de absolutione. Cum enim quidam voluisset deprecantem formulam, ut olim erat, in usum revocare, ei fortiter obstitit S. Doctor; & cum diceret ille, utrumque Guillelmum, Altissiodorensis & Parisiensem pro ea stetit, eidem reponit S. Thomas: Numquid etiam nunc viverent, præjudicare possent communi sententiæ Magistrorum Parisii regentium, qui contrarium sentiunt, decernentes, absque his verbis: Ego te absolvo, absolutionem non esse pro solam deprecativam orationem? Secundo ex Francisco Mayronis, qui in 4. dist. 14. q. 9. testatur, suo, id est, XIII. Sæculo, improbatam fuisse & ab omnibus Ecclesie eliminatam absolutionis formulam deprecantem. In hoc autem plerique omnes exinde acquieverunt, quod ista formulæ magis ad Christi in Evangelio verba accedere, & actum juridicum disertius exprimere videretur, ut ait Witsasse.

Et hinc Concilium Florentinum in instructione Armenis data, quam retulimus lib. 1. tit. 1. N. 307. definit: Forma hujus Sacramenti sunt verba absolutionis, quæ Sacerdos præfert, cum dicit: Ego te absolvo. Cujus veltigia præsit Trid. Sess. 14. c. 3. ubi legitur: Docet S. Synodus Sacramenti Pœnitentiæ formam, in qua præcipue vis ipsius sita est, in illis Ministri verbis sitam esse: Ego te absolvo, &c. quibus quidem, & de Ecclesia S. more, præces quædam laudabiliter adjunguntur: ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessaria. Ex quibus patet secunda propositionis pars.

58. Valuit, & etiamnum valet apud Græcos forma Sacramentalis absolutionis verbis deprecativis expressa.

Propositionem probat Morinus lib. 8.

c. 12. pluribus momentis. Ex quo Tournelius hæc pauca excerptit. 1. Quotquot exstant Græcorum Libri Rituales veteres, & recentiores, non aliam continent, quam deprecatoriam formam absolutionis Sacramentalis, quæ incipit ab his verbis apud Goarium in ult. edit. pag. 536. Domine Jesu-Christe Fili Dei vivi, relaxa, remitte, condona peccata, &c. Ac subdit: Solis oculis opus est, ut hujuscæ argumenti deprehendatur veritas. Lego Eubologium Græcorum, lego libros Pœnitentiales, quos ad calcem operis de Pœnitentiâ describit Morinus: nec aliam, quam deprecatoriam formulam absolutionis deprehendit. Goarius quidem duas refert formas indicativas, sed eas à Latinis ad Græcos postremis temporibus missas esse non dissimulat. Verba Goarii adfero, quæ prædictis formis ab eo pag. 540. col. 1. præmittit; sic vero sonant: Ne tamen ignorantia & rusticitati Græcorum Sacerdotum dilectos sibi Orientales Ecclesia Romana — relinquat, suam pœnitentiæ formulam, typis consignatam, à quibusdam jam recipiam, ad eos transmittere, & distribuere curavit. Dum ergo Græcorum formulæ indicativæ Romæ typis mandarentur, à paucis erant receptæ. Subdit deinde: His Orationibus utuntur Calabria, Apulia, & Siculi Græci; Venetis namque subjecti, mentem & sensum Constantinop. Patriarchæ studiosius sequuntur (in retinenda nimirum absolutionis formæ deprecativa); acceptaverunt quoque illas Orientales nonnulli, & ut in usum acta memini quondam mihi ab illis ostensa. Transscriptas vero, & quasi laudatas & receptas à quibusdam cum plebisque sui ritus orationibus receter ad me misit, multa mihi necessitudine conjunctus Georgius Corejus Ecclesia Constant. Theologus. Ex quo Goarii testimonio manifeste evincitur præfens propositio, quam Witsassius generalioribus terminis esset, nimirum: Absolutio semper fuit, & etiamnum est apud Græcos deprec-

precatorio; cui cum videantur mox dicta ex Goario repugnare, ad ea respondet 1. Formulas relatas esse recentiores, & à paucis, & pro arbitrio usurpatis, atque adeo non posse esse formam absolutionis; quod tamen durum videtur asserere, cum has formulas Græci Catholici in Calabria, Apulia, & Sicilia, imo etiam Orientales utantur, teste oculato Goario. 2. Eas dici post administrationem totius Sacramenti ad dimittendam Pœnitentem, sicut apud Latinos post absolutionem quedam adhuc preces vel preces adhibentur. Quod autem illa non vera ac genuina absolutio sit, multis ait evinci. 1. Quia non ab omnibus frequentatur. 2. Quia non est in Ritualibus Libris, qui tamen sine dubio omnia complectuntur, quæ necessaria sunt. 3. Quia si verba ipsa spectes, absolutionem jam datam sonant. 4. Quia Leo Allatus in Ep. ad Morinum Tom. 1. Miscel. affirmat, eam dici post datam orationibus absolutionem. Quæ an fidem Goarii elevent, prudens Lector dijudicet. Maximi ponderis contra Goarium videtur esse, quod Græci eas formas indicativas post suas deprecativas adhibeant, adeoque post absolutionem. Et hinc Græcos hodie uti forma deprecativa ad significandam absolutionem aperte significat Clementis VIII. in instructione super Ritibus Græcorum, quam edidit An. 1595. in quibus: *In casu necessitatis Presbyteri Græci Catholici possunt Latinos absolovere. Utantur forma absolutionis in Generali Concilio Fiorentino præscripta, & postea si voluerint, dicant orationem illam deprecativam, quam pro forma huiusmodi absolutionis dicere tantum consueverunt.* Ubi Clementis clare supponit Græcos uti forma deprecativa, & eaque valde absolvi Græcos Pœnitentes. Non me latet hæc tenus dicta de usu formæ deprecativæ usque ad Sæculum XIII. inclusive in Ecclesia Latina, & in Ecclesia Græca usque ad præsens Sæculum, quibus adeo velli-

catur vulgaris olim & communis Scholasticorum sententia, propugnans eandem formam esse ineptam atque invalidam, quæque tam plausibiliter ac feliciter defenduntur à Theologis clarissimis Joanne Morino, Tournello, Witaffio citatis, & præterea à Cardinali Gotti, Martene, Vanroy, Piette, &c. à Recentioribus quibusdam, nimirum, Fraffenio, Hennone, & Boucato, quibus novissime subscripsit Bertus, impugnari: qui Viri doctissimi propterea adducta clarissima testimonia ex tot Ritualibus libris explicare conantur de Pœnitentia Canonica, non de Sacramentali; illa vero Patrum voluit intelligi de precibus absolutioni præmissis, & adhuc præmitti solitis. Sed præterquam quod neque formulam vel unicam indicativam ante Sæculum X. ex ullo Rituali vel Patre Latino in sui favorem adducere queant, cum formula ille indicativæ à Bertio adductæ, & à nobis N. 54. relata illi Sæculo vel eorum, vel juniores sint; timeo, ne sicut alii in vindicandis Canonibus Apostolorum, Constitutionibus Clementis, Epistolis Romanorum Pontificum; ita ipsi in hac materia operam perdat, hæcenus dictis manentibus inconcussis, formam nimiram indicativam Sæculo X. incapisse, & successive in augeam sumpsisse, quæ dum ab Ecclesia Latina tanquam sola valida declarata fuit, forma deprecativa apud Græcos in suo valore persistenti, uti equidem invide probatur ex hæcenus allatis testimoniis, præsertim Clementis VIII. Contra quæ infirma oppido sunt, quæ ex Arcudio corradit Bertus; non enim negamus cum eodem, formam indicativam à quibusdam Græcis adhiberi, quin hoc actu falsi sumus; sed advertere debuisset Bertus, Arcudium lib. 4. de Pœnit. c. 3. fateri, formam illam non exflare in Euchologio, quamvis frequenter sit, & in ore multorum Confessariorum, recentiorum tamen, uti mox diximus.

59. Stante etiam hypothesi, formam de-

deprecativam in Sacramento Pœnitentiæ à Sacerdotibus subinde fuisse adhibitam in Ecclesia Latina, & de facto adhiberi in Ecclesia Græca, neutra unquam censuit, Sacerdotes solum declarare peccata Pœnitentibus esse à Deo condonata, sed confpirantur decuit, Sacerdotes ut Ministros Christi illa judicialiter ejus nomine remittere.

Propositio hæc tanquam corollarium pronò alveo fuit ex omnibus testimoniis hoc titulo allatis, quæ aperte demonstrant, Ecclesiam constanter sensisse, Christum illis verbis: *Quodcumque solveritis, &c.* Apostolis eorumque Successoribus potestatem judicariam concessisse absolventi Fideles Pœnitentes à peccatis. Quæ omnia confirmari possunt ex æconomia Ecclesiæ Græcæ, quæ, esto formula deprecativa uteretur tempore Florentinæ Synodi, quo indicativa apud Latinos jam sola obtinuit; nihilominus credidit Sacerdotes illa formula vere absolvere, cum Græcis à Patribus Latinis circa hoc punctum tum nihil fuerit objectum. Quam fidem de facto profitentur Græci, ut patet tum ex dictis, tum ex actis Jeremie Patriarchæ cum Protestantibus, &c. Nec Protestantium errori favet antiquorum quorundam Theologorum opinio, qui propugnabant necessitatem contritionis vi sua peccatum delentis, priusquam Sacerdos proferat absolutionem. Hi enim minime negabant à Sacerdote judicalem actum exerceri, minime aiebant absolutionem esse nudum pronuntiandi & declarandi officium, sed, vel affirmabant contritionem delere culpas vi subsequentis absolutionis, ejusque voto, ut ajebat Joannes Emilianus; vel existimabant absolutionem ipsa conferri gratiæ incrementum, remissionemque peccatorum, uti late docent nostri Polemici. Dum vero quidam Veterum videntur insinuare Sacerdotes non absolvere, intelligendi sunt non absolvere principaliter, sed ministerialiter, uti explicavimus supra locum S. Augustini. Tom. II.

gullini. Quæ causa etiam videtur fuisse, quod Ecclesia ab initio usa fuerit forma deprecativa, quæ postea ad magis indicandum actum judicalem, à Christo tam manifeste Sacerdotibus concessum, mutata fuit in indicativam. Nec in hoc scandalizant Novatores, siquidem dudum à Nostros demonstratum est, Ecclesiam posse determinare formas atomas, materiaque Sacramentorum, quæ à Christo ita determinate non sunt.

60. Sanis gravissimorum criminum reus, pœnitentiam agentibus, aut ea perfunctis, nusquam denegata est Sacramentalis absolutio ab Ecclesiis Orientalibus, vel Occidentalibus illustrioribus.

Propositio patet ex dictis superioribus, limitatur nihilominus ad Ecclesiæ illustriores, cum S. Cyprianus epistol. 52. ad Antonianum testetur: *Apud Antecessores nostros, quidam de Episcopis ihbne in provincia nostra dandam pacem machinis non putaverunt, & in totum pœnitentiæ locum contra adulteros clausurunt.* Quod exemplum severitatis profecto singulare fuit in his Africa Episcopis, cujus vestigium vix alibi reperias, inquit Tournellus. Hi tamen Episcopi nequaquam cum Novatianis aut Montanistis sentiebant; Montanistæ siquidem negabant potestatem esse in Ecclesia graviora crimina remittendi; hi vero Episcopi hanc potestatem se habere credebant, sed eam specificatis peccatoribus impendere volebant. Sicut Ecclesiæ non admitterent secundam pœnitentiam post semel peractam publicam, nisi in fine vitæ, de quo supra N. 52.

61. An vero is, qui pœnitentiam sani non postularaverat, venia seu absolutione ipsa conferri gratiæ incrementum, controversa est inter modernos Eruditos.

Qui affirmant, docentur 1. autoritate S. Cypriani epistol. 52. ad Antonianum, ubi ait: *Idcirco, Fratres charissimi, pœnitentiam non agentes, nec doctorem de-*

licitorum suorum toto corde, & manifesta lamentationis sue professione resistentes, prohibendos omnino censuimus à spe communicationis & pacis, si in infirmitate atque in periculo exierint deprecari; quia rogare illos non delicti penitentia, sed mortis urgentis admonitione compellit: nec dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitavit moriturum. Idem sentit Concilium Arelat. An. 314. Can. ult. & Innocentius I. ep. 3. ad Exuperium, qui ab ipso quaesierat: Quid de his observari oporteat, qui post baptismum omni tempore incontinentie & voluptatibus dediti, in extremo vite sue sine penitentiam simul & reconciliationem communionis exposuerunt? Duplici modo hanc quaestionem solvit, pro veteri nimirum ac nova Ecclesia disciplina; sic enim habet c. 2. De his observatio prior durior; posterior, interveniente misericordia, inclinatio est. Nam consuetudo prior tenuit, ut concederetur ei penitentia, sed communio negaretur; — sed postquam Dominus nossem pacem Ecclesis suis reddidit, jam depulso terrore Communionem dare obedientibus placuit, & propter Domini Misericordiam quasi Viaticum profecturis, & ne Novatiani Haretici, negantis veniam, asperitatem & duritiam subsequi videantur. Tribuitur ergo cum penitentia Communio. Respondent quidem negantes ad utrumque testimonium allatum, S. Cyprianum loqui de denegatione Eucharistiae, vel Canonice cum Ecclesia reconciliationis, non vero de denegatione veniae, vel Sacramentalis absolutionis. Sed quod S. Cyprianum attinet, 1. ille tali vult esse denegandum solatium, atque absolutio Sacramentalis est maximum hac in re solatium, 2. Denegat praeterea eadem Communionem, constat vero illis Saeculis absolutionem non fuisse separatam à participatione Eucharistiae. Sed Cyprianum aperte loqui de denegatione absolutionis Sacramentalis patet ex motivo ab ipso allato, quod

nampe talis non petat reconciliationem ex delicti penitentia, seu vero dolore, sed ex timore mortis; constat autem dolorem esse dispositionem praecipuam ad Sacramentalem absolutionem. Innocentiam vero favere affirmantibus patet, 1. quia quaestio proposita fuit ab Exuperio de reconciliatione; & hinc 2. per communionem intelligit remissionem & veniam, non Eucharistiae participationem. 3. Quia eo communionis nomine id intelligitur, quod negabant Novatiani, & inde duri & inhumani censentur; atque id erat absolutio Sacramentalis. 4. Huic communioni tribuitur, quod homines ab aeterno exitio liberet; id vero soli absolutioni convenit. 5. Si hoc communionis nomine Eucharistia intelligeretur, non fuisset contra effectum Innocentii prior observatio durior posterior; nam etiam postea quibusdam denegata est Eucharistia in mortis articulo. Nec te moveat, 1. quod Innocentius ibi ait: Concessam talibus esse penitentiam; hoc enim nomine non intelligit veniam, seu absolutionem, sed ritum illum, quo penitentiam cum certis precibus imponi mos erat, de quo vide Albasp. lib. 2. observ. c. 3. Neque 2. quod S. Cyprianus in eadem Ep. ait: Durissimum esse eum, qui penitentiam imponit, nec veniam concedit; loquitur enim de venie denegatione post penitentiam actam, quod faciebant Novatiani, non de ejusdem denegatione in casu nostro: & quamvis Caesilius I. Saeculo V. in ep. 2. c. 2. huiusmodi denegationem vocet impietatem; ejus sententia non est ad recuperationem trium priorum Saeculorum extendenda: etenim, ut bene observat Innocentius L. cit. Cum illis temporibus crebra persecutiones essent, ne communionis concessio facilitas homines de reconciliatione securus non revocaret à lapsu, negata merito communio est, concessa penitentia (nimirum caeremonialis illa mox explicata), ne totum penitus negaretur;

& duriolem remissionem fecit temporis ratio. Canon vero 12. Nicenus, quem N. seq. referemus, circa praefens Cap. Ad antiquam regulam provocans, intelligendus est de pace & communione daanda, qui penitentiam sanè inchoasset, ut patet ex ejus scopo. Similiter Trident. Sess. 14. cap. 7. cum modernam Ecclesiae praxim ait in Ecclesia semper esse custoditam, in sensu accommodo ad Saeculum IV. accipiendum est, quo mos ille invaluit, ut jam videbimus.

62. Saeculo IV. remisit illa severitas, tumque nulli, etiam in extremo morbo penitentiam flagitanti, absolutio denegata est.

Id pro hoc & sequenti Saeculo testatur Innoc. jam relatus, S. Caesilius L. cit. S. Leo Ep. 91. ad Theodosium. Hic solum notandum, eos, qui venia donati erant ante peractam penitentiam, si convalescerent, compulsos exinde esse, quod sibi deerat legitima penitentia explere, sive in gradu Consistentium manendo, sive ad eam stationem redeundo, in qua eos occupaverat morbus; telle citato Niceno Canone: quod etiam primum severitas antiqua relaxata est, quoniam pace Ecclesiae reddita ejus cessavit motivum, nimirum periculum permanentiae in Apostasia ob metum persecutionum. Verba Canonis adnumerat: De his, qui ad exitum veniunt, etiam nunc Lex antiqua regularisque servabitur; ita ut si quis egreditur à corpore, ultimo & maxime necessario Viatico minime privetur. Quod si desperatus, & consecutus Communionem & Oblationisque participatus, iterum convalescit, sit inter eos, qui Communionem orationis tantummodo consequuntur. Generaliter autem omni cuiuslibet in exitu posito, & poscenti sibi Communionis gratiam tribui, Episcopus probabiliter, seu, ut alii vertunt, postquam probaverit, dare debet.

63. Ad VII. usque Saeculum non videtur fuisse concessa absolutio extra ca-

sum necessitatis, nisi post expletam omnem penitentiam.

Hanc propositionem tuerent tam Saeculorum superiorum, quam moderni Theologi praestantissimi, Author Enchirid. Colonienfis An. 1526. Osius, Marianus Victorius, Bellarminus, Maldonatus, Estius, Hugo Menardus, Alabastrius, Morinus, Castoricensis relati à Wittasio, quos sequitur ipse; Tournelius, alique: & quidem fere indubitata redditur copiosis horum Saeculorum monumentis. Et quidem pro Saeculo II. ex controversia Catholicos inter & Montanistas; nam Montanistae in hoc cum Catholicis conveniebant, quod post Confessionem penitentiam imponeretur; in eo vero dissidebant, quod penitentiae labores veniam non impertirentur; id quod faciebant Catholici, qui proinde Montanistis apud Tertull. de Pud. c. 3. ingerebant, frustra agi penitentiam, si caret venia. Pro Saeculo vero III. ex controversia inter Cyprianum & lapsos, in iis liquidum ferre non potuit, quod ante penitentiam pacem reposcerent. Item ex controversia Ecclesiam inter & Novatianos, in quibus idem Cyprianus hoc velut intolerabile notat, quod penitentiam injungerent, & absolutionem non darent: quam ep. 52. Fructum penitentiae esse dicit. Sed Patres ipsos adducamus, & quidem pro Saeculo II. S. Zephyrinus Papa, vel aliquis alius apud Tertull. lib. de Pudic. Ego, inquit, & maxime & fornicationis delicta penitentia sanctis dimitto. Pro Saec. III. Tertull. lib. de Penit. c. 6. Quam porro ineptum, quam iniquum, penitentiam non adimplere, & veniam delictorum sustinere? hoc est praetium non exhibere, ad mercedem manum emittere. Sanctus Cyprianus tum alibi, tum epistola 59. Quae res nos satis movit, recessum esse à decreti nostri auctoritate, ut ante legitimum, & plenum tempus satisfactionis, sine petitu & conscientia Plebis, nulla infirmitate urgente

ac necessitate cogente, pax ei concederetur, hoc est, absolutio. Pro Sæculo IV. S. Ambrosius lib. 1. de Penit. c. 16. contra Novatianos: *Frustra, inquit, dicitis vos predicare penitentiam, qui tollitis fructum penitentiae*, hoc est, absolutionem à Catholicis post peccatam penitentiam dari solitam. Pro Sæculo V. Innoc. I. ep. 1. c. 7. *Ceterum de pondere estimando delictorum Sacerdotis est iudicare, ut attendat ad Confessionem Penitentis, & ad fletus atque lacrymas Corrigitis, & tunc jubere dimitti, cum videris congruam satisfactionem.* Sed Ecclesie Romanæ morem pro hoc Sæculo describit Sozomenus lib. 7. cap. 16. *Privatim deinde, inquit, sponte sua quisque vel jurem, — vel alius, quibus iustus est, modis, semetipsum affligens tempus expellat, in quantum Episcopus præstitit: elapso denique à peccatis absolvitur, & Populo in Ecclesia conjungitur.* Pro Sæculo VI. Gregorius M. hom. 26. in Evangel. in hæc verba: *Quorum remisistis, Videndum est, inquit, quæ culpa præsit, aut quæ sit penitentia secuta post culpam, ut quos Omnipotens Deus per compunctionis gratiam visitat, illos pastoralis sententia absolvat. Tunc enim vere est absolutio Præsentis, cum æterni arbitrium sequitur Judicis.* Denique pro Sæculo VII. Eligius hom. 4. in Cena Domini, *Qui ergo ex vobis, ait, per penitentiam iniquam condignam satisfactionem egerint, — non se à nobis reconciliari existant.* Quæ omnia possunt confirmari ex vulgato ritu penitentiae imponende, & reconciliationis tribuende etiam sequentibus Sæculis, quem supra N. 38. retulimus. Plures autoritates videantur in Witasse, &c. huc etiam præterque spectant, quas pro adhibenda necessitate Confectionis, &c. adduximus.

Nec hic locum habet illa distinctio, quæ vulgo in Scholis subinde invaluit, duplicem nimirum tunc temporis invalesse absolutionem: unam Sacramenta-

lem, quæ in ipso limine penitentiae concederetur: Cæremonialem alteram, quæ ad finem Italicæ reservaretur; prima reconciliatos fuisse Penitentes cum Deo, altera cum Ecclesia; priorem secretam fuisse, alteram publicam. Primo enim hanc distinctionem ut cerebrinam & fictitiam explodunt Viri illi Eruditi, & in antiquitate versatissimi, quos mox retulimus, & merito; etenim hæreticos juvat, & doctrinæ Catholice nocet, inquit Witasse; nihil enim aliud contendunt Hæretici, quam ut hæc omnia ad cæremonialem aliquam referantur, ut Penitentia Sacramentum interimitur: vitæ autem alia Catholicis suppentur ex antiquitate testimonia, quibus Ecclesie potestas, & absolutionis necessitas & efficacia demonstratur. 2. Quia de ea absolutione sermo erat Patribus, quam Montanistæ & Novatiani tollebant, hi vero tollebant absolutionem Sacramentalem. 3. Quia de ea absolutione loquuntur, quæ non data, frustra agitur penitentia. 4. Quia eidem vim tribuant reconciliandi cum Deo, dimittendi peccata. 5. Quia eam, quam injungebant penitentiam, referebant ad culpam descendens, &c. Ergo necdum erant absterse per absolutionem Sacramentalem. Denique incredibile est Patres tantam pompam, tantum apparatus ad cæremonialem absolutionem postulasse, & in ea concedenda tam austeros fuisse; Sacramentalem vero statim & sine ullo negotio tribuisse. Nec Adversarios juvat id, quod Sozomenus lib. 7. c. 16. de Presbytero Penitentiario refert, dum ait: *Ille vero pro cuiusque delicto quod facere singulos aut licere oportaret, interminatus absoluebat, ut à se ipsi commissorum penas exigerent;* insidam enim esse versionem omnes Græcæ lectiones exhibent, quæ ita sonant: *Absolutebat eos, postquam penas scelerum à se ipsi exegissent.* Quod vero calum necessitatis attinet, multa Concilia statuant, et, qui in insid-

firmitate penitentiam petit, esse subveniendum Sacramentali absolutione, tanquam necessario Viatico; ita ut tamen postea, si convalescit, penitentiam expleat, ut patet ex dictis N. 61.

64. Per eadem hæc Sæcula in publica Penitentia absolutio non videtur nisi ad finem totius curricula, & Consilientiam stationis concessa.

Ratio est, quia antequam insisterentur illi gradus, ex omnium consensu pax simul dabatur, & communio Eucharistiae; non fuit autem ratio cur id mutaretur, dum hi gradus instituti sunt, ante quorum absolutionem non dabatur Eucharistiae communio: quæ tamen cum absolutione semper conjuncta fuit, ut aperte testatur S. Leo, & S. Ambrosius lib. 2. de Penit. c. 3. Octavo tamen Sæculo ac deinceps absolutio concedebatur post aliquot annorum spatium, etiam ante expletam penitentiam publicam, ut colligitur ex Egberto Eborac. c. 39. Tom. 7. Concil. ex Nicolao Papa ep. 24. & Concilio Wormaciensi A. 868. Can. 20.

65. Non tantum cum peragenda esset penitentia publica, sed etiam in privata vulgo his & aliquot subsæculis Sæculis non dabatur absolutio, nisi expleta satisfactione.

Id patet primo ex Patrum testimoniis N. 63. & ipsam per decursum hujus Tituli adductis, quæ plerumque generalia sunt, & ad privatam quoque penitentiam pertinent. 2. Quæ causæ moverunt Patres, ut absolutionem ita differrent, eadem quoque in privata penitentia locum habent. Pro subsæculis vero Sæculis octavo & nono in hanc rem adfert Witasse libros Capitularium Regum Francorum & nominatim lib. 5. c. 52. lib. 7. c. 392. præter Concil. Parisiense 6. An. 827. c. 46. Wormaciense An. 868. c. 38.

66. Patres priorum VII. Sæculorum causas gravissimas attulerunt, cur præpropere absolutiones prohiberent, &

absolutionem non nisi post satisfactionem integram impartendam censuerunt.

Primam adfert S. Cyprianus libro de lapsis, quod Deus non tam cito gratiam suam restituat. Secundam S. Augustinus Tract. 5. in Joannis Ep. alique, quod non uno temporis puncto absolvatur vera & solida ad Deum conversio, Tertiam S. Cyprianus L. cit. quod brevi tempore anime vulnera non obducantur. Quartam Ambrosius l. 2. de Penit. c. 10. quod rara sit vera penitentia. Quintam S. Gregorius Pastoral. p. 1. c. 9. quod homo sibi ipsi hoc in negotio sæpe imponat. Sextam denique Tertullianus de Penit. cap. 6. quod qui sceleris alicujus sibi conscius est, longe vehementius se se acuat ad dolorem, & contritionem, dum veniam nondum suscipit.

67. Hæc tamen non obstante veteris Ecclesie disciplina, necesse non est ad substantialem integritatem Sacramenti Penitentis, ut satisfactio adimpleatur ante absolutionem; sed perinde est, sive antecedat, sive illam sequatur.

Propositio patet 1. ex concessa absolutione morituris, qui vel penitentiam primis tribus Sæculis inchoaverant, vel post Sæculum IV. in periculo vitæ primum petierant, uti ex dictis constat. 2. Ex praxi Ecclesie Græcæ, quæ ab annis mille ducentis, & Latina, quæ ab annis 600. hæc praxi usque est, ut negare non possunt Adversarii. Quæ economia aperte indicat, rem istam esse meræ discipline. Uude merito Facultas Parisiensis Anno 1641. damnavit propositiones illas Theophili Brachet, quibus asseruit, executionem penitentiae seu satisfactionis impostæ necessariam, & ex institutione Christi, ac invariabili natura ita prærequiri absolutionis, ut absolutio non sit valida, nisi ejusmodi satisfactio prius completa fuerit, tanquam temerarias & hæreticas à Sixto IV. contra Petrum de Oliva, illiusque sequaces prædamnatas. Non negans interim cum antiquis Patribus,

tribus, & cum Recentioribus S. Carolo Borromeo, Mariano Victorio, Bellarmino, &c. absolutiones præproperas, quæ in usu frequentissimo sunt, & Confessario, & Pœnitentibus ex allatis mox Patrum gravissimis rationibus esse perniciosissimas.

§. VI.

De Ordinario Pœnitentiæ Ministrum.

68. Circa Pœnitentiæ Ministrum Ordinarium Sæculo XII. errant Waldenses, qui, teste Reinero lib. 5. existimabant bonam Laicum, non vero malum Sacerdotem habere potestatem absolvendi. Quorum sententiam postea adoptavit Wicleffus, docens: *Laicum, si vir frugi fuerit, Clavium potestatem à Christo accepisse. Quam sententiam adoptarunt Novatores, teste Pallavicino lib. 12. Hist. Concil. Trid. c. 10. ubi inter articulos à Patribus expensis & damnatos hunc refert: Sacerdotes non habere potestatem ligandi & solvendi, nisi Spiritus S. gratia & caritate sint præditi; & non eos solos esse Ministros absolutionis, sed omnibus & singulis Christianis esse dictum: Quicumque solveritis, &c. quorum verborum virtute absolventes possunt peccata. Non tamen apud ipsos omnes promiscue Laici Ministerium Verbi, aut Sacramentorum exercent, sed soli Ministri, tanquam NB. Delegati à tota Communitate, seu Societate, cui potestas seu auctoritas Ministerii concedita fuit. Inter Catholicos Morinus lib. 8. de Pœnit. c. 23. existimat Diaconis olim concessum fuisse, & audire Pœnitentes confitentes, & eos Sacramentaliter absolvere, cum vel urgebat necessitas, vel nullus aderat Episcopus vel Sacerdos. Hæc omnia jam discutienda.*

69. Ecclesia ab incunabulis constanter sensit, verba illa Christi ad Apostolos dicta: *Accipite Spiritum S.*, quarum remissionis, &c. ad illos solum eorumque

Succesores, nimirum Episcopos & Sacerdotes, pertinuisse; atque adeo solum Sacerdotem esse Pœnitentiæ Sacramenti Ministrum.

Propositio asseritur constanti Patrum traditione, inter quos Clemens, seu quis alius, in ep. ad Jac. *Si forte, inquit, in alicujus cor vel livor, vel infidelitas latenter irrepserit, non erubescat — confiteri ei, qui præst. Origenes hom. 2. in Levit. Est adhuc, inquit, septima peccatorum remissio, — cum peccator non erubescit Sacerdoti Domini indicare peccatum suum. S. Basilii in Reg. Brev. interrog. 288. Cuius peccata confiteri debeamus? Necessario, inquit, iis peccata aperiri debent, quibus credita est dispensatio Mysteriorum Dei. Sed quin necesse testimonia plura in hanc rem cumulare? cum §. I. & II. tot attulerimus, quæ illum cum subiungendis extra omnem dubitationis aleam collocant.*

70. Præcipua tamen circa Pœnitentes cura, nec non reconciliandi potestas olim fuit penes Episcopos; quin reconciliationem publice Pœnitentium ad tempora usque Cypriani private ad alios sibi videntur reservasse.

Utraque propositio pars constare videtur ex celebri loco Cypriani ep. 11. ubi conqueritur de quibusdam Presbyteris, qui Pœnitentes ante actam pœnitentiam, contempra canonica disciplina, conciliabant, eosque inter alia reprehendit, quod se inconsulto id facerent. Verba ejus sunt: *Audio quosdam de Presbyteris, nec Evangelii memores, nec quid ad nos Martyres scripserint cogitantes, nec Episcopo honorem Sacerdotii sui & Cathedra reservantes, jam cum lapsis communicare cepisse, — cum nec ad communicationem venire quis possit, nisi prius illi ab Episcopo & Clero manus fuerit imposita. Hinc recte Morinus: Exigebat enim Ecclesiæ disciplina, ut publice pœnitentiæ rei ab Episcopo, aut illius jussu reconciliarentur.*

71. Quamvis vero I. II. & initio III. Sæculi Episcopi peccatores publicos, vel publice pro occultis pœnitentes soli fere absolverent, raro, hanc potestatem Presbyteris delegantes; ab exordio tamen Ecclesiæ praxis fuit notoria in Ecclesia peccata occulta secreto Presbyteris confitendi.

Insignem Origenis hanc in rem locum in Pl. 37. ad illud, *Iniquitatem meam ego cognosco*, retulimus supra N. 13. quæ etiam adstruitur ex iis Patrum testimoniis, quæ volunt peccata Sacerdotibus indefinite esse confitenda. Ut vidimus N. 63.

72. Sæculo nihilominus III. institutus est specialis Presbyter, qui pœnitentiæ publice duntaxat præpositus fuit, qui tamen Sæculo IV. iterum abrogatus est.

Cur Presbyter ille institutus fuerit, non conveniunt Sozomenus, & Socrates; prior enim originem ejus adducit ex eo, quod molestum fuerit visum Sacerdotibus tanquam in theatro, circumstante totius Ecclesiæ multitudine, crimina evulgare; ac ita electus fuerit ex Presbyteris aliquis, qui huic officio præficeret. Socrates vero affirmat, huic Presbyterum institutum occasione Novatianorum, *Ne scilicet, ait Bellarm. lib. 3. de Pœnit. c. 14. Hæretici illi Catholicos reprehendere possent, quod minus facile lapsos ad communionem admitterent.* Utriusque locum vide supra N. 15. At Petavius in notis ad Epiph. p. 242. putat, Socratem hominem Novatianum ideo narrare à Catholicis, occasione Novatianorum novo Canone fuisse constitutum Presbyterum Pœnitentiarium, ut simplicibus imponeret, antehac Ecclesiæ Novatianorum crudelitatem fuisse secutam. Quidquid sit, si Socrates verum dicit, hic Presbyter post medium Sæculi III. institutus fuit, si Sozomenus, citius eum deputatum fuisse suspicari licet. Ex quo autem hic Presbyter institutus fuerat, unus erat, ad quem accedere debebant quicumque pœ-

nitentiæ publicæ rei erant. Deinde idem ille Presbyter huic diligenter invigilabat, utpote in eam rem unice intentus; non enim tantum peccato, quæ ultra ad eum deferebantur à Pœnitentibus, excipiebat, ob quæ ipsum oportebat taciturnitate & prudentia pollere, ut scribit Sozomenus L. cit. sed audiebat delationes, & in mores singulorum inquirebat sedulo, admonere & urgebat reos, adversus obstinatos admovebat telles, impositum pœnitentiæ pensum sollicitè exigebat; imo, post accepta secreto illorum flagitia, ex iis quædam aliquando, prout è re Ecclesiæ videbatur, fecernebat, quæ palam ac publice in solemnem Ecclesiæ Conventu ab ipso Pœnitente, pro antiqua consuetudine, evulgari imperaret.

Secunda pars patet ex dictis occasione famulorum locorum Socratis & Sozomeni circa factum Nectarii, ex quibus nihil aliud extendi posse, quam abrogationem hujus Presbyteri in perisicis Ecclesiis Orientalibus cum magno Ecclesiasticæ Discipline detrimento N. 15. & seqq. probavimus contra Novatores.

73. Cum abrogato isthuc Presbytero, pœnitentiæ publicæ usus non solum in Ecclesia Latina, verum etiam in Orientalibus perseveraverit usque ad Sæculum VII. (N. 15. & seq. h. t.) negotium ita pœnitentiæ ad eum statum, in quo antea fuit, nimirum ad curam Episcoporum revocatum est, intacta & salva remanente praxi confitendi secreto aliis Presbyteris.

Propositio non est intelligenda, quasi grave hoc negotium Episcopi semper obiverint, sed quod ordinarii Presbyteri illud sine deputatione Episcopali obire non potuerint, quos Episcopus aliis curis diffusos minus invigilandi Pœnitentibus frequenter Presbyteris Diaconisque delegasse; reconciliationem tamen ultimam seu absolutionem sibi reservasse, saltem communiter, ex dictis colligi potest.

74. Hæc Episcoporum auctoritas in pœnitenti-

penitentis imponendis, moderandis, & tandem Penitentibus reconciliandis, post Saeculum VII. sensim Presbyteris magis communicari cepit.

Cum enim post Saeculum VII. pro peccatis occultis desit imponi penitentia publica, una quoque vulgata fuit, penitentiam occultorum criminum Presbyteris concessam, publicorum vero Episcopis reservatam. Quo magis ergo laicis Saeculis Penitentia publica desit, atque penitentia occulta & privata facta frequentior, etiam auctoritas penitentis imponendi, & penitentes reconciliandi ad Presbyteros magis magisque devolvi cepit; adeo, ut tandem non nisi *solemnis* penitentia Episcopis reservata manserit, de quo vide dicta N. 47. & seq. Et hinc videmus libros Penitentiales, nec non Canones octavo & seqq. Saeculis conditos praecipue ipsos Presbyteros, tanquam penitentiae Ministros respicere, cum antiquiores Canones fere solos Episcopos instruant, atque dispensatores penitentiarum supponant.

74. Haec tamen auctoritas omnibus Presbyteris non ita competeat, ut omnes indifferenter Presbyteri indistincte quoslibet Penitentes absolvere possant: sed erat penes solos illos Presbyteros, qui specialiter ad curam animarum tanquam proprii Sacerdotes erant Populo praepositi & deputati.

Proposito constat ex generali ac perpetua Ecclesiae oeconomia, qua iis solis Sacramentorum & Divini Verbi dispensatio respectu Populi sibi crediti competeat; ut quoad reliqua Sacramenta patet ex bene multis Titulis Juris Canonici a nobis hucusque commentatis; quantum ad Penitentiarum vero impositionem, & penitentium reconciliationem ex dictis hoc Titulo. Quin pluribus Saeculis Confessionem factam alieno Sacerdote, & absolutionem ab illo sine licentia proprii Sacerdotis obtentam invalidam fuisse reputatam, recte colligit Van-Espen ex Cap.

fin. de Penit. & Remissionibus, & Cap. Omnis utriusque sexus, eodem editis Saeculo XIII. Quae disciplina postea exortis Ordinibus Mendicantium, quibus inter alia privilegia, etiam ampla absolvendorum Penitentium potestas successively concessa fuit, mutata in praesentem transit. Quamvis Galli Belgique Theologi de facto contendant, Confessionem Paschalem necessario debere fieri apud proprium Sacerdotem, & inficiari conentur, contrarias consuetudines quidquam contra facere. De quibus vide Espenium hic, Witalle, & Tournelium, &c.

76. Patres sive veteres, sive recentiores nunquam censuerunt in casu necessitatis Diaconus vere posse absolvere Sacramentaliter a peccatis, multo vero minus Laicis illam potestatem competere.

Quantum ad Diaconos, Morinus contrarium non evincit, i. ex S. Cypriano epist. 13. & alibi, ubi lapsos Martyrum libellis commendatos pace donari jubet, si mors imminet: cum autem desit Presbyter, praecipit, ut lapsi illi *exomologesim* suam apud Diaconum faciant; ut manu eis ab illo imposita, veniant ad Dominum cum pace, quam dari Martyres desideraverant. Respondent enim bene Patroni contrarie & vere sententiae, & cum ipsis Witalle, hanc reconciliationem mere caeremonialem fuisse hoc in casu. Eiusmodi enim lapsi a communione seundi erant: imperat ergo, ut Diaconus in extremo vitae periculo eos ab excommunicatione solvat. Quamquam eadem reconciliatio Sacramentalis fuisse, si a Presbytero foret data, ita verba textus, exomologesim, manus impositio, pax, quae a Veteribus sumuntur tum ad significandam confessionem, absolutionem, & reconciliationem tum Sacramentalem, tum Canonice aut caeremonialem, pro capacitate Ministrorum explicari debent: unde de caeremonialibus hoc loco explicantur, cum ex communi Pa-

Patrum sensu Diaconi semper fuerint iudicati incapaces absolvendi Sacramentaliter. Et ita quoque explicandus venit canon illiberit. 32. qui facit Diacono potestatem concedende communionis, si ei iusserit Sacerdos. De absolutione enim ab *excommunicationis* solum loquitur. Similiter Can. 2. Concilii Tolet. I. Diaconis solum concedit *honorariam* manus impositionem super Penitentes, non Sacramentalem. Secundo, eandem suam causam non evincit ex monimentis post Saeculum VII. in quibus Aleuinus, Ordo Romanus, & alii edicunt, ut absente Episcopo & Presbytero Diaconus suscipiat Penitentes, ac det eis sanctam communionem. Hanc enim susceptionem fuisse *nudam caeremoniam*, qua in Ecclesiae sinu admitterentur, ut precum & Eucharistiae participes fierent; non absolutionem Sacramentalem, iidem illi omnes Auctores testantur, qui absolvendi auctoritatem solis Sacerdotibus propriam esse observant. *Non omnes Clerici*, inquit Aleuinus, aut *ullus Laicus* — iudicia ista usurpare debet. Ordo Rom. *Sicut Sacrificium offerre non debent nisi Episcopi & Presbyteri, quibus claves Regni Caelestis traditae sunt; sic nec ista iudicia alius usurpare debet.* Ordo Parisiensis in Statutis Synodalibus Statuto 56. *Prohibetur districte, ne Diaconi ullo modo audiant Confessiones, nisi in artissima necessitate: claves enim non habent, nec possunt absolvere.* En Diaconus in necessitate Confessiones audientes & potestatem absolvendi non habentes.

Et hinc Patres, plures Synodi, Scholasticque primi subseculi circa Saeculum XII. & seq. dum jubent absente Episcopo ac Presbytero Confessionem institui, vel etiam apud Laicum, id tantum fieri volunt ad praecceptum Christi quoquo modo implendum, & gratiam ipsa operis humilitate consequendam; minime vero gentium ad absolutionem Sacramentalem ab iis suscipiendam; etenim nullus

fere est eorum, qui in hac controversia allegantur, qui non conceptis verbis indicet aut definiat ibidem, non esse hanc absolutionem Sacramentalem, adeo ut ad revincendum Morinum, qui in aliam partem propendere visus est, nullo alio, quam Morino ipso opus sit, inquit Witalle. Qui & probat Gratianum, Petrum Cantorem, Praepositum, Albertum Magnum, quos pro se citat Morinus, ipsi contrariari, adductis ipsorum verbis, quae Lector videat tum apud ipsum, tum apud alios Theologos.

77. Ad Ministrum Sacramenti Penitentiae etiam spectat reservatio casuum.

Duplex autem hodie est reservatio casuum, alia Episcopalis, alia Papalis. Episcopalis est, qua ipsi Episcopi quaedam peccata sibi reservant, ita ut nulli inferiores Confessarii, quantumvis indefinitae & illimitate approbati ab iis, Sacramentaliter absolvere queant sine speciali facultate. Et ad hanc reservationem redeunt reservationes casuum a Praebitis Regularibus circa quaedam peccata à Subditis suis patrabili. Reservatio Papalis vero illa est, qua nonnulla atrociora crimina Papae reservantur, ut nullus ab iis praeter Papam, aut ab eo potestatem habentem absolvere ordinarie queat. Ex quibus patet, reservationem casuum praesupponere potestatem eminentem.

78. Hinc casuum reservationem esse utilissimam Ecclesiae, & pridem in Ecclesia usurpatam docet Trident. Sess. 14. c. 7. de Penit.

Magnopere, declarat S. Synodus, ad Christiani Populi disciplinam pertinere SS. Patribus nostris visum est; ut atrociora quaedam, & graviora crimina, non à quibusvis, sed à Summis duntaxat Sacerdotibus absolverentur. Unde merito Pontifex Max. pro suprema potestate sibi in Ecclesia universali tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari iudicio reservare. Et Canone 2. anathema fert: *Si quis dixerit,*

verit, Episcopi non habere jus reservandi sibi casus, nisi quoad externam poenitentiam; atque ideo casuum reservationem non prohibere, quo minus Sacerdos a reservatione vere absolvat.

79. In primordio Ecclesie usque ad Seculum VII. Episcopi sibi reservabant fere omnia graviora crimina.

Hæc propositio pendet ex dictis de poenitentia publica, & de ejus Ministris; constat autem poenitentiam publicam non tantum pro criminibus publice, verum etiam occulte peccatis per hæc sæcula fuisse impositam, Episcoposque reconciliatoris publicæ fuisse Ordinarios Ministros: reservatio ergo casuum ab illis facta metienda est juxta delicta, quæ per Canones publice poenitentia subiciebantur; non vero ex pietate quorundam Poenitentium. Cum vero Seculo VIII. sensim poenitentia publica pro occultis agi desit, occultorum etiam criminum, alias reservatorum, absolutio Presbyteris concessa est; publicorum vero, pro quibus publica poenitentia erat peragenda, absolutio Episcopis longo tempore reservata fuit: ut proinde reservatio quorundam criminum, sive casuum hodie ab Episcopis fieri solita, non nisi exigua sit pristinæ autoritatis Episcopalis particula.

80. Quamvis Romani Pontifices, in quantum Episcopi Romani, sibi ea graviora peccata, quæ poenitentia publice subiciebantur, æque reservant ac alii Episcopi ex paritate rationis; nullum tamen prioribus Sæculis sibi reservant peccatum, in quantum Pape, hoc est, private ad omnes Orbis Episcopos.

Propositio adstruitur tum ex eo, quod nullum vestigium talis reservationis existeret in Hist. Eccl. horum Sæculorum; quo ex monumentis, quæ abundanter hoc titulo retilimus, abunde constat, & notat etiam Thom. de Discip. Eccl. p. 4. lib. 1. c. 71. N. 1. pluribus Sæculis penes Episcopos fuisse plenam ac omnimodam auctoritatem absolventi in foro poenitentiali cu-

junctaque, quantumvis enormis, sceleris reos.

81. Circa Sæculum XI. ceperunt Episcopi ipsi nonnullos graviorum criminum reos ad Sedem Apostolicam mittere; idque ut à Pontifice vel reconciliarentur, vel ut à Pontifice poenitentia imponeretur; qua demum peracta ab Episcopis absolventur.

Il docent monumenta hujus Sæculi. Episcopi ergo ipsi casus Summo Pontifici primum reservant; nec tantum in aliquo casu particulari, sed etiam subinde generali decreto criminis aliquos reos non esse à Papa inferioribus absolvendos decernentes; ut patet ex Concilio Londinensi An. 1143. ubi generaliter statutum fuit, *Ne aliquis, qui Ecclesiam Cemeterynque violaverit, vel in Clerico, aut Viro Religioso manus injecerit violentas, ab alio, quam ab ipso Papa possit solvi.* Cause vero, cur Episcopi huius Sæculi ipsi quodammodo Romano Pontifici casus reservaverint, ea precipua fuit, ut hæc reservatio difficilior esset obtinendi à crimine commisso absolutioem occasio, atque hæc difficultate à criminibus patrandis retraherentur homines ad scelera prona, ut patet ex eodem Concilio; subdunt enim Patres: *Nullus enim honor vel reverentia forebatur Dei Ecclesie vel ejus Ordinatis à Pædonibus sceleratis, sed æque Clerici ac Laici capiebantur, redimebantur, & in vinculis tenebantur.*

82. Eodem tamen Sæculo Romani Pontifices casus sibi non unos private ad alios Orbis Episcopos reservabant.

Propositio in apicem ponitur ex gestis S. Gregorii VII. qui Sæculo XI. quo torrens simonia & incontinentie Clerum abripiebat, ex sine mox laudato, crimina simoniae & concubinae suæ absolutioem reservabat, de quo late egimus lib. 1. tit. 8.

83. Dum Sæculo XI. & deinceps Romani Pontificibus aliquod crimen reservaba-

vabatur, illius absolutio aliis non concedebatur; sed oportebat, ut illo innotatus personaliter se Pontifici sisteret.

Exemplum hujus discipline suppeditat ep. 160. Ivonis Carnotensis pro Sæculo XII. Quo vero tempore Pontifices absolutioem à casibus reservatis inferioribus Presbyteris & Confessariis delegare ceperint; incertum est, inquit Espenius? hoc constat, quod Sæculo XV. pius ac doctus Gersonius desideraverit, ut hæc absolventi facultas pluribus fuisset communicata; quo intelligitur, eo adhuc tempore parce fuisse concessam. Quæ hic dicebatur forent circa Sigillum Confessionis, suppleta jam sunt ex dictis; jam enim Sæculo II. Confessarii non audebant prodere peccata sibi revelata in Sacro Tribunali, sed hortari poterant Poenitentem, ut pro adificatione unum alterumve patrum ediceret, ut patet ex celebri loco Origenis supra N. 15. relato & ex œconomia Ecclesie Sæculi III. circa Presbyterorum Poenitentiarum à Sozomeno recitata, quæ in ipso taciturnitatem præ cæteris virtutibus requirebat; quæ aliunde jure naturali gravissime inculcatur. Ad alterum ergo rubricæ membrum de remissionibus procedimus.

§. VII.

De Indulgentiis.

84. Quomodo Indulgentiarum promulgatio, jussu Leonis X. facta, Lutero occasionem dedit à Romana Ecclesia discedendi, ac magnam Europe partem in Schisma ac Hæresim trahendi; ita ejus Sequaces, ac verbo omnes Sectæ post Lutherum exorte, inter reliqua Catholicæ Ecclesie capita illud de indulgentiis vel maxime exagitant. Ut ergo Juris Canonici Candidatis ideam justam de re in plateis decantata, & tamen paucis accurate perfecta ingeramus, eam Dogmatico-Historica notitia, quæ

in obviis Authoribus fere desideratur, & tamen controversiæ huic utilitissime poenitentis introspicendæ omnino necessaria est, illustrare constitutum. In limine tamen Tractatus observatum velim, Novatores ex illis principiis, quibus negant, remissa semel culpa, satisfactionem competentem esse necessariam in ordine ad delendam poenam, etiam negare utilitatem omnem indulgentiarum, potestatemque in Ecclesia eas concedendi, nimium, quia per fidem in Christum à se factam, seu per ipsam firmissimam in Christum fiduciam noxam omnem, & omne poenæ debitum credunt remitti, propterea quod Christus pro omnibus cumulat, & plenissime satisfecerit; & hinc quod in Sacerdote nulla alia potestas sit, præter eam, quæ sita est in Ministerio annuntiationis, & concionis. Sicut autem, dum Veterum testimonio de poenitentia impositis, atque etiam post absolutionem à peccatis adhuc persolvi demandatis, quæ præsentis titulo abunde retilimus, obruuntur, solemne effugium in eo collocant, Satisfactiones Canonice olim præscriptas non fuisse ordinatas ad compensationem aliquam Deo reddendam, sed ad publicum emendationis testimonium exhibendum Ecclesie; ita dum à Sæculo I. Indulgentias in usum fuisse ex eadem ratione negare non possunt, eodem modo dicunt, eas nequaquam eo animo vel ab Apostolo Paulo, vel à Patribus concessas fuisse, ut poenæ peccatoribus post remissam culpam Deo debita relaxarentur, sed illas Poenas Canonice NB. ad publicum emendationis testimonium exhibendum Ecclesie solummodo impositas, fuisse mitigatas. Unde Lutherus inter Articulos à Leone X. proscriptos hunc quoque posuit: *Indulgentiæ his, qui eas veraciter consequuntur, non valent ad remissionem poenæ pro peccatis actualibus debite apud divinam justitiam.* Apparet ergo, quod Heterodoxi in materia de Satisfactione ac Indulgentiis argumentum

ex perpetua traditione Ecclesie non negent, sed ipsam sensum traditionis; & consequenter sicut ad illos revincendos de necessitate satisfactionis in ordine ad delendas penas post remissam culpam Catholico ostendere oportet, Patres ex hoc sine primario poenitentias tum publicas, tum privatas imposuisse, quamvis una intenderit & testimonium publicum emendationis Ecclesie exhibendum, peccatores à relapsu deterrendos, &c. quod præstitimus supra §. 3. agendo de poenitentia publica & privata; ita in præsentis materia id tanquam princeps caput urgens debet, traditionem Patrum ad id etiam tendere, quod & Indulgentie in Ecclesia concedi possint, & concedenda sunt, ut poena pro peccatis Deo debita relaxentur, quamvis etiam concessæ fuerint ex hoc sine, ut Poena Canonica ab Ecclesia subinde exactæ & publice subeunde ex parte vel ex toto remitterentur. Id quod elucebit, dum præmissa nomenclatura Indulgentiarum, earumque in stricta significatione sumptarum definitione, varias earum species, varium illarum usum, & abusum retulerimus; partes enim cordati Viri, quem esse vel maxime exigit officium Historici, uti antehac, quemadmodum speramus, ita in præsentis, ac futuris materiis sustinebimus.

85. Nomen Indulgentia derivatur à verbo indulgere, atque idem vult, quod aliquid remittere, seu relaxare. Unde quod hodie phrasi Ecclesie dicitur Indulgentia, olim frequentius dicebatur remissio, atque inde præsens Titulus Decretalium non inscribitur de Poenitentis & Indulgentiis, sed de Poenitentis & Remissionibus.

86. Indulgentia in sensu stricto sumpta, seu quo sensu eam concedit Ecclesia Romano Catholica, recte à nostris definitur, quod sit beneficium ab Ecclesia concessum peccatoribus, quo remittitur ipsi pars satisfactionis, que ipsi vel in-

juncta fuit, vel debuisset injungi pro peccatis post baptismum commissi; subintelligit in ordine ad satisfaciendum Deo, & delinandas penas Purgatorii, cujus existentiam probavimus lib. 3. titulo 41.

Per partem satisfactionis inunxit, quod per indulgentias non tota satisfactio remittatur, sed tantum pars; neque vult Ecclesia peccatores eximere ab agenda poenitentia, sed præbet illis duntaxat remedium & supplementum infirmitatis; modo divine iustitiæ satisfaciunt ipsi quantum in se est, reliquum Ecclesia condonat vel ex parte, vel ex toto, ut recte cum aliis notat Bouchetus. Præterea illa verba: *Quæ vel injuncta fuit, vel debuisset injungi*, ideo ponuntur disjunctive, ut in definitione Poenitentie comprehendatur primo satisfactio lata per Canones Poenitentiales, de quibus egimus lib. 1. tit. 2. hæc enim emolli potest, & sæpe emollita fuit per indulgentias, ut mox videbimus. Secundo ut comprehendatur satisfactio ipsi Deo debita. Cum enim poenitentia tunc solum liberet à lege satisfaciendi Deo, cum fuerit ad peccati gravitatem accommodata, & homines scire nequeant, quantum poena requiratur, ut exaret mathematicæ culpam, adeoque, præsertim hodie, quo vetus rigor poenitentia evanuit, post peractam poenitentiam in Condesariis impolitam fere semper peccatoribus superfluum satisfactionis exsolvenda, ut Divina iustitia plane compensetur; hæc satisfactioes indulgentia remittit. Ex hac porro definitione patet, indulgentias nec culpam, nec poena æternæ reatum remittere; hæc enim solum remittuntur per Sacramentum Poenitentia, aut per contritionem perfectam, quorum neutrum est indulgentia. Jam ad nostrum institutum.

87. Ecclesia à Christo accepit potestatem concedendi indulgentias.

Propositio imprimis constat ex illis Christi verbis apud Matth. 16. v. 19. *Quodcumque ligaveris super terram, &c.*

& ex illo Joannis 20. v. 23. *Accipite Spiritum S. quorum remiseritis, &c.* qui textus cum neque culpam, neque poenam excipiant, ad potestatem utramque remittendi extendendi sunt. Ex dictis vero §. 1. 2. &c. hujus Tituli manifeste constat, Apostolos, eorumque Successores per dicta verba accepisse potestatem remittendi culpas Fidelium non tantum quoad Forum Ecclesiasticum, sed etiam Divinum: igitur à fortiori potestatem remittendæ vel retinendæ poena quoad Forum Ecclesiasticum & Divinum accepisse presumendi sunt. Secundo ex perpetuo usu Ecclesie in concedendis indulgentiis jam demonstrando.

88. Hæc potestate à Christo accepta usi sunt ipsi Apostoli.

Magnificum exemplum hujus usus suppeditat S. Paulus 2. ad Corinth. cap. 2. ubi primam indulgentiarum speciem in favorem Corinthi incessuosi, quem in ep. 1. ad eodem excommunicaverat, Sathanæque in interitum carnis tradiderat, hoc est, poenitentia subjecerat, his verbis exprimit: *Sufficit illi, qui ejusmodi est, abjurgatio hæc, quæ fit à pluribus; ita ut & contrario magis donetis & consolamini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui ejusmodi est.* Propter quod obsecro vos, ut confirmetis in illum caritatem. — Cui autem aliquid donavisset, & ego; nam & ego, quod donavisset, si quid donavisset, propter vos in Persona Christi, ut non circumveniamur à Sathana. Hanc igitur Corinthum vult à Concupis in gratiam ac communionem nunc recipi, non quod jam totaliter satisfecisset, atque poenam tanto crimini debitam integram perolveret; sed ei indulgeri vult, quod agendum supererat, ne abundantiori tristitia absorbeatur. Nam quamvis peccatum confessus fuerit, ipsiusque penituerit, ostendit tamen eum non tam poenitentia opera, quam gratia & beneficio veniam consequi: ait S. Chrysostomus Hom. 4. in ep. 2. ad Cor. sub-

dens: *Ob idque, ait, donetis & consolamini. Et quod sequitur, idem declarat. Non enim, inquit, quod id promereretur, nec quod eam, quam par sit, poenitentiam præstiterit; sed quia infirmus est, idcirco hoc peto. Unde etiam subjunxit, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui est ejusmodi. Quæ verba sunt homini magnæ poenitentia testimonium ipsi tribuentis, nec eum in desperationem ruerent sinentis. Eum ergo indulgentiam ipsissimam, quam supra N. 86. cum Theologis Catholicis dehurvimus, ab Apostolo concessam, dum lapsò Corinthio ac poenitentiam agentem partem satisfactionis injuncta remittit. Quod autem eam non solum remittere ut Ecclesie, verum etiam ut Deo debitam, brevi patebit.*

89. Usus concedendi Indulgentias post Apostolorum tempora perleveravit primis & mediis Seculis.

Propositio in apicem ponitur profereudo varias earum species, quæ primis & mediis Seculis in usu fuerunt. Itaque secunda species indulgentiarum illa est, de qua loquitur Synodus Nicæna C. 11. & Ancyrana Can. 4. & 5. aliquæ Veteres Canones, decernentes, ut Episcopi modo conversationis ipsorum Poenitentium considerato potestatem habeant, vel Clementia utendi, vel plus temporis adiciendi. Quæmodum in terminis habet citatus C. 5. Synodi Ancyrana. Licuit ergo, inquit Suarez disp. 49. de Indulg. Sect. 3. N. 1. Episcopis ex canonicis poenitentis publicis, quæ pro diversis criminibus imponi solebant, aliquid Poenitentibus remittere, si eorum vita & laudabilis conversatio id mereretur. Quæ remissio veteri indulgentia fuit, valde tamen respectu modernarum restricta, cum non daretur nisi ad meritum Poenitentis. Tertia species Indulgentiæ Sæculo III. occurrit apud S. Cyprianum, quæ dabatur ab Episcopis ad preces & intercessionem Martyrum. De illa sic scribit S. P. ep. 15. *Si quis, libello à Martyribus accepto, de*

Sæculo excederet, exomologesi facta, & manu eis in penitentiam imposta, cum pace sibi à Martyribus promissa ad Dominum remitterentur. Hoc est, lapsi in Idololatriam, etiam vita durante penitentes non fuerint, nec penitentiam petierint, si periculo mortis urgente penitentiam cum lacrymis & magno affectu declaraverint, eis hæc indulgebatur, manu in penitentiam imposta cum pace, id est: reconciliati ad Dominum dimittebantur, si modo libellis Martyrum essent muniti. Hoc economice sive per Indulgentiam in favorem Martyrum decretum fuisse, scribit Cyprianus, cum antehac, qui sanus penitentiam non petierat, eam nec in vitæ periculo constitutus accipiebat, uti vidimus supra.

Ad easdem preces Martyrum concessa etiam fuit sanis aliqua indulgentia, seu relaxatio Penarum Canonicarum, uti ex epistolis S. Cypriani probat Morinus lib. 9. c. 24. magna tamen cautione & moderatione Episcopi has indulgentias elargiebantur, ut infra videbimus. Tribus ergo prioribus ac subsequis Sæculis non nisi infirmis, & quidem ob sola merita Martyrum, concedebatur integra relaxatio seu Indulgentia Penarum Canonicarum, sanis vero ob Martyrum preces, aut fervorem Penitentium pars sola satisfactionis remittebatur, & quidem magna cum moderatione, reliquis remanentibus persolvenda. Sæculo vero XI. orta est quarta species indulgentiarum, à prioribus in hoc distincta, quod opera satisfactoria à Canonibus Penitentibus præscripta in aliud quædam opus, laboriosum tamen, ac propter evidentem aut apparentem Ecclesie utilitatem susceptum commutarentur. Insigne, inquit Morinus, & memorabile hujus indulgentiæ, sive remissionis exemplum fuit Expeditio Hierosolymitana hortante Urbano II. in Concilio Claromontano, à Gallis An. 1096. suscepta, & descripta à Guillelmo Tyrivo de Bello Sacro, in quo Concilio hic Ca-

non conditus est: Quicumque pro sola devotione, non pro honoris vel pecunie adeptione, ad liberandam Ecclesiam Dei Hierusalem profectus fuerit, iter illud pro omni penitentia ei reputetur. Hanc porro indulgentiam, seu remissionem plures sequentes Pontifices confirmarunt, ut ostendit Morinus lib. 10. c. 19. Quam expeditionem cum penitentia publicæ rei ob varias causas, quas refert Espenius, suscipere mallent, quam hujus gradus sibi, inde factum est, quod occasione hujus indulgentiæ, sive potius commutationis, sensim abrogata fuerit Penitentia Canonica, Canoniceque Penitentiales. Quæ abrogatio majus incrementum adhuc cepit, quando ea remissio etiam facta fuit iis, qui cum legitime impediti personaliter ad expeditionem non pergebant, sicut Militum suis sumptibus eo mittebant, & alebant. Quis enim hos sumptus ferre non maluisset, quam multorum annorum laboriosam illam penitentiam ad præscriptum Canonum sibi? Ex hac vero indulgentia, quæ nullam jam opus laboriosum ad sui consecutionem exigebat, alia seu quinta species aut formula indulgentiarum orta est circa medium Sæculi XII. quæ quantum est dissimilis præcedentibus indulgentiis, ita similis est omnino modernis; cum enim jam invaluisset, & persuasum esset, licere integram penitentiam remittere, & omnium peccatorum remissionem dare iis, qui pecuniam contulissent in expeditionem contra Infideles aut hæreticos; non apparebat, cur non liceret quoque integram, aut saltem partem penitentia remittere illi, qui elemosinam conferret in aliud pium opus, v. g. in ædificationem, aut reparationem Ecclesie, Monasterii, Hospitalis, &c. Formula hujus indulgentiæ erat: Qui denarium in ædificationem aut reparationem hujus Ecclesie, aut Oratorii contulerit, tertiam vel quartam, &c. partem penitentiarum imponendarum illi in Domino relaxamus,

ut

ut refert Morinus lib. 9. c. 20. N. 2. qui & ibidem monet, quod eodem tempore extenta fuerit eadem relaxatio ad res secularis, pontium, itinerum, rerumque similiarum refectionem: quæ indulgentia deinde extenta fuit ad alia pietatis opera, v. g. visitationem alicujus Ecclesie cum oblatione ibidem, orandi ad intentionem concedentis Indulgentiam, & tenorem Bullæ indulgentialis, in quo statu de facto persillit in Ecclesia. Notat vero Morinus, quod hæc relaxatio merito possit dici causa miseriarum & tandem absolutarum Penitentiarum Canonicarum. Quis enim longissimis & durissimis penitentibus noctu diuque incumbere vere velit, qui uno denario, aut etiam obolo, juxta Episcopi mandatum erogato, tertia Penitentiarum Canoniarum parti summa quadrantis satisficit, & triplicato denario totam summam albo expungit? quidquid subtiliter dicatur & disputetur, hoc axioma posito, difficillime Penitentia Canonice actio persuadetur. — Stupidissimus quisque ad hanc consequentiam intelligendam idoneus est. Ex hinc apud eundem Morinum advertit Petrus Cantor, qui circa medium Sæculi XII. floruit: His indulgentiis multos contradixisse, alios varie de iis, earumque effectu dubitasse, eas nihilominus, promoventibus præsertim Episcopis, magnas brevi progressus fecisse, ea præcipue ex causa, quod lucrum temporale & maxima commoda in Ecclesiarum fabricis & Episcopos redundarent. Advertit insuper Morinus ex verbis Petri Cantoris, privatos quidem Episcopos certatim hanc consuetudinem stabilivisse; sed cum scribebat Cantor, Romanos Pontifices eam, quantum ille rescire potuit, nondum vulgo usurpasse, & penitentia actionem huic relaxationi longe prætulisse.

90. An ante Sæculum XII. hoc posteriori modo concessæ fuerint à Romanis Pontificibus, aliisve Episcopis indulgentiæ? is est inter Doctores Catholicos.

Doctissimus Morinus, cui passim assentiuntur Eruditi, teste Van-Espeu, propugnat, nullum authenticum hujus indulgentialis formulæ, ad ejus tenorem modernæ indulgentiæ elargiuntur, monumentum Sæculo XII. antiquius hæcenus reperit fuisse. Dumque ipsi objicitur 1. testimonium Guillelmi Altiflod. in Summa lib. 4. tit. 6. cap. 9. ubi asserit S. Gregorium M. elargitum fuisse 50. annorum indulgentias visitantibus Romæ Ecclesiis Stationum, quem secuti sunt celebres post ipsum Scholastici; respondet, apud Gregorium ista nusquam occurrere, nec quid aliud, quod aliquatenus illa confirmet; & si hujusmodi indulgentiarum formula in usu fuisset, utique ob suam commoditatem fuisset frequentissima; cum tamen nec eo tempore, nec multis ante & post Sæculis ulla memoria, ullum vestigium, ulla umbra illius occurrat. Et hinc ad auctoritatem Scholasticorum ait: Quis nescit quæ critice valeret in antiquis operibus discernendis & disponendis pericula istorum Sæculorum Auctores? Admodum autem verisimile censet Van-Espeu, hos Scholasticos vulgarem, qui tunc erat, errorem secutos fuisse; cum enim Sæculo XIII. Pontifices soliti essent dare aliquas indulgentias Ecclesiis Stationariis visitantibus, atque apud Joannem Diaconum legeretur, S. Gregorium Stationes per Basilicas vel Beatorum Martyrum Circusteria ordinasse, vulgus ex presentibus de præteritis judicans suppositit, S. Gregorium Stationes has ordinando etiam indulgentias concessisse, quemadmodum à posterioribus Pontificibus factum viderat: quam Populi opinionem ad regulas historiæ & critices non examinauit, pro suo tum more Theologi, hallucinavit. 2. Ad epistolam Leonis III. ex qua Baronius opinatur, Sæculo IX. similes Indulgentias concessas fuisse, ait, illam ante trecentos, vel ad summum 400. annos confectam fuisse, Leonique suppositam ab aliquo Verdeni Monacho

11

in sui Monasterii commodam & gloriam, huiusque suppositionis graves notas ex ipso tenore adducit. 3. Denique, dum pro antiquitate harum indulgentiarum cum Baronio alisque allegatur antiquum marmoreum lapis qui Romae in Ecclesia SS. Sylvestri & Martini exstat, in quo insculptum legitur, à Sergio Papa varia SS. Corpora ibidem fuisse recondita, cum hoc additamento: *Et dictus Pontifex concessit singulis, ut ad hanc Ecclesiam venientibus, in festiuitatibus istorum Sanctorum tres annos & tres quadragenas de vera indulgentia;* respondet, quod, cum Anastasius Bibliothecarius in vita huius Pontificis referens illam Ecclesiam dictam in meliorem & pulchriorem statum à fundamentis erexisse, atque in eadem plura SS. Corpora, quorum nomina refert, condidisse; nullam tamen indulgentiarum concessarum mentionem faciat, insuper alia nonnulla, quae contrarium fundent, referat, non obscurum esse, manu recentiore quaedam addita fuisse ab eo, qui lapidem posuit, & descriptionem cudit, quemadmodum pluribus probat R. P. Papebrochius in Propyloeo ad Acta SS. mensis Maji dissert. 17. Et ex eodem Anastasii silentio, alisque positivis argumentis nullam apud Eruditos fidem merentur indulgentiae plenariae, quae à S. Sylvestro concessae dicuntur visitantibus Ecclesiam Lateranensem, quemadmodum in magna tabula Basilicae istius hodie inscriptam est. Certe rigor Saeculi IV. cuius initio Romae sedet S. Sylvestri, quo poenitentia publica cum magna moderatione, & quidem ex parte solum subinde relaxabatur, ut vidimus N. praeced. has indulgentias plenarias ob tam leve opus, quale est visitatio Ecclesiae, patenter excludit.

91. Ex hac Morini, quem Eruditiones plerique hodie sequuntur, sententia nullatenus inferre possunt Protestantes, indulgentiarum usum Saeculo duntaxat XI. in Ecclesia notum fuisse, aut potestatem

concedendi indulgentias ab Episcopis & Pontificibus illo Saeculo primum usurpata.

Modum enim duntaxat concedendi indulgentias hoc Saeculo mutatum fuisse contendit Morini sententia, ut patet ex dictis; indulgentias vero ipsas à temporibus Apostolorum concessas fuisse ex eodem constat. Varie autem posse sentire Eruditos circa formam & modum concedendi indulgentias patet, cum à Tridentino nihil aliud definitum fuerit, quam indulgentiarum potestatem à Christo in Ecclesia relictam esse, illarumque usum Christiano Populo maxime salutarem esse: uti habet hodierna Professio Fidei.

92. Ecclesia constanter & recte credidit indulgentias liberare hominum à poena temporali non solum coram Ecclesia, sed etiam coram Deo.

Et quod recte crediderit, probatur ex verbis Matth. 16. *Quaecunque solveritis super terram, erunt soluta & in Caelis.* ex quo textu cum Apostoli eorumque Successores potestatem acceperint solvendi culpas Fidelium coram Deo, ut late contra Novatores probavimus §. 1. 2. &c. hoc Tit. cur solvendas poenas culpis debitas per indulgentias? unde & S. Paulus ait, quidquid incestuoso Corinthio donavit, se in Persona Christi donasse? Quod autem id constanter & hoc ipso recte crediderit Ecclesia, cum falli non possit, exinde probatur, quod in exordio suo Sacerdotes poenitentias injunxerint pro peccatis occultis, & poenitentiae publicae non subiectis; ex dictis enim hoc titulo constat ab Ecclesiae canabulis Confessionem secretam cum publica fuisse in usu, nec fuisse Poenitentes obligatos occultis peccata publice confiteri, ut habet Origenes L. supra cit. & alii Patres: certum autem est Confessarios pro peccatis occultis non Canonicis injunxisse poenitentias privatim subeundas: cum ergo in illo casu non redderetur testimonium publi-

blicum emendationis coram Ecclesia, sicut per poenitentiam publicam, eas injunxerunt ut *satisficeret Deo*, quod etiam patet in peccatis Canonicis Clericorum, quae privata satisfactione erant castiganda, ut supra vidimus, & consequenter non alia ratione imponebantur, quam ut *satisficeret Deo*: & quae, cur tot tantaeque preces olim fundebantur super Poenitentes publicos? nunquid ut reconciliarentur cum Ecclesia? Ecclesia ergo sibi ipsi preces obtulit, ut peccatoribus fieret propitia. Certe haec omnia vanum reddunt Protestantium effugium, Indulgentias olim eo solo sine concessas fuisse, ut relaxarentur Poena Canonica coram Ecclesia, ipsique Patres apertis verbis testantur contrarium; non alia enim mente Martyres olim Indulgentias concessere, quam ut peccatores etiam coram Deo à poenis in altera vita luendis liberarentur: *Ut cum pace à Martyribus sibi promissa ad Dominum remittantur*, ait S. Cyprianus ep. 41. qui tract. de Lapsis agnoscit merita Martyrum & opera Iuliorum plurimum valere apud Deum, & Tertull. Montanista factus lib. de Pud. c. 22. Martyres sigillabat, quod sibi assumerent potestatem dimittendi per sua merita poenas Divinae iustitiae debitas. *Sufficiat Martyri*, inquit, *propria delicta purgasse ingrati & superbi est, in alios quoque spargere, quod pro magno fuerit consecutus.* Supponit igitur Tertull. tamen damnet, hanc fuisse suo tempore Ecclesiae fidem, posse Fideles meritis SS. Martyrum apud Deum juvari. Et certe Martyres dabant peccatoribus jam jam mortuis, qui poenitentiam sani non egerant, Indulgentias, quae etiam Episcopi illis applicabant; si autem credidissent Indulgentias solum dari, ut redimatur poena Ecclesiae, non Deo debita, cur eas propediem discessis tam sollicitè impendebant, qui ipsi opus non habebant, utpote quos in sententia Protestantium mors ipsa Ecclesiae debito eripiebat, &

Tom. II.

ad Paradisum transmittere? Nec dicatur ex his solum sequi poenitentias olim etiam injunctas fuisse ad emendationem, & consequenter Indulgentias adhuc non fuisse concessas, ut satisfiat Deo; libro enim tertio tit. 41. luculentis priorum Saeculorum Patrum testimonio demonstravimus, Ecclesiam fuisse orationes, Missasque celebrasse pro defunctis, ut à poenis peccatis in vita commissis debitis liberarentur: igitur semper censuit poenas deberi pro peccatis Deo ab hominibus persolvendas. Ergo ex hoc sine eas peccatoribus injunxit, consequenter etiam illas per Indulgentiam tanquam Deo debitas relaxavit.

93. Usus Indulgentiarum etiam in Ecclesia Graeca est perpetuus.

Illum primis Ecclesiae Saeculis in haec Ecclesia viguisse probant ea testimonia, quae pro eodem evincendo in Ecclesia Latina initio huius §. attulimus; inter ea siquidem occurrit etiam Canon Conciliorum Orientalium Niceni, Ancyran, &c. eundem vero de facto in eadem Ecclesia perdurare cum aliis in Eucharthologia Graecorum à se commentato testatur Goarius, qui ad calcem Notarum in orationes super Poenitentes, relata eorundem Confessione, & Absolutione, ita pergit: *Animadvertite Pontifices quosvis maxime Episcopo Superiores, diplomata quaedam, à Poenis & Canonibus non plene adimpletis Poenitentes eximentia, maxime circa discessum ex hac vita extra Sacramenti susceptionem, ut sicut Poenitropo Synchorimeni, concedere: & haec Synchortharta, chartae condonativae Indulgentiarum vicem apud Graecos obtinent, earumque forma in Allatiano Eucharthologia exstat.* Post haec tres orationes refert, quibus Graeci Episcopi Indulgentias conferunt, quorum prima est Germani Amathuntis Episcopi, in qua, post relatum potestatem dimittendi peccata & poenas peccatorum, discipulis à Christo datam, ab ipsis vero successive

Cccc ad

ad Successores delapsam, ponitur absolutio à Censuris, & Indulgentia quorumvis aliorum peccatorum Patribus Spiritualibus jam confessorum, accepta ab ipsis pro ipsius penitentia. Quam peccatorum confessionem præcessisse supponunt & reliquæ duæ orationes, atque hinc non peccata, sed poenæ reatum coram Ecclesia & coram Deo laxant.

94. Utraque Ecclesia ab antiquis temporibus Indulgentias defunctis applicat; diverso tamen longe modo ab eo, quo eas concedere solet vivis.

Prior pars quantum ad Ecclesiam Latinam constat ex eo, quod Paschalis I. ante annos 760. similes Indulgentias concessit, ut ex Gabriele refert Bougetus P. 3. Sect. 1. c. 5. §. 21. pluresque alii Pontifices apud eundem Gabrielem, quæ praxis notoria fuit Seculo XIII. cum eam commententur S. Thomas, S. Bonaventura, &c. & hucusque perseverat. Quantum vero ad Ecclesiam Græcam Goarius L. mox citato, post orationes Indulgentiales pro vivis refert orationes, quibus Greci mortuos suos à poenis peccatis debitis, atque à Censuris Ecclesiasticis absolvent, quorum prima ita sonat: Dominus Jesus Christus Deus noster, qui divina sua mandata SS. Apostolis & Discipulis, ut lapsorum peccata ligarent & solverent, dedit, à quibus & nos deinceps idem præstandi occasionem sive auctoritatem accipimus; ipse tibi, fili spiritualis, si in aliquo sponte vel invita voluntate in hoc Seculo deliquisti, parcat nunc & semper & in Secula Seculorum. Amen. Aliæ orationes, quæ absolvent à Censuris, infra commodius referentur. Ex his vero valide confirmantur superius dicta de sensu Ecclesie circa Indulgentias conferendas; utramque nimirum semper censuisse eas conferri non solum ad relaxandas poenas peccatis debitas coram Ecclesia, verum etiam coram Deo, cum eas defunctis etiam applicet, ut Purgatorii poenæ his suffragiis iis relaxentur.

Quantum ad secundam partem, cum Ecclesia jus clavium in defunctos non habeat, utpote quæ solum accepit potestatem solvendi super terram, iis Indulgentias non concedit per modum absolutionis quemadmodum vivis, sed solum per modum suffragii, inquit Pougetus L. cit. ex quo infert, Indulgentiam in gratiam mortuorum concessam nihil aliud esse, quam preces efficaciores ad mortuorum solatium ab Ecclesia factas; ita ut mens Ecclesie ea sit in concessione harum Indulgentiarum, ut offerat specialius pro mortuis suas preces junctas NB. meritis & Christi & Sanctorum, in quibus Catholici collocant Thestrum Ecclesie inexhaustibilem, unde Pontifices & Episcopi Indulgentias pro vivis & defunctis enarrato modo dispensant. Qui possunt Indulgentias facere. Ex quo etiam patet, cur Pontifex possit concedere Indulgentias per totam Ecclesiam, & Episcopi per Diocesim.

Quantum ad 2. p. certum est, Ordinariorum vi sui characteris posse non solum Indulgentias particulares, sed plenarias dare pro suis Diocesanis, cum sint Sponsi suarum Ecclesiarum, quin eos Plenarias Indulgentias Seculo XI. & postea concessisse ex dictis supra N. 89. & seq. in aplice est. Cum vero Ecclesie Prælati hanc potestatem acceperint in Ecclesie ædificationem, non in destructionem, & huic Episcoporum œconomie intendentiæ relidat penes Summum Pontificem vel Concilium Generale, quia Episcoporum hæc potestas ab utroque ex justa causa restringi possit; nemo est, qui dubitet, & hinc etiam in dicto Concilio restricta fuit propter Episcoporum indiscriminatum Indulgentiarum profusionem. Enjus verba: Ad hæc, quia per indiscretas & superfluas Indulgentias, quas quidam Ecclesiarum Prælati facere non verentur, & Claves Ecclesie contemnuntur, & penitentialis satisfactio enervatur; decernimus, ut dum dedicatur Ecclesia, non

95. Solus Romanus Pontifex & Concilium Generale concedere possunt Indulgentias per totam Ecclesiam, Episcopi vero solum per suas Dioceses: quæ illorum potestas insuper magis restricta fuit per Concilium Lateranense IV. Anno 1215.

Cur simplices Presbyteri Indulgentias dare nequeant, rationem allegat S. Thom. 3. p. Suppl. q. 26. art. 1. in O. dicens: Ecclesia assimilatur Congregationi Politicæ,

quæ

quia ipse Populus Ecclesia dicitur; sed Conventus diversi vel Parochie in una Diocesi assimilantur Congregationi in diversis familiis, vel in diversis officiis. Et ideo solus Episcopus proprie Prælati Ecclesie dicitur, & ideo ipse solus quasi Sponsus annulum recipit, & ideo solus ipse habet plenam potestatem in dispensatione Sacramentorum — quasi Persona publica; alii autem, secundum quod ab eo eis committitur: sed Sacerdotes, qui Plebibus præficiuntur, non sunt simpliciter Prælati, sed quasi Goadjutores, unde in Consecratione Sacerdotis Episcopus dicit: Quanto fragiliores sumus, tanto magis his auxiliis indigemus. Et propter hoc etiam non omnia Sacramenta dispensant: unde Sacerdotes Parochiales, vel Abbates, aut alii hujusmodi Prælati non possunt Indulgentias facere. Ex quo etiam patet, cur Pontifex possit concedere Indulgentias per totam Ecclesiam, & Episcopi per Diocesim.

Quantum ad 2. p. certum est, Ordinariorum vi sui characteris posse non solum Indulgentias particulares, sed plenarias dare pro suis Diocesanis, cum sint Sponsi suarum Ecclesiarum, quin eos Plenarias Indulgentias Seculo XI. & postea concessisse ex dictis supra N. 89. & seq. in aplice est. Cum vero Ecclesie Prælati hanc potestatem acceperint in Ecclesie ædificationem, non in destructionem, & huic Episcoporum œconomie intendentiæ relidat penes Summum Pontificem vel Concilium Generale, quia Episcoporum hæc potestas ab utroque ex justa causa restringi possit; nemo est, qui dubitet, & hinc etiam in dicto Concilio restricta fuit propter Episcoporum indiscriminatum Indulgentiarum profusionem. Enjus verba: Ad hæc, quia per indiscretas & superfluas Indulgentias, quas quidam Ecclesiarum Prælati facere non verentur, & Claves Ecclesie contemnuntur, & penitentialis satisfactio enervatur; decernimus, ut dum dedicatur Ecclesia, non

extendatur Indulgentia ultra annum, si ve ab uno solo, si ve à pluribus Episcopis dedicetur; ac deinde in anniversario dedicationis tempore, quadraginta dies de injunctis poenitentis indulta remissio non excedat. Hunc quoque dierum numerum Indulgentiarum litteras præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet causis aliquoties conceduntur; cum Romanus Pontifex, qui plenitudinem obtinet potestatis, hoc in talibus moderamen consueverit observare. Et hocce Statutum hodie stricte sequuntur Episcopi.

96. Ab Apostolorum temporibus usque ad Seculum XI. magna moderatione usæ est Ecclesia in concedendis Indulgentiis.

Propositio constat ex supra dictis; Apostolus enim ibi relatus inextinguendo Corinthio non nisi post afflictionem poenitentis tam gravem, ut ex ea desperationis periculum metueretur, Indulgentiam dedit. Ad ejuſ exemplum Synodus Ancyrana ibi pariter relata Can. 5. non vult Episcopos in lapsos clementia uti, nisi post examinationem præcedentis vite, & quæ postmodum consecuta est. Similiter Canon Nicænus illis vult Indulgentiam solum concedi, qui & metu, & lacrymis, & tolerantia, & bonis operibus conversionem operæ, & non tantum habitu ostendant. Et hæc moderatio ut servaretur in largiendis Indulgentiis ad preces Martyrum, priorum trium Seculorum Episcopi imprimis volebant. Et hinc non semel exhortati sunt Martyres, ut Lapsorum Personas, & criminum qualitates diligenter expendere, antequam Indulgentiæ beneficium pollicerentur, seu libellos darent. Nec satis, Episcopi libellos à Martyribus in favorem lapsorum oblatos prius ante, & sæpe quidem conciliariter examinabant, antequam precibus Martyrum annuerent; nec Indulgentias post illas discussiones dabant nisi finita persecutione, vel post mortem Martyrum; ut ex epistolis S. Cypriani, & Cleri Romani

Ecce 2

mani

mani ad longum probat Morinus, & ex ipso Van-Espen. Causa hujus moderationis fuit, quia metuebant Episcopi levem persequente Indulgentiam dare, ne spe Indulgentiae consequendae minus generose & fortiter Christiani tormenta Tyrannorum fuissent, atque facultas veniae incertum esset desinendi. Hac vero specie Indulgentiarum cum persecutionibus ac Martyribus absoluta, magnam nihilominus moderationem in dandis Indulgentiis ab Episcopis usque ad Saeculum XI. observatam fuisse, satis est in comperto, inquit Van-Espen; & vix ulla de Indulgentiarum excessu ante illud Saeculum apud antiquos querelae exstant.

97. Saeculo XI. & XII. effuso concedebantur Indulgentiae ab Occidentalibus Episcopis, Romanis Pontificibus antiquam moderationem & parcitatem in iis elargiendis interim servantibus.

Quae causa fuerit hujus disciplinae, & quomodo successerit in nimiam laxitatem abiverit? supra N. 89. & seqq. ostensum est.

Secundam vero propositionis partem variis testimoniis ostendit Baronius, & quidem ad An. 1177. relatis Indulgentiis unius anni concessis ab Alexandro III. in dedicatione Majoris Altaris in Ecclesia Ferrariensi subicit: *Quibus videat usum ejus temporis concedendi per Pontifices Romanos Indulgentias, quae unius anni terminum non excederent, praeterquam in expeditione Terrae S. ut constat ex aliorum etiam Pontificum diplomatibus.* Haec Baronius, qui deinde quasi consequens subinfert: *Quibus redarguuntur scripta, quibus proditur, concessum ab eodem Pontifice primis Dominicis singulorum mensium Anconitanis tantum Indulgentiarum, quantum arena possunt capere ante manus simul juncta.* Ex his vero obiter notari vult Van-Espen, quam a disciplina & moderatione, etiam Saeculo XII. a Pontificibus observata, sit aliena Indulgentiarum in annos centenos aut

millenos liberalitas, quam & absurdam, & Sedi Apostolicae minime adscribendam, sed vel mere commentitiam, vel imprudenter extortam asserere non dubitat Etluis in 4. Sent. dist. 20. §. 20. Similiter Dominicus Soto in eundem lib. & dist. art. 1. q. 2. dicit: *Quinimo solent nonnunquam divulgari Indulgentiae, quibus remittuntur quinque annorum millia aut plura poenitentiae, & quadragesimae totidem; ad hoc prima fronte responsio dari posset cum Gersono Cancellario Parisiensi in suo Tr. de Absol. Sacr. atque in alio de Indulgentiis, quod istae portentosae Indulgentiae non emanant à Papa, sed sunt Quasitorum imposturae. Quare praefatus Doctor eas irritas & revera tam immodicus quasus non est ferendus; nam audies nonnunquam Indulgentias 20000. annorum & ampliores. Quam Gersonii responsionem paucis interjectis amplectitur Sotus, & post ipsam moderni Eruditi. Ortum autem hic abusus Indulgentiarum traxisse videtur ex illa commutatione poenitentiae publicae in certas preces aliaque, quibus paucis diebus plures anni poenitentiae à Canonibus praescriptae redimebantur, ut supra N. 89. advertimus.*

98. Saeculo adhuc XIII. specialem moderationem in concedendis Indulgentiis non solum servarunt Romani Pontifices, verum etiam Episcoporum in earum elargitione profusionem reprehenderunt, ac restrinxerunt.

Posterior propositionis pars jam demonstrata est supra, ubi decretum Inoc. III. in Concilio Later. IV. hac de re latum attulimus. Prior vero pars elucet in occasione Urbani IV. qui An. 1264. instituens Festum Ven. Eucharistiae, tametsi maximo desiderio in celebratam, illius Festi feretur; ultra 100. dierum tamen Indulgentiam horis Canonicis illius Festi interessentibus non concessit: quas Indulgentias Martinus V. Saeculo XV. duplicavit, easque rursus duplicavit ejus immediatus Successor Eugenius IV. Hoc nihil.

hilominus Saeculo primùm ceperunt dari Indulgentiae in Canonizatione Sanctorum, parce tamen; primus enim, qui eas concessisse legitur, Honorius III. An. 1225. in Canonizatione S. Laurentii Archiepiscopi Dublinensis, ejus festivitati alligavit 20. dierum Indulgentias; eodem Saeculo Gregorius IX. festivitati S. Antonii de Padua annum unum; Clemens IV. festivitati S. Hedwigis annum unum & 40. dies. Callistus III. Saeculo XV. in Canonizatione S. Vincentii Ferrerii accedentibus ad Sepulcrum vel Ecclesiam hujus S. septem annos & totidem quadragesimas. His addidit Sixtus IV. eodem Saeculo in Canoniz. S. Bonaventurae Dominicis singulis per annum dies 100. Dein Leo X. in Canonizatione S. Francisci de Paula A. 1519. pro 2. Aprilis 40. annorum & totidem quadragesimarum Indulgentiam condonavit. Insuper dedit Indulgentiam Plenariam omnibus, qui ipsi Officio Divino ipsius Solemnis Canonizationis assisterent; qualem nullus ante hanc Pontificem hujusmodi de causa dedisse legitur. Quod autem hic Pontifex concessit assistentibus Solemni Canonizationis Officio, hoc subsequentes tandem extenderunt ad visitantes Ecclesias Sanctoerum, uti hodie passim observari videmus: inquit Van-Espen. Ex his vero bene notavit Christianus Lupus, posteriores Pontifices in largiendis Indulgentiis longe liberaliores fuisse prioribus. Hinc Indulgentias nimias & extensas tum à se, tum à suis Praedecessoribus concessas, sive importunitate multorum extortas deplorans Sixtus IV. plurimas Saeculo XIV. revocavit; atque moderationem quandam adhibuit in Extrav. 5. de Poenit. & Remissi. inter commandas.

99. Haec tamen constitutio Indulgentiarum excessus efficaciter obviare non potuit, obstante illa specie Indulgentiarum, quae elargiebantur occasione oblationum in bonum Ecclesiarum materialium, Hospitalium, vel Monasteriorum,

à Fidelibus factarum, tum ob enormes abusus, quos his & sequenti Saeculo commiserunt elemosynarum Quasitores, seu Praedicatorum Quasitarii.

Et quod primam causam attingit, cum ex dictis Indulgentiis notabile lucrum in Monasteria, Ecclesias, Hospitalia, alioque de collectis illis participantibus redundaret; non mirum, quod difficile fuerit, omnem in earum largitione & usu excessum cohibere.

Quoad secundam vero notandam, quod elemosynaria Indulgentia post institutum Saeculi XI. sine Bellum Sacrum ab Urbano II. introducta, & sensim non tantum ad elemosynas ad sumptus hujus belli, verum etiam in alios pios usus penfas extensa, tam à Romanis Pontificibus, quam ab aliis Episcopis instituta fuerint Praedicatorum, qui per singula Oppida & pagos adjuvant Indulgentias suis Concionibus, & Poenitentium oblationes colligerent: & hos ista etas titulavit *Elemosynarum Quasitores* ac *Praedicatorum Quasitarios*, inquit Lupus in disert. de peccatorum & satisfact. Indulgentiis c. 4. His Quasitoribus à Sede Romana dabatur littera, quibus exhortabantur Fideles ad elemosynas in dicta pia opera tribuendas, remissionem peccatorum seu Indulgentias pia largitate consecuturi, ipsique Quasitoribus regulae hoc munus sanctae obeundi praescriberentur, quarum forma exhibetur ex Concilio Later. IV. sub Innocentio III. in cap. 14. h. tit. Quae forma idcirco in dicto Concilio expressa fuit, ut ex illa Episcopi litteras falsas à veris discernere possent. Quidam enim jam tunc, teste eodem Concilio, se alios mentiendo abusiones nonnullas in sua predicatione proponebant. Quae illorum temeritas per cursum unius Saeculi, seu ab anno 1215. quo habitum est Concilium Lateranense IV. usque ad Concilium Viennense, sub Clemente V. 1311. celebratum, in gravissimos excessus delapsa est, qui referuntur à Clementina 2. de Poenit.

Pœnit. & Remiss. sub nomine hujus Concilii edita: quos omnes cohibere equidem studit dictum Concilium, prohibens, ne *Quæstiones aliquæ (nisi Apostolicas vel Diocesani literas exhibuerint) quomodolibet admittantur, &c.* At frustraneum & sine effectu fuit hoc decretum, quæstus enim, qui nervus est malecundo ventri, radices nimium altas fixerat, ita ut non solum quorundam hinc inde Episcoporum, sed etiam Romanorum Pontificum Quæstiones postliminio gravissimos abusus committerent, ut habet *Christ. Lupus L. cit. & constat ex articulo 23. contra Joannem XXIII. in Synodo Constantiensi inter alios allegato.* Sed quam horribilis esset Quæstorum multorum excessus tempore exortæ hæresis Lutheranae, testatur non solum Joachimus Camerarius de Bello Smalcaldico, Convventus Norimbergensis in sua ad Adrianum VI. legatione, alique, sed ipsi Tridentini Concilii Patribus apprimè notum fuit; qui proinde perpendentes has Indulgentiarum mundificationes materiam eidem hæresi ordiendæ ac propagandæ uberissimam tribuisse, nec præcedentium Conciliorum adversus horum abusus adhibita remedia quicquam percessisse, eorumque malitiam & fraudem ita quotidie magno Fidelium omnium scandalo & querela exerefcere, ut de eorum emendatione nulla spes amplius relicta videretur, unanimi consensu decreverunt *Sess. 21. Cap. de Ref. Ut posthac in quibuscumque Christiane Religionis locis eorum nomen, atque usus penitus aboleatur, &c.* Cumque non obstant hoc Concilii Decreto, nonnulli prætextu Indulgentiarum certis Ecclesiis, &c. per Romanos Pontifices concessarum, lucrum ex illis querere pergerent, Pius V. Constitutione, quæ incipit, *Quam plenam, &c.* 99. in Bull. Rom. omnes Indulgentias, pro quibus manus sunt porrigendæ adjuatrices, & quæ quæstionandi facultatem quomodolibet continent, abolutissime cassavit.

100. Eadem Synodus in concedendis Indulgentiis moderationem juxta veterem & probatam in Ecclesia consuetudinem adhiberi cupit, ne nimia facilitate Ecclesiastica Disciplina enervetur.

Verba sunt Synodi in decreto de *Indulgentiis*: ubi notandum, hanc causam pro restringendis Indulgentiis Seculo XIII. adduxisse etiam Innocentium III. in Concilio Later. de quo supra, quam æquivalentibus verbis Seculo XV. etiam adduxerat Sixtus IV. N. præcedenti relatus, dum ait: *Ne cujusvis Indulgentiæ, remissionis, vel facultatis obtentu Christi Fideles procliviores ad illicita impostorum committenda reddantur, aut facilitas veniæ eis peccandi tribuat incentivum.* Quid, quod Ecclesiæ mens nequaquam sit, per Indulgentiam emendari peccatores præsertim à lege satisfaciendi Deo pro peccatis in Evangelio præscripta, adeoque per illas nil aliud concedat, quam vel præmium & consolationem Penitentibus, qui toto studio & summo fervore labores Pœnitentiæ susceperunt, vel remedium & levamen iis, qui cum velint labores eosdem suscipere, præ infirmitate tamen corporis, vel aliam ob rationem nequeant, ut par est, Deo satisfacere, ut cum Bougetto L. cit. docent Doctores Catholici, qui & graviter objurgant Confessarios quosdam, qui intuitu Indulgentiarum Plenariarum oppido leviores pœnas gravibus delictis injungunt: Non habent ergo cordati Protestantes, quod in facie Indulgentiarum, ut eam coloribus fidei depingit Romano-Catholica Ecclesiæ, atque à nobis jam exhibita est, rugam aliquam cum fundamentum querant; & si abusus prætantur, nonne illi saniori consilio à Trid. Synodo sublatis sunt, atque ab Ecclesiæ de factis reprobantur, quam à Luthero, qui ipsarum occasione schisma in caula Christi conflavit?

101. Famosa admodum species Indulgentiarum.

gentiæ est, quæ Jubilæum vocari solet, eaque omnium largissima nominatur. Illius Author Anno 1300. communiter censetur Bonifacius VIII. in Extrav. *Antiquorum de Pœnit. & Remiss.* inter communes; in qua plenam, largiorem, & plenissimam Indulgentiam largitur iis, qui vere pœnitentes & confessi hoc anno Basilicam Romæ visitaverint. Hæcque Indulgentias solum omni anno 100. voluit iterandas. Quamvis vero hic Pontifex Indulgentiam fuisse concessas visitantibus Basilicam S. Petri ex fida antiquorum relatione memoret; cum tamen earum nullum authenticum exemplar hætenus reperit fuerit, Institutor Indulgentiarum Jubilæi communiter censetur. Per Indulgentiam autem plenam, largiorem, & largissimam nihil aliud intelligit, quam omnem passibilem; dicit enim antiquus Glossographus, Papam, se præfente, dicta verba in Consistorio interpretatum fuisse, ut vellet ea significare hanc Indulgentiam adeo plenam, prout elavium potissis se extendit. Elapsis à prima celebratione Jubilæi 50. annis Clemens VI. An. 1350. celebravit Jubilæum, statuitque, ut quovis anno quinquagesimo recurret Extrav. *Unigenitus* eodem tit. inter com. Rursus anno 50. à celebratione Jubilæi nondum expleto Urbanus VI. (à quo famosum ac diuturnum Schisma Avenionense incepit, de quo Tit. 8. N. 27. egimus) tempus Jubilæi contraxit ad annum 33. de quo vide Theodoricum à Niem lib. 1. de *Schismate* c. 88. item Magnium Chronicon Belgii pag. 300. quam Urbani novitatem post Concilium Constantiense & extinctum Schisma Romana Ecclesiæ abiecit, restititque ad Decretum Clementis VI. Et ita fuit usque ad Paulum II. seu ab Anno circiter 1420. usque ad An. 1454. Hic vero Pontifex voluit Indulgentias Jubilæi esse usque ad An. 25. quam reductionem confirmavit Sixtus IV. eodem Seculo in Extrav. *Quædammodum* eodem Tit. inter com. atque

una omnes quascunque Indulgentias, etiam Plenarias, adinstar Jubilæi quibuscumque Ecclesiis aut locis extra Urbem, & sub quacunque forma à Sede Apostolica concessas, durante anno Jubilæi suspensas esse voluit, nec interim alicui suffragari. Et ita etiam hodie vivimus. Ante hanc Jubilæi reductionem ad annum 50. & postea factam ejusdem statuminationem ad An. 25. Bonifacius IX. ad Seculi XIV. finem non tantum probavit reductionem Jubilæi ad annum 33. factam per Urbanum VI. suum Antecessorem; sed insuper, anno Jubilæi Romæ absoluto, eandem Indulgentias per modum Jubilæi ad alias Civitates extendit, de quo ait cit. Chronicon Belgii pag. 333. ubi legitur, quod cum in omnibus privilegiis concessionum prædictarum poneretur clausula: *Porrigentibus manus adjuatrices*, ita ut hujusmodi Indulgentias, nisi qui ipsi locis vel Ecclesiis manum porrigeret adjuatricem, nemo consequi posse videretur; à quibusdam has concessiones non fuisse magni factas, ut quas lucro magis, quam ex zelo tum institutas à Papa suspicarentur. Hæc ergo species Indulgentiarum, esto spectatis omnibus spectandis in se esset innocens, à suis tamen cunabulis ob inevitabilia sepe incommoda invidiam ciebat in Populo, usque dum per Concilium Tridentinum procul tolleretur, quemadmodum N. præced. vidimus. Hic ergo Bonifacius IX. Indulgentias Jubilæi Seculo XIV. primus extra Romam ad alias Ecclesias extendit; quæ tamen sub medium Seculi XV. sub Nicolao V. necdum ad omnes Civitates, Oppida, & pagos extendebantur sequenti anno, sed duntaxat ad unam Regni aut Provinciæ Civitatem, & quidem ad preces Regiæ ac de singulari gratia, ut rectè reflectit Lupus occasione Chronici Belgici, in quo pag. 380. narratur, Ducem Burgundiæ à Nicolao V. pro Civitate Mechlinensi Jubilæi Indulgentias obtinuisse. Hanc ergo generalitatem ad omnes Ecclesias extensionem

primus fecisse creditur Paulus II. An. 1464. ad Pontificatum assumptus, ad Indulgentias concedendas promptissimus: quam suam liberalitatem postliminio moderatus est in Extrav. s. eodem Tit. inter com. Notat vero Espenius, usque ad Nicolaum V. inclusive nondum Literis Jubilæi insertam fuisse hodiernam clausulam; qua omnibus Confessoribus sit facultas absolvendi à casibus reservatis, & commutandi vota. Id quod constat ex talibus Literis Cardinali Cusano ab hoc Pontifice datis, & relatis in cit. Chron. Belg. p. 380. Quia usque ad Sixtum V. qui sedit ad finem Sæculi XVI. notas non fuisse alias causas indicendi Jubilæum, nisi recurrentem annis eidem præfixum. Sixtus ergo V. primus est, qui à sua inauguratione pro felice regimine indixit Jubilæum per Bullam, quæ extat Tomo II. B. R. pag. 490. ubi Angelus Cherubinus monet: *Similem indictionem omnes fere*

Pontifices promulgare solent; eas tamen præteriti, hæc duntaxat pro exemplo re-tenta, & alia addita Pauli V. Quibus hæud obscure innuit, hanc indictionem à Sixto V. primum factam, à sequentibus Pontificibus in exemplum sumptam esse. Qui subsequentes Pontifices etiam Indulgentias Jubilæi promulgarunt, v. g. instante & urgente bello Turcico, &c. & merito; quia experientia constat, tempore Jubilæi non solum plurimos inveteratos, ac tantum non desperatos peccatores ad veram penitentiam, frugemque redire; sed Christianos universim hæc œconomica pietate ad meliora excitari: quæ omnia, ut alia commoda taceam, apertissima sunt ad placandam Divinam Majestatem, easque gratias obtinendas, quarum consequendam gratiam non tantum Jubilæa ordinaria, sed etiam extraordinaria à Romanis Pontificibus indici solent.

TITULUS XXXIX.

De Sententia Excommunicationis.

IN hoc Titulo Canonista non solum agunt de Excommunicatione, quæ est una species Censurarum Ecclesiasticarum, sed etiam de Interdicto & Suspensione, quæ reliquias efficiunt: insuper de Depositione, ac Degradatione, quæ poenarum nomine nunc veniunt, ac de Irregularitate, quæ purum impedimentum Ecclesiasticum constituit. Nos de singulis ea, quæ ad historicam notitiam attinent, succincte dabimus, imprimis agendo de Poenis Ecclesiasticis, ac de Censuris, earumque absolutione in genere, eo quod magnam cum materia præcedentis Tituli connexionem habeant: deinde de Censuris, earumque absolutione in specie, ac demum Titulum simul cum hoc libro concludemus notis, historicis de Ecclesiastica Irregularitate dandis.

§. I.

De Poenis Ecclesiasticis, ac de Censuris in genere, nec non de Depositione, ac Degradatione in specie.

ECclesia semper habuit auctoritatem imponendi Poenas Ecclesiasticas Criminosi pro qualitate criminum, ac personarum.

Propositio ex dictis Titulo præcedenti, ubi egimus de Poenitentia Publica, ac de Canonibus Librisque Poenitentibus, in apriorem ponitur.

3. A primis tamen Ecclesie Sæculis usque ad Sæculum XII. circiter criminibus etiam judicialiter delatis, & juridice discussis hæc poenæ non aliter imponeban-tur

tur, nisi in ordine ad Absolutionem Sacramentalem. Adeoque forum externum non erat distinctum à foro interno, nec alius huic, alius alteri iudex præstiebat in ordine ad illa discutenda, puniendâ, ac absolvenda.

Utramque propositionem partem late probat Morinus libro 1. de administr. Sac. Poenit. c. 9. & 10. & constat ex dictis Tit. præteriti. §. de Ministro Poenit. tum de poenitentia publica, ubi vidimus, quod tam Episcopi, quam Sacerdos ille Poenitentiarum criminosis ad suum tribunal delatos, ibique convictos poenitentiae publicæ in ordine ad Sacramentalem Absolutionem subjecerint, ac demum peracta poenitentia Sacramentaliter absolverint.

Et hinc durante illa disciplina non erat alius qui Excommunicationem, alius qui peccata solveret, ad quem soluta Excommunicatione Peccator esset remittendus; nec aliud Tribunal, in quo excommunicandus vel excommunicatus judicabatur, aliud, in quo Poenitens excommunicatione soluta absolvebatur à peccato. Ita ut fateatur Morinus L. cit. nihil hæcenus à se inventum, quod contrarium usque ad Sæculum XII. probet; non tamen inficias it, in ea poenitentiâ criminum, præsertim publicorum, vindicta multa judicialia tantum & ceremonialia intervenisse, quæ indirecte & per accidens ad Sacramentum Poenitentiae referebantur; necessaria tamen fuerunt, cum poenitentia publica tum institueretur non tantum ut satisficeret Deo, sed etiam Ecclesie.

4. Circa Sæculum XII. cum forum externum & judiciale separari cœpisset à foro interno & poenitentiâ, illudque exerceri ad normam iudicii forensis & secularis, cœperunt quoque illa, quæ pridem ad correctionem duntaxat, & in poenitentiam pro delictis ab Episcopis & Sacerdotibus fuerunt injuncta, eisdem in foro judiciali ad modum iudicii forensis per modum poenæ ad vindictam publicam

per sententiam imponi, & per Ministros publicos forensis iustitiæ infligi, seu executioni dari.

Hanc disciplinæ mutationem, & fori utriusque distinctionem, ac separationem Theologie Scholasticæ, cujus fundamenta tum jaciebantur, brevique omnes Scholæ pervadebant, adscribit Morinus. Credo ego, Jus Iustinianæum ejusque subtilitates tum in Foro Canonico introductas eandem mutationem magnopere quoque promovisse; qua factum est, ut sacratius forum, seu poenitentiale inferioribus ac vilioribus Sacerdotibus, externum vero eminentioribus, hoc est, Episcoporum Vicariis conceditum fuerit, ne hi cum suis Episcopis negotiorum tam Ecclesiasticorum utriusque fori, quam Laicorum, quæ tum tractabant (ut vidimus lib. 2. §. 1. & 2.), mole obruerentur. Non diffitetur tamen Morinus circa Sæculum VII. duplex quoddam forum invaluisse, dum nimirum, ut supra vidimus, sub idem tempus inolevit disciplina, ut de peccatis publicis publice, de occultis poenitentia occulta ageretur; sed cum in utroque foro criminibus non imponerentur poenæ nisi in ordine ad Sacramentalem Absolutionem, hæc fora, seu potius hi fori non erant duplices in ordine ad punitionem delictorum, quemadmodum illi Sæculi XII. & hinc Episcopi delinquentes ac à Magistratibus civiliter punitos ad vindictam, denuo poenitentia publicæ subiciebant ad eorumdem spirituales sanationem: quam quidam Sæculo X. prætextu tolerata jam punitionis civilis declinare volentes, à Concilio Romano An. 904. celebrato per dictam distinctionem refutati sunt.

5. Inter alias poenas, quæ ab Ecclesia olim in correctionem, postea in vindictam publicam certis criminibus imponebantur, speciali nota dignæ sunt Depositio & Degradatio.

Depositio differt à simplici suspensione, etiam illimitata, quod hæc Clericum ab

primus fecisse creditur Paulus II. An. 1464. ad Pontificatum assumptus, ad Indulgentias concedendas promptissimus: quam suam liberalitatem postliminio moderatus est in Extrav. s. eodem Tit. inter com. Notat vero Espenius, usque ad Nicolaum V. inclusive nondum Literis Jubilæi insertam fuisse hodiernam clausulam; qua omnibus Confessoribus sit facultas absolvendi à casibus reservatis, & commutandi vota. Id quod constat ex talibus Literis Cardinali Cusano ab hoc Pontifice datis, & relatis in cit. Chron. Belg. p. 380. Quia usque ad Sixtum V. qui sedit ad finem Sæculi XVI. notas non fuisse alias causas indicendi Jubilæum, nisi recurrentem annis eidem præfixum. Sixtus ergo V. primus est, qui à sua inauguratione pro felice regimine indixit Jubilæum per Bullam, quæ extat Tomo II. B. R. pag. 490. ubi Angelus Cherubinus monet: *Similem indictionem omnes fere*

Pontifices promulgare solent; eas tamen præteriti, hac duntaxat pro exemplo re-tenta, & alia addita Pauli V. Quibus haud obscure innuit, hanc indictionem à Sixto V. primum factam, à sequentibus Pontificibus in exemplum sumptam esse. Qui subsequentes Pontifices etiam Indulgentias Jubilæi promulgarunt, v. g. instante & urgente bello Turcico, &c. & merito; quia experientia constat, tempore Jubilæi non solum plurimos inveteratos, ac tantum non desperatos peccatores ad veram penitentiam, frugemque redire; sed Christianos universim hac œconomica pietate ad meliora excitari: quæ omnia, ut alia commoda taceam, apertissima sunt ad placandam Divinam Majestatem, easque gratias obtinendas, quarum consequendam gratiam non tantam Jubilæi ordinaria, sed etiam extraordinaria à Romanis Pontificibus indicere solent.

TITULUS XXXIX.

De Sententia Excommunicationis.

IN hoc Titulo Canonista non solum agunt de Excommunicatione, quæ est una species Censurarum Ecclesiasticarum, sed etiam de Interdicto & Suspensione, quæ reliquias efficiunt: insuper de Depositione, ac Degradatione, quæ poenarum nomine nunc veniunt, ac de Irregularitate, quæ purum impedimentum Ecclesiasticum constituit. Nos de singulis ea, quæ ad historicam notitiam attinent, succincte dabimus, imprimis agendo de Poenis Ecclesiasticis, ac de Censuris, earumque absolutione in genere, eo quod magnam cum materia præcedentis Tituli connexionem habeant: deinde de Censuris, earumque absolutione in specie, ac demum Titulum simul cum hoc libro concludemus notis, historicis de Ecclesiastica Irregularitate dandis.

§. I.

De Poenis Ecclesiasticis, ac de Censuris in genere, nec non de Depositione, ac Degradatione in specie.

ECclesia semper habuit auctoritatem imponendi Poenas Ecclesiasticas Criminosi pro qualitate criminum, ac personarum.

Propositio ex dictis Titulo præcedenti, ubi egimus de Poenitentia Publica, ac de Canonibus Librisque Poenitentibus, in apriorem ponitur.

3. A primis tamen Ecclesie Sæculis usque ad Sæculum XII. circiter criminibus etiam judicialiter delatis, & juridice discussis hæ poenæ non aliter imponebantur

tar, nisi in ordine ad Absolutionem Sacramentalem. Adeoque forum externum non erat distinctum à foro interno, nec alius huic, alius alteri iudex præstiebat in ordine ad illa discutenda, puniendâ, ac absolvenda.

Utramque propositionis partem late probat Morinus libro 1. de administr. Sacr. Poenit. c. 9. & 10. & constat ex dictis Tit. præter. §. de Ministro Poenit. tum de poenitentia publica, ubi vidimus, quod tam Episcopi, quam Sacerdos ille Poenitentiarum criminosis ad suum tribunal delatos, ibique convictos poenitentiae publicæ in ordine ad Sacramentalem Absolutionem subjecerint, ac demum peracta poenitentia Sacramentaliter absolverint.

Et hinc durante illa disciplina non erat alius qui Excommunicationem, alius qui peccata solveret, ad quem soluta Excommunicatione Peccator esset remittendus; nec aliud Tribunal, in quo excommunicandus vel excommunicatus iudicabatur, aliud, in quo Poenitens excommunicatione soluta absolvebatur à peccato. Ita ut fateatur Morinus L. cit. nihil hæcenus à se inventum, quod contrarium usque ad Sæculum XII. probet; non tamen inficias it, in ea poenitentiâ criminum, præsertim publicorum, vindicta multa judicialia tantum & ceremonialia intervenisse, quæ indirecte & per accidens ad Sacramentum Poenitentiae referebantur; necessaria tamen fuerunt, cum poenitentia publica tum institueretur non tantum ut satisficeret Deo, sed etiam Ecclesie.

4. Circa Sæculum XII. cum forum externum & iudiciale separari cœpisset à foro interno & poenitentiâ, illudque exerceri ad normam iudicii forensis & secularis, cœperunt quoque illa, quæ pridem ad correctionem duntaxat, & in poenitentiam pro delictis ab Episcopis & Sacerdotibus fuerunt injuncta, eisdem in foro judiciali ad modum iudicii forensis per modum poenæ ad vindictam publicam

per sententiam imponi, & per Ministros publicos forensis iustitiæ infligi, seu executioni dari.

Hanc disciplinæ mutationem, & fori utriusque distinctionem, ac separationem Theologie Scholasticæ, cujus fundamenta tum jaciebantur, brevique omnes Scholæ pervadebant, adscribit Morinus. Credo ego, Jus Iustinianæum ejusque subtilitates tum in Foro Canonico introductas eandem mutationem magnopere quoque promovisse; qua factum est, ut sacratius forum, seu poenitentiale inferioribus ac vilioribus Sacerdotibus, externum vero eminentioribus, hoc est, Episcoporum Vicariis conceditum fuerit, ne hi cum suis Episcopis negotiorum tam Ecclesiasticorum utriusque fori, quam Laicorum, quæ tum tractabant (ut vidimus lib. 2. §. 1. & 2.), mole obruerentur. Non diffitetur tamen Morinus circa Sæculum VII. duplex quoddam forum invaluisse, dum nimirum, ut supra vidimus, sub idem tempus inolevit disciplina, ut de peccatis publicis publice, de occultis poenitentia occulta ageretur; sed cum in utroque foro criminibus non imponerentur poenæ nisi in ordine ad Sacramentalem Absolutionem, hæc fora, seu potius hi fori non erant duplices in ordine ad punitionem delictorum, quemadmodum illi Sæculi XII. & hinc Episcopi delinquentes ac à Magistratibus civiliter punitos ad vindictam, denuo poenitentia publicæ subiciebant ad eorumdem spirituales sanationem: quam quidam Sæculo X. prætextu tolerata jam punitionis civilis declinare volentes, à Concilio Romano An. 904. celebrato per dictam distinctionem refutati sunt.

5. Inter alias poenas, quæ ab Ecclesia olim in correctionem, postea in vindictam publicam certis criminibus imponebantur, speciali nota dignæ sunt Depositio & Degradatio.

Depositio differt à simplici suspensione, etiam illimitata, quod hæc Clericum ab

executione Officii & Beneficii suspendat *solum*, illa vero *absolute* deponat, atque Officio & Beneficio privet, titulumque auferat in tantum, ut sine nova collatione & titulo ad Officium vel Beneficium redire nequeat, & hinc de se est perpetua, adeoque nulla Censura: à Degradatione vero *solum* ex parte cause, solemnitatis, & effectus; degradatur enim Clericus ob sola crimina ultimo supplicio digna cum terribili solemnitate, ac Curie seculari traditur: quæ omnia non occurrant in simplici depositione.

6. Olim Depositi ab Ordinibus erat omni crimini, etiam occulto, amena.

Hæc propositio patebit legenti Canones Penitentiales, quos Lib. 1. Tit. 2. restulimus, & infra agendo de Irregularitate magis discutietur.

7. Cum Ecclesia non habeat animadversionem gladii in Clericos enormium criminum reos, Cap. 10. de *Judiciis*, eos per Degradationem prius Sacerdotali & Clericali dignitate privat, atque ad Laicalem conditionem reducit, ac brachio seculari tradit.

Hanc œconomiam tempore Justiniani hoc est, sæculo VI. receptam fuisse manifestum est ex ejus Nov. 8. ubi in præfationis §. 2. declarans de criminibus Civilibus Clericorum competentes Judices cognoscere, addit hanc cautionem: *Illud palam est, si reum esse pronuntiaverit eum, qui convenitur Praeses Provinciae, & pœna judicaverit dignum, prius hunc spoliari à Deo amabili Episcopo Sacerdotali dignitate, & ita sub legum feri manu.*

8. Tam depositio, quam degradatio Episcoporum, Presbyterorum, aliorumque Ministrorum Ecclesie solebat olim ad Synodum Episcoporum referri, atque in ea discuti, & decidi.

Hanc materiam abunde discussimus lib. 2. §. 4. & 5. quo Lectorem remittimus, ubi videbit, quemadmodum graviores cause Episcoporum & Clericorum, quæ primis Ecclesie sæculis in Synodis

ceu in prima instantia tractari & decidi debebant, successu temporis respectivo ad Romanum Pontificem, ac Episcopos cum suis Vicariis Generalibus devolute fuerint. Hic *solum* observandum, quod, stante etiam hæc discipline mutatione, dispositio Canonis Concilii Carth. II. qui Episcopum reum in causa moralis impossibilitatis convocandi Synodum vult à 12. Episcopis, Presbyterum vero à 6. cum proprio Episcopo audiri, quantum ad ea Clericorum majorum delicta, quæ merentur depositionem actuale & solemnem, quam Degradationem appellamus, adhuc observari præcepta fuerit Sæculo XIV. sine ullo tamen ad Synodum respectu; ad hanc enim Sæculi III. sine factam dispositionem in præfenti causa aperte provocavit Bonifacius VIII. Cap. 2. de *Parisi* in 6. Sed cum hæc 12. Episcoporum in degradatione Episcopi, sex in degradatione Presbyteri, & trium in degradatione Subdiaconi præsentia, quam post Bonifacium communis praxis comprobavit, & in Pontificali Romano sub Titulo de *Degradatione* expressa fuit, tum ob graves expensas necessario faciendas, tum ob raritatem Episcoporum, præsertim in Germania, difficultatibus maximis subinde involveretur, & hinc crimina horum Clericorum etiam gravissima sæpius pro meritis manerent impunita; apud Adrianum VI. exortis tumultibus Pseudo-Reformationis graviter conqueſti fuerunt Germanie Proceres art. 21. intercentum gravamina huic Pontifici exhibita: quam querelam deinde in ipso Concilio Tridentino renovavit Episcopi Germaniæ: quibus moti Patres Tridentini Sess. 13. c. 4. de *Ref.* declararunt, quod in præfenti casu Episcopus per se adhibitis tot Abbatibus insulatis; *Si in Civitate vel Diocesi reperiri, aut commode adesse possint, alioquin aliis Personis in Ecclesiastica Dignitate constitutis, quæ ætate graves, ac Javis scientia commendabiles existant, procedere possit.* Ex quo

infert

infert Van-Espen, mentem Tridentini esse, ut hæ Personæ non tantum *solemnitati*, verum etiam *discussioni* cause degradationis assistant, cum in iis Scientiam juris requirant. Quam solemnitatem vide descriptam in Capitulo Bonifaciano citato, ac in Pontificali Romano: ex quibus colligitur, degradationem etiam usitatum fuisse respectu Clericorum primæ Tonfuræ & Minorum Ordinum, quamvis hæc à solo Episcopo sine aliorum assistentia peragi poterit.

9. Tam nomen Censuræ Ecclesiasticæ, quam ejus distinctio à cæteris poenis & impedimentis Ecclesiasticis, atque strictæ, præciseque, ac secundum formalitates logicas de illis loquendi & philosophandi, quemadmodum nunc sit, usque ad initium Sæculi XIII. videtur fuisse penitus ignota, quamvis Censuræ ipsæ apud Veteres in usu fuerint.

Propositio 1. partem propugnat Morinus Lib. 6. de *Sacr. Penitentia* cap. 25. N. 12. ex eo, quod Sæculo XI & XII. nihil horum reperitur in Burchardo & Ivone, vel in Hugone Victorino, quin neque apud Lombardum ac Gratianum, qui posterior Sæculo XII. in XIII. jam inclinante scripsit: *Unde enim, inquit, apud eos colligitur esse tres tantum Censuras, Degradationem & Depositionem eo nomine non esse censendas: Interdictum Censuram esse, non autem Cessationem à Divinis; Irregularitatem esse impedimentum Canonicum, non Censuram; Censuras ad forum externum pertinere, non ad internum, sive Sacramentum Penitentia.*

Secunda pars ex dicendis constat. Hic vero Canonice probe notent, quod cum posteriorum Pontificum Decretales, & hæc secuti recentiores Canonistæ & Theologi aliter de Censuris loquantur, quam Veteres per 12. fere Sæcula, nulli ad Veterum de Censuris loquelam attendatur, sæpius à Canonum & antiquorum sensu aberrabitur.

10. Distincta ergo trium Censurarum Excommunicationis, Interdicti, & Suspensionis mentio primo occurrit Sæculo XIII.

Illam habetur in Cap. 20. de V. S. ubi querenti, quid per Censuram intelligi debeat, dum in Literis Apostolicis infertur, ut per *Censuram* procedatur, respondit Innocentius III. qui adolescente eodem Sæculo sedit, quod per eam non *solum Interdicti, sed & Suspensionis, & Excommunicationis* Sententia valeat intelligi; ubi notat Gl. quod nomine *Censuræ Ecclesiasticæ Interdicti, Suspensionis, & Excommunicationis* Sententia intelligitur. Glossam secuti Canonistæ & Theologi nullam præter hæc tres Censuræ Ecclesiasticæ speciem agnoscent. Qui præterea quoque profitentur, definitionem Censuræ, prout est genus ad hæc tres species, easque complectitur, esse difficillimam, unde eam potius describere, quam rigorose definire ait Suarez de *Censuris* disp. 1. Sect. 1. dum eam vocat *pœnam spirituales & medicinales* privatam usu aliorum spiritualium bonorum, per *Ecclesiasticam Potestatem* ita impositam, ut per eandem ordinarie absolvi possit. Quæ definitio Veterum de Censuris phrasi ac disciplinæ nequaquam aptata est, sed potius accommodata iis, quæ post Glossas & Decretalium Interpretes Scholastici passim tradiderunt, & in Scholis recepta erant, ut fatetur ipse Suarez. Hoc omnium Canonistarum & Theologorum consensu receptum est hodie, potestatem ferendi Censuras dependere à Potestate Clavium. Cum vero, ut ex supra dictis constat, per XI. Sæcula forum externum non fuerit sejunctum à foro Penitentiali, nec autoritas ferendi Censuras erat sejunctam à potestate, quæ per Claves exercetur in Foro Penitentiali; sicut autem iis Sæculis ignota fuit distinctio fori interni & externi, ita etiam illa, quæ hodie usitatissima est, distinctio Potestatis Ordinis, quæ magis ad forum internum

Dodd 2

&

& Potestatis Jurisdictionis, quæ magis ad forum externum & contentiosum refertur, ignota fuit. Postquam autem, inquit Van-Espen, distinctio fori interni & fori externi una cum distinctione potestatis Ordinis & Jurisdictionis invaluit, auctoritas ferendi Censuras ad forum externum & potestatem jurisdictionis referri cepit, & à potestate, quæ per Claves exercetur in Foro Penitentiali, & spectat ad Potestatem Ordinis, totaliter separari. Hinc communi Doctorum calculo hodie probatum est, neminem posse ferre Censuram virtute Clavium, nisi qui jurisdictionem habet pro foro externo: nec sufficere, quod habeat usum Clavium pro Foro Penitentiali absolvendi & retinendi peccata. Ex quo inferunt Episcopum confirmatum, & necdum ordinatum posse ferre Censuram; & contra Episcopum ordinatum, non tamen habentem Episcopatum eas ferre non posse. Item Clericum primæ tonsuræ jurisdictione præditum Censuras ferre itidem posse, &c. de quibus videatur Van-Espen P. tertia Titulo 11. c. 2.

§. II.

De Censuris in specie.

11. **I**nter Censuras Ecclesiasticas gravissima & antiquissima est Excommunicatio.

Hujus variz sunt species, quarum quædam antiquis notæ & multam usitata, hodie vix noscuntur, & minus usitatae sunt; quædam vero posterioribus sæculis usitatissimæ & notissimæ, prioribus aut omnino, aut pene ignotæ erant. Priorum proia notitia Juris Sacratioris Candidatis necessaria omnino, ne toto, ut ajunt, officio à vero Antiquorum Canonum Patrumque sensu in hac materia aberrent.

12. Species itaque Excommunicationis una erat apud Veteres eaque usitatissimæ,

diversa tamen longe ab Excommunicatione à Canonistis ac Theologis hodiernis definita solita, qua Communione interdicebatur Episcopo non accedenti ad Synodum Provinciale.

Hujus meminit Synodus Carth. V. quæ Can. 10. jubet similem Episcoporum Ecclesie suæ communionem esse contentum. Synodus Arelat. quæ Canone 19. talem alienum facit à fratum Communionem. Denique Synodus Tarraconensis, quæ Canone 6. eandem usque ad futurum Concilium eundorum Episcoporum caritatis communionem privat; addens, sicut statuta Patrum sanxerunt. Ex his porro patet, hanc Excommunicationem fuisse latam per modum pænæ, non Censuræ in sensu moderno, cum lata fuerit in eum, qui Concilio Provinciali pro illo anno non interfuit, adeoque minime in contumacem, cum finito Concilio eidem amplius interesse non poterit. Secundo, hæc Excommunicatio dictum Episcopum non fuisse privatum communibus totius Ecclesie suffragiis, participatione Sacramentorum, &c. cum gravissus fuerit suffragiis suæ Ecclesie, atque in ea Sacramenta participare potuerit, &c.

13. Alia species Excommunicationis, quæ nec proprie Censura erat, neque à Potestate Clavium dependebat, illa fuit apud Veteres frequens quoque, qua Ecclesie particulares cum suis Episcopis ab aliis Ecclesiis particularibus, illarumque Episcopis se separabant.

Hanc non fuisse in moderno rigore proprie dictam Excommunicationem ex eo patet, quod una Ecclesia particularis, vel similis Episcopus in alterum Episcopum vel Ecclesiam particularem non pollet Clavium Potestate, sive jurisdictione: nuda ergo Communionis denegatio sive abtractio erat hæc Excommunicatio, quam una Ecclesia alteri sibi nequaquam subiecta facere poterat, & sæpe faciebat exorientibus Hæresibus, atque Schismaticibus, de quibus late hoc Libro Titulo

Titulo VII. Communionem autem Ecclesiarum primis sæculis innotescerebatur primo ex Literis Communionis, quas Episcopi & Ecclesie sibi mutuo mittebant, quas S. Augustinus, Optatus Milevit. alique Patres formatas vocant, easque Orbis Patriarchæ post sui inaugurationem ad Romanos Pontifices aliosque Collegas etiam mittebant, in quibus consensum in Fide, Communionemque in Sacris cum iis, ad quos eas mittebant, significabant. Secundo ex Fidelium ultro citroque ex una ad aliam Ecclesiam commeantium in Communionem receptione, modo Episcopi sui commendatitias literas adferrent, de quibus loquitur Canon 33. Apost. & alii. Dum ergo Ecclesia aut ejus Episcopus in alterius Ecclesie vel ejus Episcopi doctrina vel disciplina perversum quid arbiraretur, negabat aut etiam rejiciebat Literas Communionis hujus Episcopi vel Ecclesie, aut à Communionem repellere Fideles illius Ecclesie, tamen si literis commendatitiis ab Episcopo suo instructi veniant. Quo jure & olim & de facto gaudet etiam quilibet particularis Christianus juxta illud Apostoli 2. ad Thessal. 3. *Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini Jesu-Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum traditionem, quam acceperunt à nobis.* Quod S. Pauli effectum quomodo harmonizet cum modernorum Pseudo-Politico- rum principio: *Religionem nullam debere habere influxum in commercium humanum, omnesque Religiones indifferenter debere tolerari, nescio.* Fortassis illi quæ- rant hic manentem Civitatem, & hinc Religione utuntur tanquam medio ad ejus felicitatem consequendam. Paulus autem, qui hoc loco ad Christum provocat, aliam, quæ in Cælis est, prætolatur, ad quam cum vera fides sit unica via, hujus conservationem putat esse negotium negotiorum in hoc sæculo, cui nullum temporale sit æquiparandum.

14. Præterea, apud Veteres omnes quatuor gradus penitentiz sub nomine Excommunicationis veniebant.

Hos gradus latius supra explicavimus, in iis vero exercitati quodammodo excommunicantur; qui enim in *stetu* erant, non intromittebantur cum Fidelibus, ne quidem in Narthecem Ecclesie, in *die Dalle*. Audientes vero non admittebantur ad Communionem Populi in Missa Fidelium, sed in Narthecem Scripturam audientes, postea cum Catechumenis ejiciebantur. Similiter *Subtrati* in porta quidem Ecclesie subsistebant, sed quoque cum Catechumenis ejiciebantur. Solum denique *Consistentes* Missæ Fidelium in Ecclesia interesse poterant, sed à Communionem Eucharistiz & participationem Sacramentorum, ut alii omnes, excluderentur. Cui participandæ cum post plenam satisfactionem & Absolutionem Sacramentalem admitterentur, dicebantur *Communionem restitui, & pacem* cum Fidelibus accipere, ut supra non semel vidimus. Erant ergo suo modo excommunicati, sed non in rigore, cum Ecclesia vel maxime cum illis communicaret in precibus.

15. Præter hanc Excommunicationem, quam Patres vocabant *Medicinalem*, notissima & usitatissima fuit præcis sæculi nostra proprie dicta Excommunicatio major, quam illi *mortalem*, seu anathema appellabant.

Utriusque Excommunicationis sub hoc nomine sæpius meminit S. August. ac signanter lib. 50. *Homiliarum* Homil. ult. & in lib. post collationem contra Donatistas. Hæc sæpe fulminarunt Patres Hæreticos, eorumque affectas, Schismaticos, ac alios incorrigibiles, &c. ut patebit legenti Concilia priorum sæculorum: & ita excommunicati tanquam Ethnici & Publicani rescindebantur, & ut tales quodammodo reputabantur: unde nec eorum in publicis precibus aut suffragiis ratio habebatur, saltem tanquam mem-

brum Ecclesia; & si in ea Excommunicatione discederent, oblationes ipsorum rejicerentur in signum, quod Ecclesia eos nec post mortem tanquam sui corporis membra agnosceret vellet.

16. Est & alia adhuc Excommunicationis species, quæ antiquis penitus ignota erat, hodie vero notissima, vix tamen in usu, quæ vocatur *Excommunicatio minor*, incurriturque per communicationem cum excommunicato extra crimen, ac privat solummodo participatione passiva Sacramentorum.

Hanc Excommunicationem Antiquis ignotam fuisse probat Lupus Tom. 1. *Scholior. in Canones pag. 491.* quod tum quisvis excommunicato, seu anathematizato communicans incurreret idem penitus Excommunicationis vinculum, quomodo nunc communicans in crimine. Illam vero Sac. XIII. non esse antiquiore plausibiliter coniecit Espenius ex eo, quod alibi in Jure Canonico non reperitur expressa, quam in Cap. fin. de Clerico Excom. Ministr. & cap. penult. de Sentent. Excom. ut inquit Gl. utriusque autem Capituli Auctor inscribitur Gregorius IX. qui hoc Sæculo sedit. Hanc vero Excommunicationem Sæculo XIII. forsitan inductam, à multis anais prope aboletam esse, notavit Morinus lib. 6. c. 35. N. 13. Quamvis vero recte dicatur, quatuor gradus penitentiae publicæ mox relatis vere fuisse Excommunicationes minores, eo quod in eis constituti non solum participatione passiva Sacramentorum, verum etiam variis precibus Fidelium & cum Fidelibus privarentur; nequaquam tamen erant Excommunicatio minor Jure Decretalium descripta; tum quod non incurrerentur ob participationem cum excommunicatis extra crimen, tum quod inferrentur solum per modum poenæ. Harum medicinalium seu Pœnitentialium Excommunicationum, uti & aliarum latissima differentia à moderna & veteri Excommunicatione majori ex-

penfa, ac reflexione facta, quod veteres tum Patres, tum Canones sæpissimè eas nomine *Excommunicationis absolute* appellent, facile quis intelliget, quantum roboris habeat commune Theologorum & Canonistarum axioma: *Excommunicatio simpliciter posita intelligenda est de Excommunicatione majori*; quamvis enim non negemus illud pro nova disciplina communiter valere, qui autem id ipsum omnibus Veterum Sententiis Canonibusque applicare voluerit, sæpe toto Cælo ab eorum sensu aberrabit. Ex quo iterum patet, quanti momenti in Theologia & Jure Canonico sit historica tractatio. Jam de nuda Excommunicatione majori.

17. Effectus præcipui Excommunicationis majoris sunt: 1. separatio à tota Ecclesia. 2. privatio omnium eorum, quod tanquam Ecclesie membro competit; & hinc 3. exclusio à Divinis Officiis. 4. à precibus Fidelium & omnium spiritualium charismatum Communione, ex ipsa Christi institutione, & Apostolorum doctrina promanant.

Christus enim illum, qui Ecclesiam non audierit, voluit esse sicut Ethnicum & Publicanum, Ethnicus vero omnibus enumeratis privati sunt. Et Apostolus Joannes ep. 2. *Si quis venerit ad vos & hanc doctrinam non adserit, nolite eum recipere in domum, nec Ave ei dixeritis; qui enim dicit ei Ave, communicat ejus operibus malignis.* Et hinc Excommunicatos à publicis precibus, Divinique Officiiis arect Apostolorum Canon 10. & alii tum Veteres, tum Recentiores plarimè, unde jam pridem motus fuit nomina Excommunicatorum è dyptichis Ecclesiarum eradere, eo quod habere nomen in dyptichis idem foret ac esse Ecclesie Communionem junctum. De quibus vide dicta Lib. 3. Tit. 30. N. 28. Et hinc tales antiquitus multo magis à functionibus Ecclesiasticis, atque à consecratione Beneficiorum similibus, utpote quæ non nisi

ex-

excellentiorebus Ecclesie membris competant, olim arcebantur, ut bene advertit Van-Espen, qui & subdit: Hinc multis Sæculis ignota fuit quæstio hodie à Scholasticis agitata, num Excommunicatus ipso jure & facto excidat suo Beneficio? & similes quæstiones.

18. Quamvis vero Christus citato loco Fidelibus cum Excommunicatis præter Communionem in Sacris *Civilem* non interdixerit; Apostoli tamen ad præcavendum omni meliori modo Fidelibus à contagione horum hominum eandem interdixerunt non quidem præcepto Divino, sed divinitus inspirato, sed pure Ecclesiastico.

Prima pars patet, quod Christus nos vitare voluerit Excommunicatos tanquam Ethnicos; certum autem est, cum suis Fidelibus Communionem *Civilem* cum Ethnicis nequaquam interdixisse, alioquin, ut bene advertit S. Paulus, debuissent de hoc mundo exisse, qui etiam ibi Communionem *Civilem* cum solo fratre excommunicato vetat, *Cum hujusmodi nec cibum sumere.*

Secunda pars patet tum ex loco Joannis N. præc. tum ex Pauli hoc N. relatis.

Tertiam vero, præter Catholicos DD. ipsa praxis Ecclesie innox referenda in apicem deducit.

19. Circa œconomiam de vitando Excommunicato tam à Christo, quam ab Apostolis præscriptam, varia variis temporibus in Ecclesia fuit disciplina.

Apostolos enim fratres tam in moribus, quam in fide perverse ambulantes Communionem tam Sacrorum, quam Civili vitandos præcepisse constat, tum ex verbis Pauli N. præcedenti, tum ex verbis Joannis N. 17. relatis; sed tam hæc, quam ipsa verba Christi præcipere videntur, ut talis vitetur eo ipso, quod talia agat, etiam ab Ecclesia necdum fuerit excommunicatus Excommunicatione majori, seu anathematizatus, quod

fuit Fidelibus, tam in cœtum congregatis, quam singularibus dare facultatem similes excommunicandi ea Excommunicationis specie, de qua egimus supra N. 13. & aperte elucet tum ex relatis auctoritatibus, tum ex facto Joannis erga Cerinthum, & S. Polycarpi erga Marcionem, de quibus hoc lib. tit. 7. N. 14. & N. 15. videturque fuisse communis praxis primitive Ecclesie, utpote Legem Christi & Apostolorum cordi habentis, id quod etiam testatur ipsa species Excommunicationis cit. N. 13. relata. Cum vero ideam Apostolus 1. ad Corinth. 5. homines ejusmodi jubeat ab Ecclesia congregata tradi Sathanæ, hoc est, conciliariter Excommunicari, certum est, quod Christiani post eum solemnem actum, similem aut incestuosum, aut idololatram, hoc est, in moribus, vel fide enormiter errantem, ac propterea solemniter excommunicatum; multo magis tam Communionem Sacrorum quam Civili vitaverint, quin ad robur Divinis Apostolicisque præceptis debitum conciliandum ita communicantes fuisse eandem Excommunicatione innodatos, ex Lupo vidimus N. 16. qui rigor ipso teste circa 9. & 10. Sæculum ita fuit extensus, ut propterea editis decretis quantum ad *Civilem* Communicationem, remitti debuerit à Romanis Pontificibus; relatis namque Litteris Innocentii III. ad Cruce signatos recte insert: *Et hinc licet Catholicos Gallie, Anglie, Germanie, ac Belgii incolis cum habitantibus illibet Hæreticis posse libere in Civilibus tractari.* Quæ vitatio tandem Sæculo XV. ob urgentes causas etiam quoad Communionem in Sacris restricta fuit ad solos Excommunicatos, expressè & specialiter à Judice publicato & denunciato, exceptis notoriis percussoribus Clericorum, quemadmodum habetur in Extrav. Martini V. *Ad vitanda*; quæ equidem non habetur in Concilio Constantiensi, vel alibi, præterquam apud S. Antoninum;

lib

sub eius tamen nomine hodie communiter est recepta. Ex hac ergo Ecclesie praxi optime deducitur, præceptum Apostolicum de vitandis Excommunicationis quantum ad Civile commercium esse pure Ecclesiasticum, & pro Ecclesie necessitatibus variabile; nec Christum ita vetasse Communionem cum iisdem in Sacris, ut illa ex necessitate, & ad majora mala vitanda tolerari non possit.

20. Cum Excommunicatio major, spectata sublimitate honorum, quibus Excommunicatum privatur, sit pena gravissima, morti temporali à Patribus comparata, imò prælata, ea non est ferenda sine gravi causa.

Hoc primo docuit Apostolus, dum priusquam inceleuosum Corinthium Sathanæ traderet, criminis atrocitatem exaggerat, dicens: *Auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter Gentes.* Secundo id implicite sentiunt Patres; dum Excommunicationem penam gravissimam nominant, & cum aliis aperte edicit Synodus Arvern. apud Grat. 11. q. 3. c. 42. *Nullus Sacerdotum quemquam reſta fidei hominem pro parvis & levis causis à Communione suspendat.* His consentit Concilium Trid. Sess. 25. c. 3. & communis sensus Doctorum. Cuius ergo quedam antiqua Concilia leguntur quosdam excommunicasse ob levia peccata, de Excommunicatione larga, seu medicinali intelligenda sunt, quæ etiam imponi solebat peccatis occultis per penitentiam publicam, ut supra vidimus. Nemo autem legitur illis sæculis ob peccatum occultum, seu soli Confessario notum fuisse Excommunicatione mortali percussus. Quin id aperte vetat Synodus 7. Carth. c. 6.

21. Ex eadem causa Excommunicatio major non est infligenda ob peccatum etiam grave, nisi adjunctam habeat etiam inobedientiam, seu, ut nunc loquimur, non est ferenda nisi in contumaces.

Hanc fuisse Veterum omnium persuasionem, quam novissime fovit Concilium Trid. patet primo, quod Patres antiqui & Concilia triana monitionem præmitti voluerint Sententiæ Excommunicationis. Sic Synodus œcumenica Ephesina ter monuit Nestorium, Chalcedonensis Dioscorum, & æqueam in ipsos Excommunicationis sententia lata fuisse. Patres autem hanc disciplinam non quasi novam fanciunt, sed à Patribus acceptam supponunt: qui eam non aliunde, quam ex ipsa declaratione Christi Matth. 18. hauserunt, ubi tum primum vult fratrem perverse ambulante ab unione rescindi, si Ecclesiam non audierit. Unde Concilium Rothomagensis statuit, ut *decimas solvere nolentes secundum Domini nostri præceptum admonentur semel & secundo & tertio, qui si non emendaverint, anathematis vinculo feriantur.* Hinc nec Jure novo seu Decretalium ab hac disciplina recessum est, ut patet ex Cap. 9. de Sent. Excom. quod cum nihilominus in præsentia casu permittat unam monitionem pro tribus valere, & hac potestate Judices non sat circumspicte uterentur, quin non raro sine omni monitione, & levi etiam ex causa ad Excommunicationem proflerent, Synodus Trid. volens Canoniceam Disciplinam reducere, quantum temporis dicitur patiebatur, Sess. 25. c. 3. de Res. statuit: *Ut Juxta ad Excommunicationem non procedat, nisi delicti qualitas, præcedente bina saltem monitione, etiam per editum, id possulet.* Et hæc quidem de Excommunicatione, quam vocamus ferendæ sententiæ, salva, & apud omnes in confesso sunt. Sed illico etiam argumentum difficile contra justitiam æquitatemque Excommunicationis latæ sententiæ suppeditant, utpote in qua processus à Christo præscriptus per iteratas monitiones, atque à tota retro Ecclesia observatus, ac ab ipso Tridentino inculcatus omnino desiderari videtur, quin

quin & ipsa contumacia. Et quidem in Excommunicatione sententiæ latæ ipsas binas vel trinas monitiones desiderare nemo ne quidem potest negare. Unde ad eas justificandas necessario confugere oportet ad sufficientem contumaciam & rebellionem in eo deprehendam, qui tale crimen committit, cui annexa est Excommunicatio latæ sententiæ. Quidam equidem illum in eo collocant, quod talis legi prohibenti sub pena Excommunicationis latæ sententiæ incurrendæ non obediat. Sed præterquam quod in tali trina desiciat monitio omnibus retro sæculis ante exortam hanc Excommunicationis speciem & præscripta & usurpata, talibus pius & doctus Gerson objicit casum, quo quis laborat ignorantia, quamvis culpabilis, & labatur non ex contemptu legis, sed ex infirmitate aut vitiosa passione, & subdit: *Videant Juriste & Judices, an talis possit dici Excommunicatus ipsa facto; unde & ex alio latere nodum hunc Gordium solvere aggreditur, cum Magistro suo contendens: Eas Excommunicationes tantummodo operari, ut absque processu alio, aut nova constitutione possit Juxta, statim probato facto vel confessato, ferre Juris sententiam & eandem publicare; non sic ubi Canonæ essent ferendæ sententiæ, quoniam monitiones & processus secundum terminos Juris præquirentur multiplices.* At hoc videtur idem dicere, ac Excommunicationem latæ sententiæ non incurri ante sententiam Judicis, cujus contrarium hodie omnes persuasum habemus. Alii Canonistæ non infimi subfellii, quamvis quid sentiant circa sententiam Gersonis dissimulent, in illam tamen inclinare videntur, dum probant per 10. facile sæcula ignotam fuisse hanc speciem Excommunicationis, ita ut in Canonibus paulo antiquioribus nunquam legatur illa verba, quæ juxta DD. Excommunicationem latæ sententiæ exprimitur, v.g. *Sit ipso facto Excommunicatus.* Quin

Tom. II.

neque Sæculo XII. in usu fuisse probant ex decreto Gratiani, in quo in solo Canone *Si quis suadente* 7. q. 4. de percussore Clerici dicitur, ut anathemati subjaceat; quod tamen verbum si debite expendatur, videtur potius Excommunicationem ferendam, quam latæ sententiæ exprimere. Et hinc primo sequenti Sæculo XIII. hæc Excommunicationes ortum videntur habuisse ac progressum, & quidem teste Navarro in Man. c. 27. N. 49. ad annum usque 1398. quo promulgatus est sextus Decretalium, vix irvinebantur 36. casus hujus Excommunicationis, qui in pauciores quam 26. redigi possent; per solum autem sextum Decret. induci sunt 32. -- & per solos Clementinas 50. Postea per Bullam Cœne, per Extravagantes impressas, per Constitutiones Synodales & Provinciales, per Visitationes & Reservationes Sæcularium & Religiosorum innumeræ. Hæc Navarrus; qui & monet, quod videtur valde utilis, imò & necessaria limitatio eorum, aliqua saltem, quoad forum conscientie. Ultræius progressus Golschalvus Rosemundus Professor Lovaniensis, in suo Confessionali asserere audent, expediens esse, ut omnes cassarentur pro universali Ecclesia. Sed recte ait Espenius: Quid attentis temporum & locorum circumstantiis hæc in parte conveniat, judicandum est ab Episcopis, ac præsertim Summo Pontifice, penes quos est exercitium & Potestas Clavium, ut eis ad edificationem Ecclesie, & Populi sibi committi utantur. Certe Romani Pontifices judicant & recte judicant, posse eas circumstantias occurrere, in quibus ad præcavenda atrocita mala opus sit malitiosos homines Excommunicatione ipsa facto incurrenda deterere & continere: igitur in hoc casu tanquam Pastores Ecclesie universales (& ita respective de Episcopis & aliis Judicibus discurrendum) possunt ea, quæ possibilis est, efficacitate iisdem obviare, neglectis etiam

Eccc

etiam

etiam iis, quæ antehac in usu erant. Hoc autem verificato, Excommunicationes late sententiæ absolute iustificatae sunt, & solum restat quærendum, an semper ex sat gravibus causis tales Excommunicationes late sint? & de hoc libere licuit sentire Navarro mox relato.

22. Præcisè Ecclesiæ Sæculis nulla specialis formula ritusque observabatur in ferenda sententiâ Excommunicationis.

Nulla enim per octo vel novem Sæcula in Ecclesiasticis monumentis similis formulæ ritusque occurrit mentio; Consuetudines enim Apostolorum, quæ esse apocrypha, antiquissimæ nihilominus sunt, in describendo acta Excommunicationis diligentem discussionem causæ equidem desiderant; at de simili forma ritus ne verbum habent, lib. 2. c. 31. & 8.

23. Cum vero labentibus Sæculis multiplicarentur Excommunicationes, ipsique Iudices non eam moderationem, & circumspeditionem in iis ferendis adhibere viderentur, quam huiusmodi poenitentiam infligendo requirebat, inciperentque Laicis, præsertim potentioribus, vilescere; ad conciliandum ipsis debitam auctoritatem & reverentiam circa Sæculum IX. vel X. adhiberi ceperunt certa formulæ, & solemnique ritus introduci.

Formula Ritusque Excommunicationis in Pontificali Romano ita describitur: Quando anathema, id est, solemnè Excommunicatio pro gravioribus culpis ferri debet, Pontifex paratus amictu, stola, piviali violaceo, mitra simplici, assistentibus sibi 12. Presbyteris superpelliceis indutis, & tam ipso quam Presbyteris candelas ardentes in manibus tenentibus, sedet super salsistorium ante Altare majus, aut alio loco publico, ubi magis sibi placebit, & ita pronuntiat & profert anathema. Advertit Van-Espen, ante Synodum Lemovicensem An. 1031. in qua Sess. 1. dicitur: Sicut hæc lucerna

extinguuntur in oculis vestris, ita gaudium eorum (Excommunicatorum) extinguatur in conspectu SS. Angelorum, nisi ante mortem ad satisfactionem venerint: quo testimonio circa ritum extinguendi candelas in Excommunicatione vetustius se non invenisse testatur Lupas; eisdem jam Sæculi X. initio tanquam rei usitatae mentionem facere Reginsonem lib. 2. de Discipi. Ecl. c. 417. ubi referens formulam Excommunicationis ait: Sicut hæc lucerna extinguuntur in oculis vestris, ita gaudium eorum extinguatur in conspectu SS. Angelorum, nisi ante mortem ad satisfactionem venerint. Ad eandem auctoritatem iustæ Excommunicationi conciliandam iisdem & labentibus Sæculis implorabatur etiam brachium Sæculare, de quo videatur Du Cange in Glossario. Eundem in finem adhibebantur terribiles execrationes, quarum una in Pontif. Rom. ita sonat: Et damnatum cum diabolo & angelis ejus, & omnibus reprobis in ignem æternum damnatum, donec à laqueis diaboli respiscat, &c. Quin imo per annum inforsescens in Excommunicatione aliove Censuris jure Decretalium, quæ renovat Synodus Tridentina Sess. 23. c. 3. de Ref. habetur de Hæresi suspectus, atque etiam ita contra eundem procedi potest. Quod tamen hodie juxta suum rigorem non observatur, nisi in Provinciis, ubi Tribunal Inquisitionis est stabilimum, uti monet Fleury in Inst. Juris Ecl. p. 3. c. 23. in fine. Porro quod in eodem Pontificali injungatur, ut prebato anathemate sive Excommunicatione, epistola Presbyteris per Parochias, & etiam vicinis Episcopis mittatur, continens nomen Excommunicati & Excommunicationis causam, ne quis per ignorantiam ulterius illi communit, ritus est admodum antiquus, & ex Araditione Apostolica ad nos transmissus; ejus enim exemplum habemus jam Sæculo II. in Marcione, cui Clerus Romanus communicare noluit sine

con-

consensu sui Episcopi, ut refert Baronius ex Epiph. ad An. 156. hancque disciplinam non introduxit, sed renovavit Sæculo IV. Synodus Nicæna Canone 5. eamque Sæculo X. viguisse post relatum Excommunicationis formulam, de qua supra, testatur Regino Abbas Prumiensis.

24. Interdictum, in quantum est altera species Censuræ, ab Excommunicatione & Suspensione distincta, definiti solet, quod sit Censura Ecclesiastica prohibens usum quarundam rerum divinarum, ut Fidelibus communem, quatenus talis est.

Hæc definitio iis est accommodata, quæ à Recentioribus Canonistis & Theologis Scholasticis circa hanc speciem Censuræ recepta reperiebantur. Nec enim in pristinis Canonibus & Authoribus hæc præcisæ & determinatas differentias facile reperies, inquit Van-Espen: dividitur autem in Locale, quod directe fertur in locum, Personale, quod directe dirigitur in Personam, Mixtum, quod directe & in Personam & in locum vibratur. Porro & Personale & Locale vel est generale, dum Interdictio subjicitur locus, cui plura alia loca subiecta sunt; vel particulare, dum particularis locus eodem afficitur. Personale vero generale est, quo aliqua Communitas qua talis, particulare item, quo unus vel plures homines interdicuntur. De quibus vide Scholasticos.

25. Sæculo VI. antiquiora esse Interdicta generalia, nullo authentico testimonio demonstrari potest.

Id enim non evincit testimonium S. Basilii, qui epistola 244 de suscipiendis raptorem Virginis ait: Villa vero, qua raptorem susceperit cum rapta, nec reddiderit, profus suspensa sit à precibus, & orationum communione; ex contextu enim patet S. Patrem hic non loqui de villa, prout locum quendam significat, sed de familia, quæ raptorem susceperit: hancque non Interdicto proprie dicto sub-

jecit, sed in poenitentiam à communione excludendam præcipit, quæ erat species quædam Excommunicationis medicinalis, de qua supra: & ita etiam sentit S. Aug. ep. ad Bonifacium relatus 17. q. 4. c. 8. si tamen revera est ejus epistola.

26. Interdicta ergo generalia Sæculo VI. solum nota fuerunt; raris tamen eorum usus fuit.

Nota fuisse hoc Sæculo constat ex Gregorio Turonensi in Histor. Francorum c. 31. ubi narrat, quod cum S. Prætextatus Episcopus Rothomagensis in Ecclesia ipso die Paschatis Divina Officia peragere fuisset truncatus: Cædowaldus Episcopus epistolâ per omnes Sacerdotes direxit, & accepto consilio, Ecclesiam Rothomagensis clausit, ut in his Populus solemnia divina non spectaret, donec indagatio communi reperiretur hujus Auctoris sceleris. Hoc porro fuisse verum Interdictum generale, nemo prudenter dubitare potest.

Rara vero hoc & aliquot Sæculis frequentibus fuisse hæc Interdicta, nec omnino ad normam modernorum exacta, inde liquere videtur, quod Sæculo XI. vocentur nova adhuc, aliterque fuerint adornata, ut jam videbimus.

27. Interdicta ergo, præsertim generalia, Sæculo X. & XI. frequentari ceperunt.

Causam hujus frequentationis non pauci Eruditi existimant avaritiam illorum Principum, qui sub Carolo M. ejusque aliquot Successoribus deputati Provinciarum Gubernatores, illarum regimen usurpare auli sunt; ut enim horum contumaciam frangerent Episcopi, Generali Provinciarum aut Civitatum Interdicto uti ceperunt, ut Populus tædio affectus etiam ipsum Principem ad obedientiam quodammodo adigeret. Sed horum Interdictorum illustrior forma occurrit Sæculo XI. adolescentia in Concilio Lemovicensi An. 1031. celebrato; in hac enim

Eecce 2

Syno-

Synodo, ut communis contumelia Principum ac Magistratum Sacularium frangeretur, Olericus Abbas Patribus suggestit: 1. Ut omnibus Lemovicensibus in tota Diocesi denegetur Ecclesiastica Sepultura, infantibus, pauperibus, & aliis quibusdam exceptis. 2. Ut Divinum Officium in omnibus Ecclesiis latenter celebretur, sed Baptismus concedatur. 3. Ut Penitentia & Viaticum in articulo mortis solum tribuatur. 4. Ut nemo tempore Interdicti uxorem ducat, nemo alteri oculum det, nemo Clericorum aut Laicorum, vel habitantium, vel transeuntium in toto Lemovicinio carnem comedat, neque alios cibos, quam illos, quibus in Quadragesima vesci licitum est. 5. Ut nemo Laicorum & Clericorum tondeatur, nemo radatur, quousque districti Principes, & capita Populorum per omnia Sancto obediant Concilio. Hanc suggestionem ad praxim fuisse deductam à Patribus Lemovicensibus indicat Ademarus Engolismensis, circa idem tempus scribens: qui & hanc praxim vocat observantiam novam, quod satis indicat morem interdicensi solemniter Ecclesiis, &c. prius vel admodum rarum, vel in quibusdam Ecclesiis necdum usurpatum fuisse: unde & eodem Saeculo Ivo Carnotensis ep. 94. vocat Interdictum remedium insolitum, ob suam nimirum novitatem. Addit vero Van-Espen: Hoc quoque Indubitatum est, labentibus Saeculis usum Interdictorum praesertim Generalium, mirum in modum fuisse extensum; deoque Pontifices & Episcopos frequentissime usos esse, ut Principes & Magistratus, qui particulares Excommunicationes in suas Personas latas contemnebant, ad obedientiam & restitutionem adigerent, atque ipsis Excommunicationibus vim & efficaciam adderent. Quod, meo quidem videri, factum est ad Saeculi XI. finem, quo luctuosa diffidia inter Gregorium VII. & Henricum IV. occasione invasurarum coepere; continua-

tum vero Saeculo XII. inter Gregorium Successores & Henricum V. Henrici IV. Filium, de quo vide Libri 1. Titulum VIII. ac postea ad hujus Saeculi finem, ac ipso Saeculo XIII. occasione diffidorum inter Alexandrum III. & Fridericum Anobabum, unde prodierunt crevtae factiones Guelforum & Gibellinorum in Italia, quarum una Pontifici, altera Imperatori adhaesit: & hinc plures Civitates Interdictis subiciebantur, ut ad frugem debitamque Romano Pontifici obedientiam eorum terrore revocarentur: quam in rem ea tempestate plurimum contulit S. Pater Philippus Benitus Ordinis nostri V. Generalis, de quo ad 23. Augusti ita habet Breviarium Romanum: Ipse vero plurimas Italiae Urbes concursans, gliscentes in eis Civium discordias composuit, multaque ad Romani Pontificis obedientiam revocavit.

28. Rigor ille, quo ceperunt frequentari Interdicta, Saeculo XII. & sequentibus varie mitigatus fuit à Romanis Pontificibus.

Hanc mitigationem videre licet in cap. 11. de Sponsal. quod est Alexandri III. c. 43. de Sent. Excom. quod est Innocentii III. c. 57. eodem, quod est Gregorii IX. & cap. Alma Mater eodem in 6. quod est Bonifacii VIII. ubi & rationem hujus relaxationis, & mitigationis praemisit, dicens: Quia vero ex distinctione hujusmodi statutorum excessit indevotio Populi, pullulant haereses, & infinita pericula animarum insurgunt, ac Ecclesiis sine culpa rarum debita obsequia subtrahuntur. Et hinc vult, non tantum infirmos, sed etiam sanos tempore Interdicti ad penitentiam admitti: praeterea ut Divina ubique celebrentur januis clausis, exclusis solum Interdictis; quos tamen in Festis Natalis Domini, Paschae, Pentecostes, & Assumptionis vult interesse iisdem Officiis Divinis, quae tunc vult januis apertis, & solemniter celebrari. Postea districte vetat Ordina-

riis, ne Interdictum ferre praesumant in quacunque causa pecuniaria. Similes limitationes postea factae sunt Saeculo XIV. in Concilio Basileensi Sess. 20. & Saeculo XVI. in Concordatis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem Tit. 8. Concilii limitationes insertae sunt Pragmaticae Sanctioni & Concordatis Galliae sub Tit. de Interdictis non leviter ponendis: in quem textum merito notat Glossographus hujus Sanctionis, non sine magna causa & maturitate esse procedendum ad Interdictum generale, ne facile infiniti inculpabiles propter delictum paucorum à Sacramentis interdicti censeantur.

29. Inter species Censurae hodie numeratur Sensus.

Eam enim inter Censuras reposuit Innocentius III. in c. 20. de Verb. Sig. tanquam distinctam ab Excommunicatione & Interdicto. Definatur autem communiter Sensus, prout est Censura distincta à reliquis, Censura Ecclesiastica, qua Clericus ob culpam suam prohibetur ab executione Potestatis Ecclesiasticae, quam habet ratione Officii aut Beneficii Ecclesiastici, vel in totum, vel pro parte, vel ad tempus, vel in perpetuum: quae definitio, quemadmodum & illa Excommunicationis & Interdicti, denuo accomodata est illis, quae à Canonistis & Theologis recentioribus communiter de hac Censura traduntur. In antiquis enim Canonibus de hac Suspensione tanquam poena Clericis pro modo culpae infligenda agitur, neque ut Censura ab aliis distincta consideratur. Frequens vero Clericorum poena apud Veteres fuit interdictio sacrarum functionum; cum tamen usque ad Saeculum IX. nulli speciales Tituli Beneficiorum essent erecti, sed Clerici viverent ex communi Ecclesiae Gazophylacio, ut late deduximus Lib. 3. Tit. 5. etiam ignota erat antiquis illa moderna distinctio Suspensionis in Suspensionem ab Officio & Beneficio; cum

enim tum Clerici non acciperent suas sportulas, nisi ob praestitum suum Officium, suspensus ab Officio suspensus quoque fuit à perceptione sportulae, seu Beneficio.

30. Cum olim is, qui ab uno Episcopo erat excommunicatus, ab omnibus haberetur pro tali; ad instar regulae jam tum habebatur, Censuram ab homine latam esse tollendam ab eo, à quo lata fuit.

Ab uno Episcopo excommunicatum ab omnibus pro tali habitum fuisse, vidimus supra: ubi pariter advertimus, quod quamdiu viguit penitentia publica, unus & idem eodemque actu absolverit à Censuris, & à peccatis.

31. Ad Ordinarium ergo primis Ecclesiae Saeculis sicut pertinebat Censuram ferre, ita & ab illa absolvere; si tamen is, in quem Censura lata fuit, iudicasset eam injustam, vel Episcopus eam tollere nolisset, hujus rei discussio pertinebat ad Synodum Provinciale[m] quotannis celebrandam.

Prior propositio pars ex dictis pariter in aprico est.

Secundam vero exhibet Synodus Nicæna Can. 5. dicens: De his, qui Communionem privantur seu ex Clero, seu ex Laico ordine ab Episcopis, per unamquamque Provinciam sententia regularis obtineat, ut hi qui abiciantur, non recipiantur ab aliis. Requiritur autem, ne pusillanimitate, aut contentione, aut alio quolibet Episcopi vitio videantur à Congregatione seclusi. Ut hoc ergo decentius inquiratur, bene placuit annis singulis per quemcumque Provinciam bis in anno Concilia celebrari; ut, communiter omnibus simul Episcopis Provinciae congregatis, discutiantur hujusmodi quaestiones, & sic qui suo peccaverint evidenter Episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus asimentur, usquequo vel in communi vel Episcopo placeat humaniorem pro talibus ferre sententiam.

32. Hac dispositione Synodus Nicæna supponit, excommunicationem latam ab Episcopis à nullo nisi à Synodo posse infirmari, neque ab hujus judicio ulterius appellandum esse.

Hanc mentem esse Canonis multis probant, magnoque studio & ferventi animo sustinuerunt Episcopi Africani, in Causa Apiarii Presbyteri à suo Episcopo depositi, & à Zosimo R. Pontifice in Communionem recepti, ut testatur Christianus Lupus *tit. de Apell. c. 12.* & nos advertimus lib. 1. tit. 2. N. 111. & sequentibus lib. 2. N. 57. &c. hinc Canon 125. Codicis Africani ait: *Item placuit, ut Presbyteri, Diaconi, vel ceteri inferiores Clerici in causis, quas habuerint, si de iudiciis Episcoporum suorum quasi fuerint, vicini Episcopi eos audiant, & inter eos, quidquid est, hincant, adhibiti ab eis ex consensu suorum Episcoporum. Quod si & ab eis provocandum putaverint, non provocent nisi ad Africanam Concilia, vel ad Primate Provinciarum suarum. Ad transmarina autem qui putaverit appellandum, à nullo intra Africanam in Communionem suscipiatur.* Gratianus quidem relato hoc Canone 2. q. 6. c. 35. addit hanc clausulam, *Nisi forte Romanam Sedem appellaverit: At ex propria penu & inepte, quasi Africani trans mare appellantes alio quam ad Romanum Pontificem appellare consueverint, uti notat Binius ad Can. 2. Concilii Milevit. II. explodens ineptam hanc Gratiani exceptionem: qui ignorans primitivam disciplinam Canonis lapsus ad sui temporis disciplinam detorquet, uti & nos advertimus lib. 2. §. 7. ad quem in hac appellationum materia Lectorem remittimus.*

33. Circa Sæculum IX. invalescere cepit disciplina, ut si Ordinarius à Censuris absolvere nollet, posset recursus fieri ad Metropolitanum, ab hoc ad Primate, aut Romanum Pontificem, quæ disciplina in hodiernum diem obtinet.

Hanc propositionem illustrabit mox cit. §. 7. lib. 2. in eo siquidem vidimus, occasione epistolarum, quas Pseudo-Hidorus Romanis Pontificibus supplicavit, appellationes ad Romanam Sedem frequentari cepisse; altera etiam causa fuit, quod ab hoc Sæculo Synodi Provinciales rarius celebrarentur. Et hæc de Censuris ab homine latis.

34. Inter Absolutiones à Censuris latis à jure, seu late sententia, specialis illa est, quæ dicitur ad cautelam.

Hæc præmitti solet à Confessariis ante Sacramentalem Absolutionem; item in Rescriptis, Bullis, & Privilegiis Apostolicis in ordine ad effectum intentum consequendum; interdum etiam conceditur ad petitionem Partis, cum nimirum dubitatur, an Excommunicationem incurserit, vel Excommunicatio injusta sit, &c. quibus casibus omnino non solvitur Excommunicatio, sed tantum quoad certum effectum, aut durante impedimento: quo sublato Excommunicatus rursum in Excommunicationem reincidit, teneturque Absolutionem ab Excommunicatione petere, ideoque hæc Absolutio dicitur cum *reincidentia* vel *ad reincidendum*. Ejus mentio fit in cap. 9. de Except. He Absolutiones ad cautelam usque ad Sæculum IX. vel X. quando Excommunicationes frequentiores esse ceperunt, ignota fuisse videntur, inquit Van-Espen: notaque Cajacius ad cap. 1. de Jud. Patribus olim solemne fuisse, ne quis Excommunicatus absolveretur ante discussam finitamque Excommunicationis causam: qui & ibi observat, Raymundum immutasse verba Canonis Africani à se in dicto cap. 1. relati, ut eum ad sui temporis disciplinam inlitteret, addendo hanc clausulam, *donec satisfactioe præmissa fuerit absolutus*, quæ desumpta est ex c. 23. de V. in quo respondet Innoc. III. quod Excommunicatus ob contumaciam absolvendus sit statim atque satisfecerit, etiam si

si criminalis causa nondum peracta fuerit; cum tamen in Canone Africano habeatur, *donec causa ejus qualem potuerit terminum sumat*, ut etiam observant Romani Correctores ad cit. c. 1. Patribusque Africanis disciplina, quæ tempore Raymundi invaluerat, ut Excommunicatus ob contumaciam absolvetur data cautione iudicio filii, prorsus ignota fuerit. De tempore, quo forum absolventi à Censuris distingui cepit à foro penitentiali, vide supra; de reservatione vero Censurarum ibi.

35. Ritus absolventi defunctos à Censuris, quibus inmodati ex hac vita decellerunt, antiquissimus est in Ecclesia tum Latina, tum Græca.

Quantum ad Latine Ecclesiam S. Gregorius ad initium Sæculi VII. Iulium Monachum proprietatis vitio damnatum, atque à reliquorum consortio Sancti Viri præcepto ejectum, Missis pro eo celebratis, & absolutione impensa, Fidelium Communioni restituit, ut ipse testatur lib. 4. Dial. c. 55. & ante ipsum S. Benedictus duas Mortales, propter morum petulantiam & linguæ procacitatem, ab Ecclesia Sacrificii tempore egredi vitas, quod cum inter vivos degerent, Excommunicationis gladio percussæ fuerant, oblatione pro eis facta, in Communionem recipi voluit. Et hæc disciplina sancta est post hæc in Jure Canonico cap. *A Nobis* hoc tit. de ea vide plura apud Albalpiniæ lib. 1. observ. c. 11.

Quantum ad Ecclesiam Græcam Euthologium Græcorum R. P. Goarii pag. 545. orationes mortuo indulgentiam omnium *Interditi*, & *Excommunicationi* largientes à Pontifice, vel eo absente à Patre Spirituali, id est, à Confessore recitandas exhibet, ubi Rubrica habet: *Sciendum, presentes orationes in Offertorio hoc pacto solere legi. Cum devotione & cordis compunctione legunt ear omnes concelebraturi Sacerdotes. In magno ve-*

ro introitu procedentibus extra cancellos cum sacrorum donorum apparatu Sacerdotibus, & circa monumentum vel corpus consistentibus, Pontifex genibus flexis & clara voce cum lacrymis & cordis dolore eas profert. Illis autem terminatis exurgens pro scribis sacra dona suscipit. Id apud Græcos notabile adnotat Goarius p. 548. inquit, quod si quæ post mortem in terram non soluta corpora pereant, hæc vel Sanctorum Reliquias, vel perditorum hominum, vel Excommunicatorum horrenda cadavera opinantur. Reliquias quidem Sacras, si suavem exhalent odorem, aliqua decoris luce præfulgeant, nec quidquam horros præmonstrant: abominanda sequegatorum cadavera, si, ut ipsi ajunt, ad tympani morem turgentia, nigra, deformia appareant. Nec iudicis tallantur. Longa enim apud eos competunt est experientia, Excommunicati casuslibet corpus post mortem non putrescere: pluresque reperi de auditu, & visu testes, cadavera hujusmodi incorrupta in terram suam absolutione accepta sub omnium oculis, mox ut ligone à Pontifice percussa fuerant, redacta fuisse affirmantes. Id nec Latini Græcorum abusus, errores, & apocrypha alioqui subfannare soliti, ubi inter eos habitant, falsitatis argunt: imo ut tolerat in eis Ecclesiasticæ Potestatis argumentum suscipiunt. Illud etiam Excommunicationis à Pontifice late verba comminantur, eamque penam virtute à Deo mutata se insingere liquido declarant: ut quamdiu nimirum maledictionis vinculo quipiam irretitur, tamdiu corpus ejus iadissolutum perferet. Hujusmodi sententiæ ex autographo penes Illustriss. & Reverendiss. D. Episcopum Vabrensem reperendo, mihi quæ perhumane exhibitæ, desumptum exemplar subiecio.

✠

Cyrillus Dei gratia Papa, & Patriarcha
Metropolis Alexandria, & univer-
salis Throni Custos.

Sacerime Nauplii & Argo Metropo-
lita, venerande in Sancto Spiritu dile-
cte Frater, & Commisiter, gratia tibi
& pax à Deo. Præsentibus litteris de-
claramus, ut quicumque sunt filii Christi-
iani, qui commovent, & consulunt
Uxori Stanislai, filii Christophori de-
functi, ut irriter conventa, & palli-
scripta, que cum Mariti sui Fratribus
constante & Damasceno firmavit, & ut
que ab eis accepit, inficietur: sive Viri
sint, sive Mulieres, à Deo Omnipotente
sint excommunicati, maledicti, & incondo-
nati, & post mortem inconsumpti, &
indissoluti, in presenti Sæculo, & in
futuro, & tympani more turgidi, quon-
que à dandis scandalis desistant, & palli-
scripta suum robur, & stabilitatem
habere permittant, & ipsa suis conven-
tionibus firmet fidem, nec immuet, aut
irriter scripta & accepta sub pena in-
dissolvenda, & æterna Excommunicatio-
nis, & ab Ecclesia segregationis. Quot-
quot vero in hoc negotio testes reperiuntur,
nisi absque Personarum acceptione
testimonium perhibeant, ubique ad
iudicium evocabuntur, excommunicati
sint & incondonati. Gratia vero Dei tibi
sit.

Nec deest exemplum effectus maledicti
hujusmodi in Ecclesia Latina firmans fi-
dem. Corpus enim Petri de Luna Pseudo-
Papæ, Benedicti XIII. quondam vocati,
Peninsule quidem vita functi, Egluceam
tamen Aragoniæ oppidum postea trans-
lati, & intra arcem loco profano repo-
siti, usque hodie incorruptum omnino
perseverat, ita narrante Ciaconio in ejus
vita; eo quod à Concilio Constantien-
si Excommunicationis fulmine ictus, ut
Ecclesiæ, & Pontifici legitime electo re-

bellis, nullum cum utroque reconcilia-
tionis in morte dare voluerit argumen-
tum. Refert etiam Petrus Maffei Histor.
Indicæ lib. 5. Anno 1509. sub Albuquerque
India Prorege, Militem navalis tur-
bæ socium exspirasse, qui in mare pro-
jectus ingentem terrorem omnibus attu-
lit: nocta quippe infra sentinam pulsus
frequens exaudiri cepit, quem ad stre-
pitum cum arrepta scala vigiles descen-
dissent, implexum carinæ sub ipso ga-
bernaulo defuncti militis corpus offen-
dunt. Re ad Navarchum delata dubium
non fuit, quin cadaver translatum in
litus humo contegeriat: quo facta pos-
tridie super ipsum sepulcrum rursus in-
humatus apparuit. Ea re attoniti cuncti,
at Franciscus quidam Monachus sagaci
conjectura suspicatus est, hominem ali-
quo interditi vel anathematis vinculo
constrictum à vita excessisse, atque ita
in terram egressus Sanctissimi Viri Be-
nedicti Abbatis exemplo à Pontificia for-
mula conceptis verbis animam demortui
rite expiavit, unde reddita pace mor-
tuo, eo mysterio vaga ossa tandem in
suo tumulo quiescere. Inter familiaria au-
tem hujusmodi plura exempla, quibus
abundant Græci, celeberrimum est illud,
quod Mehemet secundi, qui Regiam
Constantinam Urbem, & Imperium ex-
pugnavit, tempore contigit. Is cum ex-
ternarum Gentium mores, & Religio-
nem agnoscendi, præter Turcarum, mo-
rem esset cupidissimus, de non consump-
tis Græcorum Excommunicatorum cada-
veribus accepta notitia, nunciavit Pa-
triarchæ, ut quæreret hominem Com-
munionem Ecclesiæ exterminatam, ante
longum tempus vita defunctum, in quo
narrati miraculi probaret veritatem. Pa-
triarcha Tyranni imperio & rei difficul-
tate territus, à Senioribus Clericis mo-
nitus est, corpus vidæ ejusdem à Sa-
cerdote relicte, forma quidem suo tem-
pore conspicuæ, propter manifestam au-
tem vitæ libidinem à Gennadio Præde-
cesso-

ressore à sacro piorum grege eliminata
incorruptum adhuc jacere, ut quæ pa-
ternorum monitorum impatiens Patriarcham
ipsum nefandi secum habuit com-
mercii crimine infamasse non fuisset ve-
rita. Re à tyranno accepta, tetro cada-
ver in morem tympani inflato, in Ec-
clesiam Pammacaritæ virginis elato, &
in arca sigillis Regiis munita incluso Pa-
triarcha benedictionem impertitur, litte-
rasque absolutionis illius, quas ipse ma-
nu sua conscriperat, recitat. Rem di-
ctu miram, compages corporis tunc in-
vicem separari in medio arce ita mani-
feste, ut astantes audirent strepitum,
ossaque omnia carne in cinerem soluta
denudari ceperunt, & referata à Mini-
stris Regiæ arca, sola disjuncta, palce-
rez mollæ intermixta ab omnibus fue-
rit visa. Quo nuntio à Mehemet Prin-
cipe accepto, Satrapam nomine suo di-
ctum, Americæ filium, qui cum de
miraculo moneretur, laudato psalm Fi-
dei nostræ cultu, chariorem deinceps ha-
bit, quo suggerente didicerat, quem
Antilitas, & sacerdotes Græci sacro Ec-
clesiæ Cœtu prohibuerint, humo non
dissolvi, nisi veniam à Deo impetrarit,
sicut mille anni præterierint. Hæc cum
pluribus aliis fidem asseruentibus
historia Constantinopolitana in volumine
Turcogæciæ.

§. III.

De Irregularitate.

Irregularitas communiter definitur,
Impedimentum Canonicum acceptionem
Ordinum Ecclesiasticorum, aut ali-
quem eorum usum directe impediens,
etiam post penitentiam.

Irregularitas igitur non est Censura;
tum quia directe tendit ad impediendos
Ordines suscipiendos, & in iis ministrandos,
qua tales sunt, in quem finem di-
recte & primario non tendunt Censuræ,

Tom. II.

esto etiam Ordinum susceptionem, vel
usum impediens; tum quia post peni-
tentiam non tollitur, sed de se est per-
petua, quod non habent Censuræ.

37. Esto in antiquis Canonibus no-
men Irregularitatis non occurrat, res
tamen ipsa Veteribus ultimatissima fuit.

Sic in Canone 17. Nicæno decerni-
tur: *Quod si quis Clericus inventus fue-
rit usuras ex mutuo sumere, vel turpe
lucrum sectari, à Clero deponatur, &
sit alienus à Canone*: vel, ut vertit Dio-
nysius, à Regula, quod idem est, ac fiat
irregularis. Eadem item Synodus loquens
de quibusdam Presbyteris sine examine
ordinatis, & peccata ante ordinationem
commissa continentibus, ait, *Tales Regula
non admittit*: quod idem est, ac tales
censeri irregulares; quin antiquitus om-
nes criminibus gravioribus obstrictos re-
putatos fuisse irregulares ex infra dicen-
dis patebit. Nunc de speciebus Irregu-
laritatis agendum, & primo quidem de
Irregularitate ex defectu, postea de ean-
dem octa ex crimine.

38. Irregularitas ex Bigamia descen-
dens ortum habet ex dispositione Apo-
stoli.

Epistola enim ad Timotheum, descri-
bens qualitates in Episcopis ac Diaconis
necessarias, inter alia dicit: *oportet ergo
Episcopum irreprehensibilem esse, unus
Uxoris Virum*; deinde de Diaconis lo-
quens: *Diaconi sint unus Uxoris Viri*.
Et rursus in ep. ad Tit. c. 1. præcipiens
Tito, ut constituat per Civitates Pres-
byteros, ait: *si quis sine crimine est,
unus Uxoris Vir*. Apostolum his locis
non loqui de Bigamia simultanea, ut vo-
lunt heterodoxi, sed successiva, late pro-
bavimus lib. 4. §. 1.

39. Græci Patres omnes, & quidam
etiam Latini volent, Apostolum his locis
præcipue præ oculis habuisse incontinentiam,
seu ejus suspensionem; & hinc ob
hanc solam causam Bigamos à Sacris Or-
dinibus excluderebant.

fff

Ex

Ex his S. Chrysostomus, reflectens ad illa verba Apost. homil. 2. in ep. ad Titum, ait: *Castigat hoc ipso etiam impudicus, dum non eos permittit post secundas Nuptias ad Ecclesie regimen, dignitatemque Pastoris assumi.* Sed hanc fuisse communem sententiam Ecclesie Græcæ vel exinde constat, quod Bigamos seu Nuptias iterantes penitentia subjecerint, non quasi Nuptias secundas censerent malas, sed quoniam ita nubentes incontinentiæ arguebant, ut late deduximus cit. lib. 4. Ex Latinis vero S. Hieronymus Græcis adhaesit, atque Irregularitatem Bigamiae in ratione incontinentiæ fundatam credidit, dum in ep. ad Titum scribit: *Quod autem ait, unus Uxoris Vir, sic intelligere debemus, ut non omnem monogamum bigamo putemus esse meliorem, sed quod is possit ad monogamiam & continentiam cohortari, qui sui exemplum praeferat in docendo.* Quasi diceret, inquit Espenius, ideo vult Apostolus, ut Episcopus sit unus Uxoris Vir, ne alias non possit ad continentiam cohortari, qui iteratione Nuptiarum ipse non sit praeferat continentiae exemplum. Quæ sententia Græcorum valde plausible est, eidem enim aperte favere videntur textus Apostoli, si mature expendantur; iidem enim nihil aliud videtur velle, quam omne vitium, ejusve suspensionem à Ministris Ecclesie excludere: unde & ex hac eadem ratione 1. ad Timoth. 5. Diaconissam vult esse unius Viri Uxorem, certe non propter significationem Sacramenti, cum Diaconisse non fuerint Ministræ Ecclesie, sed propter suspensionem incontinentiæ.

40. E contra Latini Patres plerique, attendentes licitum Nuptiarum secundarum usum, nec ita ad incontinentiæ suspensionem eidem annexam reflectentes, crediderunt ab Apostolo in hoc præcepto non incontinentiam, sed ipsam Nuptiarum iterationem fuisse simpliciter consideratam; atque hinc bigamos censuisse

irregulares, quod suis iteratis Nuptiis non repræsentent conjunctionem Christi unius cum Ecclesia unica Sponsa, quem defectum nunc vocamus defectum significationis Sacramenti.

Hanc sententiam fovit Innocentius I. in epist. ad Vitricium Episcopum Rom. c. 6. cuius locum mox referemus. Eandem postea amplexus est S. Aug. qui lib. de bono conjugali cap. 18. ait: *Ita non absurde visum est, eum, qui excessit Uxorum numerum singularem, non peccatum aliquid commisisse, sed normam quandam Sacramenti amisisse, non ad vitæ bonæ meritum, sed ad Ordinationis Ecclesiastica signaculum necessariam.* Quæ sit hæc Sacramenti norma, dein subjicit, dicens: *de per hoc, sicut plures Uxores antiquorum Patrum significaverunt futuras nostras ex omnibus Gentibus Ecclesias, uni Viro subditas Christo; ita noster Antistes unius Uxoris Vir significat ex omnibus Gentibus unitatem uni Viro subditam Christo: quæ tunc perficietur, cum revelaverit occulta tenebrarum.* Sicut ergo Sacramentum pluralium Nuptiarum illius temporis (hoc est, Patriarcharum) significavit multitudinem futuram Deo subiectam in terrenis omnibus Gentibus, sic Sacramentum Nuptiarum singularium nostris temporibus (hoc est, nostrorum Sacerdotum, non quasi debeant singuli habere Uxores suas, sed quod ad Sacerdotium non admittantur, si successive duas antea habuerint) significat unitatem omnium nostrum subiectam Deo futuram in una Civitate Cælesti: in qua nimirum neque manifestæ, neque latentes erant dissensiones, sicut salva caritate sunt in Ecclesia terrestri: quam utramque in Mysteriis Veterum Patriarcharum & modernorum Ministrorum Ecclesie adumbrare voluit S. Augustinus. Et hinc etiam voluit, Apostolum ideo bigamos excludere à Sacris Ministris, quod duplici suo Conjugio non exprimerent unitatem Ec-

clesiæ

clesiæ Triumphantis subiectæ Christo. Unde quamvis Espenio, aliisque Canonistis ac Theologis lubens admittam, occasione sententiæ Augustiniane, in Ecclesia Latina receptum fuisse dogma, quod omnis bigamiae irregularitas desumenda sit ex defectu significationis Sacramenti; nego tamen S. Patrem hunc defectum atome in eo posuisse, quod Bigamus non exprimat conjunctionem Christi cum Ecclesia tam Terrestri, quam Cælesti unica Sponsa; sed quod non significet unitatem Ecclesie Cælestis, in qua salva caritate nullæ dissensiones erant, sicut in Ecclesia Terrestri; hoc enim ejus verba manifeste sonant. Nec Innocentius I. L. cit. expressit, in ejus Sacramenti significationis defectu laboret Bigamia, quamvis ceteroquin ejus fundamentum in eo & posuerit, ut mox videbimus, atque propterea cum aliis Latinis Patribus à Græcorum sententia recessit. Ad unguem ergo communem Ecclesie Latinæ sententiam expressit S. Leo ep. 1. c. 3. edit. Quenelliana, dum inter rationes præcepti Apostolici de non ordinando Episcopo, nisi fuerit unius Uxoris Vir, hanc adducit: *Quod si in Sacerdotibus, etiam in Veteri Testamento figurabatur Christi & Ecclesie spirituale conjugium, illud vel magis servandum in novo.*

41. Hæc Patrum Græcorum & Latinorum sententia, discrepans circa fundamentum contrahendæ irregularitatis ex Bigamia, in diversas eos pariter adduxit opiniones circa contrahendam ipsam Irregularitatem ex Bigamia.

Græci enim ponentes moralem ejus rationem in ipsa incontinentia, vel ejus suspensione, pronuntiarunt, eum, qui ante Baptismum fuit Bigamus, vel unam Uxorem habuit ante Baptismum, & post Baptismum duxit alteram, non esse Irregularem ex Bigamia; eo quod per Baptismum omnia peccata deleantur, & consequenter etiam incontinentiæ fuisset

affectus, quem in Bigamiam suspicabantur Græci, quem non credebant remanere in baptizatis, cum per Baptismum fiamus novi homines: & hinc Can. 16. Apostolorum, qui etsi apocryphi, exacte tamen expriment disciplinam Ecclesie Græcæ circa Sæculum IV. & V. cum restrictione ait: *Qui post S. Baptismum duobus Conjugiis fuerit implicitus, vel habuerit concubinam, non potest esse Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel omnino ex numero Sacerdotali.* Quem recte commentatur Balsamon, inquit: *Eum, qui post S. Baptismum Bigamus fuerit, vel fornicatus sit, prohibet Canon fieri Episcopum, vel Sacerdotale quâpiam exercere; quæ enim ante Baptismum admissa sunt omnis generis peccata, prætermittit, cum factus sit novum opus sola gratia S. Spiritus.* Ex quo iterum licet, Græcos communiter tenuisse, Apostolum voluisse fundamentum Irregularitatis ortæ ex Bigamia in incontinentia vel ejus suspitione collocare. Unde etiam differenter à Latinis eruerunt, quare ducens Viduum fiat irregularis ex Bigamia, quod nempe Mulieris secundo nubentis incontinentia in ipsum redundet: quam Irregularitatem non fundant in his Apostoli verbis, *Unius Uxoris Vir*; sed potius in his, quæ ibidem subjungunt: *Filios habens Fideles non in accusatione luxuria: ex quo intulerunt, quod si sanctitati & efficacitati prædicationis Episcopi obstant filii luxuriosi, pari passu obstat talis Mulier de luxuria apud ipsos suspecta.* Græcis assentit ex Latinis Hieronymus L. N. præced. cit. dum subdit: *Multi superstitiosius magis, quam verius, etiam eos, qui cum Gentiles fuerint, & unam Uxorem habuerint, qua amissa post Baptismum Christi alteram duxerit, putant in Sacerdotio non legendos, cum utique si hoc observandum sit, illi magis ab Episcopatu arceri debeant, qui vagam per meretrices ante excentes libidinem, unam re-*

Eft 2 gene-

generati Uxorem acceperint, &c. Sed Hieronymi Græcorumque hanc sententiam retundunt reliqui Patres Latini, negantes fundamentum hujus Irregularitatis esse incontinentiam: & ad defectum significationis Sacramenti recurrentes, qui cum non sit culpa, etiam per Baptisimum non deletur, & consequenter remanet in baptizatis ad impediendum eos à susceptione Sacrorum Ordinum; hinc Innocentius I. L. cit. postquam dixit, Clericum non esse ordinandum, qui secundam duxit Uxorem, subjicit: *Ac ne ab aliquibus existimetur, ante Baptisimum si quis accipit Uxorem, & ea de Saeculo recedente alteram duxerit, in Baptismo esse dimissum, satis errat à regula: quia in Baptismo peccata remittuntur, non acceptorum Uxorum numerus aboletur: qui nimirum ex mente Innocentii obstitit significationi Sacramenti uno ex modis N. præcedenti explicatis. Eidem adimplatur S. Augustinus L. mox cit. inquit: Propter Sacramenti sanctitatem sicuti femina etsi catechumena fuerit vitata, non potest post Baptisimum inter Dei Virgines consecrari; ita non absurde visum est, eum, qui excessit Uxorum numerum singularem, non peccatum aliquod commisisse, sed normam quandam Sacramenti amisisse, non ad vitæ bonæ meritum, sed ad Ordinationis Ecclesiasticæ signaculum necessariam. Et hæc denique sententia in Ecclesia Latina obtinuit, atque in Jus Canonicum relata est cap. 5. de Bigamis non ord. ex cuius fundamento non solum censetur Bigamus, qui viduam duxit, quod quomodo explicetur, vide apud Scholasticos; verum etiam Bigamiz interpretativæ & similitudinariæ introductæ sunt, de quibus pariter Scholastici Commentatores. Hic notandum, inter Canonilas non convenire, an extra casum, quo quis vere duxit duas Uxores, contrahatur vere ac proprie dicta Bigamia; eo quod hæc solo casu vere ac proprie Sacramentum cum prædicto*

defectu contractum videatur, & sic contrahens Bigamus, id est, duarum Uxorum Vir proprie dici queat, seu Binuptialis: id quod significat Græcum verbum *Bigamos*. Sane sententia affirmans non leves difficultates patitur, quomodo Maritus Viduæ, vel desolatæ, aut copulatus Uxori, post adulterium ab illa commissum, possit dici vere bigamus: quæ difficultatem evadit sententia negans, dum ad positivam dispositionem Ecclesiæ, sicut in Bigamia interpretativa & similitudinaria recurrit.

42. Irregularitas ex defectu natalium multas Saeculis ignota fuit in Ecclesia. Id recte notavit Christianus Lupus tom. 3. Scholior. pag. 29. Etenim, ait, inter Nicephori Confessoris Canones habemus hæc: *Qui ex concubina, secrete, digamis, aut trigamis nati sunt, si virtutibus præditi appareant, & sint Sacerdotio digni, ordinantur.* Et Gratianus Saeculo XII. dist. 56. id ipsum satis innuit; postquam enim Canon primo hoc quasi summarium præmiserat: *Presbyterorum etiam filii ad Sacra Officia non sunt admittendi, immoediate post recitatum hunc Canonem Concilii Claromontani sub Urbano II. Presbyterorum filios (in Presbyteratu genitos) à Sacris Altaris Ministeriis removemus, subiungit: Sed hoc intelligendum est de illis, qui paterna incontinentiis imitatores fuerint; verum si morum honestas eos commendabiles fecerit, exemptis & auctoritatis viri solum Sacerdotes, sed Summi Sacerdotes fieri possunt.* Id quod luculentis testimoniis ibidem adstruit.

43. Quando igitur hæc Irregularitas primum inducta fuerit, haud constat: videtur non ubique eodem tempore, sed in aliis Ecclesiis citius, in aliis serius introducta, & recepta.

Innocentius III. primus illius Irregularitatis auctores videtur suppouisse Urbanum II. qui sedit ad finem Saeculi XI. & Synodum Picaviensem. Hoc equidem

non

non ambiguum est imprimis circa Saeculum X. XI. XII. plures Canones, nec non plurimarum Ecclesiarum Statuta ad exclusionem illegitimorum edita esse; eo namque tempore ait Lupus pag. 97. *Duces & Comites suos passim ex ancillis bastardos violenter intrudebant in Sacras Dignitates, atque in servili simul & adulterino sanguine fudabant Ecclesias. Adversum ergo illos solemnem juramento se adstrinxerunt plura Capitula de nullis deinceps in suum Collegium admittendis bastardis, nullisque servis, nisi ex Ecclesiæ suæ Familia legitime natos.* Accedit, quod sicut vidimus lib. 1. Tit. 8. ac alibi eo tempore vitio incontinentiæ supra modum Clerus fuerit infectus, ac præsertim Anglicanus, uti testatur ep. 99. & 102. Paschalis II. qui in eunte Saeculo XII. sedit; hi vero nefandi & impudici Sacerdotes omnibus artibus filios suos in Ecclesia quasi jure hæreditario intrudebant, fiebatque ipsum Dei Sanguinarum quasi hæreditarium.

44. Hæc Irregularitas non fuit stabilita ante editionem Decretalium à Gregorio IX. Sæc. XIII.

Id aperte colligitur ex consultationibus variis ad Romanos Pontifices Saeculo XII. ab Episcopis præsertim Angliæ circa ordinationem filiorum Presbyterorum directis, atque Romanorum Pontificum, præsertim Innocentii III. qui ad finem hujus Saeculi & initium XIII. sedit, responsis; ex iis enim, ac responsis Innoc. rel. c. 5. de Elect. apud Ant. Aug. in tertia Collectione facile apparet, quod non videtur hæc Irregularitas firmiter & generaliter stabilita ante dictam Collectionem; in qua eum Titulus 17. Libri 1. inseribatur, *De filiis Presbyterorum ordinandis, vel non; eique in prima Decretalium Collectione apud Antonium Augustinum (quam retulimus Lib. 1. Tit. 2. N. 225. & seq.) addatur, Nec in Paternis Ecclesiis tolerandis, satis constat primum ac præcipue in Conciliis actum*

fuisse de excludendis filiis Presbyterorum tam ab Ordinatione, quam à paterna in Beneficiis successione. In quodam tamen MS. legitur, uti notatur in marg. Corporis Can. editionis Antwerp. apud Meursium; *De filiis Presbyterorum, & aliis illegitime natis ordinandis vel non: atque ex relatis Canonibus Conciliorum in Decretales Gregorii IX. potest, non solum filios Presbyterorum, & spurios, sed quoscumque illegitimos tandem irregulares fuisse declaratos; sic enim habet Cap. 1. Tit. 17. Ut filii Presbyterorum & ceteri ex fornicatione nati ad Sacros Ordines non promovantur, cum concordantis. Quæ Ordinationes per subsequentes Pontifices non solum quoad Ordinum susceptionem, sed vel maxime quoad successorem in Beneficia Patrum, & quidem etiam à filiis ab ipsis ante Sacerdotium ex legitimo toro genitis, sepius iteratæ ac impliatæ sunt, præsertim novissime à Concilio Tridentino, de quo vide Scholasticos.*

45. Cum Apostolus velit, Episcopum esse non percussorem, Ecclesia semper censuit eos esse irregulares ad suscipiendum Sacros Ordines, qui ad sanguinis humani effusionem, hoc est, mutilationem, vel mortem hominis reversa concurrunt, etiam si mors & mutilatio sequatur exigente iustitia: unde hæc Irregularitas vocatur ex defectu lenitatis.

Manuetudinem summam, cui obstat vel maxime sanguinis effusio, connatam esse Sacerdotio secundum se agnoverunt Gentiles: unde narrante Suetonio Titus Imperator acceptavit Summum Sacerdotium, ut hoc pacto nullius morti subsciberet cogeretur. Cum vero Christus omnes suos discipulos voluerit esse mitissimos, dicens: *Discite à me, qui mitis sum & humilis corde; id vel maxime Ecclesia voluit servari in & à Sacerdotibus, unde primis statim Ecclesiæ Saeculis sub Christianis Imperatoribus Episcopi pro reis ultimi supplicii solliciti*

tateo

tercedebant, atque Clero sanguinis iudicium, vel concursum ad illud summopere interdicebant; similes demum à Sacris Ordinationibus excluderat Ecclesia. Quin Saeculo XIV. dubitatum fuit, num Episcopi & Abbates, quibus jus gladii competeat, fiant irregulares, si cautas criminales suis Ballivis committant; quod dubium tandem negative resolvit Bonifacius VIII. in cap. fin. *Ne Clerici vel Monachi, &c.* in 6. & hinc hodie Episcopi, alique Praelati non solent aliquam in particulari causam suis Ballivis aut Officialibus delegare, sed simpliciter constituant Ballivos, eosque perpetuos, qui iure sui Officii jurisdictionem, praesertim criminalem, sine ulla ipsius constituentis interventione exercent, unde minor est merus incurrenda Irregularitatis. Major adhuc fuit olim difficultas circa excommunicationem Clerici degradati brachio Seculari, ordinata ab Innocentio III. cap. 27. de V. S. etsi enim sibi Pontifex velit, ut pro tali apud Laicum Iudicem efficaciter intercedat Ecclesia, ne morte mulctetur; quia tamen frequenter ea intercessio locum non invenit, similis traditio sine incurfu Irregularitatis fieri posse non videbatur: unde & ipse Innocentius fatetur, quod ejus Praedecessores super hoc consulti non omnes idem senserint, dum ait: *Cum quidam Antecessorum nostrorum super hoc consulti diversa responderint.* Hodie tamen Episcopi Clericos degradatos pro enormi crimine Curiae Seculari tradunt, tamen mortis sententiam in eos esse prolatam, & mox à facta degradatione eos morte plene cendos certe sciant: idque citra metum Irregularitatis, modo exterius intercedant, quamvis noverint intercessionem plane inefficacem futuram: idque auctoritate Decretalis Bonifacii VIII. cap. 2. de Homicidio in 6. receptum videtur, de quo vide Schollasticos.

46. Irregularitas ex defectu corporis, quamvis notissima fuerit in Veteri Testa-

mento, in primitiva tamen Ecclesia not fuit observata.

Quantum ad primam partem, Levitici c. 21. v. 18. & 19. dicitur à Domino ad Moysen: *Loquere ad Aaron: homo de femine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo, nec accedet ad Ministerium; si caecus fuerit, si claudus, si parvus vel grandis vel torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel veniosus.*

Cum vero Lex nova non tam corporis, quam animi vitia in suis Ministris expendenda praescripserit, haec Lex ab Ecclesia quantum ad praecisas qualitates corporis in illa praescriptas simpliciter abrogata est, atque Ecclesia primitiva imprimis incuria fuit de vitis corporalibus, si eximiiis dotibus animi supplerentur. Hinc Canon 76. vulgo Apostolorum: *Si quis vel oculo orbatus, vel obfus, Episcopatu autem dignus sit, fiat; non enim corporis damnum eum polluit, sed animae inquinatio.* Et rursus Canon 27. *Qui autem est surdus & caecus, ne sit Episcopus; non ut pollutus, sed ne Officia Ecclesiastica impediatur.* Ex quibus Canonibus antiquissimis manifestum est, defectum corporis tum non posse impedimentum Ordinis, etiam Episcopatus, sive Irregularitatem, inquit Van-Elpen, nisi talis fuerit defectus, qui defectuosum incapacem reddidit functionibus Ordinis annexis obeundis: quod & Ballamon & Zonaras in commentariis ad hos Canones observarunt. Et hinc etiam in Ecclesia Latina, vergente Saeculo IV. in quintum Innocentius I. scribens ad Felicem Nucernianum ait: *Canones solum prohibere promoveri ad Ordinem eum, qui volens sibi digitum abscidit, non autem eum, cui aliunde hoc infortunium evenit: ex quo colligitur, etiam Ecclesiam Latinam defectum corporis (Ministerio Ecclesiastico absolute obeundo non*

non obstantem) pro Irregularitate non habuisse.

47. Saeculo tamen V. quaedam decreta defectuosos corpore Irregularibus annumerasse videntur.

Horum primum refertur dist. 55. c. 3. ex Concilio Romano sub Hilario Papa, ubi dicitur: *Penitentes vel inscii literarum, aut aliqua membrorum damna perpeffi ad Sacros Ordines aspirare non audeant. Quisquis autem talium Consecrator existerit, sultum suam ipse dissolvat.* Secundum exstat Canone 13. ex ep. Gelasii I. in qua ait: *Illis, cui est erutus oculus, non possunt secundum Canones Sacerdotii Jura concedi.* Ad quos Canones hic provocaverit Gelasius, ignoratur: certe Canon 76. Apostolorum N. praeced. relatus oculo orbatum admittit ad Sacerdotium, si alias dignus sit. Et Innocentius I. qui Saeculo fere Gelasium antecessit, citata ep. expresse scribit: *Cui vero casu aliquo contigit (amittere digitum), hos Canones praecipiant & Clericos fieri, & si in Clero fuerint reperti, non abjici.* Detur ergo, quod Latina Ecclesia Canones Apostolicos ex parte, seu 50. priores solum receperit, uti ex Dionysio Exiguo annotavimus lib. 1. tit. 2. hincque citatus Canon 76. Gelasio vel ignotus, vel ab eodem non curatus fuerit; non apparet quomodo cum Praedecessore suo Innocentio conciliari possit, praesertim cum epistola ad Palladium Episcopum, relata eadem dist. 55. c. 12. scribat: *Præcepta Canonum, quibus Ecclesiastica regitur disciplina, ad Sacerdotium debiles corpore non patiuntur venire.* Quidquid sit, si haec decreta generaliter ac simpliciter sumantur, videntur hanc Irregularitatem ad defectum corporis, tamen Ordinis usum non impedientem, extendere. Interim Canonistae in medio relinquentes sensum Canonum, qui sub nomine Hilarii & Gelasii à Gratiano referuntur, ex illis & posteriorum Pontificum responsis, quae in Corpus Jus-

ris Titulo de corpore vitiatii referuntur, concludunt, juxta modernam disciplinam, vitium sui defectum corporis, qui sine culpa patientis accidit, non inducere Irregularitatem quoad Ordines suscipiendos; nisi talis fuerit defectus, ut vel simpliciter impediat executionem Ordinis, aut eam corporis deformitatem annexam habeat, ut functiones Ordinis secure, & sine periculo, & sine scandalo peragi nequeant: id quod prudentis viri arbitrio relinquitur dijudicandum.

48. Latissime patuit in primitiva Ecclesia Irregularitas orta ex crimine, seu ex peccato graviore.

Cum enim Patres in ep. ad Titum legerent: *Oportet Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem; & in ep. ad Timoth. Oportet Episcopum irreprehensibilem esse; & infra de Diaconis: Et hi probentur primum, & sic ministrent, nullum crimen habentes; volebant eos solum ad Sacrum Ministerium esse promovendos, qui nullo crimine innocentiam baptismalem maculassent, nec sufficere autumabant, si per penitentiam crimen elussent. Hinc ait Hieronymus: Non eo tantum, quo ordinandus est, tempore, sine ullo crimine sit, & praeteritas maculas nova conversatione diluerit, sed ex eo tempore, quo in Christo renatus est, nulla peccati (mortalis, sine venialibus enim vivere non valeamus) conscientia mordetur.* Et ante Hieronymum, & quidem pro Saeculo II. hujus disciplinae tellis est Origenes adversus Celsum, tanquam indubitatum & notorium asserens, quod Christiani lapsos in crimen carnis, & rursus resipiscentes haud secus, quam redivivos recipiant, tanquam post longiorem melioris meriti approbationem, quam cum primum ad Religionem discendammitterentur; cum hac tamen notabili cautione & conditione: *Ut quoniam lapsi sunt, excludantur imperium ab omnibus Dignitatibus & Magistratibus*

Ecclesiasticis. Hinc etiam illud Concilii Cart. IV. Can. 63. *Ex penitentibus, quantumvis sit bonus, Clericus non ordinetur.* Et circa idem tempus scripsit Siricius Papa ep. 1. c. 14. *Illud quoque nos par fuit providere, ut sicut penitentiam agere cuiquam non conceditur Clericorum, ita & post penitentiam ac reconciliatorem nulli unquam Laico liceat honorem Clericatus adipisci: qui quamvis sint omnium peccatorum contagione mandati, nulla tamen debent gerendorum Sacramentorum instrumenta suscipere, qui dudum fuerint vasa vitiorum.* Ex quibus infert Morinus: *Criminum reos, vel penitentiam agentes ab Ordinibus Ecclesiasticis prohiberi apud Veteres acqui- pollebat.* In cuius opinionis confirmationem confert Canon. 9. Concilii Niceni, in quo legitur: *Si qui Presbyteri sine examine sunt proventi, vel cum discerentur, peccata sua confessi sunt, & homines contra Canones commoti manus confessi imponere tentaverunt, tales Regula non admittit: quia quod irreprehensibile est, Catholica Ecclesia admittit.* Ex quo Canone, juncto cum authoritatibus relatis, manifeste videtur sequi, his Saeculis omnia peccata mortalia sive publicae, sive privatae admitti, sive publicae sive privatae confessa, sive publicae poenitentiae subiecta, sive privatae: denique sive expiata, sive non expiata induxisse Irregularitatem, non tantam quoad susceptionem Ordinum, verum etiam quoad illorum usum; cum Canon iste Concilii Generalis, revocans ad Ecclesiasticam regulam priorem, hos Presbyteros velit simpliciter esse irreprehensibiles (id quod etiam vult Hieronymus, & antiquus ille Origenes) & ab executione Ordinum susceptorum alienos.

49. Haec sancta & rigorosa disciplina duravit, quamdiu duravit poenitentiae publicae iunctio, non tantum pro criminibus publicis, sed etiam occultis, seu usque ad Saeculum circiter XL.

Eam Saeculo VI. & VII. perdurasse multis in locis testatur S. Gregorius M. ac signanter lib. 3. ep. 26. ubi ait, haec Irregularitatem Sacris Canonibus jam pridem fuisse firmatam, dicens: *Pervenit etiam ad nos, quosdam de Sacris Ordinibus lapsos vel post penitentiam, vel ante ad Officium sui Ministerium revocari, quod omnino prohibemus, & in hac re Sacratissimi Canones contrahunt. Qui igitur post acceptum Sacrum Ordinem lapsus in peccatum carnis fuerit, Sacro Ordine ita careat, ut ad Ministerium ulterius non accedat.* Hunc locum Gregorius retulit Grat. dist. 50. c. 9. qui ibi c. 10. & 11. alia Gregorii verba in hanc rem facientia adnumerat. Eandem disciplinam post Saeculi VII. medium inculcat S. Martinus Papa ep. ad S. Amandum Episcopum Trajectensem scribens: *Nam qui semel post suam Ordinationem in lapsum ceciderit, deinceps iam depositus erit, nullumque gradum Sacerdotii poterit adipisci; sed sufficiat lamentationibus & fletibus assiduis, quousque advixerit, in eadem poenitentia perdurare, ut commissum delictum divina gratia extinguere valeat.* Imo Saeculo XI. non tantum publicos, sed etiam occultos peccatores habitos fuisse Irregulares tam ad Ordinum susceptionem, quam executionem, probat Espenius ex B. Petro Damiani in Opusculo, quod Gomorrhianum appellavit: ubi multis agit adversus illos Ecclesiarum Rectores, qui prolapsos in occultissimum pollutionis crimen, post actam poenitentiam ad Ordines promoveri, aut in susceptis ministrare posse asserebant: suamque sententiam Veterum Patrum testimonio fudit, totumque opusculum Leoni IX. offert, eumque eumque rogat, ut adscitis prudentibus ac spiritualibus Viris illud dignetur examinari, ipseque super his capitulis respondere: *Ut omnem de nostro peccatore, inquit, prohibentis scrupulum tollat.* Ad quod Pontifex ita respondet, ut satis appareat, non.

nondum eo tempore distinctionem inter peccata publica, & occulta fuisse generaliter receptam, aut à Pontifice probatam.

50. Nihilominus circa hoc Saeculum, quo disciplina veteri contraria invaluit, ut de peccatis publicis poenitentia publica, de occultis vero occulta ageretur, ut supra vidimus, persuaderi etiam cepit Ecclesiae Rectoribus, crimine per poenitentiam & Sacramentalem Absolutionem remisso, sublatum quoque esse impedimentum ad Sacros Ordines promoveri, vel eorum executioni resistit.

Id constat tum ex querelis Damiani, tum ex responsis Urbani II. qui ad huius Saeculi senium sedit, in quo rescribit: *De Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis, qui post acceptum Ordinem in aliquod crimen lapsi fuerunt, sive palam, sive clam, constat quidem Canonum sensum ab Ecclesiasticis eos Officiis inhibere; tua tamen prudentia, & discretionique committimus, utrum eorum aliqui, qui tamen infamia nota non fuerint aspersi, necessitate Ecclesiae urgente, & ipsorum sancta conversatione promerente, in suis gradibus recuperari debeant.* Hoc autem secundum indulgentiam dico, non secundum imperium.

51. Quin eo his temporibus persuasio ista videtur pervasisse, ut sola manifesta crimina ratione infamiae conferentur hanc Irregularitatem inducere, neutiquam vero occulta, si nimirum essent poenitentiae debita purgata.

Huius sententiae Saeculo XII. fuit ipse Gratianus, qui varios Canones & Patrum sententias, quae lapsos indistincte à functionibus Ordinum excludebant, referens, ac deinde adducens fidei Romanorum Pontificum Epistolam à Clemente ad Siricum Papam, in quibus adhibetur distinctio inter crimina publica & occulta: haec omnia, more suo, ad concordiam revocare volens, ita scribit: *Postius se distingui praemissa authorita-*
Tom. II.

tas; quorum enim crimina manifesta sunt ante, vel post Ordinationem, à SS. Ordinibus deficienti sunt: quorum autem peccata occulta sunt, & satisfactione secreta secundum Sacerdotis eisdem purgata, in propriis Ordinibus remanere possunt. Dist. 50. c. 23. In quo Gratianus secutus est praecedentes Collectores, quo iisdem epistolis à Pseudo-Iudoro circa Saeculum IX. confictis decepti, hac distinctione usi sunt.

52. Ut huic disciplinae in Scholis & Foro invalescenti obviameretur Ecclesia, praeter crimina publica, quae infamiam habent annexam, voluit etiam quaedam crimina occulta hanc Irregularitatem inducere.

Et hinc Urbanus in responsis mox citato suae indulgentiae subtraxit ea crimina sive publica, sive occulta, quae iure Civili mortem mereantur: & Bonifacius Saeculo XIV. omnia crimina publica & manifesta ratione infamiae speciem Irregularitatis decrevit inducere cap. 87. de Reg. Iuris in 6. quam Regulam non tantum de infamia Iuris, sed etiam Facti intelligendam post Glossam velle Canonistas, notat Espenius quod an tunc generaliter obtinuerit ignoro. Id tamen clare edicit cap. sua de testat. in quo legere est: *Accusatus de crimine, nisi prius probaverint se innocentes, à susceptione Ordinum repellantur: quod non est, nisi quia pendente accusatione sunt infames infamia facti, inquit Avila.* Idem vero Espenius in speciali dissent. de Canonicecuram Instituto p. 2. c. 2. §. 8. & 9. contendit, etiam ex huiusmodi disciplina, qua non omnia peccata occulta inducant Irregularitatem, eos, qui propter ista peccata in iure expressa Irregularitatem incurrant, ex eadem disciplina ad eos non admitti, nisi post actam debitam poenitentiam. Ex hac porro disciplina invaluit axioma, omne impedimentum Irregularitatis adscribendum esse positivo Ecclesiae praepcepto: & hinc Irregularitatem non
Gggg cen.

conferri contractam, nisi in casibus a Jure expressis: quæ posterior Regula aperte probatur à Bonifacio VIII. cap. 18. de Sententia Excomm. in 6. Cujus dignissimi Successoris Benedicti XIV. feliciter regnantis, ac Canonistarum sui sæculi aperte Principis, sicut & S. Matris Ecclesie infallibili Judiciò singulos hujusmodi Scripturionis in universum Jus Canonicum apices humillime subijcio: veniam petens à Benevolò Lectore, scilicet me minus omnibus numeris absolutum (quod fortassis frequenter eveniet) de-

prehenderit, sicut & quod fidelem ad eam Librè III. datam ex asse non exsolverim, unam vel alteram materiam in hunc Librum rejectam omitendo. Si causam querit, hanc ipsi assigno: quia sicut in prioribus Tomis (1), ita & in hoc Author professura, aliisque domesticis negotiis occupatus, & singulos Tomos annis disputationibus exponens, non fuit Dominus temporis, uti id aliis Scriptoribus communiter & feliciter evenire solet, sed tempus Herus Authoris.

(1) Vide Typographi Præfationem.

FINIS.

INDEX GENERALIS SYNOPTICUS

RERUM, ET SENTENTIARUM, QUÆ IN HOC OPERE continentur, ordine alphabetico, & methodico digestus.

A

Abaelardus. Vide Petrus Abaelardus.

Absolutio, ut forma Sacramenti Pœnitentiæ, non tantum declaratoria, sed & remissoria peccati est: cujus essentialia verba non in individuo à Christo determinata, sed ab Ecclesia designata sunt; non una quidem eademque formula, cum aliquando deprecativam, vel imperativam, aliquando vero indicativam usurpaverit, ita ut ab ortu Religionis usque ad Sæculum XIII. apud Latinos formula deprecatoria passim retenta fuerit, licet à Sæculo X. usque ad XIII. præter formulam deprecatoriam, etiam indicativa adhiberetur. A fine tamen Sæculi XIII. per communem & tacitum Ecclesie Latine consentium, sola indicativa reputatur valida, & legitima forma Sacramenti Pœnitentiæ. Lib. V. Tit. 38. de Pœnit. & Remiss. à n. 53. ad 57. pag. 548.

Absolutionis Sacramentalis forma verbis deprecativis expressa valide etiamnum utuntur Græci. *ibid.* num. 58. pag. 551.

Per formam deprecativam absolutionis nunquàm Ecclesia Latina, vel Græca censuit Sacerdotes solum declarare peccata pœnitentibus esse à Deo condonata, sed eos, ut Christi Ministros illa iudicialiter ejus nomine remittere. *ibid.* n. 59. pag. 552.

Absolutionem sacramentalem concedere reis, etiam gravissimorum criminum pœnitentiam agentibus, mos communis fuit Orientalis, & Occidentalis Ecclesie, si Ecclesias Africæ excipias; quæ reis quorundam criminum absolutionem nunquam impendebant; licet alias potestatem eam impendendi se habere crederent, contra id quod Montanistæ, & Novatiani heretice sentiebant. *ibid.* num. 60. pag. 553.

Absolutio primis Ecclesie sæculis non concedebatur ægris, etiam in mortis periculo constitutis, qui sani pœnitentiam non postulaverant. Hanc severitatem Sæculo IV. Ecclesia remisit, nullique etiam in extremo morbo pœnitentiam flagitantibus absolutionem denegavit: ut autem à morbo convalescerant pœnitentiæ gradus subire tenebantur. *ibid.* num. 61. & 62. pag. 553. & 555.

Extra tamen casum periculosi morbi, vel necessitatis mos fuit servatus usque ad Sæculum VII. non concedendi absolutionem, nisi post expletam pœnitentiam, vel privatam, vel publicam. *ibid.* num. 63. & 65. pag. 554. & 557.

Distinctio in Scholis invalescens inter absolutionem sacramentalem, & ceremonialem, juxta antiquam disciplinam, inutilis, & vana est. *ibid.* pag. 556.

Absolutio Sæculo VIII. & deinceps concedebatur post aliquod annorum spatium ante expletam pœnitentiæ publicæ curriculum: ante completam autem pœnitentiam privatam nulli impendebatur Sæculo adhuc IX. *ibid.* n. 64. & 65. pag. 557.

Absolutionem tamen datam ante impletam pœnitentiam, Ecclesia validam semper censuit. *ibid.* num. 67. pag. 557.

Vide verb. *Penitentia, Peccata.*Abolutio à censuris. Vide *Censura.*

Accidentia nulla esse, sed res omnes extantes esse substantiam, si, seclusa fide, una ratio consulari, probabile esse docuit Sæculo XIV., fortasse omnium primus, Joannes de Mercuria Cisterciensis. *Lib. V. Tit. 7. de Hæreticis n. 24.* pag. 417.

Acephalorum Hæresis, ita dicta, quia Episcopis subesse volebant. Vid. verb. *Sæverianus.*

Aczemetarum hæresis, seu Insomnium, Sæculo VI. negabat unum de Trinitate incarnatum, & carne passum. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. n. 19.* pag. 414.

Acolytatus Ordinem in usu olim fuisse apud Græcos non plane constat; bene vero apud Latinos. *Lib. I. Tit. 11. de Tempor. ordinat. & qual. ordin. n. 1. & seq. & num. 15.* pag. 273. & 276.

Acolytatus, & Officiarius simul cum Subdiaconatu conferuntur apud Græcos: Acolytatus materia, & ejus munera, olim eadem quæ modo. In Africa vero Acolytis incumbentibus Episcopi epistolæ ad Collegas Episcopos deferre. *ibidem. num. 11. 17. & 22.* pag. 277. 279. & 281.

Adamitæ hæretici Sæculo II. Authore Prodicò, Uxorum communionem, aliosque infandos errores docuerunt. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. n. 15.* pag. 401.

Adoptio, qua persona extranea assumitur in filium, cognitionem legale secum importat Jure Civili inducitur, & Ecclesiastico receptam; quæ est impedimentum dirimens Matrimonium, scilicet in linea recta inter Adoptantem, & Adoptatum, ejusque filios, & nepotes; & quidem perpetuum ita ut soluta adoptione per emancipationem, vel mortem adoptati, adoptans non potest valide Matrimonium inire cum filia, vel neptè adoptati. In linea vero transversali confurgit impedimentum inter adoptatum, & filios adoptantis, veluti inter fratres; quæ tamen cognatio finitur cessante adoptione per mortem adoptantis, vel per emancipationem adoptati: ita ut si adoptans filiam suam adoptivam emancipet, potest eam nubere cum filio suo naturali, & legitimo. Legalis autem affinitas, quæ resultat ex adoptione inter adoptatum, & Uxorem adoptantis, & inter adoptantem, & Uxorem adoptati, involvit perpetuum dirimens impedimentum Matrimonii, propter perpetuam reverentiam, quam debet adoptatus cum Uxore sua exhibere adoptanti, & Uxori ejus. *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. à n. 120. ad 126.* pag. 346. & 348.

Adulterii crimen in primis Ecclesiæ Sæculis dirimebat Matrimonium inter adulterum, & adulteram: ex hallucinatione autem Gratiani in suo Decreto (cujus Autoritas Sæculo XII. & XIII. invaluit) impedimentum illud quod absolute secum trahebat adulterium, restrictum fuit, ad conditionem nempe quod adulteri mutuum sibi fidem darent de Matrimonio ineundo post mortem conjugis: quæ restrictio communiter recepta, in jus transiit, quod modo obtinet. *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. à num. 141. ad 145.* pag. 352. & 353.

Adulterium ergo moderna disciplina solum dirimit Matrimonium inter adulterum & adulteram, quando ante, vel post adulterium vere, vel fide data esse fides de Matrimonio ineundo post mortem conjugis; & hæc acceptatur expresse, vel tacite. Item & quando Conjux efficaciter machinatus est mortem suæ compartis, eo animo ut Matrimonium cum adultero contrahat, licet ex dis ignaro: si vero sine prævio adulterio quis Maritum alterius interficeret, ut eum relicta illius uxore, criminis plane infamia, Matrimonium contraheret, non esset impedimentum dirimens: Optimum tamen foret quod Ecclesia id statueret. Item cum Conjux simul cum interfecitore, physico, vel morali, conspirat in mortem Conjugis, tunc est impedimentum dirimens

mens inter fideicarium, & Conjugem conspiratorem, etiam si non intercesserit adulterium. Tandem si quis, vivente uxore, aliam ducit, quæ conscia sit Matrimonii actualis illius, nec post mortem legitime Uxoris validum consurgere potest Matrimonium cum superinducta, nisi hæc ignoraverit, quod vir ille Uxorem adhuc viventem haberet, quia delictum adulteri non cadit in ignorantem: & hæc libera est ad contrahendum cum illo, ille vero tenetur, & compelli potest ad illam sibi Matrimonio copulandam, si ipsa velit. *Eod. lib. num. 146.* pag. 553.

Aerius, Eucratii Sabasteni sodalis, deinde æmulus, celebritate Paschatis tollere nitebatur; de cætero errores habuit fere omnes, cum Calvinis, & Lutheranis communis. Vixit Sæc. IV. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. n. 17.* pag. 409.

Aetius Antiochenus Diaconus, magister fuerat Eunonii Cyziceni Episcopi, & una cum ipso Arianz hæresi plures alias impietates adjunxit Sæcul. IV. *Eod. lib. & tit. ac numero.* pag. 408.

Affinitas, quæ est altera cognationis species, dicitur proximitas persona rum proveniens ex copula carnali licita, vel illicita. *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. num. 113.* pag. 345.

Affinitatis tria genera, quæ olim impedimenta Matrimonii fuerunt, ad unum tantum restrinxit Concilium Lateran. IV. omni affinitate ex affinitate orta sublata. *ibid. num. 114. & 116.* pag. 345.

Affinitatis gradus ad effectum dirimendi Matrimonium olim juxta gradus consanguinitatis computari solebant: & quia in gradu laterali consanguinitatis prohibuitur fuit Matrimonium usque ad septimum gradum; pariter prohibuitur in totidem affinitatis pedibus: restricta autem ea prohibitione ad quartum gradum, pariter restricta fuit prohibitio, seu impedimentum affinitatis ad quartum gradum. Affinitas vero orta ex copula fornicaria, ex dispositione Tridentini dirimit Matrimonium postea contractam usque ad secundum gradum inclusive, & non ultra. *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. à num. 117. ad 119.* pag. 346.

Affinitas Legalis. Vide verb. *Adoptio.*

Africana Ecclesiæ non permittebat causas majorum Clericorum à suo Episcopo definitas ad Tribunal transmarinum deferri, sed per Concilium Provinciae, vel per Primates terminari voluit. *Lib. II. Tit. 1. de Judiciis. num. 57. & Lib. V. Tit. 39. de sentent. Execommun. num. 32. tom. 1.* pag. 401. & 11. pag. 590.

Africanae Ecclesiæ Canonum Codex qualis fuerit? *Lib. I. Tit. 2. de Constit. à n. 115. ad 117.* pag. 138.

Vide verb. *Canon.*

Agapetæ sening que fuerint illarum cum Clericis cohabitatio prohibita. *Lib. III. Tit. 2. de cobab. Cler. & Multier. num. 2. & 3.* pag. 12. & 13.

Alba vestis linea in primis Ecclesiæ Sæculis ad usum communem, & vulgarem adhibebatur non solum ab Episcopis, & Presbyteris, sed & à Laicis, qui erant in dignitatis gradu constituti. Alia fuerunt simplices, alia serico, purpura, aut auro intexto ornata: diversæ tamen fuerunt ab indulsis, seu camisis. *Lib. III. Tit. 1. de Vita, & Honest. Cler. num. 9. & 14.* pag. 4. & 6.

Alba & Stola superindati, etiam extra sacra, incedere debebant Presbyteri Sæculo VIII. & IX. *ibid. num. 15.* pag. 7.

Alba usus in tempore tantum Oblationis, vel Læctionis, præcipitur Diaconis Sæculo IV. ea quoque utebantur in Missa Ministerio Subdiaconi, & Læctores. *ibid. Tit. 41. de celebrat. Missar. num. 54.* pag. 237.

Vide

Vide verb. Clericus.

- Albigensium hæresis, ita dicta, quod Albigenium, totaque Tolosam Provincias infecerit, propago fuit Waldensium: in varias sectas dividebatur, & communibus ejus erroribus particulares unaqueque addidebat; qui omnes damnati fuerunt à Concilio Lateran. IV. Sæculo XIII. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. n. 24.* pag. 427.
- Alcoranum. Vide Mahometum.
- Almatix Clericorum qualis formæ olim fuerint? *Lib. III. Tit. 1. de Vita & Honest. Cler. num. 20.* pag. 11.
- Alitaria privilegia an id habeant, quod Missa in eis celebrata pro defuncto certum sit animam pro qua offeritur à Purgatorio igne liberari? *Lib. V. Tit. 28. de Panis. & Remis. num. 94.* pag. 570.
- Altarium Consecratio. Vide verb. Ecclesia, Oleum.
- Amadeus quondam Dux Sabaudie, à Concilio Basiliensi deposito Eugenio IV. Romanus Pontifex eligitur, qui Felix V. dictus, habens postea Pontificatum exiit, ex quo tempore nullum schisma exortum est ultra. *Lib. V. Tit. 8. de Schism. num. 29.* pag. 501.
- Amalrici Carnotensis errores, quibus Lutherani præcisebat Sæculo XIII. inveniunt, à Concilio Lateranensi IV. damnati sunt. *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trinit. num. 218. & Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 24. tom. 1.* pag. 59. & 11. pag. 427.
- Aniæus, olim Anaboladium dictus, memoratur inter sacras vestes Sæculo VIII. dictis quoque superhumeralis, eratque ex lino. Illum super Albam sibi imponant Maronitæ, & qui Ritum Ambrosianum sequuntur; sicut etiam olim Græci, qui tamen nunc eo non utuntur. *Lib. III. Tit. 41. de celeb. Missar. n. 53.* pag. 237.
- Andreas Carolostadius, Archidiaconus Wittenbergen. de castris Lutheri, primus inter Reformatos, ejurato Sacerdotio, Uxorem duxit: in nonnullis à Luthero dissentit. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 25.* pag. 444.
- Anima rationalis est per se, & essentialiter humani corporis forma. Quod ut de hinc desinat Concilium Generale Vienneense. *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. n. 301.* pag. 84.
- Anselmus Abbas Lobbianus Capitularia Caroli magni, & Ludovici Pii (partem in membranis asservata in unum Corpus primus compilavit. *Lib. I. Tit. 2. de Constitut. num. 205.* pag. 163.
- Antipapa qui, & quot fuerint? ordine Chronologico referuntur. *Lib. V. Tit. 8. de Schism. num. 2. & seq.* pag. 487.
- Antonius Augustinus Archiepiscopus Tarraconensis laudatur. Quid senserit de Episcopis Decretalibus veterum Rom. Pontificum à Clemente I. ad Siricum in Collectione Isidoriana insertis? *Lib. I. Tit. 2. de Constit. n. 182. & 183.* pag. 157. & 158.
- Capitula, que nomen Hadriani I. Papæ præferunt notis illustravit. Hæc capitula ex Epistolis Decretalibus supra memoratis center esse desolata. *ibid. n. 183.* pag. 158.
- Nonnullas Collectiones Decretalium post Decretum Gratiani, à diversis Authoribus compilatas edidit, & notis illustravit. *ibid. n. 225. ad 232.* pag. 167. & 168.
- Decretum Gratiani emendavit. *ibid. à num. 240.* pag. 170.
- Anthropomorphitarum hæresis Deo Corpus assignens, Sæculo X. in Italia exorta, à Ratherio Veronensi Episcopo scriptis confutata est. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. n. 22.* pag. 419.
- Apelles Marcionis Hæresiarum discipulus, magistri erroribus alios cumulavit. *Sec. II. ibid. num. 15.* pag. 407.
- Apocritarii Apocritici, seu Legati Responsales, mandata, seu Responsa Pontificum Romanorum exequiebantur quo mittebantur: ampliori potestas solita ipsis committi in

- in Italia, & Insulis adjacentibus; in aliis Provinciis restringebatur ad speciales causas. Communiter erant Subdiaconi. *Lib. I. Tit. 30. de Officio Legati n. 3. & 4.* pag. 325.
- Apocritarios habebant apud Imperatores non solum Romani Pontifices, sed etiam Patriarchæ, & Exarchi Orientis: hi tamen communiter erant Diaconi. *ibid. num. 4.* pag. 325.
- Apollinaristæ Hæretici Sæculi IV. ab Apollinari Laodiceæ Ecclesie Presbytero, & Apollinari ejus filio, ejusdem Ecclesie Lectore orti sunt: quorum error fuit, putasse Christum anima caruisse, ejusque vicem suppluisse Verbum ipsum caro factum. Pluries fuerunt damnati. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. n. 17.* pag. 439.
- Apostoli continentiam observarunt: an autem de ea observanda præceptum Sacris Ecclesie Ministris imponerent, utrinque disputatur: id tamen certum, Sacros Ministros ab Apostolorum temporibus usque ad finem Sæculi IV. continentiam observasse: licet autem vim legis universalis non obtinuerit in Oriente quantum ad continentiam ab Uxoribus ante ordinationem ductis, vim tamen universalem obtinuit quantum ad continentiam eorum qui virgines, vel vidui ad Sacros ordines promovebantur. *Lib. III. Tit. 3. de Cleric. conjugatis n. 6. & seq.* pag. 22.
- Apostolorum Cæneses. Vide Canon.
- Apostolorum Constitutiones. Vide Constitutio.
- Apostoli dicti fuerunt quidam Hæretici Sæculi XII. qui nuptias damnabant, à carnibus, lacte, & omnibus ex coitu generis abstinebant. Baptismum parvulorum, invocationes Sanctorum, & suffragia pro defunctis rejiciebant, suam dumtaxat sectam esse Ecclesiam asserbant, aliaque deliramenta. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 22.* pag. 422.
- Appellationes in primis Ecclesie Sæculis admodum raræ: permittum tamen à gravamine sententiæ Episcopalis appellare ad Synodum Provincie, que bis in anno celebrabatur, vel ad Synodum Nationalem, vel ad Oecumenicam. *Lib. II. Tit. 1. de Judiciis. à num. 52. ad 54.* pag. 398. & 399.
- Appellandi ad Sedem Apostolicam jus illis primis Sæculis jam fuit agnatum. *ibidem num. 55.* pag. 399.
- Hoc jus non Sedi Apostolicæ concessum fuit à Conciliis, sed debitum ratione Primatus universalis. *ibid. num. 56.* pag. 400.
- Appellatio ad Sedem Apostolicam in causis Episcoporum in usu fuit in prioribus quinque Sæculis; non tamen in causis inferiorum Clericorum. *ibid. à num. 57. ad 59.* pag. 401. & 404.
- Appellationum ad Sedem Apostolicam abusus à Sæculo XII. magnam perniciem Ecclesiasticæ disciplinæ intulit: remedium attulit Concilium Tridentinum. *ibid. à num. 60. ad 62.* pag. 406. & 407.
- Aquam in Calice infundi in Sacrificio Missæ quot mysticas significationes habeat? *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trinit. num. 307.* pag. 87.
- Aquam frigidam Græci in Calice infundunt ante Consecrationem, & calidam post Consecrationem: Armeni Schismatici nullam; bene vero Armeni Catholicæ: huncque Ritum infundendi aquam Ecclesia ab ejus initio præcepit. *Lib. III. Tit. 41. de celeb. Missar. num. 65.* pag. 243.
- Aquigranensis Regula Canonicorum, jussu Ludovici Pii Imperatoris per Amalarium Diaconum ex Sanctorum Patrum Script. excerpta, in Concilio Aquigranensi approbata, Canonicis præscripta est observanda; que tamen eos ad pauperis votum non adstringebat. Ipsa eadem propemodum est ac Regula Chrodogangi: utriusque

que usus definire cepit Sæculo X. *Lib. III. Tit. 35. de statu Monach. & Canon Regul. à num. 12. ad 14.*

Vide verb. *Chrodogangur.*

Arabes Hæretici Sæculi III. immortalitatem animæ negabant. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 16.*

Archicaucellarius. Vide *Cancellarius.*

Archidiaconi, seu Principes Diaconorum, erant precipui Ministri negotiorum Episcoporum, & Ecclesiæ: ab initio Ecclesiæ fuerunt instituti tum in Oriente, tum in Occidente. *Lib. I. Tit. 23. de Offic. Archid. n. 1. & 2.* pag. 299. & 300.

Archidiaconus tantum unus erat per IX. sere Sæcula in singulis Cathedralibus: IX. autem Sæculo jam plures in una Diocesi inveniuntur. Multiplicatio unde orta? *ibid. num. 3. & 4.* pag. 300.

Archidiaconi per VIII. sere priora Sæcula, non erant nisi Diaconi: Sæculo IX. cepit dignitas illa cum Presbyteratuungi; Sæculo autem XIII. Ordo Presbyterialis ad Dignitatem Archidiaconalem necessariam prærequisitus est. *ibid. n. 5.* pag. 301.

Archidiaconus non erat senior Diaconorum, sed ad id eligebatur Diaconus induttor, & rerum agendarum peritor ab Episcopo; qui tamen eum è gradu dejicere nequebat sine causa, & figura iudicii. *ibid. n. 6. & 7.* pag. 301.

Archidiaconi in utraque Ecclesia erant locum tenentes Episcoporum, seu veluti Vicarii Generales; imò modernis Vicariis Episcoporum eminebant: quot curæ illorum Ministerio commisse erant *ibid. num. 8.* pag. 302.

Archidiaconorum iurisdicção, que etiam Sæculo XIII. perlabat, initio fuit delegata; successu vero temporis per diuturnum usum agere ceperunt iure proprio, illorumque Officium in Beneficium, & Dignitatem evalit, erantque Vicarii Episcoporum non dati, ac ordinarii Prelati. *ibid. num. 9. & 10.* pag. 302. & 303.

Non apud omnes Archidiaconus erat equalis iurisdicção, sed eam inequalitatem retinuit facta ordinaria, quam habuerat delegata. Jure autem novo eorum iurisdicção per introductionem Vicariorum Generalium restricta, & penè antiquata est. *ibid. num. 11. & 13.* pag. 303.

Archiepiscopalis Dignitas ab ipis Apostolis instituta in primariis Civitatibus, jam Sæculo IV. in qualibet Provincia Romani Imperii Metropolitanus presidebat; cuius iura fuerunt, Suffraganeos Episcopos ordinare, convocare, & prædare Conciliis Provincialibus, visitare Ecclesias sue Provincie, Episcopos sibi subditos iudicare cum Provincie Synodo, causas Clericorum à sententiis sui Episcopi appellantium cognoscere litteras formatas concedere Suffraganeis pergentibus extra Provinciam, seu ad Comitatum Imperatoris, atque invigilare, ut Canones ab illis servarentur ad amicum. *Lib. I. Tit. 6. de Elect. & Electi potest. n. 6.* pag. 299.

Archiepiscopo & Episcopis Comprovincialibus olim spectabat confirmatio, seu approbatio Episcoporum electorum; sensim tamen hoc jus ad solum Archiepiscopum devolutum est à Sæculo IV. non tamen private ad Patriarchas, Vicarios Apostolicos, & Exarchos, sed cumulative: qui mos per quinque priora Sæcula duravit. *ibid. à num. 93. ad 96.* pag. 238. & 239.

Archiepiscopi usque ad Sæculum VIII. à suis Primatibus, vel Exarchis, Patriarchis, vel Vicariis Apostolicis confirmabantur; si nulli horum subiecti erant, à Romano Pontifici confirmabantur. Verum nec ab isto, nec ab illis confirmabantur Metropolitanæ Gallie, Anglie, & Africæ; sed à Provincie Episcopis, aut ab aliis Metropolitanis. Per recentiorem autem disciplinam, post Sæculum IX. invalescentem tum Archie-

chiepiscoporum, tum Episcoporum omnium confirmatio ad solum Romanum Pontificem devoluta est. *ibid. à num. 97. ad 105.* pag. 240. & 242.

Archiepiscoporum Pallium. Vide *Pallium.*

Archipresbyteri Officium à primis Ecclesiæ Sæculis viguit, unus erat in unaquaque Ecclesia Cathedrali, & is quidem qui ordinatione erat antiquior. A Sæculo VI. alii per Diocesim constituti fuerunt Archipresbyteri, quorum cura similis erat ei, quam modo exercent Vicarii foranei Episcoporum. *Lib. I. Tit. 24. de Offic. Archipresb. à num. 1. ad 4.* pag. 299. & 300.

Senioratus prærogativa videtur durasse quamdiu duravit vita communis in Cathedralibus, & Ruralibus Ecclesiis; sed hac extincta, qualitas Presbyterorum, & non Senioratus cepit attendi ut Archipresbyteri constituerentur: si tamen Archidiaconis, & Chorepiscopis semper fuerunt inferiores, & subiecti. *ibid. n. 4. & 5.* pag. 300. & 301.

Quæ essent peculiaria eorum munia? *ibid. num. 6.* pag. 301.
Arius hæresiarcha Sæculi IV. consubstantialitatem Filii Dei negavit. Sæctarii huius erroris Ariani dicti. In Nicæno, & aliis Conciliis damnati. *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trinit. num. 63. & seq.* pag. 16.

Vide verb. *Homousion.*

Armeni in Concilio Florentino cum Catholica Ecclesia uniti, Instructionem, seu Fidei Compendium ab eo acceperunt. Quale fuerit, recensetur. *Eod. Lib. & Tit. num. 307.* pag. 81. & seq.

Armeni Schismatici specialem habent proprio idioma Liturgiam; & præter omnium Orientalium morem in azynis celebrant. *Lib. III. Tit. 41. de Celebr. Missar. num. 30.* pag. 225.

Armeni Catholici Latinos Ritus susceperunt, sed patria eorum lingua exequantur. *ibidem.* pag. 225.

Arnaldus de Brixia hæreticus Sæculi XII. de Eucharistia, & Baptismo parvulorum prævensit: Clericis, & Monachis bonorum proprietatem abrogabat. Romæ igni traditus est. Ejus Sæctarii Arnaldistæ dicti. *Tib. V. Tit. 7. de Hæret. n. 23.* pag. 422.

Arnaldus Montanerius Ordin. Minor. Catalanus, docuit, Christum nihil possedisse proprium, vel commune: nullum posse damnari qui deserat habitum S. Francisci, eoque Ordinem in perpetuum duraturum. S. Franciscum singulis annis semel in Purgatorium descendere, & inde extrahere ad Paradisum quot quot suum Ordinem professi essent. Damnatus ut hæreticus Sæculo XIV. *Lib. & Tit. ejusd. n. 24.* pag. 433.

Arnaldus de Villanova, professione Medicus, natione Catalanus insente Sæculo XIV. sua scripta pluribus erroribus asperfit. *ibidem.* pag. 430.

S. Athanasius Episcopus Alexandrinus Author dicitur Symboli ejus nomine indigitari, cujus exemplar, prout recitatur à Latinis, multum distat ab exemplari quod habetur apud Græcos. *Lib. II. Tit. 1. de Sum. Trinit. n. 170. ad 173.* pag. 43. & 46.

S. Athanasii Symbolum non est ex se Oecumenicum, sed solum ex autoritate Ecclesiæ. *ibid. num. 174.* pag. 46.

S. Athanasium Treviris in Cisterna latuisse, & ibi composuisse Symbolum, mera fabella est. *ibid. num. 176.* pag. 46. & 47.

Nec magis, verum quod Romæ illud composuerit, aut obtulerit. *ibid. à n. 177.* pag. 47. & 48.

S. Athanasium Authorem non esse Symboli, probabilis est: & vero simitius compositum fuisse à Vigilio Tapfensi Episcopo in Africa sub finem Sæculi V. *ibid. à n. 182. ad 209. & num. 210. & seq.* pag. 49. 57. & 59.

- Athi an vere deatur speculative, & practici simul; an solum practice? *Lib. 5. Tit. 7. de Heret. num. 26.* à pag. 452.
- S. Augustini Regula neque pro Clericis, seu Canonicis, neque pro Monachis scripta fuit, sed pro Sanctimonialibus; & quidem non data opera, sed occasionaliter per epistolam instructivam transmissa fuit; quæ postea vitis accomodata est juxta leges grammaticas, addito primo ejus capite, quod incipit: *Ante omnia Fratres, &c.* *Lib. III. Tit. 31. de Regular. & transeunt. ad Religionem. n. 25.* pag. 36.
- S. Augustinus Presbyter factus, Monasterium Monachorum instituit; factus autem Episcopus, Monasterium Clericorum suscitavit, & primus hujus Clericalis vite formæ Author exiit, cujus Professores ad castitatem, obedientiam, & abicationem proprii adstricti fuerunt ratione vite communis, quam profitebantur, non ratione vocationis, quæ (nisi de Castitate ob sacros Ordines) non emittit. *Lib. III. Tit. 35. de Statu Monach. & Canon. Regul. num. 1. & 5.* pag. 125. & 126.
- Augustinus de Roma, Ord. Evemis. S. Augustini, Archiepiscopus Nazarenus varios errores Seculo XV. docuit circa humanam Christi naturam; Nestorii, & Eutychetis deliria, utrumque temperata, innovavit; Ecclesiam ex solis predestinatis conlitate asserbat. Hos errores Concil. Basiliense damnavit. *Lib. V. Tit. 7. de Heret. n. 24.* pag. 441.

B

- Balsamum quando oleo cepit admisceri, & in Ecclesia in Sacramentis, & Consecrationibus uti? Vide verb. *Chrisma, Oleum.*
- Baluzius (Stephanus) Capitularium Regum Francorum absolutissimam editionem adornavit. Edidit insuper Collectionem Reginonis Abbatis, & notis illustravit. *Lib. I. Tit. 2. de Constitut. num. 208. & 212.* pag. 164.
- Baptismi Sacramentum ad salutem omnibus necessarium instituit Christus Dominus. *Lib. V. Tit. 9. de Apostat. & Reiter. Bapt. num. 2.* pag. 502.
- Baptismus usque ad Seculum V. per trinam immersionem ministrabatur: Seculo vero VI. in aliquibus locis Ecclesie Latine per unam dabatur, interdum per trinam. Trinam immersionem in hodiernum diem observant Græci; & in Latina Ecclesia usus immersionis in Baptismo Seculo adhuc XIII. erat communior: validum tamen semper fuit Baptisma per infusionem aque desuper baptizandum, & in necessitate olim ita ministrabatur. *Eodem lib. & tit. à n. 4. ad 8.* pag. 502. & 503.
- Forma Græcorum est: *Baptizatur servus Dei, &c.* non *Baptizetur, &c.* ut in Scholis invaluit. *ibid. num. 9.* pag. 504.
- Apostoli non baptizantur in nomine solius Jesu, sed Jesu Christi auctoritate, & virtute baptizantur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Contrarium Bulgarianus docens Nicolaus Papa I. erravit, ut privatus Doctor, cum non esset ab eis consultus circa formam Baptismi. *ibidem.* pag. 504.
- Baptismi Sacramentum tam adultis, quam parvulis culpam remittere deservit ut de hinc Concilium Viennense parvulis quoque gratiam habitalem, & virtutes per illud infandi, probabiliorum esse sententiam declaravit. *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. num. 301.* pag. 84.
- Trina infusio Sacerdotis in baptizandum, exorcismi, immisio salis in os, salivæ in aure, impressio Crucis in fronte, Unctio olei, & Chrilmatis, impressio Lintheolij, & immisio cerei accensii in manus baptizati à primis sæculis in utraque Ecclesia fuerunt

- runt in usu. *Lib. V. Tit. 9. de Apostat. & Reiter. Bapt. n. 11.* pag. 504.
- Significatio singularum harum ceremoniarum menti Sanctorum Patrum conformis est; illarumque praxim rationabilem esse ostenditur contra Hæreticorum cavillationes. *ibid. num. 13.* pag. 507.
- Baptismus, necessitate urgente, quolibet anni tempore conferri potuit: Communis tamen utriusque Ecclesie usus habuit ut tam parvulis, quam adultis, in diebus Paschatis, & Pentecostes conferretur. In aliquibus vero Ecclesiis etiam in diebus Natalis Domini, Epiphaniæ, & S. Joannis Baptiste conferebatur. *ibid. n. 14. 15. & 16.* pag. 508.
- Controverfia de rebaptizandis baptizatis ab Hæreticis inter S. Stephanum Papam ex una, & Africanos ex altera, solum erat de his baptizatis ab Hæreticis, qui debitam formam adhibuerant in Baptismo; non universaliter de Hæreticis eam non servantibus. Exinde vero non Hæretici, aut Schismatici fuerunt S. Hieronimus, & S. Cyprianus cum sequacibus eorum Asianis, & Africanis; cum hoc non ut dogma, sed ut punctum disciplinæ defenderent. *ibid. num. 17.* pag. 509.
- Baptismus parvulorum Ecclesia à suis initiis licitum, & congruum censuit, & obligatorium, si mortis periculum inflaret: extra tamen hujusmodi periculum, plurimorum mos fuit diu differre susceptionem Baptismi; quod ut rationabilis aliqui Patres suaserunt: verum non omnes ob rationabiles causas ejus susceptionem differrebant. *ibid. num. 18. & 19.* pag. 509. & 510.
- In Baptismo Patris, seu Sponsores adhibiti fuerunt de more ab initio Ecclesie. *ibid. num. 19.* pag. 510.
- Baptizandi sub conditione usus, eos videlicet, de quibus dubium est, an baptizati sint, initium sumpsit Seculo XII. in retro actis sæculis universim absolutum, & non conditionate baptizabantur. *ibid. num. 20.* pag. 510.
- Baptizandi gradatim ad Baptismum disponebantur: primo in gradu erant Rudes, dein Catechumeni. Illi domi privatim à Diacono instruebantur de Paganismi superstitione detestanda, & de fundamentis Christianæ Religionis: Hi vero publice jam instruebantur, & ideo Audientes, quod idem ac Catechumeni, dicebantur. Qui tamen in tres classes dividebantur, in mere Audientes, qui publice ab Episcopo instruebantur; in Genu flectentes, qui jam instructi, & aliquandiu probati admittebantur ad orationes, & exorcismos, qui super eos genulexos in Ecclesia fiebant; & in Compantes seu electos, qui jam convenienter exercitati, & instructi, per Sponsores ad Episcopum deferrebantur initio Quadragesimæ, vel quarta feria Hebdomadæ quartæ, & nomina sua dabant scribenda inter proxime baptizandos, & per manus impositionem, & Crucis signum recipiebant, cum Symbolum memoriter didicissent, & publice professi essent, ac diabolo renuntiasent. *ibid. n. 21. 22. & 23.* pag. 511. & 512.
- Baptismi caremonia à Græcis adhiberi solita recentiorum. *ibid. n. 24.* pag. 513.
- Baptismales fontes Chrilmate Sacra; Baptizatis Unctionem adhiberi. Vide verb. *Oleum.*
- Barthesanes Vir eruditione, pietate, & scriptis contra Gentiles, & Hæreticos clarissimus Seculo II. misere lapsus, futuram mortuorum resurrectionem negavit. *Lib. V. Tit. 7. de Heret. num. 15.* pag. 401.
- S. Barnabæ Epistola est supposititia, ante Seculi II. finem scripta est. *Lib. V. Tit. 38. de Penitent. & Remiss. num. 13.* pag. 512.
- Bartholomæus Janovecius Majoricen. plures errores circa adventum Antichristi effudit Seculo XIV. *Lib. V. Tit. 7. de Heret. num. 24.* pag. 453.
- Basiliides Menandri Hæresiarchæ auditor, quos ex proprio cerebro errores evome-
runt
Hhhh 2

- rit? *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 14.* pag. 397.
- Basilense Concilium Eugenium IV. à Pontificatu deiecit, in ejus locum Amadeum Ducem Sabaudie, Felicem V. dictum, subrogavit. *Lib. V. Tit. 8. de Schismat. num. 29.* pag. 501.
- S. Basilus Monachorum institutum in sua Ecclesia introduxit, ac Clericalia munia cum Monasticis exercitationibus primus in Oriente copulavit. *Lib. III. Tit. 35. de Statu Monach. & Can. Regul. num. 5. & 6.* pag. 180. & 181.
- S. Basilus Liturgiam, seu Ordinem Missæ composuit; quam in usum deiecerunt Greci. Verum illius nullum usque adhuc repertum est exemplum, quod mutilum, aut interpolatum non sit. *Lib. III. Tit. 41. de Celebrat. Missar. n. 27.* pag. 224.
- Beguardi, & Beguinae, ac Fratricelli, Authoribus quibusdam Ordinis Minorum Alumnis, exorti sunt Sæculo XIII. Duas fingebant Ecclesias, unam carnalem cui præficeret Rom. Pontifex; alteram spiritualem, quæ nempe secum prosteretur Regulam S. Francisci ad literam, quam Evangelio exæquabant; in hac sola jurisdictionem omnem Ecclesiasticam consisteri somniabant. Professos Regulam S. Francisci non esse obstrictos ad obediendum Romano Pontifici. li, alique eorum errores damnati sunt à Concilio Viennensi. *Lib. I. de Sum. Trin. n. 302. & 303. p. 84. & 85. & Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 24.* pag. 429.
- Benedictus IX. intrusus Rom. Pontifex, postea legitimus ex Ecclesiæ connivencia, mores ejus pravi, varique fortuna. *Lib. V. Tit. 8. de Schism. n. 18.* pag. 491.
- Benedictus XI. Rom. Pontifex primus omnium statuit Patriarchales Ecclesias provideri non posse Romano Pontifice inconsulto. *Lib. I. Tit. 6. de Electione, & Electi pot. num. 29.* pag. 211.
- Benedicti XIV. Allocutio in Creatione Cardinalium. *Lib. I. Tit. 33. de Major. & Obedi. num. 21.* pag. 341.
- S. Benedictus. Vide verb. *Monachus.*
- Benedictus Levita Moguntinensis Capitularia Regum Francorum pluribus accessionibus locupletavit. Quo successit *Lib. I. Tit. 2. de Constit. n. 206. ad 208.* pag. 163. & 164.
- Benedictus Spinosa Amstelodamensis Ethicam scripsit, qua Atheismum videtur introducere. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 26.* pag. 487.
- Beneficium Ecclesiasticum est jus perpetuum ministrandi in Ecclesia autoritate Episcopi constitutum, ac percipiendi fructus ei annexos. *Lib. III. Tit. 5. de Præbend. & Dignit. num. 1.* pag. 58.
- Beneficium pro Feudo promiscue usurpatur. *ibid. num. 2.* pag. 59.
- Beneficia alia Secularia, alia Regularia; unde hæc postrema promanant? *ibidem. num. 14.* pag. 67.
- Vide verb. *Præbenda.*
- Beneficia per Regulam Cancellariæ reservata, seu vacantia in mensibus Papalibus, vacante Sede Apostolica, ad primævos terminos juris revertuntur, seu ad Collatorem ordinarium pertinet illorum collatio. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. n. 290.* pag. 187.
- Beneficiorum Reservationes apud Sedem Apostolicam Sæculo XIII. initium sumperunt. Eodem Sæculo Clemens IV. eas extendit ad omnia Beneficia, Episcopatu minora, in Romana Curia vacantia, antiqua, ut ait, fretus consuetudine; sed fallitur. *Lib. I. Tit. 6. de Elect. & Electi potest. num. 29.* pag. 211.
- Beneficiorum majorum, seu Episcopatum electionem cepit Capitulis restringere Benedictus XI. inuente Sæculo XIV. Ejus successor Clemens V. generaliter sibi reservavit Patriarchales, Archiepiscopales, & Episcopales Ecclesias apud Curiam vacare con-

- contingentes pro hac vice tantum, ut loquitur. Idem sibi reservavit Ecclesiarum provisiones, quæ Clero, & Populo Christiano carerent. Insuper vacationem in Curia à Bonifacio VIII. explicatam, ad plures alios casus extendit. Tandem per Regulam secundam Cancellariæ (quarum primus Author fuit Joannes XXII.) generaliter omnes Patriarchales, Primatiales, Archiepiscopales, & Episcopales Ecclesiæ Romani Pontificis dispositioni reservatæ fuerunt. *ibid. n. eod.* pag. 212.
- His Beneficiorum Reservationibus repugnarunt ab initio Episcopi, Cleri, & Reges, atque abolitæ magna ex parte Sæculo XIV., sed libertas postliminio Capitulis restituta, non diu apud Nationes aliquas duravit: controversias tamen exinde ortas sedavit in Gallia Concordatum inter Leonem X. & Franciscum I. Regem. In Hispania jus præstanti ad Episcopatus, quod precario habebant Reges, Hadrianus VI. Carolo V., & Regibus successoribus perpetuo addidit. Germania vero antiquum jus Capitularum constanter retinuit, ac retinet. *ibid. n. 30. ad 32.* pag. 212. & 213.
- Beneficiorum fructus. Vide *Bona Clericorum. Item Invegitura, Testamentum.*
- Beregarus Andegaven. Archid. Vide verb. *Eucharistia.*
- Beregarus de Montefalco. Vide *Bona opera.*
- Berillus Sæculo III. errores disseminavit circa Divinitatem Filii Dei. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 16.* pag. 403.
- Bigami, seu Digami, Trigami, &c. in utraque Ecclesia pænis plecebantur, nempe separationis à Coniuge quoad torum, & cohabitatione nuda brevius, vel longius tempus. In penitentium ordinem redigebantur, ubi jejuniis, & orationibus vacare debebant: elemosinis Ecclesiæ privabantur: irregularitatem ad sacros Ordines contrahabant: privabantur quoque benedictione Sacerdotali, quæ primo nubentibus impendi solet (quæ duo postrema etiamnum obtinent) Non quia Ecclesia unquam secundas Nuptias reproberit ut illicitas, aut non legitimas, sed quia eas in Fidelibus averfabatur veluti speciem incontinentiæ præferentes; obinde Nuptias repetentes acriori stylo infectati sunt veteres Patres. *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. n. num. 37. ad 41.* pag. 594. & seqq.
- Bigamus dicitur irregularis ex defectu Sacramenti, non quod secundæ Nuptiæ non sint verum Sacramentum, sed quia non significant tam perfecte unionem Christi cum Ecclesia. *ibid. num. 40.* pag. 591.
- Greci vero Patres, Nuptias repetentes suspectos de incontinentia habentes, atque ex hoc capite unice oriri irregularitatis impedimentum censentes, docuerunt, eum, qui unam Uxorem habuit, vel plures, ante Baptismum, & post Baptismum alteram duxit, non esse irregularem: quia quid quid antea peccaverat, per Baptismum erat deletum, novusque homo effectus; siquæ præcedens, seu præcedentia Matrimonia ei in culpam non poterant imputari. Patres vero Latini attendentes Bigamiam ante, vel post Baptismum contractam ex quo impedire significationem perfectæ unionis Christi cum Ecclesia, eum irregularem decreverunt, quorum sensus in jus Canonici relatus est. *Lib. V. Tit. 39. de sent. Excom. n. 40. & 41.* pag. 594. & 595.
- Unius Uxoris Virum Episcopum esse oportere dixit Paulus Apostolus, non quia Uxoratum Monogamum, & non Polygamum esse voluerit; sed quia censuit oportere in Episcopum non consisti nisi illum, qui vel unam tantum habuerit Uxorem, aut unam, eamque primam, ac Virginem acceptam Uxorem haberet: cum Bigamia, vel Polygamia simultanea sublata sit à Christo pro sua Ecclesia, non vero Bigamia successiva pro communi Fidelium; bene tamen hanc quoque sustulit pro Episcopis, Presbyteris, & Diaconis. *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. n. 40.*

- & Lib. V. Tit. 39. de sentent. Excom. num. 38. pag. 291. & 593.
- Bigamus, & irregularis quoque est Maritus non Virginis. Lib. III. Tit. 3. de Cler. conjug. num. 22. pag. 37.
- Bieretum olim cojus fuerit usus? ejus forma, & variatio. Lib. III. Tit. I. de vita & honest. Cleric. num. 25. pag. 11.
- Bogomilorum hæresis, Authore Basilio Medico Monacho, Sæculo XII. exorta, errores plures, & quidem ridiculos evomit. Lib. V. Tit. 7. de Hæret. n. 22. pag. 412.
- Bona, Cardinalis, laudatur. Lib. III. Tit. 41. de Celeb. Missar. n. 2. pag. 222.
- Bona, seu fructus, vel proventus Episcoporum, vel Clericorum, ex suis Beneficiis percepti, qui suæ competenti sustentationi superfluant, non cadunt sub eorum vero Dominio; sed ex justitia tenentur eos in pios usus convertere. An idem dicendum sit de bonis inalienabilibus, vel de parimonialibus, seu quibuscumque aliis, quæ Ecclesie intuitu ipsi obveniunt? Lib. III. Tit. 25. de Pecunia Cleric. num. 6. & Tit. 26. de Testam. & ultim. volunt. num. 2. pag. 71. & 82.
- Bonarum Communium Ecclesiarum Massas, ante ejus divisionem in portiones, seu Præbendas Clericorum, quæ Sæculo V. facta est, ad curam, & distributionem Episcoporum pertinebat; ipsi tamen non erant Domini bonarum illorum, sed quanta illa erant ex mente Ecclesie, & Fidelium Benefactorum, eroganda erant ex justitia in pios usus. Lib. & Tit. eisd. num. 4. pag. 84. & seq.
- Bona Ecclesiastica, seu Beneficium proventus an in suos usus convertere possit Clericus, vel Episcopus, si bona patrimonialia possideant, ex quibus competenter sustentari valeant? ibid. num. 7. & 8. pag. 88. & seq.
- Bona, seu fructus beneficiale non dantur Clericis, vel Episcopis tanquam merces laborum suorum, seu Ministerii Ecclesiastici, quod gratis acceptum, gratis præstare debent; sed per modum sustentationis necessariae in victu, & vestitu, &c. si eis indigeant; vel ut Dispensatoribus eorum in usus ab Ecclesia, & Benefactoribus intentos. ibid. num. 8. pag. 90.
- Bona Ecclesiastica redaudantur competenti sustentationi Episcoporum, & Clericorum, si non ex justitia, & cum opere relinquendi, saltem ex caritate graviter illi obligantur in pios usus expende. ibid. num. 8. pag. 90.
- Vide verb. Testamentum. Decima.
- Bona opera quæcumque faciendâ esse puro Dei amore, non ob aliam rationem, ideoque nec spe mercedis, docuit Bereogarius de Montefalcone Cisterciensis. Sæculo XIV. quem errore Sanctus Tarracon. Archiepiscopus condemnavit. Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 23. pag. 433.
- Bonifacius VIII. novam Decretalium Collectionem fieri mandavit, quam Sextus Decretalium vocari voluit, veluti supplementum V. Librorum Decretalium Gregorii IX. Lib. I. Tit. 2. de Constit. num. 252. & 264. pag. 178. & 176.
- Constatâ fuit hæc Collectio ex Decretalibus editis à Romanis Pontificibus successoribus Gregorii IX. & ex aliis aliorum Pontificum, quæ extra Corpus Decretalium Gregorii vagabantur; tum etiam ex Constitutionibus Conciliorum Lugdunenſium I. & II. Quæ Sextus Decretalium in V. Libros pariter divisus est, & autoritate legali polleret. ibid. à n. 263. ad 265. & 270. pag. 176. & 177.
- Bonosus Sardinensis Episcopus, à quo Bonofiaci hæretici, plures errores circa Christi Incarnationem, & Deiparæ Virginitatem difeminavit Sæculo IV. Damnatâ à Siricio Papa, & Synodo Capuana. Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 17. pag. 411.
- Breviarium Romanum non irrefragabilem autoritatem tribuit factis historicis in eo con-

- contentis: si grave fundamentum occurrat potest modeste de illis dubitari. Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. num. 209. pag. 56.
- Bulla Papalis expeditur per Cancellarium sub sigillo plumbeo pendente ex cordibus, scribiturque in membrana subnigra, rudique antiquo caractere Gallico: Brevia autem Apostolica in membranis subtilibus candidis, caractere latino, à tergo cæca rubra illita per secretarium subscripta expediuntur in negotiis brevibus, & non magni momenti. Bullæ vero in arduis, seu ponderosis. Lib. I. Tit. 2. de Constitutioni. num. 282. pag. 180.
- Bulla ut obligent, constare debet, quod vere à Papa sint emanata, & quod præter ejus intentionem non sint alterate; an omnia loca, personas, & tempora comprehendere velint; & si purum externum regimen concernunt, requiritur forsitan quod ab Ordinario promulgentur, & Regium placitum antecedat? ibid. à num. 283. ad 285. pag. 180. & 181.
- Bullarium Romanum quid contineat? In quibus differat à Collectione Corporis Juris Canonici? Ejus utilitas. ibid. à num. 287. ad 287. pag. 179.
- Bullarium Romanum nunquam à Sede Apostolica pro Codice legali obligante universam Ecclesiam fuit approbatum; neque legitime declaratum, exemplaria illarum Bullarum suis autographis per omnia respondere. ibid. pag. 179.
- Burchardus Episcopus Wormatiensis Collectionem Canonum compilavit, & in XX. Libros distribuit, nullo tamen habito delectu. Lib. I. Tit. 2. de Constit. à num. 214. ad 219. pag. 165.
- Burdinus Archiepiscopus Braccarenſis, Antipapa, contra Gelasium II. stetit. captus tamen tempore Callixti II. in arce Canobii Cavenſis inclusus est. Lib. V. Tit. 8. de Schism. num. 22. pag. 495.

- C**adalos Episcopus Parmensis sub nomine Honorii II. contra Alexandrum II. insurrexit. Lib. V. Tit. 8. de Schism. num. 20. pag. 492.
- Cadaverum incorruptio per se signum æquivocum est apud Græcos, vel enim sanctitatem demortui hominis indicat, vel ejus pravitatem: primam, si cadavera incorrupta suavem exhalent odorem, & aliqua decoris luce præfulgeant. Secundam, si cadavera ad Tympani morem turgentia, nigra, deformia apparent. Longa quoque apud eos experientia comperit, ajunt, excumunicati cujusque Corpus non putrescere; in pulverem tamen resolvî, si absolutionis beneficium consequatur. De quo nec apud Latinos desunt exempla. Lib. V. Tit. 39. de sentent. Excom. n. 35. pag. 591.
- Calanus Hæreticus Sæculo II. quibus erroribus infectus, quam impudica eorum conversatio. Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 15. pag. 40.
- Calatravæ Ordo Militaris, quando, & à quibus institutus? Lib. III. Tit. 35. de Statu Monach. & Can. Regul. num. 38. pag. 163.
- Calicum, & Patenarum Consecratio. Vide verb. Oleum.
- Calvinus (Joannes), nequissimus Hæresiarcha docuit, hominem lapsum libero arbitrio esse privatum; hominem sola fide justificari; Legem Dei quæ bona opera præcipit, esse impossibilem; Indulgentias, & Purgatorium negavit; Sanctos non esse invocandos; Romanum Pontificem esse Antichristum; Ecclesie legem de Calibatu esse tyrannicam: tria tantum esse Sacramenta affirmavit, Baptisimum, Cenam, & Ordinationem. In plerisque erroribus Luthero consentit; qui omnes à Tridentino damnati

- nati sunt. Calvinii Affectu in varias sectas abierunt, in Reformatos, Puritanos, & Anglo-Calvinianos, & alios; sed soli primi Calvinum ad amissum sequuntur. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 25.* pag. 447.
- Campanas benedicendi, & ungeni Ritus Sæculo IX. inentente jam erat in usu. *Lib. I. Tit. 15. de Sac. Unct. num. 23.* pag. 296.
- Cancellaria Apostolica, seu Romana in primariis, & gravioribus Sedis Apostolicæ negotiis expediendis incumbit; cujus præcipuus Minister est Vicecancellarius, infra quem sunt Cancellaria Regens, Præsidentes de majori Parco, qui & Abbreviatores dicuntur, & Ministri de minori Parco, Scriptores Apostolici, Summistæ, Secretarii, Plumbatores, Cubicularii, &c. *Lib. II. Tit. 1. de Judiciis n. 45.* pag.
- Vide verb. *Consistorium. Vicecancellarius.*
- Ritus, quo Litteræ, seu Bullæ in Cancellaria expediuntur. Vide verb. *Bulla.* & *ibid. loc. seq. cit.* pag. 181.
- Cancellariæ Apostolicæ Regule quid concernant? Quantum durent? Quis primus illarum Author? Hæ Regule crescent, decrescunt, aut immutantur ad libitum novi Pontificis. Per eius obitum illic hæ Regule expirant, & Beneficia reservata per hujusmodi Regulas ad primævos terminos juris revertuntur, seu illorum jus revertitur ad ordinariam Collatorum. Hoc speciale habent, quod statim obligent, licet promulgatæ non sint, non quidem ad penam, vel culpam incurrendam, sed quantum ad nullitatem actus in contrarium gesti. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. d. num. 256. ad 291.* pag. 182. & 182.
- Cancellarius dicebatur, qui intra Cancellos se continens audiebat, vel introducebat eos, qui audiri se à Magistratu, vel Principe cupiebant. Primus hujus officii Minister erat Notarius. Sæculo VI. non dum erat in Ecclesia hujusmodi officium, nec Clericis permittitur hoc laicale munus subire: Sæculo autem IX. Clericis committi ceptum, Presbyteris vero prohibitum. Cancellariorum munus erat asservare Principum Scripta, Leges, Præcepta, ac Statuta placitorum, & Comitiarum Regum, horum scripta subministrare. Hæ Archiepiscopo subornati erant, qui ab ineunte Sæculo IX. semper dicebantur ex Clericis. Romana Ecclesia postea hoc officium adoptavit: Sæculisque Principes Cancellarios habuerunt amplissima potestate præditos. *Lib. I. Tit. 25. & seq. de Offic. Præbiterii, &c. n. 13.* pag. 317.
- Canones à generalibus, sive à particularibus Conciliis, seu ab alia legitima Potestate laici ex se habent vim obligandi, vel universalem, vel particulares Ecclesias: quorum jam olim variae collectiones factæ sunt tum in Oriente, tum in Occidente: in quibus primitus soli Canones Conciliorum recensentur; postmodum Græcis Collectionibus adjecti sunt Canones Apostolorum, & sententiæ Patrum Græcorum; Latini vero Decreta Pontificum, & sententiæ Patrum Latino-rum; & ab utroqueque Leges Civiles subinde non exclusæ. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. n. 4. & 8.* pag. 98. & 97.
- Canonum Collectiones occidentales, alie sunt veteres, alie recentiores: veteres alie sunt majores, quæ omnem materiam Canonicam ambiunt, ut Collectio Ildori Mercatoris, Regimonsis, Barchardi, Ivonis Carnotensis; alie minores, quæ ad particula-re unum, vel plura argumenta restringuntur, ut Collectio Martini Beacarrensis, Penitentialia Theodori Cantuarii, Bedæ, Egberti, Rabani, & Penitentialia Romanum. Recentiores majores sunt Decretum Gratiani, & Decretales Gregorii IX. Minores sunt *sextræ Decretalium*, Clementinæ, Extravagantes Joannis XXII. & Extravagantes communes. *ibid. num. 6.* pag. 99.
- Canonum Collectiones Orientales parum habent de Canonibus Ecclesiæ Occidentali;

- lis; & contra Collectiones Latine ex Græcis Canonibus præcipue constant; solum Codex Canonum Africanorum Canonibus Orientalibus caret. Omnes tamen Græcæ Collectiones Decretalibus Rom. Pontificum carent. *ibid. d. n. 15. ad 17.* pag. 100.
- Canones Apostolorum, vulgo dicti, in Ecclesia Orientali Sæculo V. primum innovaverunt, qui omnes sunt numero 85. *ibid. num. 20.* pag. 101.
- Canones quinquaginta priores ex illis 85. in Ecclesia Latina Dionysius Exiguus primus è græco in latinum transtulit, & in sua Collectione inseruit Sæculo V. exeunte, qui licet non statim, tamen successu temporis per universam Ecclesiam Latinam auctoritatem obtinuerunt, saltem à Sæculo IX. non vero posteriores 35. ex illis 85. Canonibus. *ibid. d. num. 21. 22. & 23.* pag. 101. & 102.
- Non ex eo quod Ecclesia illos priores quinquaginta Canones, Apostolorum, dictos, receperit, ideo omnes omnino approbavit; sed quia ut plurimum sanam doctrinam continent, recepti dicuntur, licet nonnullos ab Ecclesiæ sensu devios rejiciat. *ibid. num. 24.* pag. 103.
- Collectio illorum 85. Canonum singillatim expenditur. *ibid. num. 25.* pag. 103.
- Canones isti Apostolorum, vulgo dicti, omnes omnino supposititii sunt, & Apocryphi; cum ignorati fuerint per quinque priora Sæcula; eorumque sermo longe distat ab stilo apostolico. *ibid. d. n. 27. ad 34.* pag. 110.
- Canones Apostolorum vere extiterunt; & appellati fuerunt sancta illa, quæ ipsi, vel Apostolorum Discipuli circa Ecclesiæ disciplinam ordinarunt, quæ postea usû, ac diuturnis moribus firmata, nomen illud vere, & proprie retinuerunt, etiam si scripto non fuissent tradita. *ibid. num. 50.* pag. 114. & seq.
- Canones, qui vulgo Apostolorum nomine circulerantur, licet Apostolicos compellantur Pontifices, Concilia, & Scriptores mediæ ævi, non ideo crediderunt vere ab Apostolis editos fuisse, sed morem sic compellendi fuerunt sequuti; nec eos velati Regulas Ecclesiasticas suscipiendo, ulteriorem legis vim habere voluerunt, quam eam, quæ per posteriora jura, constantem Ecclesiæ sensum, legitimamque consuetudines non fuerit illis derogatum. *ibid. d. num. 57. & 58.* pag. 119. & 120.
- Canones Apostolici non ita sunt apocryphi, ut impostor eos ex cerebro suo fixerit, sed majori ex parte illos ex præfectorum Patrum, & Conciliorum statutis, quæ in ordinem digessit, sub specioso Apostolorum titulo amplius commendatos voluit. *ibid. num. 59.* pag. 120.
- Canones Penitentiales singillatim recensentur. *ibid. num. 75.* pag. 126. & seq.
- Canonum Penitentialium usus per plura Sæcula viguit: illorum compendium, seu Catalogus libelli Penitentiales dicebantur. *ibid. num. 76. & 77.* pag. 130.
- Vide verb. *Penitentia.*
- Canonum Codex, seu vetustior Collectio, Concilio Chalcedonensi est antiquior, seu extabat ante annum 451. Quorum autem Canones ea continet? *ibid. d. n. 88. ad 92.* pag. 132. & 133.
- Quisnam fuerit ejus Author, & quanta sit auctoritatis ea Collectio, seu Codex? *ibid. num. 94. & 95.* pag. 133. & 134.
- Canonum Collectioni huic, vetustiori, suis temporibus adjecti fuerunt Canones Conciliorum Chalcedonensis, & Ephesini, Canones vulgo Apostolorum, cum nonnullis S. Basilii. Deinde Canones Concilii in Trullo C. P. celebrati, cum plurimorum Græcorum Patrum Canonibus Sæculo VII. Sæculo autem VIII. & IX. additi fuerunt Canones Concilii Nicæni II. & duarum Synodorum C. P. Photii. Ex quibus omnibus Jus Canonicum Græcum constat, quod cum commentariis Balsamonis, Zonara,

nara, & Aristen, græce & latine exulgavit Beveregius. Nihil autem in ipsa reperitur de Decretalibus, vel Canonibus Occidentalibus, præter Canones Sardicenses Concilii, & Africanos. Hæc Collectio auctoritatem legalem obtinet in Ecclesia Latina, si Canones Photianos excipias. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. à n. 95. ad 102. pag. 134. & 135.*

Canonum Collectores Græci Joannes Antiochenus, Scholasticus dicitur, & Photius, uterque Patriarcha C. P. Armenopolus Judex Theſſalonicen. & Marthasus Blastare, quo tempore floruerunt; ex qua materia collectiones conflarunt; quem ordinem servaverunt *ibid. à num. 103. ad 107. pag. 135. & 136.*

Canonum Codex vetustior quo Ecclesia Romana utebatur, diversus erat à Codice Græco antiquior; ille initio Seculi V. alia non continebat quam Nicænos, & Sardicenses Canones in unum conflatos, ac continua numerorum serie collocatos, quasi unius tantum essent Synodi. Hunc Codicem edidit Quenellius. *ibid. à n. 108. ad 114. pag. 136. 137. & 138.*

Canonum Codex Ecclesie Africanæ, conflatus est ex Canonibus Conciliorum illius Regionis, usque ad Concilium Carthaginiense VI. inclusivè: Latine primum editus, postea in Græcum Codicem intertextus est, ejusque omnes Canones sub nomine Concilii Carthaginiensis citantur; illumque in sua Collectione inseruit Dionysius Exiguus, & Ecclesia Romana recepit, ac probavit. *ibid. à num. 115. ad 117. pag. 138.*

Canonum Collectionem latinam concinnavit Dionysius Exiguus initio Seculi VI. ex Canonibus Codicis Ecclesie Græcæ in latinam versis, ex Conciliis Sardicensi, & Africanis, Canonibus Apostolorum, & Decretalibus Romanorum Pontificum, incipiens à Decretalibus Siricii Papæ, in utriusque ordinem temporis servans. *ibid. à num. 118. ad 123. pag. 139. & 140.*

Canonum Collectiones Martini Braccarenſis, Isidori Mercatoris, & Hadriani I. Papæ. Vide in propriis horum Collectorum nominibus. Vide insup. verb. *Capitularia Francorum*, *Regino*, *Brachardus*, *Ivo*, *Gratianus*, *Decretales Gregorii IX.* *Bonifacius VIII.* *Clementine*, *Extravagantes*, ac *Jus novissimum*.

Canoniorum Congregationes, seu Capitula Sæculo VIII. præter Ecclesiarum Cathedralium, alia erant, quæ ab illis, & Monachis distinguebantur, sub Abbate viventes, non tamen sub rigore Monastico, licet in origine Monachi fuissent, sed Clericorum potius, quam Monachorum vitam agentes, Canoniorum statum fuerant tandem amplexati. *Lib. III. Tit. 5. de Præbend. & Dignit. num. 13. Et Tit. 35. de Statu Monach. & Can. Regul. à num. 8. ad 11. pag. 65. 184. & 185.*

His, & illis Congregationibus de fundis Ecclesiarum redditus, & proventus stabiles Episcopi assignarunt, nec non ararium commune eorum usibus instituerunt, Regulamque scriptam S. Chrodogangi Metensis Episcopi primus dedit. Aliam non abullem deinde eis præscripsit Concilium Aquigranense: per neutram tamen ad paupertatis votum adigebantur. *Lib. III. Tit. 35. de Statu Monach. & Can. Reg. n. 11. ad 13. & Lib. III. Tit. 5. de Præbend. num. 13. pag. 185. & 65.*

Canonici primum dicti à *Canone*, seu *Marricula*, cui erant inscripti, deinceps à *Regula vite* eis data. *ibid. pag. 65.*

Canoniorum Capitula tenebantur decimam partem suorum reddituum, & oblationum decerpere, & Xenodochio peregrinorum, & pauperum, & cuius cura eis incumbebat, conferre. *Eod. Lib. III. Tit. 5. num. 13. pag. 165. & seq.*

Canonici, his qui in communi vivebant, nonnullos ex suis ad munus Parochi obeundum in Parochiis suis Capitulis unitis amandabant, qui illarum redditibus separatim

gaudebant. *ibid. V. verb. Parochus. pag. 67.*

Clerus Cathedralium, seu Capitulum, ut modo dicimus, in primis Ecclesie Scæulis non utebatur communi mensa, vel domo, sed separatim vivebat, sicut nunc: ejus tamen consilio, & ope Episcopus Ecclesiam, & Diocesim gubernabat, & quæ ex communibus proventibus Ecclesie unicuique eorum vite subsidia, pro ut opus habebat, distribuebat. *Lib. III. Tit. 35. de Statu Monach. & Canon. Regul. num. 4. pag. 179.*

Clerum Cathedralium in Congregatione sub una domo, & mensa, cum abdicatione proprietatis primus adunavit S. Augustinus, cujus Institutionis normam alia Africana Ecclesie receperunt; sed non diu ob inundationem Wandolorum ibi perseveravit: an autem in Europam Institutum illud fuerit invecum, & an Canonici Regulares Augustiniani, qui modo, & à Sæculo XI. ita appellantur, ex illis non interrupta successione descendant? gravissima est altercatio. *ibid. n. 5. & 6. pag. 180. & 181.*

Canoniorum Capitula, seu Congregationes ad formam hodiernam erigi cæperunt Sæculo IX. *Lib. III. Tit. 5. de Præbend. & Dign. num. 13. pag. 65.*

Clerus Cathedralium in Ecclesia Græca nunquam vitam communem amplexatus est: exceptis Cathedralibus illis in quibus loco Clericorum, Monachi subrogati fuerunt, qui Clericatus munia cum Monachatu copularunt, ut fecerunt in suis Ecclesiis S. Basilii, & Epiphanius Episcopi; quos imitati fuerunt in Occidente S. Eusebii Vercellensis Episcopus, & S. Augustinus Anglorum Episcopus in suis respective Ecclesiis. *Lib. III. Tit. 35. de Statu Monach. & Can. Regul. à n. 5. ad 7. pag. 180. & 183.*

Ex Clero Cathedralium aliqua erant instituta Collegia in Gallia, & Hispania ad erudiendam juventutem, vel una cum Episcopo manebant, ut ejus vite testes, & Ministri. *ibid. num. 6. pag. 181.*

Canoniorum sub Regula Aquigranensis, vel Chrodogangi viventium collapsa disciplina, florentior surrexit Sæculo XI. opera Nicolai II. & Alexandri II. qui Canonicos in communi viventes reformarunt, eosque ad perfectam peculii abdicationem allexerunt; eam tamen ipsi non ausi sunt imperare. *Lib. III. Tit. 35. de Statu Monach. & Can. Regul. num. 14. & 15. pag. 186.*

Canonici Regulares S. Rufi Avinionensis, qui sub Regula Chrodogangi, vel Aquigranensis viventes, ad exemplum Monachorum in eodem Sæculo XI. cano licet professione promissionem trium votorum Religionis addiderunt, eam proprietatis abdicationem exemplo suo præmonstraverant. Ex quo *Canonici Regulares* dici cæperunt; sub Regula tamen S. Augustini non vivebant. *ibid. num. 17. pag. 187.*

Canoniorum Regularium Congregationes plures ad illorum Saurufenſium exemplum exortæ sunt Sæculo XI. & XII. Ut Lucenses, S. Frigidiani, Portuenses, Lateranenses, S. Victoris, Præmonstratenses, Gilbertinorum, Mortarienses, atque 12, quæ professionem trium votorum Regularium emittentes, sub Constitutionibus uniuscujusque propriis, Regulam S. Augustini, vel B. Petri de Honellis sibi adoptarunt. *ibid. num. 16. 18. ad 22. pag. 186. 187. & 188.*

Canonici Regulares Parochias suis Monasteriis annexas regere poterant, salvo Episcoporum jure; à suis tamen Abbatibus ad nutum, etiam in vitis Episcopis, ad Monasterium revocari poterant. *ibid. num. 25. & 26. pag. 190.*

Canonicos Ecclesiarum Cathedralium poterant Episcopi adhuc Sæculo XIII. ad vitam Regulari professionem compellere. *ibid. num. 27. pag. 191.*

Canoniorum Regularium varis Congregationes variis temporibus institutæ recententur. *ibid. à num. 5. ad 34. à pag. 180. ad 192.*

- Cantor. Vide *Psalmissa. Lector.*
- Capitula Canonicoꝝ. Vide *Canonici.*
- Capitularia Regum Francorū. Vide *Franci.*
- Cardinalis nomenclatura primis Ecclesijs Sæculis ignota; innotuit Sæculo V. communeque nomen tunc erat Episcoporum Titularium, Presbyterorum, & Diaconorum, qui in sua quisque Ecclesia primarius censebatur in suo ordine: & hi quidem non tantum erant in Urbibus Episcopalis, ut primum contigit, sed etiam in Ecclesijs Ruralibus. *Lib. I. Tit. 33. de Majorit. & obediēt. à n. r. ad 5. pag. 331. & 332.*
- Cardinales Presbyteri, & Diaconi in Romana Ecclesia, licet jam essent Sæculis VI. & VII. Episcopi tamen *Sancta Romana Ecclesie Cardinales* non citius Sæculo VIII. innotuerunt: quo Titulo donati fuere Episcopi Romæ viciniores ab Stephano Papa III. scilicet Albanensis, Ostiensis, Portuensis, S. Rufinae (qui duo tituli postea uniti fuerunt) Tusculanus, & Sabiniensis, ut cooperatores, & collaterales essent Summi Pontificis, & ejus vice Pontificalia exercerent munia, hebdomada quisque sua in Ecclesia Lateranensi. *ibid. num. 6. pag. 132.*
- Cardinales Episcopi alii alibi quoque erant, sed non *Romana Ecclesie*, cujus Cardinales ob Sedis prerogativam autonomas Cardinales dicti sunt. *ibid. n. 7. & 8. pag. 133.*
- Cardinales Episcopi, Presbyteri, & Diaconi Sæculo XI. in unum Corpus jam coaluerant, & cum Romano Pontifice Supremum Ecclesie Senatū constituerunt. Eorum autem honoris precedentia supra ceteros Episcopos, Archiepiscopos, & Patriarchas litigiosa fuit, nec extra controversiam stabilita usque ad Sæculum XV. *ibid. num. 9. 10. & 11. pag. 334. & 335.*
- Purpura, & alii insigniis, à quibus Pontificibus donati fuere Cardinales? *ibidem. num. 12. pag. 335.*
- Galerus autem purpureus ante Sæculi XIV. medium nulli mittebatur, sed in Curia manibus Pontificis tradebatur. *ibid. num. 13. pag. 336.*
- Cardinalium numerus pro diversitate temporum varius fuit. *ibid. n. 15. pag. 336.*
- Cardinales à solo Romano Pontifice independentes à Collegio Cardinalium creati fuerunt, saltem à Sæculo IX. usque in hodiernum diem, licet collegialiter eligi per majoritatem suffragiorum statuerit Concilium Basiliense. *ibid. n. 16. pag. 337.*
- Cardinales cum creantur, Titulus, seu Ecclesia Romæ solet singulis assignari. Hi Tituli numero LXXI. recensebantur. *ibid. num. 17. pag. 337.*
- Olim Episcopales Tituli solum Episcopos, Presbyterales solum Presbyteris, & Diaconales solum Diaconis conferebantur usque ad Sixtum IV. qui rem capis invertere, Titulos Diaconorum dando Presbyteris, & Presbyterorum Diaconis; & oque res devenit ut Tituli Diaconorum simplicibus Clericis aliquando commendarentur. *ibid. num. 18. pag. 337.*
- Cardinalium Tituli olim incompatibiles erant cum aliis Beneficiis in Titulum: quod cum plures Episcopos pingues Ecclesias habentes retraheret à Cardinali Dignitate acceptanda, dispensati fuerunt à residentie vinculo, & quod nihilominus Episcopatus, seu Dignitates retinerent in Commendam, & essentque illarum Ecclesiarum perpetui Administratores. Jure tamen novo nulla dispensatione opus est ut Episcopus in Cardinale promotus Episcopatum retineat; tenetur tamen in eo residentiam facere, licet Romano Pontifici assistere nequeat, cum proinde sufficiens Senatus Pontifici non desit. *ibid. num. 19. pag. 337.*
- Sacre Congregationis Cardinalium Declarationes impressæ, vel MSS. fidei non faciunt, nisi afferantur in forma authentica, scilicet, solito sigillo, & subscriptione Car-

- Cardinalis Prefecti, & Secretarii munita. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. n. 311. pag. 186.*
- Eas tamen rejicere cum reperiantur apud probatos Collectores, nullaque subit probabilis ratio dubitandi, temerarium esset. *ibid. num. 312. pag. 187.*
- Cardinalium Declarationes datæ pro casibus particularibus, nec generaliter, nec particulariter obligant, vel juvant, nisi pro casu omnino simili, eidemque circumstantiis vestito. *ibid. num. 313. pag. 187.*
- Cardinalium Declarationes inconsulto Papa emanatæ, doctrinales sunt, non legales. *ibidem. pag. 187.*
- Cardinalium Sacri Concilii Tridentini Interpretum Congregatio quando instituta? Que facultates eidem concessæ, seu commissæ? *Eod. lib. & Tit. n. 308. & 309. pag. 186.*
- Declaratio Legis Papalis, quæ ad ipsū Legislatorem, vel ad ejus Successorē spectat, de ejus mandato Cardinalibus, seu privatis commissa, istorum declaratio vim Legis habet, ut in praxim mitti debeat; non tamen per id efficitur infallibilis, aut certum Delegatos Interpretes genuinum sensum legis fuisse affecturos. *ibid. n. 316. pag. 188.*
- Cardinalium Sacri Concilii Tridentini Interpretum Declarationes, consulto Pontifice emanatæ, si generales sint, non sunt mere doctrinales, sed legales, ac vim legis canonice pro utroque foro obligantis obtinent; dummodo in forma authentica asserantur, nec jus novum constituent, sed præxistens declarent, et si promulgatæ solemniter non sint. Nullatenus tamen obligant in partibus ubi Decreta Concilii Tridentini non sunt recepta. *ibid. n. 313. & 317. ad 326. pag. 187. 188. & 191.*
- Cardinalium Congregatio super negotia Episcoporum, & Regularium Causas istorum summarie, & extra judicialiter tractat: componitur autem ex solis Cardinalibus. Habetur feria VI. cujuslibet hebdomadæ in Palatio Apostolico. *Lib. II. Tit. 1. de Judiciis num. 39. pag. 389.*
- Cardinalium Congregatio super Immunitate Ecclesiastica, ab Urbano VIII. instituta, habetur die mercurii semel in mense apud seniores Cardinales. Ex quibus componatur? *ibid. num. 40. pag. 390.*
- Cardinalium Congregatio super examine Episcoporum Italie, à Gregorio XIV. instituta, quo ritu celebretur? *ibid. num. 1. pag. 390.*
- Cardinalium Congregationes de Propaganda Fide, De sacris Ritibus, S. Officii, & Indicis, Vide in propriis cujusque nominibus, & verb. *Tribunalia.*
- Carpocrates Alexandrinus Hæresiarcha corporeas res ab Angelis creatas asseruit, transmigrationem animarum admittit, omne genus libidinis licitum docuit Sæculo II. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 15. pag. 398.*
- Castitas. Vide *Continentia.*
- Cassula. Vide *Planeta.*
- Cataphryga. Vide *Momaniſta.*
- Causæ, seu Lites. Vide verb. *Clericus, Lites, Episcopus.*
- Ceremoniæ signa sunt eorum, quorum in executione propositi alicuius meminisse debemus. Illarum utilitas, ac necessitas; atque ipsarum convencionia cum lege naturali, à qua manant, expenditur. *Lib. I. Tit. 8. de Auctor. & usu Pallii, num. 29. & seq. pag. 257.*
- Ceremoniæ non ideo damnae sunt, eo quod Gentiles eidem usi fuerint, cum Gentiles alio fine eas introduxerint, & exercuerint; alio autem casu Christiani receperunt. *ibid. num. 63. pag. 261.*
- Censura Ecclesiastica, ejusque distinctio à ceteris penis, & impedimentis Ecclesiasticis ignota fuit usque ad initium Sæculi XIII. secundum formalitates logicas loquendo: ipse

ipse tamen Censurę re ipsa in usu fuerunt apud Veteres: hinc de re ipsa aliter loquantur veteres, aliter recentiores Theologi, & Canonici. *Lib. V. Tit. 39. de Sentent. Excom. num. 9. & 10.* pag. 579.

Secundum modum sciendi Recentiorum sub nomine *Censurę Ecclesiasticę* tres tantum species Censurarum comprehenduntur, nempe *Interdicti, Suspensionis, & Excommunicationis* sententię: quarum distinctionis mentio Sæculo XIII. primo occurrit. *ibid. num. 10.* pag. 579.

A primis Ecclesię Sæculis usque ad Sæculum XII. omnes pænę Ecclesiasticę publicę, vel privatę, non aliter imponebantur, nisi in ordine ad absolutionem sacramentalem dandam ab Episcopo, vel Sacerdote Penitentiaris, post penitentiam peractam; nec alius erat qui ab excommunicatione solveret, alius qui à peccatis, nullaque distinctio fori interni ab externo; sed circa Sæculum XII. introducta, & recepta in foro canonico norma Juris Justiniani, fori interni, & externi distinctio, & separatim, pariter introducta; externum Episcopi & eorum Vicarii sibi sumpserunt curandum; internum & sacratius Sacerdotibus conceditum fuit; adeoque his ea quę sunt Ordinis, illis vero quę sunt Jurisdictionis attributa potestas est, capique ad hanc referri potestas ferendi, & tollendi censuras, & totaliter separari à potestate, quę per claves exercebatur in foro penitentiari: invaluitque distinctio inter potestatem Ordinis, & potestatem Jurisdictionis, & inter diversos effectus utriusque: quę omnia in antiqua disciplina penitus ignota erant. *Lib. V. Tit. 39. de Sentent. Excom. à n. 2. ad 4. & num. 9. & 10.* pag. 576. 577. & 579.

Censurarum Absolutio ad cautelam usque ad Sæculum saltem IX. ignota fuit in Ecclesiā, cum olim excommunicati non absolventur ante discussam finitamque excommunicationis causam, etiam si excommunicatus cautionem daret iudicio sistendi. *ibid. num. 34.* pag. 590.

Censuris innodatos è vivis decedentes mos fuit absolvendi in Ecclesiā tam Græcā, quam Latinā ab antiquissimis temporibus. *ibid. num. 35.* pag. 591.

Censura Excommunicationis iure Decretalium fuit remedium ordinarium quo pro executione sententię suę uti debebat Iudex Ecclesiasticus, Districtio vero personalis, & brachium Sæculare erat remedium extraordinarium, seu subsidiarium. Post Concilium vero Tridentinum res inverso ordine se habet: executio realis, aut personalis est remedium ordinarium, & primum; Censura vero excommunicationis est extraordinarium, & secundarium. *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. num. 62.* pag. 310. & 311.

Vide verb. *Excommunicatio. Sensus. Interdictum.*

Cerdo Hæreticus è Syria Romanam veniens Sæculo II. hæreses Saturnini innovavit, & auxit, Christum non de Virgine natum, nec vera, sed solum phantastica carne circumdatum asseruit. Damnatus ab Apollonio Corinthiorum Episcopo in Synodo. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 15.* pag. 399.

Cerinthus tempore Apostolorum quæstionem movit de observatione Circumcisionis, & Legaliū, ad quam dicendam Concilium Apostolorum Hierosolymis habuerunt, eamque desinuerunt. Prave etiam docuit, Jesum merum hominem procreatum, in quem iam adultum Christus à summo Deo delapsus descenderit, &c. *ibid. n. 14.* pag. 397.

Celibatus. Vide *Continentia.*

Cœmeterium. Vide *Sepultura.*

Chartophylax, seu Chartarum Custos, Administer erat Patriarchę, qui licet Diaconus, honore, & amplitudine, non solum ceteros Diaconos, sed & Presbyteros, Notarios,

arios, ac Cancellarios præcedebat, & interdum Episcopos ipsos: quicumque enim horum ad Conventus Ecclesiasticos, vel ad Patriarcham advenientes ab illo introducebantur: nullusque Prælatura aliqua initiari poterat, in Orientali scilicet Ecclesiā, nisi ab eo approbatus, & Patriarchę presentatus. *Lib. I. Tit. 25. de Officio Primicerii, &c. num. 14.* pag. 318.

Chartulariorum Officium affine erat Officio Notariorum, & Cancellariorum.

Vide verb. *Cancellarius. Notarius.*

Chorepiscopi primis Ecclesię Sæculis nulli videntur existisse: innotescunt initio IV. Sæculi in Oriente; in Occidente Sæculo V. *Lib. I. Tit. 24. de Officio Archiepiscopi. n. 7. 8. & 9.* pag. 305.

Chorepiscopi eligebantur ab Episcopo, cui erant subiecti, & vice eorum curam pastoralem impendebant Parochiis Ruralibus, & tractum sibi ab Antistite assignatum visitabant, corrigebant, &c. numero, & autoritate erant plurimum conspicui. *ibid. num. 10. & 11.* pag. 306.

Chorepiscopi ordinare poterant Lectores, Exorcistas, Hypodiaconos; item Formatas dare in aliam Dioccesim migrantibus, aliaque munera exercere. *ibid. num. 12. & 13.* pag. 307. & seqq.

Chorepiscopi Sæculo IX. abrogari ceperunt, & Sæculo X. penitus sublati sunt. Eorum munus in Archidiaconos, & Decanos rurales, seu Vicarios foraneos transfusa. *ibid. num. 13.* pag. 307.

Chorepiscopi, quę tales, meri fuerunt Presbyteri, aliquo jurisdictionis Episcopalis privilegio aucti: non enim ut successores Apostolorum, sed ad similitudinem septuaginta Discipulorum Christi institutos fuisse dicunt veteres Patres; nec in Urbibus ut Episcopi, sed in Pagis, & Villulis constituebantur; nec nisi usurpative Diaconos, & Presbyteros ordinabant, christina consecrabant, & confirmabant, quod illicite, & invalide ab eis factitatum fuisse, Patres, & Concilia declararunt. *ibid. à num. 14. ad 23.* pag. 308. & 309.

Chorepiscopi Episcopali Ordine insigniti multi quoque erant, & ad Chorepiscopatum ad præsumtum tractum Diocesis prædicabantur; qui tamen absque licentia Episcopi Diaconos, vel Presbyteros ordinare non poterant, nec Virgines consecrare: de Jure tamen Ordinario Lectores, Exorcistas, & Subdiaconos ordinare poterant. *ibid. à num. 24. ad 47.* pag. 309. & seqq.

Choro interesse, & per Vicarium loco sui canere quando, & quomodo liceat? *Lib. I. Tit. 28. de Officio Vicarii à num. 1. ad 3.* pag. 319. & 320.

Christina ex generica sua significatione æque significat oleum purum, quam oleum balsamo mixtum: Usus tamen obtinuit ut approprietur oleo balsamo mixto, quo utitur Ecclesiā ad Sacramenta, & consecrationes. *Lib. I. Tit. 15. de Sacram. Unct. num. 2. & not. marg. ad num. 4.* pag. 288.

Vide verb. *Oleum.*

S. Chrodogangus Episcopus Metensis Regulam scripsit pro vita communi Canoniorum Sæcularium Sæculo VIII. constat XXXIV. capitibus, estque sincera. Eam contexit ex sacris Canonibus, & magna ex parte ex Regula S. Benedicti. *Lib. III. Tit. 5. de Præbend. & Dignit. num. 13. & 20. & Lib. III. Tit. 35. de Statu Monach. & Can. Regular. num. 8.* pag. 65. & seqq. & 184.

Cingulum, quod Judæi Balteum, Græci Zonam dicunt, à Laicis, & Clericis communiter in usum adhibebatur. *Lib. III. Tit. 1. de vit. & Honest. Cler. n. 10.* pag. 5.

Claudius Taurinensis Episcopus, Felicitis Urgellensis Episcopi quondam Discipulus, cultum

- culum Sacrarum Imaginum, & Reliquiarum, Sanctorum invocationem, & peregrinationes impugnavit, Saeculo IX. ineunte. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. n. 22. pag. 419.*
- S. Clemens I. Papa, Collector non fuit, seu Editor Canonum, qui vulgo Apostolorum appellantur: nec pariter Constitutionum Apostolicarum: genuina tamen ipsius est Epistola ad Corinthios. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. num. 27. & seq. Item. num. 60. 66. & 67. pag. 110. 121. 122. & 124.*
- S. Clementis Papæ Liturgia etiam est supposititia. Edita tamen erat Saeculo IV. atque ejus usus antiquissimus in Ecclesia Orientali. *Lib. III. Tit. 41. de Celebr. Missar. num. 26. pag. 224.*
- Clementinae sunt Canones, seu Decreta condita à Concilio Oecumenico Viennensi: atque etiam complectuntur Constitutiones à Clemente V. editas ante, vel post Concilium; quæ omnia sub nomine Clementinarum à Joanne XXII. publici juris factæ sunt. Hæc Clementinarum Collectio in V. Libros distributa est: & vim Legalem obtinent. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. n. 266. & 270. & seq. pag. 176. 177. & seq.*
- Clericis semper prohibitum fuit ad Seculare Judicium provocare, nisi de licentia Episcopi in Causis tantum Civilibus. *Lib. II. Tit. 1. de Judiciis num. 25. pag. 378.*
- Nec Laici inconsulto Episcopo Clericos ad Seculare Tribunal poterant vocare. *ibid. num. 25. pag. 379.*
- Clerici propter Capitalia crimina, nisi ab Episcopo precuparetur judicium, à Judice Laico, in consortio tamen Episcopi, judicari poterunt in Gallia, & Hispania. In Italia tamen sub Gothicis Regibus immunitate gaudebant Clerici in Causis personalibus, etiam Capitalibus; non vero in realibus. Carolus tamen Magnus Causas omnes Clericorum Civiles, Reales, & Personales, etiam Capitales, pro toto Occidentali Imperio à solis Episcopis disjudicari iussit. Vicissitudines autem hujus discipline ampliationes, restrictiones, modificationes: illius propugnatores, vel impugnatores? *ibid. à n. 23. ad 27. & 30. pag. 377. ad 380. & 381.*
- Clericorum vita, & honestas ad normam veterum Canonum, & Decretalium reformari iussit Concilium Tridentinum. *Lib. III. Tit. 1. de Vita & Honest. Cler. num. 1. pag. 1.*
- Clericorum vestes Civiles per quinque priora secula, nec forma, nec colore à Laicorum vestibus differebant. *ibid. num. 2. pag. 2.*
- Clericorum vestes, quæ ab illis in Divinis Officiis adhibebantur primis illis Saeculis, fuerunt vestes Civiles Laicis, Clericisque communes; quæ tandem Clericorum proprie in sacris functionibus factæ sunt. Non tamen eandem formam retinebant, quam modo; nec omnes simul debebantur communiter, ut modo portantur à Clericis in sacris functionibus. *ibid. num. 5. pag. 3.*
- Vide propria Anglorum ornamentorum nomina *Alba, Amictus, &c.*
- Clericorum habitus quantum ad formam à Laicorum veste secerari cepit in Occidente Saeculo VI. secus accidit in oriente. *ibid. num. 13. pag. 6.*
- Clerici Sacerdotes Saeculo VIII. & IX. Alba, & Stola superinduti, etiam extra Sacra, incedebant; Diaconi vero Stola etiam extra Sacra utebantur primo toto sue ordinationis anno. *ibid. num. 14. & 15. pag. 6. & 7.*
- Clerici à Saeculo X. ad XII. inclusive vestibus talaribus clausis, sive laneis, sive lineis utebantur pro Civili habitu: Niger autem color eis non prescriptus. *ibid. num. 16. pag. 9.*
- Clerici majorum Ordinum super cetera indumenta lineam Albam gestabant ad terram pertingentem, etiam in vulgari usu: postmodum ejus usum restrinxerunt intra Ecclesie

- cliesie ambitum. Canonici vero Regulares eam etiam extra sacra pro communi usu retinebant; decurtatam tamen. *ibid. num. 17. pag. 9.*
- Color niger in vestibus Clericorum post Concilium Tridentinum generali consuetudine introductus est. *ibid. num. 19. pag. 10.*
- Clericorum Capitis tegumenta quæ præcis, quæ recentioribus temporibus fuerint? *ibid. num. 20. pag. 11.*
- Clericorum & Mulierum Cohabitatio. Vide verb. *Continentia. Mulier.*
- Clerici Uxorati. Vide *Uxores Clericorum. Continentia.*
- Cam Clericis, quæ Mulieres cohabitare permisit, quæ rejectæ? Presbyterorum, & Diaconorum Uxores habitæ ante ordinationem habitare permittit in eadem domo; prohibitum cum eis manere communi lecto, vel in eodem conclavi. *Lib. III. Tit. 2. de Cohabit. Cleric. & Mulier. à num. 1. ad 5. pag. 12. 13. & 14.*
- Clericos Uxoratos in Episcopos eligi inhibuit Justinianus Imperator, omnes feminas, etiam consanguineas ab Episcopali domo excludi pariter iussit Saeculo VI. sed mitigato rigore Saeculo VII. pro Ecclesia Græca, Clerici Uxorati, Uxore annuente, in Episcopos eligi poterunt; superfluit tamen Uxores, vel in Monasterio includi debebant, vel Diaconisse ordinari. Orientalis Ecclesie disciplina emulata Occidentalis Saeculo XII. pariter præcepit, ut Uxor electi in Episcopum professionem regularem emitteret in Monasterio. *ibid. num. 4. pag. 14.*
- Clerus Occidentalis pene totus Saeculo X. & XI. in barathrum incontinentiæ dejectus est. Hanc labem ab eo eliminare summo studio contenderunt Pontifices, & Concilia. *ibid. à num. 6. & 7. pag. 16. & 17.*
- Clerici conjugati an gaudeant privilegio Canonis, & Fori? *Lib. III. Tit. 3. de Cleric. Conjug. num. 12. pag. 31.*
- Clericorum Residentia. Vide *Residentia.*
- Clericis jure naturali, & divino competens sustentatio de bonis Ecclesie cui servantur, debetur. *Lib. III. Tit. 5. de Præben. & Dign. num. 3. & 4. pag. 59.*
- Vide verb. *Bendenda.*
- Clericorum Vita Communis. Vide V. *Vita Communis.*
- Clericorum bona, seu proventus Ecclesiastici. Vide *Bona Clericorum.*
- Clericorum testamenta. Vide *Testamentum.*
- Clerici à Saeculo IV. immunes erant à penitentia publica obeunda, etiam pro gravibus delictis; & forte etiam à primis Ecclesie Saculis: ne decore gradus deturparetur, aut auctoritas frangeretur. *Lib. V. Tit. 38. de Peniten. & Remiss. n. 42. p. 542. & 543.*
- Clericorum cause, seu lites. Vide *Lites.*
- Cognatio, quæ est impedimentum dirimens Matrimonium, quadruplex est: Consanguinitatis, affinitatis, Legalis, & Spiritualis. Consanguinitas, & affinitas habent suos gradus, alios lineæ rectæ, quæ unus ab altero successive genitus est: alios lineæ collateralis, quæ personæ licet ab uno eodemque Stipite proveniant, ab invicem tamen non descendunt. Hæc lineæ dividitur in æqualem, & in inæqualem; æqualis, est de personis æqualiter distantibus ab Stipite; altera, seu inæqualis, est de personis inæqualiter distantibus ab Stipite, ut sunt frater, & fratris filia, quorum stirpis respectu unius est Pater, Avus respectu alterius. In recta, non computato Stipite, tot sunt gradus, quot personæ. In collateralibus æquali, eo gradu, quo personæ distant à communi Stipite, tanto distant inter se. In collateralibus inæquali, quot gradu, quo remotior distat à communi Stipite, tanto distant inter se. Sic Abnepos non potest Abnepem ducere, cum sint in quarto gradu lineæ collateralis æqualis: potest vero filia

- liam Abneptis in Matrimonium ducere, quæ est in quinto gradu, licet Abneptis sit in quarto, quia gradus quintus trahit ad se quartum, & quintus in Jure reputatur. *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. num. 105.* pag. 342.
- Confanguinitatis impedimenta expressa Cap. XVIII. Levitici semper in Ecclesia retenta sunt, sed gradus alii remotiores ad effectum dirimendi Matrimonium additi fuerunt, & à Sæculo XI. & forte ante, invaluit, ut impedimentum confanguinitatis, & affinitatis in Linea Collaterali ad septimam gradum extenderetur; quam prohibitionem non fuisse Innocentius III. ac restrinxit ad IV. confanguinitatis, & affinitatis gradum *ibid. à num. 107. ad 112.* pag. 343. 344. & 345.
- Solum primus gradus Lineæ Collateralis æqualis dirimit Matrimonium Jure naturali; in cæteris dirimitur solo Jure humano, seu Ecclesiastico. *ibid. eod. num. 112.* pag. 345.
- Affinitas, quæ est altera cognationis species, & impedimentum. Vide verb. *Agnitas.*
- Cognatio Legalis impedimentum. Vide verb. *Adoptio.*
- Cognatio Spiritualis, quæ contrahitur ex collatione Baptismi, vel Confirmationis, tum ex exceptione eorum, qui hæc Sacramenta percipiunt, impedimentum dirimit Matrimonium parit: cujus impedimenti jam meminit Justinianus Imper. Sæculo IV. Hoc impedimentum ad pauciores restrictum perloas, ampliatum tandem fuit ad modum cognationis confanguinitatis: non tamen constans, nec una circa id fuit Ecclesie disciplina, sed varia pro tempore. Tridentinum vero hoc impedimentum in utroque Sacramento reduxit ad Levantem, seu Patrum, vel ad summum ad duos Susceptores, & Susceptum; & hujus Patrem, & Matrem; & inter Baptizantem, & Baptizatum, & hujus Patrem, & Matrem. Jure autem nec novo, nec veteri inter Patrum, & Matrum baptizati, nulla fuit cognatio spiritualis. *ibid. à num. 127. ad 133.* pag. 348. 349. & 350.
- Collatus Hereticus Sæculi IV. Deum Authorem esse malorum naturæ negavit. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 17.* pag. 408.
- Collyridianorum hæresis Sæculo IV. Sacerdotii munia Muliebri Sexui deferebat. *ibid. num. 17.* pag. 410.
- Colobium erat tunica cum manicis ad cubitum tantum pertingentibus. *Lib. III. Tit. 1. de Vita & Honest. Cler. num. 12.* pag. 16.
- Comma unum inserti, aut prætermitti in scripto, quanti interdum ponderis sit? *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 25.* pag. 451.
- Concilia Nicænum I. Constantinopolitanum I. Lateranense IV. Viennense, Florentinum, Basiliense, Tridentinum. Vide in propriis singulorum nominibus.
- Concilia Provincialia bis in anno ex præscripto Concilii Nicæni I. celebrabantur: quæ in his tractabantur? *Lib. V. Tit. 39. de Senten. Excom. n. 31. & 32.* pag. 589. & 590. Vide verb. *Synodus.*
- Conciliabula plura habita contra vocem *Homousion*, seu contra consubstantialitatem Filii Dei. *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. à num. 65. ad 78.* pag. 17. 18. & 19.
- Concordia inter Sacerdotium, & Imperium Germanicum, scilicet inter Nicolaum V. & Fridericum III. Imper. ac alios Principes, tam Ecclesiasticos, quam Laicos Germaniæ, quibus pactis fuerit conventus? *Lib. I. Tit. 2. de Constit. à num. 348. ad 351.* pag. 197. & 198.
- Concordata alia inter Catholicos, & Protestantes, tum quæ dicta est *Pax Religiosa*, tum quæ nominatur *Pax Weiphalica*; & capitula harum transactionum? *ibid. à num. 352. ad 356.* pag. 199. & seqq. Con-

- Concubinatus soluti cum soluta, seu inter non impeditos ad Matrimonium inter te contrahendum, olim Jure Civili permissus, tum perpetuus, tum temporalis, dummodo cum unica, & sola esset fæmina, incontinentiæ vitandæ causa. Verum jus illud cassavit, & revocavit Leo Imperator, cognomento *Sapiens*. Ecclesia autem constanter semper concubinatum damnavit. *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. à num. 43. ad 46.* pag. 298. & 299.
- Concubinatus aliquando ab Ecclesia toleratus, vel erat verum Matrimonium, vel ea tolerantia erat pro solo foro exteriori. *ibid. num. 47.* pag. 299.
- Confessarii. Confessio Sacramentalis. Vide *Penitentia*.
- Confirmatio Episcoporum Neo-Electorum. Vide *Episcopos*.
- Confirmationis Sacramentum Græci conferunt per ipsam Undionem, quam adhibent baptizatis, per hanc formulam: *Signaculum doni Spiritus Sancti. Amen.* quam non intendunt Latini Sacerdotes per Chrismationem, quam adhibent in capite baptizati. Falluntur Scholastici, putantes non esse apud Græcos in usu hoc Sacramentum, eo quod dicunt ejus materiam esse manuum impositionem; cum nunquam hujus, sed constanter apud illos hujus Chrismationis mentio fiat, hæc autem manus impositionem jam importet. *Lib. V. Tit. 9. de Apostol. & Reiter. Bapt. n. 12.* pag. 506. Vide verb. *Oleum*.
- Confanguinitas. Vide *Cognatio. Matrimonium*.
- Consecratio Episcoporum, oleorum, Ecclesiarum, Altarium. Vide in propriis nominibus.
- Consistorium Papa, in quo Cardinales adhibentur ad deliberandum de negotiis majoris momenti, græciosam, vel politicam formam habentibus aliud est extraordinarium, & publicum, aliud ordinariam, & secretum. Quid in utroque solitum sit agere? *Lib. II. Tit. 1. de Judiciis num. 34. & 35.* pag. 385. & 386.
- Consistorialis Congregatio, seu Consistorii consulti, & præparatrix, quæ sit? *ibid. num. 35.* pag. 386.
- Constantinopolitanum Concilium Generale I. quæ de causa celebratum? *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. num. 97.* pag. 24.
- Constantinopolitanum Symbolum Fidei. Vide *Symbolum*.
- Constitutiones Apostolorum Sæculo IV. videntur procul; Rufinus enim eas latinitate donavit. In usu olim apud Græcos fuerunt: lapsu temporis ab Hæreticis corruptæ, & erroribus infectæ sunt. Quot errores in Fide? Quot in historica narratione in illis deprehendantur? Non solum sunt interpolatæ, sed omnino suppositivæ. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. à n. 63. ad 66. & Lib. III. Tit. 5. de Præbend. & Dign. n. 6. & Lib. V. Tit. 38. de Penit. & Remiss. n. 13. tom. 1. p. 121. & 11. pp. 60. 61. 62. 521. & 522.*
- Continentia in primis Ecclesie Sæculis, saltem consuetudine, communitè Sacris Ordinibus adjuncta est in utraque Ecclesia, nempe Episcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus. Au etiam ex Apostolorum præcepto controversatur. *Lib. III. Tit. 3. de Clericis Conjug. à num. 5. & 6.* pag. 5. & seqq.
- Continentia vel ex præcepto Apostolico, vel consuetudine inducta, & primis Ecclesie Sæculis observata usque ad tempora Concilii Nicæni I. Licet in Oriente, quantum ad continentiam ab Uxoribus ante Ordinationem ductis, vim Legis Universalis accipere non potuerit, nec fuerit ab omnibus observata; tamen quantum ad perpetuam continentiam eorum qui virgines, vel viduæ ad Sacros Ordines pervenerunt, vim Legis Universalis obtinuit. *ibid. num. 6. 7. & 8.* pag. 22. & seqq.
- Continentiæ perpetuæ, etiam à propriis Uxoribus, in Episcopis, Presbyteris, & Diaconibus Legem usi, vel Apostolico præcepto inductam, Decreto suo primus roboravit.

- ravit Siricius Papa: quam tamen Legem, seu Decretum pro Hispania, antea jam tulerat Concilium Illiberitanum. Ipsam Legem alia Concilia, & Pontifices Romani in Ecclesia Latina, sub pena privationis gradus indixerunt. *ibid.* n. 9. p. 26. & seq.
- Continentia, seu castitas prioribus V. Saeculis annexa non fuit quatuor minoribus Ordinibus, saltem universaliter: In aliquibus tamen Provinciis, Lectores, & Psalmiste, ac Subdiaconi ad celibatum obligabantur. Variam autem vicissitudinem subit disciplina de celibatu Clericorum in Ecclesia Latina. *ibid.* n. 10. 11. & 12. p. 28. & seqq.
- Episcopis, Presbyteris, & Diaconis post ordinationem in Uxores ducere semper prohibitum, ductas autem ante ordinationem retinere, ac maritaliter cum eis cohabitare pariter vetitum, in Ecclesia Latina. *ibid.* num. 13. pag. 31. & seqq.
- In Ecclesia Graeca Episcopis non licebat Matrimonio ante suam ordinationem inito uti, multo minus novum contrahere; nec nisi calibes in Episcopos promoveri; quod etiamnum observatur: ob quod communiter ex Monachis Episcopi eliguntur. *ibid.* num. 14. & 15. pag. 34.
- Presbyteri vero, Diaconi, & Subdiaconi in Ecclesia Graeca si calibes ordinantur, perpetua lege continentiae adstringuntur: si tamen Uxorati ordinantur, cum Uxoribus maritaliter possant cohabitare. *ibid.* d. n. 16. & 17. pag. 34. & 35.
- In Ecclesia Graeca olim post ordinationem biennium concedebatur Presbyteris, & Diaconibus ut de Matrimonio capessendo deliberare possent: quod hodie prohibitum est. *ibid.* num. 18. pag. 35.
- Continere se debent Sacrorum Ministri in Ecclesia Graeca tempore Ministerii. *ibid.* num. 19. pag. 35.
- Continentiam iussit, & Matrimonii usum iuste interdixit Ecclesia Latina Clericis in Majoribus Ordinibus constitutis. Hæreticorum cavillationes dissipantur. *ibid.* d. num. 23. ad 54. pag. 23. & seqq.
- Cornelius Janfenius. Vide *Janfenius*.
- Cresconius Episcopus Africanus Saeculo VI. Breviarium Canonum, non verba, sed sensum exprimens compilavit. Constat 300. Canonibus. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. num. 13.* pag. 100.
- Crimen ut est Impedimentum dirimens Matrimonii triplex est: Homicidium Conjugis, Adulterium, Raptus. Vide verb. *Adulterium.* & verb. *Raptus*.
- Cruceigerorum cum rubea stella Ordo Militaris, quando institutus? Ubi floret? *Lib. III. Tit. 35. de Statu Monach. & Can. Regul. num. 43.* pag. 194.
- Custodes Martyrum, seu Martyriarii, quibus Sacrarum Reliquiarum committebatur custodia, erant Subdiaconi. *Lib. I. Tit. 11. De Tempor. Ordin. & qualit. Ordin. num. 6.* pag. 254.
- Custodes Sacrorum, erant Diaconi probi, & ætate provecti: officium horum erat custodire Tabernaculum, & vasa Templi, dare signum pro Divinis Officiis, necessaria ad Sacrum parare, Lampadam curam habere: jugiter in Ecclesia perseverabant; januas claudere, & aperire ipsorum erat. Dicti quoque sunt *Manfionarii*, alibi *Sublaerici*. *Lib. I. Tit. 25. de officio Primicerii &c. n. 7. & 8.* pag. 315. & 316.
- S. Cypriani error de iterum baptizandis baptizatis ab Hæreticis, nec Hæreticum, nec Schismaticum eum reddidit. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. n. 16.* pag. 405.

D

- Dalmatica in primis Ecclesie Saeculis fuit vestis Civilis Clericis, Laicisque communis. *Lib. III. Tit. 1. de Vit. & Honest. Cler. num. 11.* pag. 5.
- Dataria, & Datarii munus quoddam fuit: Quæ in negotia versetur? Unde hoc inditum nomen? Datarius si Cardinalis est, Pro-datarius nominatur, & quare? Quis sit Sub-datarius, & Officialis qui per obitum dicitur? *Lib. III. Tit. 1. de Judiis n. 44. p. 37.*
- Decani, in Monasteriis dicebantur, qui denis erant Praepositi. Eorum mentio extat Saeculo V. Nomen, & officium à Monasteriis ad Capitula Clericorum Saecularium traductum est. *Lib. III. Tit. 5. de Præbend. & Dign. num. 19.* pag. 70.
- Decanus merum erat officium ad nutum Episcopi revocabile, & dum Vita Communis inter Canonicos viguit in id intendebat, quo & Archipresbyteri officium. *ibid.* num. 20. & 21. pag. 70.
- Decimarum solutio, quatenus est præstatio alimentorum, Sacris Ecclesie Ministris jure naturalis, & positivo debita est: non quidem quatenus significat specificam, & determinatam partem decimæ fructuum, ut jubebatur Lege Moysi; sed partem indeterminatam, pensatis opportunitatibus temporum, & personarum metiendam. *Lib. III. Tit. 30. de Decim. Primit. & oblat. d. num. 1. ad 3.* pag. 109.
- Decimæ materiales, seu determinata pars decimæ frugum, per tria priora Ecclesie Saecula, positivo aliquo præcepto Ecclesie Clero persolvi julum non fuit; sed per collectiones, & sportulas Clerus sustentabatur. *ibid.* num. 3. & 4. pag. 109. & 110.
- Ad Decimas tamen Clero elargiendas subinde Populus adhortabatur. Voluntarie hinc inde parcius largiusve persolvi ceperunt Saeculo IV. & V. *ibid.* n. 6. pag. 111.
- Decimarum solutio Legibus Canonice passim sanciri cepit Saeculo VI. Legibus quoque Imperialibus in utraque Ecclesia: verum in Ecclesia Graeca Decimas solvere abiit in disuetudinem; alia pensione Clericis substituta ab Isaacio Comneno Imperatore Saeculo XI. *ibid.* num. 8. pag. 113.
- Decimæ in Ecclesia Latina dividebantur in Clerum, in pauperes, & in fabricam Ecclesiarum Saeculo VIII & IX Desinente tamen vita communis Clericorum Saeculo XI. assignatisque fabricis, & Xenodochiis propriis fundis, Decimæ in jus Parochorum per modum Canonice portionis transfierunt. Invaluitque axioma, quod Parochi habeant fundatam intentionem ad percipiendas Decimas. *ibid.* n. 9. & 10. p. 113. & 114.
- Decimæ in aliquibus Regionibus ad Parochos private spectabant initio Saeculi IX. cum jam tunc bona Ecclesie non ad arbitrium Episcopi, & Parochi non amovibiles, sed perpetui esse ceperint; easque illis pendere tenebantur Episcopi ipsi, & Abbates: inane apud Parochos onere fabricæ Ecclesie, & curæ pauperum. *ibid.* n. 11. pag. 114.
- Decimæ frugum quæ solvuntur jure emphyteutico mere profanae sunt: nec Decimæ Canonice censetur ea pars, quam Ecclesie solvere jubebant Principes à suis Beneficiariis de Rebus Ecclesiarum, & de ipsis Ecclesiis quas occupaverant, & in feudum dederant; cum hoc solum esset restitutio Decimæ partis honorum occupatorum: Decima enim Canonice ea censetur esse, quæ ab initio Sacris Ministris largiebatur intuitu Ministerii Ecclesiastici; cuius incapaces sunt Laici, nulla præscriptione eos juvante, nisi autoritas Ecclesiastica accedat. *ibid.* d. num. 12. ad 14. pag. 114. & 115.

In revindicandis Clero Decimis plures Romani Pontifices, & Concilia adha-
borarunt: ex quo factum, ut plures Decimarum detentores eas retinerunt, sed non
Ecclesiis, quibus spectabant, sed Monasteriis, vel pure, vel pacta pecunia: Episco-
pis id ut minus malum tolerantibus. *ibid. num. 16. & 17.* pag. 117.
Decimas aliqui ipsi Pontifices, & Episcopi Regibus, & Principibus ab Beneficia Eccle-
siae praestita, vel praestanda condonarunt. *ibid. num. 18.* pag. 118.
Decimas de jure communi dare teneatur omnes Laici, etiam Reges, ac etiam Mo-
nachii, nisi privilegii, vel aliiis titulis praescripti sit huic oneri. *ibid. n. 19.* pag. 119.
Vide verb. *Ecclesia.*

Declarationes Cardinalium. Vide *Cardinales.*

Decretales Epistolae Rom. Pontificum. Vide *Epistola.*

Decretalium, seu Constitutionum Romanorum Pontificum Collectionem in V. Libros
divisam jussu Gregorii IX. S. Raymundus de Peñafort Ord. Præd. confecit. *Lib. I.*
Tit. 2. de Constit. num. 259. & 260. pag. 174. & 175.
Quam methodum servet ea Collectio, & materia singulorum V. Librorum? *ibid.*
num. 260. & 261. pag. 175.

Auctoritate Legali pollent. *ibid. num. 270. & seq.* pag. 177. & 178.

Decretalium Sextus. Vide *Bonifacius VIII.*

Decretum Gratiani. Vide *Gratianus.*

Defensorum Officium, erat agere Causas Ecclesiae, & Pauperum: primitus per mino-
res Clericos exerceri solitum: Saeculo vero V. in Ecclesia Graeca per Presbyterum
exercebatur; in Latina vero per Laicum, qui ab Imperatore postulabatur, & ab
Episcopo delegabatur; sed desinente hoc eodem Saeculo minores Clerici ad id de-
putari ceperunt, postea & majores Clerici. Sub Carolo Magno quandoque iterum
ex Laicis assumebantur. *Lib. I. Tit. 25. de officio Primitivus &c. n. 9.* pag. 316.

Defunctos Censuris innatos absolvere, ritus est antiquissimus in utraque Ecclesia, Gre-
ca, & Latina. *Lib. V. Tit. 39. de Sent. Excommun. num. 35.* pag. 594.

Defunctorum Fidelium cadaverum sepultura, & Ritus Ecclesiasticus ea sepeliendi.
Vide verb. *Sepultura. Suffragia.*

Degradatio est absoluta perpetua, & solemnis dejectio, seu privato Clericalis Or-
dinis, ac reductio ad Laicalem conditionem ob crimina ultimo supplicio expianda,
à Brachio Seculari exequendo. *Lib. V. Tit. 39. de Sentent. Excommun. à num. 5.*
ad 7. pag. 577. & 578.

Quae solemnitas jure veteri requisita, & quae jure novo in degradatione Cleri-
corum? *ibid. num. 8.* pag. 578.

Dei haereticus dicitur, qui Deum existere concedit, ejus tamen providentiam circa
res humanas negat, mundum Deo faciens coeternum, & ens à se; & quae in Mundo
sunt omnia casui adscribit. *Lib. V. Tit. 7. de Haeret. num. 26.* pag. 457.

Deposito est pena Ecclesiastica, quae absolute, & in perpetuum Clericum privat om-
ni Officio, & Beneficio: & quidem olim etiam propter crimen occultatum. *Lib. V.*
Tit. 39. num. 5. & 6. pag. 577. & 578.

Diaconatus Ordo in utraque Ecclesia, Graeca, & Latina semper fuit Ordo Sacr. *Lib. I.*
Tit. 11. de Temp. ordin. & quat. ordin. num. 3. 12. & 13. pag. 273. & 277.

Nullus ordinabatur, qui non esset Diaconus; Diaconus vero interdum ordina-
batur, qui Subdiaconus, vel altero ex minoribus Ordinibus initiatus non esset, quin
ideo existimaretur per saltum ordinatus. *ibid. num. 14. & 15.* pag. 278.

Quanam fuerit olim materia hujus Ordinis, quanam modo? *ibid. num. 16.*
et

& 20. pag. 279. & 280.

Diaconi officia erant olim amplissima; modo plurimum restricta. *ibid. n. 24.* pag. 282.

Diaconi Stola utebantur, etiam extra Sacra, toto primo anno suae ordinationis Saeculo
VI. *Lib. III. Tit. 1. de Vit. & Honest. num. 15.* pag. 7.

Diaconis post ordinationem nuptiae prohibita, ante ordinationem Conjugatis prohibi-
bitus usus Marcinonii in Ecclesia Latina, in Graeca toleratus. *Lib. III. Tit. 3.*

de Clericis conjug. num. 5. & seq. pag. 19. & seqq.

Vide verb. *Clericus. Continentia.*

Diaconissae aliae erant Diaconorum Uxores; aliae quae Ministeria quaedam obibant
in Ecclesia. Haec communius ex viduis assumebantur, quas monogamas, & sexa-
genarias voluit Apostolus: quam aetatem ad quadragenariam contraxit Saeculo V.
Concilium Chalcedonense. Ab Episcopo velabantur, & per manus impositionem
quodam modo ordinabantur. Perpetuae continentiae lege adstringebantur, ac ana-
themati subiacebant, si post ordinationem nubereat Concilii Chalcedonensis sancito;

Constitutione vero Justiniani Caesaris capite pledebantur cum Sponsis. Saeculo VI.

in Gallia Diaconissarum Ordo exolevit, in Hispania diutius subsistit, eisque im-
posita lex, ut continentiae promissionem scripto firmarent. Nec ante Saeculum X.

aut XII. earum ordinatio in Occidente penitus abolevit. In Oriente vero Saeculo

XIII. adhuc perseverabat, in sola tamen Constantinopolitana Ecclesia. *Lib. I.*

Tit. 11. de Temp. ordin. & qual. ordin. num. 33. pag. 284. & seqq.

Diaconissae ordinabantur, seu sacra caeremonia initiabantur, per quam tamen Ordinem
Ecclesiasticum non consequebantur, cum ad sacrum aliquid circa Euchari-

stiam Ministerium non fuerint destinatae. Earum tamen ordinatio prorsus similis ordi-

nationi Diaconorum, Stola quoque utebantur; ministeria porro longe differebant,

nihilque negotii cum Sacratio Diaconissis competeat. Oblationum portio eis con-

figuabatur. Quanam eorum fuerint ministeria? *ibid. à n. 34. ad 40. p. 285. & seqq.*

Dignitas, seu Beneficium, quod est Dignitas, annexam habet praerogantiam cum
jurisdictione: Personatus vero praerogantiam sine jurisdictione. Subinde tamen

in Jure Dignitas, & Personatus confunduntur. *Lib. III. Tit. 5. de Praebend. & Dign.*

à num. 1. ad 17. pag. 68. & 69.

Dignitatum nomen hoc modo sumptum ante erectionem Capitulum modernorum,
quae Saeculo IX. contigit, incognitum fuit. *ibid. num. 15.* pag. 68.

Dignitates, & Personatus Capitulum institui ceperunt, cum Canonici à vita com-
muni ad singularitatem delapsi sunt, quo tempore singularibus personis data sunt

Beneficia persruenda annexum habentia titulum perpetuum Dignitatis, & praerogantiae;

cum olim omnis prerogativa à Dignitate Ordinis peteretur, & à nudo
officio, quo pertungebatur. *ibid. à num. 15. ad 17.* pag. 68. & 69.

Dignitatus accesserunt Praepositura, Decanatus, Primitivus, Scholasteria, The-

laurarius, Archidiaconatus, Archipresbyteratus, Penitentiarius, cum Cano-

nico Theologo, si non ubique, saltem alicubi. *ibid. num. 18.* pag. 69.

Dionysius Exiguus quis fuerit? Canonum Collectionem è graeco in latinum translu-

lit, Canones Concilii Chalcedonensis, Sardicensis, & Africanorum ei addidit, & Decreta

Rom. Pontificum à Siricio Papa incipiens adunxit. Quam Collectionem, ut ceteris

praestantionem initio Saeculi VI. editam, Ecclesia Rom. usu comprobavit; quaque

absolute Codex Canonum appellata est. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. à num. 118. ad*

123. pag. 139. & 140.

Diptrycha. Vide *Infra.*

Dis-

- Disparitas cultus, quæ est inter Baptizatum, & Infidelem, seu non Baptizatum, est Impedimentum dirimens Matrimonium, non posita Ecclesiastica lege inductum, sed sola consuetudine sensim ex particulari prohibitione Episcoporum increbescente à Sæculo VI. quæ tandem ad jus commune evecta est. *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. à num. 147. ad 149.* pag. 354. & 355.
- Dissolutionem Matrimonii quoad vinculum, quam inducit Apostolus I. Corinth. 7. v. 15. diversa est ab hoc Impedimento; cum ea sit de Matrimonii Infidelium, casu quo unus ex illis Conjugibus Christianus efficiatur, & Infidelis discedat, vel nolet commorari cum converso sine injuria Creatoris. Hoc autem disparitatis cultus Impedimentum, de quo in præfenti, est de Matrimonio contrahendo inter Fidelem, & non Baptizatum, licet Cathecumenum. Non autem cencetur cultus disparitas inter Fidelem, & Hæreticum valide baptizatum, adeoque Matrimonium inter eos in Ecclesia Latina, licet sit prohibitum ob periculum perversionis, est tamen validum. In Ecclesia autem Græca invalidum cencetur. *ibid. à num. 148. ad 150.* pag. 354. & 355.
- Divortium Vide. Matrimonium.**
- S. Dominicus Otonensis Canonicus, cum suo Episcopo Didaco in Subsidium Legatorum Sedis Apostolicæ in Provincia Tolosana contra Hæreticos Albigenses procedentium, pari autoritate missus; sibi postmodum aliquos Presbyteros Sæculares in coadjutores accivit, & donatus Ecclesia S. Romani Tolosæ, illuc cum Sociis migravit, & prima sui Ordinis Prædic. fundamenta jecit. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 31.* pag. 462.
- S. Dominicus ex Constitutionibus Ordinis Præmonstratensis maximam partem pro suo Ordine sibi adoptavit, ejusque Institutum in suis initiis æque ac illorum fuit Canon. Regularium. *Lib. III. Tit. 35. de Statu Monach. & Can. Regul. n. 22.* pag. 168.
- S. Dominici Fratribus, seu soli Ordini Prædicatorum Officium S. Inquisitionis commisit Gregorius IX. A Comite Tolosano non solum Inquisitores Dominicani, sed omnes Fratres una cum Episcopo Tolosano ejusdem Ordinis ab Urbe depulsi sunt. A Joanne tamen Archiepiscopo Viennensi autoritate Apostolica restituti, eum pristina Inquisitionum autoritate, adjuncto tamen Collega Ordinis Minorum, qui de justa illorum severitate nonnihil indulgeret. Per plures Provincias Italie, & Aragoniæ Regnum eodem munere functi sunt à fundatione illorum initiis. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. à num. 35. ad 36.* pag. 463. 464. & 465.
- Donatistæ primum Schismatici, postea Hæretici Sæculo IV. plures errores disseminarunt, quos tandem moderni Protestantes adoptasse videntur. Licet à pluribus Conciliis fuerint damnati, duravit ea factio ad initium Sæculi VII. *ibid. n. 17.* pag. 408.
- Dulcius Novariensis hæreticus. Vide. *Gerardus Sagarellus.*
- Diptycha erant quidem æstere intrinsecus partes divisi, ita sibi juncti, ut complicari possent, in quorum primum quorundam Sanctorum, præcipue B. Virginis, Apostolorum, & Martyrum, in alterum Fidelium viventium nomina referabantur, videlicet, dignitate illustrium, vel de Ecclesia optime meritorum, nempe Papa, Patriarcha, Episcopus & primi de Clero, Imperator, Viri Principes, Magistratus, Benefactores Ecclesiæ, & generatim Fidelium Cætus. In tertium nomina Defunctorum, qui in Fidelium communione mortui essent referabantur. In Missis privatis Sacerdos in Canone recitabat, in solemnibus Diaconus, & Subdiaconus. *Lib. III. Tit. 41. de Celebr. Missar. num. 71.* pag. 247.

Eccle.

E

- E**cclesia sumpta pro Ede Sacra publico pietatis exercitio, & cultui divino dicata fuit in usu apud Fideles à temporibus Apostolorum, quæ loca Ecclesias, non Tempia, dixerunt. *Lib. III. Tit. 40. de Consecr. Eccl. vel Altar. n. 1. 2. 3.* pag. 202.
- Ecclesiæ, Monasteria, vel Oratoria publica construi non licebat sine licentia Episcopi. Quisque Fidelium jam olim poterat domi suæ Oratorium habere, non tamen sine Episcopi licentia Missam in eo poterat celebrari. *ibid. num. 4.* pag. 203.
- Ex Ecclesiarum proventibus pars quædam pro illorum reparatione secernebatur ab Episcopo. Divisi vero Ecclesiarum proventibus Sæculo V. in partes quatuor, pars una Ecclesiæ fabricæ deputabatur; reliquæ in Episcopum, Clerum, & pauperes distribuuntur. *Lib. III. Tit. 5. de Præben. & Dign. n. 8.* pag. 62.
- Decimas percipientes sive Clerici, sive Laici ad Ecclesiarum reparationem adtribuebantur. *Lib. III. Tit. 30. de Decim. à num. 9. ad 11.* pag. 113. & 114.
- Ecclesiæ subinde proventuum Capitalia acquisiverunt ad illarum fabricam deputata: aliquando vero Ecclesiæ Beneficiati, interdum Parochiani ad illarum reparationem leguntur obligati. *Lib. III. Tit. 40. de Consecr. Eccl. vel Altar. n. 5.* pag. 203.
- Ecclesiæ pro varietate temporum plura circa Ecclesiasticam Disciplinam jure, & rationabiliter immutavit. *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. n. 139.* pag. 352.
- Ecclesiæ ampliozem accepit à Deo potestatem, quam Synagoga Judæorum. *ibid. num. 77.* à pag. 325.
- Ecclesiæ Respublica quædam sacra est, visibilis tamen, & exterior inter homines in terra constituta, quæ ideo subsidiis temporalibus carere non potest, quæ Principibus Ecclesiæ (sicut & prophanis) pendere debent, propter eorum curam spiritualem, qui simoniam habes incurrat. *Lib. I. Tit. 8. de Author. & usu Palli. à num. 77. ad 80.* pag. 264. & 265.
- Ecclesiæ legitime congregata in Concilio, vel tacite conspirans, supremam, ac insubibilem autoritatem accepit à Christo declarandi, & terminandi controversias circa Sacra Scripturæ sensum, ad conservandam unitatem fidei, & morum in eis Corpore. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. à num. 6. ad 13.* à pag. 391. ad 395.
- Quomodo controversiam de legalibus Ecclesiæ in suis primordiis discussit, & decretores terminavit? *ibid. num. 10. & seq.* pag. 394. & seq.
- Ecclesiæ Romana sola est vera Catholica & Apostolica Ecclesiæ. *ibid. num. 11. & sequen.* pag. 394. & seq.
- Ecclesiarum Consecratio quomodo fiat? à quo tempore introducatur quæ circa illam sit differentia inter Græcos, & Latinos? *Lib. I. Tit. 15. de Sac. Unct. à n. 18. ad 20. p. 295. & Lib. III. Tit. 40. de Consecr. Eccl. vel Altar. à num. 6. ad 8.* pag. 203. & 204.
- Ad Ecclesiarum consecrationem, sive dedicationem plures Episcopi conveniebant de more, à temporibus saltem Constantinis Magni usurpato; modo vero nullus nisi Episcopus Ecclesiam consecrare potest; Superiores tamen Regulares suas benedicere possunt Ecclesiis. *ibid. num. 9. & 10.* pag. 204. & 205.
- Ritus, & ceremoniæ, quibus modo Ecclesiæ consecrantur, non unius sunt temporis, antiquiores aliquæ, recentiores aliæ. *ibid. num. 11. & 12.* pag. 105.
- Ecclesiæ nulla consecrabatur quin Martyrum Reliquiæ in eam inferrentur. *ibid. p. 205.*
- In consecratione Ecclesiarum convivium instituebatur. Annua vero Dedicatio.

LIII

nis

- nis Ecclesie festivitas, ante annos mille celebrari solita est. *ibid.* n. 13. pag. 205.
- Ecclesiam semel consecratam, eodem ædificio moraliter perseverante, reconsecrari, jam olim prohibuit. Quando vero polluantur, ab Episcopo reconciliantur: Ritus autem quibus consecrantur, vel reconciliantur à calumniis Hereticorum vindicantur. *ibid.* num. 14. pag. 207.
- Ecclesias Laici à Seculo VIII. & deinceps occupantes, & in posteros hereditario jure transmittentes, inter Ecclesias, & Altare erronee ceperunt distinguere; temporaria ab eis perfrenda Ecclesias addixerunt: Altari vero persequutionem functionum Sacerdotalium Presbytero prestandarum consignarunt. *Lib. I. Tit. 28. de Officio Vicarii* num. 4. pag. 320.
- Ecclesie à Laicorum manibus ad Monasteria, & Canonicorum Collegia sensim pervenerunt. Hec autem exemplo Laicorum, Ecclesias, seu Decimas, aliaque jura sibi reservabant; Altare vero, sive spiritualium curam Presbyteris demandabant, qui erant Vicarii mere temporales. *ibid.* num. 4. & 5. pag. 320.
- Ecclesie ab Episcopis ad Monasteria, & Canonicorum Collegia etiam tranterunt mediante aliquo censu pecuniario Episcopis persolvendo, qui census Altarium redemptio dicebatur: & ab his Vicarii deligebantur, & approbandi Episcopo presentabantur ad curam univarsam in qua illustrant subjecti; Abbatibus vero, quoad temporalia. *ibid.* num. 5. & 6. pag. 320.
- Vide. Vicarius.
- Ecclesie proventus à quo, & quomodo distribuuntur? Vide. *Præbenda.*
- Ekardus Teutonicus Ord. Predicatorum mundum ab æterno conditum affirmavit. Nos transformari in Deum, sicut panis Eucharistici in Corpus Christi, alioque errores docuit. A Joanne XXII. damnati sunt. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. n. 22.* p. 431.
- Electio jure divino procedere debet ad hoc ut quis Episcopatum, vel alterius Sacerdotalis officii gradum obtineat: modus tamen in individuo non est à Christo determinatus, sed judio Ecclesie relictus. Hic modus varius fuit pro tempore. *Lib. I. Tit. 6. de Elect. & Elec. potest. à num. 1. ad 5.* pag. 203.
- Ad Electionem Episcoporum in primis Ecclesie Seculis, tam in Oriente, quam in Occidente, concurrerant Episcopi Comprovinciales, Clerus, & Populus. *ibid.* num. 7. pag. 205.
- Ex Episcopis Comprovincialibus saltem tres de necessitate interesse debebant Electioni Episcopi; reliquis per scripta consentientibus. *ibid.* num. 9. pag. 206.
- Soli Episcopi habebant suffragia electiva; Clerus, & Populus tantum postulativa & informativa; quod quidem jus Clero, & Populo non jure divino, sed Ecclesiastico competeat. *ibid.* num. 10. & 11. pag. 206.
- Suffragia Cleri, & Populi non dabant jus ad rem; nihilominus necessario procedere debebant Canonice institutionem Episcoporum. *ibidem.* num. 12. & 13. pag. 206. & 207.
- Seculo IV. cepit mos invalescere in Oriente, ut Episcopi Comprovinciales, excluso Clero, & Populo, Episcopos eligerent; non ita tamen universaliter ut ubique excluderentur; sed restricta tantum fuit interventio pro electione ad Clericos, & Prætores Civitatis. *ibid.* num. 14. & 16. pag. 207.
- Laici in Oriente declinante Seculo IX. ab Electione Episcoporum prorsus exclusi sunt; tardius vero in Occidente, ubi Seculo XII. adhuc à Clero, & Populo postulante fiebant. *ibid.* à num. 17. ad 19. & 24. pag. 207. 208. & 209.
- Electio Episcoporum in Oriente facta fuit privata Episcoporum Comprovincialis.

- lium; Seculo XI. In Occidente Capitulum Canonicorum uniuscujusque Ecclesie Cathedralis Seculo XIII. *ibid.* num. 19. pag. 208.
- Imperatores, & Reges aliquando immiscuerunt sese electionibus Episcoporum, eos nominando, vel Electo approbando, non quidem Jure Divino, vel Ecclesiastico eos olim favente; sed vel peculiari privilegio, vel Ecclesie coniventia, vel usurpatione. *ibid.* num. 20. pag. 208.
- Eligendus tam Episcopus, tam Curatus debet esse de propria Ecclesia, seu Vico, si dignus reperiretur. *Lib. III. Tit. 4. de Cler. non resident. n. 6.* pag. 32.
- Vide verb. Investitura.
- Electio Romani Pontificis. Vide. *Pontifex Romanus.*
- Elipandi Archiepiscopi Toletani errores. Vide verb. *Felix Urgellit.*
- Encraticarum Hæresis, auctore Tatiano Syro Seculo II. unde sic appellata? Quinam illius errores? *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 15.* pag. 400.
- Episcopus antonomastice dicitur, qui sub Metropoli uni Diocesi superintendit: Sæculo autem Apostolorum Episcopi nomen (non Dignitas) commune fuit Presbyteris. *Lib. I. Tit. 6. de Elect. & Electi pot. num. 6. p. 205. Item Tit. 33. de Majorit. & Obedienc. n. 39.* pag. 350.
- Episcopi Jure Divino Presbyteris Majores sunt Ordine, & Jurisdictione. *ibid.* à n. 24. ad 116. pag. 345. & 369.
- Episcopi cum consecrantur chrismate delibuntur. Vide verb. *Oleum.* Ubi plura circa consecrationem.
- Episcopi Villis, & modicis Civitatibus constituti olim prohibitum. Episcoporum jura, & munera, quæ fuerint? *Lib. I. Tit. 6. de Elect. & Electi pot. num. 6.* pag. 205.
- De Episcoporum electione. Vide verb. *Electio.*
- Jus confirmandi seu approbandi Electum in Episcopum primitus communiter fuit apud Metropolitanum, & Comprovinciales Episcopos: sensim tamen ad Metropolitanum private devolutum est. *ibid.* à num. 93. ad 95. pag. 238.
- Jus tamen illud licet privatim factum fuerit Metropolitanum, non tamen respectu ad Patriarchas, Exarchos, & Vicarios Apostolicos qui non solum Metropolitanos suæ ditionis, seu Patriarchatus, vel Exarchatus confirmabant, sed etiam Suffraganeos eorum Episcopos, etiam si confirmati jam essent ab eisdem Metropolitanis. Metropolitanus vero, quibus nulli præerat Patriarche, vel Exarchi, Romanus Pontifex, vel ejus Vicarii confirmabant; exceptis Metropolitanis Gallicæ, Angliæ, & Africæ; sicut & Patriarchis, & Primatibus, qui à Romanis Pontificibus confirmationem non petebant, nec in usus deductam in confirmari: officiose tamen humanitatis gratia, & unionis cum prima Sede consecratione, litteris ad eodem Romanos Pontifices directis, primitas suæ Ordinationis dedicabant. *ibid.* à num. 98. ad 99. pag. 239. 240. & 241.
- Non raro tamen Episcopi, atque etiam Metropolitani à Papa confirmabantur, si vel Metropolitanus renueret eos confirmare; vel si esset dissidium in Electoribus; aut si dari nequiret confirmatio sine prævia dispensatione. *ibid.* n. 100. pag. 241.
- Jus confirmandi præter Patriarchas, & Metropolitanos factum rectum servatum fuit per XII. priora Sæcula: quare Episcopus de jure communi à suo Metropolita erat confirmandus. *ibid.* num. 101. pag. 241.
- Episcoporum, ac Metropolitanorum, vel etiam Patriarcharum confirmatio recentiori disciplina ad solam Sedem Apostolicam devoluta est. Hæc veteris juris abrogatio.

litio ex reservationibus Beneficiorum captis Sæculo XIII. & XIV. invalescentibus, orta est: licet contra has, & illam licet primum Præsides, & Principes obliterant, tandem tamen confirmandi jus integre apud Sedem Romanam mansit; Reservationes alicubi omnino sublatae, & Electionis jus postliminio integre restitutum suis Ecclesiis; alibi temperatae fuerunt. Ex lite autem & contentionibus partem potiore Principes reportarunt, Clero colligante denudato relicto. *ibid. num. 102. & 103.*

Sicut confirmatio, ita ordinatio, seu consecratio Episcoporum per XIII. priora secula jus fuit peculiare Metropolitanorum, quæ ab ipsis sebat statim post confirmationem, duobus ad minus Episcopis assistentibus, non quidem de necessitate Sacramenti, sed de congruitate solemnitatis. A tempore vero reservationum consecratio fit nomine Papæ, & mandato Apostolico. Hæc ultra tres menses olim differri non poterat. *ibid. à num. 104. ad 107.*

In Episcopi consecratione Consecrator dividit hostiam in Missa in tres partes de more, sed tertiam non sumit Consecrator, sed dat Episcopo qui consecratur. *Lib. III. Tit. 41. de Celebr. Missar. num. 73.*

Episcoporum Jurisdicção in Causis Clericorum, & Laicorum. Vide verb. *Clericus.* & verb. *Litæ.*

Episcoporum Jurisdicção in Regulares, seu exemptus. Vide *Regulares.*

Episcoporum Translationes. Vide *Translatio.*

Episcoporum Causæ Criminales à Metropoli cum Synodo Provinciali in prima instantia judicabantur in primis Ecclesiæ Sæculis. Si concurs non erat sententia Comprovincialium, Metropoli vicinos Episcopos convocabat, ut una cum Comprovincialibus, quod justum erat, decerneretur. In Synodo Provinciali causæ inter Episcopum, & Clericos judicabantur; & latæ ab Episcopo sententiæ examini subijciebantur. *Lib. II. Tit. 1. de Judiciis num. 31.*

Autoritas Synodorum in decidendis causis Episcoporum diminui cepit Sæculo IX. occasione productionis supposititiarum Epistolarum Decretalium veterum Rom. Pontificum, faventium authoritati Sedis Apostolicæ, & immunitati Episcoporum Suffraganeorum à Metropoli. *ibid. num. 23.*

Contra hanc immunitatem Suffraganeorum Episcoporum, veteribus Canonibus reclamantibus, ut Canones hi, & Decretales illæ conciliarentur, excogitata est distinctio Causarum Majorum, & Minorum, illas Sedi Apostolicæ reservantium, has Metropolitanis, & Synodis Provincialibus: quod jure novo Tridentini confirmatum est. *ibid. à num. 31. & 32.*

De Episcoporum perpetua continentia, & separatione quoad torum à propria Uxore. Vide verb. *Continentia.* Nec cum Episcopo uxor eius cohabitare poterat etiam veluti soror, sed in Monasterio erat includenda, vel Diaconissa constituenda. *Lib. III. Tit. 3. de Cleric. conjug. num. 14. & 15. p. 34. Et Tit. 2. de cobab. Cler. & Mulier. num. 4.*

De Episcoporum residentia, eorumque interdum excursionibus.

Vide verb. *Residentia.*

Episcoporum curæ, & arbitrio administratio, & distributio reddituum Ecclesiæ pertinebat. Vide verb. *Præbenda.*

Episcoporum bona Ecclesiastica an cadant sub eorum Dominio? An Testamentum condere valeant? Vide verb. *Bona Clericorum. Testamentum.*

Epistolæ Decretales Veterum Romanorum Pontificum à S. Clemente I. ad Siricium Papam

Papam, quas Isidorus Mercator primus in sua Collectione edidit Sæc. VIII. desinente spuria, & suppositicia sunt: cum nullus, per octo fere secula anteriora, illarum meminerit; in eisque Scriptura Sacra usurpetur secundum vulgatam editionem S. Hieronymi; atque illarum Epistolarum argumenta non conveniant cum rebus, imo nec cum vocabulis illorum priorum seculorum; omnelque eundem styllum, & characterem scribendi, & quidem barbarum, servant, alienum proflus ab usitato primis Ecclesiæ Sæculis. *Lib. I. Tit. 2. de Confit. num. 145. & præcipue à num. 155. ad 186.*

Unde promanavit ut per VIII. Sæcula indubitam fidem habuerint, & auctoritatem, ac pro jure fuerint receptæ? *ibid. à n. 147. ad 149.*

Eas ut suppositicias primi omnium Centuriatores Magdaburgenses impugnare ceperunt: ex Catholicis fraudem præsentit Antonius Augustinus Tarracon. Archiepiscopus; & seposito præjudicio Cordatores ac Celebriores Scriptores Catholici, Lutheranorum, & Calvinianorum spiritum abhorrentes, criterium ingenue laudarunt, & amplexi sunt. *ibid. à num. 150. ad 153.*

Quæ extant Epistolæ, vel epistolularum fragmenta Veterum Roman. Pontificum genuina? *ibid. num. 145.*

Essæi, seu Esseni Judeorum Secta vitam profitebatur simillimam vitæ veterum Monachorum: Christiani tamen Monachi vitæ suæ rationem, non ab eis, sed ab Evangelicis consiliis desumpserunt. *Lib. III. Tit. 31. de Regul. & Transseu. ad Reliq. num. 7.*

Eucharistia Sacramentum. Vide verb. *Transsubstantiatio, Oblatio, Missa.*

Quo in sensu Christus in Eucharistia sit typus, & symbolum? Et quarum rerum? *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. num. 258.*

Differentia inter manducationem Sacramentalem, & oralem Christi in Eucharistia præcisse talem; & manducationem spirituales simul & realem ipsius: ac differentia hujus sumptionis, à corporali, seu vulgari, juxta sensum Capharnaitarum. *ibid. à num. 292. ad 294.*

Eucharistiam esse merum signum, & figuram Corporis Christi, docuit modernorum Sacramentariorum Parens Berengarius Archidiaconus Andegaven. Sæculo XI. à Leone IX. in Concilio Romano, & ab aliis Conciliis damnatus. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 22.*

Evidentia alia est Metaphisica, alia Moralis: hæc solum habetur de rebus Fidei. *ibid. num. 55.*

Eululius Antipapa contra Bonifacium I. insurrexit; cujus Schismati occasione prima Lex, seu ordinatio circa electionem Romani Pontificis emanavit ad preces Bonifacii ab Honorio Imperatore, qua cavetur ut si duo per ambitum electi essent Pontifices, nullum ex his talem fore. *Lib. V. Tit. 8. de Hæret. & Schismat. num. 4.*

Eulogie; seu panis benedictus. Vide *Oblatio.*

Eunomius Cyzicenus Episcopus Hæresiarcha III. Sæculi quos errores difeminaverit? *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 17.*

Eustathius Sebasteus, à quo Eustathiani Hæretici Sæculo IV. quibus erroribus infecti? *ibid. eod. num.*

Eutiches Abbas Constantinopolitanus unum tantum naturam in Christo admittens coalitam ex divina, & humana; non vero duas, divinam, & humanam, damnatur à Concilio Chalcedonensi Sæculo V. *Eod. Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num.*

17. pag. 409.
 Exarchii nomine is Episcopus olim intelligebatur, qui Metropolitanis superior, Patriarchis licet inferior, eorum jurisdictioni non semper suberat. Tres fuerunt in Orientali Ecclesia; sed desierunt cum primum Constantinopolitanus Patriarchatus fuit institutus Saeculo V. *Lib. I. Tit. 6. de Elect. & Elect. post. n. 6.* pag. 204.
- Excommunicatio olim multiplex fuit, interdum tamen non stricte, sed lato modo ita dicebatur: sic Episcopo interdicebatur accessus ad Synodum Provinciale, non per modum Censurae, utpote non contumaciae, sed per modum paene: tamen non privabatur communione Ecclesiae suae, nec communibus Ecclesiae suffragiis. Aliquando unus Episcopus Communionem in Sacris cum altero Episcopo, vel ejus Subditis respuebat, si quid in ejus doctrina, vel disciplina perversum quid arbitraretur: cum tamen ille Episcopus in hunc, vel ejus subiectos jurisdictionem ullam non haberet. Insuper omnes quatuor poenitentium gradus, quodammodo excommunicati censebantur, cum à participatione Sacramentorum repellentur; non tamen in rigore erant excommunicati, cum Ecclesia cum illis communicaret in precibus. *Lib. V. Tit. 39. de Sentent. Excomm. d. num. 12. ad pag. 580. & 581.*
14. pag. 581. & 582.
 Excommunicatio proprie dicta, quae Mortalis appellabatur, quaeque hodie Major dicitur, qua Ecclesia à suis iniis Haereticis, & Schismaticis incorrigibiles ab Ecclesiae corpore rescindebat, nec eorum tum viventium, tum defunctorum in publicis precibus, aut suffragiis ratio habebatur, quosiam effectus inducat; *ibid. num. 15. & 17.*
- Communio Civilis cum Excommunicatis à Christo non prohibita, sed solum in Sacris: Apostoli vero utramque prohibuerunt; & eaque praxis observata est usque ad Saeculum IX. vel X. & qui contraveniebant in parem excommunicationem majorem incidebant. Hic rigor Saeculo XIII. remissus excommunicatio restricta est ad solos communicantes in Sacris cum excommunicatis: Magis adhuc restricta fuit haec prohibitio Saeculo XV. quo communicatio cum Excommunicatis intelligi voluit Ecclesia de Excommunicatis illis, qui expressè, & specialiter publicati, & denunciati essent, vel notorii percussores Clericorum. *ibid. d. n. 18. & 19. p. 583.*
- Ad Excommunicationem Majorem incurrendam, grave peccatum, & causa gravis, seu contumacia semper requisita fuit: si olim ob minora peccata excommunicatio legatur imposita, de excommunicatione lato modo, seu medicinali, de qua supra, intelligenda est. *ibid. num. 20. & 21.* pag. 584. & 585.
- Excommunicationem Sententiae ferenda bina saltem monito precedere debet. Excommunicatio Latæ Sententiae usque ad Saeculum XII. in Ecclesia ignota fuit. An foret ut similes Excommunicationes Latæ Sententiae ab Ecclesia usu excluderentur? *ibid.* pag. 584. & 585.
- In ferenda Excommunicatione precis saeculis nulla formula, seu specialis Ritus observabatur: extinctionis tamen candelarum mentio jam initio Saeculi X. invenitur. *ibid. d. num. 22. & 23.* pag. 586.
- Prolata Excommunicatione, epistola monitoria de Excommunicato, & causa Excommunicationis vicinis Episcopi mittebatur ex usu à primis Ecclesiae saeculis observato. Qui autem in Excommunicatione per annum infordebat, jure veteri, & novo de haeresi sit suspectus, atque ita contra eum procedi potest: quod tamen in usu non est, nisi ubi extat Tribunal S. Inquisitionis. *ibid.* pag. 586.
- Excommunicatio Minor, quae incurritur per communicationem cum Excommunicato

cato extra crimen, & solum privat participatione passiva Sacramentorum, antiquis ignota fuit, & à Saeculo XIII. forsan inducta; nunc tamen prope obsoleta est. *ibid. num. 16.* pag. 582.

Vide verb. *Censura.*

Exorcistatus Ordo in Ecclesia Latina semper fuit in usu. Apud Græcos negligitur; apud alios Orientales cum Diaconatu, vel Psalmistatu confertur. Materia hujus Ordinis, & munera? Vide verb. *Ordo. & Lib. I. Tit. 11. de Temp. ordin. & qual. ordin. d. n. 1. ad 3. & n. 10. 11. 17. & 22.* pag. 273. 276. 277. 279. & 281.

Extravagantes aliae sunt Joannis Papæ XXII. quæ XX. Decretalibus illius Pontificis constant, & sub ejus nomine citari solent: aliae sunt Extravagantes simpliciter ita dictæ, vel cum addito *Communes*, quæ ex aliquibus Decretalibus ejusdem Papæ Joannis, & aliorum Pontificum Constitutionibus usque ad Sixtum IV. coalescunt: quæ omnes Corpori Juris Canonici adjunctæ sunt; vimque habent obligandi. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. d. n. 257. ad 269. & 270. & seq. p. 176. 177. & seq.*

Extrema Unctionis Sacramentum Sacra Unctione adhibetur. Vide verb. *Oleum. & Lib. I. Tit. 15. de Sac. Unct. num. 12.* pag. 292.

F

Fatalistarum hæresis alia est absoluta, & universalis, altera particularis: prima absolutam rerum omnium necessitatem affirmat, etiam humanarum actionum, negata humana libertate. Hanc hæresim propugnavit Benedictus Spinosa, & Hobbesius. Particularis est, quæ necessitatem absolutam mundi hujus materialis inducit; concedit tamen voluntati humanæ libertatem suarum actionum. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 26.* pag. 457.

Felicitissimus Schismaticus multa molitus est contra S. Cyprianum, & ejus disciplinam. *ibid. num. 16.* pag. 404.

Felix Urgellensis Episcopus, Christum Filium Dei adoptivum secundum humanam naturam asseruit. An errorem Nestorii receperit? disputatur. Nec omnino liquet de genuino sensu Felicis, contendentibus nonnullis abusum fuisse nomine adoptionis, putantem coalescere posse cum unitate personalitatis situationem adoptionis. Ipse, & Elipandus variis in Conciliis damnati, tandem definitioni Ecclesiae se subjecerant. Dabiam nihilominus facit Felicis conversionem scheda post ejus mortem reperta. *ibid. num. 21.* pag. 418.

Fœda beneficio Ecclesie tenentes Laici, ad eam reparandam, vel edificandam contribuere tenebantur. *Lib. III. Tit. 5. de Præbend. & Dign. n. 13.* pag. 65. & 66.

Ferrandus Diaconus Ecclesie Carthagini. Saeculo VI. Breviarium Canonum edidit, non verba, sed sensum exprimens. Constat Canonibus numero 232. *Lib. II. Tit. 2. de Constit. num. 13.* pag. 100.

Fidei divinarum veritas potest esse talis materialiter, sed quia non dum clare, & distincte definita ab Ecclesia; contrarium sentire licet sic error materialis, non tamen formalis, nec hæresis. *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. n. 165.* pag. 361. & 362.

Ad Fidem nemo est cogendus, nisi is, qui semel suscepta Fide, contraria dogmata amplectitur. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 69.* pag. 453.

Fidei Catholice Articuli, seu ejusdem Fidei professio, vel compendiaria expolitio. Vide verb. *Symbolum. Athanasius. Concilia*, in suis usqueque nominibus. Fidei

- Fidei propagandæ Congregatio Cardinalium à quo instituta? quando celebraretur? qui intererat? Ejus Collegium, & Typographia. *Lib. II. Tit. 1. de Judiciis num. 42.* pag. 390.
- Figurata locutio in Sacris Litteris, alia est cum verba non significabant id ad quod exprimentum primitus sunt instituta: altera cum verba quidem significant id ad quod significandum primitus instituta sunt, sed tamen id quod exprimentum alterius rei figura est, quam non exhibet eandem significatio. *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. num. 294.* pag. 81.
- Flagellantium Secta in Italia orta plurimas, distatque penetravit Regiones; Homines hujusmodi per 33. dies ab umbilico sursum denudati in publicis processionibus; mulieres vero domi, in memoriam triginta tres annorum Christi flagellis ad sanguinis effusionem se exdebant. Indiscreta hæc pietas in hæresim degenerans, asseruit, neminem à peccatis absolvi, qui Sectæ suæ nomen non dedisset; mutuoque sese absoluebant, etsi Laici essent. Dammati à Clemente VI. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 24.* pag. 428.
- Florentinum Generale Concilium Fidei compendium condidit pro instructione Armenorum, quod recensetur. *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. n. 307.* pag. 85.
- Fontes baptismales. Vide *Baptismus.*
- Formatæ litteræ erant Epistolæ, in quibus consensum in fide, & Communionem in sacris significabant, qui eas dabant, habere eos quibus illas concedebant, cum his ad quos mittebantur. *Lib. V. Tit. 39. de Senten. Excom. n. 13.* pag. 588.
- Forum externum Ecclesiasticum à primis Ecclesiæ Seculis usque ad Sæculum XII. non erat distinctum à foro interno, sed ab uno eodemque Judicio Ecclesiastico audiebantur, puniebantur, & absoluebantur peccata, etiamsi judicialiter essent delata, & juridice discussa, quæ tum penitentia publicè subiciebantur; eaque peracta absoluebantur ab eodem tum ab Excommunicatione, tam à peccatis Penitentes. *Lib. V. Tit. 39. de Senten. Excom. n. 2. & 3.* pag. 576. & 577.
- Forum externum, & judiciale separari cepit à Foro interno, & Penitentia, atque exerceri ad normam judicii forensis; & secularis Sæculo XIII. circiter. Et penæ quæ ad correctionem duntaxat imponebantur, ceperunt ad vindictam publicam per Sententiam imponi, & per publicos Ministros infligi. *ibid. n. 4.* pag. 577.
- Penæ speciali nota digne erant Excommunicatio, Depositio, & Degradatio. Vide in propriis nominibus.
- Fossarii Officium non fuit proprium Clericorum, nisi quatenus corpora Martyrum sepeliebant. Aliquando tamen commissum reperitur publicam Penitentiam agentibus. *Lib. I. Tit. 11. de Tempor. Ordin. & qual. Ordin. n. 6.* pag. 275.
- Fossariozum hæresis in Bohemia præsertim invaluit Sæculo XVI. Eorum errores proflus sumis erroribus Loharditarum. Vide *Lohardista. & Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 25.* pag. 441.
- Franciscus Borri Medicus Mediolanensis, de Mysterio SS. Trinitatis pessime sentiebat. Beatam Virginem Deam esse effutiebatur; se Christum esse iactabat, duodecim otiosos homines, ut Apostolos, elegit. Capti tandem puniti sunt, desinente Sæculo XVII. *ibid. num. 26.* pag. 454.
- Franciscus de Salignac Fenselon Archiepiscopus Comeracen. Librum edidit eo tantum, ut amissis motibus timoris, & spei, perfectio in amore proflus desinere collocaretur. Quem Librum Innocentius XII. damnavit. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 26.* pag. 455. Fran.

- Francorum Regum Capitularia, sunt sancta promanata à Potestate Ecclesiastica, & Seculari in Comitibus coadunatis, quæ in Gallia paræm auctoritatem habebant, ac Sacris Canonibus. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. n. 202. & 204.* pag. 162. & 163.
- Caroli Magni, & Ludovici Pii Capitularia diversis temporibus edita, in unum corpus congestit Ansegisus Abbas Lobbenfis: Hanc Collectionem auxit Capitularibus Pipini, & Carolimanni, Canonibus Conciliorum, Decretis Pontificum, Legibus Codicis Theodosiani, ac Codicis Wisigothorum, & aliorum, Benedictus Levita Moguntinensis. Absolutissimam horum omnium editionem, cum additionibus Baluzii adornavit. *ibid. à num. 206. ad 208.* pag. 163. & 164.
- Fratricelli Hæretici Authores habuerunt Petrum de Macerata, & Petrum de Forosempronii Apostatas Ordinis Minorum. Dnas cum Petro Oliva, eorum Antesignano, lingebant Ecclesias, Carnalem unam, cui Pontifex Romanus præerat; alteram Spiritualem, quæ nempe profiteretur Regulam S. Francisci ad litteram, quam Evangelio exequabatur, in qua solum jurisdictionem omnem Ecclesiasticam residere asserabant. Damnati fuerunt à Concilio Oecumenico Viennensi. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 24.* pag. 429.
- Funera Christianorum. Vide *Sepultura.*

G

- Gaspar Schwencfeldius, Silesius, Hæreticus, Scripturam sacram respuebat, & privatis potius contemplationibus & visionibus credendum docebat Sæculo XVI. aliosque errores. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 25.* pag. 446.
- Gerardus Sagarellus Parmensis Sæculo XIII. desinente, Sectam Apostolorum, ab eo nuncupatam, instituit; Amalrici hæresim innovavit. Dulcius Novariensis eius discipulus, Fratricellorum errores adoptavit; insuper plura infanda crimina, peccata non esse affirmabat, dummodo ex caritate fierent. Tandem igni traditus est Gerardus. *ibid. num. 24.* pag. 430.
- Germanici Imperii Concordata cum Papa. Item inter Catholicos, & Protestantes. Vide verb. *Concordata.*
- Glossæ in Jus Canonicum sunt notæ in quædam verba Canonum expositione indigentia. Authores Glossarum qui fuerint? Non habeat auctoritatem Legis; habentur tamen in pretio. Quænam in Jure Canonico prohibita Gloriarum? *Lib. I. Tit. 2. de Constit. à num. 343. ad 346.* pag. 195. & 196.
- Gnosifici Hæretici Sæculi II. qui fuerint? Eorum errores, ac nefandæ obscenitates, quibus Christiano nomini majora damna intulerunt, quam præcedentes hæreses. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 15.* pag. 398.
- Goteseachus Orbacensis Monachus Sæculo IX. veterum Prædestinationariorum errores instauravit. *ibid. num. 22.* pag. 419.
- Gratianus Monachus Ordinis S. Benedicti Bononiensis adulto Sæculo XII. Decretum, ut vulgo dicitur, compilavit, seu Collectionem Decretorum confecit, quæ alias *Concordia discordantium Canonum* appellatur. Ex quibus autem monumentis, seu materia ea constat? *Lib. I. Tit. 2. de Constit. n. 235. & 236.* pag. 168.
- Distinctiones, Cause, & Tractatus de Consecratione, quibus dividitur, quomodo citentur? *num. 237. & 238.* pag. 169.
- Quæ errata in Decreto concinnando commiserit? *num. 240. & 241.* pag. 170.
- Mimm
Quan-

- Quantam habuerit celebritatem usque ad Seculum XVI? immerito tamen? sed quid ejus plausui iuvit? *ibid.* à num. 242. ad 244. pag. 170. & 171.
- Quando, & qua occasione opus illud cepit repurgari? Adhuc tamen in eo supersunt non pauca emendanda. *ibid.* à num. 246. ad 250. pag. 171. & 172.
- Gratiani Decretum, nec ante, nec post Correctionem Romanam, vim Codicis Legalis obtinet. *ibid.* num. 252. & seq. pag. 173. & seq.
- Contenta in Decreto Gratiani majorem auctoritatem non habent, ea, quam sortiuntur ex fontibus, unde desumpta sunt: adeoque solum ea, quae excerpta sunt ex Decretis Romanorum Pontificum, & Conciliorum Generalium, vel particularium, si à Papa, vel Concilio Generali approbata sunt, universaliter obligant; si per legitimam consuetudinem, vel Constitutiones posteriores non est eis derogatum. *ibid.* num. 256. pag. 174.
- Ea quae in Gratiano reperiantur sub nomine Synodi, aut Auctoris, quae apud eodem modo non reperiantur, non statim ut apocrypha, aut falsa rejicienda sunt. *ibid.* num. 257. pag. 174.
- Gratianus in suo Decreto plura desumens ex Codice Martini Braccarensis, in pluribus peccavit. *Eod. Lib. I. Tit. 2. num. 127.* pag. 171.
- Gratianus plura suppositiva, & apocrypha adoptavit, quae annotare praetermissum sunt Correctores Romani. *ibid.* à num. 187. ad 197. pag. 169. & 161.
- In usu Capitolorum Hadriani I. quantum Gratianus peccaverit? Eadem contraxit vitia in usu Capitoliarum Regum Francorum. *ibid.* n. 201. & 209. p. 162. & 164.
- Gratiani anceps locus circa Confessionem oralem de Divino precepto Sacerdotii faciendam, extenditur, & in sensu Catholico interpretatur. *Lib. V. Tit. 38. de Penitent. & Remiss. num. 20.* pag. 531. & seq.
- Gratianus ex ignorantia pristinae disciplinae Canones saepius ad sui temporis disciplinam inepte detorquet. *Lib. V. Tit. 39. de Sent. Excom. num. 32.* pag. 550.
- Gregorius VI. insigni animi moderatione, post pacem Ecclesiae redditam, volens, libensque, Pontificatum deposuit. *Lib. V. Tit. 8. de Schism. num. 14.* pag. 491.
- S. Gregorii Papae VII. Causa de sublati ab eo à principibus Laicis Investituris Episcopatum, Abbatiatum, &c. defenditur. *Lib. I. Tit. 6. de Elect. & Elect. pot. à num. 54. ad 97.* à pag. 224. ad 238.
- Quantas vexationes sustinuerit à Guiberto Antipapa, & ab Henrico IV. Imperatore? *Lib. V. Tit. 8. de Schism. num. 21.* pag. 493.
- Gregorius XII. ad tempus legitimus Papa, postea Antipapa fuit. *ibid.* n. 28. pag. 500.
- Gregorius Palamas Thessalonicensis Episcopus Saeculo XIV. varios errores circa Divinam Inventionem disseminavit: ab omnium quoque contemplationis genus introduxit. *Lib. V. Tit. 7. de Haeret. num. 24.* pag. 432.
- Guillelmus de Hildersheim Carmelita, & Agidius Cantor Laicus Saeculo XV. Auctores Sectae dicitur *Hominum intelligentiae*, omnem carnis mortificationem exercebantur, homines spurcissimi: Hominem exteriorem hominem interiore non maculare asserentes, aliosque errores. Suos tamen revocavit tandem Guillelmus. *Lib. V. Tit. 7. de Haeret. num. 24.* pag. 439.
- Guillelmus Porretanus Pictaviensis Episcopus plures errores circa Divinam Inventionem effudit, quos plura Concilia damnarunt Saeculo XII. Eos tandem ipse abjuravit. *ibid.* num. 22. pag. 433.
- Guillelmi Postelli deliramine quae? penitens tamen obiit Saeculo XVI. *ibid.* num. 25. pag. 452.

H

- Hadriani Papae I. Capitula, seu Collectio ex Graecis, & Latinis Canonibus, & Decretis, an vere Hadrianum Papam, cujus nomen praefulerunt, habeant Auctorem; an Ingilramnum? Quam auctoritatem obtinuerit, aut obtineat? *Lib. I. Tit. 2. de Constit. à num. 198. ad 201.* pag. 161. & 162.
- Apocryphum est Privilegium, quod ejus nomine circumfertur de concessis Carolo Magno iuribus instituendi, & investendi Romano Pontificum, & Episcopos Provinciarum. *Lib. I. Tit. 6. de Elect. & Elect. pot. à num. 69. ad 74.* pag. 228. & seqq.
- Harmenopolus Judex Thessalonicensis pulcherrimam Collectionem Juris Canonici adornavit. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. num. 106.* pag. 136.
- Helicesitarum haeresis Saeculi II. errores recensentur. *Lib. V. Tit. 7. de Haeret. num. 15.* pag. 398.
- Helwidius Haeresiarum Virginitatem Deiparae negavit. Eiusdem esse gloriae Virgines, ac Maritatus assererat, Saeculo IV. S. Hieronymus eum impugnavit. *ibid.* num. 17. pag. 410.
- S. Henricus II. Imperator, & Conradus II. ejus successor, Ecclesiae Romanae plenam Electionis suorum Pontificum restituerunt libertatem. *Lib. I. Tit. 6. de Elect. & Elect. pot. num. 48.* pag. 222.
- Henricus III. & Henricus IV. ejus nepos, oeconomiam Othonum Imperatorum circa Electionem Romanorum Pontificum reassumserunt, annuentibus Romanis, & Papa Nicolao II. Quantos excessus commiserit Henricus IV. in vendendis Episcopatibus, &c. *ibid.* n. 49. & n. 64. 65. & 83. pag. 222. 226. & 227. & 234.
- Henricus V. Imperator Investituram Beneficiorum majorum, & minorum quas usurpaverat, tandem restituit. Ejus Rescriptum? *ibid.* num. 26. pag. 210.
- Haeresis, ex vi nominis, aliud non est quam, electio disciplinae, vel opinionis, quae elegantius melior videtur: antonomastice autem sumitur pro disciplina, quae à communi credentium fide deviat. *Lib. V. Tit. 7. de Haeret. à n. 1. ad 3.* p. 387. & 388.
- Haeresis, seu propositio haeretica est, quae Verbo Dei scripto, traditoque, atque ab Ecclesia Catholica, ut tali, proposito, & immediate opponitur. *ibid.* n. 5. p. 389. & 390.
- Propositio haeresi proxima, non pugnat immediate cum veritate revelata, sed solum repugnat conclusioni ex Verbo Dei per consequentiam certam deducta. *ibid.* num. 3. pag. 388.
- Propositio haeresim sapiens est, quae haeresi videtur patrocinari; absolute tamen cum veritate orthodoxa potest convenire, & subsistere. *ibid.* n. 3. pag. 388.
- Plures ut Haeretici habitus sunt, & Haereses factae à minus doctis, quae, & quae re vera, nec haereses, nec haeretici fuerunt. *ibid.* num. 4. pag. 389.
- Propositiones plures olim haereticae non fuerunt, quae tamen modo tales sunt: cum licet essent immediate contra Verbum Dei scriptum, vel traditum; tamen veritas, cui directe opponebantur, non erat adhuc proposita ab Ecclesia, & declarata ut revelata, & credenda. *ibid.* num. 5. pag. 390.
- Plus requiritur ut quis sit Haeticus, quam ut propositio sit Haeretica; cum Haeticus, praeter errorem intellectus contra fidem, coniungat etiam pertinaciam in voluntate, sine qua nullus est formalis Haeticus. *ibid.* pag. 390.
- Mmmm 2 Hz-

Hereticorum, seu Hæresiarum Catalogus ab Ecclesie initiis, usque ad nostra tempora. Vide in *singularum nominibus*.

Hæresicos crimen est mere Ecclesiasticum, ejusque cognitio, tam circa Clericos, quam Laicos, privative pertinet ad Judicem Ecclesiasticum. Quia tamen Hæresis plerumque secum adfert publicum scandalum, & commotionem Populorum, &c. tunc per utrumque Judicem judicium potest institui: Ecclesiasticus quidem de doctrina decernit; Laicus, Princeps, seu Magister Hæreticos declaratos compescit, & Reipublice quietem procurat, ac Religionis veritatem declaratam tueur. *ibid. num. 28. & 29.* pag. 461.

Hæresum, seu de Hæresibus, & Hæreticis judicare per XII. integra secula fuit penes solos Episcopos, tam conciliariter congregatos, quam singulares. *ibid. num. 30.* p. 462.

Hæreticos penitus coerceri spiritualibus ab initio Ecclesie fuit in usu: temporalibus vero penis, ex quo brachium seculare sibi in subsidium adfuit, scilicet à tempore Constantini Magni. *ibid. num. 33. ad 42.* pag. 466. & 467.

In puniendis Hæreticis quam concilii auctoritatem adhibuerint, tum Ecclesia, tum Imperatores. *ibid. num. 45.* pag. 468.

Penis temporalibus puniendos esse Hæreticos etiam Lutherus, & Calvinus censuerunt. *ibid. num. 43. & 44.* pag. 467. & 468.

Nonnullorum antiquorum Patrum fuit sententia, Hæreticos penis temporalibus, seu corporalibus non esse puniendos, nisi Ecclesiam, vel publicam pacem perturbarent; sed contraria opinio fuit communis; & S. Augustinus qui priorem tenuerat, experientia edoctus, eam revocavit. *ibid. num. 46.* pag. 469.

Hæresis, quo talis, peccatum est, atque etiam crimen publicum corporalibus penis, ac ipso ultimo supplicio dignum. Quod evincitur contra Hugonem Grotium, & Recentiores Hæreticos. *ibid. num. 53. & seqq.* pag. 473. & seqq.

Hæresis crimen stat in eo, quod cum Gentes cognitionem Dei habentes externam Religionem, & cultum externum, atque etiam internum, ei prestare teneantur: licet quoad cultum internum in Religione naturali obligatio sic cuiusque privatorum, & ab omni compulsionem libera, cum in ea dogmata pendente à demonstratione, & à rerum ipsarum nexu, cuius perceptio peculiaris est singularis; in Religione autem revelata, cum cultus internus, & externus pendente à revelatione, cuius sensum nullus privatorum potest presumere se attingere, sed solum illum assequitur Ecclesia, que est vere Catholica, & Apostolica, ut faveatur Protestantibus ipsi: hinc qui ab eo sensu discedit, & pertinaciam adhangit, culpabilem se reddit, & toti communitati Fidelium est iniurius; cuius totum vinculum in Fide revelata consistit; quod, quantum est de se disrumpere, & tollere vitium; adeoque crimen publicum, & atrocissimum committit. Et cum sit sedisragis promissionis, quam in Baptismo præstiterat circa cultum internum, & externum Dei secundum Religionem Catholicam, & Apostolicam, & sensum revelationis ab ea expositum; nec hæc Religio Catholica, & Apostolica alia sit quam Romana per orbem diffusa: potest hæc contra eum procedere ut Læzæ Magistratus, atque Divinæ veritatis reum, & ut eversores boni publici summi momenti, nimirum Fidei, qui Deus Electos suos in unam societatem coadunare voluit; nec non ut in perturbatore publicæ pacis, & incensore magnorum damnorum, & bellorum: que mala Princeps severe debet præcavere, securum ad radicem adhibendo. *ibid. à num. 58. ad 64.* pag. 476. & seqq.

Hæreticos non punit Ecclesia nisi pertinaces, nec ante unam, & alteram admo-

nitioem: nec punit ut nolentes credant, sed ut ex nolentibus volentes fiant, ne pereant: & id pertinet ad curam Pastoralis Officii. *ibid. num. 71. & 72.* p. 483. & seqq. Hæretici cogi possunt ut reddant fidem, quam voverunt; Infideles tamen cogi non possunt. *ibid. num. 73.* pag. 484.

Hermannus Pongilupus Ferrariensis. veterum Gnosticorum nocturna à conventicula, sedasque libidines renovavit, illorum erroribus alios addidit Sæculo XIII. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 24.* pag. 429.

Hermannus Ruisvich Batavi plures errores blasphemos contra Christum Dominum, & Evangelium evomit: anime immortalitatem, ac Infernum negavit. Igni traditus iacente Sæculo XVI. *ibid. num. 25.* pag. 441. & 442.

Hermogenes Hæresiarum Sæculi II. materiam Deo coeternam asseruit. Demones in materiam refundendos; Christi Corpus in sole depositum. *ibid. num. 16.* pag. 403.

Hieracitharum Hæresis, alias Abstinentium, propago Manichæorum fuit, eorumque errores, temperatos tamen, complexa est: ad eam soli Monachi, Virgines, & Continentes admittebantur Sæculo III. *ibid. num. 15.* pag. 407.

Hierarchia Ecclesiastica, divina ordinatione constituta, suos habet gradus inæquales ad unum Corpus ordinatos, suosque Judices vasa jurisdictione à Christo præditos, inter quos primum locum tenet Romanus Pontifex veluti Caput Ecclesie collective, vel distributive sumptæ, cui cæterorum iurisdicção à Christo immediate, vel Papa mediante, accepta, subordinatur. *Lib. II. Tit. 1. de Judiciis à num. 1. ad 5.* pag. 370. & 371.

Homicidium Conjugis, Impedimentum dirimens Matrimonium. Vide *Adulterium. Matrimonium.*

Homouion græce, latine idem ac *Consubstantialis*. Usus Catholicus hujus vocis, quæ pugnas, & bella sustinuerit ab Ariano? *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. num. 65. & seqq.* pag. 16. & seqq.

Quam apposite, & prudenter Symbolo Fidei fuerit addita vox *Homouion* à Patribus Concilii Nicæni? *ibid. num. 80. & seqq.* pag. 19. & seqq.

Hac voce *Homouion*, & Personarum distinctio contra Sabellii errorem, & Naturæ Unitas contra Arium significatur. *ibid. num. 84. & seqq.* pag. 20. & seqq.

Homouion quid diversum significet ab *Homouion*, hujus vocis usus sensui Catholicorum, & Ariano rum indifferenter aptari potest; significat enim *similis substantialis*. *ibid. num. 91.* pag. 23.

Homouion significatum perverse usurpavit Paulus Samosatenus, hoc est: Divinitatem in Christo non per naturam esse, sed per quandam excessu gloriæ participationem. *ibid. num. 93.* pag. 22.

Homouion vocem non admittentes, ejus tamen significatum consentientes, & amplexantes, & per vocem *Homouion* exprimentes, Catholici haberi fuerunt. E contra, qui *Homouion* significatum damnabant, licet admittentes *Homouion* Hæretici reputati fuerunt. *ibid. num. 95.* pag. 23.

Honorius III. Rom. Pontifex Epistolas suas Decretales in unam Volumem X. libris divisum compilari fecit à Tancredio Bononiensi, Archidiacono, & solemniter publicari, & servari iussit. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. num. 230. & 231.* pag. 168.

Hospitaliorum S. Joannis Hierosolymitani Equestris Ordo quando, & à quo fundatus? Eius instituti ratio. *Lib. III. Tit. 35. de Statu Monach. & Can. Regul. n. 37. p. 192.* Hist. Vide *Juanes Hur.*

Hypostasi græce, idem ac latine *Persona*. Ambigua olim fuit ejus significatio; ideo

ideo aliqui tres *Hypostasies* in Deo admittebant; alii vero solum unam: intelligentes idem significare *hypostasim*, quod *usia*, seu *essentia*, vel *substantia*. *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. c. num. 190. ad 194.* pag. 50. & seqq.

I

S. Jacobi Apostoli Liturgia est genuina, & in usu fuit in Oriente usque ad tempora S. Basilii. A Recentioribus tamen nonnulla ei addita sunt. *Lib. III. Tit. 41. de Celebr. Missar. num. 26. & 27.* pag. 224.

Jansenius (Cornelius) Iprensis Episcopus librum scripsit quem *Augustinus* inscripsit, & Sedis Apostolicæ judicio submisit; ex cujus doctrina quinque propositiones deductæ sunt, quas Innocentius XII. condemnavit: hanc tamen Bullam Jansenii affectu eludebant, eo quod per latus Jansenii S. Augustini doctrina explicabatur, ut aiebant: sed demonstrato discrimine inter utramque doctrinam; negarunt has quinque propositiones fideliter esse excerptas ex libro Jansenii, & librum ejus sine prævio examine damnatum esse; nec auditos ejus defensores, ac censuram per vim extortam fuisse. Mendacia hæc repressit, & contrarium designavit Alexander VII. eiusque perpetuum silentium imposuit, iustique affectus Jansenianæ doctrinæ, solum u puramento affirmare, se damnae illas propositiones in sensu libri Jansenii. Hinc idem ut declinarent, docuerant, suos posse animo pergere in sententia Jansenii, sed tamen prestare externam obedientiam, & religiosum silentium. Sed fraudem hanc damnavit Clemens XI. designans, ad subscriptionem requiri non solum externam, sed etiam internam obedientiam, & absolutam cordis adhesionem. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 26.* pag. 452.

Iconoclastarum, seu **Iconomachorum** heresis, damnans Sacramentum Imaginum venerationem, proditæ Seculo VIII. Hunc, alioque illorum errores damnavit VII. Generalis Synodus Oecumenica. *ibid. num. 21.* pag. 417.

Idealitæ Philosophi sunt, qui in hoc Universo spectabili unum tantum genus habitantæ admittunt, solasque animas dari contendunt, in quibus non nisi idealium corporum existentiam concedunt; adeoque realitè mundi, & corporum existentiam negant: admittunt tamen omnes res mundi spectabiles, earumque dependentias ab invicem apparenter, eo modo quo nos admittimus realiter, negant vero ex simplicibus consistere posse mixta, seu corpora. Philosophi in diversas Sectas abeunt. *ibid. num. 26.* pag. 458.

Illatio, apud Mozarabicos, idem ac Prefatio apud Latinos. Vide *Missæ*.
Impedimenta Matrimonii, Natura ipsa, Lex Divina, & humana, tum Civilis, tum Ecclesiastica inducere possunt. *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. n. 73.* p. 322.

Impedimenta jure naturali Matrimonium dirimentia, queenam, & quomodo sint aliquando dispensabilia? *ibid. num. 75.* pag. 323.

Impedimenta à Deo statuta per Moysen in Levitico cap. 18. promulgata, an omnia essent jure nature inducta; an solum positivo divino? Verum etiam si omnia essent naturalia, aliqua nihilominus sunt ab Ecclesia dispensabilia, cum aliqua que secundum se inhonesta sunt, occurrens necessitas, seu præponderans causa ea possit cohonestare. *ibid. num. 76. & 77.* pag. 323. & seqq.

Impedimenta Matrimonii statuendi jure competit Ecclesie, & etiam Christianis Principibus; his vero, in quantum Matrimonium est Contractus Civilis: usui tamen hujus

hujus juris ceperunt Principes renuntiare saltem à Seculo VIII. & circa Seculum XII. integrum hoc jus Ecclesie permiserunt. An provide à potestate statuendi Impedimenta ita sint exiit Principes Laici, ut privative ad illos sit solius Ecclesie? *ibid. à num. 78. ad 81.* pag. 329. ad 330.

Ecclesia tamen à primis Seculis circa Matrimonii Sacramentum dispositiones ordinavit, accepta potestate à Christo, & non à Seculi Principibus. *ibid. num. 82. & 83.* pag. 332.

Impedimenta Matrimonii, alia sunt impedientia, que illicitum, non tamen invalidum reddunt Matrimonium; alia dirimentia, que Contractum solvunt, seu dirimunt. *ibid. num. 84.* pag. 332.

Impedimenta primi generis, sunt *Ecclesia Interdictum*, quo Ecclesia certis Personis, & causis Matrimonium ad tempus interdicit, seu potest interdicere. Item *tempus fornicatum*, quo non contrahi Matrimonium prohibebatur, sed nuptiarum solemnitas, traductio in domum, & carnalis copula, ob sanctitatem dierum illorum, vel quia erant jejuniis, & penitentis delinatur. Olim longius, interdum brevius fuit hoc tempus, quod Tridentinum restrinxit. *Catechismi* Impedimentum antiquum, à Tridentino sublatum est. *Crimen* illud erat, cui olim ob atrocitatem annexa fuit privatio absoluta Nuptiarum, vel quod in veteri Ecclesia publica penitentia plebatur: ut erant crimina incestus, raptus alterius Sponsæ, adulterium Uxoris post mortem Mariti; non tamen adulterium Mariti post mortem Uxoris. *Occisio Presbyteri, Conjugium cum Moiali, Uxoriciidium. Sponsalia de futuro. Votum simplex Castitatis. ibid. à n. 85. ad 93.* pag. 332. ad 336.

Impedimenta dirimentia Matrimonium sunt: Error circa personam Matrimonium dirimit; non vero si est circa qualitatem accidentalem personæ, saltem pro foro externo, nisi evidenter probet Contrahens, expresse voluisse consensum suum à tali qualitate dependere *conditio*, hoc est, error conditionis servilis, si quis liber Matrimonium contrahit cum ignorantia conditionis servilis, qua Coniux afficitur; error hic dirimit Matrimonium, non ipsa conditio servilis. Quæ tamen conditio præca disciplina dirimabat Matrimonium contractum absque consensu Dominorum usque ad Seculum circiter XII. quo Impedimentum illud cepit abrogari. Illicitum tamen est Matrimonium Servorum absque consensu Dominorum per se loquendo, nec à consuetis servitiis Dominis prestendis eximuntur. Pariter Matrimonia filiorum familiaribus inuitibus Legibus Civilibus, ac etiam Ecclesiasticis, invalida erant, sicut Matrimonia Servorum. Post seculum vero IX. ea ratiabita sunt ab Ecclesia. In Gallia autem adhuc irrita sunt, sed tantum quoad effectus Civiles. *Votum* solemnæ Castitatis per susceptionem Ordinis Sacri, aut Religiosam Professionem. Olim tamen Professio Regularis non erat impedimentum dirimens: nec distinctio voti solemnæ & simplicis ad effectum dirimenti, vel solum impediendi Matrimonium nota fuit usque ad Gratianum Seculo XII. Res tamen ipsa, seu invaliditas Matrimonii multo antea jam inducta, & sensim invaluerat, sed non ubique eodem tempore. Vide *Continentia Cognatio*. Vide verb. *Cognatio, Adoptio, Affinitas, Crimen dignitas Matrimonii, Impedimentum est Adulterium*; quibus in casibus Vide verb. *Adulterium*. & Verb. *Raptus, Cæcus Disparitas*. Vide verb. *Disparitas Cultus, Vis* quando unus, vel ambo Coniugum ex metu, & quidem gravi, in Matrimonium consentiant, jure nature irritat Matrimonium: hec enim metus non causat involuntarium, cum Contractus Matrimonialis sit natura suo amorosus, officiosus, & indissolubilis, subsistere non potest.

potest, nec cōfurgere ab iniurijs Contrahentibus. *Ligamen*. Vide *Polygamia*. *Publica honestatis* Impedimentum dicens iure humano inductum est ob quandam honestatem & reverentiam, quæ debetur certis personis, oriturque ex Sponsalibus de futuro, & Matrimonio rato, non consummato: olim extendebatur ad septimum gradum, sicut Affinitas; ab Innocentio III. restrictum est ad quartum gradum; Concilium vero Tridentinum illud ad primum tantum gradum voluit extendi, fuitque Impedimentum publicæ honestatis quod Bonifacius VIII. ex Sponsalibus, etiam in validis, decreverat oriri: verum quoad Impedimentum huiusmodi, ortum ex Matrimonio rato, nihil innovavit Tridentinum, adeoque ad quartum gradum adhuc extenditur. *Affinitatis* Impedimentum. Vide *Affinitas*. *Etatis* imbecillioris Impedimentum, ad impotentiam reducitur. Amentia Impedimentum est iuris nature, cum desit assensus, qui est causa efficiens. *Clandestina Matrimonia* semper Ecclesia prohibuit: Concilium autem Tridentinum ea invalida impotenterum futura esse declaravit. *Impotentia*, si sit consequens ad Matrimonium, illud non dirimit; si est antecedens, & perpetua illud dirimit, tam si est absoluta, quam solam respectiva. Triennium conceditur ad eam explorandam, si citius experitur, citius non impotens ad alias nuptias potest convolare. Exploratio modo prescripta in Jure debet fieri. *Raptus*. Vide *Raptus*. Vide etiam verb. *Matrimonium*. *ibid.* à num. 95. ad 162.

Incorruptio Cadaverum. Vide *Cadaver*.

Indicis Congregatio Cardinalium commissam habet censuram Librorum Quis eam instituerit? ex quibus coalescat? quod eorum munus? In ea soli Cardinales habent votum decisivum. *Lib. II. Tit. 1. de Judiciis*. num. 38. pag. 389.

Indulgentiæ in Ecclesia conceduntur non solum ut Penæ Canonice ab Ecclesia subinde exactæ ex parte, vel in toto remittantur; sed etiam ut pena temporalis pro peccatis Deo debita partim, vel in toto solvatur. Quam potestatem Ecclesia à Christo accepit, & à suis exordiis usi est, tam in Oriente quam in Occidente. *Lib. V. Tit. 38. de Penitent. & Remiss.* à num. 84. ad 89. & num. 92. & pag. 562. & seqq. & 568. & 569.

Indulgentiarum genus, quo opera satisfactoria à Sacris Canonibus prescripta in aliud opus laboriosum commutabatur, puta pro expeditione Hierosolymitana, & circa finem Sæculi XI. ortum fuit. *ibid.* num. 89. pag. 563.

Indulgentia hæc, seu potius commutatio laboris diuturni subeundi eos gradus curricula penitentię, in personalem sacri belli expeditionem, incrementum majus sumptu, quando ea remissio etiam concessa fuit his, qui, cum legitime impediti, personaliter ad sacrum bellum non pergebant, Militem saltem sumi sumptibus eo mitterebant. Ex quo ortum est, ut par ratio videretur remittendi integram penitentiam Canonicam, vel aliquam ejus partem illis, qui elemosinam conferrent in pia opera Ecclesiarum, Hospitalium, Monasteriorum, &c. visitationem alicujus Ecclesię &c. Ex qua disciplinæ mutatione desit usus penitentię publicę Canonice. De harum tamen Indulgentiarum effectu doctores plures. *ibid.* pag. 565. & seqq.

Indulgentias concedere hoc postremo modo relato non ceperunt Romani Pontifices usque ad Sæculum XII. Ex quo monumenta Indulgentiarum diversorum Romanorum Pontificum, quę circumferantur, hanc epocham antecedentia, supposita sunt. *ibid.* num. 90. pag. 567.

Indulgentias Defunctis applicare ab antiquo in utraque Ecclesia Græca, & Latina in usu fuit; non quidem per modum absolutionis, seu iure clavium, sed solum per

per modum suffragii. *ibid.* num. 94. pag. 570.

Indulgentias, & quidem Plenarias, Prælati Ordinarii concedere olim poterant suis Subditis, usque dum restricta fuit eorum potestas à Concilio generali Lateranensi IV. ad quadraginta dies communiter, & ad annum in dedicatione alicujus Ecclesię. *ibid.* num. 95. pag. 570.

Qua moderatione usa sit Ecclesia in concedendis Indulgentiis usque ad Sæculum XI. *ibid.* num. 96. pag. 571.

Nimia laxitas in concedendis Indulgentiis profluxit à Sæculo XII. moderationem tamen, & parcitatem observabant adhuc Romani Pontifices, eo, & sequenti Sæculo. *ibid.* num. 97. & 98. pag. 572.

Liberaliores fuere posteriores Pontifices, & insuper Quæstores, & Prædicatores Quæstuarii enormes abusus commiserunt: eos coercere conati sunt Romani Pontifices, & Tridentina Synodus. *ibid.* num. 99. & 100. pag. 573. & 574.

Mens Ecclesię in concedendis Indulgentiis non est eximendi peccatores à lege satisfaciendi Deo pro peccatis; sed ut hi, qui summo fervore labores penitentię susceperunt; vel illi, qui, cum vellent, corporis debilitate, aut alias impediti nequeant; præmium per illos habeant, vel solatium, aut levamen. *ibidem.* num. 100. pag. 574.

Infirmos sacro oleo perungi. Vide verb. *Extrema Unctio*. *Oleum*. *Infra*, sumitur sæpe pro *infra*: qui idiotismus reperitur in usu, in Canone Missæ, & apud alios Scriptores Ecclesiasticos. *Lib. III. Tit. 41. de Celebr. Missar.* num. 71. pag. 247.

Ingenitus vox, vario in sensu à Patribus admissa, vel negata est de Filio Dei. Admittitur, ut significat, quod existit, & factum non est; rejicitur, ut significat non habere causam, vel principium: quo sensu unus *ingenitus* est Pater. *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin.* num. 93. pag. 23.

Innocentii III. Epistolæ Decretales, & Canones Concilii Lateran. IV. ipsius jussu compilavit Petrus Beneventanus. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. n. 228. & 229.* pag. 157.

Innocentius III. non fuit author præcepti de Confessione orali Sacerdoti faciendâ, ut prætendant Calvinistæ; cum à Christo ipso hæc obligatio imposita fuerit, & semper in Ecclesia observata; sed tempus statuit Pontifex de ea non differenda ulterius. *Lib. V. Tit. 38. de Penitent. & Remiss.* num. 21. pag. 533. & 534.

Inquisitionis Sanctum Officium. Vide *S. Officium*.

Interdictum Ecclesiasticum dividitur in locale, personale, & mixtum; generale, vel particulare. Generalia non nota fuerunt usque ad Sæculum VI. raroque usque ad Sæculum XI. imponebantur; cujus, rigor mitigatus fuit Sæculo XII. desinente; pluresque limitationes adjectæ: deinde sunt Sæculo XIV. *Lib. V. Tit. 39. de Sentent. Excom.* à num. 24. ad 28. pag. 587. & 588.

Interstitia servanda à susceptione unius Ordinis ad altioris susceptionem. Vide verb. *Ordo*.

Investitura, erat consensus adhibitus à Principe Electioni factæ ad Episcopatum, vel Abbatiam, & Concessio honorum eis annexorum, per baculi traditionem, recepto prius ab Electo juramento fidelitatis. *Lib. I. Tit. 6. de Elect. & Electi potest.* num. 22. pag. 209.

Investiturarum usus capit Sæculo X. quæ si libertati Ecclesię, & liberæ Pastorum Electioni non nocebant, minime ab Ecclesia reprobabantur; bene vero cum hæc appropriatio versa fuit in præjudicium Ecclesiasticæ libertatis. *ibid.* num. 24. pag. 209.

- Investiturarum propugnatores in favorem Principum Laicorum recensentur. *ibi tem. num. 54.* pag. 224.
- Hæreticum est dicere, debitam esse Laicali Potestati promotionem ad Beneficia Ecclesiastica independenter ab Ecclesie potestate; sicut & quod per Laicalem Investituram aliquod detur Sacramentum, vel potestas spiritualis. *ibid. num. 55. & 56.* pag. 524.
- Investituras Beneficiorum datas à Laicis Principibus, seu ad Beneficia promotionem, vel confirmationem, mediântibus sigillis illis Baculi, & annuli, damnarunt Pontifices, ut illicitas, non tamen ut hæreticas, nisi hæreticos significacionem in hâtori sensu usurpaverint. *ibid. à num. 56. ad 59.* pag. 224. & 225.
- Investiturarum illarum usus contra primigenium Ecclesie morem, & contra Sacros Canones erat. *ibid. num. 63.* pag. 226.
- Jus nominandi præficiendum, vel Electioni consentiendi Principibus Laicis ab Ecclesia in ejus bonum subinde concessum, subinde permissum, tanquam Ecclesie Advocatis, & Protectoribus; ingressioni vero pro illorum libitu, semper Ecclesia restitit. *ibid. num. 21. 24. 27. & 63.* pag. 208. 109. 211. & 226.
- Investiturarum usu abutebantur Principes, opprimentes Ecclesie libertatem in Sacris Electionibus, Beneficia Simoniacis, & indignis passim conferentes, erroribus; & scandalis occasione dantes. Jure ergo eo jure privati. *ibid. à num. 64. ad 67.* pag. 226. & 227.
- Investiturarum propugnatores eas tuebantur, veluti non quidem Jure Divino, sed positivo Ecclesiastico concessas, & consuetudine legitime præscriptas; vitia, quæ in illarum usu irrepserant, tollenda; ipsas tolli non posse. *ibid. n. 68. & 69.* pag. 228.
- Privilegia Hadriani I & Leonis VIII. concessa Carolo Magno, & Othoni I. Imperatoribus de instituendis, & investiendis Romanis Pontificibus, & Episcopis, sunt apocrypha. *ibid. à num. 69. ad 74.* pag. 228. 229. & 230.
- Investiturarum praxis in primis Ecclesia Sæculis, nec re ipsa, nec de nomine nota. Antiquus tamen mos erat regum consentum in Canonicas Electiones requiri, & Regalium, seu Feudorum investituram Electum suscipere à Principe. Tempore tamen Gregorii VII. qui adversus eas insurrexit, recens erat usurpatio, quæ Principes ipsos Episcopatus, & Abbatis conferebant, cum oppressione libertatis Canonicarum Electionum; & cum exotica illa Baculi, annulique traditione; quæ tamen aliquandiu tolerata, cum in pejor rueret, nempe in sacrilegam manducationem, & apertam tyrannidem, jure radicis subverti est. *ibid. à num. 76. ad 89. & 92.* pag. 231. 232. & 237.
- Si Principes finibus illis se contentissent, quibus initio Investitura circumscriptebantur, nempe, in accessione Regii consensus, & traditione Regalium, nullam de Investituris quæstionem illis intulissent Romani Pontifices. *ibidem. num. 82.* pag. 233.
- Quæ fuerit formula restitutionis Investiturarum factæ Callixto II. ab Henrico V. Imperatore, & concessiois huic factæ à Callixto de assensu ab Imperatoribus præstante Electioni legitime factæ, & investiendi Electum de feudis per scripti traditionem? *ibid. num. 26.* pag. 210.
- Jus nominandi ad Prælaturas, quo fruuntur modo Reges, non est nativum, nec tamen ab eis usurpatum, sed gratiose illis ab Ecclesia concessum. *ibid. n. 90. p. 237.*
- Joachimi Abbatis errores à Concilio Lateranen. IV. damnati, non illius persona. *Lit.*

- Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. num. 218. & Lib. V. Tit. 7. de Hæret. n. 24. Tom. 1. p. 59. & Tom. II. pag. 428.
- Joannes Antiochenus, cognomento Scholasticus, Patriarcha C. P. insignem Collectionem Canonum adornavit, eique subiecit Leges Civiles, quæ argumento Canonum congruebant, initio Sæculi VI. Lib. I. Tit. 2. de Constit. num. 97. & 103. pag. 134. & 135.
- Joannes Brenus, Lutheri placitis novos errores addidit, inter quos præcipuus, Christi Corpus ex vi unionis hypotacticæ, esse ubique. Unde orti Ubiquitas? Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 25. pag. 447.
- Joannes Chrysostomus Liturgiam, seu Missæ ordinem concinnavit, quo iusto modo utuntur Græci, exceptis certis duntaxat diebus, quibus utuntur Liturgia Basiliana. Lib. III. Tit. 41. de Celebr. Missar. num. 28. pag. 225.
- Joannes Gallensis Collectionem Canonum post Gratianum confecit: nonnulla ab isto prætermittit adjuvens, & sanctiones in ea inferens, quæ post illum prodierant. Lib. I. Tit. 2. de Constit. num. 275. pag. 178.
- Joannes Grammaticus, cognomento Philoponus. Vide *Trinitariorum Hæresis.*
- Joannes Hus Bohemus errores 35. propugnavit, versans præcipue circa Ecclesiam, & Pontificiam Dignitatem, ac Sacerdotum jurisdictionem, bonorumque possessionem. Tandem igni traditus est, errorisque damnati in Conciliis Constantiensi, & Basiliensi. Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 25. pag. 438.
- Joannes de Latone, & Petrus Bonageta Ord. Minorum Sæculo XIV. errores plures circa Eucharistiam disseminarunt. *ibid. num. 24.* pag. 433.
- Joannes de Montefono Hispanus, Ordin. Prædicat. Theologus Parisiensis, delineare Sæculo XIV. plures propositiones docuit partim erroneas, & scandalosas, partim piam aurium offensivas, inter quas, contendeat, de fide esse B. Virginem Mariam non fuisse immaculatam conceptam. *ibid. num. 24.* pag. 437.
- Joannes Papa XII. antea Octavianus dictus, primus omnium nomen cepit mutare. Varia ejus fortuna. Lib. V. Tit. 8. de Schism. num. 15. pag. 490.
- Joannes Parvus Theologus secularis, docuit licere homini privato propria auctoritate Tyrannum occidere, cujus doctrinam Concilium Constantiense damnavit. Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 25. pag. 440.
- Joannes Præpositus Papiensis, Decretalium Collectionem elaboravit, omnia à Gratiano addidit, Conciliaria, & Pontificia Decreta post illum emanata recensuit. Lib. I. Tit. 2. de Constit. num. 225. & 226. pag. 167.
- Joannes Scotus Erigena varios errores Sæculo IX. circa prædestinationem, & Eucharistiam disseminavit. Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 22. pag. 419.
- S. Joseph verum Matrimonium contraxit de præfati cum B. V. Maria. Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. num. 36. pag. 285. & 286.
- Joviniani Monachi errores, accerrime à S. Hieronymo exagitati, & pluribus in Conciliis damnati. Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 17. pag. 410.
- Irregularitas est Canonicum impedimentum receptionem Ordinum, aut aliquem eorum usum directe impediens. De se perpetua est. Ejus nomen in antiquis Canonibus non occurrit; bene vero res per nomen significata. Lib. V. Tit. 39. de Sentent. Excom. num. 36. & 37. pag. 193.
- Irregularitas, alia est ex defectu, alia ex delicto: ex prima specie sunt irregularitas orta ex bigamia, juxta dispositionem Apostoli. Ex defectu natalium, quæ tamen generaliter stabilita non fuit usque ad Sæculum XIII. Ex defectu lenitatis; circa

circa quam olim diversi fuerunt sensus Romanorum Pontificum. Irregularitas vero ex defectu corporis, nisi executionem Ordinis impediret, inducta non fuit in Ecclesia neque Latina, neque Graeca, usque ad Saeculum V. Irregularitas ex secunda specie, sive ex delicto, olim comprehendebat quaelibet peccata mortalia, sive publica, sive occulta, sive publice poenitentiae subiecta, sive privata, sive expiata, sive non expiata; ita ut quodlibet illorum irregularitatem induceret, non tantum quoad susceptionem Ordinum; sed etiam quoad illorum usum; quae rigorosa disciplina duravit usque ad Saeculum circiter XI. quo restituta fuit ad peccata publica, quae infamiam inducunt, vel de iure, vel de facto: *ibid. à num. 38. ad 51.*

Isidorus Mercator, alias peccator, alius est ab Isidoro Archiepiscopo Hispalensi. Ille, & non iste, Author est Collectionis Conciliorum, & Episcolarum Decretalium, quae Isidori Mercatoris nomine indigitatur. *Lib. I. Tit. 2. de Constitut. à num. 131. ad 140.*

Isidoriana Collectio Saeculo VIII. concinnata fuit. Quam materiam ea Collectio complectatur? cum probatis mercibus putidas, & adulterinas quoque obtrudit. *ibid. à n. 141. ad 143. Item 155. & 187. ad 196. à pag. 145. 154. 160. & 161.*

Jubilaeum, Indulgentiam adeo plenam significat pro ut Clavium potestas se extendit. Quis primus Author ejus indictionis? Quot variationes subierit? Qui primus illud ad universam Ecclesiam extendit? Jubilaei alia sunt ordinaria, seu statim temporibus affixa; alia extraordinaria, pro eventu, seu contingenti publice causa. *Lib. V. Tit. 38. de Poenitent. & Remiss. n. 101. pag. 574. & seqq.*

Judei non credentes in Christum excusationem non habent de peccato suo, quia ob doctrinam, & vitae innocentiam, ac miracula ab eo patrata, habuerunt evidentiam moralem, de eo quod erat Messias à Legge promissus, non tamen evidentiam metaphysicam, quam si habuissent, nunquam, ut ait Apostolus, Dominum Gloriam crucifixissent. *Lib. V. Tit. 7. de Haeret. num. 55. pag. 474.*

Judaeorum Respublica, in eo differbat à Christiana, quod in illa Deus non solum jus credendorum, verum etiam politicum praescripserit: Christus vero Leges regendae Respublicae ipsum volentis, non tradidit. *ibid. num. 68. pag. 492.*

Judices Ordinarii, seu nati, sunt qui jurisdictionem, cum ipsa Dignitate ad quam assumuntur, accipiunt: Delegati vero extra ordinem, ex commissione Superioris Ordinarii eam recipiunt. *Lib. II. Tit. 1. de Judiciis num. 6. pag. 371.*

Judices Delegati à primis Ecclesiae Saeculis jam noscuntur: Judices tamen delegati ad normam Legum Civilium instituti, quorum officia in Decretalibus describuntur, in formam Ecclesiasticam ingressi non sunt usque ad finem Saeculi XII. vel initium XIII. *ibid. num. 7. & 8. pag. 371. & 372.*

Judices Delegati à Papa possunt subdelegare, non solum ad simplicem notionem causae, sed etiam committere possunt suam omnimodam, seu plenam jurisdictionem, vel solum partem illius, in alterum. *ibid. num. 10. pag. 372.*

Judicum Delegatorum horum munus, ad personas specialibus qualitatibus decoratas, primus restinxit Bonifacius VIII. Tridentinum vero munus illud coarctavit ad solos Judices Synodales. *ibid. num. 11. & 12. pag. 372. & 373.*

Judices Synodales à Synodis Provincialibus, vel à Diaconis, vel ab Ordinariis, de consensu saltem Capituli, eligendi sunt, quatuor numero, pro unaquaque Diocesi, qualitatibus requisitis à Bonifacio VIII. praedicti. Delegationes aliis commissae, subreptitiae censeri debent. *ibid. num. 13. & 14. pag. 373. ju-*

Judicia Ecclesiastica per X. priora saecula, nullis Civilis Juris formalitatibus fuerunt instructa, sed cause per Episcopum, suosque Presbyteros, & Diaconos, vel Diocesanam Synodum, utraque parte audita, per modum amicabilem arbitranti, componebantur, seu discutiebantur, & decidebantur. *ibid. num. 46. pag. 395.*

In Judiciis Ecclesiasticis formalitates, & subtilitates forenses post Saeculum X. subintrare ceperunt. Qua occasione? Et Judicia ad normam Legum Civilium praescribere ceperunt Romani Pontifices Saeculo XII. Saeculo vero XIII. juxta eam formam stabilita in Decretalibus. *ibid. à num. 47. ad 49. pag. 396. & 397.*

Ordo stabilitas in Decretalibus successively obtinuit in Tribunalibus Laicis Christianis. Qua occasione? Spiritus Ecclesiae licet semper idem, conditionibus hominum, & temporum se atemperavit. *ibid. num. 50. & 51. pag. 398.*

Judicia in causis haeresis, vel Haereticorum. Vide *Haereticus. & S. Officium Inquisitionis.*

Judicia in causis Episcoporum, Clericorum, & Laicorum. Vide verb. *Episcopus, Clericus, Laicus.*

S. Ivo Episcopus Carnotensis duplicem Canonum Collectionem perfecit: una quae dicitur, *Decretalium D. Ivoonis*; altera, quae inscribitur, *Panormia Ivoonis* sive Compendium Legum in Decreto Ivoonis contentarum. Utriusque idem Ivo Author est. Quid ultra praescriberet, quam Burchardus? Primus fuit ex Occidentalibus, qui Jus Civile cum Canonico conjunxit. Plura tamen apocrypha in suam Collectionem inseruit. *Lib. I. Tit. 2. de Constitut. à num. 220. ad 224. pag. 166. & 167.*

S. Ivo Investituras descendit: eas tamen, quae fiebant salva libertate Canonicarum Electionum, & sine feda simoniae labe. *Lib. I. Tit. 6. de Elect. & Elect. pot. num. 92. pag. 237.*

S. Ivo in Ecclesia S. Quintini, cum esset Praepositus, vitam Communem Clericorum restituit, & Canonicorum Regularium Ordinem in Gallia reformavit, ad abdicationem proprietatis adstringens, sub Regula S. Augustini. *Lib. III. Tit. 35. de Statu Monach. & Can. Regul. num. 19. & 24. pag. 187. & 189.*

Jus Ecclesiasticum eundem habet finem, quam Evangelium. In Proaemio operis. **Jus Ecclesiasticum dividitur in Jus credendorum, & agendorum.** *ibid. in Proaemio.* **Juris Canonici Corpus, quo hodie utimur, continet Decretum Gratiani, quinque Libros Decretalium Gregorii IX. Sextum Decretalium Bonifacii VIII. Clementinae, Extravagantes Joannis XXII. & Extravagantes communes.** *Lib. I. Tit. 2. de Constitut. à num. 2. ad 4. pag. 98.*

Vide in propriis nominibus.

Jus Canonico novissimum ex quibus coalescat? *ibid. num. 277. pag. 179.*

Vide Tridentinum, Bullarium.

Jus Canonico, seu Ecclesiae regule. Vide verb. *Canon.*

Jus Patronatus, hoc est, jus nominandi, seu praestandi Clericum idoneum ad Beneficium vacans, apud antiquos ignotum, quoad nomen; res tamen ipsa non erat ignota. *Lib. III. Tit. 38. de Jure Patron. num. 1. & 2. pag. 195.*

Jus Patronatus dividitur in Ecclesiasticum, quod competit persone ratione Ecclesiae; & in Laicale, quod non ratione Ecclesiae, sed ratione proprii patrimonii persone competit. Haec differentia (olim pariter ignota) praecipue consistit in differentia temporis praesentationi definiti pro utroque; & in jure praesentandi plures successively apud laicum in tempore suo, ad effectum, ut etiam postmodum priori possit praeserere Episcopus: cum praesentatus per jus patronatus Ecclesiasticum fit unus tantum.

- tantum, vel si plures successive, prior sit preferendus. *ibid. num. 3. pag. 195.*
- Patronus, seu Ecclesiarum Fundatoribus in V. primis Ecclesiis sæculis jura quædam honorifica delata, nempe eorum nomina, & elogia in eorum Ecclesiis solemniter fuerunt inscripta; ipsæque Ecclesiæ nomen Fundatoris sæpe mutasse. *ibid. num. 4. & 5. pag. 196.*
- Jus quoque nominandi, seu presentandi Clericos ad Ministerium suarum Ecclesiarum ab initio sæculi V. eis fuisse tributum, vero simillimum est. Hæc tamen gratia concessa solum videtur in Occidente Fundatoribus Ecclesiasticis, eo sæculo, non tamen Laicis; utriusque vero in Oriente. *ibid. 6. & 7. pag. 196.*
- Sequentibus vero sæculis in utraque Ecclesia, utriusque Patronis Ecclesiasticis, & Laicis eorumque successoribus ea facultas data fuit. Tamen Clericorum institutio, vel destitutio fieri non poterat Episcopo inconsulto. *ibid. n. 8. pag. 197.*
- Juris quoque Patronatus erat curam habendi rerum, quas Fundator Ecclesiæ dederat, & an ab eo ordinata adimplerentur: circa quæ tamen nullam habebat potestatem, sed corrigenda ad Episcopum, vel eo, negligente, ad Metropolitanam deferre debebat. Patronus. *ibid. num. 9. pag. 198.*
- Juris quoque erat Patronatus, ut de proventus Ecclesiæ patronatæ Fundator, seu Patronus, vel ejus heres, si ad egeritatem esset redactus, alii deberetur. Interdum concedebatur ipsis pensio aliqua annua, solvenda ex bonis Ecclesiæ, etiam si non indigerent, quam alteri tertio poterant illi consignare. *ibid. num. 10. pag. 199.*
- Patronus quoque, nimirum si Reges, in Ecclesiam patronatam venientibus, processionaliter occurrebatur. Dabatur quoque eis locus honorator in ipsa processione; atque etiam honor thuris, sive suffitus: qui licet primario institutus sit ad excitandum Populum ad elevandam mentem in Deum; tamen quia symbolum honoris quoque reputabatur, ipsis in signum emmentæ, seu gratitudinis deferri capit. *ibid. num. 11. & 12. pag. 199. & 200.*
- Patroni quoque in signum honoris specialis, aqua lustrali, seu benedicta preparatum, seu ante alios Laicos aspergebantur. Ipsi interdum volentibus sibi porrigi aspergilum, ut ipsimet semetipsos aspergerent, resisterunt Episcopi Galliæ, & Belgii. *ibid. num. 13. pag. 200.*
- Jus quoque Patronorum fuit, eorum expressa nomina recitari in publicis precibus; habere specialem, & perpetuam sedem in Ecclesia, & etiam in Choro; atque etiam in Ecclesia, vel in Choro suæ sepulture locum. *ibid. à num. 14. ad 16. pag. 200. & 201.*
- Patronus Ecclesiasticus, qui Patronus est, quia Prælati talis Ecclesiæ, non potest in Litra sua arma gentilitia depingere, sed tantum Ecclesiæ. *ibid. num. 17. pag. 201.*

L

Lateranensis Concilii IV. Symbolum Fidei uberius Fidem exponit, quam antiquiora Symbola. *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. n. 216. & seq. pag. 58. & seq.*

Lateranensis Ecclesia an exulata fuerit sæculo VI. à Canonis à S. Augulino institutis, à Gelasio I. Papa introductis? an à Monachis Benedictinis? inter utrosque disputatur: postremis contententibus in Lateranensi Ecclesia non introductos Canonicos usque ad sæculum XI. ab Alexandro II. & quidem non Regulares, sed secu-

- culares, Lucenses nempe, qui sub Regula Chrodogangi, vel Aquifronensi vivebant, qui tamen Regulares postmodum effecti sunt. Hos ab illa eiecit Bonifacius VIII. introducens regulares, quos postea reparit Eugenius IV. Regulares postlimio restituit: qui tamen post sexdecim annos iterum eiecit, Sæculares rursum admittens. Regulares tandem abire jussit Sixtus IV. & ad Ecclesiam de Pace mandavit, quam, cum nomine Canonico Lateranensem, etiam num restituit. *Lib. III. Tit. 35. de Statu Monach. & Can. Regul. num. 6. pag. 181.*
- Laurentius Antipapa, quam ingentes, & diuturnas turbas excitaverit contra Symmachum Legitimum Pontificem? *Lib. V. Tit. 8. de Scism. num. 5. pag. 488.*
- Lectoratus Ordo apud Græcos, idem erat ac Psalmistatus, apud Latinos vero Psalmistatus est distinctum officium, sed nunquam fuit Ordo. Quamvis fuerint Lectoratus munia? *Lib. I. Tit. XI. de Tempor. Ordin. & qual. Ordin. num. 6. & 27. pag. 274. & 281.*
- Legatorum Apostolicorum Missio, usus antiquissimus: *Exempla. Lib. I. Tit. 30. de Offic. Legati. num. 1. pag. 324.*
- Legati, alii à Latere, alii Missi, alii Legati nati dicuntur; primi tunc Legati qui Cardinales sunt, quia de latere Papæ, qui cum Collegio Cardinalium unum Corpus constituunt, assumuntur. Secundi, qui eo gradu destituti, mittuntur, quique dicuntur Nuntii Apostolici, in quorum facultatibus tamen interdum adhibetur clausula: *Cum potestate Legati à latere.* Tertii, qui dignitatem hanc non ex particulari deputatione Papæ, sed ex sua ad certam Sedem promotione, cui annexa est, eam assequitur. Horum nomina licet primis Ecclesiæ Sæculis ignota, non tamen officia. *ibid. num. 2. & 3. pag. 324. & 325.*
- Legati Responsales, sive Apocrisarii Apostolici, iidem ac Nuntii Apostolici. Vide Apocrisarius.
- Legatorum natorum potestas falgentior erat, quam Legatorum Responsalium, seu Apocrisariorum. Idem erant Vicarii Apostolici. Quæ fuerint illorum munia? *ibid. num. 5. pag. 326.*
- Legatos hos, seu Vicarios non instituerant Romani Pontifices, dominationis propagandæ ambitione; sed ut necessitati, & utilitati stabilendæ Religionis, & Ecclesiasticæ disciplinæ in Regnis, & Provinciis, commodiori modo prospicerent. *ibid. num. 6. pag. 327.*
- Legatorum natorum potestas post Sæculum X. collapsa est, substitutis eorum loco Legatis arbitrariis; tum à Latere, tum Nuntiis Apostolicis, id exposcente illuvie vitiorum subreptum. *ibid. num. 7. pag. 328.*
- Vide verb. Nuntius Apostolicus.
- Leges Papales, ut obligationem inducant, quæ prævis requirantur? *Lib. I. Tit. 2. de Constit. à num. 283. ad 285. pag. 180. & 181.*
- Vide Pontifex Rom. Canon. Decretales, &c.
- Leonis VIII. privilegium de eligendo, & insinuendo Romano Pontifice, & Episcopis per Provincias invellendi concessam Othoni I. Imper. ut dicitur, suppositum est. Quis fuerit hic Pontifex? *Lib. I. Tit. 6. de Elect. & Elect. pot. num. 47. 60. & 72. p. 220. 228. & 230. & Lib. V. Tit. 8. de Scism. n. 15. pag. 490.*
- Lites, seu causæ temporales Civiles Laicorum Christianorum in primis Ecclesiæ sæculis ad Episcopos deferbantur dirimendæ; huncque morem Christiani Principes Sæculo IV. & sequentibus suis legibus confirmarunt. *Lib. II. Tit. 1. de Jur. dicitis*

- diciti* à num. 15. ad 20. pag. 374. & 376.
 Episcopi iudicium promebant more arbitrorum; laici tamen ab eorum arbitramento provocare non poterant. *ibid.* num. 19. pag. 374.
 Libellus Repudiij. Vide *Matrimonium*.
 Lites Monachorum, & Monialium cum quocumque conditas, ab Episcopis private iudicari voluit Iustinianus Imperator; atque etiam quod Episcopus adiretur, si ligantibus in foro seculari Iudex esset suspectus, ut ille una cum Iudice amicabiliter dirimerent. *ibid.* n. 21. pag. 375.
 An autem non tantum ex compromisso utriusque partis, sed etiam parte altera invita ad Episcopos cause Civiles Laicorum deferrentur à Sæculo IV. ad VIII. utrinque disputatur. Certissime tamen id statuit pro toto suo Imperio Carolus Magnus. num. 20. & 22. pag. 375.
 Episcopi parere voluit Idem Imperator omnes, etiam proprios ipsius filios, statuta pena in rebelles; maxime circa executionem discipline, vitiorum emendationem, penitentiam inflectionem, divini cultus promotionem: quin & eodem IX. Sæculo à Regibus Episcopi instituti sunt Inspectores, & Censores Sæcularium Iudicium; ad ipsorumque Episcoporum iudicium pertinere Causas Civiles Sæcularium in quibus intercurreret peccati periculum, juramentum, fides, vel Matrimonium. *ibid.* num. 22. pag. 376.
 Episcoporum iurisdictione in Laicos, & in eorum res vigeat adhuc Sæculo XIII. communiter, licet non ita ampliata, ut olim in Gallia: Ita ut si litigabatur de fundo Clerici cum Laico, Laicus ad forum Clerici petrahebarur. Item contumeliosus in Clericum; Cause de adulterio, &c. *ibidem*. pag. 376.
 Iurisdictione Episcoporum in Causis Laicorum quoad temporalia, impetu cepit Sæculo XIII. maxime in Gallia, ac ibi, & alibi paulatim minui, & penitus annihilari. *ibid.* num. 23. pag. 377.
 Laicis licet primis sæculis licitum esset ad Ecclesiasticum Tribunal provocare; Clericis tamen semper prohibuit ad seculare iudicium recursum facere: cum licentia tamen Episcopi in Causis Civilibus poterant provocare. *ibid.* n. 25. & 26. p. 378. & 379.
 Liturgia. Vide verb. *Missa*.
 Lolhardorum hæresis, Authore Lolhardo Waltheo in Germania Sæculo XIV. grassans, Sacramenta Baptismi, Eucharistie, Extreme Unctionis, & Matrimonij rejiciebant, omne genus incestus admittebant. Plures eorum tuere combusti, perseveravit nihilominus Secta illa ad Lutheri tempora. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 24.* pag. 431.
 Lucilius Vanini Neapolitanus, Atheismum primus orbi Christiano innoxit, à fenestru Tolosano captus, vivus comburi iussus initio hujus Sæculi XVIII. *ibid.* num. 26. pag. 456.
 Lutherus. Vide *Martinus Lutherus*.

Macedonius Hæreticus Divinitatem Spiritus Sancti negans variis in Conciliis damnatur. *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. num. 99.* pag. 24.
 Mahometus, à quo Mahometanorum Secta Sæculo VII. prodit, nefariam suam doctrinam, uno volumine, Arabice dicto, Alcoran, complexus est, cujus summa referentur.

- censetur. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 20.* pag. 415.
 Major-domus. Vide verb. *Vice-Dominus*.
 Manipulus, si idem est ac orarium, vel sudarium, primis Sæculis Clericis, Laicisque communis fuit usus. Manipulo quo olim utebantur Ministri Altaris, erat lineare sinistro brachio alligatum ad abstergendum sudorem; mutatus fuit in ornamentum sacrum, & lineæ materia in eam, ex qua confecta est Stola, circa Sæculum X. *Lib. III. Tit. 1. de Vita & Honest. Cler. num. 8. p. 4. & Tit. 41. de Celebr. Missar. num. 56.* pag. 238.
 Manichæorum hæresis Sæculo III. Author, & propagator, qui fuerit? Unde sic dicti? quinam illorum errores? Novi Manichæi veteres impietate longe superantes Aurelianis in Gallia Sæculo XI. exorti, viri tandem combusti sunt. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 16. & num. 22.* pag. 416. & 419.
 Marcion Hæresiarcha Sæculi II. quis fuerit? ejus errores, ac finis. *ibid.* n. 15. p. 399.
 Marcus Hæreticus, Magus, & præfugiator; ac spurcillimus, de quo S. Irenæus. *Lib. V. Tit. 58. de Penit. & Remiss. num. 13.* pag. 522.
 Marcus Antonius de Dominis primum Jesuita, postea Archiepiscopus Spalatenis, dein Apollata, opus scripsit de Republica Christiana, quo negavit Papæ Primum, & Ecclesiasticam Hierarchiam evertere conatus est. Obiit carceratus, & penitens. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 26.* pag. 414.
 Maronitæ Catholici propria Liturgia utuntur, sed in azymis consecrant. *Lib. III. Tit. 41. de Celebr. Missar. num. 30.* pag. 225.
 Marcellus de Mendacijs, & Joannes Jandinus in gratiam Ludovici Bavari Imper. omnem Ecclesiasticam authoritatem Potestati Laicæ transcribere variis assertis erroribus conati sunt, quos Joannes XXII. condemnavit. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 24.* pag. 431.
 Martinus Braccarenensis Episcopus Collectionem Canonum à Græco in Latinum obsecutus translatorum, vel etiam interdum immutatorum, plausus, & emendatus relinquit; nonnulla eidem adiciens ex Conciliis Africanis, & Hispanis. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. à num. 124. ad 129.* pag. 140. & 141.
 Martinus Bucerus Apollata Dominicanus, erroribus Lutheri, alios addidit; sectam suam in Angliam introduxit, cum Paulo Fagio, & Petro Martyre hæresis sequacibus. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 245.* pag. 446.
 Martinus Confalvus dementissimus Hæreticus docebat se germanum esse S. Michælis; atque primam veritatem, & scalam cæli. A magistrata Sæculari igni traditus est. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 24.* pag. 431.
 Martinus Lutherus Saxo, Ord. Eremitarum S. Augustini plures errores jam olim ab Ecclesia proscriptos, invenit contra transubstantiationis dogma, & communionis sub una specie, ac Missæ Sacrificium: contra Purgatorium, cultum Reliquiarum & Imaginum, ac invocationem Sanctorum, atque Indulgentias: contra Primum Rom. Pontificis, ac Hierarchicum Ordinem Ecclesie: contra Catholicam doctrinam de peccato originali, justificatione, & libero arbitrio, & Sacramentalibus, jejunij, & bonis operibus, &c. quos tamen errores non uno veluti altilu evomuit, sed successive pro ut ipsi data occasione, & que subinde ut vera agnoverat, postea pernegavit. Polygamiam admisit, & Catharinam de Bore, Monialem, à se prius gravidatam, sacrilego Matrimonio sibi in Uxorem copulavit, tresque filios ex ea suscepit: improvisa tandem monte sublati est Israhel, patria sua, adulto Sæculo XVI. *ibid.* num. 25. pag. 442. & 449.
 Mat-

- Matthæus Grabon Saxo Ord. Predic. proprietatem, ac dominium bonorum in communi in statu Seculari, & Clericali, extra Religiosam Professionem damnavit; nec posse Religiosum sine peccato mortali abdicare voluntatem habendi bona in communi asseruit. Quos errores Concil. Constantiense damnavit. *ibid.* pag. 441.
- Materialistæ dicuntur, qui affirmant in rerum natura nulla alia entia existeri præter corpora, immaterialitatem animæ negantes, ac cogitationem per motum materiæ ejusdem fabulis explicare conantes. Deum licet materialem censent, non tamen corpus ei affigunt. Facile tamen hinc in Atheismum labuntur, qui ita philosophantur. *ibid.* num. 26. pag. 458.
- Matthias Flaccus Illyricus rigidiorum Lutheranorum Antesignanus, Centuriarum Magdaburgensium præcipuus compilator, & editor: peccatum originale esse ipsam hominis substantiam perperam docuit. *ibid.* num. 25. pag. 447.
- Matrimonium dictum quoque Connubium, Conjugium, vel Nuptiæ: quid per hæc nomina de eo significetur? *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. n. 1.* pag. 255.
- Matrimonium de solo naturæ jure spectatum quid essentialiter importet? Reselluntur Thomastus, & Wolffius Protestantes, ac demonstratur conjunctionem Maris, & Femine perpetuam vitæ consuetudinem retinens. *ibid.* d. n. 1. ad 5. p. 256. 257. & 258.
- Matrimonium in ratione Contractus Civilis est Conjunctio Maritalis inter legitimas Personas, hoc est, jure Civili, vel Canonico non incapaces connubendi. *ibid.* num. 6. pag. 258.
- Matrimonium lege naturæ, & divina præceptum est; sed hoc præceptum communi hominum, non singulis datum est. *ibid.* num. 7. pag. 259.
- Vide Calibatus.
- Matrimonium jure naturæ nudo spectatum indissolubile est; atque etiam divina lege, que alterius Monogamiam, seu unius cum una esse voluit. *ibid.* n. 8. & 9. pag. 260.
- Lex divina de Monogamia perseveravit usque ad diluivium, ex quo solum quatuor tori Monogami subdacti sunt. *ibid.* num. 10. & 11. pag. 260.
- Primus qui Polygamiam, seu Polygyniam introduxit ante diluivium fuit Lamech Cainita, quo pravo exemplo abiecit genus hominum. *ibid.* n. 11. p. 260.
- Deus post diluivium in præcepto de Monogamia dispensavit per inspirationem internam, Noe, vel Abrahamo factam: que an ad totum hominum genus se extendit, an ad solum Populum Hebræorum? difficile est definire. *ibid.* num. 12. pag. 261.
- Polygamia licet jure naturæ permisa non sit, non tamen ita jure naturali prohibita, ut nullatenus possit in ea dispensari, ut v. g. in præcepto de non injuriando Creatori; cum occurrere possit ratio, que prævaleat rationibus Monogamiam deprecantibus, qualis erat necessitas propagandi Dei Populum, quo sine sanctæ usi sunt Patriarchæ, licet alii ea abusi sint ad explendam libidinem. *ibid.* num. 12. & num. 77. pag. 261. & 325.
- Apud plures Infidelium Nationes polygamia fuit legibus prohibita. *ibid.* num. 13. pag. 261.
- Lex divina de indissolubilitate Matrimonii usque ad Moysen perseveravit; per illum autem Deus Populo Judæorum ob duritiam cordis eorum permisit libellum repudiij. *ibid.* num. 10. & 14. pag. 260. & 262.
- Licet cordis duritia à peccato non excusabat, tamen permisso dimittendi Uxorem ob eam duritiam elargitam, excusabat dimissionem à peccato. *ibid.* num. 15. pag. 262.

- An libellus Repudiij solveret Matrimonium quoad totum tantum, an etiam quoad vinculum? *ibid.* pag. 262.
- Causa ut Maritus libellum Repudiij dare posset, gravis debebat esse ex parte Uxoris, ut lepra, sterilitas, ebriositas, rixandi consuetudo, cum indolentia, & pertinacia: quas causas, in libello scriptas, Scribis Judæorum tradebat Maritus; qui de justitia, & æquitate decidebant. Uxor autem virum repudiare non poterat, vel quia contra Judæorum legem, aut firmatam eorum consuetudinem: bene autem poterat apud Romanos. *ibid.* num. 15. pag. 262.
- Matrimonium ad primævam Monogamiam Christus Dominus reduxit, ad Sacramenti dignitatem evehit, ac Polygamiam in veteri Lege concessam sustulit: ex quo nec in Neo-conversis ab Apostolis tolerata fuit; cum tamen aliquandiu tolerata fuerit observatio legalium, licet à Christo abrogatorum. *ibid.* n. 16. & 17. pag. 263.
- Uxorum repudium quoad vinculum Matrimonii, Christus quoque abtulit, & primævæ indissolubilitati illud restituit. *ibid.* num. 18. pag. 264.
- Matrimonium vero non consummatum quoad vinculum dissolvi per emissam à Conjugum Professionem solemnem Regularem, etiam altero Conjuge invito, ut fidei dogma ex traditione tenet Ecclesia. Hanc tamen effectum non habet suscepcio Sacramenti Ordinum: Professio vero Regularis nec illum habet jure naturali, usque Ecclesiastico, sed divino positivo. *ibid.* d. num. 32. ad 34. à pag. 278. ad 281.
- Non solum Professio solemnem Regularis, sed etiam simplex votum Castitatis, & mundanarum rerum abdicatio, per se habuit jure Divino positivo vim dirimendi Matrimonium ratum quoad vinculum. An autem Romani Pontifices ex plenitudine potestatis à Christo acceptæ potuerint recentioribus sæculis ampliam eam vim restringere ad votum Castitatis emissum in solemnem Professione alicujus approbati Ordinis Regularis? *ibid.* num. 34. pag. 281.
- Matrimonium dissolvitur quoad vinculum si alter Conjugum ex infidelitate ad Fidem convertitur, altero in infidelitate remanente, & sponte discedente à Fidei, aut sine injuria Creatoris cum eodem cohabitare nolente. *ibid.* n. 20. pag. 265.
- Matrimonium tamen à Fidelibus contractum non dissolvitur, licet alter postea in hæresim, aut in paganismum labatur, nec velit cohabitare absque injuria Creatoris. *ibid.* num. 217. pag. 382.
- Si Conjux in infidelitate remanens consentiat habitare pacifice, & sine injuria Creatoris cum Consorte ad fidem converso, an hic teneatur non recedere & habitare cum illo? *his est. ibid.* num. 20. pag. 265.
- Certum tamen est olim licitum fuisse Conjugi Fidei habitare cum Infideli, nulla scripta lege id prohibente, seculo periculo perversionis; usu tamen & consuetudine jam illicita facta est hæc cohabitatio, nisi forte iis in casibus, in quibus spes affulgeret futuræ Conversionis: de quibus judicare muneris est Sacerdotis. *ibidem.* pag. 265.
- Matrimonium in casu adulterii ab altero Consorte commissi dirimitur quoad totum, non tamen quoad vinculum; seu liberam est innocenti criminolosum relinquere. *ibid.* d. num. 21. ad 23. pag. 265. & 266.
- Matrimonium apud Græcos ab antiquo dissolvitur, etiam quoad vinculum propter adulteriam: quam praxim nonnulli veteres Patres approbare videntur, contra id quod sentit Latina Ecclesia luculentioribus, & firmiteribus nixa testimoniis ab initio Ecclesiæ usque nunc. *ibid.* d. num. 24. ad 31. pag. 267. & seqq.
- Matrimonium quoad vinculum, non dissolvitur propter hæresim, vel ob alia causa,

- mina, ut Græci, & quidem antiqui Patres, ac Leges Civiles Imperatorum docuerunt; contrarium enim Ecclesia Romana definiuit. *ibid. n. 27. à pag. 267.*
- Matrimonium consummatum per Professionem Regularem solemnem à Coniugibus ex communi consensu factam, non dirimitur; valida tamen est Regularis Professio. Dirimitur tamen, & quidem unico, per Professionem Regularem, quando solum est ratum. *ibid. num. 34. & 36. à pag. 286. ad 284.*
- Omnia Divortia Jure Ecclesiastico permilla tantum sunt quoad torum. *ibid. p. 285.*
- Divortii Causa præcipua est Adulterium, ita ut nocentem etiam emendatum excludat de se à toto innocens, hili sponte is illam recipere velit; cetera autem Causæ Divortii sunt temporaria, & cessat illis cessantibus. *ibid. pag. 285.*
- Matrimonii essentia, sive ut est officium naturæ, sive ut est Sacramentum tota respondentia est in nexu, seu vinculo perpetuo, quod ex consensu interno, & pacatione externa inter Virum, & Mulierem resultat. *ibid. pag. 285.*
- Matrimonium quod per mortem alterius Coniugis omnino dissolvitur, licite iterari potest à Fidelibus, quos libuerit; Ecclesia tamen potius exceptavit à secundis, seu ulterioribus Nuptiis Fideles abstinere, quam quod repeterent. *ibid. num. 37. & 38. pag. 287. & seqq.*
- Matrimonium iterantes in utraque Ecclesia Græca, & Latina, publice penitentiam subijciuntur; quo rigore, temporum lapsu, evanescente, remanet in penam pro Bigamiis sola irregularitas, & denegatio benedictionis Sacerdotalis dum secundæ Nuptiæ ineuntur. *ibid. num. 39. pag. 290.*
- Matrimonium repetentes quibus panis Canonici essent obnoxii? Quam acri quoque stylo infecti sint à veteribus Patribus? Durius tamen quæ adversus Nuptias iterantes duxere, benigne interpretantur; & Ecclesiæ dogma de licitudine polygamia successiva firmatur. *ibid. num. 40. & 41. pag. 291. & seqq.*
- Quartas Nuptias pro irritis habere voluerunt Orientales Imperatores, nec pro legitimis censeri filios ex eis procreatos. *ibid. n. 42. pag. 297.*
- Matrimonia, seu Christianorum Nuptiæ à primis Ecclesiæ Sæculi in facie Ecclesiæ celebrabantur, atque à Sacerdote benedicebantur. *ibidem num. 63. & 70. ac 160. pag. 314. 318. & 358.*
- Quos Ritus, & Solemnitates observent Græci in celebrandis Nuptiis? Mos Coranum imponendi super capita Viri, & Uxoris in solemnitate Nuptiarum in utraque Ecclesiæ fuit in usu; sicuti etiam apud Judæos, & varias Gentes. Bigami tamen Corona non donabantur. *ibid. num. 71. pag. 319. & seqq.*
- Nuptias post Missarum solemnità à Christianis consuevisse celebrari prioribus Ecclesiæ Sæculi; anulum Nuptiarum propria Sacerdotis benedictione sanctificari, solum apud Latinos: atque ceremonias in usu fuisse constare; quibus oblitis, superites adhuc manet Sacerdotis benedictio, & dexterarum Contrahentium conjunctio: ex quo apparet quantum deciderint Christiani ab apprehensione genuini finis Matrimonii, quem Veteres per oculos merito habebant. *ibidem. 72. p. 321.*
- Ad Matrimonium contrahendum quædam aliquando impedimenta obstant, tum jure naturæ, tum divino positivo, tum Ecclesiastico, vel Civili; aliqua tamen jure naturæ impedientia, dispensabilia aliquando sunt. *ibid. à num. 73. ad 75. pag. 322. & 323.*
- Matrimonii impedimenta, quæ Deus per Moysen Cap. 18. Levitici promulgavit, aliqua sunt jure naturali impedientia, alia tantum Jure Divino positivo judiciali; in quibusdam tamen ex illis, etiam de jure naturalis, potest aliquando Ecclesiæ

- dispensare. *ibid. num. 76. & 77. pag. 323. 324. 325. & seqq.*
- Matrimonium quatenus est Contractus Civilis subiacet Legi Civili; nec quia Christus illud exivit ad dignitatem Sacramenti, à jurisdictione Principum temporarium subduxit, qui proinde impedimenta dirimentia statuere possunt. *ibid. num. 78. pag. 329.*
- Si Princeps statueret Impedimentum dirimens, quod Ecclesiæ non statuisset, an tunc talis Contractus non Civilis, sed præcisè humanus, & naturalis, esset Sacramentum? *ibid. num. 81. pag. 330. & seqq.*
- Jus statuendi impedimenta dirimentia Matrimonium cumulatim est Ecclesiæ, & Principum temporalium. Verum hi ex pietate erga Ecclesiam, & in reverentiam Sacramenti, exercitio hujus juris renuntiarunt, saltem à temporibus Caroli Magni; & tandem circa Sæculum XII. deventum est, ut ipsi Principes nihil amplius circa Vinculum Matrimonii sua autoritate statuerint. An proinde Principes nunc ab ea potestate maneant exclusi? *ibid. num. 80. pag. 330.*
- Ecclesiæ tamen à primis Sæculis circa Sacramentum Matrimonii dispositiones ordinavit, non tantum pro causis Divortii, verum etiam circa impedimenta impedientia, vel dirimentia, etiam private ad ipsos Principes Sæculares, immediate à Christo, & non à Principibus accepta ad id potestate. *ibid. num. 82. & 83. pag. 332.*
- Impedimenta vel tantum impedientia, vel etiam dirimentia, quantum sunt? Vide verb. Impedimentum.
- Matrimonium esse sicutum, & honestum negarunt antiqui Hæretici: esse Sacramentum, negant moderni Protestantæ: Fides Catholica utramque asserit, gratiamque illud conferre definiuit; quæ definitio licet niti non possit in claro, & expresso Sacra Scripturæ testimonio; minus tamen in perpetua Ecclesiæ Traditione, firmata testimonio Conciliorum, & SS. Patrum Græcorum, & Latinorum ab Ecclesiæ primordiis, usque nunc. *ibid. à n. 163. ad 184. à pag. 361. ad 371.*
- Sacramenti Matrimonii Ministram probabilis est esse Sacerdotem, non ipsos Contrahentes. Matrimonium vero initum coram testibus, & Parocho, licet invito, & reluctantem, nec formam profertente, clandestinum non est, imo firmum, & validum, non tamen est Sacramentum. *ibid. à n. 185. ad 218. à p. 371. ad 382.*
- Menander, discipulus Simonis Magi, quibus erroribus Ecclesiam infectatus sit? *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 14. pag. 396.*
- Meletiani à Meletio Nicopolis Episcopo dicti, in odium S. Petri Alexandrini Episcopi, Schisma contra illum contraxerunt; Arianos protegerunt, hæresim tamen illorum non fuerunt amplexati. *ibid. num. 17. pag. 408.*
- Metropolitanus. Vide Archiepiscopus.
- Michael Baius, Decanus Lovaniensis, plures errores, præcipue circa gratiam, & liberum arbitrium docuit, quos Pius V. Rom. Pontifex damnavit. *ibid. n. 25. p. 451.*
- Michael Cerularius Patriarcha Constantinop. Schisma Græcorum, quod Photius invenxerat, ipse propagavit, Sæculo XI. mediante, totam tamen Ecclesiam Græcam à Romana divellere non potuit. *ibid. num. 23. pag. 420.*
- Michael Molinos Pbr. Aragonius, omnium quos Orbis vidit, Maximus Hypocrita, sub velamine Mylicæ Theologia, & altissimi contemplationis, Epicuri Gentilis, & Gnosticorum Hæreticorum execrabiles libidinum spurcitas instauravit, & in multorum perniciem propagavit. Ejus 68. propositiones damnavit Innocentius XI. & in carcere obiit penitens. *ibid. num. 26. pag. 453.*
- Micha-

Michael Servetus, Medicus, Sabellii hæresim refuscitavit, tres individuas substantias in Deo docens: comprehensus à Ministris Genevensibus, errores ejus num. 38. ex illius scriptis excerpterant, & jussu Calvini vivus concrematus est. *ibid.* n. 25. pag. 449.

Militares Ordines Religiosi quomodo? quando, & à quibus sint instituti? *Lib. III. Tit. 35. de Statu Monach. & Can. Regul. à n. 35. ad 43.* à pag. 192. ad 195.

Millenariorum erroris primus Author Cerinthus, insaurator Nepos Episcopus Egypti, affirmans post Resurrectionem carnis humanæ, Regnum Christi terrestre futurum, & Hierosolymis homines carnis voluptatibus, & illecebris servituros. Ille Seculo I. hic Seculo III. devixit. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 14.* pag. 397.

Missæ non est Sacrificium metaphoricè laudis, & gratiarum actionis, aut nova Commemoratio Sacrificiæ peracti in Cruce; sed est verum, & proprium Sacrificium Corporis, & Sanguinis Christi, quo per destructionem hostiæ, & transubstantiationem fit protestatio Supremi Dei Domini: quodque non tantum pro defunctis, sed pro vivis, & defunctis, pro peccatis, panis, satisfactionibus, ac pro generis omnis generis impetrandis. *Lib. III. Tit. 41. de Celebr. Missar. n. 1. & 6.* pag. 210.

Hoc incrementum Sacrificium Christus Sacerdos instituit; ab Apostolis, & Apostolis Viris fuit frequentatum; ejusque fides illibata in utraque Ecclesia permansit: & apud Orientales quoque Schismaticos uniformiter tenetur. *ibid.* à num. 8. ad 11. à pag. 211. ad 214.

Missæ Sacrificium variis nominibus per varia Ecclesie Sæcula insignitum fuit, ut Collecta, Dominicum, Agenda, Communio, Liturgia, Sinaxis, &c. apud Latinos vero instatissimum est *Missæ* nomen; quod tamen olim alias sacras functiones, præter Sacrificium, comprehendebat. Unde derivatum *Missæ* nomen? *ibid.* à num. 12. ad 15. à pag. 215. ad 218.

Missæ Ritus, & Ceremoniæ ab Apostolis, & eorum successoribus constitutæ sunt; sed pro temporibus, & locis, plures additiones, mutationes, & varietates circa illas contigerunt. Abusus irrepentes Concilia, & Summi Pontifices resicere curarunt. *ibid.* à num. 16. ad 21. à pag. 219. ad 221.

An Apostoli, brevi, vel proluxa formula Missam celebraverint? *ibid.* n. 22. p. 222.

Formula ab Apostolis adhibita, an scripto tradita, an solo verbo? *ibid.* num. 23. pag. 223.

Formula, aut Ordo Missæ, seu Liturgia, quæ nomine S. Petri circumferretur. Item quæ sub nomine S. Matthæi, & Marci, sicut & quæ sub nomine Dionysii, & Clementis, suppositæ sunt. Genina vero, quæ sub nomine S. Jacobi Apostoli; à Recentioribus tamen nonnulla ei addita. Hæc in usu fuit in Oriente usque ad tempora S. Basilii, qui breviorè condidit, quam receperunt Græci; eujus tamen nullum superest exemplar, quod mutilum, aut interpolatum non sit. *ibid.* à num. 25. ad 27. à pag. 223. ad 224.

S. Joannes Chrysothomus Liturgiam concinnavit, qua utuntur Græci, exceptis certis diebus, quibus utuntur Basiliana. *ibid.* num. 28. pag. 224.

Græcorum Liturgiæ, & Ritibus plures Nationes in Asia, & Africa utuntur, & etiam Albani Europæi ad Jonium mare. *ibid.* num. 29. pag. 225.

Proprias Liturgiæ habent alii Orientales Sectarii, dissidentes à Græcis Schismaticis, ut Nestoriani, Jacobitæ, Copti, &c. Maronitæ Catholici, etiam propriam habent fed in azymis consecrant, sicut & Armeni Schismatici: Armeni verò Catholici Latinos ritus susceperunt, sed in iis patria utuntur lingua. Tot diversæ Litur-

gia

giæ conveniunt non solum in essentialibus, nempe in Oblatione, Consecratione, & Communione, sed etiam in præcipuis partibus integralibus, & accidentalibus Liturgiæ, licet verbis, & collocatione differant. *ibid.* pag. 225.

Ordo Missæ Romanus, seu Romana Liturgia à B. Petro Apostolo tradita, in usu est apud omnes Occidentales Ecclesias (præterquam in Mediolanensi, quæ Ritum à S. Ambrosio institutum, valde à Romano diversum, scaturit) illi tamen Rom. Liturgiæ preces, & ceremoniæ plures successive additæ fuerunt. *ibid.* num. 30. & 31. pag. 225. & 226.

Liturgia Gothica, seu Mozarabica, quæ in Hispania viguit, quem Authorem habuerit? An in Gallia usque usque usque usque plurimum discrepat ab aliarum Ecclesiarum Ritibus. Hæreticorum fraudibus depravatam, expurgavit, & in usum restituit Cardinalis Cisterius. *ibid.* num. 32. pag. 226.

Missæ Solemnis, seu Conventualis, quæ dicitur? ab initio ea non nisi solemnis, & conveniente Populo celebrabatur communiter. Monachis in suis Monasteriis Missam Solemnem celebrare, quatenus ad eam pateret accessus Fidelium utriusque sexus, prohibitum fuerat. *ibid.* à num. 35. ad 37. pag. 228. & 229.

Missæ omnis ex se publica est, sed ea Privata dicitur, quæ non tantum Ministrante celebratur, sive interit alii, sive nullus. Alit erant Missæ *solitariae* dictæ, quas olim Monachi, nemine presente, & respondente, celebrabant? Hæc tandem prohibita; illæ vero nunquam, imò ejus usus ab initio Ecclesie deducitur. *ibid.* num. 38. & 39. pag. 229.

Missæ de Tempore, & de Sanctis, Sæculo III. in usu jam fuerunt; Missæ quoque votivæ saltem Sæculo V. Pro defunctis Fidelibus vero, jam ab Ecclesie initiis. *ibid.* à num. 40. ad 43. pag. 230. & 231.

Missæ Præsanctificatorum legitima authoritate fuit instituta: in ea non fiebat Sacrificium, vere tamen aderat, & sumebatur Corpus Christi, anteriori in Missa consecratum. In Occidentali Ecclesia nunquam fuit in usu, nisi in die Parasæves. In Oriente tamen in usu fuit per totam Quadragesimam, exceptis Sabbatis, & Dominicis diebus, ac die Annuntiationis, in quibus consecrabatur pro totidem sequentibus feriis, & sumebatur sub unica tantum specie singulis diebus in precem vespertinarum officio. *ibid.* num. 44. & 45. pag. 231. & 232.

Missæ lices, sive Nautica, quia in mari celebrari solita, ab indiffereta devotione proflixit; sed Episcoporum cura ubique gentium jam abrogata est. *ibid.* num. 46. pag. 232.

Missas nocturnas tempore persecutionum in usu fuisse, & aliquando bis in die, vespere, & mane, veterum testimonium constat. *ibid.* n. 47. & 48. pag. 232. & 233.

Missam nocte celebrari antiquo more positum, nocte Natalis Domini, Resurrectionis, & singulis Sabbatis quatuor Temporum, ac in vigilia Pentecostes. *ibid.* pag. 233.

Quotidiana Missæ celebratione Patres usos in primitiva Ecclesia demonstratur; introducti tamen fuerunt dies quidem alturgici, in quibus vetita fuit Missa Solemnis; etiam in Ecclesia Latina, nempe omnibus feriis quintis totius anni, & die quoque Sabbati, Romæ, & Alexandria; verum Gregorius II. eam introduxit, seu restituit in feriis quintis Quadragesimæ, extra ipsam per totum annum diu perseveravit eam feriam esse alturgicam. Dies quoque alturgici erant feria VI. & Sabbatum majoris hebdomadæ; modo tamen solus dies Parasæves; in Ritu tamen Ecclesie Mediolanensis omnes feria VI. Quadragesimæ Missa carent. Non unus tamen mos fuit apud omnes Ecclesias circa dies alturgicos. *ibidem.* num.

- num. 47. pag. 233.
 Mos quoque olim fuit aliquos dies esse Polyurgicos; dicit enim Missa celebrabatur ab uno Sacerdote Kalendis Januarii, in vigilia Ascensionis, tres ab Episcopo celebrabatur in die Cæne Domini, tres quoque in Natali Domini, in Paschate, & Natalibus aliquorum Sanctorum bina, vel multiplex celebrabatur. Et aliquando passim si uerba Sacerdoti una eademque die celebrare, quoties ei iterare libebat; factis etiam solemne fuit in utraque Ecclesia unum & idem Sacrificium à pluribus Presbyteris simul celebrari: qui mos hæcenus retinetur à Græcis; à Latinis vero solum in ordinatione Presbyterorum. *ibid.* num. 50. pag. 235. & 234.
 Missæ Sacrificium olim, & nunc vario sermone celebratur; in Ecclesia vero Latina sermo latius est præscriptus, & iure merito. *ibid.* num. 51. pag. 235.
 Apostoli in Missæ celebratione vestibus communis formæ utebantur, numero tamen, & nitore à vulgaribus distinctis. *ibid.* num. 52. pag. 235.
 Amictus, Alba, Manipulæ, Scola, Casula, seu Planeta, memorantur in antiquis Monumentis: de quo illorum usus. Vide *propria singulorum nomina.*
 Loto manuum ante Missam, ac Psalmi recitandi à Sacerdote antequam vestes sacras indueret, & dum indueret, Rituali lege præscriptum à tempore antiquissimo. pag. 238. & 239.
 Missæ præambula, ut signum Crucis, Gloria Patri, &c. Confessio, ex Apostolica traditione descendere valde probabile est. Psalmus vero: *Judica me Deus*, &c. apud aliquos in usu à Seculo VII. apud alios nullatenus. *ibid.* n. 60. pag. 239.
 Præcatio *Kyrie eleison* extat in Liturgia S. Jacobi, & in usu apud Græcos à primis Sæculis: apud Latinos autem erat in usu Seculo VI. sed numerus repetitionum non erat præfixitus, sed ad libitum Sacerdotis; omittitur autem, si ante Missam Litaniæ dicebantur. *ibid.* num. 61. pag. 240.
 Hymnus *Gloria in excelsis*, &c. Græcis Doxologia, à Græcis accepta Latina Ecclesia, sed eo utebatur tantum in Missa Natalis Domini, in prima autem illius diei Missa Græce cantabatur. Postea recitari cepit diebus Dominicis, & festis solemnibus, sed solum ab Episcopis celebrantibus, à Presbyteris autem in die Paschatis tantum. Post Seculum X. concessam Presbyteris illum recitare in Missis per annum. *ibid.* num. 62. pag. 240.
 Presbyter Populum salutæ dicens: *Dominus vobiscum*. Episcopus dicens: *Pax vobis*. Quæ etiam Presbyteri Græci utuntur, & olim etiam utebantur Presbyteri Latini Ecclesiæ. *ibid.* pag. 240.
 Collectæ nomen olim varium habuit significatum, sed Collecta sumpta pro brevi oratione, quæ post salutarum Populæ dicitur, una olim tantum erat, plures postea recitari ceptæ, præfixitus postea numerus ne ultra septem dicerentur. In Ecclesia autem Lateranensi olim nulla Collecta, sed *Pater noster*, &c. recitebatur. Collectas S. Gelasii, vel S. Gregorij composuisse fertur. *ibid.* pag. 241.
 Epistola legitur à tempore Apostolorum; in Ritu autem Ambrosiano, & Mozarabico dicitur, præter eas duas, tertia additur, quæ est de Evangelij. Lectores eam legebant, Seculo VIII. cantare eam cepit Subdiaconus. *ibid.* n. 64. pag. 241.
 Graduale quidem S. Celesstinum I. alij Gregorium I. composuisse dicunt. *ibid.* pag. 241. & 242.
 Evangelij Lectio ex Apostolica Traditione manet: illud in utraque Ecclesia Lectores legebant, quem morem adhuc retinent Græci; Latini vero in Evangelij hono-

- honorem hoc munus postmodum Diaconis demandarunt. Seriem & ordinem in psalterium, & Evangeliorum per anni cursum recitandorum ordinasse dicitur S. Hieronymum eo Libro, qui dicitur *Comes*. *ibid.* num. 64. & 65. pag. 242.
 Post Evangelium Homilia, seu sermo habebatur ad Populum, quo finito, excluderentur ab Ecclesia Cathecumeni, & Penitentes; incipiebatque Missa Fidelium in Symbolo, quod recitabat Sacerdos. Vide verb. *Symbolum*. & *ibid.* num. 65. & 66. pag. 242. & 243.
 Sequitur Offertorium, quod, præter Antiphonam, quinque orationes continet. Vino, quod in Calice infunditur, aquam misceri, non est ex præcepto Divino, sed solum Ecclesiastico; nec Armeni aquam infundunt, nisi Armeni Catholici; & contra Tatianus, cum suis solum aquam adhibebat in Sacrificio, ex quo orta hæresis, dicta Aquariorum. Græci vero bis aquam infundunt vino, frigidam nempe ante Missam, & calidam post Consecrationem, ante Communionem. Quodnam sit hujus commixtionis mysterium? Vide verb. *Aqua*. & *ibid.* n. 67. pag. 243.
 Ritus collocandi Hostiam recta inter Sacerdotem, & Calicem, apud Latinos recens est, Sæculi nempe XV. olim apud Græcos, & Latinos, ad sinistram laus Calicis, locabatur hostia. *ibid.* pag. 243.
 De usu abluitionis manuum post Offertorium extat testimonium Sæculi IV. De Psalmi autem *Lavabo*, &c. non uniformis fuit usus. Oratio, *Suscipe S. Trinitas*, &c. quoad substantiam reperitur in Liturgia S. Jacobi; apud Latinos non constans fuit ejus usus. Forte non Sacerdos, sed Populus eam dicebat, cum Sacerdoti panem consecrandum offerebat. Aliqui ejus Authorem faciunt S. Leonem I. Papam. *ibid.* num. 68. pag. 243.
 Præfatio ex Apostolica traditione manet, & memoratur à præfatis Patribus, adeoque ejus Author non fuit S. Gelasius I. forte composuit aliquam ex XI. Præfationibus, quæ diversum habuerunt initium. Græci unam tantum habent, plures Ambrosiani, & proprias suas Mozarabici, apud quos Præfatio *Illatio* dicitur, *Contestatio* autem in Sacramentario Gallicano. Incipit Præfatio à verbis, *Sursum corda*, desinit in Hymno *Sansus*, *Sansus*, &c. quem Græci *Triumphalem* dicunt, Latini *Angelicum*. *ibid.* num. 68. pag. 244.
 Canon Missæ non unicum habet Authorem, à pluribus successive olim illi additum, & perfectum. Sæculo IV. jam adhibebatur, licet non ita plenum: licet verba, & stylus ejus alios habeat Authores; quoad sensum tamen, & substantiam ex Apostolica traditione descendere probabilis est. *ibid.* n. 69. pag. 245.
 Post S. Gregorium I. nihil Canonis additum fuit. In eo orare pro Papa, & Episcopo, à prioribus sæculis assuetum in utraque Ecclesia, usque ad schisma Photij, quo deleta est Papæ commemoratio. In ea tamen Græcæ mores est, ut Presbyter oret pro Episcopo, Episcopus pro Metropolitano, Metropolitano pro Patriarcha. *ibid.* num. 70. pag. 246.
 Oratio *Communicantes*, &c. dicebatur super Diptycha. Vide *Diptycha*.
 Post Consecrationis: *Hoc est*, &c. Græci orant Deum (sicut etiam Mozarabici) ut panem immutet, & faciat Corpus Christi, quod intelligunt non materialiter, ut sonat, sed moraliter, hoc est, ut consequamur effectum Sacramenti, scilicet uniri, & incorporari cum Christo. *ibid.* num. 71. pag. 247.
 Cum consecratur hostia transubstantiatur. Vide verb. *Transubstantiatio*.
 Græci, Armeni, & Abyssini hostiam, & Calicem non elevant statim post Consecrationem, ut Latini, sed paulo ante Communionem ex antiquissimo more.

Mos statim elevandi apud Latinos cepit in Gallia Saeculo XI. quo desinente, Ecclesia Romana illum amplexa est, ut signum Catholicae Fidei adversus Hæresim Berengarii induceret; in aliquibus tamen Ecclesiis sola hostia solita est elevari, non calix, quem morem retineant adhuc Carthusiani. *ibid.* pag. 248.

In oratione *Memento*, &c. pro Defunctis oratur. Vide verb. *Dyrtreba*.

In oratione *Nobis quoque*, &c. Joannes, qui ibi nominatur est *Baptista*. S. Stephanus preponitur S. Matthiæ, non ratione dignitatis, sed ordine Martyrii. *ibidem.* pag. 249.

Modica ea elevatio hostiæ cum Calice, quæ sit ad ea verba: *Omni honor*, &c. multo antiquior est, quam ea, quæ sit statim post Consecrationem. Finiturque Canon ad *Glaufatur*: *Per omnia secula seculorum Amen. ibid.* pag. 249.

Oratio Dominica ex Apostolica Traditione ante Communionem recitatur, non submissa voce, ut in hioris Canonicis, quibus adesse poterant Infideles, & Catechumeni, sed alta voce; cum huic Missæ parti illi interesse nequaquam possent, nec ipsis hæc oratio, & Symbolum revelaretur ante perfectam instructionem. Apud Græcos Oratio Dominica à Sacerdote, una cum universo Populo recitabatur, quam disciplinam Gallicana Ecclesia aliquandiu retinuit. *ibid. n. 72.* pag. 249. & 250.

In oratione *Libera nos quæsumus*, &c. præter Beatam Virginem, Petrum, Paulum, & Andream, aliorum Sanctorum nomina licebat olim adungere. *ibid. p. 250.*

Fractionem hostiæ Christus, & Apostoli facit, à quibus hunc usum accepit Ecclesia. Græci in quatuor partes dividunt, unam sumit Sacerdos, alteram in Calicem immittit, tertiam reservat Infirmit, quartam distribuit Populo communicanti. Mozarabi in novem partes dividunt, quarum cuique alicuius ex Christi Mysteriis nomen imponunt. In Occidentali Ecclesia Sacerdos hostiam in tres partes dividit, quarum duas sumit seorsim, tertiam una cum sanguine. Olim tamen, solum unam ex tribus partibus sumebat Sacerdos, tertiam frangebatur, distribuens Populo communicanti: cujus disciplina vestigium perlat in Missa solemnium Summi Pontificis, qua ipse sumit unam partem, secundam immittit in Calicem, tertiam dividit, & ex ea communicat Diaconum, & Subdiaconum. Et etiam in Missa Consecrationis Episcopi, quo consecrans unam sumit partem, alteram immittit in Calicem, tertiam dat Episcopo, qui consecratur. Immissio particule in Calicem à primis Saeculis est in usu. *ibid. num. 73.* pag. 250. & 251.

Ante immersionem particule, & prolationem Verborum: *Pax Domini*, &c. Episcopus benedictionem Populo impartebat: in Ritu Mozarabico quilibet Presbyter. Oratio: *Hæc commixtio*, &c. licet de antiquo Ordine Romano, quem sequebantur Galli, tamen hi eam omittebant; ex quo factum, ut Carthusiani eam non dicant. *ibid. num. 73.* pag. 251.

Oratio *Agnus Dei*, &c. ab antiquissimis temporibus recitatur, non ut tres orationes, quæ sequuntur. Pax per osculum dabatur, & quidem invicem ab omnibus Missæ presentibus usque ad tempora Innocentii III. deinceps per ampullam, vel per tabellam. *ibid. num. 74.* pag. 251.

Græci, & ceteri Orientales, atque Mozarabici dant pacem ante Praefationem. Olim Sacerdos non Altare, sed hostiam ipsam osculabatur. *ibid.* pag. 252.

Verba *Domine non sum dignus*, &c. præmitti solita fuere ante Communionem à primis Ecclesiæ Saeculis. Ablutio oris cum vino; & ablutio digitorum cum vino, & aqua memoratur ab Innocentio III. secunda ablutio olim in locum mundum effundebatur, decentius nunc quoque sumitur. *ibid. num. 75.* pag. 252.

Sequitur Antiphona, dicta *Communio*, quia canebatur dum Populo Eucharistia distribuerebatur. *Post communio*, quæ unam, vel plures orationes comprehendit, dicebatur *Gratorum actio*. Olim ante eam dicebatur: *Humiliate capita vestra Deo*, quod nunc in sola Quadragesima obtinet. *ibid. n. 76.* pag. 252. & 253.

Dimittitur Populus per *Ita Missa est*, quæ erat olim secunda dimissio; cum Catechumeni jam dimissi fuissent post Evangelium. Oratio *Placeat*, &c. erat jam in usu Saeculo IX. Benedictio vero adhuc non erat in usu (nisi celebrans esset Episcopus) Saeculo IX. Saeculo XI. exeperat ejus usus, sed non universaliter obtinebat, cum in Rituali Præmonstratensi, nec in Cisterciensi nulla sit ejus mentio. Evangelium S. Joannis in fine Missæ S. Pius V. Prescripsit. Antea legebatur, vel omittebatur pro libitu. *ibid. num. 76.* pag. 253.

Vide verb. *Eucharistia. Oblatio.*

Mitra, Tiara, vel Gidaris Episcoporum à primis Ecclesiæ saeculis fuit in usu. *Lib. III. Tit. 1. de Vita & Hon. Cler. num. 20.* pag. 11.

Monachi vero tales non fuerunt Elias, & Eliseus, nec S. Joannes Baptista: nec Monasticam vitam duxerunt Virgines illæ, quæ ab initiis Ecclesiæ velabantur, ac Deo consecrabantur; nec Viri, qui in solitudinibus meditationibus sanctis vitam exercebant; cum nulla sub certa Regula, & alicujus obedientia viverent. *Lib. III. Tit. 31. de Regul. & Tran. ad Relig. n. 1. 2. 3. & 5.* pag. 124. 125. & 126.

Monachorum vitam Christus in Evangelio delineavit, atque consuluit. *ibid. num. 4.* pag. 125.

Monachus si dicatur, qui contemptis divitiis, & carnis illecebris, ac mundanorum hominum conversatione, sibi, & Deo vacat, triplex fuit olim Monachorum genus: Canobites nimirum, Anachoretæ, & Egyptii Remothore: Monachi vero antonomastice sumpti, pro viventibus sub Regula, & Superiore in Congregatione, speciali veste, & statim ab aliis discrepante, & exercitiis ad certas horas adstricti; Saeculo IV. primum exorti sunt sub Antonio Abbate Authore. *ibid. num. 8. & 9.* pag. 129.

Monasticum Institutum eodem Saeculo IV. & V. in Asia, & Europa fuit propagatum: in Africam primum illud invexit S. Augustinus, magnaque deinceps incrementa suscepit opera S. Benedicti, juxta cujus Regulam omnia fere Occidentis Monasteria vixerunt usque ad Saeculum XI. *ibid. a num. 10. ad 12.* pag. 130.

Benedictinum Institutum varias Reformationes subit Saeculo XI. & XII. ac interim aliarum Regularum Monachi exorti sunt. *ibid. n. 13. & 14.* p. 130. & 131.

Hos subsequuntur sunt Ordines à Monasticis notabiliter differentes, qui antonomastice *Mendicantes* dicti sunt, Saeculo XIII. Quinam? *ibid. n. 15.* pag. 131.

Alii quoque Regularium Ordines his, & sequentibus saeculis prodierunt. *ibid. a num. 16. ad 18.* pag. 132. & 133.

Monasticum Sanctimonialium Institutum, eodem Saeculo quo virorum Cetus, exortum est, & pari passu per Orbem Christianum diffusum. *ibid. n. 19. & 20.* p. 134.

Monachorum Regula primaria fuit Evangelium; sed quia Conciliorum Evangelicorum observantia alia directione opus habet in uno vitæ genere, alia in altero; hinc Regule Orales, deinde scriptæ primum à S. Pachomio, Theodoro, & Orficio editæ sunt. *ibid. a num. 21. ad 23.* pag. 134. & 135.

Monachorum vitam S. Basilii suis Regulis temperavit, solitariae, & activæ vitæ utilitates præclare simul conjungens. *ibid. num. 24.* pag. 135.

S. Augustinus Regulam quoque scripsit. Vide *Augustinus*.

In Occidente ante S. Benedictum plures alii Regulas conscripserunt pro suis Monasteriis, ut Cassianus pro Monachis Massiliensibus, S. Honoratus pro Monasterio Lirinenfi, alique pro aliis, *ibid. num. 26.* pag. 136.

Monastica disciplina tardius in Hispaniam inuenta est per Donatum, ex Africa illic cum LXX locis trajectentem. Anteriores enim Monachi, quorum sit mentio in Concilio Hispanie, aut nulla Vororum Religione obstricti erant, aut per sylvas dissipati vitam ducebant ad nullius Regule normam adstrictam: quibus postea suas quoque Regulas S. Ildorus, & Fructuosus conscripserunt. *ibid. n. 27.* p. 137.

Quinam fuerunt, qui speciales Regulas distinctas ab Augustiniana, & Benedictina pro suis Ordinibus scripserunt à Seculo XI ad nostra tempora? *ibid. num. 27. & 28.* pag. 136. & 137.

Etiam post Regulas conscriptas, & à Monachis hinc inde receptas, olim non ea illis fuit adhætio, atque stabilis subiectio, quemadmodum nunc in usa est; sed passim mutabantur, & interdum ex pluribus ea usurpabant, quæ pro locorum, & temporum conditione congruentiora videbantur; atque omnino Monachorum Regule à Præpositorum voluntate primitus dependebant. *ibid. num. 29. & 30.* pag. 137. & 138.

Vagam licentiam Regulas mutandi primus tantisper cohercuit S. Benedictus, stabilitatem loci, ac obedientiam Superiori *Secundum Regulam* iniungens. Ipse tamen non Regulam universalem à Monachis servandam promulgavit, sed peculiarem duntaxat Cassinensi Monasterio, cui præerat. *ibid. n. 31.* pag. 138.

Novum Ordinem Regularem condere, vel Regulam instituire prohibuit primus Innocentius III. Sed de approbatis aliquam accipere ipse iussit, nisi de licentia Sedis Apostolicæ nova concederetur. *ibid. num. 32.* pag. 139.

In Monachismo Novitii, seu qui probabantur à cohabitatione, & contubernio Professorum separati in proximo loco manebant, nec secularem vestem exuebant, nisi cum professionem emitterent. *ibid. n. 33. & 34.* pag. 139. & 140.

Cum in pluribus Ordinibus Religiosis annus Novitiatus negligeretur, & recipiendus statim habitu Regulari indueretur; remansit hæc consuetudo, imo & apud omnes invaluit, etiam postquam Concilia, & Pontifices interdixerant professionem emitti ante expletum annum probationis. *ibid. num. 34.* pag. 140.

Infantes, qui à Parentibus Deo in Religione offerbantur, liberum ipsis nunquam erat ab ea resiliere: contrarium tandem decrevit, & observat Ecclesia à Seculo XII. *ibid. num. 35.* pag. 140.

Ætas ad emittendam Professionem Regularem requisita ante Tridentinum, varia fuit: alii annos pubertatis requirebant; alii annum decimum sextum, vel decimum octavum; alii vigintiannum; alii vero discretionis annos præcisse. *ibid. n. 36.* pag. 140.

Ad probationis tempus, seu ad Novitiatum, alii annum integrum requirebant, alii triennium; apud alios tempus illius præfinire in potestate erat Abbatis. Alii autem statim ad professionem admittebant: usque dum Tridentinum irritam declaravit professionem factam ante completam probationem. *ibid. pag. 141.*

Solemnis professio tanquam Religionis vinculum jam seculo saltem V. adhibebatur. Professio tacita sine verborum formula, per solum habitus susceptionem, olim iure Decretalium valebat, cum tunc habitus Monasticus non susciperetur nisi in ipsa professione. An vero post Tridentinum valeat tacita professio, si fiat expleto anno probationis, & completo XVI. ætatis anno? disputatur. *ibid. à num. 37. ad 40.* pag. 141. & 142.

Mo-

Monachi per professionem, si non expressa formula, virtualiter tamen Deum testem adhibebant, eique se obstringebant castitatis, paupertatis, & obedientiæ votis, à quibus amplius non erat potestas resiliendi, nisi sacrilege. Matrimonium tamen postea contractum prius seculis non dirimebat Regularis Professio; ad penitentiam tamen addicti manebant. *ibid. à n. 41. ad 45.* à pag. 142. ad 143.

Tria Religionis vota ante sæculum XIII. quo Ordines Mendicantes erecti sunt, non videantur explicitè emissa fuisse: Olim enim in obedientia secundum Regulam status contineri videbantur. *ibid. num. 41.* pag. 144.

Religiosa professio dirimere cepit subsequens Matrimonium initio Sæculo XII. & tunc cepit pariter innotescere distinctio inter votum solenne, & simplex. Solenne autem votum, quod Matrimonium dirimat, aliud non esse declaravit Ecclesia per Bonificium VIII. quam susceptio Sacri Ordinis, aut professio expressa, vel tacita, facta in Ordine à Sede Apostolica approbato. *ibidem. à num. 46. ad 48.* pag. 145. & 145.

Finis primarius Monachalis vite qualis? & quanam antiquorum Orientis, & Occidentis Monachorum exercitia? *ibid. à num. 49. ad 61.* à pag. 147. ad 151.

Inter Ordines Monachales, & Mendicantes, quæ differentia intercedat? *ibid. num. 61.* pag. 151.

Monasticus, seu Regularis Status à pluribus Hæterodoxis olim, & hodieum impugnatu est. *ibid. num. 64.* pag. 152.

È quibus principiis Protestantæ originem, & progressum Monasticæ vite deducant, & impugnent? *ibid. à num. 65. ad 67.* pag. 153. & 154.

Status Anachoretarum, & Monachorum attentis principiis Fidei, & non solius rationis naturalis, utilis, & salutaris est, non solum professoribus ipsis, sed etiam toti Ecclesiæ Dei. *ibid. num. 68. & 69.* pag. 155. & 156.

Idem dicendum est de Statu Regularium Mendicantium. *ibidem. num. 70. ad 123.* à pag. 158. ad 178.

Monita, dicuntur Philosophi illi, qui unum tantum substantiæ genus in hoc universo spectabili admittunt. Hi in duas Sectas dividuntur in Materialistas, & Idealistas. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 26.* pag. 458.

Monogomia, est Conjunctio Maritalis unius cum una. *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. num. 2. & 8.* pag. 456. & 260.

Vide Matrimonium.

Monothelitarum hæresis Author Sergius, Patriarcha Constantinopolitanus, qui unicam in Christo operationem, adeoque unicam voluntatem propugnabat, sæculo VII. à Sexta generali Synodo œcumenica damnatus. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 20.* pag. 415.

Montaniste, seu Cataphryge hæretici sæculo II. Authore Montano, adjutricibus Priscilla, & Maximilla faminis, quos errores disseminaverint? Qualis eorum interitus? *ibid. num. 20.* pag. 400.

Mulieres extraneas cum Clericis cohabitare, constanter prohibitum. *Lib. III. Tit. 2. de Copabit. Cler. & Mulier. num. 1. & seq.* pag. 17. & seqq.

Vide verb. Clericus.

Na-

N

- N**aturalistæ dicuntur, qui Religionem naturalem solum agnoscunt; revelatam autem vel rejiciunt, vel necessariam non reputant. Qui rejiciunt, dicuntur Naturalistæ Anti-Scripturarii, seu Philosophici. Qui Scripturam venerant, dicuntur Theologici, ex quibus alii eam sectantur, alii non sectantur, quia dicunt se ignorare verum ejus sensum, cum Christiani inter se dissentiant de vero sensu: convenient tamen utrique in asserendo, eam non esse necessariam, sed sufficere cuique Religionem naturalem. Quæ hæresis modo velut Cancer serpit. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 26.* pag. 458.
- N**egarii Patriarchæ Constantinopol. factum de abolitione Presbyterii Penitentiarum Sæculo IV. desinente, expenditur: neque per illud convelli doctrinam Catholicam de necessitate Confessionis ad reconciliationis gratiam adipiscendam, contra hæreticos ostenditur. *Lib. V. Tit. 38. de Penit. & Remiss. n. 15. p. 524. 525. & 526.*
- N**epos Episcopus. Vide verb. *Millenariorum error.*
- N**eophyti dicebantur, qui à fonte baptismatis educti, caecidit veste inducebantur, quam tanquam ordinariam, & vulgari utebantur per primos illos septem dies, ex quo erant baptizati, ut à Paschate ad Dominicam in Albis, qua eam deponebant. *Lib. V. Tit. 9. de Apostat. & reit. bapt. num. 25.* pag. 513.
- N**estorii hæresis, quæ Christum non Deum, sed habitaculum Dei Verbi, & Virginem non Deiparam, sed hominis partem geriebat Sæculo V. variis in Conciliis, præsertim Ephesino, damnata. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 18.* pag. 413.
- N**icensium Symbolum. Vide *Symbolum.*
- N**icensii Concilii prærogativa, causæ ejus convocationis. *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. num. 61. & 62.* pag. 15.
- N**icolaitarum Sectæ quis Author, quam nefandos errores protulerit Sæculo I. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 14.* pag. 398.
- N**icolaus Callæber, Martini Confalvi errores, & deliramenta Barcinone predicavit, à Seculari Curia igni traditus est Sæculo XIV. *ibid. num. 24.* pag. 333.
- N**icolaus Storchius Anabaptistarum Sectæ Author, promotore Thoma Munterio, qui Germanicum Russicorum bellum incendit. Ipse tandem captus, & ad Catholicam fidem rediens, capite plexus est Sæculo XVI. Præcipua eorum hæresis fuit, illicitum, & invalidum affirmare baptismum parvulorum, eo quod fides per se proferri non possent: Igitur rebaptizabant eos, qui sectæ illorum nomen dabant. Plures in sectas ipsi divisi sunt. *ibid. num. 25.* pag. 447.
- N**otarium officium in Ecclesia versabatur in conscribendis actis tum Pontificum, tum Ecclesiarum; ad id munus Lectores primam adhibiti apud Latinos: apud Græcos vero Diaconi. Ipsorum Collegii Præfectus, Præmicerius Notarium dicebatur. *Lib. I. Tit. 25. de Offic. Præmicer. &c. num. 12.* pag. 317.
- N**ovatus, & Novatianus hæresim Novatianorum condiderunt Sæculo III. negantem esse in Ecclesia potestatem remittendi peccata post Baptismum commissa. Idem autem fuerunt, qui primum Schisma in Ecclesia consularunt contra S. Cornelium Papam. S. Cypriani conatus pro Ecclesie unitate, & tutione S. Cornelii Legitimi Pontificis, contra Novatianum. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. n. 16. pag. 404. & Tit. 38. de Penit. & Remiss. n. 2. p. 514. & Tit. 8. de Scismat. n. 2.* pag. 487.

NOVI

- N**ovitius, seu Novitatus. Vide verb. *Monachus.*
- N**untius Apostolicus, vel Legatus à Latere jure communi amplioribus facultatibus erat ornatus, quam Legatus natus; cum cumulativam in utroque foro cum Ordinarii Locorum jurisdictionem haberet, quæ Legatis natis nunquam concessa fuit. *Lib. I. Tit. 30. de Offic. Legati num. 8.* pag. 329.
- N**untiorum Apostolicorum potestas licet primum delegata, in ordinariam transiit, quæ morte delegantis non expirat. Ad quam eorum potestas jure communi se extendere: Quænam sibi reservaverint Summi Pontifices? *ibid. n. 8. & 9. pag. 329.*
- N**untii, seu Legati sensum abusi sua potestate, cum graviores sumptus impenderent, & exhausti ab Ecclesiis, ansam dederunt, ut ab eorum missione abstinere deprecarentur Summi Pontifices à Principibus, & non nisi eis petentibus mitterentur. *ibid. num. 10.* pag. 329. & 330.
- N**untiorum, seu Legatorum à Latere, vel Natorum, potestas, jure novo restricta fuit. *ibid. num. 10.* pag. 330.
- N**untius Apostolicus. Vide verb. *Apostolicus, Legatus.*

O

- O**blationes alix dabantur Altari, alix extra Altare: hæc in ordinarias, & extraordinarias dividebantur. *Lib. III. Tit. 30. de Decim. Prim. & obl. n. 20.* pag. 119.
- O**blationem pro Sacrificio Missæ quisque Fidelium deserebat, hoc est, panem, & vinum: quæ oblatio à Sacerdote consecrata Communicantibus distribuatur. *ibid. num. 21. & 22.* pag. 120.
- O**blationes quoque Olei, & Thuris, spicarum, & Vvarum ad Altare fieri solitas, benedicendas à Sacerdote, ex antiquis monumentis usque ad Sæculum XII.prehenditur. Etiam sac, & mel à Catechumenis deglutanda, semel in anno in Ecclesia Latina offerri solita, constat. *ibid. n. 23. & 27.* pag. 121. 122. & 123.
- O**blatam etiam à Fidelibus farinam, ex qua Presbyteri panes faciebant, & consecratos Communicantibus impartiebant, pariter constat: sed in dissetudinem absentibus Oblationibus in Missis, tunc qui pro se specialiter Missam offerri volebat, id oblatio denario à Sacerdote postulabat, quod hodie stipendium Missæ vocamus: hic autem mos non ubique saltem obtinuit usque ad Sæculum XII. *ibid. num. 24.* pag. 121.
- P**anes, qui ad consecrandam Eucharistiam offerbantur, à Laicis erant confecti, adeoque plerumque usuales, seu fermentati: modum, & mensuram illorum præscribit PP. Concilium Toletanum XVI. *ibid. num. 26.* pag. 122.
- S**æculo IX. Panes Eucharistiæ consecrandæ delinatos, Presbyteri ipsi, vel Clerici elaborabant, & probabiliter in azymis. *ibid. num. 26.* pag. 122.
- P**anes, qui ad Altare à Fidelibus offerbantur, non omnes consecrabantur, sed tot quot Communicantis videbantur sufficere. Cæteri solum benedicebantur, & post Missam, Fidelibus, qui non communicaverant, distribuuntur, qui *Eulogia* dicti fuerunt, unde ortum habet *Panis benedictus*. *ibid. num. 27.* pag. 122. & 123.
- O**blationes, præcipue panis, & vini, tessera erant Communionis Fidelium, & qui exortes ab ea erant, eorum Oblationes, etiam ab aliis pro eis, vel vivis, vel jam defunctis, factæ, respuebantur. *ibid. num. 28.* pag. 124.
- O**fferentium nomina post Oblationes susceptas, ex umbona recitabantur; quæ munimen-

- imenta Diptycha dicta fuere. *ibid.* pag. 124.
 Oecolampadius (Joannes) Ord. S. Brigittæ Apostata, Zuinglii Discipulus, & ejus
 heresim promotor, licet in modo explicandi Sacramentum Eucharistiæ ab eo diffe-
 rat. Improvisâ morte correptus est ascendente Sæculo XVI. *Lib. V. Tit. 7. de
 Heret. num. 25.*
- Officium S. Inquisitionis hereticæ pravitatis initio Sæculi XIII. Innocentius III. pri-
 mus omnium instituit contra Hæresim Albigenisium, ægre id ferentibus Episco-
 pis, & Magistratibus: nihil tamen speciale constitutum tunc fuit circa modum
 procedendi contra Hereticos. *Lib. V. Tit. 7. de Heret. num. 31.* pag. 464.
 Certum Tribunal, & modis inquirendi, & puniendi Hæreticos primum præ-
 scripsit Gregorius IX. per suum Legatum in Concilio Tolosano: quod Officium
 postea solis Fratibus Ordinis Predicatorum commisit. Illud deinceps amplius
 firmavit Innocentius IV. ejusdemque administrationem Fratribus Predicatoribus
 præcipue confirmavit; ad Fratres autem Ordinis Minorum eam curam etiam im-
 plavit. *ibid. d. num. 32. ad 34.* pag. 462. & 463.
- Officium S. Inquisitionis à suis incitis Tolose stabilitum, ab inde à Comite Tolosa-
 no, una cum omni Familiâ Ordinis Predicatorum, & Episcopo Tolosano, ejus-
 dem Ordinis, expulsum, restitutum postea fuit, cum eisdem Fratribus authori-
 tate Apostolica à Joanne Archiepiscopo Viennensi. Insuper in Regno Aragoniæ, &
 in aliquibus Italiæ Provinciis receptum: Sæculo autem XV. in Castelle Regni sta-
 bilitum, & reliqua Hispaniâ; Sæculo autem XVI. in Lusitaniâ, & in Belgio à Ca-
 rolo V. Imper. introductum, tempore Philippi II. abolitum: illius vestigium jam
 nec superest in Gallia, & Germania, licet aliquando eo etiam introductum fuisset.
ibid. num. 35. pag. 464.
- S. Officii, sive Inquisitionis Congregatio Cardinalium, quando instituta, con-
 firmata, & ampliata fuerit? Ex quibus componatur membris? Quænam in ea
 tractantur? quo ritu, qua forma? *Lib. II. Tit. 11. de Judiciis num. 36.* pag. 387.
- S. Ordegarus, primum Abbas Monasterii Canonicorum Regularium S. Rufi, postea
 Balconensis Episcopus, ac Tarraconensis Archiepiscopus, Canonicorum Regularium Institutum in Hispaniam provexit, quod non sub Regula S. Augustini mi-
 litabat. *Lib. III. Tit. 25. de Statu Monachi. & Can. Reg. num. 17.* pag. 187.
- Oleo unguatur Episcopi, Sacerdotes, & qui Baptisum, Confirmationem, & Ex-
 tremam Unctionem suscipiunt: quæ Unctiones Sacramentales dicuntur. Item Reges,
 Regine, Imperatores, Ecclesiæ, Altaria, Calices, Patenæ, fontes Baptif-
 males, & Campanæ: quæ Unctiones extra Sacramentales vocantur. *Lib. I. Tit.
 15. de Sac. Unctio. num. 1.* pag. 287.
- Oleo Infirmorum, Catechumenorum, & Chrismate fiunt Sacrae Unctiones; Chri-
 smate Ecclesiæ tantum utitur ad Sacramenta; aliis vero Oleis ad Sacramenta, &
 ad alias Sacras Unctiones; Oleum Infirmorum, & Catechumenorum ex olivis
 conficitur, Chrisma vero ex oleo olivarum, & ex balsamo, quod ei immisce-
 tur. *ibid. num. 2. & 7.* pag. 288. & 289.
- Oleorum ergo diversitas, ex diversa benedictione, quæ illis præscribitur, secundum
 finem, ad quem adhibentur, desumitur; illorum vero benedictio ex Apostolica
 Traditione descendit. *ibid. d. num. 2. ad 4. & 7.* pag. 288. & 289.
- Oleo balsamum adhiberi, seu Chrismate uti Ecclesiam cepisse Sæculo IV. valde
 probabile est; tamen post Sæculi VI. medium est. Aliquando vero apud
 Patres, Chrisma pro puro Oleo usurpato, animadvertendum est. *ibid. num. 4. &
 5. &*

5. & in not. Margin. ad num. 4. pag. 288. & 289.
- Præter Oleum, & balsamum ad Chrisma conficiendum, alias materias odori-
 feras olim adhibebant Græci, modo vero plures adhuc addunt; Latini vero præ-
 ter balsamum, nihil unquam addiderunt. *ibid. num. 6.* pag. 289.
- Oleum Infirmorum, Catechumenorum, & Chrismatis benedictio, primis sæculi,
 omni tempore fieri poterat: circa Sæculum VII. invaluit usus eorum benedictio die
 Jovis Sancti. Idem faciunt Græci; singularia tamen observant in hac parte. Ho-
 rum autem benedictio ex prerogativa Ecclesiæ Latinæ sensu, solis Episcopis compe-
 tit: quandoque tamen Presbyteri hanc potestatem sibi arrogarunt. Presbyteri vero
 Ecclesiæ Græcæ gaudent potestate consecrandi Oleum Catechumenorum, & In-
 firmorum, non tamen Chrisma. *ibid. num. 8. & 9.* pag. 290.
- Unctionum usus in Baptismo, & Confirmatione, forte ab Apostolis acceptus;
 utrumque sit, Sæculo II. jam usurpatum fuisse certum est. *ibid. n. 11.* pag. 291.
- Infirmorum Unctio ab Apostolis usitata, in utraque Ecclesiâ ad nostra tem-
 pora perducta est. *ibid. num. 12.* pag. 292.
- Ex Ecclesiâ Græcâ Ritu primis Sæculis Baptizandi toto corpore ungebantur,
 quem morem adhuc retinet ea Ecclesiâ. In Ecclesiâ vero Latina Baptizandi ante
 abluitionem oleo Catechumenorum ungebantur in pectore, & inter scapulas,
 & post abluitionem Chrismate in capite: aliquando, saltem Sæculo V. ungebantur
 etiam Baptizandi in auribus, & auribus. *ibid. num. 13.* pag. 293.
- A primis sæculis in Ecclesiâ Latina Confirmandi Chrismate in fronte ungebantur:
 Apud Græcos autem, in fronte, oculis, naribus, ore, auribus, & pectore;
 nonnullis interdum pro tempore, aliis corporis membris linieuntibus, vel
 inunctis relictis. *ibid. num. 14.* pag. 293.
- In inungendis Infirmis non idem semper servatus est ritus apud Latinos, nec
 apud Græcos: septem unctioes determinavit Eugenius IV. olim plures, & va-
 rias fuisse, ex variis Ritualibus deprehenditur. *ibid. num. 15.* pag. 293. & 294.
- Oleo mixto balsamo, seu Chrismate nunquam uncti sunt Episcopi, vel Presbyteri
 in Ecclesiâ Græcâ; neque in Latina in primis Sæculis; VI. tamen Sæculo Episcopi
 jam eo modo, quo hodie, in sua ordinatione Chrismate in capite, & manibus
 ungebantur; Presbyteri in solis manibus. *ibid. num. 16.* pag. 294.
- Reges, & Imperatores in suis inaugurationibus inungi consuetudo jam uge-
 bat Sæculo V. *ibid. num. 17.* pag. 295.
- Sacro oleo perunctas quoque fuisse Ecclesiâ, Altaria, Arasve in solemnâ illa-
 rum Dedicatione jam Sæculo IV. certum est. *ibid. num. 18.* pag. 295.
- In consecrandis Ecclesiâ, quænam Ritus differentia sit inter Græcos, & La-
 tinos? *ibid. num. 19. & 20.* pag. 295. & 296.
- Chrismate perungi Calices, & Patenas, Fontes baptismales, & Campanas cum
 sacramento, antiquissimum est; ita ut Campanarum unctio, quæ ceteris est re-
 centior, jam vigeat Sæculo IX. *ibid. d. num. 21. ad 23.* pag. 296.
- Oleorum benedictionis Ritus expenditur, probatur, & ab Hereticorum calumniis
 vindicatur. *ibid. d. num. 24. ad 38.* à pag. 295. ad 299.
- Ophite Heretici, Authore Euphrate, quos errores effutierint? An distincti sunt à
 Sethianis Hereticis? *Lib. V. Tit. 7. de Heret. num. 15.* pag. 403.
- Ordines Ecclesiastici in Ecclesiâ Latina septem sunt, à primis Ecclesiæ Sæculis. Qui-
 nam sint? ac vetera genuina illorum testimonia; & an singuli sint Sacramenta?
Lib. I. Tit. 11. de Tempor. Ordin. & qualit. Ordinan. d. n. 1. ad 4. pag. 273. & 274.

- Non ita certum est in Ecclesia Orientali in usu fuisse Ordines Acolytatus, Exorcistatus, & Osiariatus: probabile tamen est. *ibid. num. 10.* pag. 276.
- Apud Græcos hodie solus Lectoratus seorsim confertur. Acolytatus, & Osiariatus simul cum Subdiaconatu: Exorcistatus negligitur; apud alios autem Orientales cum Diaconatu, vel Psalmistatu tribuitur. *ibid. num. 11.* pag. 277.
- Ordines Sacri dicuntur Presbyteratus, Diaconatus, & Subdiaconatus. Dicitur autem Sacros ob annexum ipsis votum solemnæ castitatis, ut Scholasticis placet, frivolum est, falsum, & absurdum. *ibid. num. 13.* pag. 277.
- Sacri jure dicitur sunt Ordines hi, quibus jurisdictionis competet Plebem regendi, Sacramenta aliquam ministrandi, & Sacerdotio: nec ideo sic Ordinati per saltum natus autem tardius Sacris Ordinibus annumeratus est. *ibid.* pag. 277.
- Ordines Minores quatuor, imo & Subdiaconatus primis Ecclesie Seculis non premittebantur semper Diaconatus, & Sacerdotio: nec ideo sic Ordinati per saltum promoti exillimabantur. *ibid. num. 14.* pag. 278.
- Odo Presbyteratus non conferebatur nisi Diaconis; Episcopatus vero non nisi Presbyteris. *ibid. num. 18.* pag. 278.
- Ordinum materia in Ecclesia non fuit semper eadem. Varia pro temporum diversitate fuit in Ecclesia Latina: in quibus modo differat Ecclesia Græca à Latina; in quibus etiam olim ab illius praxi deviaerit? *ibid. à num. 16. ad 18.* pag. 279.
- Instrumentorum traditio perfecta ordinatione fiebat: quare traditio Instrumentorum, & verba, quæ ab Episcopo proferebantur, non erant materia, & forma Ordinis essentialia. Postquam autem ab Ecclesia Latina prescripta, & recepta sunt, cum reliquis, quæ antiquitus semper adhibita fuerunt, ut constituenta materiam, & formam essentiali Ordinis, factum est, ut Ordinis validitas nunc ab eis dependeat. *ibid. num. 19. 20.* pag. 280.
- Unctio in manibus Presbyterorum neo-ordinatorum adhiberi solita non est in usu apud Græcos: apud Latinos autem erat adhuc ignota Seculo IX. *ibid. num. 21.* pag. 280.
- Ordinatorum officia, & munera quæ *ibid. à num. 22. ad 25.* pag. 280. & 281.
- Ab unius Ordinis susceptione ad susceptionem alterius altioris, lege utriusque Ecclesie interstitia servata, seu mora temporis interposita: moram hanc antea in d. sanctam Siricius Papa determinavit primus, & per longa secula religiose observata fuit. *ibid. à num. 25. ad 27.* pag. 282. & 283.
- Inter Minores Ordines interstitia servari Seculo XIII. abiit in disuetudinem; graviter id ferentibus Conciliis. *ibid. num. 28. & 30.* pag. 283.
- Ordinati, qui interstitia non servabant, olim dicebantur promoti per saltum: modo vero ita appellantur solum hi, qui Ordines gradatim non suscipiunt. *ibid. num. 30.* pag. 283.
- Hujus variationis ratio unde promanarit? *ibid. supra num. 14.* pag. 278.
- Ordinibus castitas, seu continentia adnexa. Cohabitatio cum mulieribus interdicta. Vide verb. *Continentia. Clericus.*
- Ordines Canonicorum, & Clericorum Regularium quinam, & quando quisque eorum institutus? *Lib. III. Tit. 35. de Statu Monach. & Canon. Regul. à num. 5. ad 34.* à pag. 180. ad 192.
- Ordinum Monachorum, & Mendicantium Authores, tempus, & scopus? *Lib. III. Tit. 31. de Regul. & trans. ad Relig. à num. 8. ad 27.* à pag. 129. ad 136.
- Ordines Militares, qui, à quibus, cur, & quando instituti? *Lib. III. Tit. 35. de Statu*

Statu Monach. & Canon. Regul. à num. 35. ad 43. à pag. 192. ad 195.

Ordinatio Episcoporum. Vide verb. Episcopus.

Originis hæretici ab Origine, Viro toto Orbe celeberrimo, nomen trahentes, errores ab ejus scriptis haustus, pertinaciter tuiti sunt, & ab Ecclesia pluribus in Conciliis damnati. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 16.* pag. 427.

P

- Pallio in Decreto Gratiani quid significet? *Lib. I. Tit. 2. de Const. n. 236.* pag. 169.
- Pallium speciale ornamentum Archiepiscoporum, & Presulum altioris gradus, ex qua materia conficiatur; quo ritu, & apparatu; cujus illud sit formæ, tum hodie, tum antiquitus? *Lib. I. Tit. 8. de Author. & usu Pallii à num. 1. ad 5.* pag. 248. & 249.
- Ufus hujus ornamentis antiquissimus, origo autem obscura. Ex pietate, & largitate piissimorum Imperatorum, Sacerdotium honestare volentium, diuina se probabilius est; cum certum sit de solo Imperatorum consensu à Summis Pontificibus collatum fuisse. Alii ab Apostolis originem traxisse tentant. *ibid. à num. 6. ad 10. & num. 13.* pag. 249. & 250.
- Pallii usus, tam in Ecclesia Græca, quam in Latina, semper peculiare fuit Metropolitanarum, & his majorum. *ibid. num. 12.* pag. 251.
- Non tamen in Ecclesia Latina omnibus Metropolitanis concedebatur, sed his, qui in Papa Vicarios, & in aliorum Metropolitanorum Superiores instituebantur. Seculo autem VIII. meris Metropolitanis capere concessi; illiusque tandem in Græca, & Latina Ecclesia factum est commune. *ibid. à num. 14. ad 16.* pag. 253.
- Per Pallii acceptionem Metropolitanis exinebantur ab obedientia erga Primates, & Vicarios Apoliticos, & Romano Pontifici immediate subiciebantur: simplices autem Episcopi, qui Pallii gratia decorabantur, licet ceteros Episcopos honore præcederent, Metropolitanis tamen subiciebantur. His tamen postea etiam concessum, ut una cum transmissis Pallio, à Metropolitanarum jurisdictione eximerentur, & soli Romano Pontifici, nullo medio, subicerentur, quod contigit post Sæculum IX. *ibid. num. 16. & 17.* pag. 253. & 254.
- Patriarchæ Græci, postquam exolevit consuetudo accipiendi Pallium ab Imperatoribus, illud à Romano Pontifice, aut de ejus licentia, à Consecratore suo obtinebant. *ibid. num. 18.* pag. 254.
- Pallium Metropolitanis suis dabant Patriarchæ Orientales quando eos in Dignitate confirmabant; quem honorem omnibus postea Episcopis commune fecerunt. Sæculo X. Quod nunquam accidit in Latina Ecclesia. *ibid. n. 19. & 21. p. 254. & 255.*
- Subactio à Latinis Orientali Imperio, Sæculo XIII. Patriarchæ Orientales à Sede Romana Pallium impetrare debebant. *ibid. num. 20.* pag. 255.
- Pallium olim non dabatur apud Latinos, nisi presentibus in Romana Curia; nec sufficiebat Procuratorem mittere, qui peteret. Interdum tamen, justa de causa, transmittebatur. Semper tamen infanter, & instantissime peti debebatur. *ibid. num. 22. & 23.* pag. 255.
- Ante receptum Pallium, per quod plenitudo potestatis accipitur, Metropolitanæ, tam Orientis, quam Occidentis, Pontificalia munera obire non poterant. *ibid. num. 24.* pag. 255.
- Pallio

Pallio in Missarum solemnibus semper, & ubique solus Romanus Pontifex utitur; nulli certis tantum locis, statisque temporibus. Differentia ratio? *ibid.* n. 25. pag. 256.
 Pallii iure qui utuntur, saepe Pluviali, & Pallio superinduti inepte depinguntur, cum eo ut nunquam possint, nisi dum utuntur Planetâ *ibid.* n. 26. pag. 256.
 Per Pallium, quid significetur? *ibid.* n. 27. pag. 259.
 Pallii usus, quam rationabilis sit cæremônia? à calumniosis Molinæ hæretici vindicatur. *ibid.* n. 28. ad 84.

Quod pro ejus impetratione solvitur in Curia Romana, non est pretium Pallii; sed exigitur vero, & reali titulo subventionis, & subsidii, quod Pontifici Romano debetur propter supremam curam universæ Ecclesiæ, quin alienatus sit Simoniacum. *ibid.* n. 77. & seq. pag. 264. & seq.

Pape nomen olim Episcopis tributum, hodie antonomastice intelligitur Romano Pontifici. *Lib. I. Tit. 6. de Elect. & Elect. pot. num. 6.* pag. 203.
 Papa. Vide Pontifex Romanus.

Parochi manus in Ecclesiis, & Capitulis Cathedralium, vel Collegatarum Canonici quidam in singulari obstant, eorumque relictibus separatim gaudebant. *Lib. III. Tit. 5. de Præben. & Dign. num. 13.* pag. 65.

Parochi manus ut exerceant in Parochiis Monasteriis unitis, Monachi à suis Abbatibus deligebantur, sicut à tempore Caroli Calvi, seu à Sæcul. IX. *ibid.* p. 66.

Parochialis cura cum proventibus eidem consignatis, dabatur ab Episcopo Presbytero ad eam regendam electo precario, & quasi ex liberalitate, ita ut post mortem Presbyteri, cura Parochialis, & redditus illius, ad liberam Episcopi dispositionem redibant. Verum à Sæculo X. Parochi Sæculares stabilitatem in suis Beneficiis Curatis, & jus percipiendi proventus sui Beneficii independentes à dispositione Diocesani adepti sunt. *ibid.* n. 14. pag. 67.

Ex more hoc invalescente, paulatim per Occidentis Ecclesias exortum est illud Juris Axioma, quod Parochi habeant fundatam intentionem in jure ad percipiendam Decimas, oblationes, & aliosque proventus intra fines suarum respective Parochiarum. *ibid.* pag. 67.

Parochi in Synodis adesse debeant Alba, & Stola superinduti. *Lib. III. Tit. 1. de Vita, & Honest. Cler. num. 18.* pag. 10.

In Parochorum, & Ecclesiasticæ Hierarchiæ perturbationem, quosdam Religiosos Mendicantes Sæculo XV. docentes, Synodalibus Constitutionibus introduci non posse obligationem audiendi Missam diebus Dominicis in Ecclesia Parochiali; & oblationes his diebus fieri solitas, à Parochis jure non posse pretendi, securi nec Decimas; sed liberos esse Laicos, eas donandi quibus mallent: Damnavit Concilium Basiliense. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 25.* pag. 141.

Patriarcha nomen venit in Episcopus, qui pluribus præest Provinciis, pluresque Archiepiscopos habet subordinatos. Eorum numerus crevit in tempore. Eorum officium, & privilegia que fuerint? *Lib. I. Tit. 6. de Elect. & Elect. potest. num. 6.* pag. 203.

Patriarcha à nemine confirmabatur, sed officio humanitatis, & unionis cum prima Sede restantibus, datus ad Romanos Pontifices episcopis, illidem primitias sue Ordinationis dedicabant. *ibid.* n. 99. pag. 241.

Pater, seu Patres quantum habent potestatem in filios apud veteres Romanos? *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. num. 101.* pag. 340.

Filiorum Matrimonia absque consensu Parentum irrita erant, etiam usque ad

tempora Justiniani Imperatoris; eaque irrita Ecclesia quoque reputabat. *ibid.* num. 102. p. 340. & num. 103. pag. 341.

Abrogato jure hoc Parentum circa Sæculum XII. (sicut & Dominorum erga servos) Matrimonia filiorum familias, inconvulsis etiam, & invidis Parentibus, irrita, valida fuerunt, & sunt in Gallia, tamen invalida sunt, sed tantum quoad effectus Civiles; non quoad vinculum Sacramenti. *ibid.* n. 81. & 104. p. 331. & 341.

Paulus Samaritanus Trinitatem Personarum in Deo, & Christi Divinitatem negavit. Damnavit proinde in duobus Conciliis Antiochenis, Sæculo III. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 16.* pag. 496.

Pauperes de Lugduno. Vide Waldenses.

Paupertatis votum apud Regulares. Vide verb. Monachus.

Illud non emittentibus Canonici Regule S. Chrodogangi, vel Aquigrani. Vide S. Chrodogangus, Aquigranensis.

Pax Westphalica. Vide verb. Concordata.

Peccata in ordine ad penitentiam pro eis subeundam, alia erant publica, alia occulta; alia erant Canonica, quibus nominatim Canones certas penas imponebant; alia non Canonica, quibus nulla certa pena erat imposta: alia publica juridice, cum ad Judicem Ecclesiasticum delata per idoneos testes erant probata: alia publica non juridice, cum ad Judicem non essent delata, tam enim plurimorum scandalo erant patrata. Peccata publica Canonica, primis Ecclesiæ sæculis, fuerunt, Idololatria, homicidium, & adulterium; quibus pro tempore alia addita fuerunt. *Lib. V. Tit. 38. de Peniten. & Remiss. num. 43. & 44.* pag. 543.

Peccata Canonica occulta an publica penitentia fuerint subiecta ex vi, & necessitate Canonum, sex primis Ecclesiæ Sæculis? controvertitur: probabilius id fuisse consilii, non præcepti. Occultam tamen penitentiam, pro suo modo, pro occultis peccatis Canonicis subisse penitentem indubium est. *ibid.* n. 45. pag. 543.

An omnia peccata mortalia publica indiscriminatim olim fuerint penitentia publice subiecta? disputatur. *ibid.* n. 46. pag. 544.

Penitentia publica pro peccatis occultis sponse suscepta à peccatore, aut de consilio, vel jussu Confessarii, vel etiam ex mera devotione suscipiens, in eo disseminat à penitentia publica, imposita pro peccatis publicis, in eo, quod in illa, & non in illa, peccator in medio Ecclesiæ, per impositionem manus Episcopi, vel Presbyteri, de eius speciali licentia, reconciliabatur. Insuper peccator publicus per excommunicationem cogi poterat ad penitentiam publicam, non vero occultus peccator. *ibid.* n. 46. pag. 545.

Penitentia, ut est virtus, omnibus in grave peccatum lapsis necessaria est in ordine ad reconciliationem cum Deo. Hancque veritatem agnovissent non solum Christiani, sed & Hæretici, ac Ethnicæ. *Eod. Lib. & Tit. n. 2.* pag. 544.

Penitentia virtus in novo Testamento elevata est in Sacramentum, seu in materiam Sacramenti Penitentia, accedente forma, seu absolutione à Sacerdote danda, juxta potestatem à Christo Sacerdotio collatam. Telligentibus hujus perpetui Ecclesiæ sensus, etiam apud Schismaticos Orientales, adducuntur. *ibid.* n. 3. ad 7. pag. 545. ad 548.

Penitentia Sacramentum esse prorsus diversum, & distinctum à Sacramento Baptismi, contra Calvinum ostenditur. *ibid.* n. 8. pag. 549.

Confessio distincta peccatorum omnium, etiam occultorum, pars est essentialis Sacra-

ecamenti Penitentia, & per se loquendo, & ex divino præcepto necessaria ad reconciliationem, seu salutem consequendam. *ibid. d. n. 20. ad 18. p. 521. ad 529.*
 Hoc ipsum ut Dogma Catholicum semper in Ecclesia fuit receptum. *ibid. num. 19. & 20.*

Confessio, tam publica, quam privata, primis Ecclesie Seculis fuit in usu: publica, tamen non ex præcepto divino, vel Ecclesiastico, sed spontanea erat, vel ex consilio Confessarii, aut ex mandato, si crimen Apostasie, Hæresis, aut Schismatis confitebantur. *ibid. d. num. 22. ad 25. pag. 532. & 534.*
 Itaque publica confessio non præscripta fuit pro omnibus illis peccatis, quæ publica penitentia castigantur; & si plures id facerent compuncti ex pietate, non ex coactione legis. *ibid. num. 26. pag. 535.*

Confessio generalis omnium peccatorum antea vitæ, etiam fuit in usu antiquissimis temporibus. *ibid. num. 27. pag. 536.*

Confitei per scriptum, subinde etiam in usu fuit; sicut & per litteras absolutionem dare; forte tamen non erat absolutio peccatorum, sed Censurarum. Huiusmodi autem Confessiones improbatæ jam sunt à Seculo XIII. & prohibita, ac probabiliter invalidatæ à Clemente VIII. initio Seculi XVII. *ibid. n. 28. pag. 536.*

Licet à Concilio Lateranensi IV. necessitas confitendi ad tempus Paschale annue alligata sit: antea tamen, & postea, alia tempora, & dies plures à diversis Synodis statuti sunt, in quibus Fideles adstringebantur ad Confessionem. *ibidem. num. 29. pag. 536.*

Penitentiam laboriosam, seu satisfactionem pro peccatis confectis constanter exegit Ecclesia, non tantum ad præcavendum relapsam, & ad aliorum exemplum, & in probationem veræ penitentia, ut voluit hæretici; sed quia semper sensit, remissa culpa, remanere penam à Deo taxatam pro peccatis luendam; hancque minui, vel deleri laboriosis operibus. *ibid. d. num. 30. ad 32. pag. 537. & 538.*

Pro penitentia seu satisfactionis duratione nullum fuit præfixum tempus in Ecclesie exordio: longius, & severius agi ceptum cum penitentibus Seculo II. desinente ad Seculum III. Seculo autem IV. tempus penitentia præsumtum, & per plures annos pro conditione criminum extentum. *ibid. d. n. 34. ad 38. pag. 539. & 540.*

Laii cuiuscumque dignitatis, primis quatuor sæculis, publica penitentia subiiciebantur, si crimina id posceret. *ibid. num. 40. pag. 541.*

Clerici Majorum Ordinum immunes erant à penitentia publica subeunda, forte à primis sæculis, saltem à Seculo IV. & deinceps. *ibid. n. 41. & 42. p. 541. & 542.*

Ecclesia semper docuit solos Sacerdotes esse Penitentia Sacramenti Ministros: absolutionem autem publice penitentium primis Seculis Episcopis erat reservata; postea Presbytero ad id delicto fuit commissa. Iterum ad curam Episcoporum fuit revocata usque ad Seculum VII. quo sensim Presbyteris magis communicari consuevit, usque dum usus publicæ penitentia cepit cessare. Intacta tamen semper remansit praxis confitendi secreto Presbyteris, ad id populis deputatis, sine quorum licentia invalida erat confessio facta alieno Sacerdoti. *ibid. d. num. 70. ad 75. pag. 558. 559. & 560.*

Diaconi semper fuerunt incapaces absolvendi Sacramentaliter: poterant tamen in necessitate Confessiones audire, & absolutionem Canonice dare, sed penitentes ab excommunicatione solvere, & Ecclesie Sacramenti restituere. *ibid. num. 76. pag. 560.*

Penitentia publicæ quatuor erant gradus, Fletium, Audientiam, Subditorum, &

& Confitentium; explicatur. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. d. n. 79. ad 82. p. 130. & 131.*
 Hi gradus instituti non fuerunt ante aditum Seculum IV. Quantum autem temporis infumebatur in unoquoque gradu? *ibid. num. 84. pag. 131. & Lib. V. Tit. 38. de Penit. & Remiss. num. 39. pag. 541.*

Militare, convivare adire, usus Coniugii, & alia plura, prohibebantur penitentibus; ideo caute eis imponebatur, maxime Iuvenibus. *ibid. cod. n. 39. pag. 541.*

Penitentia publica pro peccatis occultis, ex præcepto Sacerdotis, seu voluntate Penitentis imposita, vel suscepta, abiit sensim in disuetudinem à fine Seculi VII. tacito quodam consensu Ecclesiarum; & pro publicis peccatis, publica; pro occultis, occulta penitentia imponi cepit. Tamen usque ad Seculum XII. in peccata Canonica, Penitentia publicis adhuc sepe animadvertebatur, omnia sola solemnitate publicitatis; vel penitentia publicæ loco, tum Peregrinationes, vel Monachismi Professio, aut flagellationes, sacræ expeditiones, certa stipis erogatio pro Ecclesie fabrica, aut præces ad certum numerum imponebantur, quibus ille penitentia publicæ olim debita redimebantur: atque ita penitentia plurimum dierum, vel annorum, paucis diebus absolvebatur. *ibid. num. 47. & 48. pag. 546.*

Per publicam penitentiam pro occultis peccatis olim aliquando impostam non frangebatur sigillum Confessionis, cum plurimi ex fervore devotionis sponte sua se illi subiecerent, & alias impositio eius à Sacerdote secreto fiebat: vel si periculum imminere, crimen occultum revelatum iri, publica penitentia in privatam commutabatur. *ibid. num. 51. pag. 547.*

Publica penitentia semel tantum in vita concedebatur, ille autem, qui postea in eadem, vel graviora crimina incidere, secreta penitentia castigabatur; absolutio vero sacramentalis, & Communio, seu Eucharistia participatio eis non concedebatur nisi in fine vite. *ibid. num. 52. pag. 547.*

Penitentiales Canones. Vide verbi. Canon.

Penitentia imponere olim Confessarii obstringebantur, pro ut in Canonibus, & libris Penitentia libris erant expressè: hodie prudentia, & arbitrio ipsorum committuntur. Usus tamen publicæ penitentia pro peccatis publicis Tridentinum non immutavit. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. num. 85. pag. 131. & Lib. 5. Tit. 38. de Penit. & Remiss. num. 50. pag. 547.*

Penitentia antiquè licet in usu non sint, utilissimum tamen erit Confessario illarum notitiam accuratam habere. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. num. 86. pag. 132.*

Penitentiariorum Generales pro absolutione gravium criminum, & censurarum, votorum, & irregularitatum dispensationibus, habuerunt olim Romani Pontifices, & Episcopi in suis quisque Diocesis, quos inferiores Confessarii in perplexis consulebant. *Lib. II. Tit. 1. de Iudic. num. 44. pag. 392.*

Penitentiariorum Romanæ officium ad plura olim se extendens pro foro interno, & externo; ad ea, quæ solum salutem animarum concernunt, reduxit Pius V. Quis sit Penitentiariorum major, qui minores, qui Regens Penitentiariorum, & qui alii Officiales à Litere, quæ ab ea manant omnino gratis, & servato secreto; quæ omnia expediuntur. *ibid. num. cod. 44. pag. 394.*

Peculium, erat id quod servus Domini permisso, separatim à rationibus dominicis habebat. *Lib. III. Tit. 25. de Peculio Cleric. num. 2. pag. 71.*

Peculium Clericorum. Vide Bona Clericorum.

Pelagiana hæresis, circa peccatum Originale, circa liberum arbitrium, & circa gratiam Christi versabatur. Pelagium Britannum Seculo V. habuit Authorem: variis in

- in Conciliis fuit damnata, & à S. Augustino acerrime exagitata. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 18.* pag. 411.
- Penitentia. Quid de ea dicenda, commodius adjecta sunt supra. Vide *Pœccata.*
- Penula, quid fuerit? Controvertitur. *Lib. III. Tit. 1. de Vita, & Honestate Cleric. num. 11.* pag. 5.
- Permutationes Beneficiorum, quas non utilitas, aut necessitas Ecclesiarum, sed ambitio, aut turpis cupiditas, vel carnalis affectus extorquent, licet autoritas humana subinde probat, aut non improbet; semper eas autoritas divina, & Lex æterna damnabit, ac Ecclesia execrabitur. *Lib. I. Tit. 9. de Renunt. num. 8.* pag. 271.
- Vide verb. *Resignatio.*
- Personatus Ecclesiasticus in quo differat à Dignitate. Vide verb. *Dignitas.*
- Petrus Abellardus plures errores circa Trinitatem docuit, atque circa liberum arbitrium, & Sacramentum Altaris. Obiit pœnitens Saeculo XII. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 23.* pag. 423.
- Petrus Beaventanus iussu Innocentii III. ejusdem Pontificis Epistolas Decretales compilavit. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. num. 228.* pag. 167.
- Petrus Bobasiani Hæretici, Authore Petro de Brui, Saeculo XII. Præcursores in suis erroribus videntur fuisse modernorum Protestantium: eos promovit Henricus Monachus Apostata, à quo Sectatores Henriciani dicti, quem S. Bernardus Claravallensis confutavit; ille vero ignis supplicium subiit. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 23.* pag. 422.
- Petrus Fullonus Author hæresis Theopaschitarum, valde affinis cum hæresi Eutichianorum, Saeculo V. graffantis. *ibid. num. 18.* pag. 414.
- Petrum Joannem Olivam, veluti Pœnitentem, Secta Fratricellorum, Beguardorum, & Beguinarum veneratè sunt. Illius errores Concilium Viennense œcumenicum damnavit. *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. n. 302. p. 84. & Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 24.* pag. 429.
- Petrus de Marca reprehenditur, quod scripserit, Romanos Pontifices per concessionem Pallii, jussu Metropolitano Gallorum libertatem abripere voluisse. *Lib. I. Tit. 8. de Auct. & usu Pallii à num. 72. ad 74.* pag. 263. & 264.
- Petrus Matthæi Collectionem Decretorum Conciliorum, & Decretalium Romanorum Pontificum à Sixto IV. ad Sixtum V. consecit, quam inepte titulo *Septimi Libri Decretalium* insignivit. Privata autoritate illa procusa est, vitiosè scætet. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. num. 276.* pag. 179.
- Petrus Oxoniensis, Theologus Salmantinus Saeculo XV. inter alios errores docuit, non à Christo institutam, sed ab hominibus inventam Confessionem Sacramentalem: quos Sixtus IV. damnavit. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 25.* pag. 441.
- Philippus Melancthon, humanis litteris clarus, Lutheri nomen dedit; duriora tamen Lutheri dogmata emollivit. Augustanæ Confessionis Author fuit, Sequaces dicti fuere *Confessionarii*, vel etiam *Indiferentes*, ob plures Ecclesiasticos Ritus admissos, ac Conciliorum Constitutiones, ad distinctionem *Rigoristarum*, qui Lutheri dogmata ad litteram propugnant. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. n. 25.* pag. 445.
- Photini Sirmensis Episcopi errores circa Christi Divinitatem, quam negabat, damnati sunt Saeculo IV. in Concilio Sirmensi, & aliis. *ibid. num. 17.* pag. 409.
- Photius Patriarcha C. P. Collectionem Canonum amplioreni his, quæ præcesserant, elucubravit, cui Collectionem Legum Civilium adjecit, singularitè linguæ Greculæ.

- nonibus congruentis argumenti adaptavit. *Lib. I. Tit. 2. de Const. n. 165. p. 135.*
- Photius idem sedem C. P. pulso Ignatio legitimo Patriarcha invaluit; Primatum Romani Pontificis impugnavit; Spiritum Sanctum à Patre, Filioque procedere negavit, aliosque errores invenit, schismate constavit. Tandem depositus in Monasterium detrusus est. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 22.* pag. 419.
- Picardi hæretici, ita dicti à Picardo Authore, qui Saeculo XV. Adamantiarum nefariam hæresim instauravit, Filium Dei se dicebat, & Adam appellavit; Communibus inter eos promiscua fuere. A Ziska tandem expugnati, & deleti sunt. *ibid. num. 25.* pag. 440.
- Planeta, sive Casula, seu *Phœnition* Græcis, vestis erat profana, Clericis, Laicisque communis, eratque superindumentum, quo super tunicam, togamque talarem utebantur. *Lib. III. Tit. 1. de Vita, & Honest. Cler. num. 11.* pag. 51.
- Planeta quo tempore à profano usu ad sacrum translata sit? dubitatur. Erat tamen jam sacra vestis Saeculo VIII. aut IX. incunte. *Lib. III. Tit. 41. de Celeb. Missur. num. 58.* pag. 238.
- Planeta olim erat rotunda, totumque ambiabat Corpus; & ut genuflexio expeditior esset Sacerdoti, retro elevebatur à Ministrante, cum hostiam, & Calicem eleveret. Diaconi autem, & Subdiaconi ministrantes, qui eis utuntur in Quadragesima, ad expeditius Ministerium, eas complicatas à parte anteriori deferebant, interdum & exuebant, accipiens tunc Diaconus Stolum latiorē: sed ex quo Planeta scindi ceperunt per latera, quod Saeculo X. jam obtinebat, mos hodieum perseverans complicandi, & intereum deponendi, importunus est. *ibidem.* pag. 239.
- Polyandria, seu plurium virorum maritalis conjunctio cum una femina, non fuit in usu apud Hebræos. *Lib. IV. Tit. 1. de Spons. & Matrim. n. 47.* pag. 292.
- Polygamia, seu Polygynia, pluralitas scilicet simultanea Uxorū, prohibita fuit lege divina à Mundi exordio. Primus eam infregit Lamech Cainita: in ea tamen lege dispensavit Deus post Dilavium; an pro suo tantum Populo Hebræorum, an pro omni humano genere? ambigitur. *ibid. num. 11.* pag. 260.
- Polygamia successiva in utroque Statu naturæ permilla; simultanea vero licet jure naturæ non permilla, res tamen est, quæ dispensationem pati potest, si occurrat ratio prævalens rationibus Monogamiæ. *ibid. n. 12. & 37.* pag. 261. & 288.
- Polygamia simultanea apud plures Infidelium Nationes prohibita fuit. *ibid. num. 13.* pag. 261.
- Polygamie dispensationem Christus sustulit in nova Legge, & Matrimonium ad primam Monogamiam reduxit. *ibid. num. 16. & 17.* pag. 263.
- Vide verb. *Bigamus.*
- Pontificum Romanorum electio usque ad Saeculum V. peracta fuit eodem ritu, quo cæterorum Episcoporum electio. *Lib. I. Tit. 6. de Elect. & Elect. potest. num. 34. & 35.* pag. 213.
- Pontificem Romanum eligendi potestas restringi cepit ab Odoacro Heretorum Rege, edicto prohibente Papam, eligi se inconsulto. Mox Ostrogothorum Reges eam potestatem sibi addicere tentarunt, & interdum de facto usurparunt. Palsis Ostrogothis, Imperatores Græci facultatem confirmandi Romanum Pontificem sibi firmarunt, & stabilem fecerunt, nulla positiva Ecclesie concessionē, sed indulgentia, & tolerantia. Semper tamen Clerus, Senatus, & Populus libera suffragia sua ad Pontificis electionem tulit, ita ut, si electum abjicerent Imperato-

- ratores, alius esset ab eis eligendus. *ibid.* à num. 36. ad 39. pag. 214.
- Pecuniaria pensio ab Imperatoribus extorquebatur pro confirmatione novi Pontificis. *ibid.* num. 40. pag. 215.
- Jure confirmandi Romanos Pontifices Imperator Constantinus Pogonatus se, suosque posteros abdicavit Sæculo VII. desinente; sed Justinianus Rhinomerus, ejus Filius, confirmationem Rom. Pontificum ab Exarchis Ravennæ obtinendam in usum revocavit. Verum pulsus postmodum Græcis ab Exarchatu à Longobardis, pristina Rom. Pontificum eligendorum libertas revixit. *ibidem.* à num. 41. ad 43. pag. 216. & 217.
- Translato in Carolum Magnum, ejusque successores Imperio Occidentali, libertas Electionis Rom. Pontificis illibata permansit: interdum tamen Imperatores confirmationem Electi, videntur impendisse. *ibid.* num. 44. pag. 217.
- Ab Electione Rom. Pontificis qualiscumque Imperatorum assensus omnino exclusus à tempore, quo Hadrianus II. ad initium Sæculi X. quo Joannes IX. decrevit, ut in Electi Rom. Pontificis ordinatione præsentibus adessent Legati Imperiales, compescendorum tumultuum causa. *ibid.* num. 45. & 46. pag. 219.
- Pontifices creandi, ac deponendi facultatem Optimatibus Romanis usurpantibus à Joanne Papa XII. Romam evocatus Otho I. Imperator, suo Diplomate liberam electionem juxta Canones, & priscos mores restituit: verum ob depravatos Joannis Papa mores, evocatus iterum Romam Imperator, ei, ejusque Filio jurantur Optimates, licet male, nunquam se Papam electuros, aut ordinaturos, præter consentem illius, ejusque Filiis Dein, pulso Joanne, Leo VIII. præficiunt, qui Imperatori privilegium in perpetuum concessit eligendi Rom. Pontificem, & Investituram Episcopis tribuendi. Quod tamen Diploma, sicut & simile Hadriani I. Carolo M. ut fertur, concessum, apocrypha esse contenditur. Sed quid quid sit de his, hoc tamen certum, Othone I. & Othone II. ejus filium, facultatem, juramenti religione ipsis attributam ab Optimatibus Romanis implexatos fuisse, eaque usupulso Othone III. (licet non veniret inclusus in obsequio præfinito ab Optimatibus Romanis) ac post Leonem VIII. Joannem XIII. Gregorium V. & Sylvestrum II. in Throno Apostolice imposuisse, nullis Cleri, vel Populi Romani suffragiis expetiitis. Hi tamen interdum nonnullos elegerunt Pontifices, absentibus, & bellique dissentis Imperatoribus. *ibid.* num. 47. pag. 219.
- S. Henricus, hujus nominis II. Imperator, & Conradus II. successores Ecclesie Rom. plenam Electionis Pontificum retinuerunt libertatem. *ibid.* n. 48. pag. 220.
- Henricus III. & Henricus IV. jus, quo usi fuerant Othones Imperatores, reassumpserunt, annuendis Romanis ipsis; imò Nicolao II. in Concilio Romano, consilium Imperatorum requiri, confirmante. *ibid.* num. 49. pag. 222.
- Servitutem hæc impugnavit S. Gregorius VII. tandemque abstulit Calixtus II. *ibid.* num. 50. pag. 222.
- Electionis Romani Pontificis præcipuam curam Episcopis Cardinalibus injunxit Nicolaus II. requisitus tamen assensus Clericorum Cardinalium, & inferioris Cleri, ac etiam Populi, & Imperatoris. Jus tamen suffragii Populi Rom. per idem ejusdem Nicolai decretum valde restrictum. *ibid.* num. 51. & 52. pag. 223.
- Cleri, & Populi assensus requisitus in Electione Papæ, exclusus postea fuit ab Alexandro III. (excluso jam pridem Imperatorio assensu) statutumque ab eodem, ut solus ille legitimus haberetur Papa, in quem duæ partes Collegii Cardinalium conveniret. *ibid.* num. 53. pag. 223.

Vide Sedes Apostolica.

- Pontificum Rom. Epistola Decretales. Vide Epistola.
- Pontificum Rom. Bullæ, Decretales, five Constitutiones, ut vim obligandi inducant, quæ conditiones requirantur. *Lib. I. Tit. 2. de Const. à n. 283. ad 285. p. 180. & 181.*
- Pragensi Archiepiscopo, ejusque Sedi, potestatem Legati Apostolici Urbani V. in perpetuum indulgit. *Lib. I. Tit. 30. de Offic. Legati. num. 11. pag. 330.*
- Præaxes Hæresiarcha Sæc. III. tres divinas Personas in unum confundere tentavit. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 16. pag. 405.*
- Præbendarum Ecclesiasticarum origo, ex divisione, & distributione communium proventuum Ecclesiarum in Clericos illis ministrantes orta: primum aliud non erant, quam sportulæ hebdomadarie esculentorum, & mensuræ pecunie quantitas, quæ pro Graduum inequalitate distribuebatur ab Episcopo, vel de ejus jussu, inter Clericos. *Lib. III. Tit. 5. de Præbend. & Dign. n. 5. & 6. p. 59. & 60.*
- Ex ipsis Ecclesiæ Præbendis, Infirmi, Peregrini, pauperes, viduæ, & pupilli sustentabantur. *ibid.* num. 7. pag. 60. & 61.
- Præbendæ in Ecclesia Latina quadripartitæ fuerunt inter Episcopum, & Clerum, Ecclesie fabricam, & pauperes Sæculo V. *ibid.* num. 8. pag. 62.
- In Ecclesia Orientis hæc quadripartita distributio non observabatur, sed Sæculo V. sicut prioribus sæculis, providentiæ, & caritati Episcopi sollicitudo hæc committebatur. *ibid.* num. 9. pag. 62.
- Prædia nonnulla Ecclesie quibusdam Clericis in particulari, vel Monachis, tenenda, & excolenda, ac temporaliter percipienda, vel etiam ad totum vite tempus, concedebantur; quod contigit ex quo vita communis Clericorum relaxari cepit: Laicis quoque interdum ad vitam concedebantur. *ibid.* à n. 10. ad 12. p. 63. & 64.
- Præbendarum quadripartita distributio servanda, injuncta adhuc fuit Sæculo VIII. à Gregorio II. Prædicatoribus, quos in Bavariam ablegavit. *ibid.* n. 11. pag. 63.
- Prædia, seu agri Ecclesie, qui particularibus Clericis concedi ceperunt Sæculo VI. & sequentibus, pro rata suorum stipendiorum considerati, & assignati fuerunt, seu loco Præbendarum: pari modo porcio consignata Xenodochiis, & Ecclesiarum fabricis; atque adeo independenter à distributione, & cura Episcopalis. *ibid.* num. 13. pag. 65.
- Præcepta naturali jure aliquid prohibentia, quando sint dispensabilia, aut desinant esse talia? *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matr. num. 77. pag. 325. & 329.*
- Prædestinationum hæresis, Pelagianorum erroribus ex diametro opposita, à pluribus Conciliis damnata fuit Sæculo V. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. n. 13. pag. 413.*
- Prædicatorum Ordo. Vide S. Dominicus.
- Præmonstratensium Canonicorum Regularium Institutum, sub Regula S. Augustini à S. Norberto conditum, à pluribus Rom. Pontificibus approbatum. Ex hujus Constitutionibus maximam partem sibi adoptavit Ordo Prædicatorum. *Lib. III. Tit. 35. de Statu Monachor. & Can. Regul. num. 22. pag. 183.*
- Præpositi nomen, & officium, à Monasteriis ad Capitula secularia traditum, merum erat officium ad nutum Episcopi amobile. Eius memoria jam reperitur Sæculo VI. Dum vita communis Canonicorum viguit, idem erat Præpositus, ac Archidiaconus, mania pariter eadem. Hæc autem officia tunc in unum conjuncta, postea sejuncta fuere; ut penes Præpositum esset jurisdictionis in corpus Capituli; penes Archidiaconum autem præca in alios omnes totius Dioeceseos Clericos autoritas. *Lib. III. Tit. 5. de Præb. & Dign. n. 19. ad 21. pag. 70. & 71.*

- Presbyteratus olim in utraque Ecclesia, Græca, & Latina, per manus Episcopi, & Sacerdotum adstantium conferebatur; non autem per traditionem Patenæ cum Hostia, & Calicis cum vino. *Lib. I. Tit. 11. de Tempor. Ordin. & qualit. Ordin. num. 16.* pag. 275.
- Presbyterorum *Unctio in manibus*, adhiberi solita cum ordinantur, apud Græcos non est in usu; apud Latinos autem Sæculo IX. adhuc eadem ignota. *ibidem. num. 20.* pag. 280.
- Presbyterorum functiones, quæ? Licet in eorum Ordinatione illarum omnium exercitium simpliciter, & sine restrictione concedatur; tamen per canonicas dispositiones illarum usus restringitur. *ibid. num. 24.* pag. 282.
- Presbyteri Sæculo VIII. & IX. Alba, & Stola superinduti, etiam extra Sacra incedebant. *Lib. III. Tit. 1. de Vita, & Honest. Cler. num. 15.* pag. 7.
- Vide alia verb. Clericus, Continentia.
- Primatei nomen in primis Ecclesiæ Sæculis varie sumptum fuit: vel pro significando Patriarcha, vel Exarcho; vel etiam Metropolitanis; ipsamque Jus Metropolitanum Primatus quoque dicebatur. Postea in Occidente restrictum fuit ad eos, qui pluribus præerant Metropolitanis; quod tamen nomen, & autoritas nulli obtigit, nisi cui Romanus Pontifex vices suas delegaret. Alii Primates dicebantur, qui nullos supra se haberent Metropolitanos, sed Romano Pontifici immediate subiciebantur. *Lib. I. Tit. 6. de Elect. & Elect. potest. num. 6.* pag. 204.
- Primericus, alias Primicerius, is erat, cui præcipue incumbebat ordinatio divinarum officiorum, unde primus in Clericorum Ordine censebatur; alio nomine dicebatur Prætor, vel Cantor. Notum horum officium in Ecclesiâ Sæculo VI. *Lib. I. Tit. 25. de Officio Primer. &c. à num. 1. ad 3.* pag. 314.
- Licet Primericiorum munus proprie spectaret ad Archidiaconos, tamen ob negotiorum molem, quibus præmebantur, in illos refusa fuit immediata Clericorum cura, & Superintendentia officiorum ipsorum, recunquæ disponendarum. Communiter ex Collegio Subdiaconorum eligebantur; Romæ vero ex Diaconorum Collegio. *ibid. num. 4. & 5.* pag. 314.
- Primitivæ frugum, eo modo quo Decimæ, Clero obvenerunt. Vide verb. Decimæ.
- Priscilianistarum hæresis Sæculo IV. Authore Prisciliano Hispano, à pluribus Hispaniæ Conciliis damnata est. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. n. 17.* pag. 409. & 410.
- Privilegium, si vitio Privilegiati in perniciem ejusdem vertatur, jure eidem auferri potest. *Lib. Tit. 6. de Elect. & Elect. pot. num. 17.* pag. 227.
- Proclamationes Sponsaliorum, præmissæ ad solemnitatem Matrimonii. Vide *Sponsalia*, Prodatarius. Vide *Datarius*.
- Professio Religiosa. Vide verb. *Monachus*.
- Prohubus, seu Paranympus, quæ munia gerebat in Matrimonii celebratione? *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. num. 71. & 72.* pag. 320. & 321.
- Protestantium Hæreticorum Pastores quemodo eligantur ad Pastoratam, vel Parochias regenda? *Lib. I. Tit. 6. de Elect. & Elect. pot. num. 33.* pag. 213.
- Differentia discendi, & sciendi Doctorum Protestantium, & Doctorum Catholicorum, quam disparat causet effectus? *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. num. 36.* pag. 286.
- Psalmista, id est, Cantor, apud Græcos, idem erat, qui & Lector, & unus ex septem Ecclesiæ ordinibus. Apud Latinos vero Psalmistatus non est, nec fuit Ordo. *Lib. I. Tit. 11. de Tempor. Ordin. & qualit. Ordin. num. 6.* pag. 274.
- Publi.

Publicæ Honestatis Impedimentum Matrimonii. Vide *Impedimentum*.
 Purgatorium existere, & animas ibi derentas vivorum Fidelium precibus, oblationibus, & Sacrificiis juvari; jugis, & constans fuit Ecclesiæ sensus. *Lib. III. Tit. 28. de Sepultur. à num. 21. ad 38.* à pag. 100. ad 108.

Q

Quænellius (Paschasius) Presbyter Congregationis Oratorii Gallicani, plures errores circa gratiam, & liberum arbitrium, Janfenii erroribus affines, invenit, quos Clemens XI. per Bullam *Unigenitus*. condemnavit: quæ cum universaliter ab Ecclesiâ recepta sit, licet fas esset à sententia Romani Pontificis ad universale Concilium appellare; non tamen licet à definitione Ecclesiæ, quæ tacite eam approbavit. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 26.* pag. 455.

Quæritæ. Vide *Michael Molinos*.

R

Raptus est abductio vi, vel dolo puella à domo Parentum, seu Tutorum, ipsi invitis ut ducatur in Matrimonium, vel alia libido impleatur. Ecclesiâ jam Sæculo IV. atque etiam Civiles Leges interdixerant Matrimonium inter Raptorem, & Raptam, etsi hæc Parentibus restituta esset, ac sponte in Matrimonium consentiret. *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. num. 156. & 157.* pag. 357.

Hoc impedimentum, quod sane erat dirimens, post Sæculum IX. totaliter relexatum fuit, & validum reparatum Matrimonium, modo consensus Raptæ intervenisset. Hanc autem Decretalium dispositionem Tridentinum sustulit, & impedimentum Raptus postliminio restituit, cum limitatione tamen, ita ut Matrimonium inter Raptorem, & Raptam sit nullum, quando Rapta est in potestate Raptoris: (quod antea validum erat jure Decretalium) validum vero sit, si Rapta in libertate constituta, consentire velit. Quod vetustiores leges, & Canonæ etiam prohibebant. *ibid. num. 158. & 159.* pag. 358.

Raymundus Lullus Majoricensis, eloquus à Christo, ut aliqui dicunt, vel à malo Dæmone, ut alii putant, viginti Libros edidit Catalano idiomate, in quibus errores plures deprehensi sunt, alii circa Deum, & Sanctissimam Trinitatem, alii circa B. V. Mariam, alii circa peccata, circa gratiam, virtutes, & Sacramenta. Hos damnasse Gregorium XI. dicunt plurimi; alii subreptitium censent Diploma Gregorii. Utinamque, Raymundus Hæreticus non fuit, cum Sedis Apostolicæ Judicio libros subjecerit. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 24.* pag. 434.

Raymundus Lullus de Tarrega, qui & Neophitus dictus, ex Hebræorum Rabbinis Christianus factus, ac Religionis Schema induens Sæculo XIV. scripsit Libros, de Invocatione Dæmonum, de Secretis Naturæ, de Alchimia, multis erroribus aspersos, & execrandis blasphemis; nempe, Sectam Mahometis esse æque Catholicam, ac Fidem Jesu-Christi, aliaque ejusdem farinae prava dogmata. Damnatus à Gregorio XI. *ibid. num. eod. 24.* pag. 434.

S. Raymundus à Peñafort Ord. Præd. jussu Gregorii IX. Constitutiones, & Decretales Epistolæ Roman. Pontificum in unum volumen redegit, V. Libris distinct.

- Hincum. *Lib. I. Tit. 2. de Confit. num. 269.* pag. 174.
 Vide *Decretales.*
 Rebaptizantium error, seu de iterum baptizandis baptizatis ab Hæreticis, quantum invaluerit? eum damnavit S. Stephanus Papa I. Eo errore tentus S. Cyprianus, non ideo Hæreticus, aut Schismaticus fuit. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 16.* pag. 405.
 Regino Abbas Prumiensis Collectionem Canonum compendio adornavit, non vulgari artificio. Eam notis illustratam edidit Baluzius. *Lib. I. Tit. 2. de Confit. à num. 210. ad 213.* pag. 164.
 Regulares quantumcumque exempti, jure Tridentini in certis quibusdam causis Jurisdictioni Episcoporum, tanquam speciatim à Sede Apostolica delegatorum, subjiciuntur. *Lib. II. Tit. 1. de Judiciis num. 14.* pag. 373.
 Regulares licite sese implicant negotiis secularibus, si necessitas officii, pietas, & auctoritas superioris eos implicent. *Lib. III. Tit. 4. de Clericis non Resistant. num. 10.* pag. 355.
 Vide verb. *Monachus.*
 Regum consensus, præsertim in Gallia, in canonicis Episcoporum, & aliorum Præfatum Electionibus, sicut & Investituræ Regalium, seu Feudorum, quibus promoti ad Beneficia Ecclesiastica insigniebantur, ab antiquo fuerunt in usu; non tamen ipsa Electio Episcoporum, aut Inlicitio. *Lib. I. Tit. 6. de Elect. & Electi pot. à num. 75. ad 78.* pag. 230. & 231.
 Reges sacro oleo perungi cum inaugurantur, quam antiquus mos fuerit? Vide verb. *Oleum. & Lib. I. Tit. 15. de Sac. Unct. num. 17.* pag. 295.
 Renuntiatio, seu spontanea Beneficii Ecclesiastici dimissio coram legitimo Superiore eam acceptante, quæ simplex dicitur, memoratur in Monumentis Ecclesiasticis primorum sæculorum: non vero renuntiatio facta in favorem tertii, vel permutationis causa, quæ sæculis posterioribus introducta, & frequentata reperitur. *Lib. I. Tit. 9. de Renunt. num. 1. & 2.* pag. 268.
 Quibus de causis hæc disciplina novitatem introduci passi sunt Romani Pontifices? *ibid. num. 3.* pag. 268.
 Renuntiationes, seu Resignationes tam simplices, quam in favorem tertii factæ, secundum se semper in Ecclesia sunt prohibitæ, & sine justa causa à Superioribus disjucanda fieri interdicitur: causæ autem justæ ad resignationes semper fuerunt *Ecclesia utilis, & necessitas. ibid. num. 9. & 10.* pag. 271. & 272.
 Judicium de causa Resignationis Episcopatum, & admissio, primis Ecclesiæ Sæculis ad Synodum Provinciam spectabat. Quandoque etiam recursus ad Principes, & Romanos Pontifices fiebat: Sæculo tamen XI. frequentius in manu Summi Pontificis, cui tandem ea reservata manet. *ibid. num. 12.* pag. 272.
 Renuntiationes inferiorum Beneficiorum in favorem tertii judicio, & admissioni Romani Pontificis hodie reservantur. *ibid. num. 13.* pag. 272.
 Renuntiationes simplices, & permutationis causa, inferiorum Beneficiorum, à iudicio, & admissione Episcopi pendunt. *ibidem.* pag. 272.
 Renuntiatio Beneficiorum simplicium plerumque ex consuetudine potest fieri in manu Collatoris Ecclesiastici; nullatenus in manu Laici, nisi ex privilegio Apostolico ei competat. *ibidem.* pag. 272.
 Vide *Beneficium, Episcopus, Permutatio, Translatio.*
 Reservatio peccatorum jam pridem in Ecclesia usurpata, utilissima est. *Lib. V. Tit. 38.* de

- de *Penitent. & Remiss. num. 78.* pag. 661.
 Episcopi ab initio Ecclesiæ usque ad Sæculum VII. sibi reservabant absolvenda omnia fere graviora crimina, sicuti & Romani Pontifices, & Episcopi Romæ; qui tamen in quantum Papæ, nullum prioribus sæculis sibi reservaverunt peccatum, privative ad Orbis Episcopos, qui usus cepit Sæculo XI. ex remissione Penitentium ad Papam ab Episcopis fieri ceptam; cui, ipsi absolutionem quorundam criminum suorum Subditorum reservabant. Romani tamen Pontifices hoc etiam sæculo ex propria auctoritate suæ absolutioni certa crimina reservare ceperunt, illorumque absolutionem impetrabant Penitentes ad illum personaliter adeundo, quam absolvendi facultatem, adhuc raro, delegabant Pontifices Sæculo XV. *ibid. à num. 79. ad 83.* pag. 562.
 Reservaciones Beneficiorum apud Sedem Apostolicam. Vide *Beneficia.*
 Resignationes Beneficiorum. Vide verb. *Renuntiatio.*
 Residentia Localis Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, in suis respective Gregibus, seu Ecclesiis, Legi naturali, & Divine conformis; sanctis quoque Ecclesiasticis (post disseminatum Evangelium) ac Civilibus gravissime inculcatur. Hæc ipsa obligatio ad Canonicos, & Portionarios omnes extenditur. *Lib. III. Tit. 4. de Cleric. non Resident. à num. 1. ad 8.* à pag. 50. ad 53.
 Quænam sit justæ & honestæ causæ ob, quam dispensari possit residentia localis? Causæ precipue in Episcopis erant eorum Legationes; evocatio ad Aulam Principis in sanctius consilium; Iter Jerosolymitanum; Romanum; Evocatio ad Concilia, ad Regni Comitata; ad Generales Cleri Conventus. *ibidem. num. 9. & 10.* pag. 54. & 55.
 Quale tempus absentię præstiterint Canones; æquitas autem causæ absentandi à quo cognoscenda? *ibid. num. 11.* pag. 57.
 Ritum sacrorum, seu ceremoniarum Cardinalium Congregationem, quis instituit? Circa quæ illa versetur? Sanctorum Canonizatio non est materia hujus ordinariæ Congregationis, sed extraordinariæ, & solemnioris. *Lib. II. Tit. 1. de Judiciis. num. 42.* pag. 350.
 Romanus Pontifex. Vide *Pontifex Romanus.*
 Romanæ Ecclesiæ Canonum Codex antiquior, qualis? Vide verb. *Canon.*
 Roman accedere quam frequenter, statique temporibus iussit Episcopi: quibus de causis? *Lib. III. Tit. 4. de Cleric. non Resident. num. 10.* pag. 56.
 Roscellinus Compediensis, Petri Abelardi Magister, Sæculo XI. desinente, errores circa Trinitatis Mysteriorum iuxerit. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 23.* pag. 421.
 Rotæ Romanæ Tribunal ex quibus Judicibus componatur? Ejus decisiones non faciunt Jus universale, sed magistrale, & probabiles sunt tantum. Jus tamen faciunt inter partes colligantes, si pars non appellet; aut tres sint datæ sententiæ conformes. *Lib. I. Tit. 2. de Confit. à num. 328. & 331.* pag. 192.
 Rotæ Decisiones, si super una parte litis iniformes, & sepius repetite procedant, tandem jus faciunt in Curia Romana ad instar lyli; quamvis alii Judices aliter iudicare possint. *ibid. num. 331.* pag. 192.
 Rubricæ, quantum ad Jus Canonicum, & Civile, sunt tituli rubris litteris scripti, sub quibus coordinantur Canones, seu Decreta Conciliorum, vel Pontificum, sententiæ Patrum, & Leges Civiles, de eodem argumento tractantes. *ibid. num. 332.* pag. 193.
 Rubricæ aliæ sunt authenticæ, quæ cum tota compilatione à legitima Potestate appro-

- approbatę sunt; alię magistrales, quę à privatis Magistris sunt impostę. *ibid.* num. 333. pag. 193.
- Rubricę Decretalium Gregorii IX. & aliarum partium integranum Collectionem illam, eę, quę præceptivę sunt, seu perfectum sensum habentes, vim legis habent; alterę vero, quę imperfectum sensum habent, quę nihil verbis suis præcipiunt, aut vetant, nullam proinde vim inducunt. *ibid.* num. 335. pag. 193.
- Ex Rubricis CLXXXV, quibus constat Collectio Gregoriana, LXXXIII. ex Codice Justiniano desumptę sunt. *ibid.* num. 336. pag. 193. & 194.
- Quomodo intelligendum proverbium illud in Jure: *Valet argumentum à rubro ad nigrum*, seu à titulo ad textum? *ibid.* num. 336. pag. 194.
- Vide verb. *Sumaria.*
- S. Rufi Avenionensis Canonicorum Regularium Congregatio initio Sæculi XI. exorta, Comuni vitę Canonicorum, degentium sub Regula Chrodogangi, vel Aquifranensis, promissionem triam votorum Regularium addiderunt, quia proinde sub Regula S. Augustini militarent. *Lib. III. Tit. 35. de Statu Monach. & Can. Regul. num. 17.* pag. 187.
- S**
- Sabellius Hæreticus, realem distinctionem trium Personarum in una Divina Essentia negavit, Sæculo III. damnatus in Concilio Nicæno I. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 16.* pag. 405. & 406.
- Sacerdos, Vide *Presbyteri.*
- Sacellani erant Clerici Minores, quorum officium affine erat officio Sacrificii. *Lib. I. Tit. 25. de offic. Primicer. num. 7.* pag. 315.
- Sacramentorum singulorum materiam, formam, Ministrum, & effectum enucleate declarat Oecumenica Florentina Synodus in Instructione Armenorum. *Lib. I. de Sum. Trin. num. 307.* pag. 86. & seqq.
- Sacramenta, &c. Vide *nomina propria singulorum.*
- Sacrilia vi officii curam habebat vasorum Sacrorum, vestimentorum, seu totius thesauri Ecclesię, nec non eorum, quę ad luminaria pertinebant, sive in cera, sive in oleo. Id Officii apud Græcos Presbyteris committebatur. *Lib. I. Tit. 25. de officio Primicer. &c. num. 7.* pag. 315.
- Satisfactio ut est pars integralis Sacramenti Pœnitentię. Vide *Pœnitentia.*
- Saturinus Hæreticus, Menandri discipulus, quos errores disseminaverit. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 14.* pag. 396.
- Schismatici, Vide *Antipapa.*
- Scholasticus, seu Præfectus Scholarum, alias Caput-Scholę, officium erat in Ecclesiã, cui incumbat munus docendi pueros. *Lib. I. Tit. 25. de offic. Primicer. &c. num. 6.* pag. 315.
- Scriptura Sacra plurimis in locis est obscura, nec scrutatio illorum locorum singillatim facta, seu à privatis Fidelibus, est infallibilis, nec sufficit ad conservandam unitatem Fidei, motumque in Ecclesiã; sed Christus, qui Ecclesię perpetuo assidet usque ad consummationem sæculi, eamque constituit columnam, & firmamentum veritatis, donum infallibilitatis sensui ejus communi, & declarationi hujus Corporis legitime congregatę, vel tacite conspirantis, attribuit ad ter.

- terminandas omnes circa Fidem controversias, & conservandam Christianam Rempublicam in unitate Fidei, & vinculo pacis: licet nonnulli ex Ecclesiã, ob superbiam, & mentis perversitatem, malint esse sicut Ethnici, & Publicani, quam Ecclesiã audire. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. à num. 6. ad 13.* à pag. 391. ad 395.
- Sedes Apostolica plura jura, quę olim fuerunt propria Conciliorum Provincialium, Patriarcharum, Metropolitanorum, Episcoporum & Ecclesiarum, sibi fecit peculiaria, & privativa; ex eo præcipue, quod sæpe satis virium non fuerit apud eos ad coercendas dissensiones, vel ad frangendum contumaciam, aut ambitionem contententium; adeoque necesse fuit crebro ad Sedem Apostolicam recurrere: sicque ex frequenti recurſu consuetudo inolevit, quę in Legem transiit; atque adeo non ex Apostolicę Sedis ambitione, sed ex infirmitate inferiorum, necessitas orta, ut ad Superioris Potestatis arcem confugeretur, quo Hierarchia Ecclesiastica sub uno Capite visibili à Christo instituta pulcherrimo ordine consistens, maneret illibata. *Lib. I. Tit. 7. de Transl. Episcop. n. 9.* pag. 246.
- Sedes Apostolica temporalibus subsidiis indiget ut subsistat, quę à Christiano Populo pendi debent, propter supremam universę Ecclesię curam. *Lib. I. Tit. 8. de Autor. & usu Pal. num. 77. & seq.* pag. 264. & seqq.
- Quanta onera, & ingentes sumptus expendere opus habeat sustinere Sedes Apostolica; *ibid.* num. 84. pag. 267.
- Vide *Pontifex Romanus.*
- Semipelagiani in pluribus à Pelagianis Hæreticis discrepabant; in aliis conveniebant, seu cum temperamento eorum doctrinam admittebant Sæculo V. Hi tamen non ut Hæretici habitii sunt usque ad Sæculi VI. initium. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 18.* pag. 412.
- Sepultura tradebantur Corpora Defunctorum apud Romanos, interdum comburebantur: hoc tamen postremum apud eos Sæculo VI. in disuetudinem abiit. Judæi vero, & Christiani mortuos humabant, hi tamen non in determinato loco, sed vage plerumque. *Lib. III. Tit. 28. de Sepult. num. 2. & 3.* pag. 91.
- Sepeliebantur in Ecclesiã initis Romę Sancti Martyres in variis cæmeteriis: inter quę quam magnificum fuerit Cæmeterium Priscille, via salaria? *ibid.* n. 4. pag. 91.
- Fideles, reddita Ecclesię pace, postquam plurimorum Sanctorum Martyrum corpora in Urbem fuerunt translata, & in Ecclesiis ipsi dicatis collocata, pie ambierunt in illis Ecclesiis sepeliri, aut saltem in cæmeteriis juxta illas. *ibid.* n. 5. pag. 92.
- Praxim hanc contra Romanas leges invalentem sustulit Theodosius Magnus: sed VIII. Sæculo Leo Imperator intra, vel extra Urbem sepulturam eligendi plenam dedit libertatem. *ibid.* num. 6. & 7. pag. 93.
- In ipsi autem Ecclesiis sepeliri tum Leges, tum Canones instituerunt prohibere; successu tamen non uniformi: alicubi, nec Imperatoribus, nec Episcopis intra Ecclesiam datus sepulturę locus, sed solum extra, & juxta Ecclesiam: alibi tamen aliquibus concessum intra illius ambitum sepeliri. *ibid.* n. 8. pag. 93.
- Sepeliendi intus Ecclesiam ipsos quoque Laicos mos cepit obtinere Sæculo VIII. in Ecclesiã, tam Græca, quam Latina: reclamantibus tamen, sed frustra. Conciliis, & Episcopis id tantum permittentibus Episcopis, Abbatibus, vel Sacerdotibus, & Laicis insignis meriti. *ibid.* num. 9. pag. 94.
- Alicubi concessum quemquam Fidelium in vestibulo, aut porticu Ecclesię sepeliri. *ibidem.* pag. 95.
- Sepulturę locus, seu Cæmeterium per præviam benedictionem, & preces Sacerdotum.

dotales efficitur religiosus, & immuavis, ac jurisdictioni Episcopi subiectus. *ibidem. num. 10.* pag. 95. & 96.

Qui prohibentur in loco sacro sepeliri? *num. 11.* pag. 96.

Sepulturam eligendi, sicuti in veteri Testamento, ita in novo plena libertas Fidelibus est relicta. Ecclesia tamen Parochorum indemnitati providit in casu, quo aliquis extra Parochiam sepeliri decernat. *ibid. num. 12. & 13.* pag. 96. & 97.

Semper fuit proprium Parochorum jus sepeliendi Parochianum. *ibid. n. 14.* pag. 97.

Parochi per sexdecim secula nullum jus habuerunt quidpiam à Fidelibus exigendi pro sepulturis; & contra: consuetudo, ut illicita, & simoniaca, damnata est à Pontificibus, & Conciliis; nisi sponte aliquid à Fidelibus vellet elargiri. *ibid. num. 15. & 17.* pag. 97. & 99.

Omnis huiusmodi funeralis adscribi debet emulationi Fidelium, volentium premium à sequi virtutum premia, vel Dignitatum merita, quibus Episcopi, & alii graui, & virtute excellentes intra Ecclesiam sepeliebantur: & introductus mos funeralium exactionum causa exitit contentio inter ipsas Ecclesias, atque inter Clericos, & Regulares, circa Laicorum Nobilium præferim sepulturam. *ibid. num. 16.* pag. 98.

De his, quæ pro sepultura sponte offerebantur, pars à iure consignata erat Ecclesie Parochiali, pars alia Ecclesie, in qua quis eligebat iahumar; mos tamen harum spontanearum oblationum, demum in certam quotam determinatam per modum stipendi Parochis debiti transiit postremis his seculis. *ibid. n. 18.* pag. 99.

Hæ oblationes, quæ olim spectabantur ut elemosinæ, considerari ceperunt tanquam pensiones quadam alimentariæ, ex iustitia debite, necessitate hanc immutationem inducente. *ibid.* pag. 99.

Necessitas hæc profluxit ex eo, quod deserunt redditus Ecclesiis consignati ab Imperatoribus ex publico arario pro impensis funerum, ut exequi gratis fierent. Etiam ex eo, quod Decimæ personales, & Decimæ reales, ac mixtæ deserunt, & sensim ad Monasteria, & Capitula Canonicorum devolutæ fuerunt: quod quodammodo coegit consuetudines olim liberas offerendi stabiles reddere, ut Parochorum, & Ecclesiarum Parochialium necessitatibus provideretur, & quotam certam definire, ut avaritiæ, & rixis modus poneretur. *ibid.* pag. 99. & 100.

Jus sepeliendi Fideles ex privilegio competit Regularibus, & quidem à Saeculo VI. Indempnitas autem Parochorum cauta. *ibid. num. 19.* pag. 100.

Jus sepeliendi à primis Ecclesie Saeculis Clero vindicatum, qui aliquando non solum functiones caeremoniales funerum, verum etiam ipsum sepeliendi ædum peragebat. *ibid. num. 20.* pag. 100.

In sepultura Christianorum Sacrificium, Orationes, Psalmodia, solemnis corporis elatio, & deductio, usus thuris, & cerorum, aqua lustralis, injectio teræ super tumulum, & oblationes facere, ritus fuerunt à primis Ecclesie Saeculis usitati. *ibid. à num. 21. ad 28.* à pag. 100. ad 104.

Hos Ritus rationabiles esse, & non superstitiosos, contra Hereticos demonstratur. *ibid. à num. 29. ad 34.* à pag. 104. ad 108.

Rationabiliter in funeribus cantant Græci Alleluja, rationabiliter nihilominus omittunt Latini. *ibid.* pag. 103.

Servilis conditio olim Impedimentum dirimens Matrimonii: modo vero solus error conditionis servilis. *Lib. IV. Tit. 1. de Spons. & Matr. n. 98. ad 100. p. 338. & 339.*

Vide Matrimonium.

Severiani, Severo quodam Authore Saeculo V. Acephali alias dicti, unam in Christo naturam, aliquid de Patre participantem, aliquid de nostra, statuebant. *Lib. 5. Tit. 7. de Hæret. num. 18.* pag. 414.

Sextus Decretalium. Vide Bonifacius VIII.

Simonia interdum non est, quod sub una facie, & obtulu aspiciatur; quod sub alia facie, & obtulu diverso inspectu simonia est. Et quod certis temporibus simoniacum visum est, aliis temporibus immune à simonia reputatum. *Lib. I. Tit. 8. de Aurbor. & usu Palli à num. 78. ad 80.* pag. 265.

Simonis Magi errores, & proscriptio. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 14.* pag. 396.

Sociniana hæresis, authoribus Lælio, & Fausto Socino nepote eius Italij, Saeculo XVI. prodit. In Essentia divina unam tantum personam admittebat; plures alios errores circa Incarnationem, Sacramenta, gratiam, &c. congestit. *Lib. V. Tit. 7. cit. num. 25.* pag. 459.

Sponsalia, seu futurarum nuptiarum promissio in usu fuerunt non solum apud Judæos, sed apud Romanos, & alias Gentes. *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. num. 48. & 49.* pag. 303.

Olim apud Romanos ad contrahenda Sponsalia non sufficiebat nudus consensus, sed accedere debebat stipulatio, qua futuri Matrimonii condiciones mutuo pacto determinabantur: quæ solemnitas postea sublata est, & nudus consensus Contrahentium unice requisitus ad rigorosa sponsalia: quam disciplinam etiam adoptavit Ecclesia. *ibid. num. 50. & 51.* pag. 303.

Sponsalia de futuro aliud non sunt, quam consensus de nuptiis in futurum contrahendis: Sponsalia de presenti consistunt in ipsa formali Matrimonii contractione per consensum actualem mutue traditionis, & susceptionis unius ad alterum inter Contrahentes; quæ contractio dicitur Matrimonium Ratum. Matrimonium Consummatum vocatur, cum illud, jam essentialiter constitutum, per carnalem copulam consummatur. *ibid. num. 52. & 53.* pag. 304. & 305.

Gratiani hæc consuse pertractans elucidatur. Hæretici has distinctiones exluminantes reselluntur. *ibid. à num. 52. ad 56.* à pag. 304. ad 308.

In Sponsaliorum fide servanda varii per tempore fuerunt Romanorum mores, & Leges, tum libertatem foventes, tum eam refrenantes. *ibid. à num. 57. ad 60.* pag. 308. & 309.

Sponsalia apud Christianos sanctius custodiebantur, non reputabantur tamen indissolubilia. *ibid. num. 61.* pag. 309.

Penas temporales in violatores fœderum Sponsaliorum antiquos Canones statuisse non deprehenditur: Tridentinum tamen potestatem Judicibus consulti animadvertendi in violatores penis pecuniariis, aut similibus. *ibid. n. 62. p. 310. & 311.*

Sponsi, vel Sponsæ nomen non tantum tribuitur his qui Sponsalia de futuro contraxerunt, sed interdum etiam his qui de presenti, seu Matrimonio rato, necdum consummato conjuncti sunt. *ibid. n. 3. 56. & 62. p. 279. & 280. 306. & 307. & 310. & 311.*

Sponsalia olim fiebant cum consilio Presbyterorum, & Viduarum, benedicebantur quoque à Sacerdote. *ibid. num. 61. & 63.* à pag. 309. ad 314.

Quæ solemnitates adhiberentur in Ecclesia Græca pro celebrandis sponsalibus de futuro? *ibid. num. 64.* pag. 315. & 316.

In Ecclesia Latina licet deserit mos contrahendi sponsalia in facie Ecclesie, in nonnullis tamen Diocæsis adhuc observatur, modo ea contrahendi coram Parocho, & testibus, omnia tamen benedictione. *ibid. num. 65.* pag. 316.

- In Pragensi Diocesi qui sponsalia allegant non audiuntur in iudicio, sed à limine rejiciuntur, si ea per idoneos testes, aut per authenticum instrumentum, ab utraque parte subscriptum illa, comprobata non afferant. *ibid.* pag. 316.
- Proclamationes praviæ ad Matrimonii celebrationem in Gallia erant in usu tempore Innocentii III. qui in Concilio Lateranensi IV. eas in universa Ecclesia fieri ordinavit. *ibid.* num. 66. & 67. pag. 317.
- Proclamationes has Concilium Tridentinum enucleatius præcepit fieri, scilicet, ter inter Missarum solemnium tribus continuis festivis diebus à proprio Contrahentium Paracho: quas proclamationes dispensari non posse decrevit, nisi in casu periculi, quod Matrimonium malitiose foret impediendum; quo casu unum saltem proclamationem præcedere vult; quod si periculum neque hanc sustineat expectare, Matrimonium solemnizari posse decernit; sed ante ejus consummationem denuntiationes in Ecclesia fieri. Contraria consuetudo corruptela est. *ibid.* num. 68. pag. 317. & 318.
- Quos ritus, & solemnitates observent Græci in celebrandis nuptiis? Vide *Matrimonium.*
- Sportule erant portiones, quæ ex communi Massa oblationum, & possessionum Ecclesie distribuuntur inter Episcopum, & Clericos, pro rata cuiusque, primis IV. Seculis; ex quibus etiam portiones assignabantur pro Diaconibus, viduis, infirmis, pupillis, peregrinis, carceratis, & indigentibus generatim. *Lib. III. Tit. 5. de Præbend. & Dign. num. 6. & 7.* pag. 60. & 61.
- Vide verb. *Præbenda. Bona Clericorum.*
- Stadighorum Secta in Germania Seculo XIII. exorta, horrendam asseruit hæresim, docens, omnia, quæ Deo displicent, hæc esse agenda. *Lib. V. Tit. 7. de Hæres. num. 24.* pag. 428.
- Stephanus Episcopus Ephesus, Author vetustioris Collectionis Canonum, in initio sequi V. floruit. *Lib. I. Tit. 2. de Const. num. 93.* pag. 133.
- Stipendium Missæ, Vide *Oblatio.*
- Stola apud veteres vestis erat talaris, alia virilis, muliebris altera; plicarum amplitudine plus hæc, quam illa redundabat. *Lib. III. Tit. 1. de Vita, & Honore Cler. num. 6.* pag. 3.
- Stolati incedebant, etiam extra Sacra, Diaconi toto primo sive Ordinationis anno: Sacerdotes vero, etiam extra Sacra, Seculo VIII. & IX. utebantur communiter Alba, & Stola. *ibid.* num. 15. pag. 7.
- Stola dicta quoque fuit *palla linostima*, forte legendum *linostema*, quia in stamine linum, in trama lanam habere. Dicta etiam *Orarium*. Subdiaconis, & Lectoribus prohibetur Seculo IV. ex quo ejus antiquitas in sacris usibus significatur. *Lib. III. Tit. 41. de Celebr. Missar. num. 57.* pag. 328.
- Subdiaconatus apud Latinos semper fuit Ordo. Apud Græcos Acolytatus, & Ostiariatus una cum Subdiaconatu conferuntur. *Lib. I. Tit. 11. de Tempor. Ordin. & qualit. Ord. num. 3. & 11.* pag. 273. & 277.
- Subdiaconatus Calibatus impositus fuit generaliter Seculo VI. Seculo autem IX. in aliquibus Ecclesiis conferri cepit inter Missarum solemnium, & inter sacros, seu Majores Ordines connumerari. Seculo tandem XIII. communiter computatus est ut Ordo Sacrorum. *ibid.* num. 31. pag. 277. & *Lib. III. Tit. 3. de Cler. conjug. & num. 10. ad 12.* pag. 276. & 277.
- Subdiaconis custodia sacrarum Reliquiarum incumbat, ex quo dicti etiam Mar-

tyriarii.

- tyriarii. *ibid.* num. 6. pag. 275.
- Subdiaconi mania in præsentiarum, quæ sint? Epistolæ vero in Missis legere nec in Latina Ecclesia, nec in Græca olim in usu: Ipsorum autem erat apud Græcos Ecclesiarum foribus adflare, inducere, & educere Catechumenos, & Sacerdotes, Græcum in processibus deferre: qui, nos etiam apud Latinos retinetur. *ibid.* num. 22. pag. 281.
- Subsacrilia. Vide *Custodes Sacrorum.*
- Substantia nomen, latius usurparunt veteres Scriptores, quam modo ab Scholasticis, ejus significatum adstringentibus ad rem per se substantem. *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. num. 286.* pag. 79.
- Suffragia pro Defunctis Fidelibus Ecclesia ab initio semper solita fuit impendere. *Lib. III. Tit. 28. de Sepult. num. 21. & seq.* pag. 190. & seqq.
- Summaria in Jure Canonico sunt breves illæ periodi, quibus contenta in singulis Capitulis in brevem summam rediguntur. Hæc non habent auctoritatem legaleam, magnum autem commodam, & utilitatem suspeditant legenti. Autores horum Summariorum qui? *Lib. I. Tit. 2. de Const. à n. 337. ad 340.* pag. 124. & 195.
- Supercriptiones Capitulum in Jure Canonico, sunt, indices fontium, ex quibus Canones, Decreta, Sententiæ Patrum, & Leges Civiles desumuntur. *ibid.* num. 341. pag. 195.
- Suspensio, quæ est Censura Ecclesiastica, alia est ab Officio, alia à Beneficio: hæc tamen divisio antiquis ignota fuit usque ad Seculum IX. cum ante id temporis nulli speciales tituli Beneficiorum essent erecti, sed ex communi Ecclesie Gazophylacio Clerici viverent. *Lib. V. Tit. 39. de Sent. Excom. n. 29.* pag. 589.
- Symbolum est nota, quæ quis ab altero dignoscitur. Quid autem inter sit inter significatum *Symboli*, & *Symbolæ*? *Lib. I. Tit. 1. de Summa Trin. n. 6.* pag. 2.
- Symbola Catholicorum, secundum ea, quæ continent, Collecta, seu Summula sunt credendum, & veluti tessera militares, quibus Fideles ab Infidelibus discernuntur. *ibidem.* pag. 2.
- Symboli ordinatio, vel editio, ad solum Papam pertinet. *ibid.* num. 7. pag. 3.
- Symbola plura Fidei successive in Ecclesia edita, non diversam Fidem continent, sed eandem magis explicant. *ibidem.* pag. 3.
- Symboli Apostolici varis formulæ cum in Occidentali, tum in Orientali Ecclesia, inter se tamen conveniant quoad sensum, & doctrinam ab ipsi Apostolis traditam. Quod tamen non fuit scripto, sed memoria traditum. *ibidem.* à num. 15. ad 24. & 35. & num. 103. à pag. 4. ad 6. & pag. 9. & 16.
- Symbolum Apostolicum vulgare est ab Apostolis editum, quoad sensum tantum, non quoad litteras, & verba sententiarum, ac ordinem; sed quæ in hoc adjecta reparantur, virtualiter, & impletur in illo continentur. Symbolum tamen Apostolicum vetus Romanum, eisdem verbis, iis sententiis, eoque ordine constat, quibus ab Apostolis est editum. *ibid.* num. 45. & num. 24. pag. 16. & 7.
- Symbolum Apostolorum ante eorum dispersionem fuit ab eis conditum; probabilis Jerusalemis, incertum quo anno; certum tamen quod ante annum Christi XLIV. & H. Claudii Imperatoris, seu ante annos X. post Christi mortem. *ibid.* num. 54. pag. 22.
- Symboli articulos non singulos singuli Apostoli ediderunt; sed ex communi eorum consensu fuerunt efformati, ut norma esset predicationis, & summulata, ac constans regula, & tessera credendum & credentium. *ibidem.* num. 55. 57.

- Symbolum Nicænum, Apostolici expositivum, in Concilio Nicæno editum contra Arii errores. *ibid.* num. 59. & seq. pag. 5. & seq.
- Symboli Constantinopolitani formula: occasio ejus editionis? Quot hereses jugulat? Que addita huic Symbolo fuerint supra ea, quæ Symbola Apostolorum, & Nicænum continebant? Que in eo de illis fuerint prætermissa? *ibid.* à num. 95. ad 100. & num. 116. & 126. pag. 34. & 35. 29. & 32.
- Particula *Filioque* addita huic Symbolo à Latinis, quo tempore, & à quibus? Magna tamen cum offensione Græcorum. Quando à Romana, & universa Latina Ecclesia fuit recepta? *ibidem.* num. 101. & à num. 129. ad 167. pag. 25. & à pag. 33. ad 43.
- Quo in sensu vere tribuantur Concilio Constantinopolitano additiones Symbolo Nicæno adjectæ, cum ex ipse reperiantur apud quosdam Sanctos Patres, qui ante illud Concilium scriperunt? *ibid.* à n. 102. ad 120. à pag. 25. ad 30.
- Symbolum C. P. semper ab Ecclesia fuit receptum: passim autem habitum pro uno eodemque cum Nicæno. *ibid.* num. 121. & 168. pag. 30. & 43.
- Symbolum quotidie à Fidelibus solebat recitari cum è somno surgere, & cum ad somnum se componere. *ibid.* num. 58. pag. 15.
- Symbolum in Orientalibus Ecclesiis recitabatur tantum in die Parasceves. Ut frequenter, seu per singulas Synaxes recitaretur, Auctor fuit Timotheus Patriarcha C. P. initio Sæculi VI. Hunc morem, primi inter Latinos, Hispani receperunt eodem Sæculo in Concilio Toletano III. illudque recitabant post Consecrationem, & ante Orationem Dominicam. *ibid.* n. 168. & 169. pag. 43.
- Symbolum Fidei Concilii Laterani, Viennæ, Florent. & Tridentini. Vide *propria Conciliorum istorum nomina.*
- Symbolo Fidei nudam explicationem addere, & inferere, ut magis ejus intemerata integritas præcaveatur, quocumque tempore potest Ecclesia, si urget causa; nec id comprehenditur prohibitum in veterum Conciliorum sancitis. Privatim autem hominibus nullo modo id licet. *ibid.* à n. 311. ad n. 341. à p. 95. ad 96.
- Symachi Papæ Rescriptum ad Theodorum Lauriacensem Archiepiscopum, de usu Pallii, inseritur. *Lib. I. Tit. 8. de Aurb. & usu Pallii num. 10.* pag. 250.
- Synelli erant, qui in eadem cum Episcopis Cellula commorabantur, & vitæ privatae eorum testes erant. Non solum autem Episcopi, sed & Presbyteri, & Diaconi jussi sunt apud se habere Synellum in utraque Ecclesia Latina, & Græca; apud Græcos autem, præcipue post Sæculum VIII. Synelli erant Monachi; apud Latinos vero plerumque Clerici. *Lib. I. Tit. 25. de offic. Præmicer. &c. num. 11.* pag. 316.
- Synelli plures erant apud Romanum Pontificem, & Episcopos Latinos; sicut etiam apud Patriarchas, & Episcopos Græcos, apud quos majori potiebantur auctoritate, eminebatque inter illos unus, qui Proto-Synellus dicebatur, eratque consiliorum omnium conscius, & potestatis administrator, plerumque & in Throno successor; & gratia Imperatorum Græcorum primus Reipublicæ regende, post Imperatorem, curator. *ibidem.* pag. 317.
- Synodus Diocesana in usu fuit à primis Ecclesiæ Sæculis, & frequentissime celebrabatur. Labentibus sæculis bis in anno, postea semel ad minus fieri jussa, tum jure veteri, tum novo. Quid in ea agebatur? *Lib. II. Tit. 1. de Judiciis num. 34.* pag. 384. & 385.

Sy-

Synodus Provincialis ex Decreto primi Concilii Nicæni bis in anno fieri debebat. Semel duntaxat haberi jussit Justinianus Imperator, & Concilia plera: Ad triennium protraxit fuit à Concilio Basiliensi, & Tridentino. Que negotia ibi expediebantur? *ibid.* à num. 31. ad 34. pag. 382. ad 386.

T

- Tachelinus Hæresiarcha Sæculo XII. Ministerium Episcoporum, & Sacerdotum à Christo institutum esse negavit; atque Eucharistiæ perceptionem perpetuæ animarum saluti nihil prodesse affirmavit. Hanc hæresim S. Norbertus Ordinis Præmonstratensis Conditor, & Parens debellavit, & à Belgio eliminavit. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 23.* pag. 472.
- Tancredus Bononiensis Archidiaconus Episcopos Decretales Honorii III. Libris X. complexus est, quos Pontifex publicari, & recipi jussit. *Lib. I. Tit. 2. de Constit. num. 220. & 231.* pag. 168.
- Tatianus Syrius, Auctor hæresis Encratorum. Vide *Encratite.*
- Templariorum Ordo Militaris quando, & à quibus institutus? quo fine? ejus incrementa, miserque interitus. *Lib. III. Tit. 35. de Statu Monachorum; & Can. Regul. num. 36.* pag. 193.
- Testamentum concedere de rebus, occasione servitii Ecclesiastici acquisitis, Episcopis, & Clericis per XII. continuata sæcula prohibitum fuit in utraque Ecclesia, Græca, & Latina; sed bona omnia ex redditibus Ecclesiasticis parta post illorum obitum juris erant Ecclesiæ. *Lib. III. Tit. 26. de Testam. & ult. volunt. num. 1. & seqq.* pag. 82. & seqq.
- Testari tamen poterant Clerici de bonis patrimonialibus, sive aliunde acquisitis; de bonis autem Ecclesiasticis non testamento, sed intuitu elemosynæ aliqua mobilia relinquere poterunt à Sæculo XII. *ibid.* n. 2. & 5. pag. 84. 85. & 86.
- Consuetudo à Jure tolerata legandi Clericos consanguineis, tanquam egenis, & famulis, Sæculo XIV. ampliata fuit in absolutam testandi facultatem, qua hereditates illorum ex testamento adibant heredes. Hæc tamen consuetudo non invaluit in Ecclesiâ universali, sed alicubi præca disciplina servabatur adhuc Sæculo XV. *ibidem.* num. 6. pag. 87. & 88.
- Testandi facultas Clericis universaliter obtinuit, restricta tamen, quantum ad proventus Ecclesiasticos, ad pias causas, & onerata illorum conscientia in discernendo inter substantiam Ecclesiasticam, & Patrimonialem. *ibid.* n. 7. p. 88. 89. & 90.
- Nullius consuetudinis, aut præscriptionis favore, Clerici licite, nec valide, testari possunt in usus profanos de bonis Ecclesiæ intuitu acquisitis. Id tamen privilegio Pontificis possent interdum, si ex eo majus Ecclesiæ universalis bonum speraretur. *ibidem.* pag. 89. & 90.
- Teutonicorum Ordo Militaris, ac Hospitalarius, quo fine institutus? quibus insigniis dignoscitur? *Lib. III. Tit. 35. de Statu Monachorum; & Can. Regul. num. 37.* pag. 193.
- Theodorus Byzantinus, & Theodorus Trapazita hæretici Sæculi II. quos errores invexerunt? *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 15.* pag. 401.
- Therapeutz, qui Alexandriæ sub S. Marco Evangelista vivebant vita proflua Monachali simillima, an vere essent Monachi, & Christiani? an neutrum, sed puri

- pari pari Judai de Sæta Elixorum? *Lib. III. Tit. 31. de Regul. & transf. ad Relig. num. 6.* pag. 126.
- Theaurarii officium in Ecclesia, idem proflus ac officium Sacrificæ. *Lib. I. Tit. 21. offic. Primicer. &c. num. 7.* pag. 315.
- S. Thomas Aquinas à recentiori Scriptore hæretico laudatur. *Lib. III. Tit. 31. de Regul. & transf. ad Relig. num. 105.* pag. 172.
- Tonsuræ Clericalis initium ab Apostolis, vel eorum immediatis Successoribus derivatur. *Lib. I. Tit. XI. de Tempor. Ordin. & qual. Ordin. n. 7.* pag. 275.
- Tonsura in modum coronæ deferrebat: quamquam non eandem formam in omnibus Ecclesiis præ se tulerit. *ibid. num. 8.* pag. 276.
- Tonsuram primis V. Ecclesiæ Sæculis nunquam fuisse collatam separatim ab aliis Ordinibus, sed simul cum primo Ordine, veluti ritum illius collationi annexum, valde probabile est. *ibid. num. 9.* pag. 276.
- Tonsuram separatim ab Ordinibus capisse dari Sæculo VIII. occasione Infantum, quos Parentes Ecclesiis offerebant, ibidem nutriendos, & educandos; ordinem, & ministerium cum per ætatem liceret recepturos; ut eo signo à proflus secularibus, & profanus distinguereutur: verisimile fit. *ibid. eod. n.* pag. 276.
- Traditiones divinas *in scriptis*, quæ tradunt illud ipsum, quod clare expressum est in Sacra Scriptura; atque etiam *declarativas*, quæ disertius explanant, quod Sacra Scriptura minus clare docet: & insuper *Traditiones mere orales*, quæ tradunt, quæ nec explicite, nec implicite in Verbo Dei continentur, statuunt communiter Theologi: posteriores duas negant Hæretici: aliqui, etiam Catholici Theologi postremam eo in sensu non admittunt, cum intendant singula Fidei dogmata saltem implicite, & obscure contineri in Sacris Litteris. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 3.* pag. 388.
- Ecclesia in suis primordiis per aliquot annos gubernata est sine Evangelio scripto, sed sola Traditione. *ibid. num. 11.* pag. 394.
- Translationes: Episcoporum de una ad aliam Ecclesiam vise sunt esse species quædam adulterii spiritualis, adeoque *per se* semper à Sacris Canonibus prohibentur. Eadem translationes veteræ pariter Presbyteris, & Diaconis. *Lib. I. Tit. 7. de Translat. Episcop. à num. 1. ad 3.* pag. 244.
- Translatio interdum permittitur ob gravem necessitatem, & utilitatem Ecclesiæ. Hujus rei cognitio, & translatio ipsa ad Metropolitanum, & Comprovinciales Episcopos, seu ad Synodum Provinciale[m] olim spectabat. *ibid. à num. 4. ad 46.* pag. 245. & eod. *Lib. Tit. IX. de Renunt. num. 6.* pag. 270.
- Translationum Episcoporum jus Sæculo IX. cepit devolvi ad Sedem Apostolicam. Qua autem de causa? *Eod. Tit. 7. de Translat. num. 8.* pag. 246.
- Quo in sensu verum sit, quod Innocentius III. dicit, nempe Episcoporum Translationem jure divino ad Sedem Apostolicam pertinere, *privative* ad quemcumque alium, cum tamen per IX. retro secula mos in Ecclesia fuerit, ut id fieret autoritate Metropolitanorum, & Synodorum Provincialium? Totum id innititur Divino Primatui Ecclesiæ Rom. à Christo concessio. *ibid. n. 10.* p. 247.
- Transubstantiationis* vox, quando in Fidei Professionis formula introducta? *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. num. 217. & 225.* pag. 56. & 66.
- Pari autoritate, necessitate, prudentia, & consilio in Symbolo Lateranensi inserta, qua olim vox *Homousion* in Symbolo Nicæno. *ibidem. à num. 221. ad 300.* pag. 61. ad 63.

Hæc

- Hæc vox *Transubstantiatio* omnes Hæreticorum errores circa Eucharistiam jugulat; plane, & nitide Fidem Catholicam, & Apostolicam circa Eucharistiam exponit. *ibidem.* pag. 62.
- Per hanc vocem *Transubstantiatio*, Ecclesia significare vult, quod vi verborum consecrationis, panis, & vini substantia mutatur in substantiam corporis, & sanguinis Christi. *ibid. num. 225.* pag. 61. & 62.
- Catholica Ecclesia semper, & ubique id ipsum intellexit. *ibid. num. 231. & seqq.* pag. 63. & seqq.
- Tribunalia Romana Curie quæ? Consistorium, Congregatio S. Officii, Indicis, super negotiis Episcoporum, & Regularium. Super Immunitate. Super Examine Episcoporum, Congregatio de Propaganda Fide; Rituum, Dataria, Penitentiarum, Cancellaria, Rota. Vide in propriis nominibus.
- Tridentinum Concilium præcipuus est fons Juris Ecclesiastici novissimi. *Lib. I. Tit. 2. de Confit. num. 291.* pag. 182.
- Tridentina formula Professionis Fidei, inseritur. *Lib. I. Tit. 1. de Summa Trin. num. 342.* pag. 66. & seqq.
- Tridentinum Concilium circa morum reformationem plurima saluberrime constituit; eaque summam referuntur. *Lib. I. Tit. 2. de Confit. num. 291. ad 305.* pag. 182. ad 185.
- Tridentinum antiquos Canones de Vita, & Honestate Clericorum innovavit. *ibid. num. 304.* pag. 185.
- Tridentinum Concilium receptum fuit in Gallia, cum Clausula: *Salvis Regni Juribus, & Privatorum rationibus.* *ibid. num. 305.* pag. 185.
- Tritheitarum hæresis Author Joannes Grammaticus, cognomento Philoponus Sæculo VI. tres in Divinitate naturas, sicut tres Hypostates assererat. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 19.* pag. 414.
- Turlapinorum hæresis Sæculo XIV. præter Beguardorum errores, docebat insuper nihil pudere quemquam debere eorum, quæ à natura accepimus; unde nudis incedebant, & palam libidinem exercebant. Addebant orandum esse non voce, sed corde, & eoque spiritu libertatis, quæ Legibus subiecta non sit. Parisiis plures igne delesi, protinus ceteri dispersi sunt. *ibid. num. 24.* pag. 434.

V

Valens, à quo Valēsii Hæretici castrationem sui ad salutem necessariam existimabant. Damnati à Synodo Achæne Sæculo III. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 16.* pag. 404.

Valentinus Hæresarcha Sæculi II. plures errores invenit, ex ejus Schola alii hæretici prodierunt, qui illius errores amplificaverunt, vel alio modo exposuerunt, inter quos fuerunt Marcus, Secundus, Colobarsius, quorum sectarii dicitur sunt Marcolini, Secundiani, Colobarsiani &c. *ibid. num. 15.* pag. 400.

Veritates *revelata* differunt à naturalibus, quod illæ ex natura sua intrinsecam obscuritatem retinent, ab humano acumine impenetrabilem, & intellectus ad assensum earum cum careat evidentia, eget determinatione voluntatis, quæ in id tendere tenetur, quod omnibus spectatis prudentius est eligendum. Veritates autem *naturales* evidentia intrinseca demonstrari possunt, ad easque se habet

Tttt

bet

- bet intellectus ut potentia necessaria: que cogitatio est incompatibilis cum cogitatione veritatum per Fidem credendarum. *ibid. num. 56.* *in Aristot. pag. 475.*
- Vespillonum Officium. Vide *Fossarii.*
- Velles Clericorum. Vide *Clericus.*
- Vicarii ad nutum amovibiles introducti ex quo Laici Sæculo VIII. Ecclesias hereditario jure, per obitum, possidere ceperunt, que plerumque ad Monasteria, & Collegia Canonicorum translate, per similes Vicarios administrari continuantur, reclamantibus pluribus Conciliis, successu tamen minus optato. *Lib. I. Tit. 28. de Offic. Vicarii à num. 6. ad 8.* *pag. 320. & 321.*
- Vicarii præpositi sunt vere Parochi titulum habentes per se sufficientem, nullatenus dependentes à suis Principibus, qui nomine tenus sunt tantum Parochi. *ibid. num. 9.* *pag. 321.*
- Vicarios Generales Episcopi jam habebant ad sui arbitrium Sæculo IV. in quos Episcopalis facina partem rejiciebant: dissimiles tamen erant modernis Vicariis Generalibus, qui Sæculo XII. introducti ceperunt, Maxime ob dissensiones ortas inter Episcopos, & Archidiaconos: Illi jurisdictionem habebant arbitraria Episcoporum delegatione, hi vero constanti titulo. *ibid. d. n. 10. ad 13.* *pag. 322.*
- Vicarii Generales, cum Officialibus jure communi confunduntur. In aliquibus vicariis Regionibus, Officialis dicitur, qui jurisdictionem contentiosam exercet, Vicarius Generalis, qui voluntariam. *ibid. num. 14.* *pag. 323.*
- Vicarii Generales jure communi habent eandem cum Episcopo jurisdictionem in utroque foro: iis exceptis, que specialem delegationem requirunt. A Vicariis Generalibus ad Episcopum appellari nequit. *ibid. num. 15.* *pag. 323.*
- Vicariorum Generalium potestas jure communi non est ordinaria, sed ad nutum Episcopi revocabilis: sunt tamen in Dignitate constituti. *ibid. n. 16.* *pag. 323.*
- Vicarius Generalis Capituli, est ille, qui Sede vacante, Jurisdictionem Capituli exercet: Hic intra octo dies à morte Episcopi debet nominari, aut procedens confirmari; alias ad Metropolitanum jus nominandi devolvitur. *ibid. n. 17.* *p. 323.*
- Vicarii Apostolici dicebantur ii, quibus olim Romani Pontifices suo in Patriarchatu vices suas committebant in certas quasdam Provincias, earumque Metropolitanos. *ibid. num. 18.* *pag. 324.*
- Vide *Legatus.*
- Vicarii Apostolici quando, & cur cessant? *Lib. I. Tit. 30. de Offic. Legati. num. 7.* *pag. 328.*
- Vicerecancellarius, qui est primarius Minister Cancellariæ Apostolicæ, semper est Cardinalis Tituli S. Laurentii in Damaso; ac ita dicitur, non quasi vices alterius Cancellarii agens, sed quia eminenti Cardinalitici Dignitati minus congruus Cancellarii titulus est, & Vicerecancellarii nomen ei inditum, quasi per commendationem eam administrans: Vere etenim alius non est Cancellarius, quam Notarius minor. *Lib. II. Tit. 2. de Judicis. num. 46.* *pag. 395.*
- Vice-Dominus, alias Major-Dominus, is erat, cui Cura Episcopaliæ Sedis spectabat, in domesticos invigilans, hospitesque excipiens. Hoc officio Clerici, & plerumque Presbyteri functi sunt; subinde tempore Caroli Magni, etiam Laici. *Lib. I. Tit. 25. de Officio Primicerii etc. num. 16.* *pag. 316.*
- S. Victoris Parisiensis Canonici Regulares, quando instituti? sub Regula S. Augustini militarunt. *Lib. III. Tit. 35. de Statu Monach. & Can. Regul. num. 26. & 24.* *pag. 188. & 189.*

- Vienneſe Generale Concilium, qua de causa congregatum? *Ejus Decreta sub nomine Clementinarum extant in corpore Juris. Fidei Symbolum in eo editum. Quos errores damnaverit? Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. à num. 301. ad 304.* *pag. 83. ad 85.*
- Vigilantiæ Patria Galagarritanis, Presbyter Barcinonenſis, erroribus suis Galliam affilare cepit; quem acerrimo stylo S. Hieronymus proſtravit Sæculo V. *Tit. 7. de Hæret. num. 28.* *pag. 411.*
- Vigilius Tapſenſis in Africa Episcopus Author est Symboli S. Athanaſii; seu illud ille condidit sub nomine S. Athanaſii. *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. n. 110.* *p. 57.*
- Vita communis Clericorum Sæcularium in vicu, velita, & Dormitorio Sæculo VIII. capit introducti in Occidente. *Lib. III. Tit. 5. de Præben. & Dign. num. 13.* *pag. 65.*
- Illis Regulam dedit S. Chrodogangus Metenſis Episcopus. *Lib. III. Tit. 35. de Statu Monach. & Can. Regul. num. 8.* *pag. 184.*
- Deficere capit Vita Communis Clericorum primùm in Germania, postea in Gallia. *ibid. num. 14.* *pag. 186.*
- In IV. primis sæculis nulla fuit Vita Communis apud Clericos sed separatim vivebant: Ex Communibus autem Ecclesiæ proventibus unicuique prout opus habebat distribuatur, cum partiales fundi Ecclesiæ ad illorum universalem sustentationem adhuc non fuissent assignati: cohabitatio tamen cum mulieribus ipsis interdicitur. *ibid. à num. 2. ad 4.* *pag. 178. & 179.*
- Vita Communis in Capitulis, seu Collegiis Clericorum Ecclesiæ Græcæ non fuit introducta. *ibid. num. 7.* *pag. 183.*
- Vita Communis Regularium. Vide *Monachus.*
- Vinctio. Vide *Oleum.*
- Vocabula antiqua sæpius reſervantur, eorum vero significatum, usu recentiori immutatur. *Lib. IV. Tit. 1. de Sponsal. & Matrim. n. 56. & 63.* *à p. 316. ad 312. & seqq.*
- Vota Regularium in eorum professione emittenda, præcis sæculis Matrimonia postea contracta non dirinebant, sacrilega tamen ea reddebant: nec emittentium expulſite ante Sæculum XII. sed implicite per formulam promittendi obedientiam secundum Regulam. *Lib. III. Tit. 31. de Regul. & Trans. ad Relig. num. 40. ad 44.* *à pag. 142. ad 144.*
- Vide verb. *Monachus, Professio Regularis.*
- Vota solemnia Regularium, à Cavillis, & Calumnias Hæreticorum vindicantur. *ibidem. à num. 68. ad 123.* *à pag. 155. ad 178.*
- Votum Calistatus Sacris Ordinibus adnexum. Vide *Continencia.*
- Ysidorus S. R. E. Diaconus Antipapa contra S. Damasum stetit. *Lib. V. Tit. 8. de Schism. num. 3.* *pag. 487.*
- Uſia Græcæ idem ac Latine *Essentia*, vel substantia. Discrimen inter *Uſiam*, & *Hypostasim* non plane compertum tempore S. Athanaſii: Non diu postea usurpatum significatum *Uſiæ* pro *Essentia*, *Hypostasim* vero pro *Persona*. *Lib. I. Tit. 1. de Sum. Trin. à num. 190. ad 194.* *à pag. 10. ad 32.*
- Waldenſis hæresis, Authore Petro Waldo, ex qua urbe eruperunt, scilicet Lugduno dicti fuerunt sequaces *Pauperes de Lugduno*, alias Waldenses: in plures sectas fuerunt divisi Catharorum, Potarenorum &c. super communes errores circa sacramenta, & Romanam Ecclesiam, alios superstruxerunt, Sæculo XII. pluries damnati fuere. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 23.* *pag. 424.*
- Wal-

Waltrami Episcopi Naumburgensis Tractatus de Investitura Episcoporum pro iuribus Imperatorum, & Regum contra Paschalem II. Papam expenditur, & impugnatur. *Lib. I. Tit. 6. de Elect. & Elect. pot. à n. 68. ad 90. à pag. 228. ad 237.*

Wicleffite Hgretici, Authore Joanne Wicleffo Anglo, Sæculo XIV. plures errores disseminavit, partim contra Deum, & Christum Dominum, partim contra Ecclesiam, & Romanum Pontificem, partim contra Sacramenta, contra Ordines Ecclesiasticos: quorum plures adoptarunt sibi Protestantes, alios & ipsi rejecerunt. Damnati illi fuerunt in Synodo Londinensi, in qua Wicleffus errores simulate ejuravit: Damnatus postea à Concilio Generali Constantiensi. *Lib. V. Tit. 7. de Hæret. num. 24. pag. 435.*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

U A N

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

